

The background is a historical map of Catalonia, showing a grid of latitude and longitude lines. A specific region in the north is highlighted with a thick black border. The map is filled with handwritten text in various languages, including Latin and Catalan. There are several dark, irregular shapes on the map, possibly representing mountains or specific locations. The overall color is a warm, aged brown.

ELS CONGRESSOS
DE METGES I BIÒLEGS
DE LLENGUA CATALANA:
GAIREBÉ UN SEGLE

A cura de
Joaquim Ramis

ELS CONGRESSOS

DE METGES I BIÒLEGS

DE LLENGUA CATALANA:

GAIREBÉ UN SEGLE

ELS CONGRESSOS

DE METGES I BIÒLEGS

DE LLENGUA CATALANA:

GAIREBÉ UN SEGLE

A cura de
Joaquim Ramis

Barcelona, 1996

FUNDACIÓ URIACH 1838

**QUINZÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS
DE LLENGUA CATALANA**

En motiu del Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana
Lleida, 30 d'octubre - 2 de novembre de 1996

Editat per la **FUNDACIÓ URIACH 1838**
Autor: Joaquim Ramis

Impressió: Gráficas Boada, S.L.
Disseny: Gemma Boada

Dipòsit Legal: B-19.103-96
ISBN: 84-87452-26-4

FUNDACIÓ URIACH 1838
Fundació Privada
Degà Bahí, 67
08026 Barcelona

ÍNDEX

PRÒLEG. Un llegat d'esperança, un presagi d'acompliment. <i>Ricard Guerrero</i>	11
1. LES CONVOCATÒRIES I ELS ACORDS	
Estatuts de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana..	21
Resolucions de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i de la Societat Catalana de Biologia relatives al Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.....	24
Resolucions de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, de la Societat Catalana de Biologia i de l'Acció Cultural del País Valencià relatives al Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.....	27
2. ELS ANTECEDENTS	
1. Els Congressos de Metges de Llengua Catalana: un fet de llibertat. <i>Oriol Casassas</i>	33
2. Els antecedents: la presa de consciència del tombant de segle. De Valentí Almirall a Prat de la Riba. Del Primer Congrés <i>Internacional de la Llengua Catalana al Primer Congrés d'Higiene de Catalunya. Oriol Casassas</i>	35
3. ELS INICIS	
1. Primer Congrés.....	45
2. Segon Congrés.....	48
A nostres benvolguts consocis. <i>Joan Freixas</i>	48
3. Un cinquantenari: el de la <i>Bibliografia Medical de Catalunya.</i> <i>Oriol Casassas</i>	50
4. UNS ANYS PLENS D'ENTUSIASME	
1. Tercer Congrés, a Tarragona. <i>Marta Mallafré i Moya, Carles Esteve i Bazola</i>	69
2. El Sindicat de Metges de Catalunya. <i>Alfons Gregorich i Servat</i> ..	72
3. Comentaris al Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, a Girona. <i>Benet Julià i Figueras</i>	76
4. Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana, a Lleida. <i>Josep Pifarré i Barqué</i>	82
5. EL SILENCI DE SET ANYS	
Naturalment, els Congressos de Metges de Llengua Catalana emmudiren. <i>Mireia Artís i Mercadet</i>	97

6. LA PRIMERA REPRESA	
1. Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana	107
Pròlegs del <i>Diccionari de Medicina</i>	
<i>August Pi Sunyer, Pompeu Fabra, Manuel Corachan</i>	111
2. Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana. <i>Antoni Obrador,</i>	
<i>Francesc Bujosa</i>	117
Impressions. <i>Lluís Vila Abadal</i>	123
7. L'EIXAMPLAMENT D'UN CERCLE	
1. Vuitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana	129
La sessió inaugural	129
Les ponències	130
L'exposició	130
Roig i Raventós, fill predilecte de Sitges	131
La sessió de clausura	133
Colofó	134
L'homenatge a Gimbernat	134
2. Novè Congrés i la relació catalano-occitana	138
El Novè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana	138
La sessió inaugural	139
Actes annexos al Congrés	143
Sessió d'homenatge a Ramon Turró	146
Assemblea de l'Associació de Metges i Biòlegs de Llengua	
Catalana	150
Sessió de clausura	151
8. EL SILENCI DE QUARANTA ANYS	
1. Actes de les reunions de l'Associació General de Metges	
i Biòlegs de Llengua Catalana	155
2. El silenci imposat. <i>Mireia Artís i Mercadet</i>	161
9. LA SEGONA REPRESA	
1. Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana	171
Crida. <i>Josep Alsina i Bofill</i>	171
Acta de la sessió inaugural	173
Parlament del secretari general. <i>F. Corominas i Beret</i>	175
Sessió administrativa	178
Actes paral·lels	178
Actes socials	179
Sessió de clausura	180
Colofó. <i>Josep Alsina i Bofill</i>	184
El concepte de salut en el Desè Congrés. <i>Gonçal Lloveras</i>	186
10. LA CONSOLIDACIÓ	
1. Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana	191
Acte de presentació	191
Acte inaugural	193

Actes dels estudiants.....	196
Conferències extraordinàries: Aiguader i Miró i la Sanitat Municipal. <i>Oriol Casassas</i>	198
Acte de presentació de l'Índex Farmacològic 1980.....	220
Actes socials.....	223
Sessió administrativa.....	224
Sessió de clausura.....	244
2. Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.....	255
Desenvolupament del Dotzè Congrés. <i>Oriol Ramis</i>	256
El Congrés de Castelló. <i>Jordi Got i Gurina</i>	265
El primer Congrés celebrat al País Valencià. <i>Francesc Asensi</i> ...	268
Recordant Cèsar Sainz i Bas. <i>Lluís Gerveró i Martí</i>	271
A Cèsar Sainz, en el sisè aniversari de la seua mort. <i>Francesc Asensi, Àngel Llàcer</i>	272
A la memòria del mestre Pere Calafell. <i>Oriol Casassas</i>	274
3. Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.....	277
Catalunya i Ciència, eixos del Congrés de Metges i Biòlegs. <i>Gonçal Lloveras</i>	277
Presentació de l'exposició «Joventuts Mèdiques, 60 anys plens».....	279
Presentació del <i>Diccionari Enciclopèdic de Medicina</i>	284
Acte Commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.....	288
Actes socials.....	293
Activitats paral·leles.....	295
Sessió plenària administrativa i de clausura.....	296
4. Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, <i>Francesc Bujosa, Miquel Morey, Antoni Obrador</i>	301
Preparació del Congrés.....	301
Acte inaugural.....	302
L'Associació d'Estudiants de Ciències de la Salut al Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.....	304
Actes socials.....	306
Sessió plenària administrativa.....	311
Clausura.....	315
11. L'EVOLUCIÓ TEMÀTICA I LA PLURIDISCIPLINARIETAT	
1. La temàtica dels Congressos. <i>Màrius Foz</i>	321
2. L'evolució dels temes de caràcter social dels nostres Congressos al llarg de vuitanta anys. <i>Oriol Casassas</i>	326
3. Aportació dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana a la història de la medicina i a qüestions sanitàries i de medicina col·lectiva. <i>Oriol Casassas</i>	328

4. Els temes d'índole sòcio-cultural a partir del desè congrés. <i>Oriol Casassas</i>	339
5. L'abast de les convocatòries: de les ciències de la salut a les ciències de la vida. La pluridisciplinarietat. <i>Josep Laporte</i>	343
6. El nom dels Congressos. <i>Mercè Piqueras</i>	345
12. LA IMATGE GRÀFICA DELS CONGRESSOS	
1. Escuts i cartells. <i>Oriol Casassas</i>	353
13. ELS CONGRESSOS VISTOS DES DE...	
1. València	
L'aportació valenciana als Congressos de Metges de Llengua Catalana. <i>Emili Balaguer Perigüell</i>	367
L'aportació valenciana als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. De Perpinyà (1976) a Palma (1992). <i>Josep Bernabeu Mestre</i>	383
2. La Catalunya del Nord i més enllà, encara. <i>Martí d'Oc</i>	394
3. L'Alguer. <i>Nicolò Spiritu</i>	397
4. Des de lluny. <i>Alfred Giner Sorolla</i>	401
Breu avaluació dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana	401
Resum dels treballs presentats als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, 1980.....	402
14. ANNEXOS	
1. Presidents dels Congressos: Nota biogràfica	
Miquel Àngel Fargas i Roca	407
Joan Freixas i Freixas	409
Josep M. Roca i Heras	410
Josep Pascual i Prats	412
Josep Tarruella i Albareda.....	414
August Pi i Sunyer	415
Enric Ribas i Ribas	418
Joaquim Trias i Pujol	419
Hermenegild Puig i Sais.....	421
Joan Puig-Sureda i Sais.....	422
Josep Alsina i Bofill	424
Josep Laporte i Salas	425
Emili Balaguer i Perigüell.....	426
Oriol Casassas i Simó.....	426
Francesc Bujosa i Homar	427
Ricard Guerrero i Moreno.....	427
2. Parlaments presidencials	
Primer Congrés. <i>Miquel A. Fargas i Roca</i>	429
Segon Congrés. <i>Joan Freixas i Freixas</i>	436
Tercer Congrés. <i>Josep M. Roca i Heras</i>	445

Quart Congrés. <i>Josep Pascual i Prats</i>	453
Sisè Congrés. <i>August Pi i Sunyer</i>	458
Setè Congrés. <i>Enric Ribas i Ribas</i>	468
Novè Congrés. <i>Joan Puig-Sureda i Sais</i>	472
Desè Congrés. <i>Josep Alsina i Bofill</i>	481
Onzè Congrés. <i>Josep Laporte i Salas</i>	493
Dotzè Congrés. <i>Emili Balaguer i Perigüell</i>	501
Tretzè Congrés. <i>Oriol Casassas i Simó</i>	505
Catorzè Congrés. <i>Francesc Bujosa i Homar</i>	509
3. Dates i seus dels Congressos.....	514
4. Juntres organitzadores.....	514
5. Ponències, conferències i temes preferents.....	522
6. Comitès d'Honor.....	533
7. Actes paral·lels.....	545

PRÒLEG

UN LLEGAT D'ESPERANÇA, UN PRESAGI D'ACOMPLIMENT

*Però hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa,
perquè seguíssiu el recte camí
d'accés al ple domini de la terra.*

Salvador Espriu

Quan un col·lectiu decideix d'escriure la seva pròpia història vénen al pensament dos sentiments enconstrats: per una banda, el del goig de sentir el pes d'una obra madura, que ja està donant fruits; per l'altra, la malenconia del pes de sentir que ja s'ha abandonat l'esperit i entusiasme de la joventut, i s'està entrant en la maduresa. Després de vuitant-tres anys, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, han decidit narrar la història de llurs catorze primeres edicions.

La història dels Congressos té dues etapes ben diferents. La primera comprèn des dels inicis, 1913 (Primer Congrès, Barcelona), a l'any 1936 (Novè Congrès, Perpinyà). La segona, des de 1976 (Desè Congrès, de nou a Perpinyà) fins al 1992 (Catorzè Congrès, Palma de Mallorca). Parlem primer de la represa, que tingué lloc després d'un obligat parèntesi de quaranta anys.

El dia 16 de juny de 1975, el Sr. Manuel Criado i Antona, administratiu de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, lliurava al Dr. Josep Alsina i Bofill el llibre d'actes —que, com era preceptiu, estava manuscrit— de la que havia estat Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, document que havia guardat zelosament durant anys. El llibre reflecteix un bon troç d'història de la medicina i cultura catalanes del primer terç del segle xx. La primera acta que s'hi recull duu la data del 21 de setembre de 1915, i correspon a la sessió de constitució de l'esmentada Associació. La darrera acta que s'hi va entrar està datada el 7 de juliol de 1936. Els esborranys mecanoscrits de les dues darreres sessions que celebrà l'Associació, el 14 de juliol de 1936 i el 25 de setembre de 1937, respectivament, eren dins les pàgines del llibre i mai no foren passades a mà. Segons escriví el Sr. Criado i Antona en la carta amb què acompanyà el llibre en lliurar-lo al Dr. Alsina i Bofill, ell n'havia estat dipositarí per encàrrec del Dr. Salvador Vives i Casajoana, el qual li encomanà que, si algun dia creia adient fer-ho, entregués el llibre a qui pogués fer-ne un ús adequat a allò que havia representat l'Associació. En la mateixa carta, el Sr. Criado i Antona expressà la seva creença que el lliurament al Dr. Alsina i Bofill era el millor destí que podia donar a l'esmentat llibre. Aquest llegat d'esperança fructificà immediatament en els Congressos que es feren, des del de Perpinyà fins ara, cada quatre anys. Un cop més s'havia fet realitat

el vers de Virgili: "Empelta les pereres, Dafnís; els teus descendents ja colliran la fruita".

Els llibres d'actes dels primers nou Congressos han estat una de les diverses eines de què hom ha disposat per a la realització de l'obra que teniu ara a les mans. Aquesta *Història dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana* ens brinda un fragment de la història del nostre poble. Fer-ne la presentació és molt més que introduir-vos en el desenvolupament d'una activitat científica amb una arrelada tradició. És parlar d'una manifestació de la nostra cultura en la qual ciència i llengua es fonen per esdevenir el vincle que uneix els estudiosos de les ciències de la vida i de la salut dels Països Catalans. És parlar d'una manifestació que Oriol Casassas, en un article publicat a *Annals de medicina*, revista de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, i reproduït en aquest llibre, defineix com "un fet de llibertat". Ara, vint anys després de la represa dels Congressos, creiem que encara té sentit dir que aquest esdeveniment és un fet de llibertat que ens permet, com expressà Manuel Corachan en el Congrés de 1936, "servir la ciència, que és universal, però en la nostra llengua".

En la primera etapa dels Congressos (1913-1936), els participants foren principalment metges, acompanyats en algunes edicions per uns pocs farmacèutics i veterinaris. En canvi, en els vint anys transcorreguts des de la represa de 1976, el ventall de professions cridades ha augmentat notablement. Avui dia, la medicina i la biologia han esdevingut matèries multidisciplinàries, que s'interrelacionen i integren amb altres camps de la ciència. Medicina, biologia, farmacologia, infermeria, veterinària, bioquímica, psicologia, ciències ambientals, física, enginyeria, estadística, informàtica, i algunes més, són disciplines que, tot i semblar en alguns casos molt allunyades les unes de les altres, constitueixen una xarxa en què s'estableixen múltiples connexions. Tanmateix, modernitat i tradició no es contraposen. Els avenços científics i tecnològics no impliquen la infravaloració o l'oblit de pràctiques tradicionals; en són més aviat un complement. En alguns casos, fins i tot observem un resorgiment de professions i pràctiques mèdiques que hom havia considerat obsoletes, com ara la de les llevadores, en el primer cas, i els tractaments amb aigües termals, en el segon. Fa uns pocs mesos ha acabat els seus estudis la primera promoció dels nous estudis de llevadores de la Universitat de Barcelona, promoció que inclou, per cert, un titulat del sexe masculí.

La medicina, que ha aconseguit trobar solució a moltes malalties que hom considerava incurables, i que ha pogut vèncer, en la majoria de casos, la infecció, ha d'enfrontar-se a grans reptes en les darreries del segle xx. Noves malalties ens assetgen, i d'altres prenen un protagonisme que abans no tenien. Per una part, l'allargament de la vida fa que les malalties degeneratives, que en molts casos afecten les persones en una edat avançada,

siguin cada cop més freqüents. La utilització gairebé rutinària d'antibiòtics ha posat en funcionament els mecanismes evolutius dels organismes patògens i han sorgit soques que resisteixen els tractaments. Agents infecciosos abans desconeguts, o potser fins i tot inexistents, com ara el virus de la sida, el virus Ebola o l'agent de les encefalopaties espongiformes, s'han propagat en la nostra espècie i són causa de malalties per a combatre les quals encara hom no disposa dels remeis adients.

Els desenvolupaments científics que han contribuït a augmentar el benestar de la humanitat han tingut també efectes negatius. Algunes branques de la medicina es nodreixen avui dia de malalts que ho són com a conseqüència de la vida moderna. L'automòbil i la motocicleta són una de les principals causes de mort en els joves, i el seu ús —o mal ús— ha causat també un augment notable del nombre de persones paraplàgiques i tetraplàgiques. Algunes malalties al·lèrgiques són causades per substàncies sintètiques, producte de la tecnologia moderna. L'ús perllongat d'insecticides organoclorats, especialment el DDT, que per una part han servit per combatre determinats flagells de la humanitat, o fins i tot per eradicar-los, han pertorbat la vida de moltes espècies. Alguns dels efectes negatius d'aquestes substàncies ho són a molt llarg termini, i tot just comencen a conèixer-se ara, com és el cas de la disminució de la fertilitat masculina. L'energia nuclear semblà una solució "neta" per a resoldre els problemes energètics del món. A més, llurs valuosíssimes aplicacions mèdiques han fet que es desenvolupés una nova especialitat al seu voltant: la medicina nuclear. Tanmateix, el seu ús amb finalitats bèl·liques és una de les pàgines més negres en la història de la humanitat. I, ara que s'han acomplert deu anys del desastre de Txernòbil, hom comença a conèixer el trist balanç dels efectes que pot tenir la radiació produïda per l'energia de fissió sobre la salut humana, fins i tot quan és utilitzada amb fins pacífics.

D'altra banda, els avenços en medicina i higiene podrien estar augmentant la proporció de gens deleteris en la dotació genètica de la nostra espècie. En el cas de les malalties hereditàries, en frenar-ne o pal·liar-ne la manifestació, però no les causes congènites, estem realitzant una selecció negativa. La nostra espècie podria esdevenir cada cop més fràgil, si la tendència es mantingués. Tanmateix, la mateixa ciència potser ens donarà un cop de mà, mitjançant una mena de mecanisme homeostàtic que volgués regular aquests efectes negatius. És possible que d'aquí a no gaire temps hom aconseguixi no sols tractar les malalties genètiques, sinó eliminar-les de soca-rel, modificant o fent desaparèixer els gens que les causen.

El món de la medicina s'enfronta, al llindar del segle XXI, amb una societat que està experimentant una transformació espectacular. L'economia, l'agricultura i la ramaderia, les comunicacions, l'ensenyament, la demografia, les estructures familiars i de govern són alguns dels factors que defineixen una societat, i que més s'han vist afectats pels canvis contem-

poranis. El Quinzè Congrés serà un fòrum de discussió on es tractaran diversos aspectes d'aquesta nova època, plena d'esperances alhora que d'incerteses. I ho farà des de dos vessants, un estrictament científic, i un altre de social, recollits en les seves dues ponències: "Genètica, salut i medi ambient" i "Formació: un repte de futur que està present ara".

El 1976, quan es repregué la celebració dels Congressos, la genètica molecular era encara a les beceroles. Feia pocs anys que hom havia començat a emprar el DNA recombinant, i s'entrellucava el gran futur que esperava a aquest camp de la biologia, com també els grans problemes que podia causar i que ja havien estat presents en la reunió que els principals especialistes de l'època tingueren a Asilomar (Califòrnia, EUA) el 1975. La moderna biotecnologia iniciava la seva carrera imparable, que ha tingut un punt culminant amb la descoberta, durant la dècada dels vuitanta, de la reacció en cadena de la polimerasa (PCR). Molts dels problemes ètics que sorgiren durant els anys setanta, no sols no han estat solucionats, sinó que se n'han plantejat altres de nous a mesura que augmentaven les aplicacions de les noves tecnologies. Són moltes les veus que s'alcen contra la manipulació de la matèria viva, veint-ne només els aspectes negatius, temeroses potser que les imatges d'una societat que el 1932 Aldous Huxley imaginà per al seu *Brave New World* puguin esdevenir realitat en un futur no gaire llunyà.

El camp de la comunicació també ha experimentat canvis des de 1976. Els ordinadors personals, eina bàsica per a molts sistemes de comunicació, començaren a proliferar a partir de l'estiu de 1979. La gran transformació, però, s'ha esdevingut en els darrers vuit o deu anys. Fins al 1988, any del Tretzè Congrés, celebrat a Andorra, les gestions i la comunicació entre els membres del comitè organitzador s'havien fet bàsicament per correu. El 1988, les universitats començaven a disposar d'una nova eina que accelerava enormement la comunicació escrita: la "transmissió de documents enviats per facsímil" —o bé, per ser més breus, el fax—. Però sovint hi havia solament un aparell a cada centre i no resultava massa accessible. El 1992, any de celebració del Catorzè Congrés, el fax ja era una eina corrent de comunicació, que es trobava en els departaments universitaris, hospitals, i fins i tot en molts consultoris i domicilis de persones que necessiten comunicar-se freqüentment. El 1996, any en què té lloc el Quinzè Congrés, és testimoni de la gran expansió d'Internet, aquesta xarxa de comunicació global que permet consultar la informació actualitzada sobre el Congrés desde qualsevol racó del món. Internet, juntament amb l'expansió de les comunicacions via satèl·lit i els moviments migratoris causats pels esdeveniments polítics dels darrers anys, són alguns dels factors que han abocat a un dels canvis socials més grans de la història de la nostra espècie: la "globalitat". Les cultures s'entremesclen. Hom podria creure que hi haurà un empobriment de la cultura pròpia, que podria aca-

bar fosa i esvaïda en un aiguabarreig de cultures alienes. I que podria estar en perill la llengua catalana, parlada per uns pocs milions de persones, en una àrea geogràfica reduïda. Tanmateix, segons diem en els mots preliminars del llibre *Josep Alsina i Bofill, l'exemple* (d'Oriol Casassas, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996), la importància d'una llengua, d'una cultura, no es mesura per l'extensió del seu territori, ni pel nombre dels seus habitants.

Els investigadors dels Països Catalans segueixen la tradició de sortir fora, com ho feren els de generacions anteriors. Les causes, però, són ben diferents. En els anys immediatament posteriors al 1939, hi hagué un èxode de científics que emigraren en cerca d'una llibertat que aquí no tenien. Després, els investigadors es desplaçaren a països que els oferien millors oportunitats de treball. Avui dia, els motius són variats. D'una banda, la complexa situació del mercat laboral dificulta la incorporació dels qui acaben els estudis de grau mitjà o de llicenciatura. A més, la gran competitivitat de les societats occidentals empeny el jovent a perllongar la seva fase de formació, i a tractar d'accedir als centres de més prestigi, que sovint es troben en altres països. Els qui ho aconsegueixen, però, han de lluitar després contra un sistema que els posa trabes per reincorporar-se a la tasca investigadora a casa nostra. L'opinió d'Alsina i Bofill el 1976, quan expressà que "veiem amb satisfacció i recança compatriotes nostres entre els qui fan feina en importants centres de fora", és avui en dia una realitat punyent, ja que molts d'ells volen tornar, per aportar a la nostra societat els coneixements que han adquirit a l'estranger.

La història que s'inicia a les properes pàgines no acaba en finalitzar la lectura. Un grup de persones treballen des de fa uns anys per donar-li continuïtat, i portar a terme el proper capítol. Un capítol que inclou entre els seus personatges tots els participants en el Quinzè Congrés, com una mostra que, malgrat els canvis que la nostra societat ha experimentat en el curs d'aquest segle, hi ha uns valors que són immutables. I tant més ara, quan encara hi ha llocs i persones que —amb una palesa manca de sentit científic i històric— neguen la unitat de la llengua catalana.

La comissió organitzadora del Quinzè Congrés vol fer patent el seu reconeixement a les persones que han participat en la preparació d'aquest llibre: Principalment, a Joaquim Ramis, que ha recollit tot el material i ha tingut cura de l'organització general de l'obra. A Oriol Casassas, que, amb la seva àmplia cultura, tant mèdica com humanística, i coneixement profund dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, hi ha aportat dades valuosíssimes, com també bona part del material gràfic que s'hi recull. Als autors dels diferents capítols, que ens han explicat la seva visió dels Congressos i han esmerçat esforços per explicar-la d'una manera clara i entenedora. A Mercè Piqueras, que ha fet una acurada tasca de correcció i uniformització. A l'excel·lent i jove promesa de la fotografia

Elena Castillo, que ha preparat el material gràfic recollit de diverses fonts. I, finalment, però no amb menor èmfasi, a Eulàlia Massana, Marta Montolio, Anna Fernández de Castillo, Isabel Gallego i Carme Chica, que des de la secretaria del Quinzè Congrés han col·laborat en l'elaboració del llibre. Especialment hem d'agrair la tasca editorial de Montserrat Trujols i el suport rebut de la Fundació Uriach 1838, que ha materialitzat la publicació d'aquesta obra. Una obra que, com hem suara apuntat, no fineix en la darrera pàgina d'aquest llibre, sinò que és un presagi que s'acomplirà en els Congressos que se celebrin en el futur.

Ricard Guerrero

*President del Quinzè Congrés de Metges
i Biòlegs de Llengua Catalana*

1

LES CONVOCATÒRIES I ELS ACORDS

L'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya organitzà el Primer Congrés, que se celebrà a Barcelona, l'any 1913.

En l'Assemblea General que se celebrà en el curs d'aquest Primer Congrés foren aprovats els Estatuts de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana.

ESTATUTS DE L'ASSOCIACIÓ GENERAL DE METGES DE LLENGUA
CATALANA *

Article 1.^r Se constitueix una «Associació de Metges de Llengua Catalana» integrada per les següents classes de socis:

- A. Perpetuos: si paguen la quota única de 200 pessetes.
- B. Numeraris: els que pagarán seguidament 10 pessetes anyals.
- C. Transeunts: 15 pessetes anyals.
- D. Honoraris: en serán nomenats segons llur valúia científica.
- E. Protectors: els que ajudin amb medis econòmics al sosteniment i progrés de l'Associació.

Article 2.ⁿ Podrán esser socis tots els metges i biòlegs en general residents en els països on s'hi parli la nostra llengua, i tots aquells que se n'hagin ausentat.

Article 3.^r La Junta directiva se constituirá amb un President, dos Vicepresidents, un Tresorer i un Secretari. Quan les reunions se celebrin fora de Barcelona, se nomenará per a cada una d'elles una Junta organitzadora d'aquestes. Els ex-presidents assessorarán a la Junta directiva sempre que aquesta ho demani.

Article 4.¹ La finalitat de l'«Associació» será l'execució anyal o periòdica de les Reunions científico-mèdiques.

Article 5.¹ Aquestes se celebrarán alternativament en les ciutats dels països esmentats que reuneixin condicions *ad hoc*, qual lloc, aixís com el nomenament de la Junta organitzadora de la propera «Reunió», junt amb el tema o temes de ponència d'aquesta i l'aprobació de comptes serán designats i tractats en una sessió general i expressa de les designades per la «Reunió». En aquesta sessió sòls els socis numeraris i perpètuos hi tindran veu i vot.

Article 6.e L'idioma oficial de l'Associació i Reunions, sera'l catalá; més els no fills dels països d'aquesta llengua podrán usar llur idioma.

Article 7.^è La Junta organitzadora concedirà en les Reunions la formació d'una secció a part d'una o varies especialitats mèdiques, sempre que ho sollicitin per lo menys 10 socis pertanyents a la mateixa especialitat, i ells nomenaran el President i Secretari de la secció segregada.

Article 8.^è L'«Associació» admetrà donatius de les entitats oficials i particulars.

Article 9.^è En cas de dissolució passarán sos fondos metàlics en poder del Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona, per a que'ls reparteixi entre els estudiants més pobres i aplicats.

Barcelona, 17 de Març de 1913

Per la Gaceta Médica Catalana
M. A. Fargas

Per la Societat Mèdic-farmacèutica
dels Sants Cosme i Damià
J. Masip

Com a vocal de la Junta organitzadora
de la Primera Reunió de Metges de
Catalunya i països de Llengua
Catalana
Jaume Guerra

Pel «Còs Facultatiu de l'Hospital
de la Santa Creu»
Joan Freixas

Per la «Gazette Catalane de Perpinyá»
Bonaventura Clotet

Per l'Academia d'Higiene de
Catalunya
Jesús M. Bellido

Pel Col·legi de Metges, de Barcelona
A. Bartumeus

Per la «Revista de Medecina i Cirujía»
Pau Umbert

Pels «Anals de la Academia i
Laboratori de Ciències Mèdiques
de Catalunya»
R. Plá i Armengol

Per la revista «Therapia»
V. Carulla

Per la Real Academia de Medecina
A. Pi i Suñer

Per la «Revista Valenciana de Ciències
Médicas»
Bonaventura Clotet

Per l'Academia i Laboratori
de Ciències Mèdiques de Catalunya
A. Lleó

Per la Junta organitzadora
de la Primera Reunió de Metges de
Catalunya i països de Llengua
Catalana
A. Pujol i Brull

Per l'Institut Mèdic Farmacèutic
P. Nubiola

Pels Facultatius de l'Hospital del
Sagrat Cor
P. Borrás

Pel Col·legi de Metges de Lleida
Miquel A. Fargas
Per els «Arxivos de Rinologia,
Laringologia i Otologia»
F. Rauret

Pel Col·legi de Metges de Girona
Josep Pascual
Pel Butlletí mèdic de Girona
Joan Sau

Per el Còs Mèdic Municipal
J. Bassedas

Pel Col·legi de Metges de Tarragona
Barceló Estivill

Són aprovats per aclamació, i admesos acte seguit 105 sol·licitants.

Des del Segon Congrés fins al Novè, que es celebrà a Perpinyà l'any 1936, els Congressos foren organitzats per l'Associació General de Metges de Llengua Catalana.

Després del silenci imposat per la dictadura del general Franco, des de 1936 fins a 1975, amb la dissolució de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, l'Acadèmia de les Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, conjuntament amb la Societat Catalana de Biologia, feren una nova crida per a la seva reinstauració.

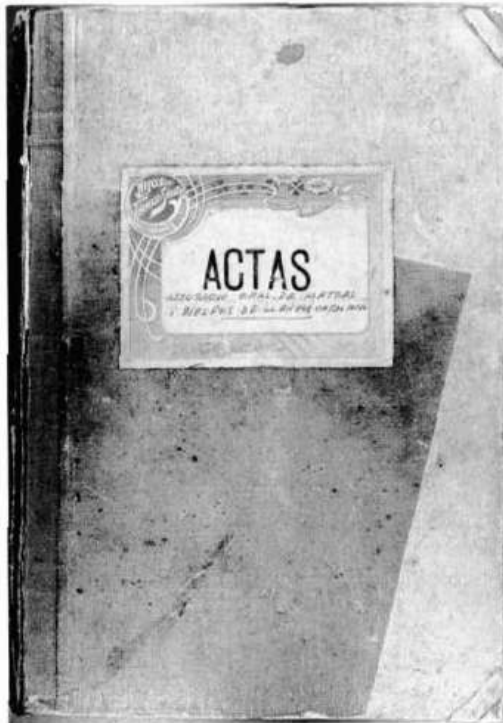

Figura 1.- Llibre d'Actes de l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, actualment dipositat a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears

El Desè i l'Onzè, celebrats a Perpinyà l'any 1976 i a Reus l'any 1980, foren organitzats conjuntament per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia.

En l'assemblea administrativa de l'Onzè Congrès, el 28 de setembre de 1980, en la seva intervenció, el president del mateix digué:

«Atès que no hi ha cap altra entitat amb personalitat legal pròpia ni amb capacitat de convocatòria de Congressos, atès que, en canvi, n'existeixen dues que han estat les patrocinadores i continuen essent-ho, per ara, dels futurs Congressos, entenem que l'Acadèmia i la Societat Catalana de Biologia són les que en definitiva hauran de decidir, com més aviat millor, on i quan se celebrarà el Dotze Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Amb el benentès que a partir d'ara es poden admetre tota mena de suggeriments»

I el 31 de desembre del mateix any, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia acordaren formular el següent document:

RESOLUCIONS DE L'ACADÈMIA DE CIÈNCIES MÈDIQUES DE
CATALUNYA I DE BALEARS I DE LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA
RELATIVES AL XII CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA
CATALANA*

La Junta de Govern de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i el Consell Directiu de la Societat Catalana de Biologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, en compliment de l'encàrrec que els fou fet a l'assemblea final de l'Onzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana celebrada a Reus el dia vint-i-vuit de setembre proppassat, fan públic haver pres les resolucions següents:

Primera. Denominació dels Congressos i abast de la convocatòria.

Atès que la convocatòria dels Congressos de Metges i Biòlegs sempre ha estat extensiva a qualsevol professional de les ciències de la vida i de la salut i així ho han entès els farmacèutics, veterinaris, etc que hi han estat activament presents des de la primera edició; atès que el caràcter pluridisciplinari que, amb notable anterioritat a l'establiment dels límits oficials de l'especialitat, ha estat atorgat en el nostre medi al tema «biòleg»; i atès el caràcter històric de la denominació actual, ha estat decidit de mantenir

*Publicat al Llibre d'Actes del Dotze Congrès.

el nom de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i, així, continuar convocant tots els professionals i estudiosos de les ciències de la vida i de la salut.

Segona. Localitat de celebració del Dotzè Congr s.

Examinats i considerats els oferiments i els suggeriments rebuts a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i a la Societat Catalana de Biologia, ha estat decidit de donar preferència a l'ofertament del País Valencià com a lloc de celebració del Dotzè Congr s.

En aquesta decisió ha estat tingut en compte especialment el fet de no haver estat celebrat encara cap Congr s al País Valencià, tot i l'acord pres a *Perpinyà l'any 1936 de celebrar-hi el de l'any 1938*.

L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia volen expressar amb aquesta decisió el just reconeixement a la valuosa participació que metges i biòlegs valencians han tingut en els Congressos i reten especial homenatge a la contribució entusiasta —l'any 1913 i el 1917— del metge valencià Faustí Barberà i Martí.

L'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la Societat Catalana de Biologia volen aix  mateix fer manifestacions de gratitud als companys i entitats que han fet expressió de propostes i d'una manera especial la dirigeixen a les Jovenuts Mèdiques de Catalunya i de Balears per llurs raonades observacions, a les corporacions oficials i científiques de *Vic per llur sòlid i afectuós ofertament i a l'Ajuntament de Manresa per la seva decidida i generosa disposició.*

Tercera. Data de celebració i presidència del XII Congr s

Els òrgans sotasignats creuen d'elemental equitat que qualsevol resolució relativa a la data de celebració i la presidència del Dotzè Congr s, com també a la població precisa de radicació, ha d'ésser presa a proposta d'una representativa comissió gestora constituïda amb aquesta finalitat del País Valencià.

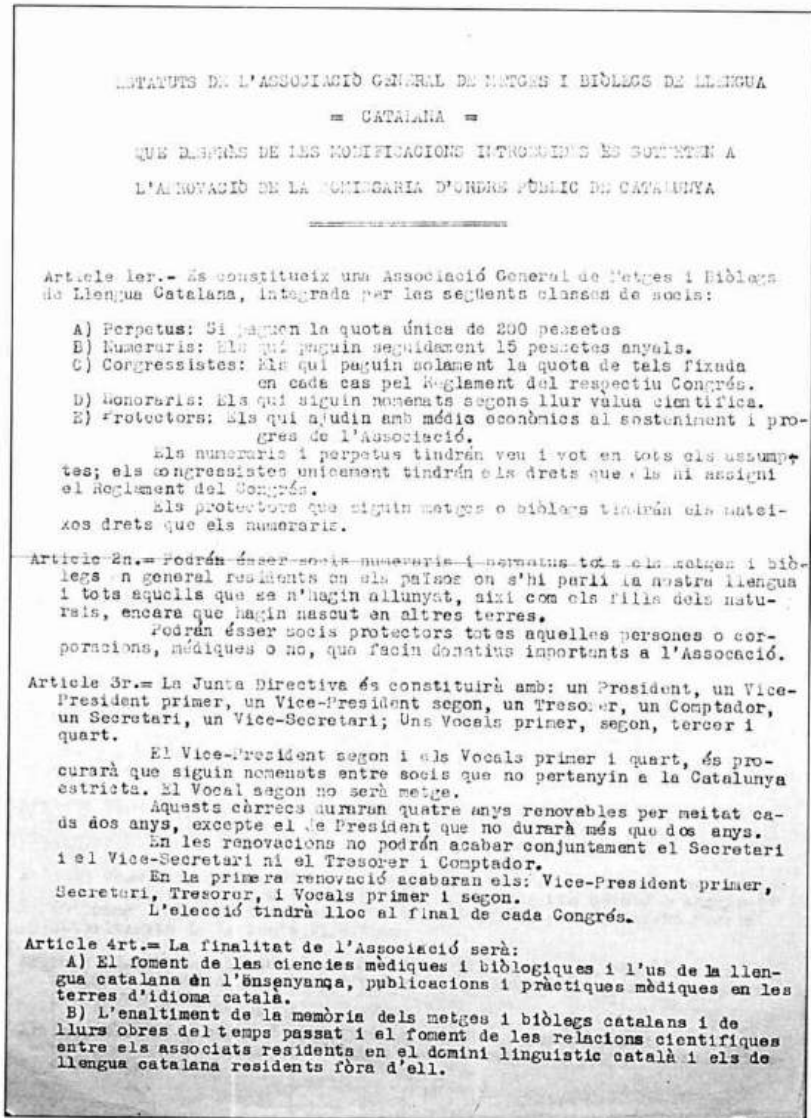
Aquestes resolucions han d'ésser fetes públiques abans del terme del mandat del Comitè Organitzador de l'Onzè Congr s que coincidirà amb la data de publicació del *Llibre d'Actes corresponent*.

Quarta. Ordinacions dels Congressos

L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia que, en absència de l'antiga Associació General responsable dels Congressos, han estat les institucions promotores dels dos darrers creuen oportú d'establir, per tal de mantenir la natura de les reunions, les ordinacions següents:

1. Als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, establerts amb criteris científics d'unitat ling stica, hi ser n convocats els estudiosos, els professionals i els estudiants de totes les ciències de la salut.
2. S'ocupar  de l'organització de cada Congr s un Comitè en la composició del qual hauran d'ésser ateses les precisions següents:

Figura 2.- Estatuts de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana (aprovats el 17 de març de 1913) guardats amb el Llibre d'Actes de l'Associació

- a) l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la Societat Catalana de Biologia hauran d'ocupar sengles vicepresidències;
- b) serà imprescindible la presència de representants de les diferents terres de llengua catalana;
- c) serà imprescindible la presència de representació de les diferents disciplines convocades;

- d) serà imprescindible la presència d'una representació d'estudiants.
3. Els temes de ponència dels Congressos hauran de tenir present, d'una banda, la multiplicitat de disciplines dels potencials assistents i conseqüentment hauran d'ésser de l'amplitud i el nivell científic conuenients i, d'altra banda, hauran de contemplar les indefectibles connexions existents entre la ciència i la societat.
4. Mentre no estigui establerta de nou l'antiga Associació General, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia continuaran essent les institucions responsables de les decisions prèvies a la constitució del Comitè Organitzador de cada Congrés.

A Barcelona, el dia trenta-u de desembre de mil nou-cents vuitanta.

Joaquim Ramis
Secretari General de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya
i de Balears

Josep M. Camarasa
Secretari General de la Societat Catalana de Biologia

Oriol Casassas
President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya
i de Balears i de la Societat Catalana de Biologia

27

En l'assemblea administrativa del Dotzè Congrés s'acordà que l'Acció Cultural del País Valencià fos la nova entitat que, conjuntament amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia, convoquessin els propers Congressos.

En data de 14 de desembre de 1985, les tres entitats convocants acordaren formular el següent document:

RESOLUCIONS DE L'ACADÈMIA DE CIÈNCIES MÈDIQUES DE
CATALUNYA I DE BALEARS, DE LA SOCIETAT CATALANA
DE BIOLOGIA I DE L'ACCIÓ CULTURAL DEL PAÍS VALENCIÀ
RELATIVES AL XIII CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS
DE LLENGUA CATALANA*

Reunits Francesc Asensi i Botet i Àngel Llàcer i Escorihuela, representants de l'Acció Cultural del País Valencià; Ricard Guerrero i Moreno, secretari

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

general de la Societat Catalana de Biologia, i Màrius Foz i Sala i Joaquim Ramis i Coris, president i vicepresident de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, en compliment de l'encàrrec que els fou fet a l'assemblea final del XII Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, celebrada a Benicàssim el dia 4 de novembre de mil nou-cents vuitanta-quatre, fan públic haver pres les resolucions següents:

Primera. Denominació dels Congressos i abast de la convocatòria.

Es manté el nom de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, d'acord amb les resolucions del trenta-u de desembre de mil nou-cents vuitanta, tot insistint que amb aquest nom es convoca tots els professionals i estudiosos de les ciències de la vida i de la salut.

Segona. Localitat de celebració del Tretzè Congrés.

D'acord amb els oferiments rebuts s'ha decidit donar preferència a l'oferiment d'Andorra. En aquesta decisió ha estat tingut en compte, especialment, el fet de no haver-s'hi celebrat encara cap Congrés. Les tres entitats convocants volen, així mateix, manifestar la gratitud als companys i entitats que feren expressió de propostes i d'una manera especial als companys de Maó, de Xàtiva i de l'Alguer.

Tercera. Data de celebració i presidència del Congrés.

Els òrgans sotasignants suggereixen que la celebració del Tretzè Congrés hauria de mantenir l'interval de quatre anys des de l'últim celebrat, com s'ha fet norma des de la represa, l'any 1976. Per tant seria convenient que fos convocat l'any 1988. S'ha pensat en la personalitat més adient per presidir-lo, i s'ha cregut que en la persona d'Oriol Casassas i Simó es reuneixen unes qualitats òptimes per a la seva realització.

Quarta. D'acord amb les propostes de Benicàssim.

S'accepta la possibilitat de celebrar unes jornades intercongressuals, la primera de les quals serà l'any 1986 a Andorra i una segona a Xàtiva, l'any 1987.

Aquestes resolucions han de ser fetes públiques abans del terme del mandat del Comitè Organitzador del Dotzè Congrés, que coincidirà amb la data de publicació del Llibre d'Actes corresponent.

Cinquena. Ordinacions dels Congressos.

L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia, i l'Acció Cultural del País Valencià, per tal de mantenir la natura de les reunions creuen oportú d'establir les ordinacions següents:

1. Als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, establerts amb criteris científics d'unitat lingüística, hi seran convocats els estudiosos, els professionals i els estudiants de totes les ciències de la vida i de la salut.
2. Per a l'organització de cada Congrés es comptarà amb les tres entitats convocants, representants de les diferents terres de llengua cata-

- lana, representants de les diferents disciplines convocades i representants dels estudiants. Amb aquest objectiu es crearan els diferents comitès que hom consideri necessari (organització, local, científic, etc).
3. Els temes de ponències dels Congressos hauran de tenir present, d'una banda, la multiplicitat de disciplines dels potencials assistents i consegüentment hauran d'ésser de l'amplitud i el nivell científic convenients i, d'altra banda, hauran de contemplar les indefectibles connexions existents entre la ciència i la societat.
 4. Les tres entitats convocants continuaran essent les institucions responsables de les decisions prèvies a la constitució del Comitè Organitzador de cada Congrés.

A Barcelona, el dia 14 de desembre de mil nou-cents vuitanta-cinc.

Francesc Asensi i Botet
Àngel Llàcer i Escorihuela
per l'Acció Cultural del País Valencià

Ricard Guerrero i Moreno
Secretari general de la Societat Catalana de Biologia

Màrius Foz i Sala
President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya
i de Balears

Joaquim Ramis i Coris
Vicepresident de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya
i de Balears

En la sessió plenària administrativa del Tretzè Congrés, el seu president recordà la constitució que regula l'organització dels Congressos i el mandat que tenen l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia i l'Acció Cultural del País Valencià de convocar-los. Proposà que s'incorporés com a entitat convocant dels futurs congressos la Societat Andorrana de Ciències, «que tan destacada actuació tingué en l'organització d'aquest Congrés», i que fou aprovat per unanimitat.

Els Catorzè i Quinzè Congressos han estat convocats per les quatre entitats: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia, l'Acció Cultural del País Valencià i la Societat Andorrana de Ciències. Al Quinzè Congrés, i només en aquesta ocasió, s'hi ha afegit la Universitat de València.

2

ELS ANTECEDENTS

ELS CONGRESSOS DE METGES DE LLENGUA CATALANA: UN FET DE LLIBERTAT*

ORIOL CASASSAS

La paraula «llibertat» ens ofereix, probablement, un dels arguments més clars que hom pot adduir a favor de l'afirmació que els mots són per a entendre'ns i no per a entendre'ls. La seva profunda significació —que és tant com dir la seva autèntica significació— ha estat debatuda des que el món és món. Per Aristòtil incloïa una certa noció de finalitat, entesa en l'home com a recerca de la felicitat seguint l'ordre de la raó. D'altres pensadors n'han remarcat el seu caràcter de determinació, conscient i personal, sortida del subjecte mateix. Més modernament ha estat definida com la tasca a acomplir i l'ideal a assolir amb preeminència sobre els condicionaments reals que intenten d'anul·lar-la. I allò que sempre li ha estat reconegut és el fet de comportar la capacitat d'elecció entre diverses alternatives i la facultat per a transcendir aquells factors influents que hom considera com a aliens, extrínsecs i indeguts.

D'aquests conceptes sobre la significació del terme «llibertat» referits a tall d'exemple, en brollen d'altres —la responsabilitat, el bé comú, els drets propis de l'ésser humà, els deures, el respecte als drets d'altri, la contradicció amb els drets d'altri, la perspectiva còsmica, la política i la personal, etc.—; tots junts s'enllacen i fan que la qüestió sigui molt més complexa encara.

Ara bé, el comú de la gent, que no es detura a escatir aquestes coses, ha fet del mot «llibertat» un dels més usuals avui. I amb el mot, inequívocament ens entenem sense arribar, de segur, ni tan sols a entrellucar la pregonesa del seu sentit.

En el nostre comentari, tant se val que ens situem en el terreny de la terminologia del poble com en el de l'aplicació rigorosament semàntica dels termes. En qualsevol dels casos és innegable que l'aventura dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana és un fet de llibertat. Des dels inicis: ja el Primer participà, alhora, de la condició de clam —de clam apassionat— i de la de determinació —plenament conscient— de contribuir a una empresa —el moviment polític-cultural de començaments de segle— la finalitat de la qual era l'edificació —transcendent els condicionaments adversos— d'un ideal de raonada felicitat per al nostre poble. La que dóna el recobrament de la salut si era malmesa o el de la personalitat si havia estat ofuscada. I a més, és clar, els homes de 1913, que tenien diver-

*Publicat a *Annals de Medicina*, vol LXV, núm 8, octubre 1979.

ses opcions i que podien triar entre camins de distinta mena, elegiren, rectilíniament, el del Primer Congrés tot i que era ple d'incògnites i de risc.

Més endavant i en Congressos successius fou determinada, amb una diàfana finalitat, una Exposició bibliogràfica (1917) que el President, Joan Freixas i Freixas, oferí a Catalunya en nom dels «fills teus que han sabut posar, en totes ocasions, l'amor que senten per tu per damunt de tots els amors que el món els ha inspirat»; i fou decidit que «a Barcelona s'hi han de celebrar Congressos, més no tots els Congressos. Enfront de Catalunya tots tenim els mateixos deures i els mateixos drets, les iniquitats no hi tenen predicament, ni la situació topogràfica concedeix aristocràcies ni jerarquies de cap mena», com digué el President Roca i Heras l'any 1919, a Tarragona, fent ús de la facultat de transcendir rutines o heretats hàbits centralistes; i en el primer Congrés celebrat «sota l'arbre de la llibertat i del reconeixement de la nostra personalitat» (Ciutat de Mallorca, 1932) el President Enric Ribas i Ribas aventurà que «sí la nostra força i el nostre entusiasme ens feren vèncer obstacles que de continu s'oposaven als nostres ideals, avui, deslliurats de tot allò que coartava la nostra llibertat, quan d'esplendorosa i esclatant no ha d'ésser la flama que ens ha de guiar en aquest peregrinatge».

I encara més: quan l'aventura i la ventura dels Congressos —en llur aspecte de reunió pública i nombrosa— es veié entrebancada per la manca de llibertat política, hi hagué —perquè la llibertat personal és inviolable— un silenciós però fervent congrés de metges de llengua catalana cada vegada

Figura 3- Valenti Almirall (1841–1904), el primer gran teòric del catalanisme, en un retrat de Ramon Casas.

que s'aplegaven uns dels homes —dos encara que fossin— fidels a una elecció i determinats a l'acompliment d'una tasca que estimaven de transcendència.

Els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, durant seixanta anys, han fet mèrits i han canalitzat esforços més que suficients per a merèixer la digníssima qualificació de fet de llibertat. I l'any 1976, quan el torb incivil de la incomprensió perdé part del seu urc, d'entre diversos camins fou elegit una vegada més l'abrupte, el que condueix a les lliures realitzacions.

L'Acadèmia de les Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, que organitzà el Primer Congrés, que ha estat present a tots i que promogué la represa de les reunions després de l'inacabable parèntesi provocat per la dictadura, té motius sobrers per a considerar els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana com un tros de la seva vida. Per això s'alegra de la convocatòria de l'Onzè, que l'any 1980 presidirà a Reus Josep Laporte, que serà —naturalment!— un nou pas pels generosos camins de la llibertat.

**ELS ANTECEDENTS: LA PRESA DE
CONSCIÈNCIA DEL TOMBANT DE SEGLE,
DE VALENTÍ ALMIRALL A PRAT DE LA RIBA,
DEL PRIMER CONGRÉS INTERNACIONAL DE
LA LLENGUA CATALANA AL PRIMER CONGRÉS
D'HIGIENE DE CATALUNYA**

ORIOL CASASSAS

35

1. Divagacions intencionades

Quan anem pel món o quan ens perdem amunt i avall del temps, més val que no ens fiem gaire d'un primer cop d'ull, d'una primera impressió: ni si ha de servir per a formular el judici sobre una ciutat o un país, tot just acabats d'arribar-hi, ni si han de constituir la base d'uns qualificatius aplicats a una persona acabada de conèixer. La primera impressió de les coses sempre és incompleta i, en un gran nombre de casos, el seu enunciat —amb més elements de judici— acaba essent modificat o esmenat o ampliat o capgirat.

També participa d'aquesta provisionalitat el crèdit que podem donar al primer contacte amb un esdeveniment —de l'ordre que sigui—: potser, potser, en aquest terreny, encara és més justificat de posar en quarantena els resultats d'una llambregada. I és que un esdeveniment —qualsevol esdeveniment— és un fet d'una complexitat extrema, és un enfilall de motius i d'entrebancs, d'entusiasmes i de resistències, d'influències i circumstàncies de tots colors, d'encoratjaments, de passivitats i de desànims.

Per tot això, quan un primer cop d'ull fa dir que els Congressos de Metges de Llengua Catalana començaren l'any 1913, el dia vint-i-dos de juny, val més no fer-ne gaire cas, val més no acabar-s'ho de creure. La veritat és que, després de fer un recorregut atent pels camins dels Congressos i d'haver-ne observat la decisió i el gest i escoltat la paraula, es fa ben clar que començaren una pila d'anys abans del mil nou-cents tretze: una cosa és l'acte extern d'una celebració —tothom mudat—, i una altra —molt més profunda, d'una significació de molt més pes— és el mòbil essencial que viu a les arrels de l'acte.

I els mòbils dels nostres Congressos vénen de lluny; i les arrels dels nostres Congressos són pregones.

2. De Valentí Almirall a Prat de la Riba

De Valentí Almirall a Prat de la Riba o de Prat de la Riba a Valentí Almirall. Si es pot triar, potser és millor anar dels antecedents pròxims als antecedents llunyans.

Dos mesos després de la mort d'Enric Prat de la Riba, la revista «Quaderns d'Estudi» —de la Direcció d'Instrucció Pública de la Mancomunitat de Catalunya— dedicà un número a la seva memòria. El pròleg —signat per El Guaita, pseudònim d'Eugeni d'Ors— comença: «El Catalanisme era una Elegia; l'Enric Prat de la Riba va convertir-lo en una Tasca.» Una ben curta frase que ho diu tot, que inclou el seguit de realitzacions que Prat de la Riba impulsà i dugué a bon terme; l'eficàcia de la seva acció de govern féu que el mateix Eugeni d'Ors l'anomenés «seny ordenador de Catalunya».

Prat de la Riba fou elegit president de la Diputació de Barcelona el 24 d'abril de 1907; encara no tenia trenta-set anys. Tant des d'aquest càrrec com, més tard, des del de president de la Mancomunitat de Catalunya (constituïda el 6 d'abril de 1914) considerà urgent d'aconseguir per a Catalunya un nivell de cultura com més alt millor; creà l'Institut d'Estudis Catalans, la Biblioteca de Catalunya i la xarxa de Biblioteques Populars, l'Escola Superior d'Agricultura, la Universitat Industrial, l'Escola del Treball, la de Biblioteccàries, la de Bells Oficis, la d'Infermeres, la Junta de Museus, el Consell de Pedagogia, impulsà les fabrianes Normes Ortogràfiques i encara un llarg etcètera; i tot, sense oblidar l'atenció, per exemple, a les comunicacions i els transports i a la xarxa telefònica, i procurar-ne la millora, i sense escatimar esforços, per exemple, per aconseguir l'establiment dels Cellers cooperatius.

És clar que Prat de la Riba arribà a la presidència de la Diputació de Barcelona perquè el moviment unitari de Solidaritat Catalana, tres dies abans (el 21 d'abril de 1907), havia obtingut un esclatant èxit electoral; i és clar que el triomf fou degut a l'acceptació, per part dels partits, del Programa mínim —redactat per Prat de la Riba— i presentat el 14 d'abril al

Figura 4 - Enric Prat de la Riba (1870-1917), president de la Mancomunitat de Catalunya

Teatre Tívoli. És la vella relació dels efectes i les causes: que no acaba aquí, perquè si determinant fou la constitució de la Solidaritat Catalana —l'onze de febrer de 1906, a Girona—, com un amplíssim i inèdit moviment d'unió —des de carlistes a republicans— motivat per un decidit sentiment de catalanitat, determinant fou també la publicació de *La Nacionalitat Catalana* (maig de 1906), el llibre polític cabdal de Prat de la Riba, compendi doctrinal de la nova fase del nacionalisme català.

I com que —ho sap tothom i des de fa molts anys— la història és un encadenament de fets i conseqüències, la Solidaritat Catalana no hauria nascut si el mes de novembre del 1905 no s'haguessin produït un seguit d'esdeveniments: la Lliga Regionalista guanya les eleccions municipals, el dia 19 té lloc el Banquet de la Victòria —amb cant d'*Els Segadors* com a colofó—, el dia 23 el setmanari *Cu-cut!* publica una caricatura de Junceda que els militars consideren ofensiva i el dia 25 uns tres-cents oficials de l'exèrcit calen foc a la redacció i impremta del *Cu-cut!* i a la redacció de *La Veu de Catalunya*. I nasqué la Solidaritat Catalana, com a reacció unànime als incívils i arrogants actes de prepotència.

Ara bé: res de tot això no hauria estat realitat, sense l'existència del clar ressorgiment de l'esperit que féu possible el triomf de la candidatura dita «dels Quatre Presidents» —encapçalada per Bartomeu Robert— a les eleccions generals del maig de 1901; que explica la celebració —per primera vegada— de la Diada de l'Onze de Setembre —també aquest 1901—; que determinà, l'11 de gener de 1899, l'aparició de *La Veu de Catalunya* i la seva

Figura 5 - Mossèn Antoni Maria Alcover (1862-1932), president del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana

posterior àmplia difusió, diari que dirigí Enric Prat de la Riba i des del qual fou afavorida de manera molt notable la presa col·lectiva de consciència.

Aquest viu moviment —polític i cultural, sobretot— creixia en un terreny adobat: l'any 1892, havien estat aprovades —en una sessió que presidia Lluís Domènech i Montaner i tenia com a secretari Prat de la Riba— les Bases de Manresa, «per a la Constitució Regional Catalana», que preconitzaven una Catalunya «única sobirana de son govern interior».

I l'any 1885 —el 10 de març—, havia tingut lloc l'altre gran referent històric nacional dels últims anys del segle dinovè: la presentació del Memorial de Greuges als reis Alfons XII i Maria Cristina. El Memorial —«Memoria en defensa de los intereses morales y materiales de Cataluña»— fou redactat per Valentí Almirall i aprovat per representants d'entitats econòmiques, polítiques, professionals i culturals de Catalunya, i la seva transcendència deriva del fet de ser un compendi de doctrina catalanista, el més complet fins aquell moment. S'hi fa la defensa de l'economia, del dret, de la llengua i de la personalitat cultural de Catalunya i s'hi fan propostes. Fou presentat als monarques per una comissió de la qual formaven part Jacint Verdaguer, Àngel Guimerà, Frederic Soler, el canonge Collell, Valentí Almirall —és clar—, uns industrials, un obrer i un pagès.

Valentí Almirall fou element decisiu en l'aparició i la consolidació d'una determinada manera de pensar, la que —durant unes dècades— inspiraria la nostra història. El 2 de maig de 1886 publicà *Lo Catalanisme*, prime-

ra exposició sistemàtica de l'ideari catalanista, els motius que el legitimen, els seus fonaments científics i les solucions pràctiques que n'haurien de deri-

Figura 6. - Facsimil de la comunicació presentada per Antoni Bartomeus al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana

Del *Dr. D. Antoni Bartomeus*, en representació de la «Acadèmia y Laboratori de Ciències Mèdiques de Barcelona».

Necessitat de reconstituir el llenguatge mèdich-biològich catalá

ILLTRE. SR.:

SENYORS:

Fa dos anys, y ab motiu d'una solemnitat acadèmica d'aquelles que deixen inesborrable recordansa, al encarregar-me la «Acadèmia y Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya», a qui avui tinc la honra de representar, lo discurs de torn en la sessió inaugural, trencant la costum que pareixia foragitar dels actes oficials de les Corporacions de la nostra terra l'ús de nostra hermosa llengua, lo volguí fer en catalá. Y aixís ho fui; y fins me cab l'orgull de dir que despertá en mos honorables consocis un bell moviment d'agradosa simpatía. Emperò, y això no dech amagarho avui, posat a escriure, avesat desde 'ls 12 anys, per propi impuls, al conreu de la llengua catalana que jo, com molts, y durant una llarga estesa de temps, escrivíem pot dirse platònicament, si la ploma lliscava senzilla al estampar en lo paper los conceptes, a cada punt se deturava quan, per tractarse d'un assumpto científich, tenia de consignar una paraula tècnica; y les dificultats creixien a mida qu'anava avansant en mon discurs, donchs los mots tècnics sovintejaven; molts d'ells esdevenien fortment dubtosos; y si'l llenguatge corrent havia sigut ja sostingut pel poble y enlairat per nostres poetes y escriptors, la manca gaire be absoluta del llenguatge científich mèdich catalá se m'evidenciava per moments, posantme en lo cas d'estudiar paraules, acomodarles a les desinencies usuals de la llengua catalana, cercar sa etimología, compararles ab altres veus vulgars de parescudes terminacions, es a dir, a reconstituir pera mon discurs d'allavors lo llenguatge mèdich catalá que m'era precís pera portarlo a bon terme.

Mos dignes consocis aghahiren aquest patriòtich esforç; y desde aquell dia la nostra Acadèmia prengué l'acord de contribuir a la noble tasca de formació del Diccionari de la llengua catalana, arrestellantse, com un humil soldat, a les ordres del incansable capdill que l durà a terme; y desde aquell moment restá en tots nosaltres lo convenciment de que les veus tècniques, es a dir, lo llenguatge científich mèdich necessitava un complet estudi y una veritable reconstitució.

Les ciències mèdiques, que comprenen les dues grans branques Medicina y Cirugia, aixís com les ciències biològiques, de les quals tantes branques y branquillons arrenquen (y això podria també aplicarse a les demés ciències y arts), durant les centuries en que la llengua catalana restá amortada, sofrint les perfidioses influenses d'idiomes a ella estranys qu'entelaven sa immaculada puresa, s'allunyá de les ciutats y grans centres de població, adhuch que de la vida pública, arredossantse, com a últims baluards, en lo caliu de la llar, en los arreconats vilatges y en lo cor de les montanyes; fins qu'un estol cada volta més creixent d'esforçats lluitadors, inspirats poetes y fills de ferma y bona voluntat, l'ha despertada de son ensopiment, y arreballantla de les pregones fonda-

var. I el 4 de maig de 1879, inicià la publicació del *Diari Català* —el primer en la nostra llengua—, amb el qual —segons que ha estat observat— Almirall, «des de les files dels republicans federals, d'una manera no massa conscient però sí real, encetà el camí cap a una política catalana».

Si algú digués que els Congressos de Metges de Llengua Catalana van començar amb el *Diari Català*, certament es guanyaria el qualificatiu ben merescut de majúscul exagerat. Però també és cert que l'atmosfera dels Congressos, la que donà vida als Congressos, era la madura conseqüència del coratge de tots aquells anys, de tots aquells homes, de Valentí Almirall a Prat de la Riba.

3. Del Primer Congrès Universitari Català al Primer Congrès d'Higiene de Catalunya

La conjunció del sentiment i la idea inspirant l'acció política, i la política afavorint i determinant l'acció cultural; els nostres Congressos, per exemple.

I amb el valor simbòlic de primera revista escrita en català, l'efímera *Gynecologia Catalana*, de Jaume Queraltó, apareguda el 15 d'agost de 1898, i Josep Maria Roca i Heras, que, el 5 d'octubre de 1898, presenta la primera comunicació catalana a l'Acadèmia i Laboratori, «La sífilis a l'Edat

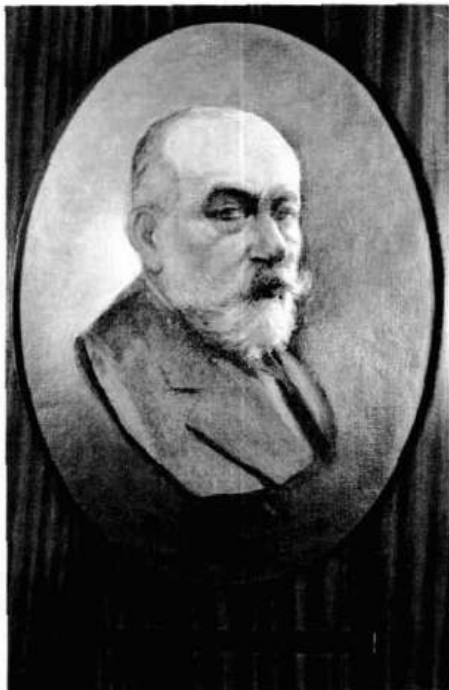

Figura 7. - Felip Proubasta, president del Primer Congrès d'Higiene de Catalunya (1906) i de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques (1916-1918)

Mitjana». I Josep Tarruella, secretari de l'Acadèmia i Laboratori, que redacta, el 29 de novembre de 1901, la primera Acta en català. I un fet de molt alta significació: del 31 de gener al 2 de febrer de 1903 tingué lloc el Primer Congrés Universitari Català, una assemblea de més de mil dos-cents congressistes —entre professors, estudiants i intel·lectuals—, fruit del profund desacord amb l'anquilosada universitat oficial. Domènec Martí i Julià —un dels caps més clars i més ordenats del tombant de segle— hi presentà la ponència «Organització de la Universitat catalana». D'aquest Congrés en resultaren els Estudis Universitaris Catalans, que, tot i les petites proporcions que els escassos recursos feien possible, mereix la consideració de veritable Universitat Catalana lliure.

El 27 de juny de 1906, sota la presidència de Felip Proubasta, fou inaugurat el Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, d'unes ponències «que responguessin a les apremiants necessitats de Catalunya», amb una exemplar contribució de Domènec Martí i Julià, destinada a somoure inèrcies i egoïsmes.

L'any 1906, del 13 al 18 d'octubre, el canonge de la Seu mallorquina Antoni Maria Alcover presidí el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, que aplegà uns tres mil congressistes. Antoni Bartumeus hi presentà, en nom de l'Acadèmia i Laboratori, la comunicació «Necessitat de reconstituir el llenguatge mèdich-biològich català».

El Congrés tingué una gran transcendència en el camp científic, però, a més, contribuí decisivament a reforçar el renaixement lingüístic i literari de tota l'àrea catalana.

Els *Analys de Medecina* de l'Acadèmia i Laboratori apareixen en català a partir de 1907 i, en uns dels primers números, publiquen el contundent treball de Martí i Julià *Per l'Escola Biològica Catalana*. Martí i Julià, que l'any 1913 publicarà a *L'Avenç* un recull d'articles aplegats sota el títol *Per Catalunya*.

L'Institut d'Estudis Catalans, fundat el 1907, inicia la fructífera empara de societats filials amb la creació, l'any 1912, de la Societat de Biologia de Barcelona, que té com a primer president el mestre August Pi i Sunyer.

Els exemples són estímul; i les pedres assentades uns anys abans fan sòlida i sense risc la nova pedra. També qui digui que els Congressos de Metges de Llengua Catalana van començar amb el segle haurà d'acceptar sense protesta l'epítet de fabulós mal comptador. Però ningú no podrà negar que els nostres Congressos són la resolta adhesió dels metges catalans a un vigorós procés de recobrament que ja havia donat manifestacions esplendoroses.

El 1913 és l'any del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana: un congrés d'arrels pregonas, que tot i ésser fill d'un noble esperit ja ple de maduresa, no començà a prendre forma fins que, un dia, Manuel Salvat i Espasa, Enric Ribas i Ribas i Domènec Martí i Julià anaren a l'Acadèmia i Laboratori amb una proposta.

3
ELS INICIS

PRIMER CONGRÉS

La idea d'uns Congressos de metges catalans fou suggerida per Manuel Salvat i Espasa i Enric Ribas i Ribas, que exposaren la seva pensada a l'Acadèmia i Laboratori, i des del primer moment se'ls uní Domènec Martí i Julià. Redactaren uns estatuts que l'Acadèmia aprovà i tot seguit es nomenà una Junta organitzadora que fou presidida per Miquel Àngel Fargas; hi actuà de Secretari Bonaventura Clotet.

Se celebrà a Barcelona, a la Facultat de Medicina, els dies 22, 23, 24 i 25 de juny de 1913.

Constà d'una ponència sobre "Vàlua semeiològica de l'examen de la sang", dividida en nou capítols, d'unes comunicacions recomanades sobre febre tifoide, complicacions sèptiques dels traumatismes, i comunicacions lliures. Hi assistiren més de cinc-cents congressistes, catorze dels quals eren de països catalans fora de la Catalunya estricta.

Fou idea del president Fargas que els Congressos següents fossin el punt de convergència de totes les societats mèdiques dels Països Catalans; i per aquesta raó l'Acadèmia i Laboratori renuncià a la seva organització i, clausurat el Congrés, es procedeix a la creació d'una Associació General de Metges de Llengua Catalana que tindrà cura de la realització dels Congressos futurs.

Figura 8. - Manuel Salvat i Espasa (1876-1969), un dels promotors del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Figura 9. - Enric Ribas i Ribas (1870-1935), promotor del Primer Congrés i president del Setè (1932). President de l'Acadèmia i Laboratori (1922-1924).

Figura 10. - Domènec Martí i Julià (1860–1917), impulsor del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana

Figura 11. - Miquel A. Fargas i Roca (1858–1916), president del Primer Congrés

En el parlament inaugural que féu el secretari Bonaventura Clotet s'exposa aquesta iniciativa, que fou aprovada. Llegim-ne uns fragments:

«Per allà'l més de Març concebí el nostre President, mogut pel estre certer que no l'abandona, un altra forma de organització dels

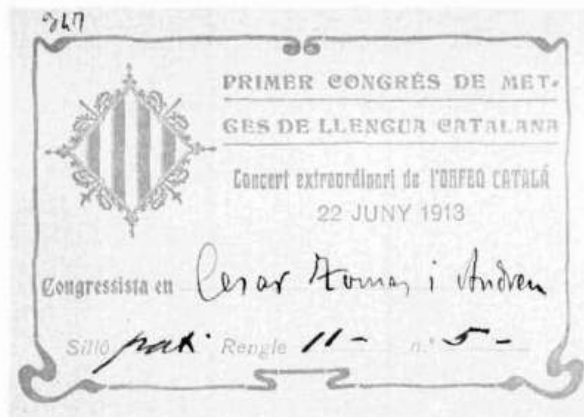

Figura 12. - Entrada al concert de l'Orfeó Català organitzat pel Primer Congrés

futurs Congressos. L'actual està organitzat per l'Acadèmia i Laboratori, i tenint en compte que si bé ella seria prou potentia per a portar a cap els successius, no respondrien aquests a un estat d'opinió integral de la Medicina catalana, i comprenent nostra Acadèmia que aquests Congressos, com el vèrtex de la piràmide, deurien ésser la convergència i concreció de totes les societats, amb una magnanimitat que l'honra, se desprengué de sa maternitat futura, per a que fós adoptada per totes les societats mèdiques dels diversos indrets de Catalunya, Mallorca, València i del Roselló i Provença; i en efecte, amb la cooperació de gran nombre de representants dels llocs esmentats s'aprovaren uns estatuts de la societat qu'en lo successiu ens unificarà, i portarà a cap la celebració periòdica d'aquests Congressos, nomenada Associació General de Metges de Llengua Catalana, que l'Assamblea sancionarà, i que apoteòssicament consagrarem en l'àpat de germanor, per a que hi triomfi la nostra prosperitat i progrés, la nostra germanor i l'amor mèdic; i després d'aquests dies qu'haureu discutit amb sabiduria i dignitat, quan ens separarém amb el cor plé de joia, restarém units de cor, perquè tindréu idèntiques aspiracions amb un pensament comú, el de l'engrandiment de la Medicina catalana, finalitat que l'«Associació» conseguirà.

* * *

Tinguém esperança, tinguéu coratge, perquè'l progrés que en aquests dies hem infantat arribarà a terme; que aquest sia un dia històric i memorable, inaugurant la intensitat del treball i la cullita del fruit madur que d'ell se n'espera. Que s'acabi l'era de l'inferioritat catalana, i que comenci la de sa supremacia. Això desitjo, i endavant qu'estem a punta de dia.»

SEGON CONGRÉS

El Segon Congrés no tingué lloc l'any 1915, com era previst, a causa d'una epidèmia que en aquell moment assolava Barcelona. Se celebrà del 24 al 28 de juny de 1917, també a la Facultat de Medicina de Barcelona, sota la presidència de Joan Freixas i Freixas, que en l'acte inaugural pronuncià un discurs amb importants referències històriques.

Al marge de les ponències i les comunicacions, d'aquest Congrés cal destacar que, atenent un suggeriment del president, la Junta organitzadora impulsà una Exposició Bibliogràfica d'obres científiques d'autors catalans. Fou publicat un inventari de l'Exposició, amb una vibrant presentació de Joan Freixas i Freixas, que comprèn 2.625 títols. En aquest inventari, la *Bibliografia Medical de Catalunya*, hi figuren des d'obres del segle xv fins a publicacions de l'any del Congrés; citem-ne només uns gloriosos exemples: *L'epístola de Jaume d'Agramunt als Paers de Lleida*, el *Regiment preservatiu e curatiu de la pestilència* del mestre de València Lluís Alcanyís... És una obra d'indispensable consulta per a tots aquells que vulguin historiar la Medicina a Catalunya, car els títols inclosos van acompanyats moltes vegades de comentaris relatius a l'obra o bé de notes biogràfiques de l'autor.

D'aquest Segon Congrés és també memorable l'aportació de Faustí Barberà. Aquest valencià il·lustre, que ja havia estat congressista del Primer, féu l'elogi del beat Joan Gilabert Jofre, fundador de l'Hospital de la Santa Creu del Calvari, que, just a començaments del segle xv, era el primer manicomí radicat en països cristians. El discurs de Faustí Barberà fou dit en homenatge a fra Gilabert Jofre; amb la nostra perspectiva, l'hem de considerar, a més, un homenatge al Congrés que els féu possible.

A nostres benvolguts consocis*

JOAN FREIXAS

En la sessió en que constituïrem la Junta de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, que ha sigut la organitzadora i executora del Segon congrés, vaig proposar a mos distingits i entusiastes companys de Junta el programa a desenvolupar. Hi figuraven, en lloc preferent, l'exposició adjunta al Congrés, amb la Secció I.^a, dedicada al llibre, a l'ànima del nostre poble, al seu més preuat llenguatge pretèrit i actual, i, com a pinacle digne i perpetuidor de lo que qualificàrem, ja de moment, de bona

*Publicat a *Bibliografia Medical de Catalunya*, 1918.

Figura 13.- Joan Freixas i Freixas (1860–1933), president del Segon Congrés i artífex de la *Bibliografia Medical de Catalunya*

demostració de vàlua del nostre petit món mèdic, la publicació del Primer Inventari de l'Index Bibliogràfic Medical de Catalunya.

Els meus companys acceptaren la proposició; tant ells com els bons amics que constituïren la Junta de la Secció I.^a, han fet tot quant els ha sigut possible per a ajudar en tots els extrems de la realització de la obra; els segons, ademés, proposaren a En Eudald Canibell, de la Biblioteca Arús, com a l'home indicat per a ordinar els llibres destinats a l'exposició, fer els butlletins i preparar, per tant, tot lo que calgués per a la publicació de l'Inventari.

Finit el Congrés i clausurada l'exposició, vaig rebre dels meus companys la honrosa comanda de qué cuidés de tot lo relatiu a la present publicació, i va ésser llavors que, retornats tots els volums, vam pactar i acordar amb el senyor Canibell les condicions amb què s'encarregaba de la ordenació dels butlletins, enviar-los a la impremta i correcció de proves. Treball que ha coronat amb la confecció del Pròleg amb què s'encapçala el present Inventari i que és una palesa mostra de la manera com ha portat a cap la tasca que se li ha confiat i els coneixements que posseeix en la important branca de la Bibliografia.

I després de un sens fi de dificultats i d'entrebancs, que, desgraciadament, sovintegen massa en tota obra humana, i que han servit per encoratjar-me més en el compliment del meu sagrat deure, he arribat a la desitjada consecució.

No és, ni de molt, la obra que hauríem volgut donar-vos; la que havíem teixit un sens fi de vegades en nostres somnis patriòtics: en nostres fervents desitjos de glorificar a Catalunya, tot ens semblava poc. Convençuts, per la realitat, de que les coses per a que sigan, cal començar-les, ens hem vist amb la precisió de desatendre el prec d'amics fraternals que sempre volien esperar al s'endemà per a recollir més butlletins, i segurs de que l'obra perseguida és treball de moltes, bones i enteses voluntats i de molts i molts anys, i convençuts, ademés, de l'entusiasme, consciència i constància dels meritíssims companys que han de succeir-nos en la continuació de l'obra, i, per fi, de què no devia estar Catalunya per més temps sense *Index Bibliogràfic Medical*, no ens ha fet por el tirar avant el nostre propòsit, amb el fruit recollit.

I aquí la tens, Catalunya, l'obra realitzada. És per a tu, en primer lloc. Accépta-la, que és la resultant d'un desig nostre de molts anys; d'un entusiasme de tota la vida; és el primer acoblament d'una serie de joies teves que estaven escampades per la teva terra i per fora d'ella; ta veu actual i el ressó de la pretèrita; és el tresor que et porten aquests entusiastes fills teus que han sabut posar, en totes ocasions, l'amor que senten per tu per damunt de tots els amors que'l món els hi ha inspirat.

I vosaltres, benivoluts consocis, accepteu-la, ja que és el fet d'un sagrat deure que amb vosaltres teníem i una humil prova de com corresponem a la confiança que en nosaltres heu depositat.

Setembre de 1918.

UN CINQUANTENARI: EL DE LA BIBLIOGRAFIA MEDICAL DE CATALUNYA*

ORIOL CASASSAS

Si hem vingut a Cuixà a parlar de l'aparició, ara fa 50 anys, d'un llibre, la *Bibliografia Medical de Catalunya*, és perquè Cuixà i aquest llibre tenen, em sembla, un valor simbòlic semblant.

De Sant Miquel de Cuixà s'ha dit que «després d'uns començaments modestos, erigats de perilloses proves, el Monestir erigit a la glòria de l'Arcàngel, al peu de la muntanya sagrada del Canigó, assumí per un temps el paper de consciència i guia dels països catalans».

*Sessió de la Societat Catalana de Pediatria celebrada al Monestir de Sant Miquel de Cuixà. Publicat a *Boletín Sociedad Catalana de Pediatría*, vol XXIX, núm. 134, VII-VIII 1968.

La *Bibliografia Medical de Catalunya* de l'any 1918 és —conjuntament amb molts d'altres esforços coetanis—, i també després d'uns antecedents immediats més aviat modestos, és, dic, exponent d'una presa de cons-

Figura 14.- Facsimil de l'Epistola de Jaume d'Agramunt als Paers de Lleida (1348)

ciència en els Països Catalans, i guia cap a un camí que és encara el que avui segueix aquesta realitat que són els Països Catalans actualment.

De Sant Miquel de Cuixà s'ha dit que «és preciós que el valor sagrat d'aquest edifici sigui particularment profund perquè, a despit dels mals tractes rebuts, el seu llenguatge resti tan ferm i tan pur».

La *Bibliografia Medical de Catalunya* i tot l'esperit que hi viu també n'han rebut, de mals tractes. Però aquest esperit també deu contenir un valor profund, perquè sinó el seu llenguatge no fóra tan ferm, sinó avui no fórem aquí reunits.

Què és la Bibliografia Medical de Catalunya?

Anem a fer una mica d'història dels seus antecedents.

En els primers anys 1900 els metges catalans viuen una transcendent circumstància: l'extraordinari moviment polític-cultural que té per figures capdavanteres Prat de la Riba i Eugeni d'Ors. Són els anys de la Nacionalitat Catalana, del Glossari i de la Solidaritat Catalana. Els metges catalans també se sumen al moviment i algunes vegades d'una manera ben activa (Robert, Fargas, Martí i Julià, Roca i Heras). Pasteur havia dit: «La Ciència no té Pàtria, però el científic, sí», i els metges catalans en aquells anys volen col·laborar en la construcció de la seva.

Com a fets representatius de l'aparició d'una consciència catalana en el terreny de la medicina cal citar:

Primer. L'aparició de publicacions mèdiques en català (la més important, el mes de gener de 1907, quan era president de l'Acadèmia i Laboratori de Catalunya Ricard Botey, els *Anals de Medicina, Butlletí de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*, que dura, com a publicació periòdica catalana, fins a 1938).

Segon. A l'Institut d'Estudis Catalans, completada la seva estructuració amb les seves tres Seccions, la de Ciències organitza Societats filials i la primera és la Societat de Biologia de Barcelona (1912), que aplega un nucli d'estudiosos entre els quals figuren personalitats de tant de relleu com August Pi i Sunyer, Ramon Turró, Jesús Bellido, etc.

Tercer. La constitució del Sindicat de Metges de Catalunya (1920) representa la culminació del procés d'agrupament dels metges catalans pel nexa de la catalanitat.

I Quart. La celebració dels primers Congressos catalans. L'any 1903 és l'any del Primer Congrés Universitari Català. D'aquesta reunió, fruit d'un sa inconformisme amb la vella Universitat oficial, en resulten els Estudis Universitaris Catalans, veritable universitat catalana lliure. Els metges no eren absents d'aquesta reunió, i, per exemple, Domènec Martí i Julià, amb una sistemàtica absolutament vigent avui, redacta la ponència «Organització de la Universitat Catalana».

Figura 15 - Facsímil del *Regiment preservatiu e curatiu de la pestilència*, de Lluís d'Alcanys (segle XV)

— 13 —

Jesus michi adiutor in omnib⁹

irant natura

humana forsmeta a
tãto Innumerables
perills e callos mo-
tals no he vist de to-
tes les causes de mo-
rit nēgūa mes trista
mes aguda: e mes
cruel : que aquesta e

ptormia: que axí prestamēt / e amagada per no-
stres membres p̄cipals deualla segōs que per
diuerfes experēcies secōproua: mortificāt les
obres del coz ceruel / e fetge ental grau que lani-
ma no tenint dispositio cōplida de instrumēts
necessariament lo t e sempara. La qual la bon-
dat diuina per tants anys permet sens que no
som aludats de nengun remey cert: e aço causa
la specie indetezmenada del veri / e la forma
de nostre vicios viure Encara que per los efec-
tes e sentencies de tots los doctors de medecia
se liga eēt veri: e axí socozem ab multiplicatio
de cordials: confortants / clarificants / e restau-
rants los sperits del coz: e purgāt aquell humoz
maligne / e verinos: alterant de verinosa altera-
tio los humozs del coz. **¶** una per hon no sol
•a. s̄j.

L'any 1906, amb la participació d'uns 3.000 congressistes, se celebra el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Aquestes reunions, si bé no mèdiques, són l'exemple i la determinant fonamentals dels Congressos mèdics que els segueixen.

El Primer Congrés d'Higiene de Catalunya (juny de 1906), organitzat per l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya, nascuda d'un clar sentit de les exigències de la realitat.

El Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana. La idea d'aquests Congressos partí d'Enric Ribas i Ribas i del pediatre Manuel Salvat i Espasa. El Primer se celebrà a Barcelona el juny de 1913 i en fou president el Professor Miquel Àngel Fargas i Roca.

El Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana es celebrà els dies 24-28 de juny de 1917 a Barcelona i el presidí Joan Freixas i Freixas. Més endavant ja tornarem a aquest Segon Congrés perquè d'ell sortí la *Bibliografia Medical*.

El Tercer es celebrà a Tarragona (1919), presidit per Josep Maria Roca i Heras, i d'ell en nasqué el Sindicat de Metges de Catalunya.

El Quart i el Cinquè tingueren lloc a Girona i Lleida respectivament, els anys 1921 i 1923.

El Sisè trigà set anys a celebrar-se per culpa de la Dictadura de Primo de Rivera. El presidí a Barcelona August Pi i Sunyer, l'any 1930.

El Setè tingué lloc a Palma, l'any 1932; el Vuitè, a Barcelona, l'any 1934; i el Novè, l'any 1936, a Perpinyà, presidit pel Dr. Puig Sureda, i amb l'assistència de metges de la Catalunya estricta, del País Valencià, de les Illes, de Burdeos, Montpeller i Tolosa del Llenguadoc, i de Perpinyà, Sant Pau del Fonollet, Elna, Sant Llorenç dels Cerdans, del Vernet, Banyuls, Port-Vendres, Salses, Millàs, etcètera. A la Sessió Inaugural, a la Sala Aragó de la Casa de la Vila de Perpinyà, prengueren seient a l'estrada presidencial M. François Taviani, prefecte dels Pirineus Orientals; el Dr. Corachan, en qualitat de Conseller de la Generalitat de Catalunya; el Dr. Baudru, batlle de Perpinyà i president del Comitè organitzador; Mgr. Bernard, bisbe de Perpinyà, etc., i el Professor Soula de Tolosa del Llenguadoc encapçalava el seu comentari al Congrés amb el títol de «La lliçó de Perpinyà». El 28 de juny de 1936 els congressistes visitaren Sant Miquel de Cuixà, quan encara els versos que avui hi ha a l'entrada,

«i en ton cïm ventejat, com gàrgoles estranyes,
els aguts esparvers aferren els unglots»,

quan encara aquests versos no havien adquirit el valor de reflex d'una dura realitat que era propera, i quan encara comptaven amb la grata esperança d'un Desè Congrés a València per l'any 1938. Ni el Desè Congrés s'ha celebrat encara, ni Manuel Corachan, si el Congrés arriba a celebrar-se algun dia, podrà presidir-lo.

I ara tornem al Segon Congrés, el de Barcelona, l'any 1917. El president, hem dit que fou Joan Freixas i Freixas.

Freixas i Freixas (Barcelona, 1860–1933) era un gran home dins d'un físic petit. Va pertànyer al cos facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona durant 55 anys. En Joan Cornudella ha dit d'ell: «és possible que cap professor extrauniversitari de Catalunya hagi comptat amb una legió tan nombrosa de professionals que l'hagin afalagat amb el títol de Mestre.» A més d'un mestre extraordinari, fou un català enardit: cofundador de la Lliga Regionalista, redactor de *La Veu de Catalunya* i amic íntim de Prat de la Riba, Verdaguer i Callís i Francesc Cambó. No acceptà el nomenament de membre de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona fins que pogué pronunciar el seu discurs d'ingrés en català. Delerós d'evidenciar la contribució mèdica a la Renaixença literària de Catalunya, va aplegar un fitxer de publicacions mèdiques en català aparegudes des de 1833, l'any de l'«Oda a la Pàtria» de Bonaventura Carles Aribau. Set hores abans de morir, casualment l'any 1933 —el del centenari de la Renaixença— va escriure la fitxa 1950 d'aquell índex bibliogràfic.

Animat d'aquest mateix esperit, quan fou encarregat de presidir el Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana, ideà una Exposició Bibliogràfica annexa al Congrés que aplegués les obres mèdiques escrites per catalans o en els Països Catalans. Aquesta Exposició reuní 2.625 títols, els quals, per encàrrec de la Junta Organitzadora del Congrés, van ésser inventariats pel bibliotecari Eudald Canibell. Aquest inventari, acompanyat de comentaris a moltes de les obres i enriquit per múltiples notes biogràfiques d'autors, constitueix la *Bibliografia Medical de Catalunya*.

La seva publicació tingué lloc l'any 1918 i el Dr. Freixas, en fer-ne la presentació, digué: «Aquí la tens, Catalunya, l'obra realitzada. És per a tu, en primer lloc. Accepta-la, que és el resultat d'un desig nostre de molts anys; d'un entusiasme de tota la vida; és el primer acoblament d'una sèrie de joies teves que estaven escampades per la teva terra i per fora d'ella; la teva veu actual i el ressò de la pretèrita; és el tresor que et portem aquests entusiastes fills teus que han sabut posar, en totes ocasions, l'amor que senten per tu per damunt de tots els amors que el món els ha inspirat.»

Si ens ha semblat adient de recordar aquesta *Bibliografia* en el cinquantenari de la seva publicació és perquè, atesa la riquesa de detalls amb què fou editada, repassant les seves pàgines hom pot fer una revisió de la història de la pediatria del país, de la medicina del país i de la història del país, fins i tot.

La història del país

La *Bibliografia* conté manuscrits, incunables i llibres impresos que van datats des del segle *xiv* fins a 1917. El tant per cent d'obres en català va decrei-

xent a mesura que el llatí va essent refermat com a llengua culta pels homes del Renaixement. Així mateix comença a publicar-se en castellà, coincidint amb els regnats dels Àustries (quan la vida catalana sofria condicions adverses: Felip IV, per exemple, amb el Conde-Duque de Olivares, la Guerra dels Segadors, el Tractat dels Pirineus, etc.). Els llibres catalans escassegen bruscament i bruscament predominen els castellans, coincidint amb el regnat de Felip V, durant el qual la Universitat és traslladada a Cervera. Fins a 1833 no comença la Renaixença literària, fins a 1842 no es produeix el retorn de la Universitat a Barcelona i, per això, l'increment de publicacions mèdiques en català no es comença a notar, pel que es refereix al percentatge, fins al segle xx.

La Història de la Medicina

Extraïem de la *Bibliografia* les dades sobresortints.

Segle xiv

El *Receptari de Manresa*, de Bernat Despujol (1347). Aquest apotecari, segons diu ell mateix en el primer foli del manuscrit, «ordenava per a profit dels cossos i a salvament de l'ànima aquest llibre de receptes de medicina per mans dels mestres i deixebles i d'altres nobles i bons pràctics i cirurgians». Consta de 230 receptes, i d'elles es desprèn, segons el Dr. Lluís Comenge, que en el segle xiv «la Medicina en general i la Terapèutica en particular van viure a Catalunya amb mètode, decòrum i prestigi».

El *Regiment de preservació a epidimìa o pestilència e mortaldats* és una «epístola de Mestre Jacme d'Agramont als honrats e discrets seynnors pahers e consell de la Ciutat de Leyda». Aquest manuscrit, escrit el 1348, per un dels mestres més notable de l'Estudi General de Lleida, l'única universitat catalana del seu temps (establerta l'any 1300 per Jaume II) i una de les de més prestigi del món (Eiximenis les ordena de la forma següent, París, Oxford, Cambridge, Tolosa, Perusa, Bolonya, Montpeller, Lleida i Salamanca), constitueix, en forma de recomanacions fetes als Pahers de Lleida, el més antic tractat sobre la pesta que es coneix.

A la Universitat de Lleida, establerta com hem dit per Jaume II, s'hi afegiren les que fundà el seu nét Pere III el Cerimoniós: l'any 1350, a petició de Bernat Oliver, doctor en lleis i canonge d'Elna, i de Pere Blan, cònsol de la vila de Perpinyà, a Perpinyà; i l'any 1354 a Osca, ambdues amb el títol d'Estudi General.

Martí l'Humà, el 1398, proposa establir un Estudi General a Barcelona, però els Consellers en rebutgen la proposició; deu anys més tard ho proposa novament i novament els Consellers en rebutgen la idea. Per això Martí l'organitza i perfecciona a Barcelona l'Estudi de la Medicina.

L'any 1401 el rei Martí dirigeix al Batlle de Barcelona, Joan Çabastida, una carta significativa de l'espirit d'aquest noble comte-rei, que figurà a l'Exposició. Diu: «Recordeus que nos estants ací a Barcelona donam graciosament al Espital novellament comensat en la dita ciutat, tota la pedra e reble nostre que es devant la daraçana, la qual havia apparellada per lo palau que habiem proposat fer proper la dita daraçana.»

El *Tresor de pobres*, escrit el 1400 probablement, és degut a Pere Hispano. Aquest metge portuguès fou «archiatro» de Gregori X, i després consagrat papa amb el nom de Joan XXI. El manuscrit de la traducció catalana d'aquesta terapèutica acaba a la pàgina 112 amb aquests mots: «Item fems de colom begut ab leyt de cabra munda totes les podridures ques fan dins la nafra e defora, e a les posteles es molt bo.»

Segle xv

Del 1466 és el manuscrit anomenat *Llibre de Receptes*, de Micer Johan, amb una primera part de «Coneiximent de las Orines» i de «com les pot hom conoxre et jutgar», una segona de «Disputa de les Orines» i una tercera de «Varies receptes». Ens dona coneixement de la importància semiològica que es donava a l'orina en un temps en què encara altres exàmens eren molt llunyans.

Dos incunables tracten de la pesta: el *Regiment preventiu e curatiu de la pestilencia*, compost pel mestre Luis Alcanyis, primer catedràtic de València de qui es té notícia, probablement estampat a València; i el *Compendi utilíssim contra pestilencia tret de la font de la medicina*, de Valasco De Taranto, metge portuguès de l'Escola de Medicina de Montpeller. Aquesta obra fou traduïda del llatí al català per Joan Vilar, de Barcelona, l'any 1475, per a «utilitat de molts qui ignoren la llengua llatina los quals per la present traducció en aquesta temporada sospitosa de pestilencia podran per la obra mia reportar utilitat d'aquesta prestantíssima e singular obra».

En una època en què, com afegeix Joan Vilar, «qui les regles del present llibre seguirà sens dubtar serà defensat, ab lo adjutori del Omnipotent Déu» —i segurament sobretot per aquest adjutori—, els presents incunables *tenen, si més no, l'interès extraordinari* —no en va llurs autors són contemporanis de Bernat Metge, Jordi de Sant Jordi i Ausiàs March— del seu pulcre i bell «catalanesc». El Mestre d'Alcanyis comença la seva obra amb aquestes paraules: «Mirant natura humana sotsmesa a tants innumerales perills e cassos mortals no he vist de totes les causes de morir ninguna més trista, més aguda e més cruel que aquesta epidèmia: que així prestament e amagada per nostres membres principals devalla segons que per diverses experiències se comprova: mortificant les obres del cor, cervell e fetge en tal grau que l'ànima no tenint disposició complida de instruments necessàriament lo desempara.»

No podem eludir de constatar, aquest any és l'any de Pompeu Fabra, la fidelitat a les fonts amb què Fabra va forjar la nostra llengua actual.

De l'any 1492 és l'*Inventari o Col·lectori de Cirurgia*, del Mestre Guido de Cauliach, traduïda al català pels mestres Bernat de Casaldovol, protofi-

Figura 16.- Facsimil de l'*Inventari o col·lectori de cirurgia*, de Guiu de Chaulbac (1492)

**Capitol. viii. de les aides de les cures: o
partis iufanes**

Os membres iufans han moltes
aides. la primera de les quals es
a desinflar le scames cures e pe?
sien stubats e somētats ab aygua
de mar o ab aygua salada de decoctio de e,
uols de sâbuch de tribols aii pres dues cala-
mēti oigāl absicūi pitarie aii pti. i. En aqs sia
posat sobre la infladura apral empastre. R.
sursury partem. i. farine fabaruz part. i. ster-
cois columbi partem. s. sia tor poluouizat e
ab vinagre e ab decoctio de astodillis e such
de cols sobre lo soch sia posat tor e encoipo-
rat e sia fet empastre. Temps es ia fenir aqst
fermo supplicāt aquell qui ha gouernada lā-
chora en la nostra nauigacio attrahent les a-
animes en la celestial glouia. la qual cosa amf
e atots los ligēs atorgar vulla ell mateix de u-
benept qui viu e regna en lo segle dels segles

ADEN

Acaba lo inuētari o col·lectori de cirurgia
en vullgar catala fet per maestre Guido de
cauliach en arts e en medecina excellēssim
doctor e dels cirurgians pūncep corregit per
lo molt Reuerent e sapiēssim en arts e en
medecina doctor maestre Bernat de casaloo
uol protophisich del senyor Rey e canceller
del studi de arts e de medecia de la inclita ciu

sic del Senyor Rei i Canciller de l'Estudi de Medicina de Barcelona, i Jeroni Masnovell, cirurgià. Aquesta és la primera traducció que d'una obra tan important es féu a la Península. (Altres edicions: a Sevilla, 1493 i 1498; a Saragossa, 1533 i 1555; a València, 1596 i 1597 —aquestes actualitzades per Joan Calvo, lector de la Universitat de València—, i a Perpinyà, 1636 —en castellà.)

Segle XVI

Una altra *Cirurgia* és la del reformador d'aquesta ciència, Pere D'Argilata, de Bolonya, que publicà a Venècia l'any 1480 l'obra original. La traducció catalana data del 1503 i fou impresa a Perpinyà; la portà a terme «Narcís Solà, batxiller en arts e en medicina cirurgia, ciutadà de Barcelona corrigit emendat per los reverendíssims e meritíssims doctors en arts e en medicina Mestre Francesc Servent e Mestre Alfonso de Torelleó e Mestre Johan Gelabert cirurgia tots de la villa de Perpinyà.»

Que el problema de la pesta continua essent una de les principals preocupacions de l'època, ho demostren dues noves publicacions: *l'Utilíssim, prompte y facil remey e memoria per a preservarse y curar la Peste*. I afegeix «del qual usen en Roma, Venecia, Alemania, París, Lyó, Tolosa y Montpellier y en altres llochs ab molt gran contento». D'aquesta obra és autor Antoni Girault, de Montpellier, habitant de Narbona i fou impresa a Perpinyà l'any 1587; i el *Libre de la peste* de Joan Raphel Moix, de Girona, imprès a Barcelona, també el 1587.

Segle XVII

Com que els anys dels Àustries (segles XVI i XVII) per a Catalunya no són més que època de repressió i de limitació progressiva de les atribucions pròpies a un desenvolupament cultural, des del punt de vista mèdic són uns anys pobríssims. Augmenten les obres en llatí —d'escassa qualitat— i proliferen les castellaneres —de poc valor.

Així com en el terreny individual el panorama és desolador, permet un cert optimisme el comportament d'estaments col·lectius:

- Les *Cridas publicades de orde dels Senyors Concellers de Barcelona per lo resguard del contagi*;
- Els *Advertiments convenients per lo govern polítich de la Ciutat de Barcelona en precautio de la pesta. Donats per lo Col·legi de Doctors en Medicina y de Chirurgia a petició dels Molt Illustres Senyors Concellers y dotsena del morbo de dita Ciutat*, Barcelona, 1652;
- El *Libra a hont estant acentadas todas las casas son estadas empestadas en la present Ciutat lo any 1654*, de la Municipalitat de Manresa;

- El *Llibra en lo qual estan continuats los comptes tant de entradas com de axidas com del gasto fet en lo temps del contagi condit en la present Ciutat de Manresa*, del 1654 també;
- La *Tarifa y nou redres en los preus de las medicinas an de exhibir los Apothecaris del present Principat de Cathalunya, feta per orde del Magnífic Dr. Francesch Sanpera, prothomedich per la Magestat en dit Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya*, Barcelona, 1698;
- La *Crida manada fer y publicar per los Molt Illustres Senyors Justicia, Jurats, Racional y Syndich de la Molt Illustre Ciutat de Valencia, en orde a les enfermetats que es pateixen en la dita Illustre Ciutat y contribució de Etichs y Tisichs y la disposició de atallar aquelles en lo any 1699*. Aquest és el document oficial més antic en el qual s'ordenen mesures contra la tuberculosi, i es convertí en el patró oficial adoptat en els Reialmes de la Corona d'Aragó.

Segle xviii

Aquest segle, amb Felip V i la seva animadversió a Catalunya i amb el trasllat de la Universitat a Cervera, és el segle del pas massiu al castellà, amb Carles III i la creació del Col·legi de Cirurgia (1760) —restauració del que havia fundat Martí I— i el prestigi dels seus mestres Virgili i Gimbernat, de l'higienista Salvà i Campillo, del menorquí Mateu Orfila, i la fundació de la Reial Acadèmia de Medicina, a Catalunya començà la ciència a prendre una altra volada. Però això ja era ben entrada la segona meitat del segle.

Apareixen ja els tractats de forma sistematitzada: *Tractat de Anatomia*, de diversos autors; *Tractatus Parvus de Flobotomia*; *la Chirurgia Practica Moderna*, d'Anton de Borja, cirurgià de Rubí; el *Tractat dels Affectas Gallics*, etc.

Segle xix

El segle XIX continua amb característiques molt semblants a l'anterior, amb l'única diferència que fan aparició les revistes, de noms tan curiosos com *La Abeja Médica* (1847), *El Telégrafo Médico* (1847), *El Criterio Católico en las Ciencias Médicas* (1898), *La Independencia Médica* (1871), etc.

El 15 d'agost de 1898 apareix la primera revista mèdica escrita en català, *La Gynecología Catalana*, dirigida per J. Queraltó.

El segle XIX també veu la desaparició del llatí com a llenguatge científic.

El segle XX, per les circumstàncies a què ja ens hem referit i sobretot per l'estímul dels Congressos de Metges de Llengua Catalana, s'inicia —la nostra revisió acaba l'any 1917— amb un important respecte pel català com a llengua científica.

La història de la Pediatria

La pediatria no arriba fins a èpoques molt recents a tenir una història pròpia. Encara durant tot el segle XVIII, sempre va lligada o bé a la medicina general, o bé a la tocoginecologia, o bé a la cirurgia o a la higiene.

El Reial Decret de 16 de setembre de 1886, que crea a les Universitats espanyoles la Càtedra de Malalties de la Infància (1887 a Madrid, 1888 a Barcelona, València i Granada), demostra que la patologia infantil havia adquirit ja categoria de problema especialitzat. Malgrat això, la pediatria continua encara lligada a la tocoginecologia en moltes ocasions posteriors al 1886. Per exemple, el 1913 a València se celebra el Congrés Espanyol de Ginecologia i Pediatria.

El primer text que figura en la *Bibliografia Medical* en què s'estudia la patologia infantil de manera ordenada és el *Libro del Arte de las Comadres o madrinas y del regimiento de las preñadas y paridas y de los niños*, del Mestre Damià Carbó i Malferit, metge mallorquí del segle XVI. Damià Carbó, que també era literat, traduí el seu cognom pel de Carbón, com el poeta barceloní Boscà, seguint les inclinacions del Renaixement. El llibre fou imprès a Mallorca l'any 1541 i s'hi enumeren les atencions que es deuen al nou-nat, s'hi discuteixen els problemes relacionats amb l'alletament mercenari i s'hi descriuen la verola, el xarampió, l'epilèpsia, la parasitosi intestinal, la tos, el prolapse rectal, etc. Aquest és també, casualment, el primer llibre dels que figuren a la *Bibliografia* redactat en castellà.

Els segles XVII i XVIII passen sense pena ni glòria, pel que es refereix a la pediatria catalana. Només consten a l'*Índex Bibliogràfic*:

- Jaume Solà, metge de Caldes de Montbui, del segle XVII, amb el *Brevis Methodus curandi puerorum praeternaturales effectus*;
- Jaume Bonells, de Barcelona, metge del Duc d'Alba, que publicà a Madrid (1786) una de les obres més importants del segle: *Perjuicios que acarrear al género humano y al Estado las Madres que rehusan criar a sus hijos y medios para contener el abuso de ponerlos en Ama*;
- Agustí Ginestà, catedràtic de parts i malalties de dones i nens al Real Col·legi de San Carlos de Madrid, amb *El Conservador de los Niños*, Madrid 1797;
- Jaume Terrades, *Noción o tratado de las enfermedades de los niños* (1797);
- Josep Ignasi Santpons, amb la *Disertación médico-práctica en que se trata de las muertes aparentes de los recién-nacidos, anegados, ahogados por el lazo...* (Barcelona, 1777);
- i de Francesc Piguillem, nascut a Puigcerdà l'any 1771, introductor de la vacuna antivariolosa a Espanya l'any 1800. *La vacuna en España o cartas familiares sobre esta nueva inoculación*.

Figura 17.- Facsímil de la Cirurgia de Pere d'Argilata (Perpinyà, 1503)

Segle XIX

Durant el segle XIX la pediatria, independitzada ja o encara unida a la ginecologia, mostra una atenció preferent als problemes higiènic, demogràfic

i socials, als de puericultura i als d'algunes malalties infeccioses. En són exemple:

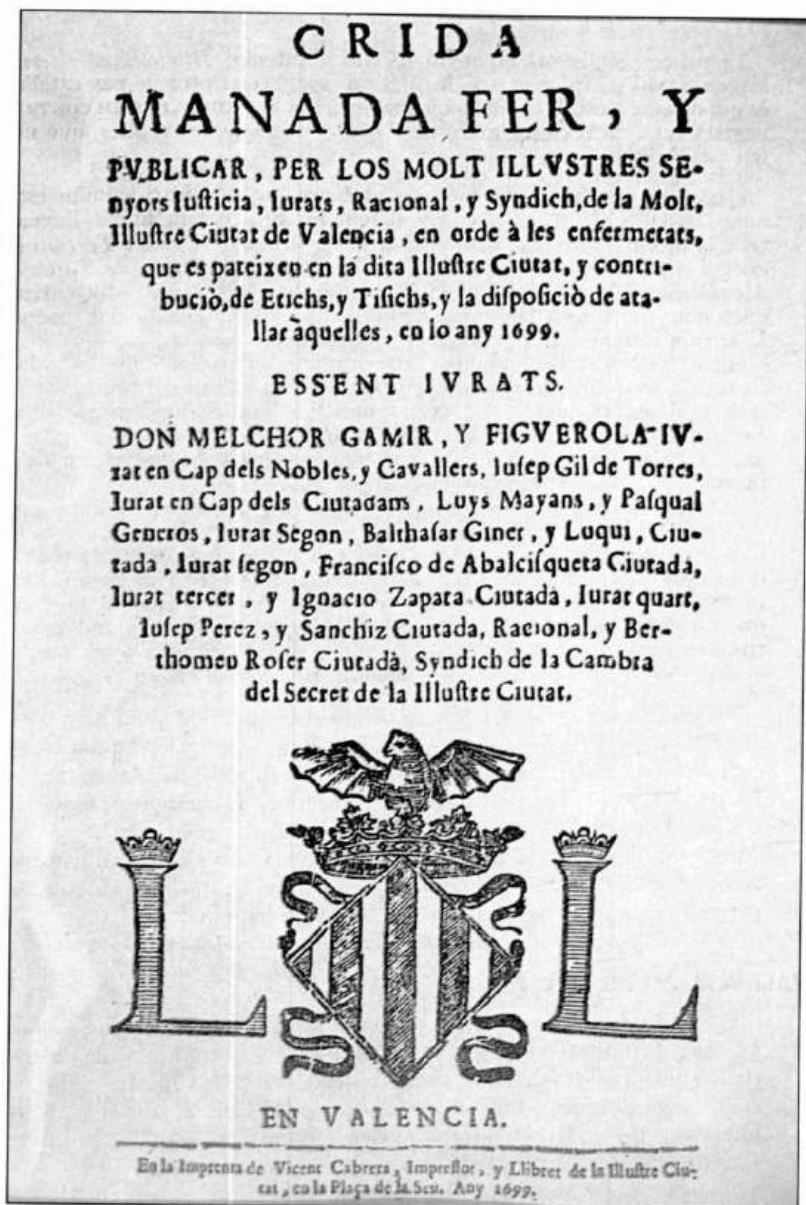
- *Guía de las familias o sea compendio de preceptos higiénicos con relación a la mujer y al niño*, de Joan Cirera Sampere, professor lliure d'obstetrícia, Barcelona, 1882;
- *Las nodrizas en relación con la mortalidad de la primera infancia*, de José Mascaró Capella, Barcelona, 1887;
- *El trabajo de los niños. Necesidad de limitarlo. Modificaciones más convenientes en la legislación española*, memòria llegida a l'Ateneu Barcelonès com a Inauguració del Curs 1888-1889, pel Dr. Balaguer i Oromí;
- *Comentarios sobre algunas causas de mortalidad de la infancia. Estudio médico-social*, discurs inaugural de la Real Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona, del dia 27 de febrer de 1890. L'autor n'és Josep Cabot i Rovira, de la Casa Provincial de Maternitat i Expòsits;
- *Reglamentación de la Lactancia mercenaria en Barcelona* i
- *Instituciones creadas en diversos países a favor de la infancia. Dispensarios para niños enfermos*. Tots dos treballs són de Joan Coll i Bofill, de la Casa Provincial de Maternitat, iniciador i fundador del Dispensari del Sagrat Cor per a nens malalts pobres (1890);
- *La educación de los niños atrasados (cortos de inteligencia, tartamudos, tartajosos, tardos en el hablar, etc.)*, Barcelona, 1897, d'Agustí Rius i Borrell;
- i *Mortalidad infantil de Barcelona según las clases sociales*, de Lluís Comenge i Ferrer (Barcelona, 1900).

Durant la segona meitat del segle XIX apareixen, també en el camp de la pediatria, les primeres revistes. Francesc Vidal Solares, el fundador de l'Hospital de Nens Pobres de Barcelona, publica a partir de 1887 els *Archivos de Ginecopatía, Obstetricia y Pediatría*; M. Candela Pla, catedràtic de València, publica des del 1889 *El progreso ginecológico y Pediatría*; Jaume Guerra i Estapé, la *Revista de Enfermedades de la Infancia*, des de 1890; i Andrés Martínez Vargas, *La Medicina de los niños*, des del 1900.

A Catalunya, els primers pediatres que mereixen el nom de forma exclusiva foren: Juan Enrique Iranzo Simón, el primer catedràtic de Pediatria a Barcelona, i el professor Gómez Ferrer, el primer a València; el ja mencionat Francesc Vidal Solares, que publicà treballs sobre puericultura, l'èczema, la diftèria, ortopèdia, etc.; Joan Viura i Carreras, de l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona, amb treballs sobre *tos ferina*, *antisèpsia*, *encefalopaties*, puericultura, etc.; Jaume Guerra i Estapé, director de l'Asilo-Cuna del Niño Jesús de Barcelona, que publicà sobre *tuberculosi*, *cardiopaties*, *tos ferina*, *dietètica*, etc.; Josep Cabot i Rovira, director de la Casa Provincial de Mater-

nitat; Sebastià Recasens i Rigol, que inicià la seva carrera de toco-ginecòleg i cirurgia infantil a l'Hospital de Nens Pobres de Barcelona, i acabà catedràtic i degà de la Facultat de Medicina de Madrid, i que és autor del primer

Figura 18 - Facsimil de l'imprès oficial més antic ordenant mesures preventives contra la tuberculosi (València, 1699)

tractat de *Cirurgia de la Infància* (1910), i Andrés Martínez Vargas, el segon catedràtic de Pediatria a Barcelona (a partir de 1892), l'iniciador dels Congressos Espanyols de Pediatria, amb el de Palma l'any 1914 i, sobretot, l'assidu representant d'Espanya als Congressos Internacionals de l'especialitat.

Segle xx

Els primers anys del segle xx, científicament, representen una continuació dels últims del segle anterior; res no els en diferencia.

Com a pediatres destacats, hem d'afegir als mencionats: Alexandre Frias i Roig, de Reus, fundador de l'Institut de Puericultura d'aquesta ciutat i de la revista *Puericultura*; Manuel Salvat i Espasa, que amb Ribas i Ribas ideà els Congressos de Metges de Llengua Catalana i que desenvolupà una gran labor en el camp de la medicina escolar; Josep Roig i Raventós, etc.

Les primeres publicacions pediàtriques del segle escrites en català són: les que en forma de col·laboració periodística a *La Veu de Catalunya* publicà Josep Blanc i Benet (*La Ensenyança del Estat* —7.VIII.1900—; *El Descans Escolar del dijous* —31.I.1908—); la comunicació presentada per Manuel Segalà i Estalella, *Reglamentació de l'alletament mercenari*, al Primer Congrés d'Higiene de Catalunya (1906), i els *Resultats obtinguts per la Colònia organitzada per la Lliga Barcelonina d'Higiene Escolar*, publicats l'any 1913 per Manuel Salvat i Espasa.

Després d'aquest record dedicat, aquí a Cuixà, a la *Bibliografia Medical de Catalunya* i a tot el que la seva lectura ens suggereix, voldria com a conclusió glossar uns versos de Josep Sebastià Pons, el poeta del Rosselló, el poeta de «Cantilena». Diuen:

«El campanar tallat de llosa dura,
finestra oberta i sempre pura,
sembla portar a l'eternitat
el sospirar perdut dels qui han finat.»

Cap a l'eternitat els qui han finat, els qui ens han precedit. Però esforçant-nos perquè l'oblit no insinuï en nosaltres la seva cruel victòria. Que no sigui amb passivitat nostra que

«en un país del temps gemat hi havia,
hi havia el meu amor. I ara no viu,
i m'abandona el record fugitiu
com si fos ella un conte que llegia».

Que els qui ens han precedit i els qui van esforçar-se, i el que el nostre país va ésser, ens serveixi d'estímul i d'esperó. Que, com diu Verdaguer,

«...a la vesprada,
quan visita la lluna l'encontrada
tota s'estranya de trobar-m'hi dret».

Que se n'estranyi, però que ens hi trobi. I tan durs i resolts com la pedra,
diguin també de nosaltres que

«la tempesta, el torb, l'odi i la guerra
el Canigó no el tiraran a terra».

4

UNS ANYS PLENS D'ENTUSIASME

TERCER CONGRÉS, A TARRAGONA

*MARTA MALLAFRÉ I MOYA
CARLES ESTEVE I BAZOLA*

El Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana fou celebrat a la ciutat de Tarragona els dies 27, 28 i 29 de juny de 1919.

Es varen reunir 220 congressistes numeraris, amb 85 congressistes adjunts.

L'Associació General de Metges de Llengua Catalana comptava amb un total de 285 socis.

La sessió inaugural tingué lloc al Teatre Principal de la ciutat de Tarragona, amb una presidència formada per representants dels Ajuntaments de Reus i Tarragona, la Diputació, la Universitat de Barcelona (el rector, Dr. Valentí Carulla), governador militar, governador civil, Audiència Nacional, Hisenda, de la Mancomunitat de Catalunya (Sr. Josep Mestres), i del bisbat de Barcelona.

La sessió es va iniciar amb un discurs inaugural per part del Dr. Roca, en el qual recordà els metges morts en el període entre el Segon i Tercer Congrés. Va fer referència a la formació de metges catalans per part de la Universitat de Barcelona i l'Hospital de Sant Pau i la Santa Creu, i rebutjà

Figura 19 - Josep Maria Roca i Heras (1863-1930), president del Tercer Congrés. (Fotografia obtinguda gràcies a l'amabilitat de l'Ateneu Barcelonès, entitat de la qual Roca i Heras fou president en dues ocasions)

la diferenciació que s'estava fent entre els metges de Barcelona i els de la resta de Catalunya.

«Cal fer que desapareguin els metges de ciutat i els metges de fora, per a què sols hi hagi metges catalans, ja que és aquest el nostre nom gentilici, l'únic que ens pertoca utilitzar en el cosmos de la medicina.»

Per aquest motiu, es volia fer el Congrés en una altra ciutat que no fos Barcelona.

En el discurs es recordà la imatge del metge tarragoní Antònius Musa, que fou metge predilecte d'August, fundador de l'Escola Medicorum, i que va iniciar la tradició d'entregar als metges novells l'anell d'or com a senyal de la noblesa concedida per August i el Senat de Roma.

Es va fer una defensa de l'ús de la llengua catalana citant diferents tractats de medicina en català, com:

- Manuscrits d'en Lull i Arnau de Vilanova.
- Epístola manuscrita de Jaume D'Agramont al segle *xiv*.
- Receptaris M. S. de Manresa de Puigcerdà i de M. Johan.
- Tresor de Pobres de Pere Hispano, segle *xiv*.
- L'incunable Valencià de la *xv* centúria sobre la pestilència.
- Incunables catalans del segle *xv*, traduccions de Velasco de Taranto, d'En Guiu de Canliach i d'Argilata.

El congrés es va dur a terme en dues parts: una primera part amb la presentació de dos temes amb diferents ponents, tractant la fisiopatologia del simpàtic abdominal i el tractament de les septicèmies, i una segona part amb comunicacions de medicina general, cirurgia general, obstetrícia i ginecologia, oftalmologia, otorinolaringologia, sifilografia i dermatologia, fisioteràpia i higiene.

Entre les diferents ponències destacaren:

- La descripció del gangli mesentèric inferior que féu el Dr. Gil Vernet i Gallart («Nova comunicació nerviosa entre els òrgans dels aparells gènito-urinaris i digestius»).
- Presentació per part del Dr. Grau del «Tractament profilàctic i curatiu de la septicèmia pestosa».
- Presentació del Dr. J. Freixas: «La medicació específica en el tractament de la grip» proposant l'ús del sagnat, autoinoculació de sang i plasma del malalt i quinina calcidol.
- Presentació del Dr. Trias i Maxenes sobre les modificacions que s'han de fer a la llet de vaca per a arribar a una llet maternitzada que fes possible la lactància artificial.
- Presentació per part del Dr. Companys de l'aparell d'electrocoagulació pel tractament de papilomes, fent una demostració del seu ús.

Es realitzà de forma paral·lela l'exposició adscrita al congrés, en la qual participaven vint-i-sis expositors, entre els quals hi havia: presentació d'injectables de diferents tipus, Indústria Lletera S.A. presentant llet condensada «El pagès», Barcelona; Condenseria del Segre presentant llet condensada «La vaquera», de Lleida; preparacions farmacèutiques de Reus; productes opoteràpics marca «Fehr», de Barcelona; aigua mineromedicinal de Vallfogona de Riucorp, i aigua del Carme presentada pels Carmelites Descalços, composta per alcohol de melissa a Tarragona.

El dia 29, a les 5 de la tarda, es realitzà la sessió de clausura a la sala d'actes de la Diputació. El President del Congrés va destacar en el seu discurs l'èxit d'assistència i participació, que havia superat les previsions, i fou convocat el Quart Congrés a Girona, l'any 1921.

El Congrés va ser seguit diàriament per la premsa local. *El Diari de Tarragona* es va centrar en el contingut de les ponències i *La Veu de Tarragona*, amb més compromís polític, es va centrar en la iniciativa de la creació del I Sindicat de Metges, defensant la seva ideologia nacionalista.

Aprofitant aquesta trobada de metges de Catalunya, es va proposar la creació d'una associació, al marge del col·legi oficial, que havia nascut a altres ciutats com Barcelona, Mallorca, València, Saragossa o Madrid, i que tindria com a funció principal vetllar pels associats, que fins llavors es trobaven en dificultats per mantenir el nivell econòmic familiar en cas de vellesa, malaltia o mort prematura.

La reunió de constitució oficial tingué lloc nou mesos després, el dia 27 de març de 1920 a l'Ateneu Empordanès, al carrer del Pi de Barcelona, on es creà el reglament de règim intern, i prengueren càrrec com a president i secretari els Drs. Puig i Sais i Mestres i Puig.

Van associar-se tots els metges de les àrees rurals, buscant la solució a les seves diferències amb els ajuntaments a l'hora de determinar les taxes per als actes mèdics. Va resultar impossible l'associació de tots els metges tarragonins, malgrat les mesures de pressió que es van fer sobre ells i sobre l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla de Tarragona.

L'octubre de 1926 es va dissoldre la secció comarcal per ordre superior. Fou perseguit i clausurat per la dictadura de Primo de Rivera i suspès definitivament l'any 1939.

Altres funcions que va realitzar aquest organisme van ser la creació de Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, Cooperativa de consum, Caixes de pensió i crèdit, construcció del Casal del Metge i la redacció de la ponència de sanitat i beneficència sol·licitada per la Generalitat.

Actualment, a la biblioteca del col·legi de Metges de Tarragona, es conserva el llibre de les Actes de les sessions de reunió del Sindicat Comarcal, que conté dades des del 2 de setembre de 1919 fins al 6 d'octubre de 1926, escrites a mà i en llengua catalana.

BIBLIOGRAFIA:

Actes del Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana. Celebrat a la ciutat de Tarragona els dies 27, 28 i 29 de juny de l'any 1919.

Arxius de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana.

Diari de Tarragona, anys 1912-1919.

La Veu de Tarragona, any 1919.

Libre d'Actes de la Secció Comarcal del Sindicat de Metges.

Boletín del Colegio Oficial de Médicos de la provincia de Tarragona 1918-1919.

La Medicina Catalana del segle xv. Oriol Casassas, ed. 1970.

EL SINDICAT DE METGES DE CATALUNYA*

ALFONS GREGORICH I SERVAT

El Sindicat de Metges de Catalunya ha estat, sens dubte de cap mena, l'organització professional més reeixida dels metges catalans. La seva idea sorgí el juny de 1919 de forma totalment espontània, entre dues sessions del Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, malgrat que el president de l'esmentat Congrés va refusar la vènia per a la reunió dels metges interessats a constituir-lo. Aquests, però, aconseguiren el seu propòsit i elegiren una «Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya», presidida pel seu més destacat promotor, el doctor Ramon Pla i Armengol.

La Comissió treballà de ferm i el 27 de març de 1920 es constituïa legalment el Sindicat de Metges de Catalunya, el qual havia de canviar tots els rumbos de la Medicina al nostre país, crear un conjunt d'institucions que l'han sobreviscut i fins propagar-se a les Illes Balears, el 1927, i aconseguir cinc anys més tard, el 1932, 2.928 associats, entre un total de 3.334 metges a Catalunya i les Illes. O sia, el 88% dels metges en exercici a l'àmbit catalano-balear, aleshores.

Però el Sindicat de Metges de Catalunya, com qualsevol obra humana, era perible, i malgrat els seus notables reeiximents, l'avatar d'una guerra civil se l'emportà per sempre.

Per definir aquell Sindicat de Metges de Catalunya ho faré amb les mateixes paraules que ell mateix es definia a les pàgines del *Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya*:

*Fragment del discurs llegit per l'Acadèmic Electe Alfons Gregorich i Servat el dia 12 de juny de 1988 en l'acte de la seva recepció. Real Acadèmia de Medicina de Catalunya, Barcelona 1988.

«El Sindicat de Metges de Catalunya persegueix el major ennobliment de la funció social encomanada a la classe mèdica, defensant els interessos morals i materials dels metges residents a Catalunya, protegint els associats i llurs famílies amb institucions de previsió i cooperació.»

Aquesta llegenda, sempre a la primera pàgina del *Butlletí*, era com una declaració de principis del Sindicat. I en el primer número del *Butlletí*, hom hi afegia :

«Sumar analogies i restar diferències, donar a cadascú el que li correspon, establir una funció protectora del metge en exercici, fins ara aïllat i perdent energies en el caos individual... constitueixen la missió fonamental del Sindicat.»

Durant el segle XIX la Medicina, la Clínica, la Cirurgia i les seves ciències auxiliars fan transcendents progressos que prestigien la Ciència Mèdica i causen l'admiració pels seus grans pioners. El descobriment de Pasteur, dels gèrmens i la seva patogenicitat i de les possibilitats de prevenció i de vacunació; l'anestèsia, de Morton; l'hemostàsia perfeccionada per Péan; l'antisèpsia de Lister; les grans descobertes de Virchow, Ehrlich, Koch, Ramón y Cajal, Röntgen i Aschoff, juntament amb el gran virtuosisme dels clínics com Laënnec, Bouillaud, Skoda o dels cirurgians com Kocher, Billroth, Guyon, etc., fan que al llarg d'aquest segle XIX es produeixi el fet singularíssim que la Medicina hagi adquirit arreu un prestigi extraordinari, mentre que els metges, els homes que han d'exercir-la, que aporten tots els beneficis que tothom admira i considera imprescindibles, són menystinguts i fins són objecte dels més inconsiderats intents d'explotació econòmica.

A Catalunya, la transició entre els dos segles està marcada per l'ampli moviment literari i cultural de la Renaixença, amb manifestacions col·laterals tan importants com la fundació d'«El Laboratorio», el 1872 i la seva fusió amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, el 1878, d'on sorgiria l'escola de medicina de Barcelona. És l'època dels mestres brillants i dels alumnes *no menys famosos*: Bartomeu Robert, Salvador Cardenal, Ramon Turró, Hermenegild Puig i Sais, Francesc Gallart, Pere Nubiola, Jaume Peyrí, August Pi i Sunyer.

Ja dins el segle actual hom contempla el bastiment dels nous Hospitals, el Clínic i el de Sant Pau, en els quals es desenvolupa la prestigiosa generació mèdica del salt de segle i neixen importants escoles d'especialitats de tota mena.

Però es repeteix la tràgica dualitat: el prestigi de la medicina és immens i les seves figures pioneres gaudeixen de la màxima consideració social, mentre que els metges dedicats a la pràctica de la professió mèdica són

Figura 20.- Hermenegild Puig i Sais, primer president del Sindicat de Metges de Catalunya i president del Vuitè Congrés

menystinguts i es veuen cada dia més desposseïts, als centres industrials, per la creixent proliferació de les mutualitats de tota mena, pel caciquisme tradicional en els pobles i arreu, i per una sanitat oficial pobre, desorganitzada i excessivament burocratitzada.

Per altra banda, els metges tampoc no havien aconseguit una organització professional adequada. L'any 1883, alguns metges ja intentaren agrupar-se en un Col·legi, amb la finalitat de combatre el curanderisme, el xarlatanisme i la competència despietada entre els mateixos metges, però aquesta iniciativa no tingué reeixida. Novament, l'any 1891, una «Junta de Defensa de la Clase Médico-Farmacéutica», intentà la col·legiació obligatòria, sense aconseguir-la. Tres anys més tard, el 1894, començà a actuar el Col·legi de Metges de Barcelona, refrendat legalment i presidit pel doctor Joaquim Bonet i Amigó. El mateix any, es decretà la col·legiació obligatòria per a tot el país, però sembla que no s'acomplia com cal, perquè l'any 1899 el Ministre de la Governació consultà la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona respecte a la col·legiació obligatòria. Aquesta contestà «que era innecessària per a la garantia social i la salut pública» i «inútil per a la protecció dels interessos dels metges» i que «podia constituir una coacció i una pèrdua de la llibertat, fins ara respectada», per bé que la resposta tenia dos vots particulars, discrepants.

La vida dels Col·legis de metges seguí tan precària, que el 1911 es tornà a la llibertat de col·legiació.

No fou fins el 1917 que la col·legiació dels metges esdevingué obligatòria definitivament. Però els metges no tenien cap confiança en aquests vacil·lants organismes, ni en el suport que poguessin prestar contra els abusos dels cacics rurals, dels intrusos i de les entitats d'assistència mèdica.

Enmig d'aquesta maregassa tempestuosa dels esdeveniments, el mes de juny de 1919 se celebrà el Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, en el transcurs del qual un grup de metges assistents demanà una reunió per tractar de la conveniència de crear un sindicat professional per a la defensa dels malmesos interessos de la classe mèdica. La petició fou desestimada pel president del Congrés, al·legant que no era matèria per a un Congrés científic de metges. Els peticionaris, però, convocaren una reunió extraoficial, aprofitant una pausa entre dues sessions del Congrés i malgrat la improvisació, obtingueren un acord rotund: el de constituir la *Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya* i que comencés a recaptar-se, immediatament, una quota de dues pessetes mensuals als metges que s'apuntaven al projecte d'un Sindicat de Metges de Catalunya.

Els membres de la Comissió Organitzadora treballaren bé i amb diligència: el 27 de març de 1920, al local de l'«Ateneu Empordanès» del carrer del Pi de Barcelona, se celebrà la sessió de constitució del Sindicat de Metges de Catalunya, amb assistència d'uns cinc-cents metges i d'un delegat governatiu, segons l'acta que es transcriu literalment:

«En la ciutat de Barcelona a vint-i-set de març de mil nou-cents vint i hora de les vint-i-dues. En la casa número onze, pis principal, del carrer del Pi, prèvia convocatòria de la Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya, nomenada en el Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, celebrat a Tarragona, juny de mil nou-cents dinou, amb assistència d'un Delegat del Govern Civil de la Província, es reuniren els senyors següents, metges en exercici: Dr. En Tomàs Bataller Soldevila. -Dr. En Josep Girona Trius. -Dr. En Josep Mestre Puig. -Dr. En Josep Mestres Miquel. -Dr. En Enric Mias Codina. -Dr. En Emili Monturiol Mata. -Dr. En Miquel Palau Simó. -Dr. En Ramon Pla i Armengol. -Dr. En Hermenegild Puig i Sais. -Dr. En Higiní Sicart Soler. -Dr. En Lluís Vila Abadal. -Dr. En Pelai Vilanova Massanet. -i Dr. En Joan A. Wennberg Alcobé. Fou examinat, llegit i aprovat per unànime aclamació l'Estatut del Sindicat de Metges de Catalunya presentat al Govern Civil de Barcelona el quinze dels corrents i abans d'aquest dia presentat així mateix als Governos Civils de Girona, Lleida i Tarragona. A continuació i amb arrelament a l'article 10 de dit Estatut es procedí a constituir la Junta Directiva, en la següent forma: President, Dr. Puig. - Vicepresident, Dr. Monturiol. - Secretari, Dr. Mestre. - Vicesecretari, Dr. Mias. - Tresorer, Dr. Vilanova. - Comptador, Dr. Wennberg. - Arxiver,

Dr. Vila. - Vocal I, Dr. Sicart. - Vocal II, Dr. Pla. - Vocal III, Dr. Mes-tres. - Vocal IV, Dr. Bataller. - Vocal V, Dr. Girona. - Vocal VI, Dr. Palau. Acte seguit cada un dels membres de la Junta Directiva es possessionà del seu respectiu càrrec i el senyor President declarà legalment constituït el Sindicat de Metges de Catalunya i presentà un segell que fou acceptat com a oficial. I en testimoni s'estengué la present acta amb la firma dels assistents i el segell de l'Associació, i s'aixecà la sessió essent l'hora de les vint-i-tres.»

COMENTARIS AL QUART CONGRÉS DE METGES DE LLENGÜA CATALANA, A GIRONA

Girona, abril de 1995

BENET JULIÀ I FIGUERAS

És conegut que el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana i el Segon tingueren lloc a la ciutat de Barcelona el 1913 i el 1917 respectivament, i que el Tercer es passà a celebrar, l'any 1919, a Tarragona, amb l'esperit de poder-los estendre per l'àmbit de tot el país: allà es prengué l'acord de dur a terme el proper Congrés de 1921 a la ciutat de Girona, i fou nomenat president de la Junta organitzadora el degà dels metges gironins, el Dr. Pascual i Prat, igualment President del Col·legi Oficial de Metges de Girona, del qual fou fundador, per tractar-se d'una personalitat entusiasta de la col·legiació obligatòria, tan necessària llavors per a la defensa de la classe mèdica. Col·laboraren amb ell en la citada Junta organitzadora i executiva els Drs. Àlvar Presta i Joaquim Trias i Pujol com a vicepresidents 1r i 2n; el Dr. Salvador Roca com a tresorer, i el Dr. Manuel Corachan, com a secretari. També un petit comitè local format pels gironins Drs. Roca, Hosta i Dalmau, ajudaren en l'organització dins la ciutat.

Com que en els Congressos anteriors s'havia acceptat el costum de practicar-los els darrers dies del mes de juny, la premsa local va començar, des dels dies 24 i 25, a publicar informacions sobre el proper esdeveniment.

Va ésser el dia 26, diumenge, quan es féu l'acte inaugural a les 4 de la tarda al Teatre Principal de la ciutat; el presidí el nostre Dr. Pascual i Prat, acompanyat de totes les representacions polítiques, militars i religioses del moment, més les proposades per l'Associació de Metges de Llengua Catalana; hi destacà la presència entre les autoritats locals de dos metges, el Dr. Coll Turbau, com a batlle de Girona i el Dr. Agustí Riera Pau, com a president de la Diputació i representant de la Mancomunitat. També foren homenatjats, asseguts a la mesa presidencial, dos representants dels quatre met-

Figura 21. - Josep Pascual i Prats (1864-1931), president del Quart Congrés

ges de Perpinyà inscrits al Congrés, el Dr. Mossé (que presentà la seva comunicació en català rossellonès) i el Dr. Marty.

Davant dels cent vint congressistes adherits, llegí el secretari, Dr. Corachan, *una curta salutació per cedir la paraula al president, Dr. Pascual*. Aquest, de tarannà modest, defugí d'estendre's en aspectes massa científics del moment, i parlà de temes dels quals ell tenia experiència pel fet d'haver-los viscut, com ara la sanitat, la demografia i l'assistència hospitalària; exposà que moltes de les morts que es produïen al nostre país es podrien evitar si es fes un tractament sanitari preventiu, com ja es practicava en nacions culturalment més avançades i, a més, acompanyat d'una assistència hospitalària adequada destinada a la gent que no podien, en llurs cases, tractar correctament llurs malalts. Així s'esborraria la imatge d'aquests Centres com a lloc de recollida d'indigents per a morir. Acabà de perorar amb *una advertència envers la Catalunya de llavors, d'1.700.000 habitants, amb la baixa natalitat a què s'estava arribant i una mortalitat encara massa crescuda; indicava, per finalitzar, que «em manca autoritat per donar-vos consells però em sobra experiència per advertir que si no feu seriosament i de pressa obra sanitària, les àuries de grandesa, la superioritat que desitgem per a la nostra terra, seran pura vanitat, puix que ens trobarem amb una Catalunya sense catalans».*

Acabat aquest acte, passaren a inaugurar l'exposició preparada al local del Grup Escolar, essent obsequiats amb un catàleg que començava amb un «Déu vos guard» del Dr. J. M. Roca i Heras, seguit de notícies històriques i

de la descripció de les següents seccions: 1) Terapèutica biològica.- 2) Llet i ferments làctics.- 3) Desinfectants, antisèptics i parasiticides.- 4) Indústria farmacèutica.- 5) D'art al voltant de la Medicina.- 6) Aigües mine-ro-medicinals. I per acabar, un bar restaurant amb embotits i refrescs atenia la concurrència, puix que estigué obert al públic fins al 2 de juliol.

El dia següent, dilluns 27 de juny, començaren les sessions científiques a dos quarts de 9 del matí amb una demostració quirúrgica a l'Hospital de Santa Caterina, a càrrec del seu cirurgià i alhora batlle de Girona Dr. Coll Turbau, seguida d'una altra practicada pel Dr. Ribas i Ribas.

A les 10 del matí començaren l'exposició de les ponències. El tema de la primera era l'estudi de l'estasi intestinal crònica (E.I.C.), quadre acceptat també amb el nom de malaltia d'Arbuthnot Lane, en record del cirurgià anglès que tant hi havia treballat i que en aquells anys estava d'actualitat. Tots els professionals que participaren en aquesta ponència eren metges de més de quaranta anys, i per aquesta raó, a més de llur preparació científica, podien aportar una vasta experiència professional en la seva activitat.

L'exposició fou feta des de tres angles diferents: els gastroenteròlegs o internistes; els radiòlegs i, finalment, els cirurgians. Obrí el tema el Dr. Gallart i Monès, expert en aquesta branca car feia més de set anys que havia creat a l'Hospital de la Santa Creu la seva Escola de Gastroenterologia, exposant-hi els símptomes d'autointoxicació i infecció deguts a aquest quadre nosològic, així com també la importància que tenia l'estudi coprològic (substàncies químiques i bacteriològiques) d'aquests pacients, tot diferenciant-lo de l'estrenyiment habitual.

En el mateix grup hi hagué les aportacions del Dr. Roqueta i González sobre aspectes funcionals i orgànics; les notes del Dr. J. Tarruella amb relacions terapèutiques, acabant així de perfilar-se el coneixement de la E.I.C.

La part de Radiologia anà a càrrec dels Drs. Comas i Priò —pioners d'aquesta especialitat a la nostra terra—, del Dr. Bremon i del Dr. Torras Carre-ras, els quals aportaren un extens treball sobre exploració radiològica intestinal i obriren uns nous coneixements de la fisiologia i motilitat intestinal, ja que només feia uns vint anys que s'havia obert el primer gabinet d'ex-ploració amb raig X.

Finalment, el grup de cirurgians format pel Dr. Joaquim Trias i Pujol, el professor J. M. Bartrina i el Dr. A. Pujol i Brull (el més jove d'ells amb 39 anys i catedràtic de la Facultat de Medicina de Barcelona i, en aquell moment, vicepresident 2n d'aquest Congrés), exposaren llurs experiències obtingu-des *de visu* davant d'un abdomen obert.

El segon tema «Estat actual, diagnòstic i terapèutica de la parasífilis» tenia una importància més social, puix que en aquells anys hi havia molts luètics terminals per no haver pogut ésser tractats adequadament en el seu moment. Recordem que no fou fins al 1910 que Ehrlich, investigant amb els arsenobenzols, obtingué el Salvarsan 606 i posteriorment el Neosal-

Figura 22 - Làpida d'homenatge al metge medieval Guillem Coltell, aportada pel Quart Congrés

varsan 914, molt menys tòxic. Per tant, en aquella època del Congrés quedaven molts malalts que no havien pogut ser tractats a l'inici de la malaltia, que era quan es podia fer una veritable profilaxi de la neurosífilis.

Els introductors al tema foren el Dr. Moragas, amb l'exposició sobre el paràsit. A continuació, el Dr. Alzina Melis dissertà sobre histologia, etiologia i patogènia de la paràlisi general (PG).

A continuació vingué un treball molt extens i especialitzat dels Drs. Celis i Grifols Roig sobre l'estat en aquells moments del diagnòstic serològic (Wassermann, sobretot) i citològic en la metasífilis. També el Dr. Belarmino Rodríguez Arias s'estengué sobre les reaccions coloidals del LCR, com el Nonne-Appel, Ros-Jones, Pandy, Lange, etcètera.

El tema de la psicopatologia d'aquesta malaltia anà a càrrec del Dr. Esteve Conill, que féu seva la sentència de Morel, quan deia que la malaltia mental en realitat no és altra cosa que l'expressió simptomàtica de les relacions anormals que s'estableixen entre la intel·ligència i el seu instrument malalt, el cos, i acabava indicant que el procés ataca la més íntima trama de l'aní-misme amb una alteració greu i global de les facultats crítiques.

Finalment s'exposà l'estat actual del tractament de la parasífilis: començà el Dr. P. Vilanova, repassant les diferents ofensives terapèutiques del moment, per a acabar aconsellant el mercuri endovenós abans de despistar la fase clínica i acompanyat del iodur potàssic.

Per la seva part, el professor Dr. Jaume Peyrí expressà les seves experiències amb el tractament intraraquidi.

El darrer ponent, el Dr. Antoni Peyrí, exposà l'estat actual de la terapèutica de la neurosífilis amb els arsenicals.

Una sessió científica important fou la dedicada a la lectura de les diferents comunicacions, que es presentaren en nou seccions, de les quals, ara, només en destacarem algunes per la seva importància o perquè els seus comunicants procedien de terres gironines.

Es començà amb l'apartat de medicina general, on s'havien presentat setze comunicacions, de les quals remarcarem la dels gironins Dr. J. M. Mas-

caró sobre aigües sulfuroses de Banyoles i la del Dr. Joaquim Danès i Torras, d'Olot, sobre pneumotòrax artificial amb un aparell improvisat per ell, l'any 1913.

En cirurgia general, el primer treball fou un d'història presentat pel Dr. Girona Llagostera amb el títol de «La darrera malaltia de la reina Da. Maria de Luna, muller del rei Martí, 1406». Un jove Dr. Ponjoan presentà la seva experiència amb la raquianestèsia. El Dr. Ribas i Ribas, la seva contribució a l'estudi quirúrgic de la EIC. El Dr. Pròsper Mossé, de Perpinyà, «Desinserció de la larinx per cop de navalla d'afaitar: sutura i guariment». El Dr. Manuel Corachan, una comunicació molt interessant sobre la manera d'adaptar mans mecàniques als mutilats.

En la secció d'obstetrícia i ginecologia, un treball molt documentat del Dr. F. Carreras, de la casa de Maternologia municipal, sobre «Protecció a la dona gràvida». També hi hagué diversos treballs dels tocòlegs Boi Guilera, Dexeus, Agustí i Nubiola, aquest sobre la seva pràctica amb la pubotomia.

En neurologia i psiquiatria, un treball conjunt dels Drs. S. Vives i Ramon Sambola Casanova, director i metge respectivament, del Manicomí de Salt, sobre la P.G. a Catalunya.

En pediatria, dues comunicacions del Dr. J. Sau sobre un cas d'imperfeció anal i uretral en un nadó, i sobre deformitats en un fill de tuberculós.

En oftalmologia recordem un treball sobre la cataracta, del Dr. Figueras Parés, i pel que fa a sifilografia i dermatologia, una comunicació del Dr. Noguera Moré. També en Fisioteràpia, experiències sobre diatèrmia; electroteràpia en la EIC. També en la gonocòccia, pel Dr. Sixte Cambra.

A destacar en higiene un treball sobre l'organització mèdico-escolar a Barcelona del Dr. Pedrals Fernández. Un altre del Dr. Dexeus sobre protecció mèdico-social de la dona embarassada i l'assegurança maternal de «La Caixa».

Els actes acadèmics encara continuaren amb les següents conferències: Dr. Freixes i Freixes, sobre excitants cardíacs; Dr. Grífols, sobre Pau Ehrlich i els seus treballs; Dr. Moragas, sobre l'obra de Roux; i Dr. J. M. Mas-caró, sobre les aigües sulfuroses de Banyoles.

I a les 10 de la nit d'un dia tan atrafegat encara hi hagué la recepció a l'Ajuntament amb la lectura del treball del Dr. Roca Heras sobre Guillem Coltellier, metge de la ciutat, del Capítol de la Seu i dels reis Pere IV i Joan I i fundador de la Confraria dels 10.000 màrtirs, que posteriorment i amb el nom de Sant Cosme i Sant Damià ha persistit fins fa pocs anys. En aquest acte es col·locà una làpida, projectada per l'arquitecte Rafael Masó, a la paret de la Sala de Sessions, per honrar la seva memòria.

El dimarts dia 28 va ésser també un dia atapeït d'activitats. Un dels actes fou la projecció de pel·lícules cedides pel laboratori N. K. Mulford, de Filadèlfia, que permeteren presentar les diverses activitats dels seus laboratoris de sèrums i vacunes. Se'n visionà una del Dr. Nubiola sobre pelvitomia i una

altra del Dr. Companys, de l'Hospital de la Santa Creu, practicant una nefrectomia.

En aquesta tarda hi hagué, així mateix, la sessió de clausura del Quart Congrés a l'indicat saló de l'Ajuntament, on s'acordà de celebrar el proper a la ciutat de Lleida.

Altres congressistes feren una excursió a Banyoles per visitar el balneari de les aigües sulfhídriques, on foren acompanyats pel propietari Sr. Saguer i el metge director Dr. Mascaró, i foren obsequiats amb un «lunch» a l'hotel La Flora.

A la nit, en funció de gala, es presentà, per la companyia de Ferrandis Lluelles, l'obra d'Àvel·lí Artís «A sol ixent fugen les boires».

Finalment el dia 29, dimecres, es formaren dues expedicions al llarg del matí: una per visitar les ruïnes d'Empúries, i l'altra per examinar el balneari Orion, de Santa Coloma de Farners, acompanyats pels Drs. Cardenal i Castellarnau, a més del propietari, Dr. Burch, i després se celebrà un banquet. A la tarda anaren a Caldes de Malavella per veure el Vichy Català, acompanyats igualment pel Dr. Planas i pel director, Sr. Diumenjó, i a continuació hi hagué un altre banquet. A continuació agafaren el tren, uns cap a Girona i els altres retornaren directament cap a Barcelona.

Abans de dispersar-se, havien atorgat diferents premis a les entitats i persones que havien cooperat en els actes del Congrés, com ja s'havia fet costum. Així, hem pogut llegir que el premi conegut com a «Distinció» fou entregat al laboratori Químic-Biològic del Dr. Pagès Maruny. El «Medalla d'Or», al laboratori Ibero-Americà, Puig i Dr. Torra. El «Diploma d'Or», a Alella vinícola, Amerio, Blumenfeld et Tvede, de Copenhagen, Bremón i Masgrau, Ciba S.A., Escola de sords-muts i deficients de l'Ajuntament de Barcelona, Int^o Roger, lab. H. K. Mulford, de Filadèlfia, Lacta, lab. Fher, lab. Lysine, Dr. F. Roca, apotecari de Girona, Vigorina Carulla, Wassermann, Mirabent. El premi de «Mèrit», a l'Agència naviliera Waltens, D. Joan Sentís (prod. farmacèutics), Lacteol, Dr. Sala. El de «Cooperació», a Electromèdica, Gestetner Rotary Cyclostyle (Barna-Madrid), Infermeres de Santa Madrona, Escola d'infermeres de la Mancomunitat, Aigües Espplugues Francolí, Ap. de laboratori J. Ducarry, D. F. Bayer.

En finalitzar la lectura de les actes d'aquest Quart Congrés, es comprova com varen complir-se tots els acords proposats. En el camp professional —seguint la pauta indicada pel Dr. Roca Heras en el seu discurs de l'anterior Congrés de Tarragona, quan digué «de voler aportar la nostra producció, el nostre patrimoni, però amb fisonomia pròpia»—, es demostrà amb l'exposició de les Ponències i també en la majoria de les Comunicacions, el nivell i experiència personal i professional dels nostres col·legues avantpassats, sobretot en aspectes que tenien una relativa modernitat.

En el camp social, ja la mateixa ponència de la parasifilis era una demostració; l'estudi sobre la protecció de la dona gràvida, l'assegurança mater-

nal i, finalment, el mateix discurs del president Dr. Pascual sobre la necessitat d'ampliar la xarxa hospitalària en el camp comarcal.

I per últim, un dels motius d'aquestes reunions quedà glossat a l'editorial que el periòdic local *Diario de Gerona* escrigué el dia de la inauguració, dient: «...on s'indica la florida utilitat d'una llengua que ha sabut produir una literatura, una legislació admirable i ara se'ns presenta usada en la ciència mèdica». Creiem que la presència per primera vegada de metges de la Catalunya Nord avala aquest darrer comentari.

CINQUÈ CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA, A LLEIDA

JOSEP PIFARRÉ I BARQUÉ

El Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana se celebrà a Lleida el mes de juny de l'any 1923. Es va inaugurar el dia 24 i va finalitzar el dia 26 del mateix mes. Van ser tres dies de treball intens, en el qual van participar nombrosos metges de parla catalana de tot el Principat, i, és clar, un ampli estol de metges lleidatans.

Per les notes de la premsa local, sabem que eren tres els diaris que es publicaven aleshores a la nostra ciutat: *El Diario de Lérida*, *El País* i *El Ideal*, fet que ens demostra l'alt nivell cultural i l'activitat comercial que llavors s'assolia. Són molts diaris per a un poble de tan sols 314.670 habitants (38.165 habitants a la capital i la resta a la província).

Hem revisat les biblioteques i les hemeroteques locals, (I.E.I., Paeria, Diputació i d'altres de Barcelona), i de l'any 1923 només hem trobat *El Diario de Lérida* i *El País*; hem fet una revisió acurada de cadascun d'ells i hem pogut comprovar que uns dies abans de la inauguració d'aquest Congrés en sortiren notes gairebé a diari; concretament eren motiu de primera plana durant els dies del Congrés, fent-ne un ampli comentari, com es pot comprovar per les fotografies que hem obtingut per a aquest escrit.

Sortosament hem pogut revisar i fotocopiar el Diari d'aquest Cinquè Congrés celebrat a Lleida, ja que va ser-hi present tots els dies que va durar.

El Col·legi de Metges de Lleida, al seu «*Boletín Médico*, Revista Científica y Profesional, órgano del Colegio Oficial de Médicos de Lérida en su año de publicación número XXII, de fecha 1 de julio de 1923, número 255», feia un ampli comentari no només de les Sessions Científiques, sinó també de totes les activitats que es van desenvolupar al llarg de cada dia.

Tanmateix hem trobat el Llibre de Ponències d'aquest Congrés, que consta de 467 pàgines, que hem trobat guardat a les vitrines de la biblioteca de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, i també a la seu

de la Societat Catalana de Biologia, i que el tenen guardat, tant l'una com l'altra, en armaris que resten tancats però que es pot llegir i consultar. Fou imprès a la impremta Badia, del carrer Dr. Dou núm. 14, de Barcelona.

No hem trobat, perquè creiem que no es va poder dur a terme, el Llibre d'Actes, ja que al poc temps de finalitzar aquest Congrés, el 13 de setembre de 1923, es va instaurar la Dictadura de Primo de Rivera.

La Junta Organitzadora i Executiva del Cinquè Congrés fou:

Dr. Josep Tarruella	President
Dr. Lluís Celis	Vicepresident 1r
Dr. Manuel Saforcada	Vicepresident 2n
Dr. Lluís Llagostera	Tresorer
Dr. Boí Guilera	Secretari

La Comissió Local Organitzadora fou:

Dr. Eusebi Belli
Dr. Llorenç Vicenç
Dr. Pedro Castro
Dr. Julio Vallory
Dr. Porqueras

Figura 23. - Josep Tarruella i Albareda (1870-1957), president del Cinquè Congrés.

Temes oficials del Cinquè Congrés

Abans de parlar del Congrés pròpiament dit (24, 25 i 26 de juny), cal remarcar que dies abans onejava al carrer del Carme un ampli cartell anunciant aquest important esdeveniment, tot just a l'altura de la Diputació. Tanmateix se'n col·locaren d'altres a diferents indrets de la ciutat.

Així mateix, es podien veure a les farmàcies i a d'altres comerços del centre de la ciutat cartells anunciadors del Congrés i de l'Exposició anexas, en els quals s'anunciaven els temes que eren objecte d'estudi del Congrés. Lleida ho va rebre com un esdeveniment en què participà tota la ciutat, des de les autoritats locals, que no hi regatejaren esforç ni presència, a tota la resta de ciutadans que van fer d'aquest esdeveniment científicocultural, cosa pròpia.

El Congrés obre les seves portes per rebre els metges de més prestigi de Catalunya i, naturalment, amb nombrosa participació dels de Lleida, el dia 24 de juny, amb el següent programa:

Dia 24 de juny

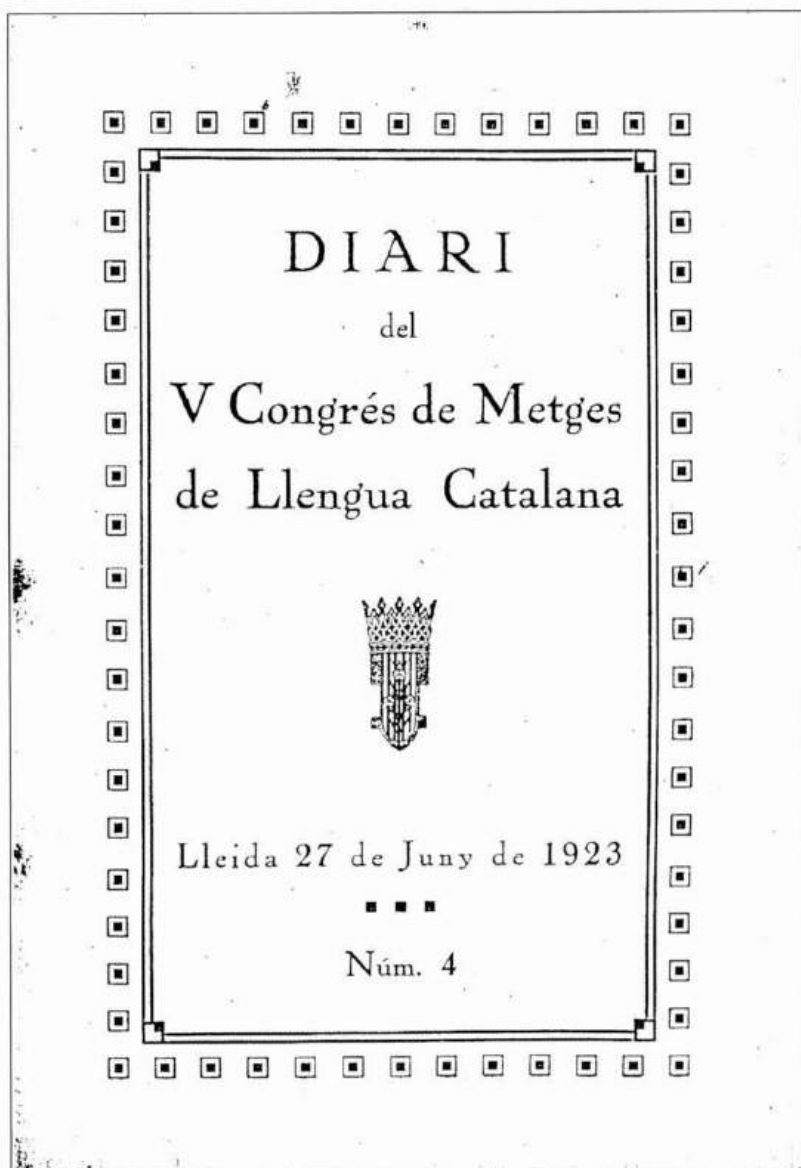
A les 15.30 hores es fa l'Acte d'Inauguració al Teatre Viñes, amb l'assistència de totes les Autoritats; un cop finalitzada la inauguració, que resultà realment brillant, amb la participació del Dr. Josep Tarruella, president del Congrés, acompanyat per l'Excm. Alcalde Sr. Ricard Palacín; el president de la Diputació, Sr. Romà Sol; el general Sr. Joan Gimeno, governador militar; el degà del cabilde catedralici, Dr. Climent; el president de l'Audiència, Sr. Ramón Martí; el president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, Dr. Ribas; D. Josep M. Mur, en representació del rector i Claustre del Seminari Conciliar; el Sr. Antoni Riera i Villaret, en representació del rector de la Universitat Comtal; en representació del degà i Claustre de la Facultat de Medicina de Barcelona, el Dr. Manel Serés; el conseller de Beneficència de la Mancomunitat, Dr. Estadella, i el secretari del Congrés, Dr. Guilera.

Més tard es procedí a la inauguració de l'Exposició, que fou instal·lada al Saló de Sessions del Palau de la Diputació, inauguració feta pel Dr. Josep Tarruella i que restà oberta fins que finalitzà el Congrés; va ser molt visitada no només pels congressistes, sinó també per la resta de lleidatans, que hi passaren en gran nombre. D'aquest acte se'n parlà molt i a la vegada es posà de manifest la capacitat organitzadora del Dr. Borràs, de Barcelona, que llegí una memòria fent palès que aquesta Exposició de Lleida supera en molt totes les anteriors. El Dr. Borràs va ser felicitat per aquesta mostra, en la qual participaren 63 expositors.

Entre els laboratoris que acudiren al Cinquè Congrés i malgrat que va deixar la seva activitat el desembre de 1991, hi figuren Laboratoris Pons,

de Lleida, que avui encara perviu en com a farmàcia. Puc dir que en visita personal, el mes de febrer de 1995, encara vaig poder veure i comprovar com, de forma esporàdica, hi podia funcionar un aparell que feia uns comprimits de B4 HEMOSAN. És el mateix responsable de l'actual farmàcia.

Figura 24.- Diari del Congrés

Sr. Francesc Pons i Castellà, qui fa funcionar l'aparell, en una demostració que em recorda els temps en què aquest laboratori lleidatà va tenir una àmplia presència fora del nostre àmbit.

Cal afegir que en aquesta «Exposició», a més de laboratoris mèdics, també hi foren presents balnearis, institucions sanitàries, professionals mèdics i alguns establiments de la ciutat.

Abans de cloure l'esmentada Exposició, es va nomenar un jurat per reconèixer i valorar la presència dels diferents expositors que hi participaren, el president del qual fou el Dr. Estadella.

Aquest mateix dia es fa la benedicció i col·locació de la primera pedra del nou hospital, acte al qual assistiren totes les autoritats locals i tots els congressistes.

Les Meses del Congrès:

Secció de medicina

Secció d'obstetrícia, ginecologia, pediatria i fisioteràpia

Secció de cirurgia

Secció d'especialitats

Dia 25 de juny

- Sessió del matí: 1a Secció, Litiasi biliar
2a Secció, Hemorràgies cerebrals
3a Secció, Fractures complicades
4a Secció, Organització hospitalària a Catalunya
- Sessió de la tarda: Secció de cirurgia
Secció d'especialitats

Aquesta mateixa tarda, en diferents grups, es visitaren els establiments de beneficència de la ciutat. Cal remarcar que els metges de fora de casa en quedaren altament impressionats.

Tanmateix, gran nombre de congressistes visitaren la nova Clínica Quirúrgica del Dr. Vallory.

Un cop finalitzada la llarga tasca científica i de visites, a la nit, la Diputació obsequià el Congrés amb una *recepció-lunch*, al mateix Palau de la Diputació: els congressistes foren rebuts pel president de la Corporació, el patrici D. Romà Sol, acompanyat dels diputats provincials.

Per a acabar aquesta jornada que ha resultat profitosa pel que fa a la ciència, i afalagadora en les atencions rebudes, a la nit, al cinema Viñes, es projectaren diferents films científics que van acaparar l'atenció de tots els assistents: foren remarcades, per la seva claredat i valor pedagògic una histerectomia per fibroma, del Dr. Ribas, i per la bellesa, la del Dr. Corachan,

ja que la seva filmació d'una gastrectomia per ulcus va ésser la millor de les projectades.

Figura 25.- Ressò del Cinquè Congrés a la premsa local: *El País*

EL PAÍS

LÈRIDA, Martes 26 de Junio de 1933

DIARIO DE LA NOCHE

Quinto Congreso de Médicos de Lengua Catalana

El Congreso de Medicina

El Congreso de medicina de Lengua Catalana se desarrolló normalmente y sus conclusiones se van publicando en el Boletín de Medicina de la Academia de Medicina dependiente del Palacio provincial, mediante la dirección de las secciones que lo integran constituidas de profesores que como formando parte crítica en las discusiones que las sesiones agrupan previas, como marchando, organizando las sesiones que en aquellos se exponen, como intérpretes de lo que se está diciendo y como dadores de la medida que a la clase médica catalana se le va haciendo el programa científico.

La importante sesión de Lengua en la que se escuchó como las autoridades y representantes de el mundo científico, como las de las Sociedades Reales, Catalana, de las y Reales Valencias, etc., presentando varias resoluciones en la materia de cómo realizar el programa científico en la que la referida información, luego a poner papel, la de Medicina, que cuando se va haciendo el programa científico.

La importante sesión de Lengua en la que se escuchó como las autoridades y representantes de el mundo científico, como las de las Sociedades Reales, Catalana, de las y Reales Valencias, etc., presentando varias resoluciones en la materia de cómo realizar el programa científico en la que la referida información, luego a poner papel, la de Medicina, que cuando se va haciendo el programa científico.

El Congreso de Medicina

El Congreso de medicina de Lengua Catalana se desarrolló normalmente y sus conclusiones se van publicando en el Boletín de Medicina de la Academia de Medicina dependiente del Palacio provincial, mediante la dirección de las secciones que lo integran constituidas de profesores que como formando parte crítica en las discusiones que las sesiones agrupan previas, como marchando, organizando las sesiones que en aquellos se exponen, como intérpretes de lo que se está diciendo y como dadores de la medida que a la clase médica catalana se le va haciendo el programa científico.

La importante sesión de Lengua en la que se escuchó como las autoridades y representantes de el mundo científico, como las de las Sociedades Reales, Catalana, de las y Reales Valencias, etc., presentando varias resoluciones en la materia de cómo realizar el programa científico en la que la referida información, luego a poner papel, la de Medicina, que cuando se va haciendo el programa científico.

GRAN BALNEARIO

Situado en la primera playa de "SERRA ROSEA" en Vilanova y Geltrú

Abierto desde el 15 de Junio hasta el 30 de Septiembre. — Habitaciones para todo estar a precios reducidos. — Baños de mar, duchas, solárium y piscina. — Música ligera en todo el establecimiento. — Baños de mar, duchas, solárium y piscina. — Música ligera en todo el establecimiento.

GRAN BALNEARIO

Situado en la primera playa de "SERRA ROSEA" en Vilanova y Geltrú

Abierto desde el 15 de Junio hasta el 30 de Septiembre. — Habitaciones para todo estar a precios reducidos. — Baños de mar, duchas, solárium y piscina. — Música ligera en todo el establecimiento. — Baños de mar, duchas, solárium y piscina. — Música ligera en todo el establecimiento.

El Congreso de Medicina

El Congreso de medicina de Lengua Catalana se desarrolló normalmente y sus conclusiones se van publicando en el Boletín de Medicina de la Academia de Medicina dependiente del Palacio provincial, mediante la dirección de las secciones que lo integran constituidas de profesores que como formando parte crítica en las discusiones que las sesiones agrupan previas, como marchando, organizando las sesiones que en aquellos se exponen, como intérpretes de lo que se está diciendo y como dadores de la medida que a la clase médica catalana se le va haciendo el programa científico.

La importante sesión de Lengua en la que se escuchó como las autoridades y representantes de el mundo científico, como las de las Sociedades Reales, Catalana, de las y Reales Valencias, etc., presentando varias resoluciones en la materia de cómo realizar el programa científico en la que la referida información, luego a poner papel, la de Medicina, que cuando se va haciendo el programa científico.

Balneario de San Vicente

Entre Puigcerdà y Seo de Urgel

Abierto todo el año y de última moda. — Habitaciones para todos los gustos y precios reducidos. — Baños de mar, duchas, solárium y piscina. — Música ligera en todo el establecimiento. — Baños de mar, duchas, solárium y piscina. — Música ligera en todo el establecimiento.

El Congreso de Medicina

El Congreso de medicina de Lengua Catalana se desarrolló normalmente y sus conclusiones se van publicando en el Boletín de Medicina de la Academia de Medicina dependiente del Palacio provincial, mediante la dirección de las secciones que lo integran constituidas de profesores que como formando parte crítica en las discusiones que las sesiones agrupan previas, como marchando, organizando las sesiones que en aquellos se exponen, como intérpretes de lo que se está diciendo y como dadores de la medida que a la clase médica catalana se le va haciendo el programa científico.

La importante sesión de Lengua en la que se escuchó como las autoridades y representantes de el mundo científico, como las de las Sociedades Reales, Catalana, de las y Reales Valencias, etc., presentando varias resoluciones en la materia de cómo realizar el programa científico en la que la referida información, luego a poner papel, la de Medicina, que cuando se va haciendo el programa científico.

Lampara MINERVA

LA LUNA Y LAS ROSQUILLAS

Representación teatral de gran éxito

ANTONIO BALLESTE

El Congreso de Medicina

El Congreso de medicina de Lengua Catalana se desarrolló normalmente y sus conclusiones se van publicando en el Boletín de Medicina de la Academia de Medicina dependiente del Palacio provincial, mediante la dirección de las secciones que lo integran constituidas de profesores que como formando parte crítica en las discusiones que las sesiones agrupan previas, como marchando, organizando las sesiones que en aquellos se exponen, como intérpretes de lo que se está diciendo y como dadores de la medida que a la clase médica catalana se le va haciendo el programa científico.

La importante sesión de Lengua en la que se escuchó como las autoridades y representantes de el mundo científico, como las de las Sociedades Reales, Catalana, de las y Reales Valencias, etc., presentando varias resoluciones en la materia de cómo realizar el programa científico en la que la referida información, luego a poner papel, la de Medicina, que cuando se va haciendo el programa científico.

Dia 26 de juny

Sessió del matí: Cirurgia
 Especialitats
 Conferència del Dr. Freixas i Freixas, donada al Saló
 de Sessions de la Diputació, a les 12 hores. Magnífica
 conferència; el Saló era ple de gom a gom.

A les 14 hores, a la fonda d'Espanya, es va celebrar un àpat de germanor al qual assistiren més de 100 comensals, àpat que fou molt entranyable i de molta cordialitat. Digué unes breus paraules el president, Dr. Tarruella, fent uns comentaris al·lusius als actes i a la brillantor del Congrés.

Sessió de cloenda:

A les 16 hores es procedí a la cloenda del Congrés, que, presidida pel Dr. Tarruella, es feu al Saló d'Actes de la Diputació Provincial. El Dr. Tarruella va fer un discurs molt eloqüent. El Dr. Estadella va pronunciar el seu parlament de cloenda, que fou, com tots els seus, molt celebrat. En acabar el parlament de comiat, i després d'una breu discussió, s'acordà que el proper Congrés se celebraria l'any 1925 a la ciutat comtal.

Es va fer una visita a la Seu Vella a la qual assistiren prop de 150 congressistes i admiradors, que restaren tots molt complaguts amb la contemplació i els detalls explicatius de l'edificació més emblemàtica de la nostra ciutat.

Cal remarcar en aquesta jornada de cloenda el descobriment d'una làpida obsequiada per l'Associació de Metges de Llengua Catalana, com a record del Cinquè Congrés, a l'antiga i gloriosa Universitat, fent referència a la Facultat de Medicina, ja que fou la primera que es fundà a Catalunya, l'any 1300.

A les 7 de la tarda sortí de la Casa de la Ciutat la Comitiva Oficial, composta per l'Ajuntament en corporació, la Junta de l'Associació, gran nombre de congressistes i representació d'entitats, acompanyats per la Banda Municipal, que delectà tots els assistents amb peces del seu repertori. Cal dir que la làpida es col·locà al número 78 del carrer Cavallers, lloc on residien alguns estudiants de la Universitat. La inscripció que hi fou gravada diu textualment:

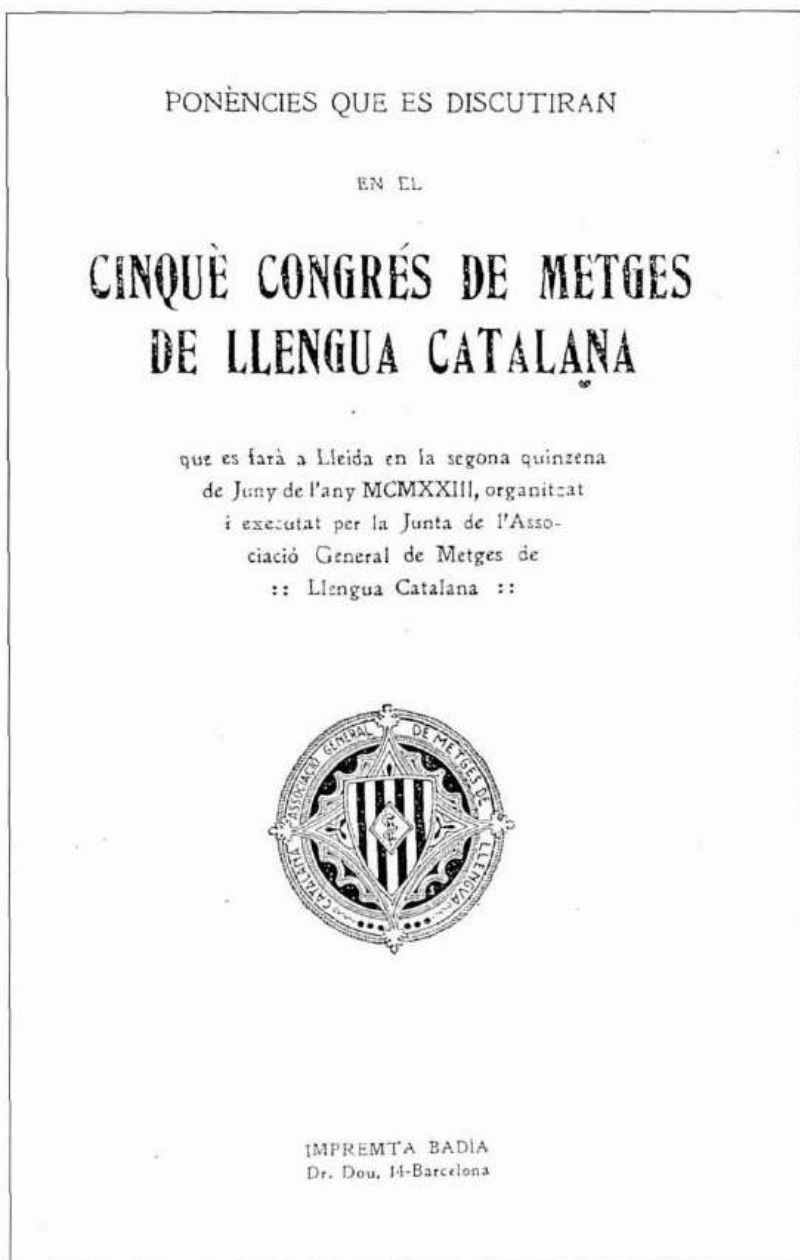
«A LA PRIMERA FACULTAT DE MEDICINA
DE CATALUNYA FUNDADA A LLEYDA
L'ANY MCCC
LO V. CONGRÉS DE METGES
DE LLENGUA CATALANA
ANY MCMXXIII»

Nombrós públic de la ciutat acudí a aquest acte de reconeixement, associant-se a la festa, essent presents en aquest carrer i en d'altres de la rodalia; tal fou la presència de la ciutat.

Figura 26.- Ressenya dels actes del Cinquè Congrés a El Diario de Lérida

<p>28 JUNIO</p>	<p>El Diario de Lérida</p>	<p>colona i comprovació nostre Dr. En Manel Serés, així com molt curioses radiografies del Dr. Torres Carreras de Barcelona.</p>
<p>và, Genero, Perez, Tejero, Ferrán. Als pocs moments de jugar en Subils en sentí indisposat, passant al seu puesto Assar.</p>	<p>i una muntó de dades històriques referents a privilegis i usos de la nostra glorieta Universitat, constituinten la part més interessant de l'erudit treball, qual autor rebé mantes felicitacions. No ens es possible oferir als nostres llegidors fragments d'aquest discurs magistral, doncs partany ja a l'Associació de Metges de Llengua Catalana. El Sr. Batlle oferí el concurs de l'Ajuntament per a la impressió del discurs esmentat.</p>	<p>Notes finals Era manca, per acabar, felicitar entusiàsticament a l'Associació de Metges de Llengua Catalana, per l'èxit assolit pel V Congrés, a qual éxit ha contribuït en gran manera la comissió local organitzadora, formada pels Drs. Vicens, Llorons, Bellí (N'Escolli), Porqueres, Vallory i Castro, que s'han mostrat infatigables atenent als menuts detalls d'organització.</p>
<p>Arbitrà el Sr. Roger amb encert i justícia. El públic entusiasmà i correctissim.</p>	<p>Un altre acte, encara: la recepció a l'Ajuntament que es celebrà a les deu del vespre, essent obsequiats els membres assistents amb Xerri, Xampany, dolços i tabacs. Hi vegerem el Sr. Batlle amb quasi-tots els Senyors Pahers.</p>	<p>... L'organitzador del Concurs, doctor En Pere Borrás, de Barcelona, hàbilment secundat pel Dr. En Joan Llerena, de Lleida, amb dos distingits i estimats amics nostres, han atès en tot moment als representants de la premsa, amb tot i pesar sobre els esmentats Doctors una tasca difícil i esmentada durant els dies del Congrés.</p>
<p>I ure fins als dies 26 i 29 en que admirarà el potentíssim «S. K. Motor VIII» de Praga, del que hem fet ja la presentació en altres notes una dies avants.</p>	<p>El «lunch» fou servit per la casa J. Daniel Llop.</p>	<p>... Els Drs. Corguñales, en sa majoria, han retornat als punts de seva respectiva residència.</p>
<p>Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana</p>	<p>A la Plaça de la Pasteria, la Banda Municipal interpretà escolliades peces.</p>	<p>... Els hi desitgem servir grat record de la seva curta estada entre els leïdats.</p>
<p>Amb els actes que abir llegirament ressenyabam, han acabat les tasques del Congrés, que ha estat un èxit.</p>	<p>Abir alguns Srs. Congregistes efectuaren una excursió a Cambrasa.</p>	<p>RELIGIOSAS: APOSTOLADO DE LA ORACIÓN INTENCION PARA JUNIO</p>
<p>Cel lebrada avans d'abrir, a la Diputació, la sessió de clausura, s'organitzà la visita a la Catedral vella ser visitat de «velerones» els nostres distingits amics el Comandant d'Enginyers En Josep O. Corbellas i l'Enginyer agrícol N'Antoni Bergós, els quals s, encarregaren d'illustrar als Srs. Congregistes en 50 qu'es refereix als tresors artístics que es contenen en nostra meravellosa antiga Seu. Es repartí als Srs. Congregistes una inspirada poesia d'En Josep Carner sobre la Seu vella.</p>	<p>De la Exposició. Ha cridat molt l'atenció, essent objecte de generals elogis, les instal·lacions següents: la del Dr. Castro, qu'exposà interessants radiografies; la del Dr. Pons, Apotecari, que entre altres productes presentà un Valerianat desodoritzat; les cases Fontanals i Llavagual, aparells d'Optica. Es atindé d'aquests expositors leïdats han estat molt visitats.</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>Cel lebrada avans d'abrir, a la Diputació, la sessió de clausura, s'organitzà la visita a la Catedral vella ser visitat de «velerones» els nostres distingits amics el Comandant d'Enginyers En Josep O. Corbellas i l'Enginyer agrícol N'Antoni Bergós, els quals s, encarregaren d'illustrar als Srs. Congregistes en 50 qu'es refereix als tresors artístics que es contenen en nostra meravellosa antiga Seu. Es repartí als Srs. Congregistes una inspirada poesia d'En Josep Carner sobre la Seu vella.</p>	<p>Altrament s'elogiaren unànimement el Parc sanitari de la Mancomunitat, dirigit pel Dr. Fontanals, qu'exposà el material sanitari darrerament adquirit; els gràfics que presenta la Quinto La Altaga, de Barcelona; les preparacions microscòpiques obtingudes per l'Escola d'Infermeres de la Mancomunitat; les fotografies dels establiments de l'Institut de la Dosa que Troballa, de Barcelona i de Lleida; els productes, Lactof, del Dr. Boucard, Lysine, els injectables del Laboratori López Brea de Barcelona; els preparats que representa la casa Uriach; l'Aigua de la Font del Ferro, del Dr. Roca de l'Espluga de Francolí; Reimat, del Sr. Escofet de Tarragona, etc., etc.</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>Aprés, tingué lloc l'acte de col·locar la pedra commemorativa de la primera Facultat de Medicina de Catalunya, situada en el lloc que avui ocupa la casa del Sr. Soteres, al extrems del carrer de Cavallers.</p>	<p>A aquest acte hi assistí l'Ajuntament en Corporació presidit pel Pabor en Cap (de Reial O-dre), els Pahers Srs. Pinedí, Hare, Costa, Joss, Estadella, Ballester i Orma, d'Acció Leïdats, i el Sr. Sericigul, acompanyats dels Drs. Tarradella i Roca, a la presidència. Hi assistí una gran gentada.</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>A aquest acte hi assistí l'Ajuntament en Corporació presidit pel Pabor en Cap (de Reial O-dre), els Pahers Srs. Pinedí, Hare, Costa, Joss, Estadella, Ballester i Orma, d'Acció Leïdats, i el Sr. Sericigul, acompanyats dels Drs. Tarradella i Roca, a la presidència. Hi assistí una gran gentada.</p>	<p>La Banda Municipal executà escolliades compicions.</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>Es pronunciaren parlaments. La conferència de l'eminent Doctor Roca sobre la Universitat de Lleida, es celebrà a l'Ajuntament, després de l'anterior cerimònia.</p>	<p>El cant a Lleida i a les seves bel·lences naturals, la relació de la vida dels nostres estudiants del segle XIII,</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>El cant a Lleida i a les seves bel·lences naturals, la relació de la vida dels nostres estudiants del segle XIII,</p>	<p>Causaren admiració, els calculs urinària i renal que presentà l'Il·lustre Catòlic de Medicina, de Bar-</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>El cant a Lleida i a les seves bel·lences naturals, la relació de la vida dels nostres estudiants del segle XIII,</p>	<p>Causaren admiració, els calculs urinària i renal que presentà l'Il·lustre Catòlic de Medicina, de Bar-</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>El cant a Lleida i a les seves bel·lences naturals, la relació de la vida dels nostres estudiants del segle XIII,</p>	<p>Causaren admiració, els calculs urinària i renal que presentà l'Il·lustre Catòlic de Medicina, de Bar-</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>El cant a Lleida i a les seves bel·lences naturals, la relació de la vida dels nostres estudiants del segle XIII,</p>	<p>Causaren admiració, els calculs urinària i renal que presentà l'Il·lustre Catòlic de Medicina, de Bar-</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>
<p>El cant a Lleida i a les seves bel·lences naturals, la relació de la vida dels nostres estudiants del segle XIII,</p>	<p>Causaren admiració, els calculs urinària i renal que presentà l'Il·lustre Catòlic de Medicina, de Bar-</p>	<p>... De las ofresco en particular para que entienda todos la malicia del pecado, y la procuren reparar.</p>

Figura 27 - Portada del Llibre de Ponències del Cinquè Congrès

En el moment d'ésser descoberta la làpida, coberta amb una senyera catalana, es produí un fort i llarg aplaudiment per part de tots els assistents, que, com hem dit, eren molts.

Figura 28. - Boletín Médico del Colegio de Médicos de Lérida amb una crònica del Cinquè Congrés

ANO XXII. Lérida 1.º de Julio de 1923. Núm. 255.

BOLETÍN MÉDICO

REVISTA CIENTÍFICA Y PROFESIONAL
ÓRGANO DEL COLEGIO OFICIAL DE MÉDICOS DE LA PROVINCIA DE LÉRIDA

CUERPO DE REDACCIÓN: LA JUNTA DE GOBIERNO DEL COLEGIO—
COLABORADORES: TODOS LOS SEÑORES COLEGIADOS
DIRECTOR: ROBERTO J. PEREÑA
REDACCIÓN Y ADMINISTRACIÓN: PLAZA DE LA LIBERTAD, NÚM. 2 — LÉRIDA

SUMARIO

V Congrès de Metges de Llengua Catalana. — Fracturas supra condíles del húmero, ponència de los Doctores Julio Vallory y Pedro Castro, de Lérida. — V Congrès de Metges de Llengua Catalana, sessions del dia 24, 25 y 26 de Juny.
SECCIÓN PROFESIONAL: Comentarios a una reunión. — Una consulta. — Una aclaración.
SECCIÓN OFICIAL: Vida del Colegio.
REVISTA DE LA PUNSA: XVII Congreso Francés de Médecine. — Congreso Nacional de Pediatría.
PARTE SANITARIO. — SECCIÓN DISIDIOGRÁFICA. — SECCIÓN DE NOTICIAS.

V Congrès de Metges de Llengua Catalana

ORGANITZAT per la benemèrita Associació de Metges de parla catalana, domiciliada a Barcelona, i amb la col·laboració entusiasta e intel·ligent d'un bou estol de metges lleidatans, tingué lloc en nostra ciutat el Cinquè Congrès de Metges de Llengua Catalana, els dies 24, 25 i 26 del passat mes de Juny.

La medicina catalana té ben conquistada la seva personalitat a costa d'una actuació ferma, antiga i ben orientada, i és per aixó que de tant en tant sent la necessitat de manifestar-se en forma tan esplendorosa com ho féu al darrer Congrès.

No volem citar noms; sols direm que a Lleida vingueren els homes més representatius de la medicina catalana, i al front d'ells el mestre de tots, el venerable i eminent clínic doctor Joan Freixas.

Per a les tasques del Congrès i Exposició anexas, la Diputació oferí del seu Palau, totes les dependències disponibles.

En altre lloc d'aquest número publiquem una ressenya, bastant detallada, amb dades del mateix diari oficial que es publicà durant la celebració del Congrès, per a major fidelitat.

Estem jolusos del resultat del Congrès, totíam va treballar de debó, entre tots es va fer tot. Cal dir que la Comissió Revisadora

Parlà el president del Congrés, que, en breus i sentides paraules, féu aquesta ofrena a la ciutat de Lleida, expressant la seguretat que la nostra ciutat veurà joiosa reviuire el record gloriós dels antics estudis universitaris. El Paer en cap, Sr. Ricard Palacín, respongué a l'atenció dispensada fent, en una eloqüent improvisació, una breu història dels Gloriosos Estudis Lleidatans i agraint l'ofrena amb què el Cinquè Congrés acaba d'obsequiar la ciutat.

Un cop acabat aquest brillant acte, autoritats i congressistes retornen de nou a la Casa de la Ciutat.

Cal comentar que aquesta làpida resta, al cap de setanta-tres anys, al mateix lloc, mantenint la citada casa, fins avui, el mateix número 78.

Després de l'acte recentment ressenyat, a les 20 hores tingué lloc, al Saló de Sessions de l'Ajuntament, la conferència del Dr. Joseph M. Roca, sobre «L'Estudi General de Lleyda».

Presidí l'Acte el Paer en cap, D. Ricard Palacín, juntament amb el president del Congrés, Dr. Tarruella; conferenciant, Dr. Roca; inspector de Sanitat, Dr. Ximenez del Rey; en representació del governador civil, el comandant d'Enginyers; D. Josep Combelles, en representació del governador militar; el Dr. Estadella per la Mancomunitat, i representacions de l'Ajuntament i la Diputació.

Un públic selecte ocupà per complet el Saló de Sessions, que mostrava un aspecte impressionant en tots els sentits; atorgava lluïment a aquest acte

Figura 29. - Làpida commemorativa de la primera Facultat de Medicina de Catalunya, aportada pel Cinquè Congrés

la presència de guàrdies urbans vestits de gran gala, donant mostra de respecte i veneració de la força pública a les elevades concepcions de la *intel·ligència del conferenciant*.

La vàlua del personatge, el profund coneixement del tema, la senzillesa de l'exposició i la seva erudició atrauen l'atenció de tots els presents. Parlà de la fundació de la Universitat a Lleida fins al seu trasllat a Cervera, assenyalant-ne organitzacions, privilegis, funcionament, etc.; fent palès tot allò que fou un gran centre d'ensenyança.

El Dr. Roca fou escoltat amb veritable atenció i gran acolliment, només interromput per sorollosos aplaudiments periòdics; aplaudiments que es repetiren en finalitzar l'exposició de tan preuada joia literària i record històric.

Acabada la dissertació, el Sr. Ricard Palacín, *en nom de Lleida*, pregà al Dr. Joseph M. Roca que permetés a l'Ajuntament de fer un tiratge de tan valuós estudi per tal d'ésser conegut i difós a tots els lleidatans.

El Dr. Roca contestà, amb la modèstia que el caracteritza, que l'obra no era seva, sinó de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, i manifestà que per part seva agrafia la distinció. De la idea, se'n féu ressò l'alcalde.

El Dr. Josep Tarruella, President del Congrés, manifestà que l'Ajuntament i l'Associació podrien posar-se d'acord per a la publicació del treball, cosa que fou acollida amb forts aplaudiments per part del públic.

Ja com a cloenda d'aquest Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana, celebrat a Lleida, a les 10 de la nit, els congressistes i acompanyants foren obsequiats amb un *lunch* a l'Ajuntament. Acte en què també hi eren presents l'alcalde, Sr. Ricard Palacín, juntament amb tots el regidors, alguns *diputats provincials i d'altres autoritats*.

Va donar relleu a aquest acte festiu de comiat la presència de la Banda Municipal, que executà selectes peces del seu repertori.

Cal dir que l'endemà de la cloenda del Congrés, la comissió organitzadora de Lleida va preparar una excursió a Camarasa, amb òmnibus i turismes, a la qual assistiren més de 60 congressistes i autoritats.

Els assistents van poder admirar l'imponent salt de Camarasa, on foren rebuts per Mr. Smith, enginyer-cap de la central elèctrica de la població, i obtingueren totes les facilitats per part de la companyia Canadenca, que a *més obsequià els visitants amb un esplèndid lunch*. Recorregueren després totes les obres i passejaren pel grandió llac, cosa que fou del grat de tots.

Al migdia retornaren cap a Lleida, donant-se per acabat l'últim acte d'aquest Congrés.

Addenda

Cal remarcar que les paraules del president del Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana, *en el moment de descórrer la senyera de la làpida*

obsequiada l'últim dia d'aquest Congrés, joiosament s'han acomplert, perquè a Lleida s'han restaurat els estudis universitaris per Ordre Ministerial de 31 de desembre de 1968. Ordre que permeté de posar en marxa els estudis de Dret, que es complementaren després amb els de Lletres l'any 1971 i els de Medicina l'any 1977, depenent de la Universitat de Barcelona. L'any 1993 la Universitat de Lleida obtingué la independència, passant a tenir vida pròpia, i amb ella totes les facultats i estudis, que a l'actualitat ja són nombrosos i molt acreditats. Orgull que sentim nostre els lleidatans de tots els estaments socials.

Han passat molts anys, però Lleida ha ressorgit de nou com a punt de cultura.

La petició del Paer en cap, Sr. Ricard Palacín, de publicar el magnífic treball del Sr. Joseph M. Roca sobre *L'Estudi General de Lleyda* ens va complaire molt, ja que el Dr. Roca va ampliar el seu treball, que fou publicat a Barcelona per «Estampa La Renaixença», amb un ampli pròleg d'en J. Franquesa i Gomis, i un proemi fet per ell mateix, amb una extensió de 136 fulls, del qual posem la fotografia a la portada.

5

EL SILENCI DE SET ANYS

NATURALMENT, ELS CONGRESSOS DE METGES DE LLENGUA CATALANA EMMUDIREN

MIREIA ARTÍS I MERCADET*

*Son las provincias catalanas
Llenas de luz y de sol
De Aragón las cuatro hermanas
Honra del pueblo español*

A la plaça Catalunya, a la terrassa de l'Hotel Colón, fou inaugurada, el 14 de novembre de 1924, la primera emissora de ràdio de l'Estat espanyol: «EAJ-1 Radio Barcelona». Set mesos més tard, el mes de juny de 1925, era fundada «Unión Radio Madrid», que, sota l'emparament d'un *ad hoc* reial decret —que permetia la concentració d'estacions en un mateix sol·licitant—, nasqué amb l'objectiu d'absorbir les diverses petites emissores que havien anat apareixent arreu de l'Estat, però volia, sobretot, implantar-se a Barcelona. Per quina raó especialment a Barcelona? Perquè calia controlar el contingut ideològic de les emissions i, per damunt de tot, la llengua que s'hi parlava —...o que s'hi cantava—. Imagineu el vers que encapçala aquest capítol entonat amb la música de *La Santa Espina*, i tindreu una idea dels cruels procediments amb els quals la dictadura del general Miguel Primo de Rivera intentava reprimir qualsevol signe de catalanitat, extern o intern. Aquella lletra fal·laciosa substituïa la legítima catalana que tothom relacionava amb la melodia i que se sentia cantar pels celoberts. Aquest mètode era subtil, diguem-ne. N'hi havia d'altres, però, de més directes i amenaçadors, com ara la circular del nou governador civil, general Losada, publicada al diari *La Vanguardia* el 5 de setembre de 1924, que advertia: «Habiendo llegado a este Gobierno Civil [...] no deja lugar a dudas, que determinados elementos han convertido la sardana *La Santa Espina* en himno representativo de odiosas ideas y criminales aspiraciones, escuchando su música con el respeto y reverencia que se tributan a los himnos nacionales, he acordado prohibir que se toque y cante la mencionada sardana en la vía pública, salas de espectáculos y sociedades y en las romerías o reuniones campestres, preveniendo a los infractores de esta orden que procederé a su castigo con todo rigor».¹ Radio Barcelona acabà, a darreries de 1926, mitjançant una espècie d'incautació, formant part de la xarxa d'«Unión Radio

*Professora de la Universidad Autónoma Metropolitana de la ciutat de Mèxic. Actualment becària invitada al Centre d'Estudis d'Història de les Ciències de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Madrid». Quins interessos eren aquells que qualificaven el fet de sentir-se català, de pensar en català d'«odiosas ideas» i la voluntat de treballar en català, de comunicar en català d'«aspiraciones criminales»?

Durant el segle XIX l'imperi espanyol havia perdut els immensos territoris colonials d'Amèrica que havia conquistat tres segles abans i dels quals havia eliminat —amb mètodes molt més expeditius que els de Primo de Rivera— les nombroses cultures i llengües dels pobles que hi vivien. Només a l'actual territori mexicà, abans de l'arribada dels espanyols, s'hi parlaven vint-i-cinc llengües. Avui, a totes les antigues colònies espanyoles, amb excepció de nuclis extremadament reduïts i aïllats, hom parla la llengua que els mexicans —i els habitants de tota la resta del món llevat dels de la península ibèrica— en diem espanyol. És aquest l'origen dels 300 milions de «castellanoparlantes» que enorgulleix alguns partits polítics. A pesar, però, de la suplantació de cultures i llengües, la major part de les colònies americanes havien aconseguit la independència i reivindicaven la defensa de les tradicions de les cultures indígenes. Per a un estat amb vocació imperialista, perdre en unes dècades milers i milers de quilòmetres quadrats devia representar un cop molt fort. Potser per compensar una mica, des del començament del segle XX, els militars espanyols tractaven de penetrar, pacíficament o activa, els territoris africans. Amb alts i baixos, l'ocupació de territoris marroquins havia tingut un cert èxit fins que, l'any 1921, els habitants del Rif van reaccionar i, en una sola operació, van causar 9.000 morts als espanyols. Aquest i altres desastres militars posteriors, a la mateixa zona, determinaren un malcontentament general de la població peninsular. Els historiadors consideren la guerra del Marroc com una de les causes del cop d'estat de Primo de Rivera. No va ésser, però, ni l'única ni, segons l'investigador Roig-Rosich, la més important: «en el primer avantprojecte de Manifest del mateix Primo de Rivera (que no va arribar a ser conegut) es parla de "cuatro problemas principales (que) hay que resolver sin pérdida de momento, y por lo enconados que están requieren un ambiente de casi dictadura" i són, per aquest ordre, "Separatismo", "Terrorismo", "Àfrica" i "Situación económica". Del primer diu textualment: "Hay que proclamar la unidad nacional sin vaguedades y la Bandera única prohibiendo bajo severas penas toda propaganda malsana en punto tan esencial".»² Som de l'opinió que la por de perdre encara que fos un quilòmetre més de territori s'havia tornat paranoica. No s'entén sinó per què eren identificats com a separatistes no solament qualsevol posició política catalanista, sinó també qualsevol signe de catalanitat. I manifestacions de catalanitat n'hi havia cada dia més puix que, durant les dues primeres dècades d'aquest segle, mentre les aventures militars esmentades més amunt s'esdevenien a l'Àfrica, a Catalunya hom treballava de valent construint país. Prat de la Riba havia sabut, primer des de la Diputació i després des de la Mancomunitat, conjuntar els esforços d'homes i dones de les més diverses ideologies. S'ha-

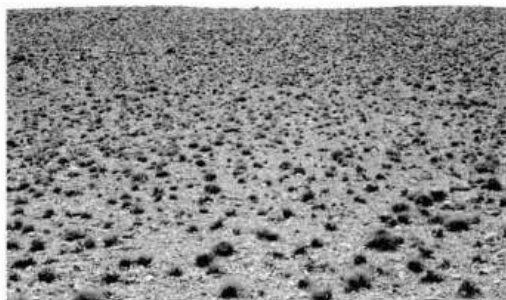

Figura 30 - Naturalment, els Congressos de Metges de Llengua Catalana emmudiren.

vien construït carreteres, posat línies de telèfon, ramals de ferrocarril, però, per damunt de tot, el govern català donava suport a les iniciatives educatives i culturals. Hom havia inaugurat escoles d'estudis superiors que, en molt pocs anys, havien assolit nivells acadèmics molt respectables, gràcies al contacte amb els millors especialistes estrangers (Escola del Treball, Escola Superior d'Agricultura, Escola de Bibliotecàries...). S'havia instituït l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, que aixoplugava escoles primàries on hom posava en pràctica els més moderns sistemes pedagògics. Hom recolzava l'associacionisme cultural i el polític. Per tal de defensar llurs interessos, els agricultors, els obrers, els professionals, havien creat llurs sindicats i les societats i associacions de tota mena proliferaven arreu.

L'any 1913 havia estat fundada l'Associació de Metges de Llengua Catalana. La iniciativa havia sorgit durant el Primer Congrés, en el qual se sentí la necessitat d'una instància que s'ocupés d'organitzar les reunions subsegüents. L'Associació General de Metges de Llengua Catalana fou nomenada, pel president d'aquell Primer Congrés, M. A. Fargas, la Mancomunitat de Metges de Catalunya.

La idea de constituir un Sindicat de Metges havia estat expressada també durant un dels Congressos, el Tercer, que se celebrà el mes de juny de 1919. Fou elegida, llavors, una Comissió Organitzadora del Sindicat de Metges de Catalunya que treballà de pressa: el 27 de març de 1920 fou fundat el Sindicat de Metges de Catalunya —a la Sala d'Actes de l'Ateneu Empordanès, al carrer del Pi de Barcelona— que dos mesos després ja publicava un butlletí mensual de 20 pàgines amb «articles doctrinals i de lluita, acords, actes, convocatòries, estats de comptes i tot allò que calia debatre a les Assemblees, amb trenta dies d'anticipació». Era repartit gratuïtament a tots els socis. A la seva primera pàgina sempre hi figurà aquesta llegenda:

«El sindicat de metges de Catalunya persegueix el major ennobliment de la funció social encomanada a la classe mèdica, defensant els interessos morals i materials dels metges residents a Cata-

lunya, protegint els associats i llurs famílies amb institucions de previsió i cooperació.»³

De seguida fou organitzada la primera institució de previsió, la Mutual Mèdica, que, el 18 de novembre de 1920, ja tenia personalitat jurídica pròpia.

El 25 de març de 1923, el Sindicat de Metges de Catalunya obté una victòria per la qual havia lluitat des de la seva constitució: en col·locar tots els seus candidats, la Junta de Govern del Col·legi de Metges de Barcelona quedà constituïda en la seva totalitat per associats. És atesa així la unificació Sindicat-Col·legi.

D'altra banda, com que era promulgat l'ús de la llengua catalana en tots els àmbits, des de l'ensenyament primari fins a la recerca especialitzada, durant el primer quart de segle que referim la població catalana s'acostumava, després de segles de no poder-ho fer, a escriure i llegir en la pròpia llengua. Hom podia escollir entre diversos diaris en català, i havien començat a publicar-se des de revistes infantils fins a llibres i publicacions periòdiques de temes científics. Els Llibres d'Actes i de Ponències dels Congressos de Metges de Llengua Catalana i el butlletí del Sindicat en són una bona mostra.

El govern i la població catalans treballaven, doncs, cada vegada amb més empena quan, el 13 de setembre de 1923, el general Miguel Primo de Rivera declarà implantada la Dictadura. Al cap d'un any, els diaris en celebraven el primer aniversari amb editorials com ara el que ens serveix com a resum de l'espirit amb el qual s'actuava:

«Suspendidos los derechos políticos de los ciudadanos, lógico es que asimismo queden suspendidos los derechos de las sociedades cuya principal finalidad es la de dificultar el desarrollo político del Directorio, valiéndose de sus propagandas antipatrióticas. Convertido hoy el regionalismo en separatismo, es muy lógico el que las entidades nacionalistas se vean fiscalizadas hasta en sus más tenues movimientos, como único medio de hacer eficaz toda la acción que se propone el gobierno.»⁴

La Mancomunitat fou liquidada i totes les iniciatives mancomunades ofegades. Per al nou govern era necessari aturar el moviment associacionista —ja fos cultural, nacionalista o polític-social— que, com «tot tipus d'agrupació, comporta una voluntat de comunicació, de relació que necessàriament desemboca en activitats o manifestacions col·lectives que són les que més temen els governs autòcrates».⁵ En tres anys, dues-centes entitats van ser clausurades. Les que quedaven patien intromissions permanents. Amb amenaces de multes o tancament, eren obligades a escriure el nom i tota la documentació en castellà, a canviar articles dels seus estatuts. Davant

aquest panorama, diverses de les agrupacions que encara romanien dempeus publicaren notes al diari comunicant la seva dissolució voluntària.

«Naturalment, els Congressos de Metges de Llengua Catalana emmudiren» puix que havien estat i volien ser «una afirmació del dret a ésser present en el concert científic dels pobles, modestament, si es vol, però amb la pròpia veu».⁶ La Junta directiva de l'Associació va dur a terme gestions per tal de celebrar el Sisè Congrés l'any 1926, «per creure que les perspectives polítiques haurien canviat», però «les gestions oficioses fetes en el temps oportú feren aplaçar la convocatòria».⁷ Es féu un nou intent l'any 1928, també sense èxit. El Sisè Congrés haurà d'esperar la caiguda de la Dictadura per poder celebrar-se.

Dos fets que semblen matisar la duresa de la repressió són, d'una banda la permanència de certes publicacions en català: la premsa en català àdhuc incrementà la seva difusió i el nombre de llibres publicats augmentà de manera sorprenent. De l'altra, el naixement de noves societats i noves biblioteques i ateneus culturals. La premsa, això no obstant, patia una rigorosa censura i era castigada sovint amb multes i tancaments. El contingut d'altres publicacions autoritzades era de caire poètic o bé de temes tècnics o d'especialitat. Les entitats de nova creació s'havien d'estrènyer a les rígides normes establertes. No cal dir, però, que aquestes escaletes van ser aprofitades a bastament.

Així, durant el període dictatorial van ésser creades diverses societats relacionades amb la medicina: l'any 1926, la «Sociedad de Radiología i Electrològia de Cataluña», adherida a l'Acadèmia i Laboratori, la «Sociedad Catalana de Pediatría», la qual, des del gener de 1928, publica el «Boletín de la Sociedad Catalana de Pediatría» en edició bilingüe, la «Sociedad de Cirugía de Barcelona», i, l'any 1928, la «Sociedad Catalana de Urología».

Pel que fa a les publicacions mèdiques en català, l'esdeveniment més important durant la Dictadura fou la creació de la «Col·lecció de Monografies Mèdiques», ideada i dirigida, sovint des de la presó, per Jaume Aiguader i Miró. El primer número en sortí el mes de maig del 26 i el ritme d'aparició era mensual. Amb la cita d'alguns dels títols n'hi haurà prou per fer veure la qualitat de la col·lecció: *La psicoanàlisi* d'Emili Mira, *L'electrocardiografia* de Cristià Cortés, *La diabetis* de Rossend Carrasco i Formiguera, *La hipertensió arterial i el seu tractament* de Lluís Trias de Bes, *Les arítmies en la pràctica mèdica general* de Francesc Estapé. Considerem també significativa l'aparició de la revista *Ciència*, que, amb esperit de divulgar les diverses branques de la ciència i la tècnica, aplegà també informacions sobre medicina.

«El règim instaurat per Primo de Rivera no pot considerar-se com un simple fet episòdic o superficial, malgrat certs aspectes caricaturescos [...]. El seu anticatalanisme va ser rigorós i profund, més que no sembla en una primera lectura o aproximació.»⁸ Però en caure la Dictadura, el 28 de gener

de 1930, semblava més evident que mai allò que escrivia Lluís Nicolau d'Oliver: «Com més cru hagi estat l'hivern més esplendorosa serà la primavera. Moviment perseguit, moviment que s'escampa. Sembla impossible que els autòcrates no hagin constatat aquest fet universal. Avui, gracies a la Dictadura, el moviment catalanista s'ha estès a totes les comarques i a tots els estaments de la nostra terra.»⁹ I era veritat. Entre una immensitat d'altres manifestacions, els Congressos de Metges en Llengua Catalana van reprendre de seguida. Era el torn del sisè, la preparació del qual va ser un xic precipitada, ja que la Junta Directiva havia volgut que se celebrés abans de la clausura de l'Exposició Universal. Es va dur a terme els dies 21, 22 i 23 de juny de 1930 sota la presidència d'August Pi i Sunyer, que començà el discurs inaugural dient: «Han passat set anys d'ençà del darrer Congrés de Metges de Llengua Catalana. L'acord de l'Associació era de celebrar un Congrés cada dos anys. El motiu de la llarga interrupció el sabeu tots.»¹⁰ La interrupció havia estat llarga, i sota l'entusiasme d'aquella represa d'activitats ningú no hauria pogut pensar que solament sis anys després n'hi hauria una altra, d'interrupció, quasi interminable. Fóra important tenir present que «els quasi set anys de Directori van ser més un assaig que una consecució, una temptativa més que una realització acabada. Però les seves idees, les seves concepcions, les bases d'un nou estat i d'una nova doctrina que la Dictadura primoriverista va aportar seran recollides i desenvolupades amb més radicalitat i contundència el 1939, i passaran a impregnar el cos ideològic d'una nova dictadura militar»¹¹ que s'acarnissarà no solament amb la desaparició de les institucions, sinó també de les persones que gosessin expressar què pensaven o sentien altrament de com era manat. La repressió atenyerà, llavors, els més alts nivells de cruessa.

NOTES

1. Text citat a: AINAUD DE LASARTE, J. M. (1995), *El llibre negre de Catalunya*, Barcelona, Edicions La Campana, p. 52.
2. ROIG ROSICH, J. M., (1992), *La Dictadura de Primo de Rivera a Catalunya. Un assaig de repressió cultural*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 25.
3. Text citat a GREGORICH I SERVAT, A., (1988), *El Sindicat de Metges de Catalunya (1920-1940) i el seu llegat*, Barcelona, Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, p. 19.
4. *La comarca del Vallès*, 13 de setembre de 1924, editorial en commemoració del primer aniversari del cop d'Estat.
5. ROIG ROSICH, *op. cit.*, p. 489.
6. CASASSAS, O., RAMIS, J. (1993), *Metges de nens. Cent anys de pediatria a Catalunya*, Barcelona, Edicions La Magrana, p. 68.
7. Memòria de Secretaria, *Llibre d'Actes del Sisè Congrés de metges de llengua Catalana*, Barcelona, 1930, p. 10.
8. ROIG ROSICH, J. M. *op. cit.*, p. 638.

9. D'OLWER, Lluís Nicolau (1931). *La lliçó de la Dictadura*. Barcelona. Citat a ROIG ROSICH, *op. cit.*, p. 100.
10. *Llibre d'Actes del Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana*, p. 12.
11. ROIG ROSICH, *op. cit.*, p. 639.

6

LA PRIMERA REPRESA

SISÈ CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA

Després de set anys de repressió contra tot el que representava la cultura catalana, el 21, 22 i 23 de juny de 1930 se celebrà a Barcelona el Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Fou presidit per Agustí Pi i Sunyer i hi actuà de secretari Josep M. Vilardell.

La inauguració tingué lloc en el Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona.

L'acte, que revestí extraordinària importància, congregà en l'històric saló un crescut nombre de congressistes que l'omplien per complet.

Hi estaven representades les Diputacions i Ajuntaments de Barcelona i altres capitals de províncies catalanes i Balears, les autoritats, el senyor Bisbe, tots els Col·legis Oficials de Metges de Catalunya i Balears, el Sindicat de Metges i la major part de Corporacions Mèdiques de Catalunya i Hospitals.

Obrí l'acte l'alcalde, Sr. Comte de Güell, que després de glossar la importància del Congrés, donà pas al secretari del comitè organitzador per llegir la memòria de secretaria.

* «Siguin les primeres paraules, per agrair l'assistència de les autoritats que honoren aquest acte, i fer constar el nostre desig que ens acompanyessin els representants de totes les contrades que tenen amb la nostra terra el lligam espiritual de l'idioma, els de València, els de Balears, els de Rosselló, els catalans de Sardènia en el bell recó de l'Alguer, i més enllà encara, els de les altres terres d'Espanya, que senten el mateix ideal que dóna el conreu de la ciència, l'ideal més profundament unificador que poden tenir els homes.

La celebració d'aquest Congrés, el Sisè en l'ordre dels que hem convocat, té ara una significació més viva i ens produeix una major emoció, pel lapse de temps transcorregut des de la reunió del darrer Congrés, l'any 1923 a la Ciutat de Lleida. En acabar les seves tasques aquell Cinquè Congrés fou nomenada la Junta Directiva, amb August Pi i Suñer, com president, Enric Ribas i Ribas, com vicepresident primer, Gonçal Roqueta, com vicepresident segon, Ramon Torres Carreras en el càrrec de tresorer i el qui us parla en el de secretari general.

Aquesta Junta era l'encarregada d'organitzar el Sisè Congrés, en compliment de les normes que tenim establertes per l'Associació

Figura 31 - August Pi i Sunyer (1879-1965), president del Sisè Congrés

de Metges de Llengua Catalana. Una reunió periòdica cada dos anys, és la prevista en el Reglament, amb el qual ens regim, i per tant corresponia celebrar-la l'any 1925. Però tots us fareu càrrec de les dificultats amb què va trobar-se la Junta en voler complir el seu comès, pel canvi radical sofert per la vida política a Espanya des de Setembre de 1923; canvi que va tenir repercussions en tots els ordres de l'activitat, àdhuc en un sector tan allunyat com el nostre de tot partidisme i aliè a qualsevol doctrina política. Amb tot, la Junta des del primer moment, va creure que si no podia desenrotllar el seu programa amb la llibertat volguda, no reeixiria d'una manera honorable des del punt de mira de l'interès científic, i mancària a l'esperit que ens mou a celebrar reunions com aquesta.

Vàrem celebrar més d'una reunió de Junta Directiva i vàrem pregar al consell de distingits companys, fins a decidir, la convocatòria d'una assemblea general per tal de conèixer el criteri de l'Associació. L'assemblea es reuní el 18 de desembre de 1925, i va acordar-se per aclamació celebrar el VI Congrés, la tardor de 1926, per creure's que les perspectives polítiques haurien canviat, fent possible la Junta oficial. Les gestions oficioses fetes en el temps oportú, feren aplaçar la convocatòria. Vàrem iniciar-ne d'altres, en maig de 1928, per poder reunir el Congrés abans de fi d'any, però tampoc ens acompanyà la sort. Enguany amb el retorn a la normalitat política, s'ha

revifat el caliu que no era pas apagat, s'ha manifestat de bell nou el sentiment que ens animava. En aquesta represa de l'esperit col·lectiu ens hem cregut amb el deure de tornar a la tasca interrompuda, i aviat trobarem arreu estímuls al nostre entusiasme. Diputacions i Ajuntaments han otorgat el seu patronatge al Sisè Congrés, i amb un ajut material i moral, han donat vigoria al nostre treball d'organització, que ha trobat en tots, les màximes facilitats i les més generoses i entusiastes cooperacions.

Hem volgut que aquesta sisena reunió dels metges de llengua catalana es celebrés abans de la clausura de l'Exposició, amb tot i que ens obligués a intensificar la nostra tasca de preparació, amb un risc de possibles deficiències, perquè enteníem que així veníem a retre un homenatge a l'esforç admirable que ha fet Barcelona, per enaltir davant de tot el món el conjunt de totes les activitats, que són la vida del país. Volgueu perdonar les deficiències de la nostra tasca, per la intenció que ens ha impulsat, a avençar d'uns mesos la convocatòria d'aquest sisè Congrés.

Fou un gran encert de l'assemblea de 17 de febrer d'enguany el de demanar que l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau fos el camp d'acció de les tasques científiques, per demostrar el ràpid increment que han tingut en la nostra terra, totes les tendències i exploracions que empenyen la medicina vers un horitzó cada cop més ample, i per donar la sensació exacte de la febre de treball que anima els Hospitals de Barcelona que han sabut recollir l'esperit del nostre esta-

Figura 32 - Acte inaugural del Sisè Congrés al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona

bliment medieval, obra admirable dels veïns de la Ciutat Comtal que amb les seves deixes el sostenien, a través dels segles i que entre les seves parets venerables, ha guardat intacta una noble tradició de caritat i d'iniciació en la medicina. Fins els darrers dies en què el darrer malalt fou traslladat al magnífic i nou hospital de Sant Pau, deixa d'un patrici il·lustre, la vella institució fou un exemple per a tots, i més per a nosaltres els metges catalans, que tantes hores hem viscut en el seu recinte. És ara un deure agradós de complir, recordar, com mercès a la Junta Administrativa, a les germanes de la Caritat i als metges que en forma tan desinteressada hi esmerçaren el temps i l'estudi, aquella institució complí una missió altíssima, i preparà la labor que als metges d'avui ens pertoca realitzar.

En els set anys transcorreguts des del darrer Congrés, és dolorós de recordar els companys que no veurem mai més. Nosaltres els hem conegut. Tots ells dignificaren la nostra professió, i entre ells algun nom té un ressò que durarà molt temps en la memòria dels estudiosos per les seves aportacions científiques.

El qui us parla, no té autoritat per assenyalar la importància del Congrés que anem a celebrar, ni per judicar la valor científica de les ponències acordades i de les comunicacions que han estat trameses. El nom dels seus autors, és prou, per desvetllar en tots nosaltres un interès vivíssim i per afirmar des d'ara l'eficàcia científica de la reunió que avui comença, però no és gosadia predir que el seu èxit assenyalarà una fita en la història de la medicina catalana i contribuirà a afermar en la nostra consciència i en la nostra conducta, aquell ideal d'amor al próisme i aquell altre amor, més abstracte i pur per l'avenç de la ciència, via infinita, a la qual l'esforç de cada ú, posa fites noves cada any que passa, per fer minvar les dolors humanes, en allò que als homes els està permès d'aconseguir.

He dit»

JOSEP M. VILARDELL

Un dels fruits d'aquest Congrés fou l'acord de publicar un Diccionari de Medicina a fi de normalitzar el llenguatge mèdico-sanitari. Aquesta magna obra, que es publicà per fascicles, fou encarregada a Manuel Corachan, que a la vegada fou el que el finançà.

Prologat pel president del Congrés, August Pi i Sunyer, pel mestre Pompeu Fabra i pel mateix Manuel Corachan, es relligà en lliurar-se'n l'últim fascicle —l'any 1936— i la seva difusió no fou possible per les condicions bèl·liques i postbèl·liques que concorregueren al nostre país.

Pròlegs del *Diccionari de Medicina**

Pròleg d'August Pi i Sunyer:

En acordar l'Associació de Metges de Llengua Catalana, en ocasió del Congrés de Barcelona del 1930, la publicació del *Diccionari de Medicina*, va tenir l'encert d'encarregar al Dr. Corachan, que ja havia fet molt interessants treballs preparatoris, que volgués dirigir l'obra, per tal de portar a terme el projecte. Generós i ple d'entusiasme, el Dr. Corachan ens dóna avui la feina ja acabada. Avui, el nostre *Diccionari* és una realitat!

Hem d'agrair al mecenatge de Corachan pel valor material de les despeses de redacció i per haver decidit així mateix la publicació amb tots els seus riscos pecuniaris; però, tot i essent exemplar aquest gest, *més digne és* encara d'alta gratitud el treball, el fervor, la constància, que han fet robar hores a les seves tan importants i esgotadores tasques professionals i l'han portat a dirigir la difícil confecció de paperetes i la tria i classificació de les reunides en nombre imponent, a elaborar, en una paraula, el text del *Diccionari*. Ell i els seus dignes col·laboradors mereixen bé de Catalunya per haver fet possible una tan gran obra.

El nostre *Diccionari* era una necessitat immediata. El lèxic del metge ha estat deplorable, un galimaties, una barreja de termes més o menys científics arribats al català després de transmigracions sovint complicades, amb altres termes vulgars, moltes vegades mal aplicats o transcrits defectuosament: castellanismes nombrosos apresos en les lliçons de la Facultat; barbarismes i exotismes de tota mena, en el millor dels casos amb un prim vernís vernacular. Aquest català mèdic era una llengua informe i mal sedimentada que calia depurar i fixar.

Cert que l'Institut d'Estudis Catalans s'havia esforçat a constituir el llenguatge científic general i, per tant, el de la Medicina; l'apostolat de Pompeu Fabra havia arribat a tots els recons de la llengua. Però la feina havia d'ésser completada amb la col·laboració d'especialistes, de metges.

Fa vint-i-nou anys apareixien els *Annals de Medicina* que, de llavors ençà, s'han estat publicant sense interrupció. L'any 1913 es fundava la Societat de Biologia, sota els auspicis de l'Institut, i tampoc no s'han interromput la sèrie dels Anuaris. Aquestes dues publicacions han contribuït, sens dubte, a la formació del vocabulari biològic i mèdic. Per altra banda, l'any 1911, l'Institut de Ciències havia creat els seus arxius i empenia les edicions de llibres de gran interès. La bibliografia mèdica catalana s'ha anat enriquint ràpidament. Els Congressos de Metges publiquen llurs memòries

*Publicat a *Diccionari de Medicina*, Salvat Editors, Barcelona 1936.

Figura 33 - Pompeu Fabra (1868-1948),
valetor del *Diccionari de Medicina*

i comunicacions, i darrerament han aparegut amb puntualitat les Monografies mèdiques.

Era l'hora, ja inajornable, de codificar definitivament el lèxic. En el *Diccionari* hi ha un nucli, podríem dir central, de paraules d'ús corrent i emprades en general a Catalunya; un altre grup està constituït per termes dialectals que poden interessar, i un altre, finalment, el formen expressions antigues, el coneixement de les quals és necessari per a la comprensió dels vells textos.

El *Diccionari* serà, així, un ajut decisiu per a la constitució del català mèdic amb totes les garanties filològiques i científiques. Podrem, amb ell, envanir-nos de tenir una llengua definitivament formada i no és dubtós que el nostre exemple interessarà i estimularà tots els metges de llengua catalana, de la Catalunya estricta, i també d'aquelles regions on són parlades altres variants de la nostra llengua. El *Diccionari* serà un instrument magnífic per a prestigiar el català, posar-lo com exemple i purificar-lo d'elements nocius.

És, doncs, la publicació del *Diccionari de Medicina* una gran victòria, però, al mateix temps, i per ella, un factor de proselitisme i l'excitació, encara, al compliment d'uns deures. Que tot metge de Catalunya se senti més obligat per la bona obra de Corachan a parlar bé, i de seguida —en disposar d'un llenguatge ja normal— a honorar-lo degudament dient pel seu vehicle coses dignes d'ésser escoltades o llegides. Per l'esforç de tots, quan tin-

guem l'instrument i quan el volum i la qualitat de la nostra producció catalana assoleixin la consideració universal, llavors el català haurà esdevingut una llengua sàvia. I que ho sigui és la nostra aspiració i també la nostra esperança!

Pròleg de Pompeu Fabra:

Tots els qui s'interessen per la depuració del lèxic català, han de veure amb goig l'aparició d'obres com el present *Diccionari*, els editors del qual han posat una especial cura en la correcció lingüística dels mots tècnics i procurat aplegar, definint-los científicament, els mots populars referents a la medicina (*noms de malalties, dels símptomes, de remeis, etc*)

Quant a aquests mots populars, sia els inventariats en els diccionaris generals, sia els aplegats en les recerques dialectals en curs, la col·laboració dels metges és indispensable al lexicògraf, perquè solament amb aquesta és possible donar-ne definicions exactes i esmenar un gran nombre d'errades que difícilment serien apercibudes pels profans. El present Diccionari ha de contribuir, així, a la millora del *Diccionari* general de la llengua; i encara és d'esperar que, anant a mans d'un gran nombre de metges escampats per totes les terres de llengua catalana, suscitarà noves aportacions de mots, de les quals no solament es beneficiarà una segona edició de l'obra, sinó també el futur diccionari bàsic de la llengua que té en preparació l'Institut d'Estudis Catalans.

Quant als mots savis, formats amb elements greco-llatins, ha d'ésser també d'una gran utilitat la publicació del present *Diccionari*, pel fet d'haver els seus editors volgut que fossin revisats per persones enteses en lingüística. Així s'evitarà que molts d'ells siguin adoptats en català sota una forma defectuosa. En la catalanització d'aquests mots, en efecte, no es tracta solament d'establir-ne la grafia catalana (el grup greco-llatí *mph*, que en castellà es transcriu per *mf*, es transcriu en català per *mí*) i donar-los una estructura catalana (a la terminació castellana accentuada *eo*, en francès *ée*, correspon la catalana *eu*), sinó que cal, encara, evitar que s'esmunyin en el nostre vocabulari les defectuositats existents en el vocabulari castellà, que és, més o menys catalanitzat, l'adoptat provisòriament pels metges catalans. En castellà, per exemple, hi ha un cert nombre de mots savis amb l'accentuació equivocada pel fet d'haver-los pres del francès o de l'anglès, que, com és sabut, prescindeixen de l'accentuació originària, i amb aquesta accentuació equivocada són pronunciats pels catalans. Ara bé, no és pas la qüestió d'adoptar-los definitivament amb aquesta accentuació, sinó d'accentuar-los atenent a la prosòdia llatina. Hi ha encara, uns defectes en el vocabulari castellà i el nostre, que són els deguts a haver copiat servilment les transcripcions errònies del francès, i ha bastat que aquest hagi transcrit en alguns mots la *k* grega per una *k* en lloc d'una *c*, escrivint per exemple *kératome*

en lloc de *cératome*, perquè els castellans adoptessin *queratoma* en lloc de *ceratoma*. En casos com aquests, una revisió completa dels termes medicinals com la que es fa ara amb la confecció del present *Diccionari*, ens permetrà de fixar la forma catalana dels mots en qüestió d'acord amb les regles tradicionals de transcripció dels mots clàssics (com ja fan, esmenant llurs grafies errònies, els italians, els mateixos francesos, etc), però això tan sols fins on sigui possible, puix que no és d'aconsejar de fer tals rectificacions en aquells mots que han esdevingut populars en llur forma errònia (*quist*, per ex.).

És, doncs, d'esperar que el present *Diccionari*, a part del seu valor científic, constituirà una contribució considerable a l'obra de depuració i d'enriquiment del nostre lèxic.

Cal, per això, reconèixer i agrair l'esforç i patriotisme de tots els col·laboradors i, en especial, la direcció i mecenatge del cirurgià M. Corachan, que per ésser originari de la zona castellana de València mereix encara més la nostra sincera felicitació.

Pròleg de Manuel Corachan:

En lliurar al públic el *Diccionari de Medicina* hem cregut que, darrera les gentils paraules de presentació amb què ens han honorat els amics Pi Sunyer i Pompeu Fabra, calia posar-hi una portada que expliqués al lector la gènesi del present *Diccionari* i l'orientés en la seva utilització.

Amb veritable plaer rebérem de l'Associació de Metges de Llengua Catalana l'encàrrec de dirigir la redacció d'un *Diccionari de Medicina*, puix que feia ja molt de temps que ens adonàvem de la necessitat inajornable de la seva existència. Tot el nostre esforç l'hem esmerçat a portar a cap l'obra en un termini breu. I avui, en fer lliurament d'aquest *Diccionari de Medicina*, sentim orgull i satisfacció; satisfacció per veure finalment realitzar el nostre desig de sempre, i orgull per haver contribuït a dotar la nostra llengua del seu primer *Diccionari de Medicina*.

L'hem titulat *Diccionari de Medicina*. No calien els adjectius català i terminològic perquè, d'una banda, creiem que ja és hora de no haver d'anunciar que són escrits en català els llibres catalans, i no hem volgut, per altra banda, reduir-nos a la traducció d'un diccionari terminològic, car ens ha semblat que les necessitats de fixació del lèxic català de Medicina exigeixen una obra més vasta.

Pretenem, en efecte, que el present *Diccionari* solucioni tres problemes importants amb els quals topa diàriament el metge català: el primer, escriure els seus treballs i fer les seves conferències en un català correcte; el segon, copsar el sentit precís de les expressions que empren els malalts en exposar-nos llurs trastorns; el tercer, menys important, però tanmateix no negligible, interpretar els textos i manuscrits antics de medicina. Per això

Figura 34 - Manuel Gorachan (1881-1942),
director del *Diccionari de Medicina*

aquest Diccionari conté, ultra els tecnicismes, els mots populars que tenen una relació pròxima o llunyana amb coses mèdiques i moltes paraules antigues, curiosament seleccionades, d'un gran nombre de textos i manuscrits sobre medicina, o que accidentalment s'hi refereixen, dels segles clàssics de la nostra llengua.

En el grup de les paraules que podríem anomenar tècniques pures, no ens hem limitat a traduir o adaptar les que figuren en els diccionaris consultats, sinó que les hem sotmeses a una escrupolosa selecció per tal d'excloure'n les caigudes en desús; per altra banda, hem procurat incloure-hi tots aquells mots de recent adopció i que responen als nous conceptes de la medicina moderna.

Potser haurem concedit un espai excessiu a les paraules populars; creiem nosaltres que aquest tipus de mots tenen un interès positiu per al metge, per tal com expressen, de vegades amb una precisió que molts no sospiten, les causes i els efectes de les malalties i, sobretot, els símptomes. També hem de confessar que ens ha dolgut d'escapçar la col·lecció que teníem feta de *modismes populars i dialectals de les terres on és parlada la llengua catalana* (Catalunya, València, Mallorca, Aragó i Alguer); però sobretot creiem justifica la nostra obra en aquest aspecte, perquè representa una contribució no menyspreable al coneixement exacte de la riquesa de la nostra llengua. En la definició d'aquest vocabulari popular la brevetat ha estat la nostra norma; per això el lector no hi trobarà, de cada mot, sinó accepcions d'interès mèdic.

El recull terminològic procedent dels textos antics ha permès, abans que tot, una constatació interessantíssima, al nostre entendre: la de l'antiga catalanitat d'alguns mots que segueixen ben vius en el vocabulari mèdic actual; per això el lector trobarà, al costat d'alguns mots d'ús corrent, la citació d'un llibre o manuscrit. Moltes altres citacions bibliogràfiques hi ha en el nostre *Diccionari*; acompanyen altres paraules, avui en desús, l'interès de les quals és innegable per a qui vulgui llegir algun text antic.

Exposat el contingut del *Diccionari*, anem a dir el que n'hem exclòs deliberadament per tal que no sigui atribuït a negligència. No hem admès com a mot titular cap nom propi, ni àdhuc els clàssics que serveixen per individualitzar un símptoma o malaltia; aquests noms, reduïts al mínim imprescindible, els trobarà el lector agrupats al voltant d'una paraula catalana general (*malaltia, síndrome*, etc). Així, com a exemple: *Anestèsia de Goyanes*, no es trobarà en *Goyanes* sinó en *anestèsia*. Tampoc no trobarà el lector cap paraula de Química ni de Terapèutica (exceptuades les entrades populars i la flora farmacèutica autòctona). Per acord de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, formaran part d'una altra publicació en forma de vocabulari. Quant als balnearis, no hem cregut convenient posar-n'hi d'altres que els de les comarques de parla catalana.

Per a facilitar la utilització del present *Diccionari* hem d'advertir que, quan un concepte es troba expressat per diferents paraules, hem posat la definició en una de sola: la que ens ha semblat més científica o d'ús més general. En les altres es trobarà solament la referència a aquesta paraula, considerada principal. D'una manera general les referències van en lletres versaletes; i, quan no representen una simple sinonímia sinó un concepte que completa o il·lustra el de la paraula titular, van precedides de l'abreviatura V. (Vegeu). Per tal de fer-la més entenedora, alguna definició va acompanyada de frases d'expressió entre « », algunes de les quals, les escrites en cursiva, procedeixen dels textos antics consultats.

Finalment, hem cregut d'utilitat que el present *Diccionari de Medicina* anés seguit d'un vocabulari castellà-català i d'un francès-català; la nostra formació científica, basada sovint en obres castellanes i franceses, fa que moltes vegades hagi hom d'arribar a l'exposició exacta del seu pensament científic partint d'un d'aquests dos idiomes.

* * *

No podem acabar aquestes paraules preliminars sense fer constar la nostra gratitud als bons amics i companys que han aportat llur intel·ligent i desinteressada col·laboració a l'obra que avui lliurem al públic. Sense ells el nostre *Diccionari de Medicina* no hauria passat d'ésser un projecte audaciós. Havem, no res menys, d'agrair i proclamar el gest del nostre emèrit col·legi de Metges de Catalunya fent-se càrrec, des de l'aparició

del primer fascicle, de tota l'edició d'aquest *Diccionari*. Els nostres lectors són pregats d'inclinar-se davant aquestes proves de patriotisme autèntic.

SETÈ CONGRÉS DE METGES DE LLENGUA CATALANA

ANTONI OBRADOR*
FRANCESC BUJOSA**

Com és conegut, el Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana va celebrar-se a Mallorca entre els dies 27 de juny i el 3 de juliol de l'any 1932. Era el primer que va tenir lloc «fora dels límits de la Catalunya estricta» i aquest fet va ésser ben remarcat en els diferents parlaments del Congrés. L'elecció de Mallorca com a seu del Congrés es va fer durant l'assemblea que va cloure'n el Sisè després d'una proposta del metge mallorquí Josep Mir i Mir i, segons el Llibre d'Actes «la proposició fou acceptada per aclamació amb gran entusiasme». El Dr. Josep Mir i Mir era un dels vicepresidents de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana.

Tingueren cura de l'organització del Congrés la Junta de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana composta per: Dr. Enric Ribas i

Figura 35. - Joaquim Trias i Pujol (1887–1964), que presidí el Setè Congrés

* Hospital Son Dureta

** Universitat de les Illes Balears

Ribas, president; el Dr. Joaquim Trias i Pujol, vicepresident 1r; Dr. Josep Mir i Mir, vicepresident 2n; Dr. Manuel Salvat i Espasa, tresorer; Dr. Francesc d'A. Estapé, secretari general. El president però no va poder ésser a Mallorca per mor de l'estat de salut.

Es va publicar un diari del Congrés, tres exemplars del qual sortiren abans de començar-lo i sis s'editaren durant la seva celebració. El nombre de participants es va haver de tancar quan es va arribar a la xifra de 600 inscripcions. Els congressistes feren el viatge de Barcelona a la Ciutat de Mallorca amb un vaixell, el *Ciutat de Barcelona*, que partí a les 9 del matí del dia 27 de juny «enmig del gran entusiasme dels congressistes, entre els quals figuraven les Delegacions de la Generalitat, dels Ajuntaments de Barcelona i Lleida».

Durant la setmana que va durar el Congrés s'organitzaren una sèrie d'actes socials d'acord amb l'estil de l'època i diferents excursions pels llocs més emblemàtics de Mallorca. Entre els actes socials podem citar: homenatge a Goethe, la Revetlla al *Lawn Tennis Club*, el Te dansant en el vaixell *Almirall* de l'esquadra italiana, la Revetlla a S'Aigo Dolça, el Ball de Gala al Cercle Mallorquí i una funció de gala al Teatre Principal organitzada per l'Associació per la Cultura de Mallorca i amb la cooperació de l'agrupació dramàtica «Els Belluguets» que representaren *La sàvia* i *El retaule de la flor*. La primera excursió permeté contemplar el Castell de Bellver i la cala Santa Ponça (lloc de desembarcament del rei Jaume I). El dia 29 de juny els congressistes tingueren dues opcions: anar a visitar la cova del Drac de Manacor o fer un recorregut per Valldemossa («visitant la cèlebre Cartoixa i les indescriptibles bel·leses de Miramar»), Deià i Sóller. El dia 2 de juliol

Figura 36. Emili Darder i Cánaves (1895–1937), valuós col·laborador incondicional dels Congressos

Figura 37 - Acte inaugural del Setè Congrés

es feu una excursió a Alcúdia on «a l'horabaixa, en les restes del teatre romà, l'Agrupació "Els Belluguets" va representar la formosa tragèdia *Ifigènia a Taurida* de Goethe, traduïda per J. Maragall. Les bel·leses de l'obra, l'excel·lent representació i l'incomparable marc en què va tenir lloc, de cara al mar, varen produir una impressió fondíssima, de la qual tots els que hi assistiren guarden un record inoblidable». Finalment, el dia 3 de juliol, ja amb el vaixell de tornada, es féu una excursió a Formentor.

Hi va haver quatre temes científics: 1. Climatologia; 2. Hipertensió arterial; 3. Tisiologia i 4. Cirurgia de la tuberculosi. A més a més hi va haver una exposició i una sessió necrològica dedicada al Dr. Josep Pasqual, metge gironí que va ésser president del Quart Congrés celebrat l'any 1921 a la ciutat de Girona. El president de la primera secció va ésser el Dr. Pere Domingo i el Dr. Eduard Fontseré, professor de la Universitat de Barcelona i aleshores director del Servei Meteorològic de Catalunya va llegir la ponència sobre «Climatologia de la Mediterrània occidental» (segons consta en el llibre d'actes, el doctor Varnell de Palma també va fer una aportació sobre «Climatologia de Mallorca», que no és recollida a les actes). En la segona secció sobre hipertensió arterial hi va col·laborar el Dr. Puche, professor de Fisiologia de la Universitat de València i, en relació amb les dues darreres seccions, l'organització del Congrés va encarregar a les Societats de Tisiologia i de Cirurgia catalanes que indiquessin «les qüestions d'interès més candent i els homes més autoritzats a desenvolupar-les».

És important remarcar que les personalitats més importants de la medicina catalana presentaren comunicacions i ponències o participaren en les discussions del Congrés de Mallorca. Només cal repassar una sèrie de noms per comprovar-ho. Així, a la primera secció veiem els noms de Dr. Ricard Moragas, del Dr. J. Vilardell i del Dr. L. Guilera. A la segona secció sobre hipertensió arterial veiem els noms del Dr. Pere Babot, del Dr. A. Pedro Pons, del Dr. R. Carrasco i Formiguera, del Dr. Pere Camps, del Dr. J. Gibert i Queraltó, del Dr. J. Alsina i Bofill, del Dr. Santiago Pi i Sunyer i del Dr. J. M. Bellido. A la tercera secció trobam els noms del Dr. E. Fernández i Pellicer, del Dr. J. Vilardell, del Dr. Josep Cornudella, del Dr. R. Carrasco i Formiguera, del Dr. B. Rodríguez Arias, del Dr. Ll. Sayé. A la quarta secció podem veure els noms del Dr. Pere Nubiola, del Dr. Conill, del Dr. E. Condeminas, del Dr. S. Noguer i Moré, del Dr. Trias i Pujol, del Dr. M. Corachan, del Dr. J. M. Bartrina, del Dr. Puig i Sureda i del Dr. Trias Maxencs.

En relació amb la significació del Congrés, crec que la millor manera de copsar-la és donar la paraula als seus protagonistes. Així, el secretari general, el doctor Francesc d'A. Estapé, deia a la memòria: «Tothom s'ha adonat, en efecte, del sentit pregon que té aquest Congrés de Mallorca. Després dels homes de lletres, que ens han avançat d'uns quants lustres, som nosaltres i vosaltres, els metges d'ací i d'allà, que amb aquest acte posem la primera pedra de l'edifici de la cultura mèdica que volem construir sota el signe de la llengua vernacle. I aquesta posició comuna del vostre esperit i del nostre, significa, segurament, que ens hem sentit tocats de la gràcia de comprendre que la manera més eficaç de laborar per l'ideal d'una cultura millor és utilitzant la pròpia llengua que és l'arrel principal de la vida d'un poble, aquesta pròpia llengua que és la vostra i la nostra... És per això que ens adonem de la gran significació de l'esdeveniment actual. No sembla pas exagerat dir que, en la ruta dels nostres destins, el Congrés de Mallorca és una fita assenyalada i que des d'aquesta fita la terra de promissió s'ha posat a l'abast dels nostres ulls.» El parlament del president del Congrés, Dr. Enric Ribas i Ribas (llegit pel seu amic i vicepresident 2n del Congrés, Manuel Salvat i Espasa), deia: «En aquesta renaixença de la nostra personalitat, és en la que l'Associació de Metges de Llengua Catalana vol tenir-hi la màxima preponderància, i hem de contribuir-hi tots, vosaltres i nosaltres; recordeu aquelles paraules d'un dels nostre literats: "Cap mallorquí del segle XIII i XV s'ofenia perquè li diguessin català de Mallorca, al contrari, que ell mateix s'ho deia, perquè sentia dins l'orgull d'esperit de Catalunya que era la nacionalitat que havia obert a Mallorca un horitzó novell de glòries patriotes." Però nosaltres, que treballem amb tota l'ànima pel reconeixement de la personalitat catalana, no volem ésser imperialistes. No volem exercir sobre vosaltres una hegemonia odiosa. Catalunya és terra de llibertat. Solament manem pel reconeixement d'aquelles nostres passades grandeses, que l'esperit català sigui la nostra senyera sota la qual hem de respectar les carac-

terístiques totes dels matisos de la nostra (vostra?) llengua, dels vostres costums, del vostre dret, dels vostres privilegis; que tots, vosaltres i nosaltres, fem una cultura única, una cultura catalana, tota ella amarada d'amor a la terra. Fermes en la nostra actitud, constants i enèrgics en la persecució del nostre ideal, aprofitem el moment actual, potser únic en la història, perquè totes les contrades de Catalunya, de les Balears i de València grans onades d'amor es produeixin per arribar a aquella cultura catalana que serà ben nostra, i serà el puntal més ferm de la nostra personalitat.» I acabava el parlament: «Fills de les Balears, catalans de Catalunya, és el Setè Congrés que celebrem; però és el primer que fem sota l'arbre de la llibertat i del reconeixement de la nostra personalitat i si la nostra força i el nostre entusiasme ens feren vèncer obstacles que de continu s'oposaven als nostres ideals, avui, deslliurats de tot allò que coartava la nostra llibertat, quan d'esplendorosa i esclatant no ha d'ésser la flama que ens ha de guiar en aquest pelegrinatge: aixequem, doncs, els cors amb fèrvid entusiasme, posant tota la nostra fe i voluntat per fer de la nostra terra un astre de primera magnitud en la Cultura Mundial.»

Voldria acabar aquest breu repàs del Congrés de Mallorca amb algunes de les paraules que va dir el Dr. Joan I. Valentí i Marroig en la inauguració de l'exposició annexa al Congrés: «Els mallorquins estem d'enhorabona: ens ha cabut l'honor d'ésser elegida la nostra capitalitat per a celebrar-hi el Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana. Els metges de Mallorca no podem menys que agrair-vos una tal distinció. Nosaltres esperem molt d'aquest Con-

Figura 3B - Títol de Congressista del Congrés de Mallorca

Figura 39 - Durant els dies de celebració del Setè Congrés fou publicat un Diari

grés i tenim l'esperança que han de desvetllar aquell sentiment de germanor científica de què abans us parlava i que realment ens manca.» I acabà el seu parlament amb una elogiosa referència al Dr. Josep Mir i Mir, «Ell és sens dubte el major responsable dels corrents de solidaritat avui existents entre els metges de Catalunya i de Mallorca i amb aquesta afirmació no faig sinó exterioritzar el que tots nosaltres subscriuim interiorment. En Mir no és un home espectacular. Però és un home eficaç, no té aparença de guanyar sempre la carrera, però tanmateix arriba sempre allà on vol. La seva tossuderia lenta i progressiva, la seva incansable constància, el seu perseverant treball, us donaran la clau de l'èxit del Sindicat de Metges de Mallorca, així com també del Congrés que estem celebrant».

El cronista del Congrés escriu: «La realitat va superar totes les esperances... En cap moment ve decaure la intensa vibració amb què va transcórrer i en la qual, als esforços esmerçats en pro del doble ideal científic i patriòtic s'hi afegia el goig de les incomprables belleses de les nostres illes mediterrànies.» Possiblement és una bona síntesi d'allò que va suposar aquest Congrés de Mallorca.

Socis de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana de les Illes Balears (segons el llibre d'Actes del Congrés):

- López i Marquès, Laureà, Ciutadella (metge)
- Mir i Mir, Josep, Ciutat de Mallorca (metge)
- Salord i Menéndez-Arango, Manuel, Ciutadella (metge)
- Sancho i Sagab, Francesc, Ciutat de Mallorca (metge)

Sureda i Blanes, Miquel, Ciutat de Mallorca
Valentí i Marroig, Joan L., Ciutat de Mallorca

Impressions

Lluís Vila Abadal, otorinolaringòleg de Barcelona, fou un dels assistents al Congrés de Mallorca. Escriví unes impressions poètiques de les excursions que realitzaren que el seu fill Jordi Vila-Abadal ens ha facilitat. Com a exemple de la sensibilitat de l'autor i de l'esperit que animava els congressistes, reproduïm una selecció d'aquest text.

Visions de Mallorca Ciutat

«Quan el cel apunta, lluint la claror, el record conservem encara de Cala Santa Ponça, bonica. Els estrets carrerons d'ensomni passat, portalades amples, patis retallats. Escales de pedra, reixats de ferrer, columnes angustes de marbre mallorquí, amples estatges entre sol o recolliment. Catedral augusta. Seu mirant la mar, ample palau per a Déu d'eternitat. El mar la besa jugant a sos peus. Per la gran terrassa anireu veient tota la gentada qu'ompara continent.

Dalt de la vila mogut mercat, peixos de les cales, pèsols mallorquins i dolça ametlla d'aprop els camins.

Figura 40. - Lluís Vila i d'Abadal (1889-1937), un exemple de sensibilitat

L'Almudaina enrera, plena de records, és vorejada per l'escola regia que dona a l'emparrat. Tot aquest barri d'esglésies gòtiques, Santa Eulàlia bella, Sant Francesc més enllà on s'estatja el sepulcre del gran mallorquí Ramon Llull, vetlla encara des del somni etern frissances de converses, clarors de creients i en el joliu claustre tot treballat el gòtic perdura amb suavitat.

Prop la mar bella s'aixeca el palau de Llotja primera del gòtic civil, altes columnates com palmerars, voltes massisses, record del passat.

Ciutat de Mallorca tens costes pendents, reculls encara somnis punyents de quan governares la mar blava i el continent.»

Valldemossa - Sóller

«La plana és bella, fèrtil arreu, ametllers sucosos, oliverars caòtics d'un món malmès, oliveres de tortura, sofrents, sagueses, alhora tendrals donen fruits asprosos al paladar, per fer la gana abans de menjar.

Estreta pujada, Valldemossa al cim, cartoixa fores, queden tot pintats els murs alterosos i el sostre d'art. Ombrívols claustrats, estances de nina, recordeu passats de músics i artistes.

Llarga balconada, fil de carretera, sobre la mar, possessions ducals, miradors de cel blau i mar de crinera.

Deià embreconada té capsalera de rocam feréstec i aigua arreu, com en l'escala s'enfilen tes cases o baixen al mar; guarda que no es cansa de mirar.

Quan la carretera baixa, al fons el pla, con una petxina de vert de troper, acompanya ton idili el petit port d'aigua remansa on t'hi pots banyar. Travessant el poble dalt el coll de taller guet de Mn. Pere la carretera enfila enjustos revolts corda en sac ficada. L'altra banda el pla: Alfàbia o mitja baixada conserva encara jardí del rei moro amic de Jaume quan va venir.

Travessem la plana i oliverars, ametllers i vinya, al cap de vall la mar.»

Lluc

«Enfilat-se enlaire per penyassegats la carretera puja pels cinglerars, com les oliveres que s'arrapen pels rocs. Boscos de gris que l'olivera pinta, damunt cada pedra una olivera s'hi fa.

Cercada de penyes, els cims despullats, ferrenyes figures, monges en processó van fent sa via en l'eternitat, sense moure's de lloc, els dies passant. Dins l'amfiteatre, en la solitud, la Verge de Mallorca

ca té son repòs. Mare de Déu de Lluc siau nostre confort. En Poudi va recordar-se de tant bell recés on canten cardines i el bon pagès mentres sega l'ordi rondant la falç. Al fons la mar blava entre els escanyais, camí de Pareys entre la muntanya i el blau de la mar.

Seguint la vorera de la costa de llevant passen els camps fèrtils i erms molt grans, possessions principesques de senyors feudals.

En una vorera l'església de Selva, la torre de Juca.

Al lluny en el mar la Gala Ratjada amb el mar bramulant, hostalet de joguina i fins menjars.»

7

L'EXAMPLEMENT D'UN CERCLE

VUITÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA*

Barcelona, 26 de juny a l'1 de juliol de 1934

En les sessions oficials del Vuitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana celebrat suara a Barcelona, han ressonat veus amigues de totes les terres de llengua d'oc. Emprant la bella imatge maragalliana, el Pirineu ha regnat. Per primera vegada. No serà, ben segur, la darrera.

Per a La Medicina Catalana, la qual ultra concórrer a l'Exposició aneja, ha estat degudament representada en tots els actes del Congrés, ha estat una joia vivíssima poder estrènyer les mans dels amics de ça i lla del Pirineu, de la fecunda València, de la lluminosa Mallorca i àdhuc —sorpresa que ens reservava el fet del Congrés— de la llunyana Alguer, representada pel Dr. Josep Palomba, el qual ens ha encisat amb la seva afabilitat i amb el seu bell catalanesc, com ha encisat el Congrés amb el seu entusiasme, la seva intel·ligència i la seva vitalitat.

Ismael Girard, l'activíssim Girard, L.-C. Soula, el mestre afectuosíssim, i G. Bailat, Consellers il·lustres de La Medicina Catalana, no han deixat passar l'ocasió del Vuitè Congrés per deixar Tolosa de Llenguadoc els dos primers i Perpinyà el tercer, i retrobar-se a Barcelona.

La sessió inaugural

El 26 de juny, a la Sala d'Actes del Casal del Metge, s'inaugurà solemnement el Vuitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Ocuparen la presidència de l'acte el Conseller de Sanitat i Assistència Social, que portava alhora la representació del president de la Generalitat; el doctor Puig Sureda, president de l'Homenatge a Gimbernat; l'alcalde Carles Pi i Sunyer; el doctor Ribas Soberano, en representació del president del Parlament de Catalunya; Jaume Gubern, president del Tribunal de Cassació; el doctor Cortés; el conseller regidor de Cultura, senyor Gispert; el conseller d'Assistència Municipal; els delegats de Finances i de Marina; el senyor Emili Darder, alcalde de Palma de Mallorca, i el doctor Guy, tinent d'alcalde de Marsella.

Eren en llocs principals també, el doctor Trias, degà de la Facultat de Medicina; Dr. Mestre Puig, cap dels Serveis Sanitaris de la Generalitat; Dr. Moll, expresident del Sindicat de Metges; doctor Garcia Tornel, presi-

*Publicat a *La Medicina Catalana*, 1934.

dent del Consell General de Col·legis de Metges; doctor August Pi i Sunyer, del Patronat de la Universitat Autònoma; Dr. Coromines, president de la Societat Mèdico-Farmacèutica dels Sants Cosme i Damià; Dr. Seguí, president de la Societat d'Obstetrícia i Ginecologia; Dr. Corachan, president del Sindicat de Metges; Dr. Fornells, secretari del mateix Sindicat, doctors J. Roig i Raventós, Tarruella i Ribas i Ribas, ex-presidents del Congrés; Dr. Gallart, Dr. Sayé, president de la Societat de Tisiologia; Dr. Fombona, ex-president del Col·legi de Metges; Dr. Mas Puig, president de l'Institut Mèdico-Farmacèutic; Dr. Mas Alemany, pel Col·legi de Veterinaris; Dr. Cervera, del Comitè; doctor Brossa, president del Col·legi de Metges.

Començà la sessió amb un parlament del Dr. Pere Domingo, que féu un resum de la tasca realitzada d'ençà del darrer Congrés, celebrat l'any 1932 a Mallorca.

Tot seguit parlà el doctor Gabarró, secretari de l'Homenatge a Gimbernat, i donà compte de la seva organització i de les obres rebudes al concurs, entre les quals n'hi ha de força interessants.

Després parlà el Dr. Puig-Sureda, el qual es referí a la personalitat del doctor Gimbernat i a la tradició quirúrgica catalana.

Finalment parlà el Dr. Puig i Sais, el qual féu un discurs admirable parlant de les finalitats científiques i patriòtiques dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i de llur progrés i eficiència creixents.

Clogué l'acte el Conseller de Sanitat i Assistència Social amb unes paraules al·lusives a la Renaixença de Catalunya i declarà obert el Congrés.

A continuació, els assistents a la solemníssima festa inaugural del Congrés visitaren el II Saló d'art dels metges de Catalunya, que conté obres molt interessants, i, per fi, foren obsequiats amb un esplèndid refresc a la magnífica terrassa del Casal.

Les ponències

Es presentaren dues ponències: *Estats de xoc* i *Aspectes epidemiològics més freqüents* ens els països de parla catalana, a més de 90 comunicacions. Per primera vegada les tasques del congrés s'enriquiren amb demostracions pràctiques de tècniques mèdiques i quirúrgiques de diferents especialitats.

L'exposició

El dia 27, a dos quarts d'onze del matí, s'inauguraren les exposicions científiques i industrials annexes al Congrés, amb assistència de les Juntes: Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana; Sindicat de Metges de

Catalunya: Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya; Acadèmia de Medicina i Institut Mèdico-Farmacèutic.

Roig i Raventós, fill predilecte de Sitges

Una nota gentil al marge de les tasques científiques del Congrés ha estat l'homenatge de Sitges al Dr. J. Roig i Raventós.

A les onze del matí sortiren en autocars, en intervals de deu minuts, uns 250 congressistes, entre els quals figuraven elegants i belles dames.

Els expedicionaris, un cop a Sitges, visitaren diversos llocs de la població i a la una de la tarda tingué lloc al saló d'actes de l'Ajuntament, l'homenatge al fill d'aquesta vila Josep Roig i Raventós.

En arribar a la Casa de la Vila la trobem atapeïda d'una multitud impacient integrada per sitgetans i una bona part d'elements que assisteixen al Vuitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. El sexe femení hi està bé i bellament representat.

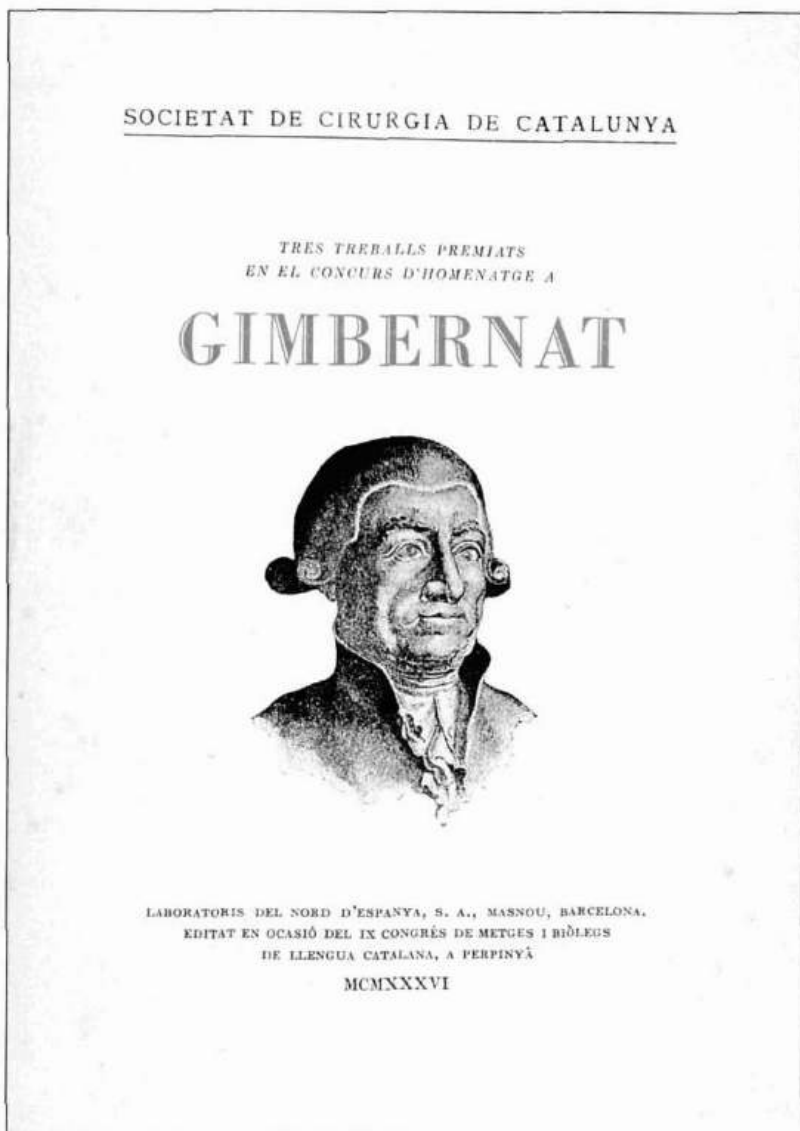
A la sala de sessions i en el lloc destinat al públic és difícil encabir-hi una persona més i no obstant, cada volta s'intensifica l'afluència de gent que vol assistir a l'homenatge. A dos quarts d'una pugen a l'estrada les autoritats locals acompanyant el genial novel·lista sitgetà; també ocupen llocs preferents el president de l'esmentat Congrés, doctor Puig i Sais; el Dr. Corachan, president del Sindicat de Metges, i altres representacions barcelonines i de la vila.

Figura 41. - El Vuitè Congrés homenatjà Josep Roig i Raventós (1883-1966)

L'ovació és imponent. En Roig i Raventós està visiblement emocionat. Aconseguit el silenci el batlle de Sitges, senyor Salvador Olivella, llegeix unes quartilles estudiant la personalitat de l'il·lustre sitgetà, glòria de la

Figura 42 - L'homenatge a Gimbernat, organitzat per la Societat Catalana de Cirurgia, fou celebrat dintre dels actes del Vuitè Congrés. El llibre que conté els treballs premiats fou editat en ocasió del Novè Congrés

ciència mèdica i orgull de la literatura catalana i li notificà l'acord del Consistori de nomenar-lo fill predilecte, i acaba abraçant-lo en nom del poble on veié la primera llum.

El Dr. Puig i Saïs s'associa a l'acte com a company i president del Vuitè Congrés amb paraules patriòtiques i afectuoses i recalcant la necessitat que tenim els catalans d'homenatjar els nostres compatricis que s'ho mereixin i exiliar l'encongiment tradicional que per una mal entesa modèstia tants estralls ha provocat en la nostra història. El públic premià aquest parlament amb una aplaudiment unànime. Seguí en l'ús de la paraula el Dr. Corachan, que portava la representació del Sindicat de Metges de Catalunya. S'adhereix a l'homenatge, en nom dels metges sitgetans, el doctor Benaprés amb paraules que revelen una gran emoció i cordialitat.

En aixecar-se el senyor Josep Roig i Raventós, la sala vibra d'una gran ovació; aprofiten aquest moment tots els redactors gràfics de Barcelona per impressionar plaques. El moment és apoteòsic i costa una mica aconseguir el silenci. Quan el Dr. Roig comença a parlar, la seva veu no pot pas dissimular la profunda emoció de la seva ànima; a poc a poc les paraules prenen aquell to de severitat del bon conferenciant. Ens parla dels seus primers jocs d'infants enmig d'aquells patis que com un emblema tenen un magraner... i en aquest pendís el seu estre poètic s'estén sense traves pels regnes fantasiosos infantats per la sirena de la Mediterrània.

La sessió de clausura

El dia 1 de juliol tingué lloc al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona la sessió de clausura de l'esmentat Congrés.

La sessió de clausura la presidí el conseller de Cultura acompanyat de l'alcalde, altres autoritats i la Junta en ple de l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

El secretari, Dr. Pere Domingo, pronuncià unes paraules d'agraïment a totes les persones que han cooperat en les tasques del Congrés. Es dirigeix als metges de parla catalana que no pertanyen a la Catalunya estricta, agraint-los la cooperació científica i patriòtica que han prestat als seus germans de raça. Acaba preguntant als concurrents un aplaudiment per a aquests metges catalans arribats de llunyanes terres.

El Dr. Sabater, de Tortosa, en representació de les comarques tarragonines, proclama la seva adhesió entusiasta al Congrés i dona fe de la catalanitat actual i històrica de les comarques tortosines.

A continuació el Dr. Palomba, d'Alguer, en improvisades frases s'adhereix a l'entusiasme dels catalans desitjant un esdevenidor que faci possible una cooperació ben estreta entre tots els companys de parla catalana. Acaba el seu parlament amb un visca a Catalunya.

El Dr. Valentí, en nom de Balears, expressa al Congrés el sentiment de catalanitat que viu avui més que mai en els homes de la seva terra.

El Dr. Girard, de Tolosa, posa en evidència l'èxit extraordinari del Congrés, i assenyalava el despertar patriòtic dels catalans de més enllà dels Pirineus.

En nom de l'alcalde de Marsella parla el Dr. Guy que, en inspirades frases, exposa la seva confiança que ben aviat es coneixin millor els pobles fins a arribar a la compenetració espiritual que justifica els vincles de l'idioma.

El president del Congrés Dr. Puig i Sais va llegir un interessant treball resumint les tasques del Congrés, i agrai a tots la cooperació que han donat.

L'alcalde Sr. Pi i Sunyer agrai a tots la presència a l'històric Saló de Cent.

A continuació va parlar el conseller de Cultura, Sr. Gassol, el qual va glossar la significació de l'acte.

Seguidament l'orquestra escolar universitària va executar un concert.

Colofó

El Congrés fou centre d'atencions: a continuació, i a simple títol informatiu, vegeu algun dels actes realitzats per iniciativa paramèdica:

La Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, amb la cooperació de les senyoretetes estudiant de la Residència Internacional, organitzaren una festa d'art clàssic al Teatre Grec del Parc de Montjuïc.

L'Agrupació Artística organitzà al Casal, sota el patronatge de l'Associació, una Exposició d'Obres de Metges-artistes (pintura, escultura, laques, escenografia, etc.).

El Dr. Francesc Ribas i Soberano, obsequià els congressistes amb una excursió i dinar al seu Sanatori de Puig d'Olena.

El Dr. Santiago Noguer i Moré obsequià els congressistes amants del mar, amb una excursió fora port i *cocktail* a bord.

El senyor Comte de Güell obsequià els congressistes una visita col·lectiva al Palau de Comillas, del carrer Portaferrissa.

La Casa Jorba obsequià els infants, fills dels congressistes, amb una festa a la terrassa del seu edifici.

Facilitada pels balnearis de Vallfogona i Esplugues de Francolí, tingué lloc una excursió a Tarragona, Poblet i Santes Creus.

L'homenatge a Gimbernat

El Congrés coincidí amb el segon Centenari del naixement de Gimbernat, per la qual cosa la Societat de Cirurgia de Catalunya organitzà un homenatge al gran cirurgià de Cambrils.

Pòrtic*

P. GABARRÓ I GARCIA

El nostre propòsit en fer aquest pòrtic és d'exposar el que fou l'Homenatge a Gimbernat i la gènesi d'aquest llibre.

En ocasió d'escaure's, en l'any 1934, el segon centenari del naixement de Gimbernat, la Societat de Cirurgia de Catalunya —de la qual era secretari—, a proposta nostra, nomenà el Comitè d'Homenatge a Gimbernat, format pels doctors Joan Puig Sureda com a president, Antoni Trias i Pujol com a vocal i el que sotasigna com a secretari.

Aquest Comitè entengué que per a homenatjar el gran cirurgià de Cambrils calia fer, al costat dels actes simbòlics, d'altres que tinguessin un resultat pràctic en benefici de la Història de la Cirurgia Catalana.

Tots els actes es feren en ocasió de celebrar-se a Barcelona, pel juny de 1934, el VIII Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

L'homenatge simbòlic es féu en dos actes: en el d'obertura del Congrés, celebrat al Casal del Metge, i en un acte d'exclusiu Homenatge a Gimbernat que es celebrà a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona, dessota les voltes del que fou el Col·legi de Cirurgia de Barcelona i davant de la taula de dissecció que serví a Gimbernat per als seus estudis anatòmics.

A més, i annex al propi Congrés, es féu una exposició de llibres de Cirurgia Catalana on eren admesos únicament els llibres de cirurgia escrits en català —originals o traduïts— o els llibres d'autors de terres catalanes, fos el que fos llur idioma.

D'aquesta exposició traguérem dues conclusions importants: primera, que podem dir ben alt que la Cirurgia Catalana és una entitat que viu a través dels segles; segona, que l'evolució científica de la Cirurgia Catalana va estretament lligada amb l'evolució política de Catalunya. Les èpoques d'or de la Història de Catalunya eren representades per llibres magnífics de contingut i presentació. En canvi, les èpoques de decadència de la personalitat catalana eren representades per llibres pobres en molts conceptes, a part alguna excepció. Finalment, la Renaixença catalana ha tornat a portar-nos llibres importants que no arriben —ni de molt— als de l'època d'or de Catalunya.

Recollírem unes 1.000 fitxes dels llibres presentats a l'exposició.

Finalment, el Comitè decidí convocar el Concurs-Homenatge a Gimbernat, l'objecte definit del qual i els resultats aconseguits s'endevinen bé llegint el veredict del concurs que publiquem en aquest mateix volum.

*Societat de Cirurgia de Catalunya. Tres treballs premiats en el concurs d'homenatge a Gimbernat, Laboratoris del Nord d'Espanya, S.A., El Masnou, Barcelona. Editats en ocasió del Novè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, a Perpinyà, 1936, Barcelona.

Amb veritable alegria afirmem que dels treballs premiats molts són valuosos i alguns fins i tot són d'extraordinària importància per a la Història de la Cirurgia Catalana. És popòsit nostre publicar tots els treballs premiats, junt amb el fitxer bibliogràfic dels llibres presentats a l'exposició.

Avui, i en el present llibre, publiquem tres dels treballs premiats. Això ha estat possible gràcies a la força moral de la Societat de Cirurgia de Catalunya, a les gestions fetes pel Comitè de Recerques i Investigacions Històriques de l'Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana recolzat en tot per la Junta de l'«Associació», i a la munificència dels Laboratoris Cusí que, amb discreció i gust exquisit, s'han fet càrrec de la publicació del llibre.

D'aquesta manera hem cregut retre el millor Homenatge a la Cirurgia Catalana que condensa, en un sol, dos dels nostres amors: la cirurgia i la catalanitat.

Veredict del concurs Gimbernat

A la ciutat de Barcelona, al Casal del Metge i local de la Societat de Cirurgia de Catalunya es reuneix el Jurat qualificador del Concurs-Homenatge a Gimbernat, integrat pels senyors següents: Dr. Joan Puig-Sureda, Dr. Antoni Trias i Pujol, Dr. Pere Gabarró i Garcia, els tres com a membres del Comitè Gimbernat; Dr. Joaquim Trias i Pujol, com a president de la Societat de Cirurgia de Catalunya; Dr. Jaume Peyrí Rocamora, com a delegat de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona; Sr. Ferran Valls i Taberner, com a delegat de la secció d'Història de l'Institut d'Estudis Catalans, i el Dr. Daniel Girona i Llagostera.

Després d'haver examinat detalladament cadascun dels 18 treballs presentats a l'esmentat Concurs,

ACORDA

per unanimitat atorgar els següents premis:

1. Premi de 1.500 pessetes a la millor biografia de Gimbernat, al treball n.º 18 que porta per lema «El primer pas per a ésser metge és aprendre a observar», i del qual resulta autor el Dr. Jaume Pi-Sunyer i Bayo, de Barcelona.

Es crea un accèssit de 500 pessetes per a la biografia de Gimbernat, treball n.º 17, que porta per lema «*Humani Corporis Fabrica est anatomia medicinae prima cognitio*», del qual resulta autor el Dr. Lluís Civit i Llobet, de Barcelona.

2. Premi de 1.500 pessetes a la millor biografia d'un cirurgià de Catalunya, València o Mallorca. El millor treball és el n.º 10 que porta per lema

«Paston», que és una biografia d'Antoni Sangerman, de Molins de Rei, i del qual resulta autor el Dr. Antoni Cardoner i Planas, de Barcelona. Per entendre que el treball s'ocupa poc de l'aspecte científic de la vida del biografat, el premi es redueix a 1.000 pessetes.

3. Premi de 1.500 pessetes a la millor biografia d'un cirurgià del Rosselló, Llenguadoc, Provença o Alguer. Resulta premiat el treball n.º 9 que porta per lema «Olim Coos Nune Monspeliensis Hyppocrates» (divisa de la Facultat de Medicina de Montpeller), que és una biografia de J. M. Delpech, de Tolosa de Llenguadoc, de la qual resulta autor l'estudiant de Medicina Joan-Enric Verdier, de Montpeller.

Es crea un accèssit de 500 pessetes per al treball n.º 1 que porta el lema «Palma Vera», que és una biografia d'Angelico Roth d'Alguer, de la qual resulta autor el Dr. Josep Palomba, d'Alguer.

4. Premi de 1.500 pessetes al millor resum d'Història general de la Cirurgia a Catalunya, València i Mallorca. S'acorda premiar el treball que porta per lema «Nihil Novum», titulat «Introducció a la Història de la Cirurgia a Catalunya», que és un estudi sobre Bernat Serra i altres cirurgians del segle XIV i del qual resulta autor el Sr. Ricard Carreras Valls, de Barcelona.

Tot i que el treball no correspon exactament a l'enunciat del premi i que conté algun defecte d'interpretació, entenem que devem concedir-lo íntegrament en gràcia a la valor dels documents descoberts i recollits.

5. Premi de 1.500 pessetes al millor resum d'Història general de la Cirurgia a Llenguadoc, Rosselló i Provença.

El premi es declara desert. Es concedeix un accèssit de 250 pessetes al treball n.º 14 que porta el lema «Age quod agris», que és una visió de la Cirurgia al Llenguadoc i del qual resulta autor l'estudiant Marcel Grimoud, de Tolosa de Llenguadoc.

6. Premi de 2.000 pessetes de l'Ajuntament de Barcelona al millor treball referent a la «Creació i Història del Real Colegio de Cirugia de Barcelona, fundat l'any 1760».

Es redueix el premi a 1.000 pessetes tenint en compte que el millor treball, que descriu completament la vida administrativa del Col·legi, s'ocupa poc del seu aspecte científic. El treball premiat és el que porta per lema «Astley» i del qual resulta autor el Dr. Antoni Cardoner i Planas, de Barcelona.

De tot el qual aixequem la present acta que signem tots els membres del Jurat Qualificador, a Barcelona i 14 de juny de 1934.

NOVÈ CONGRÉS I LA RELACIÓ CATALANO-OCCITANA

El Novè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*

Perpinyà, 24-27 de juny de 1936

El dia 24 de juny, amb la solemnitat de les grans festes, la Sala Aragó de la històrica Casa de la Vila perpinyanenca aplegà un públic nombros i selecte per tal d'inaugurar les tasques del IX Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

En la densitat d'aquell públic devotíssim hom podia descobrir l'enorme interès que l'assemblea havia suscitat entre els col·legues d'una i altra vessant pirenenca. Cares amigues vingudes de totes les contrades de parla catalana i occitana havien fet cap a la capital rossellonenca empeses per un mateix desig. Des de molts dies abans les inscripcions ploïen abundantament al secretariat perpinyanenc. La llista de congressistes era llarga i en ella hi havia els noms de les més rellevants personalitats mèdiques del Rosselló i de les comarques occitanes. No podem resistir la temptació de copiar-ne alguns: professors Portmann i Sabrazès, de Bordeus; Giraud, Rimbaud i Lamanque, de Montpellier; Soula, Sendrail, Garipuy, Nanta, Buignard i Calvet, de Tolosa de Llenguadoc; els generals Bassères i Roufiaudis i el coronel Bory de la sanitat militar rossellonesa; els doctors perpinyanesos Ducos, Brial, Pousaillé, Surjus, Commelérans, Gadel, Bobo, Grenier, Puig François, Dalard, Puig René, Camo, Duclos, Ribard, Jany, Granal, Tché, Bouzoms, Toubert, Gouzy, Massina, Batlle, Pujol, Terrier, Payri, Pech i Esteve, ultra els membres del comitè Baillat, Baudru, Wittver de Froutinguen, Corp, Bacou, Arnaud, Baux i Dauch; els Drs. P. Valdiguier, Girard i Groc, de Tolosa; els Drs. Hervé, de Les Escaldes; Esteve, de Canet; Grassaud, de St. Pau del Fonollet; Abeilhou, d'Elna; Lacaze, de Bages; Giralt, de St. Llorenç dels Cerdans; Sanyas del Vernet; Nussbaum, de Vinça; Naveau, d'Amèlia; Coll de Carrera, de Bages; Noguès, del Voló; Merliac, de Millàs; Hollande, d'Amèlia; Yeretzián, de Vilallonga de la Salanca; Borda, de Pèzilla de la Ribera; Ollivier, del Vernet; Panís, de Banyuls; Bousquet, del Voló; Bassères, de St. Llorenç de la Salanca; Bes, de Port-Vendres; Cauceil, d'Argèles; Baron, de La Presta; Basman, del Voló; Gournet, d'Amèlia; Guiry, de Cànobes; Pujade, d'Amèlia; Ferré, de Vilallonga de la Salanca; Alardó, d'Amèlia; Durand, de

*Publicat a *La Medicina Catalana*, any IV, vol. VII, agost-setembre 1936, núm 35-36. Tot i que el text no és signat, l'autor és —amb tota probabilitat— Leandre Cervera, redactor en cap de la revista.

La Torre de França; Respaut, de Salses; Dupuy, de Guillaou; i els farmacèutics Roigt, Massol, Loosdrech, Esteve, Bru i Bassouls, de Perpinyà.

Uns tres-cents companys de la Catalunya estricta, de les illes i del País Valencià es confonien en germanívola barreja entre els rossellonesos i occitans i aplaudien entusiàsticament els bells parlaments de les personalitats representatives que omplien el programa del primer acte del Congrés.

La sessió inaugural

A l'estrada i sota l'estàtua de Francesc Aragó prengueren seient el Prefecte dels Pirineus Orientals, M. François Taviani i, a banda i banda, els Drs. Corachan en qualitat de Conseller de la Generalitat de Catalunya, Baudru en representació de la municipalitat de Perpinyà, Puig i Sureda en qualitat de president del Congrés, Witver de Froutinguen pel seu càrrec de president del Sindicat de Metges del Rosselló, Baillat en funcions de secretari del Comitè organitzador, Salvador Vives, secretari general, Solé i Pla en representació del Parlament de Catalunya, Trias-Pujol per la Facultat de Barcelona, Salvat-Espasa per l'Acadèmia de Medicina de Barcelona i Gallart pel cos facultatiu de l'Hospital de Sant Pau. També ocupaven llocs a la presidència els Drs. Gordómi, Pumarola i Gispert en representació de l'Ajuntament de Barcelona, Mgr. Bernard, bisbe de Perpinyà, Horaci Chauvet de la Colla del Rosselló, Francesc Francís i Carles Grandó de la Mantenedoria dels Jocs Florals, el tinent coronel Rusca, els metges generals Bassères i Roufflandis, M. Marbotin, president del Tribunal civil, el Dr. Lenoir, cap de

Figura 43 - Joan Puig-Sureda, president del Novè Congrés

clíniques a l'Hospital Militar, els professors Soula, Nanta i Sendraïl, de Tolosa, Ismaël Girard, vicepresident del Congrés, Marimon i Cabré pel Sindicat de Metges de Catalunya, M. Despéramons, president de l'Associació de la premsa local i altres.

El Dr. Baudru, en el doble rol de batlle de la vila i de president del comitè organitzador, inicià els discursos amb belles paraules amarades de cordialitat per a donar la benvinguda als col·legues de totes les comarques catalanes i occitanes i fer-los ofrena de l'hospitalitat perpinyanenca. De la seva magnífica oració espigolem aquestes frases d'emoció i de poesia.

«Amics catalans i amics occitans; en el clos d'aquesta vella Casa de la Vila, on a través dels segles foren vetllades i mantingudes les llibertats catalanes, des del cor mateix de la capital del Rosselló el somriure acollidor de la qual ha fet la conquesta dels més morosos, en nom de Perpinyà, jo us dic: Sou a casa vostra.

Jo voldria, caríssims amics, que volguéssiu muntar amb mi al lloc més alt de la nostra altiva Ciutadella, bressol de la nostra història i des d'allà dalt, tots vosaltres, el mateix els que veniu de les vores del Garona, com els de les terres enceses del sol del Llenguadoc, com els de la riallera horta valenciana i els de la somrient i encisadora Catalunya, sadollaríeu els vostres ulls d'una de les visions més belles d'aquest món: la mar blava i nostàlgica, la plana verda de pàmpol, el morat de les Alberes i, a l'horitzó, poderós però ple d'una prodigiosa dolçor, el Canigó, que simbolitza la qualitat primordial de la nostra raça: un orgull, potser excessiu i rude, temperat afortunadament per una bonesa intel·ligent.»

El doctor Witver de Froutinguen, president del Sindicat Mèdic del Pirineus Orientals, explica la intervenció principalíssima que ha tingut la corporació que ell presideix en l'organització d'aquest Congrés i expressa la seva joia davant de l'èxit assolit per l'acte inaugural. Agraeix a tots la col·laboració aportada. Declara l'admiració que sent per les manifestacions esportives de la vida mèdica catalana i remarca el ressò que en el cos mèdic rossellonès ha assolit *La Medicina Catalana*, revista que representa en les nostres terres la tribuna per antonomàsia dels metges pràctics.

«Companys de Catalunya, jo no sé si aquesta recepció podrà ésser tan grandiosa, sumptuosa, brillant, entusiàstica com les organitzades a Barcelona. Tingueu per segur que nosaltres en guardarem un record preciós. Aquestes diades del Congrés de Perpinyà seran veritablement les de la companyonia dels cors.

Era jo molt jovenet quan els meus pares em varen donar permís de pujar al pic de Canigó: em varen donar per guia un pastor

de la comarca conegut per saber camins i caminets de la muntanya. Sortint de pla Guillem, de Boccacers, de la Font de la Perdiu (noms que canten entre els meus records de joventut), a la una del matí vàrem baixar els cims de Cadí quan trencava l'alba. Aleshores, aixecant els ulls, vaig fer aquesta reflexió ximpleta: "quines estrelles més grosses i més estranyes, no les havia mai vistes."

Veure les estel·les de l'alba comporta ésser matiners. Aquestes dues són els Bordons, aquelles més ençà, Les Cabutes, més lluny tenim l'Escorpit, la mare de Déu, i això és... (El pastor de la muntanya sabia els noms de potser cent i més estrelles en l'idioma dels seus pares.) Aviat, xemeneia amunt, vàrem albirar el pic de Canigó, que és l'altar major de la Pàtria Catalana, contemplàrem el Vallespir, les Serres de Catalunya, la plana i la mar del Rosselló. Baixant el pastor de la muntanya, anomenava les flors, em donava lliçó de botànica catalana. Podeu pensar la meva estranyesa i la meva admiració. El ramader del pla Guillem guardava una part de cultura, una part de civilització, una part de les nostres glòries pretèrites.

El pastor és mort i potser els seus fills ni anomenen les flors, ni tan sols contemplen les estrelles. Mes nosaltres tenim el deure de donar a la part del camp que ens lliuraren els nostres avantpassats tota la diligència dels nostres esperits i dels nostres cors. Així, fem per estructurar, a base de la nostra comunitat lingüística, una franca i noble col·laboració en profit de la ciència mèdica i, per tant, de la humanitat malalta.

Cal que, tots junts, treballem per tal d'aconseguir que a base de les tasques d'aquest Congrés —d'un Congrés que ve a ésser la festa major de la Medicina Catalana— resti assegurada una permanent col·laboració que faci cada dia més íntima la nostra germanor a través de les muntanyes.»

El Dr. Salvador Vives llegeix després la seva memòria i el programa dels treballs científics que es proposa de realitzar el Congrés. Recorda amb paraules plenes d'emoció els companys que la mort ens ha pres d'ençà del darrer Congrés. Adreça un calorós elogi a la Medicina catalano-occitana i evoca els lligams d'afecte que han unit a través de tots els temps els metges d'una i d'altra banda de les Alberes. Reté, finalment, un merescut homenatge a l'esforç i l'entusiasme dels membres del comitè perpinyanenc que han fet la meravella d'aquest Congrés.

Seguidament, el Dr. Puig-Sureda amb paraula emocionada inicià el discurs presidencial.*

*Vegeu pàgina 472.

En nom del Govern de la Generalitat s'alçà el Dr. Corachan i digué:

«Si alguna vegada m'he adonat de la responsabilitat, és avui, perquè tinc l'honor d'adreçar-vos la paraula com a representant-delegat del Govern de la Generalitat de Catalunya, precisament a la casa de la Vila de Perpinyà, cap del Rosselló, terra que podem saludar com a part que fou de la Catalunya gran. De la Catalunya natural que parla la mateixa llengua, conjunt de terres des d'Elx a Salses, de la nostra Mediterrània al Cinca, planes, vessants i altres muntanyes que regulen tot un món de diferents climes i diferents produccions. Benaurat país que pot mostrar als altres pobles aquesta unitat tan variada i tan unida.

Si com a conseller del Govern de la Generalitat, la delegació del qual tinc l'alt honor d'ostentar, m'és plaent avui dirigir-vos la paraula, ho és també com a metge amant de la Ciència. Venim ací a servir la Ciència que és universal. La servirem en la nostra llengua o en llengua germana. I jo tinc el ple convenciment que per la valor del contingut científic i humanitari de les nostres comunicacions, ens farem dignes de l'alt instrument mitjançant el qual sonaran en l'aire i prendran matís i forma articulada els pensaments dels homes.

No pretenc cantar una pàtria —continuà dient el Dr. Corachan—; només vull exaltar una llengua comuna que no és patrimoni exclusiu dels valencians, o dels mallorquins, o dels catalans, o dels rossellonesos, sinó que és de tots i de cada un de nosaltres. Llengua rànica entre les llengües llatines, popular pel gran sentit democràtic que dóna fesomia al seu gení, senyora per la gran riquesa de les obres antigues i modernes que l'han escollida com a instrument d'expressió, i, cosa que està per damunt de totes, llengua nostra. Honorem-la nosaltres en aquestes reunions i procurem sempre enaltir-la i prestigiar-la per la consistència i pel valor del nostre treball i del nostre esforç científic.

Figura 44. Reunió preparatòria del Novè Congrés. D'esquerra a dreta, Leandre Gervera, Jordi Baillat i muller i Joan Puig-Sureda

Figura 15 - Sessió inaugural del Novè Congrés a la Sala Aragó de la Casa de la Vila de Perpinyà

Com a representant del meu Govern he de trametre la salutació de la Generalitat als nostres germans occitans. Com a home de Govern, com a metge i com a demòcrata, reto el més alt homenatge a França, aquesta França que és gran per la seva història i que és única pel seu esperit.»

143

El senyor conseller de Sanitat i Assistència Social acabà el seu discurs dient que ha nascut a València, s'incorporà a la lluita per la vida a la Catalunya estricta i que és barceloní de cor i d'adopció, però al mateix temps irreductiblement valencià. I com a tal i com a membre, per tant, de la família occitana, deixeu-me —ha dit— que al tríptic de Bofill i Mates: «València és un perfume, Catalunya una cançó, Mallorca un èxtasi», hi afegeixi com a valencià: «El Rosselló és les tres coses alhora».

Va cloure l'acte el Prefecte dels Pirineus, el qual agrai la presència de les personalitats assistents, i acabà dient que desitjava que aquest Congrés tingués la màxima brillantor que correspon a tan alta missió.

Immediatament després de la clausura de la sessió inaugural començà la discussió de les ponències.

Actes annexos al Congrés

Atenció del «Rotary Club»

Aixecada la primera sessió científica els congressistes s'han traslladat al magnífic Saló del «Grand Hotel» on el «Rotary Club Perpinyanenc» i el Comitè d'Organització Rossellonès els han ofert un banquet. La taula decorada amb un gust exquisit ha estat servida amb el primor ja habitual de la nostra terra.

Ocupava la presidència el Sr. president del Rotary Club, Sr. Ducup, l'Honorable Sr. conseller Dr. Corachan i Garcia i senyora, la del Dr. Trias Pujol i la senyora de Puig Sureda.

En finalitzar l'acte, transcorregut dintre la més franca companyonia, han fet uns parlaments els Sr. Ducup, Dr. Baillat, Dr. Puig i Sureda, Dr. Trias Pujol i Dr. Corachan, els quals foren ovacionats pels concurrents.

La Cobla «La Principal de La Bisbal» oficial de la Generalitat que es troba a Perpinyà amb motiu del Congrés per tal de donar unes audicions de sardanes, ha executat durant el banquet un enfilall d'aïres musicals de la nostra terra, finalitzant amb els himnes francès i català escoltats dempeus per tots els presents.

Excursió a Port-Vendres

El dia 25, els congressistes es traslladaren a Port-Vendres, on tingué lloc un banquet i després visitaren Banyuls; la Municipalitat i Sindicat d'Iniciatives de Banyuls feren una magnífica recepció als expedicionaris.

Cap a Prada, Mont-Lluís i Font-Romeu

El dia 26 de juny sortiren de la plaça Aragó, en tres autocars els assistents al IXè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, per dirigir-se a Prada i d'allí al Balmari de Thues-les-Bains, situat a una alçària de 750 metres i amb aigües sulfuroses i alcalines.

Els congressistes visitaren l'establiment, en tots els seus aspectes i admiraren la magnífica instal·lació de piscines i cambres de bany amb les modalitats líquides i a base de vapor; el director és el Dr. Carbonell. Els excursionistes seguiren cap a Mont-Lluís i fins a Font-Romeu, on visitaren l'Establiment d'Helioteràpia de la Federació de Pupils de l'Escola Pública, situat a uns 1.800 metres.

El Dr. Baudru, president del Comitè local de Perpinyà, presentà el Dr. Capelle, metge director de la dita institució, el qual demostrà pràcticament el resultat positiu de tan magnífica obra.

A continuació parlà el Sr. Allard, president del Sindicat d'Iniciativa de Font Romeu. Seguidament fou servit un vi d'honor.

Els excursionistes visitaren, després, el Home Catalan, magnífic institut de cultura física per a infants que dirigeix el Dr. Brizard.

A dos quarts de dues els congressistes arribaren al Sanatori de Les Escaldes, on foren rebuts pel Dr. Hervé en la Sala d'Actes del Sanatori.

Ocupaven la presidència juntament amb els Dr. Hervé, el Dr. Corachan, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, el Dr. Puig-Sureda president del Congrés, el Dr. Juhil i el Prof. Portmann de Bordeus, senador de la Gironda.

El Dr. Hervé donà la benvinguda als visitants i a continuació llegí un treball sobre «La Tuberculosi i els diversos sistemes curatius». Després es féu la visita al Sanatori.

A les tres de la tarda tingué lloc un banquet a una de les dependències del Sanatori. Acabat el qual, el Dr. Baudru féu un petit parlament, i concedí la paraula al Dr. Corachan, el qual digué que per obligacions del càrrec que ocupava es veia en la necessitat d'acomiar-se fent avinent, però, que la Generalitat de Catalunya continuava en esperit en el Congrés.

Parlà després el Prof. Portmann; digué que considerava que l'haver vingut allí per a ell era anar a Catalunya, perquè Catalunya és sols una i que el Pirineu mai no significaria res pel fet que aquestes separacions d'un caire convencional no tenen cap força davant d'unes manifestacions tan vives com el mateix sentiment, la mateixa història, i el que és més, la mateixa parla. Digué que fou a la Cerdanya on el gran Macià trobà acolliment, perquè des d'allí comencés a treballar i a gestar la nova concepció política que cristallitzà amb l'Estatut de Catalunya. Acabà enmig d'una formidable ovació.

Seguidament el Dr. Puig i Sureda pronuncià breus però eloqüents paraules, i el Dr. Sambola, president accidental del Sindicat de Metges de Catalunya, entonà un cant a la fraternitat dels germans de totes les terres catalanes.

El Dr. Hervé, com a president de la Federació de Sindicats de Metges dels Pirineus Orientals, clogué l'acte amb escaients paraules.

L'excursió als Banys d'Amèlia

El dia 27 els congressistes es traslladaren en autocars al Vallespir. Visitarren el Voló, a l'Estació Termal del qual hi hagué una recepció pel Dr. Bobo, Ceret, Amèlie-les-Bains, on hi hagué un banquet a les Termes Pujades i després els dansaires de Banys d'Amèlia feren una exhibició de danses locals. Es visità també Arles del Tech, Prats de Molló i es féu una visita a l'Establiment Termal de la Presta.

Al Vernet de Sant Miquel de Cuixà

El dia 28 els congressistes visitaren l'antic Monestir de Sant Miquel de Cuixà.

Acabada la visita, sortiren cap als Banys del Vernet. Després d'ésser amablement rebuts pel Director Dr. Jacques Ollivier, la seva gentil muller i personal de la casa i de fer-se la corresponent visita, tingué lloc un banquet que es celebrà en el parc del balneari.

Presidí el banquet el Dr. Sanyas, alcalde de Vernet-les-Bains, acompanyat de personalitats destacades del Congrés.

A les acaballes, el Dr. Sanyas recordà els lligams cordials que han existit entre els catalans de banda i banda del Pirineu i digué que entre Cata-

lunya i el Rosselló no hi haurà mai Pirineus, «ja que tots som uns». Acabà amb un visca a la Catalunya immortal.

A continuació parlà el Dr. Salvador Vives, el qual en nom del Comitè del Congrès regracià les paraules del Dr. Sanyas.

Seguidament el poeta majoral Carles Grandó llegí unes quartilles referents a l'obra que signifiquen aquests Congressos, els quals serveixen perquè els pobles germans s'estimin i es comprenguin.

Sessió d'homenatge a Ramon Turró

El dia 27 a la tarda tingué lloc la sessió d'homenatge al Dr. Ramon Turró, el gran biòleg català.

El Dr. Leandre Cervera, com a President de la Societat de Biologia, organitzadora de l'acte, digué:

«Una de les finalitats que persegueix l'Associació general de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana és contribuir a la valorització de l'obra científica dels grans homes que Catalunya ha donat als camps de la Medicina i la Biologia.

Així en el nostre darrer Congrès fou aprofitada la solemnitat d'un dels seus actes per a retre un homenatge a la memòria d'aquell gran anatómic i cirurgià que fou Antoni Gimbernat.

Així mateix en el Congrès que estem celebrant aquests dies s'ha volgut dedicar un tribut solemniat al que fou creador de l'escola de biòlegs catalans i mestre directe de molts dels que som avui ací. Ja us haureu adonat que em refereixo al Dr. Turró.

Ara fa dos anys, fou la Societat de Cirurgia de Catalunya l'encarregada d'organitzar la tasca, i certament un èxit magnífic assistí els propòsits dels organitzadors, car no fou pretext per a motivar un d'aquells esplais verbalístics que acostumen a produir-se entorn d'un nom agafat com excusa per a lluïment personal d'uns oradors més o menys dotats, sinó que constituí una bella avinentesa per a suscitar esplèndides aportacions a la bibliografia corresponent a l'obra de l'home i a les essències de la personalitat homenatjada.

Enguany ha correspost a la Societat de Biologia de Barcelona l'honor d'organitzar l'homenatge a Ramon Turró, i a mi, en qualitat de president, la missió de dur ací la veu dels deixebles i dels continuadors d'aquelles tasques que ell presidí i endegà amb el seu gran poder d'aglutinació, barreja magnífica de mestratge i de paternalitat.

La Societat de Biologia de Barcelona ha acceptat amb goig l'oferta gentil que li ha adreçat l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana de participar a les activitats d'aquest IX

Congrés, per dues circumstàncies particularment grates i igualment simpàtiques a tots els membres que la integrem. La primera és poder objectivar d'una manera activa la comunitat d'ideologia patriòtica que anima les dues entitats nostrades; la segona és el plaer de contribuir, bo i glorificant el més estimat dels seus homes, a establir un costum, que esdevindrà un nou motiu d'interès en les nostres assemblees bianuals: l'exaltació de les nostres figures més rellevants i fer convergir a elles el màxim de mirades des de tots els miradors del món civilitzat.

Aquesta particular manera de considerar la qüestió ha motivat la forma peculiar de l'homenatge que, més que celebrar, cloem avui en aquesta sala tan propícia a les exaltacions històriques.

L'homenatge a Ramon Turró s'ha produït, pràcticament, sense interrupció des que fou feta la primera escampadissa d'aquells fulls volants en els quals hom convidava els intel·lectuals de tot el món a participar al Concurs de treballs dedicats a l'estudi crític de l'obra turroniana. Universitats i Escoles, Centres d'investigació i seminaris, Acadèmies i Ateneus de tot el món fixaren aleshores en llurs taulells d'advertiments i ordenacions l'anunci d'una invitació a interessar-se per un gran home de ciència català. D'aleshores ençà, han estat nombroses les demandes de dades sobre treballs i fetes turronianes que de les més llunyanes terres han anat rebent-se als fogars culturals barcelonins més associats per la història a la figura de Turró.

I, finalment, una bella aportació de textos originals d'aspirants al premi han estat la prova més palesa de l'interès suscitat per aquella convocatòria.

L'homenatge a Turró l'han retut un dia i un altre dia aquest estol de treballadors comentaristes concursants mentre han confeccionat

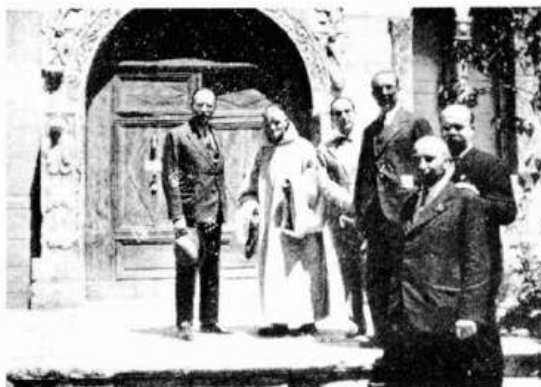

Figura 46. - Visita dels congressistes a Sant Miquel de Guixà

el text de contribució al certamen. L'homenatge a Turró l'han fet també els que han contribuït a fornir als concursants aquelles dades precises perquè la veracitat dels conceptes i la bibliografia recollidora fossin de la més recomanable qualitat.

I avui, en cloure aquest període d'activitats amb l'atorgació dels premis als triomfadors, sentim el goig d'haver contribuït a procurar amb les excel·lències dels treballs premiats un nou i ben sòlid element de suport a la perpetuació del nom i a la glòria de Turró.

La temença d'ésser traïts pel gran afecte que sentim per Turró els que passem la quarantena i devem la nostra formació científica al seu alt mestratge, ens havia frenat moltes vegades els desigs de proclamar la seva alta jerarquia. Però tanmateix ara ens ha estat fornida una prova ben palesa de com havia estat excessiu el nostre encengiment i la nostra prudència.

Treballs vinguts de França, Alemanya, de terres d'Amèrica i treballs de procedència catalana, ens diuen ben clarament la universalització assolida per les idees de Turró en els camps diversos on esmerçà les seves possibilitats de recercador.

Són ben vives a la memòria de tots aquelles famoses crítiques elogioses que Unamuno, Nicolai i tants d'altres grans prestigis de l'assaig i de la ciència han dedicat a Turró, però, amb tot, hem volgut cercar en l'avinentsa d'una efemèride particularment remarkable, el 25è aniversari de la primera edició d'*Origen del Coneixement* per a convèncer-nos de la perdurabilitat d'aquelles doctrines i d'aquelles idees que, sentides directament de la boca del mestre, ens havien fet sentir l'esgarrifança que produeix la presència de la cosa genial.

I bé, l'èxit del concurs de treballs de comentari a l'obra de Turró, convocat en l'ocasió d'aquest 25è aniversari, ens ha permès de constatar que la ideologia turroniana es serva fresca i ufana com en aquell temps reculats en què, dictada pel Mestre, ens embadalia com si respongessin a una mena de suggestió.

Les descobertes de Turró al camp de la bacteriologia hauran estat superades, però la seva obra de precursor genial, primerament tan combatuda, és avui revaloritzada en allò que significa dins de l'evolució progressiva una empenta propulsora. Es més, quan ja Turró no compta en el món dels vius, alguns dels seus grans detractors —i no sé estar-me de citar Besredka— proclamen la qualitat excel·lent de troballes turronianes que en vida es resistien a acceptar-li; per exemple, les que permeteren forjar el concepte meravellós de la immunitat local.

Les suggerències i les afirmacions de Turró en el camp de la Filosofia hauran de trobar avui de part dels filòsofs les mateixes resistèn-

cies que s'oposaren, de bell antuvi, al seu pas. El filòsof, a mesura que el biòleg experimentalista i el matemàtic li van prenent els temes que creia d'exclusiva propietat, i va buidant-se-li, per tant, el calaix de les seves possibilitats especulatives, es torna més i més gelós, *més i més agressiu*. Així no ha de sorprendre ningú el fet que sigui precisament del camp de la Filosofia que surtin les màximes agressions contra Turró, home de laboratori que s'atreveix a saltar, armat de l'utillatge de biòleg, als dominis que el filòsof creu infressables per als que no s'han format en les seves disciplines. Però, tanmateix fa bo de veure que la doctrina turrònica sobre l'origen del Coneixement segueix fent adeptes de qualitat i motiva comentaris com els que han estat aportats al Concurs obert per la Societat de Biologia de Barcelona.

La tasca seleccionadora que la Societat de Biologia ha confiat a un Comitè format pels ex-presidents i pels membres de la Junta actual, ha estat difícil, donada la qualitat dels treballs concursants.

Cap dels treballs ha excel·lit damunt dels altres en una forma prou destacada per a permetre l'atorgació del premi d'una manera integral. Això ha motivat que prevalgués el criteri de dividir-lo de manera que les diverses modalitats biogràfica, immunològica i filosòfica quedessin adequadament honorades en el veredict.

Així per unanimitat ha estat acordada la següent

Distribució de premis

1. L'atorgació d'un premi de 1.000 pessetes al Dr. Antoni Cardoner, pel treball: "Estudi crític de l'obra científica de Ramon Turró".
2. L'atorgació d'un premi de 333 pessetes al Dr. J. Y. Pissarewsky, de París, pel treball: "Notice sur le génial immunologiste catalan Ramon Turró".
3. L'atorgació d'un premi de 333 pessetes al Dr. Ronge de Paderborn (Alemanya), pel seu treball: "Versuch einer Kritik des Werkes von Turró. Die Quellen der Erkenntnis".
4. L'atorgació d'un premi de 333 pessetes al Dr. Manuel Rosés, de Buenos Aires, pel seu treball: "Ramón Turró i 'Los Orígenes del Conocimiento'."

En fer públic d'un manera solemnia aquestes conclusions, en nom dels companys del Comitè qualificador i en nom de la Societat de Biologia de Barcelona, prego al Sr. president del IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana que vulgui acceptar de les meves mans i posar-les a les dels guanyadors, aquestes pliques que contenen la materialitat dels premis.

Per acabar, senyores i senyors, us faig ofrena de la meua gratitud per la gentilesa d'haver volgut donar amb la vostra presència i la vostra atenció el gran to que ha tingut aquest acte d'homenatge al gran biòleg català.»

El Dr. Antoni Caróner, entre els aplaudiments del públic, passà seguidament a recollir el premi. El Dr. J. Y. Pissarewsky, impossibilitat d'arribar a temps a l'acte, trameté un telegrama anunciant des de París que l'endemà aniria a Perpinyà per tal de rebre'l personalment.

Efectivament, l'endemà el Dr. Pissarewsky arribava al Rosselló i compartia amb els metges catalans i occitans les últimes hores del IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Assemblea de l'Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

Presidí el Dr. Puig-Sureda i actuà de secretari el Dr. Vives.

El Dr. Vives llegí l'acta de la sessió anterior, que fou aprovada. El Dr. Calicó presentà l'estat de comptes, que fou igualment aprovat.

El Dr. Llorenç Rubió, delegat de l'Ajuntament de València i dels col·legues del País Valencià s'alçà per a fer una bella exposició dels motius que l'abonen per a demanar a l'Assemblea que el pròxim Congrés es celebri a la ciutat del Túria.

València —digué— és la germana petita de la seriosa Catalunya i viu freturosa del vostre amor i de les vostres atencions. És la petita mimada que vol, insadollable, que la mimin i l'acaronin. Si ara, després de l'èxit d'aquest Congrés que estem celebrant, us recordeu de València haureu donat prova de com són sinceres les protestes d'afecte que, de tant en tant, li arriben de vosaltres.

A València, en 1938, hi haurà grans festes. Doncs, bé, donem-nos el goig els metges valencians de rebre a casa nostra els companys germans de llengua i d'esperit.

Les paraules del Dr. Rubió foren acollides amb una gran ovació dempeus.

Unànimement fou pres l'acord d'acceptar aquesta vibrant i gentil invitació. El X Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana es celebrarà, doncs, en 1938 a la ciutat de València.

Es passà a nomenar la nova Junta, la qual quedà formada així:

President: Manuel Corachan.

Secretari: Salvador Vives.

Vicepresident 1r: Ismaël Girard (Tolosa).

Vicepresident 2n: Emili Darder (Palma de Mallorca).

Figura 47 - Ramon Turró i Darder (1854–1926) fou homenatjat pel Novè Congrés, en ocasió del desè aniversari de la seva mort

Vicesecretari: Alfons Trias Maxencs.

Comptador: Ramon Torres Carreres.

Tresorer: Josep Calicó.

Vocals: 1r: Jordi Baillat, 2n: B. Oliver Bodés, 3r: Josep Moll Gimferrer.

Art: Llorenç Rubio Huertas.

Adjunts: Antoni Artal i Valls, Tarragona; Antoni Pujades i Fabregat, Lleida; A. Riera i Pau, Girona; Angel Sánchez Gozalbo, Castelló de la Plana.

Seguidament, després de la natural explicació de precs i preguntes s'alçà la sessió.

Sessió de clausura

En una de les Sales del Casino del Vernet, tingué lloc la sessió de clausura del IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Presidia el Dr. Puig i Sais, president del VIIIè Congrés, acompanyat del Dr. Witver de Proutin-guen, president del Sindicat Medical dels Pirineus Orientals, i vicepresident del Comité de Perpinyà i actua de secretari el Dr. Salvador Vives.

El Dr. Salvador Vives donà compte del motiu perquè el Dr. Puig-Sureda li hagué de conferir la seva representació, degut a la necessitat ineludible

d'haver de marxar per assumptes urgents. A continuació excusa l'absència del Prof. Lamarque, i del Prof. Soula, representants del Llenguadoc Occidental, la del Prof. Portmann, representant de la Gasconya, la del Prof. Castaigne, de l'Albernyia, la del Dr. Rubio, representant del País Valencià, i la del Dr. Gispert representant de l'Ajuntament de Barcelona.

Elogià l'actuació del Comitè de Perpinyà i regracià totes les atencions rebudes i les facilitats trobades, les quals condensa l'orador en quatre persones: els Drs. Boudru, Witver, Baillat i Arnaud.

Recordà com la cultura de Catalunya i Rosselló, ja en temps de l'Estat Mitjà era un model, car es retia culte a la bellesa i a la independència de l'esperit, que tendien cap al lliure pensament.

Seguidament donà lectura a les adhesions rebudes.

Acabà dient que feia vots perquè aquest Congrés que començà sota el signe de l'amistat catalano-occitana, acabí sota el signe de germanor catalano-occitana.

A continuació el Dr. Baillat en nom del Rosselló, manifestà l'agraïment a tots els germans vinguts d'altres terres els quals com ja han vist han estat rebuts amb tota cordialitat. Recordà al Dr. Puig-Sureda, en aquells moments no present, el gran mestre, que és un gran cirurgià, i a la vegada tot cor. Ha acabat amb un visca a la Catalunya única.

Seguidament el Dr. Leandre Cervera féu història dient que en l'any 1913 semblava irrealitzable la celebració d'un Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i que avui al peu del Canigó es celebrava el IX, contràriament al pronòstic dels que havien qualificat d'utopia el projecte. Féu vots perquè el proper Congrés, celebrador a València tingui l'èxit que ha tingut aquest.

El Dr. Witver de Froutinguen pronuncià en breus paraules el que significava el resultat d'aquest Congrés, en què ha posat de relleu l'obra que realitzen els companys de la Catalunya estricta, cosa demostrada per les ponències presentades. D'aquí el suport que daran a la revista *La Medicina Catalana*, i ha parlat del què significa per a tots Perpinyà i Barcelona, i finalitzà dient que si al Rosselló la llengua catalana l'han deixada adormir, farien com aquell rat penat de la poesia que ja vindria el moment que deixondirà.

El Dr. Vila Abadal parlà com a simple congressista, felicitant al Comitè per l'organització l'èxit d'aquest IX Congrés.

Clogué l'acte el Dr. Boudru, President del Comitè de Perpinyà, i representant de la Municipalitat de Perpinyà, dient en breus paraules que aquest Congrés ha servit per fer una amistat indisoluble. Acabà amb un visca a Catalunya i el Rosselló.

8

EL SILENCI DE QUARANTA ANYS

ACTES DE LES REUNIONS DE L'ASSOCIACIÓ GENERAL DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA*

Pel seu interès especial, ateses les dates de celebració, són transcrites les actes de les reunions de la Junta de l'Associació General que tingueren lloc el juliol del 36 i el setembre del 37.

A les 20 hores del dia 14 de juliol del 1936, es reuneix en el seu local social la Junta Directiva de l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, amb l'objecte de donar possessió als nous membres de la Junta, elegits en l'Assemblea del 1936 que va tenir lloc a Perpinyà el dia 27 de juny passat.

Presideix el Dr. A. Riera i Pau, i actua de secretari el Dr. Salvador Vives.

Assisteixen els següents Srs.: De la Junta Directiva anterior: els Drs. Riera, Calicó, Cervera, i Vives; i dels membres recentment elegits: els Drs. Corachan, Moll, i Torres Carreras.

Han excusat la seva no assistència els Drs. Sellas, Artal, Rubio, i Sanchez Gozalbo.

Oberta la sessió, és llegida en primer lloc l'acta de la sessió anterior, que és aprovada.

A continuació, el Sr. secretari dóna compte que després de l'Assemblea del IXè Congrés, la Junta Directiva queda constituïda com segueix:

- President: Dr. Manuel Corachan i Garcia
- Vicepresident I: Dr. Ismael Girard, de Tolosa de Llenguadoc
- Vicepresident II: Dr. Emili Darder, de Palma de Mallorca
- Secretari: Dr. Salvador Vives
- Vicesecretari: Dr. Alfons Trias i Maxenchs
- Tresorer: Dr. Josep Calicó i Maleras
- Comptador: Dr. Ramon Torres i Carreras
- Vocal I: Dr. Georges Baillat, de Perpinyà
- Vocal II: Dr. Benet Cliver i Rodes
- Vocal III: Dr. Josep Moll i Ginfrer
- Vocal IV: Dr. Llorenç Rubio, de València
- Vocal adjunt: Dr. Antoni Artal, de Tarragona
- Vocal adjunt: Dr. Antoni Pujadas, de Lleida
- Vocal adjunt: Dr. Agustí Riera i Pau, de Girona
- Vocal adjunt: Dr. Àngel Sánchez i Gozalbo, de Castelló de la Plana.

*Llibre d'Actes de l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Són les dues últimes reunions de la Junta Directiva.

El Dr. Riera i Pau en nom del president dóna la benvinguda als nous directius, expressa la seva confiança que l'Associació serà beneficiada amb llur tasca, i proposa que consti en acta un vot de gràcies als membres que cessen. Així s'acorda.

En nom dels directius entrants, el Dr. Corachan agraeix les paraules afectuoses del Dr. Riera, i expressa també el reconeixement que tenen a l'Assamblea que va designar-los. Afegeix que com a president confia que podrà comptar amb la col·laboració de tots, a l'objecte que el proper Congrés que ha de celebrar-se a València assoleixi l'èxit esclatant del Congrés celebrat a Perpinyà.

Passa a ocupar la presidència el Dr. Corachan, i actua de secretari el Dr. Vives, el qual llegeix sengles comunicacions de l'Alcaldia Popular de València i de la Municipalitat de Perpinyà. La primera és d'agraïment a l'Associació per haver designat la ciutat de València per celebrar-hi el X Congrés, i la segona remercia l'atenció d'haver estat elegit Perpinyà per al IX Congrés. S'acorda haver-se assabentat amb gran satisfacció d'aquestes comunicacions.

Després d'oferir-se a fer gestions per tal que sigui cobrada la subvenció atorgada per la Generalitat de Catalunya, de 4.000 pessetes, el Dr. Corachan s'excusa d'haver d'absentar-se de la reunió per una urgència professional.

Torna a ocupar la presidència el Dr. Riera, i seguidament el Sr. secretari proposa l'adhesió de l'Associació a la IV Setmana Cultural Valenciana, atesa la importància d'aquella manifestació cultural i a fi d'establir vincles amb organismes de la ciutat del Türia, amb mires al X Congrés. Els reunits acorden allò proposat pel Sr. secretari.

ESTAT ECONÒMIC

El Dr. Vives dóna compte d'haver estat cobrada la subvenció de 2.000 pessetes atorgada per l'Ajuntament de Barcelona en ocasió del IX Congrés. A continuació el Dr. Calicó exposa l'estat de comptes actual de l'Associació, que presenta un ròssec favorable de 10.959,75 pessetes, després de satisfer totes les despeses del IX Congrés. El Sr. secretari proposa un efusiu vot de gràcies al Dr. Calicó per l'encertada tasca que ha portat a terme tenint cura de les finances de l'Associació, i així s'acorda.

El Dr. Cervera dóna compte d'una lletra rebuda del Dr. Witver de Froutinguen, president del Sindicat Medical dels Pirineus Orientals, on glossa en termes molt falaguers l'èxit científic del IX Congrés i els magnífics resultats obtinguts per a la germanor dels metges de tots els països de llengua catalana. El Dr. Vives proposa enviar una cordial comunicació a l'esmentat company, bo i agraint a aquell Sindicat que la seva invitació hagi permès d'obtenir els resultats tan apreciats en tots sentits que ha donat el Congrés de Perpinyà. S'acorda allò proposat pel Dr. Vives.

També a proposta del Dr. Vives s'acorda enviar una comunicació de salutació cordial als companys de Junta Directiva que no han pogut prendre possessió del càrrec.

S'acorda no celebrar sessions durant el període de vacances de no haver-hi un assumpte d'exceptional importància, i donar un vot de confiança al Sr. secretari per a la resolució de les qüestions de tràmit.

El Sr. secretari a continuació informa de l'estat dels Llibres de Ponències i Comunicacions, i manifesta que dintre del que resta d'aquest mes espera que podran ésser repartits aquests llibres a tots els socis.

El Dr. Riera demana als companys que l'excusin si per l'estat de la seva salut i residir lluny de Barcelona no pot assistir a les sessions amb l'assiduïtat que ell voldria; diu que sempre, però, en esperit estarà amb ells, i els reunits acorden agrair al Dr. Riera les seves paraules.

Seguidament, i sense altre assumpte a tractar, s'aixeca la sessió a les 21 hores i 15 minuts del mateix dia de començada.

ASSOCIACIÓ GENERAL DE METGES I BIÒLEGS
DE LLENGUA CATALANA

Sessió del dia 25 setembre 1937

157

A les 18 hores del dia 25 de setembre del 1937 es reuneix en el seu local social la Junta Directiva de l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, amb assistència dels companys anotats al marge: Oliver i Rodés, Torres i Carreras, Trías i Maxenchs, i Vives i Casajoana.

Actúa de president el Dr. Oliver i Rodés, i de secretari el que ho és de l'Associació Dr. Salvador Vives.

Es dona compte de l'excusa de no assistència del Dr. Josep Moll i Ginfrer, per malaltia, i els reunits acorden fer constar en acta el sentiment de veure's privats de l'assistència del Dr. Moll pel motiu esmentat; s'acorda així mateix adreçar-li una comunicació fent vots pel seu ràpid i total restabliment.

A continuació el Sr. secretari llegeix l'acta de la sessió anterior, que és *aprovada sense esmena*.

El Dr. Vives, en la seva qualitat de secretari General de l'Associació, justifica per què no n'ha estat convocada fins avui una nova reunió de la Junta Directiva després de la darrera sessió celebrada el 14 de juliol del 1936. Fa avinent que els principals motius n'han estat les circumstàncies per les quals ha travessat el nostre país i la manca d'assumptes d'exceptional importància. Els companys reunits troben satisfactòries les explicacions que dona el Sr. secretari i estan d'acord amb la seva manera de procedir.

Fent referència als llibres de Ponències i Comunicacions, el Dr. Vives fa avinent que varen ésser repartits durant el mes d'octubre del passat any, i

afegeix que els socis de la nostra Associació han mostrat llur satisfacció pel fet d'haver-los estat enviats a domicili els esmentats llibres.

PART ECONÒMICA.

Es dóna compte del pagament efectuat d'una factura de la Tipografia Cosmos, corresponent als Llibres de Ponències i Comunicacions, i d'una factura de la casa Comercial Combalfs Sagrera, pels ports d'una tramesa d'aquests Llibres a Perpinyà, i queden aprovades.

Es dóna també compte del moviment de Caixa fins al 31 d'agost últim, que presenta un ròssec favorable de pessetes 8.996'76, i que és aprovat.

SOCIS

Altes) Presentats pel Dr. Vives, són admesos socis de la nostra Associació els companys: Drs. Francesc Abelló i Pascual, de Reus, Sever Perramon i Bernadas, i Francesc Biosca i Farrerí, ambdós de Barcelona.

Baixes) Es dóna compte de les següents baixes, totes per defunció: Drs. Ferran Sotorra i Salvadó, de Sabadell, Agustí Riera i Pau, de Girona, i Miquel Torelló i Cendra, Francesc de P. Casanovas i Jover, Josep Bassedas i Muntaner, Pere Ribera i Mallofré, Lluís Cirera i Salse, Onofre Yangüela i Martínez, Miquel Sánchez i Llistosella, Gonçal Roqueta i Gonzalez, Francesc de P. Xercavins i Rius, Joan Bta. Comas i Camps, i Lluís Vila i Abadal, tots de Barcelona.

S'acorda que consti en acta el sentiment de la Junta Directiva de l'Associació per la pèrdua d'aquests companys traspassats, i molt especialment per la mort del Dr. Agustí Riera i Pau*, de Girona, vocal adjunt de l'Associació en representació de les comarques gironines.

Causen també baixa, per manca de pagament, els companys següents: Joan Surroca i Garitg, de Badalona, Vicenç Falgar i Audet, de Barcelona, Miquel Amat i Bargués, de Gavà, Narcís Ordis i Pagès, de Barcelona, i Josep de Rabassa i Prat, de Barcelona, Antoni Riera i Cercós, de Barcelona, Ferran Manchon i Azcona, de Barcelona, i Magí Miró i Vives, de Barcelona.

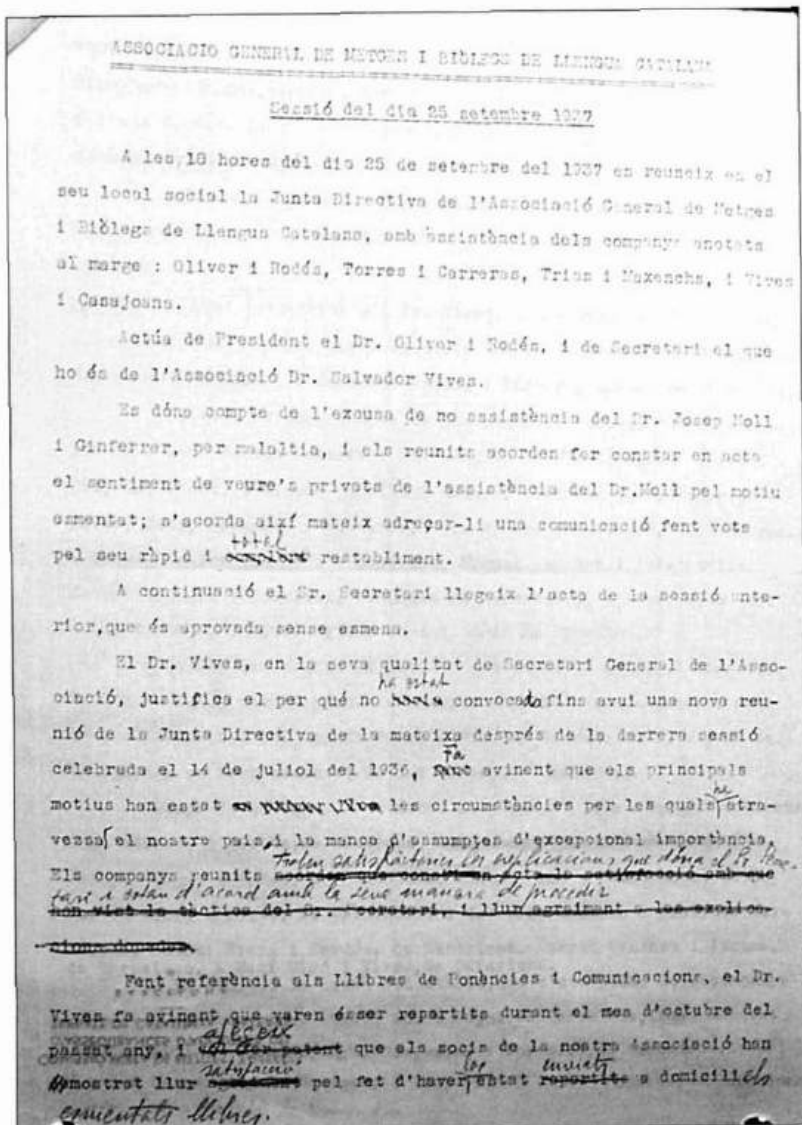
Es fa constar la baixa voluntària, que s'acceptà, dels companys anotats a continuació: Aureli Bou i Pujol, de Barcelona, Tomàs Busquet i Teixidor, de Barcelona, Àngel Gamissans i Torrella, de Barcelona, Antoni Pérez i Hernández, de Montgat, Lluís Llagostera i Pascual, de Barcelona, i Joan Pau i Santaló, de Camprodon.

*Nascut a Cuba el 1876, ocupà els càrrecs de diputat provincial per la Lliga Regionalista, de president de la diputació provincial de Girona i Conseller de la Mancomunitat. Fou assassinat per l'agost de 1936.

CORRESPONDÈNCIA

El Sr. secretari llegeix unes comunicacions rebudes dels Drs. Gaston Giraud, de Montpeller, Jean Calvet, de Tolosa de Llenguadoc, Marcel Sendrail, de Tolosa de Llenguadoc, i Georges Baillet, de Perpinyà, per les quals fan cons-

Figura 48 - Acta de la reunió de la Junta Directiva de l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana celebrada el 26 de setembre de 1937

tar llur felicitació per l'èxit esclatant del IX Congrés celebrat a Perpinyà, i la seva satisfacció per haver-hi assistit.

També llegeix una comunicació del Dr. Rafael Bru, de Perpinyà, per la qual dóna compte que han estat repartits els Llibres de Ponències i Comunicacions que varen ésser enviats.

Seguidament el Sr. secretari fa una detallada relació d'un assumpte referent a l'Agència de Viatges Catalònia, la qual va deixar d'efectuar el pagament dels banquets celebrats en ocasió del IX Congrés. Llegeix una carta adreçada al Dr. Baillat, de Perpinyà, pel representant a Barcelona de l'esmentada Agència, per la qual són donades tota classe d'explicacions, i afegeix que hom ha de creure que de Perpinyà s'hauran adreçat per via consular a l'Agència Central de Viatges Catalònia, que resideix a Palma de Mallorca, atès que no s'ha rebut cap nova indicació dels companys de Perpinyà. S'acorda donar-se per assabentat d'aquest assumpte.

Per últim és llegida una comunicació del Comitè Obrer de Control del Sindicat de Metges de Catalunya, per la qual trameten l'acord dels obrers d'aquesta Organització, referent que les gratificacions extraordinàries que pugui acordar aquesta Junta Directiva, aniran a un fons comú, i destinades, junt amb les concedides per altres Seccions, a la creació d'una pòlissa d'assegurança per a tots els empleats. S'acorda donar-se per assabentat d'aquesta comunicació.

CONVENIÈNCIA CELEBRACIÓ DESÈ CONGRÉS

El Dr. Vives dóna compte d'una comunicació rebuda del Dr. Jesús M. Bellido i Golferichs, soci d'honor d'aquesta Associació, en la qual és expressada la conveniència que es celebri, malgrat les circumstàncies actuals, el X Congrés de l'Associació. Manifesta el Sr. secretari que la resposta enviada a aquell company va ésser en sentit que aquest assumpte seria tractat en la primera reunió de la Junta Directiva, a la qual va invitar-lo a assistir per tal que ampliés la seva lletra.

Entra al saló de sessions el Dr. Bellido, i fa una exposició dels motius que l'impel·liren a redactar la seva carta, manifestant que creu que no ha de deixar-se de fer el Congrés bianual de l'Associació, ja que un altra cosa significaria una anormalitat com la soferta entre els anys 1923 al 1930. Continua dient que si no es fes el Congrés, entén que hi hauria una responsabilitat per l'Associació, ja que si arribessin a esbrinar-se els motius que ho impediren es veuria que no han existit car no hi ha hagut cap coacció exterior. Acaba dient que el que interessa dels Congressos per la posteritat són els volums i el treball científic, i, per tant, insisteix en el seu criteri favorable a la celebració del X Congrés, cosa que ell no considera una tasca massa difícil. Per finalitzar, agraeix a la Junta Directiva de l'Associació l'atenció que han prestat a la seva comunicació.

Fa ús de la paraula el Dr. Trias, el qual diu que creu que es un moment oportú per portar a terme la celebració del X Congrés, atès, a més, que no dubta que es trobarien tota classe de facilitats de part de la Generalitat de Catalunya i en particular del Sr. Conseller de Cultura.

Després d'un debat en el qual intervenen tots els reunits, s'acorda ocupar-se de la celebració del X Congrés, que per acord de la darrera Assemblea ha de celebrar-se a València. Amb aquest fi, el Dr. Bellido farà, personalment, gestions de personalitats mèdiques a València, i quan aquestes gestions es duguin a terme, el Sr. secretari s'adreçarà a l'Ajuntament per tal de veure si aquest manté la invitació que ens fou feta de celebrar el X Congrés a València.

I sense altre assumpte a tractar, s'aixeca la sessió a les 19 hores i 50 minuts del mateix dia de començada.

EL SILENCI IMPOSAT

MIREIA ARTÍS I MERCADET*

Habla el idioma del Imperio¹

161

Des de l'inici, l'any 1913, dels Congressos de Metges de Llengua Catalana, la idea havia estat de celebrar-los cada dos anys. Sempre que les circumstàncies polítiques havien estat propícies aquesta periodicitat s'havia complert. Els Congressos setè, vuitè i novè, per exemple, se celebraren els anys 1932, 1934 i 1936 respectivament. Entre el novè i el desè, però, passaren quatre dècades. Com és possible que, durant quaranta anys, unes serioses i entusiastes reunions científiques no es poguessin dur a terme pel sol fet de ser celebrades en determinada llengua? Aquest silenci particular va ser aconseguit —al costat d'un mutisme generalitzat— implantant el terror arreu dels territoris catalans, i més enllà. Per imposar el pànic damunt tot un poble, o diversos a la vegada, cal posseir una malaltissa voluntat de poder —i, per tant, poc respecte envers els drets del proïsme—, una profunda preparació sobre els mètodes a emprar i un caràcter molt resistent o insensible davant les desgràcies humanes. El general de l'exèrcit espanyol, graduat a l'*Acadèmia de Infanteria de Toledo* l'any 1910, que l'any 1912, al Marroc, va demostrar la seva capacitat d'inculcar disciplina a tro-

*Professora de la Universidad Metropolitana de la ciutat de Mèxic. Actualment becària invitada al Centre d'Estudis d'Història de les Ciències de la Universitat Autònoma de Barcelona.

pes poc entrenades i els anys 1921-1922 autoritzà tortures, mutilacions de cadàvers i matances de civils, i executà de forma sumària desertors i lladres de les seves pròpies tropes; a qui Alfons XIII concedí, com a premi a aquestes «lloables» actituds, la Medalla d'Honor l'any 1923; que l'any 1926 tingué un paper destacat durant la pacificació del Marroc; que l'any 1927 va ser nomenat, per Miguel Primo de Rivera i pel Rei mateix, director de la nova *Academia General Militar de Zaragoza*; que projectà i dirigí la repressió dels miners asturians el mes d'octubre de 1934; aquest personatge, de nom Francisco Franco i Bahamonde, va establir, després de 30 mesos de guerra fratricida, una dictadura de terror a l'Estat espanyol que va durar fins a la seva mort l'any 1975. Si hom volia sobreviure havia de «pensar como Franco, sentir como Franco y hablar como Franco, que hablando, naturalmente, en el idioma nacional ha impuesto la Victoria».² En els primers anys, el règim militar «intentà consolidar un Estat totalitari que caminés paral·lel a la resta de forces de l'Eix nazi-feixista. En canviar el curs de la guerra mundial optà per presentar-se com a avançat en la lluita contra el comunisme. La guerra freda fou bàlsam a les ferides d'un totalitarisme en retrocés que quedà només en una Dictadura personal d'extremes caires repressius. Això sí, amb la col·laboració de nuclis de massa notoris a diversos llocs de l'Estat, i una més estreta franja de persones a Catalunya, país en el qual la Generalitat republicana havia inicialment quallat en la mentalitat i els sentiments d'una considerable majoria de la població (...) En nombre majoritari la gent s'allunyà a poc a poc de la política i aquest fou el gran èxit del franquisme: el desinterès del poble, per impotència i per por a la repressió».³ Quins mètodes va emprar el Dictador per assolir el seu objectiu de fer desaparèixer la llengua i la cultura catalanes?

La repressió durant el franquisme

A Catalunya, l'objectiu fonamental era que la població catalana deixés de parlar i d'escriure la llengua amb la qual l'havien bressolat, en la qual havia après a pensar, en la qual havia après a expressar sentiments i emocions. Els militars i els funcionaris que venien de fora i que van anar ocupant Catalunya havien estat ensinistrats de manera que es pensessin que emprar el català era un delictes.

«Se habían refugiado en Vinaroz (l'any 1938) unas cuarenta familias de Tortosa —gente piadosa en su inmensa mayoría— que necesitaban una ayuda especial porque los militares les miraban con recelo, por el mero hecho de hablar catalán.»⁴

S'havia d'intentar que els catalans oblidessin llur cultura, llur història, llur identitat. En una autèntica reencarnació inquisitorial, milers i milers de llibres escrits en català van ser destruïts, de vegades cremats al mig del carrer. Una ordre del *Ministerio de Educación Nacional*, del 28 de gener

de 1939, suprimia l'ensenyament de la filologia catalana, la història medieval de Catalunya, la història moderna de Catalunya, la geografia de Catalunya, el dret civil català, la història de les idees religioses a Catalunya, etc. El Dr. Gonzalez Palencia, catedràtic de la Universitat de Madrid, durant una conferència pronunciada a la Universitat de Barcelona el 2 de juny de l'any 1939, declarava:

«Ha de mantenerse la unidad lingüística como instrumento de poder, seguros... de que la lengua es compañera del Imperio. Y hemos de convencer a los obcecados de que es una locura prescindir de una lengua con la que se entienden ochenta millones de hombres en el mundo, para usar otra que no sirve más que para andar por casa.»

En el setmanari *Arriba España*, publicat a Olot, un tinent coronel de la Legió advertia:

«A los otros, a los del "hecho diferencial", nuestra notificación de que han sido vencidos por la fuerza de las armas, y de que si quieren ser hermanos de los demás españoles les impondremos la ley del vencedor, porque nosotros, los combatientes, al terminar la guerra en Cataluña, damos también por terminados y para siempre los hechos diferenciales.»

I com a petita mostra d'una pràctica generalitzada, citem el text d'una multa al senyor Antoni Marfà, imposada per la Comandància Militar de Mataró el 7 de juliol de 1939:

«Por permitirse confeccionar unos recordatorios de primera comunión en el dialecto catalán.»

També eren multats o substituïts els mestres que fessin la classe en català als nens. Durant els primers temps de la Dictadura ni tan sols les cartes d'amor podien ser escrites en la llengua en la qual es comunicaven els enamorats. Tota la correspondència passava per la Censura. Un ban de l'alcalde de Mollet, per exemple, datat del 22 de febrer de 1939 deia:

«Habiendo de pasar por la Censura Militar toda la correspondencia, se pone en conocimiento de los vecinos de esta localidad que, a tal fin, deben depositarlas abiertas en la Comandancia militar redactadas en español.»

Nombrosos edictes prohibiren l'ús públic del català —tant escrit com parlat—, i la premsa i les edicions en llengua catalana. Els noms dels carrers

i els rètols comercials van ser canviats, la Universitat Autònoma, l'Institut d'Estudis Catalans i altres institucions com ara l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana o l'Orfeó Català van ser suprimides. El moviment associacionista, és clar, va ser liquidat.

El cas concret dels metges

El Sindicat de Metges de Catalunya, que havia aplegat el 88% dels metges de Catalunya i Balears, amb seu al Casal del Metge, el mateix edifici que allotjava el Col·legi de Metges, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, l'Institut Mèdico-Farmacèutic, l'Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, l'Acadèmia d'Higiene, la Mutual Mèdica, la Cooperativa de Consum, la Caixa de Crèdit, una Borsa de Treball i una residència per a metges i estudiants, va ser dissolt, per decret, el mes de juliol de 1940. Tots els seus béns (com ara l'edifici del Casal) i filials (com ara la Mutual i la Cooperativa) van ser posats sota la jurisdicció d'una *Comisión Liquidadora del Sindicato de Médicos de Cataluña*.

La comissió, integrada per persones que havien participat en la creació i consolidació del Sindicat i que, per tant, els costava desfer allò que ells mateixos, entre molts d'altres, havien construït, tardà divuit anys a fer la feina. Va ser una «penosa, llarga i difícil gestió que comportà, de 1940 a 1958, grans dosis de paciència, eficàcia i esforç per part dels homes que, crec que ben a contracor, hagueren de dur-la a terme».⁵ El Sindicat havia creat la Mutual Mèdica, que ja havia funcionat com una institució de suplència del mateix Sindicat durant la Dictadura de Primo de Rivera. La Comissió liquidadora aconseguí, amb paciència, imaginació i enginy, donar nova vida a les «filloles» del Sindicat i que la *Mutual Médica de Cataluña y Baleares* adquirís l'edifici del Casal, retornant així el Casal als seus posseïdors idonis, els metges de Catalunya i Balears.

Moltes de les persones que havien col·laborat amb el govern de la Generalitat per tal de fer de Catalunya un país avançat en tots els aspectes polítics, socials i culturals van ser afusellades, o empresonades, o anul·lades professionalment o psicològica. D'altres, nombroses i valuoses, es van exiliar. El dia 15 d'octubre de 1940, per exemple, el president de la Generalitat de Catalunya, Lluís Companys, entregat pels alemanys al govern franquista, fou afusellat al castell de Montjuïc, a Barcelona. I, entre molts d'altres (Jesús Maria Bellido, Joaquim Trias i Pujol, Joan Cuatrecasas, Antoni Peyrí, Joan Bofill i Deulofeu, Emili Mira, Jaume Pi-Sunyer i Bayo, Albert Folch i Pi), els metges August Pi i Sunyer i Antoni Trias i Pujol, que havien format part del patronat de la Universitat Autònoma l'any 1933, van haver d'exiliar-se. August Pi i Sunyer desenvolupà a Caracas, capital del país que l'acollí, una important escola de Fisiologia. Al final de la seva vida es traslladà a Mèxic per tal de reunir-se amb la resta de la seva família. Hi morí l'any

1965. Moltes altres persones exiliades, metges i no metges, han fet tasques de molta vàlua dins els països que els van acollir, on hi ha hagut diverses manifestacions d'agraïment.

A la Universitat Autònoma dels anys trenta el mètode d'ensenyament de cada assignatura de la carrera de Medicina incloïa una hora de lliçó teòrica, una de seminari de discussió entre mestres i alumnes —que era possible perquè cada professor tenia assignat un grup reduït d'estudiants— i una de pràctiques. L'any 1939, la Universitat de Barcelona s'uniformà a les altres universitats de l'Estat segons el patró de l'anomenada Llei Moyano de l'any 1857. Hi havia un predomini de la lliçó magistral sota un règim jeràrquic i autoritari. El gran nombre d'estudiants per cada professor impossibilitava la discussió que, d'altra banda, no era pas fomentada. Maria Aurèlia Capmany, que començà la carrera a la Facultat de Filosofia l'any 1937 i hi reingressà l'any 1939, explica així el canvi d'ambient:

«Durant aquell estiu del 39 —en fer els exàmens de reingrés— liquidàvem tota una època i a l'altre cantó de la guerra va quedar un món remot, sense connexió amb la vida que vivíem. (...) A la Universitat hi havia gent nova, el denominador comú de la qual era un altiu malhumor. Descobríem, així que entràvem a l'aula, que nosaltres havíem canviat. Havíem deixat de ser deixebles, hereus legítims del patrimoni comú de la cultura, alegrement invitats a participar-ne, i havíem passat a ser alumnes, enemics jurats d'un personatge poderós.»⁶

Els professors eren insuficientment retribuïts i, per tant, llevat de lloables excepcions, mancaven d'interès i faltaven sovint. Des del punt de vista acadèmic, fins a l'any 1970, «l'única millora al pla d'estudis de Medicina havia estat la introducció —com ja havia fet la Facultat Autònoma— de les

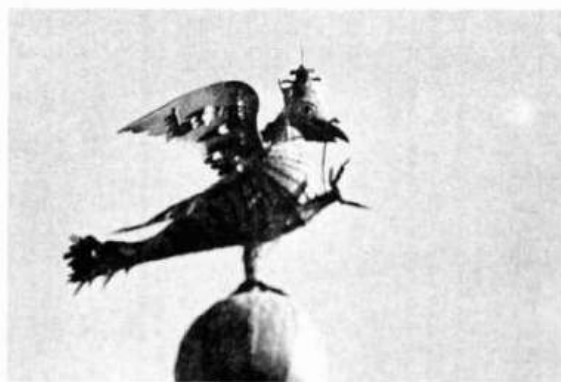

Figura 19 – El silenci imposat

assignatures de Psiquiatria i Terapèutica física». Pel que fa a la investigació, «les dificultats creixents que comporta la recerca seriosa, acompanyades de la manca d'interès ambiental pels seus problemes i de la mesquina ajuda corporativa als seus centres feien que el panorama que la investigació oferia en aquell període (1939–1970) fos encara més desolat que no pas el de l'ensenyament».⁷

La resistència

A pesar, però, de la ubiqua repressió i de la manca d'incentius ambientals i oficials per a desenvolupar inquietuds culturals i professionals, la claudicació va ser lluny de ser total. El moviment de resistència al règim franquista va existir des de bon començament. La labor de la *Comisión Liquidadora del Sindicato de Médicos de Cataluña* n'és un exemple. D'altre banda, també van formar-se grups de defensa de la llengua i la literatura catalanes, malgrat que «eren grups isolats, fervorosos, que miraven d'amagar-se de qualsevol delació i es produïen, per tant, en un esperit catacumbari que durà tots els primers anys quaranta».⁸ Més endavant, a la segona meitat dels anys quaranta, començaren a aparèixer publicacions més o menys clandestines. Citem, a guisa d'exemple, les relacionades amb centres d'ensenyament superior: *Curial* de la Facultat de Filosofia i Lletres, *Ictini* de l'Escola Industrial, o *Fòrum* de la Facultat de Dret.

Després de trenta-sis anys, el resultat del moviment de resistència començat aleshores provocà, l'any 1976, el següent informe confidencial del «Club Agora», de Barcelona, a Manuel Fraga Iribarne, aleshores ministre de Governació:

«La derogación del Estatuto por decreto del año 1938 y las consecuentes medidas para medir y gobernar las provincias catalanas por el mismo rasero aplicado a las demás, ha resultado inútil cuando no contraproducente, según los hechos demuestran. Las generaciones catalanas posteriores a la derogación del Estatuto, vuelven a manifestarse con no menor vehemencia catalanista que las anteriores.»

És prou eloqüent. Aquell mateix any 1976 reprengueren els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, amb una sorprenent assistència de joves, estudiants que, per primera vegada, participaven activament en els Congressos amb una sessió de treball. Els alumnes tornaven a ser deixebles «alegrement invitats a participar del patrimoni comú de la cultura».

NOTES

1. Rètol present a les unitats de transport públic durant els primers temps del franquisme.
2. DE GALINSOGA, Luis. *La Vanguardia Española*, 8 d'agost de 1939. Aquesta, com les altres cites que vénen a continuació, han estat extretes dels llibres:
AINAUD DE LASARTE, J. M. (1995), *El llibre negre de Catalunya*, Barcelona, edicions La Campana; SAMSÓ, J. (1994), *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat; i BENET, J. (1995), *L'intent franquista de genocidi cultural contra Catalunya*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
3. SOLÉ I SABATÉ, J. M. (1995), *El Franquisme*, treball inèdit.
4. Cardenal TARANCÓN, *Recuerdos de juventud*, Grijalbo, Barcelona 1984, p. 258.
5. GREGORICH I SERVAT, A., *Història Liquidadora del Sindicat de Metges de Catalunya*, document inèdit.
6. Citat a SAMSÓ, *op. cit.*, p. 156.
7. CASASSAS, Oriol (1970), *La Medicina catalana del segle XX*, Barcelona, Edicions 62, p. 142.
8. SAMSÓ, J. (1994), *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951)*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

9

LA SEGONA REPRESA

DESÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA

Perpinyà 23-26 de setembre de 1976

Crida*

JOSEP ALSINA I BOFILL

L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, de costat amb la Societat Catalana de Biologia, convoca el X Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana repetint la crida llançada per al 1r Congrés, l'any 1913. Amb aquesta represa la Junta de Govern de l'Acadèmia està convençuda que és ben fidel a l'essència de l'objectiu social de l'entitat: estimular i facilitar l'estudi de la medicina i d'altres branques de la biologia amb esperit de servei a la col·lectivitat.

Davant l'anunci d'aquest Congrés és possible que algú es preguntí quins motius ha tingut l'Acadèmia per a convocar-lo.

Els congressos de metges o de qualsevol altre grup de professionals responen a un plantejament divers. Unes vegades el motiu és el moment històric que marca una fita en l'evolució dels coneixements. Altres vegades és un tema important que ha sorgit de nou. Altres, encara, les circumstàncies que envolten l'estament. El Congrés que estem preparant ve determinat per una coincidència d'algunes d'aquestes motivacions. I a més per una data. La data no és altra que el 40è aniversari del darrer Congrés que fou celebrat a Perpinyà del 24 al 29 de juny de 1936. Les circumstàncies no havien estat favorables fins ara a la represa d'aquests aplecs, però en aquest moment no hi haurà dificultats de cap mena perquè els metges de llengua catalana tornin a reunir-se. Al costat d'aquesta circumstància política —i per tant anecdòtica— n'hi ha una altra de fonamental, i és que la medicina i tot el que l'envolta són avui objecte d'una transformació profundíssima no solament en les seves estructures sinó, i potser més encara, en el camp conceptual. Podem parlar amb fonament de crisi de la medicina, entenent per crisi un moment crucial i decisiu en l'evolució de la ciència i de la praxis.

Un dels aspectes d'aquesta crisi i molt important és el de l'ensenyament. La crisi de l'ensenyament ve presidida pel gran nombre d'alumnes que acudeixen a les facultats de medicina. No havent estat possible la creació de totes les facultats necessàries per acollir-los hom ha hagut de recórrer a

*Publicat al Llibre d'Actes del Desè Congrés.

les institucions assistencials. Els hospitals s'han hagut de convertir en facultats. Això ha dut aparellades la ruptura del monopoli docent, la diversificació dels centres i la pèrdua del caràcter classista del professorat. Tema candent i fonamental el de l'ensenyament, ompliria per ell sol un Congrés més vast que el nostre. D'ell s'ocuparan els que per definició en són coprotagonistes: els estudiants.

La pràctica mèdica ha canviat per diversos motius. Un és el canvi en la mateixa patologia. Abans la patologia mèdica en totes les seves especialitats i la patologia quirúrgica en totes les seves branques venien presidides per la infecció. Avui la infecció ha estat rellevada i ultrapassada de molt pel grup de malalties degeneratives, involutives unes, neoplàstiques altres. Aquest canvi de la patologia infecciosa goso pensar que és el més espectacular i profund alhora que una generació de metges ha pogut presenciar. En menys de trenta anys les infeccions com a causa de malaltia han davallat radicalment en freqüència i en virulència al compàs de l'eficàcia que han demostrat els nous mitjans de tractament.

Aquest fenomen justifica sobradament que l'estudi dels elements que intervenen en el conflicte biològic produït per la infecció constitueixi la primera de les ponències del pròxim Congrés. I és tan apassionant des del punt de mira de l'element agressiu, de la resposta orgànica i de les repercussions que hi tenen el medi i la terapèutica, que ell sol podria monopolitzar la temàtica de qualsevol reunió científica d'alt nivell.

Altres canvis i ben importants estan produint-se en el món de la medicina. Un d'ells afecta la relació malalt-metge. Abans aquesta era estrictament privada i fruit de la tria que el malalt feia del metge per raó de la confiança que hi posava. Ara va imposant-se cada vegada més la relació inicialment impersonal entre un malalt numerat i un metge assignat. Aquesta despersonalització del malalt i del metge no deixa d'enlairar el terreny privat de la pràctica mèdica. Cada vegada més el malalt se sent atret pel prestigi d'una institució i menys pel prestigi d'un metge. La causa d'aquesta evolució hem de trobar-la en gran part en la creixent col·lectivització de l'assistència i, fins i tot quan aquesta assistència roman en el camp de la lliure elecció, en la col·lectivització dels mitjans de diagnòstic i de tractament.

Un aspecte final —i no pas el menor— de la medicina d'avui que invita a una seriosa reflexió és la importància creixent de la feina preventiva. Qui hi pensí s'adonarà que aquesta feina ultrapassa les possibilitats del metge. En la promoció de la salut el metge ha d'intervenir-hi —ni caldria dir-ho— però hem de convèncer-nos que la intervenció del sociòleg, del polític, de l'economista, del psicòleg entre d'altres és també indispensable.

Les motivacions científiques i socials del nostre Congrés són, doncs, més que evidents. Gosaria dir, imperioses. Ho és també que sigui de metges i altres biòlegs de llengua catalana? Doncs també crec que sí, i per diversos motius. El primer és que l'escola catalana de medicina —que Pedro i Pons

l·ligava a la fundació de l'Acadèmia— no és una il·lusió; és un fet. La raó és que la medicina de fronteres enllà ha influït més directament i més decisivament la nostra que la de terres endins d'Espanya. N'és un testimoni el profund sentit clínic, de clara influència europea, que sempre ha tingut. Això en el terreny de la doctrina i de l'actitud mental. En el terreny dels fets i de cara al futur pròxim els metges catalans tenen una doble tasca específica: la responsabilitat assistencial d'una població amb característiques pròpies i la prospecció del que ha d'ésser la sanitat en un país que veu venir i espera l'indispensable autogovern.

L'apel·lació «de llengua catalana» vol dir ni més ni menys que hi són cridats i esperats els metges i altres biòlegs de tots els països catalans. Aquests països no tenen configurada una circumscripció política ni administrativa. Queda la llengua com a únic vincle; vincle que essent només espiritual és més lax i més entranyable que qualsevol altre. I, malgrat el que pugui aparentar, menys exclusiu. Perquè tant o més que els catalanoparlants de naixença, hi seran ben rebuts i escoltats els que en són d'adopció. Si la llengua catalana en llavis dels catalans és obligada perquè és la nostra, en llavis dels que no en són, ni que sigui premiosa cobra una més alta significació i estima perquè és llavors la de la compenetració i de l'afecte.

No falteu, amics, a Perpinyà. Contribuiu a l'èxit d'aquest aplec de germans d'inquietuds i d'il·lusions. Participem-hi tots amb plena responsabilitat dels nostres deures com a metges i com a ciutadans d'un país que necessita en aquesta hora, crucial per tants de conceptes, la contribució de tots els que en són fills i dels que no essent-ne se'n senten solidaris.

Acta de la sessió inaugural*

En el Gran Saló d'Actes del Palau de Congressos de Perpinyà, tingué lloc, el dia 23 de setembre de 1976, a dos quarts de deu del matí, l'Acte Inaugural del X Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Ocupava la presidència el Dr. Josep Alsina i Bofill, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, president de l'Institut d'Estudis Catalans i president del Congrés. A la seva dreta hi havia el Dr. Benavall, president del Sindicat de Metges dels Pirineus Orientals; el Dr. Carles Bas, president de la Societat Catalana de Biologia, i el Dr. Antoni Vilanova, d'Andorra.

A la seva esquerra seien el Dr. Andreu Roquere, en representació de l'Ajuntament de Perpinyà; el Dr. Jordi Baillat, també de Perpinyà; el Dr. Fre-

*Publicat al Llibre d'Actes del Desè Congrés.

deric Coromines i Beret, secretari general del Congrés i vicepresident de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears; el Dr. Camó, Conseller General del Pirineus Orientals; el Dr. Emili Balaguer, de València, i el Dr. Miquel Munar, de Mallorca.

Ocupaven llocs preferents els Drs. Domingo, Gabarró, Parés, Pi-Figueras, Surinyach, Pijoan, Laporte, Oliva i Camarasa.

Inicià l'acte el Dr. Andreu Roquere, qui donà la benvinguda als congressistes en nom de la vila de Perpinyà. Va ésser breu en el seu parlament, ja que va dir que, a la tarda, a la recepció que oferiria l'Ajuntament de Perpinyà, s'expressaria amb més amplitud. Cedí la paraula al Dr. Jordi Baillat, que fa quaranta anys va ésser un dels organitzadors del IX Congrés.

El Dr. Baillat anuncià que parlava en nom dels vells. El 25 de juny de 1936 es va celebrar el IX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i Occitana. Poc temps després la porta entre els dos territoris catalans, nord i sud, va quedar tancada durant 10 anys. El Congrés de l'any 36 va tenir un èxit extraordinari. Recordà les personalitats que hi assistiren: el Dr. Corachan, que era conseller de la Generalitat de Catalunya; el Dr. Puig i Sureda, president del Congrés, i el Dr. Trueta, president de la Ponència en la qual ell mateix va intervenir. Féu un record de l'acte inaugural d'aquell Congrés. Lamentà que el Dr. Trueta no hagués pogut assistir al present Congrés. Va demanar que es trametés un mot a ell i al Dr. Puig i Sureda en nom de tots els assistents al Congrés, com a record a la seva tasca passada.

Figura 50 - Josep Alsina i Bofill (1904-1993), president del Desè Congrés

Acabà donant la benvinguda del Rosselló a tots els metges dels diversos indrets de parla catalana, de Catalunya, de València, Andorra, les Illes, l'Alguer.

Tot seguit s'alçà a parlar el secretari general, Dr. Frederic Corominas i Benet.

A continuació prengué la paraula el Dr. Josep Alsina i Bofill, president del Congrés.

El Dr. Andreu Roquere contestà el magnífic discurs del President, tot recalcant que són pocs avui els metges del Rosselló que, malauradament, podien comprendre la llengua catalana i per això demanava que el discurs pronunciat pel Dr. Alsina i Bofill pogués ésser publicat en català i francès *i repartit entre els metges del Rosselló, perquè seria convenient que el seu contingut fos conegut de tots.*

Declarà obert el Congrés.

Parlament del secretari general*

E. COROMINAS I BERET

175

Després de les paraules del doctor Baillat, i esperant el discurs del nostre president poca cosa d'important es pot dir.

Vull però contribuir a posar en relleu l'esperit que ens ha empès a celebrar aquest Congrés.

Hem vingut a Perpinyà en cerca d'un esperit que per a molts era gairebé mort o moribund. Alguns escèptics pensen potser que no hi trobaran res, a Perpinyà, que aquesta reunió passarà sense pena ni glòria, que serà una de tantes.

Per a segons qui pel cap baix no passarà d'ésser una reunió de nostàlgics, i bé, nostàlgia de temps passats, sí que n'hi ha, però és una nostàlgia constructiva que ens fa conscients de les coses que hem perdut i que cal retrobar.

Algú, més esperançat, ha dit que aquest Congrés seria com un fènix que reneix de les pròpies cendres després de morir. La imatge és bella, però no és certa. No hi ha hagut res mort, ací. No hem vingut a cercar res traspassat. Hi ha cendres, sí, moltes i regades amb sang i llàgrimes, però els nostres pares ens digueren que havien deixat al Rosselló un foc encès i és aquest foc el que hem vingut a cercar. No hi hem trobat gaires flames, però sí, sota un munt de cendra, unes magnífiques brases amb les quals farem un foc nou amb l'escalf del foc antic.

*Publicat al Llibre d'Actes del Desè Congrés.

Sí, amics, era veritat, no ens havíem enganyat. Era cert que res no havia mort, que tot era latent i que com la bella dormint només esperava la crida que desvetllés.

Figura 51.- Manuel Criado, de la Mutual Mèdica, custodià secretament durant molts anys el Llibre d'Actes de l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

MANUEL CRIADO ANTONA
Bailen, 242
BARCELONA

Barcelona, 16 de juny 1975

Sr. Dr. J. Alsina Bofill
President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques,
Ciutat.

Distingit Dr.,

D'acord amb el que vaig oferir al bon amic Dr. Connella, de Girona, i de la conversa telefònica que he tingut el gust de tenir amb V. aquest matí, m'és molt grat fer entrega a aquesta Acadèmia de Ciències Mèdiques de la seva digna Presidència del Llibre d'Actes de la desapareguda "Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana", i del que fins ara he estat depositari per haver-m'ho demanat el Dr. Salvador Vives i Casajoana, (a. c. s.), amb l'encàrrec de que si algun dia creia adient fer-ho fos entregat a qui pogués fer-ne un ús adequat a allò que representava l'Associació.

Sincerament crec que aquest es el millor destí que puc donar a dit Llibre, i amb el prec de que vulguin fer-me un acús de rebut del mateix, i a la seva disposició per qualsevol data que creguin necessària em plau aprofitar l'avinantesa per a restar afm. s. s.

f/. Manuel Criado Antona

Figura 52 - Frederic Corominas i Beret (1925), que exercí el càrrec de secretari general del Desè Congrés amb tant d'ardor que arribà a rebre estúpides amenaces de grups ultradretans

Heus ací, doncs, per què som a Perpinyà.

Ara bé, ens hem aplegat sota el títol de Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i naturalment calia tractar temes relacionats amb els nostres camps de treball i les nostres professions. Calia trobar una temàtica de discussió que fos d'interès científic i ensems estigués d'acord amb les necessitats i els problemes del nostre temps.

El primer tema, «La problemàtica de la infecció», fou acceptat immediatament per tothom. És un tema clàssic i modern alhora.

Ara bé, la medicina actualment es decanta cada vegada més cap a un vessant social. La medicina i la salut ja són actualment quelcom més que un simple duo entre metge i malalt. És evident que sense aquests dos protagonistes no hi ha medicina, però aquesta relació unidimensional resta desbordada actualment per les necessitats comunitàries. Per això es va escollir com a segon tema el dels «Aspectes socials de la Medicina». Grec sincerament que aquest tema constituirà una novetat en els congressos actuals, i que se'n podran treure molts fruits immediats per a la planificació dels serveis de salut de la nostra pàtria.

Una tercera característica d'aquest Congrés és el fet de donar participació activa als joves, als estudiants, i no perquè simplement participin en els treballs i discussions dels temes oficials, sinó perquè ells també tinguin l'oportunitat de reunir-se i discutir llur problemàtica, que sens dubte és múltiple. Si el Congrés ha començat fent un record del passat, sens dubte que aquesta participació juvenil constitueix una bella nota d'esperança per al futur.

Finalment, una última activitat consistirà a celebrar una sessió dedicada a temes de la història de la medicina al nostre país. Tema humà i huma-

nista, en el qual participen representants fins i tot de la ciutat germana de l'Alguer.

I bé, aquest és el programa general, la perspectiva amb què comença el Congrés.

Cal però, abans d'acabar, donar les gràcies a les persones que ens han ajudat i en especial al personal de secretaria de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i del Palau de Congressos de Perpinyà. La tasca ha estat feixuga i fins a l'últim moment plena d'imprevistos.

Però tot ha acabat bé, per tal que tot comenci bé.

Gràcies a tots.

Sessió administrativa

El president del Congrés inicià la sessió agraint l'acollida generosa i cordial de la vila de Perpinyà, proposant enviar un missatge d'agraïment al batlle de Perpinyà. Agrafà igualment la inestimable ajuda del doctor Andreu Roquere, regidor de l'Ajuntament de Perpinyà que feu possible que el Congrés en el seu aspecte material resultés completament reeixit. Prengueren la paraula diferents congressistes: Alfons Trias i Maxencs, Joan Ramon Barbany, Pere Babot i Boixeda, J. Ferran Martínez Navarro, Carles Pijoan de Beristain, Oriol Casassas, Emili Balaguer, Andreu Roquere, Rafael Peris, George Baillat, Ramon Espasa, Nolasc Acarín, Joan Domènech i Miró, Francesc Asensi, Jacint Reventós i Conti, Carles Bas i Peirod, Ramon Bacardí i Pons, Oriol Ramis i Juan, Joan Ripoll i Borrell, Josep M. Nolla i Joan Obiols i Vié.

Entre les diferents aportacions i intervencions dels congressistes cal destacar la que féu Francesc Asensi, que «considerà un problema, i no pas secundari, que l'Acadèmia, entitat organitzadora del Congrés, tingués l'àmbit reduït al Principat i a les Illes. Considerà desitjable que l'Acadèmia ampliés el seu radi d'actuació al País Valencià, i que es transformés en Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya, de Balears i del País Valencià». Iniciativa que fou amplament aplaudida i ratificada pel president Josep Alsina: «Per l'Acadèmia no hi hauria satisfacció major que la d'arribar a comprendre tots els Països Catalans.»

Actes Paral·lels

El cinquantenari de la mort de Ramon Turró es commemorà amb tres conferències:

«Record de Ramon Turró i Darder als cinquanta anys del seu traspàs», a càrrec de Pere Domingo i Sanjuan.

«La filosofia de Ramon Turró», d'Eusebi Colomer S. J.
«Turró i la psicologia objectiva», de Joan Obiols i Vié
amb una introducció del president del Congrés, Josep Alsina i Bofill.

Actes Socials*

Al costat dels actes acadèmics, els congressistes i llurs acompanyants participaren en diversos actes col·lectius que refermaren l'esperit de companyonia i de catalanitat.

Els acompanyants, guiats per experts coneixedors de la vila, pogueren visitar al vell Perpinyà els testimonis materials de l'efímer Regne del Rosselló i de Mallorca, i de la casa catalana instal·lada al Castellet.

Les nits del dia 23 i del dia 24 hi hagué esbarjo amb la projecció de la pel·lícula *La nova cançó* i amb un concert de música clàssica per una excel·lent orquestra de cambra.

El divendres al matí, lliure de tasques acadèmiques, es va fer una excursió a Sant Miquel de Cuixà, Prada i Vilafranca del Conflent. El monestir de Cuixà, tan present en tota la història de la Catalunya nacional, fou resseguït detingudament.

Però l'acte realment memorable fou l'homenatge a Pompeu Fabra davant la seva tomba, al cementiri de Prada. El batlle de Prada recordà l'estada de Fabra en aquesta vila els darrers anys de la seva vida, i la recent erecció d'un sepulcre digne duta a terme per l'Ajuntament. Acte seguit el president i el secretari general del Congrés, el batlle de Prada i el doctor Roquere, col·locaren una garba de flors damunt la lauda sepulcral. Espontàniament i a mitja veu, com un res, sorgí dels assistents el cant de «L'Emigrant». El doctor Alsina i Bofill digué llavors que aquest cant subratllava l'emotivitat del moment, que havíem de considerar com a culminant del Congrés puix que sense la feina feta per Fabra afinant, fixant i normalitzant la llengua, el Congrés no hauria estat possible. «Ben adequat —acabà dient— aquest racó de Catalunya per al repòs de Fabra, a l'ombra del Canigó, vora Sant Miquel de Cuixà d'on arrenca amb l'abat Oliba la història de la nostra cultura i ben a prop de les Corberes on neix la nostra dinastia comtal.»

El cant del nostre himne nacional inicià el comiat.

Dissabte a l'horabaixa, acabada la sessió científica, un gran nombre de congressistes ballaren les sardanes que tocà la cobla.

I el diumenge, closa la sessió de clausura, bona part dels participants —no pas tots, per la insuficiència del local— es reuniren a dinar al restaurant de l'aeroport.

*Publicat al Llibre d'Actes del Desè Congrés.

Sessió de clausura*

Té lloc immediatament després de l'administrativa.

Ocupen la taula presidencial tots els membres de la Junta Rectora i el conseller municipal, delegat del batlle de Perpinyà, Dr. Andreu Roquere.

ALSINA I BOFILL:

«Arribem amics al darrer acte del Congrés amb el qual tanquem una efemèrides de la història de la Medicina catalana. Parlarà en primer terme el Dr. Coromines, secretari general del Congrés, per al qual demano un aplaudiment fervorós per la feina llarga i àrdua que ha dut a bon terme.»

(Els assistents aplaudeixen unànimement i llargament.)

E. COROMINES I BERET (Secretari general):

«Ja vaig dir en la sessió inaugural que tots havíem vingut a cercar unes brases que eren sota unes cendres. Aquestes brases han estat retrobades i amb l'alè de tots s'han convertit en un foc, en un foc nou. Tots ens hem omplert de nostàlgies passades, però la fletxa apunta al futur.

Quins han estat els protagonistes d'aquestes jornades? Tots, absolutament tots: els que hi han treballat, els que les han organitzat; els estudiants; els joves; els grans; homes; dones; tothom. La intel·lectualitat mèdica de Catalunya ha estat present ací.

Figura 53. - Ofrena floral a la tomba de Pompeu Fabra, a Prada. A la dreta, Alsina i Bofill i el batlle de Prada; a l'esquerra, Frederic Coromines i Andreu Roquere

La crida que vàrem fer ha estat recollida per un miler de congressistes que han omplert aquesta sala, amb una assistència a totes les sessions realment sorprenent. Els joves han donat la pauta. Ha donat fruit la proposta insistent que la secretaria del Congrés va fer des del principi a la Junta Rectora. Calia que els joves hi fossin presents, i presents actius. I així ha estat.

Vull reportar una anècdota per a la petita història del Congrés: un camió que va sortir a Barcelona dilluns a les 6 del matí amb el material de secretaria i no va arribar a Perpinyà fins el dimecres a les 7 de la tarda. Una mica més i no arriba a temps. Però tot va acabar bé gràcies a l'esforç extraordinari de tot el personal de secretaria de l'Acadèmia, la senyoreta Olga i la senyoreta Natàlia, i també dels representants dels laboratoris farmacèutics que com un sol home varen posar-se a fer aquesta feina tan poc agraïda d'ensobrar, etiquetar, etc. Jo els en dono les gràcies.

Bé, el camió aquest va arribar a temps però hi va haver un segon camió que va arribar 24 hores més tard. L'assumpte tenia un aire kàfkià. Va arribar un moment que semblava més que un Congrés de Metges i Biòlegs, un Congrés de camioners. Si l'experiència fa ciència, qui pretengui organitzar un Congrés a Perpinyà, ja cal que comenci a enviar el material.

Pel que fa a les ponències, de la primera no n'han estat tretes conclusions. Les de la segona constaran en el Llibre d'Actes.

Els estudiants de Medicina en nombre d'uns dos cents, els de Biologia en nombre d'uns cinquanta es varen reunir per a tractar dels problemes de l'ensenyament i arribaren també a unes conclusions que caldrà emparar.

«Això quant a la tasca científica. La resta és coneguda de tothom: la recepció a la casa de la vila, el concert d'orquestra de cambra, films, els muntatges àudio-visuals, per cert molt bonics, del nostre amic Català i, per damunt de tot, l'anada a Prada. Quina emoció! Quina emoció la posada de flors a la tomba de Pompeu Fabra, el nostre mestre! I això em fa dir que si bé els protagonistes hem estat tots, la veritable "vedette" del Congrés ha estat la nostra llengua; la nostra llengua que vol dir el nostre esperit, la nostra cultura, el nostre passat i el nostre futur.»

«Finalment unes paraules de gràcies a totes les persones que m'han ajudat, però especialment a dues. Una és el nostre president que sempre ens ha donat mostres de la seva benvolença i el seu suport; i que quan passàvem l'angoixa d'uns camions que voltaven per aquests mons i que no arribaven ens comunicava la seva serenitat. Una altra és el darrer dels nostres congressistes: un infant de poques setmanes fill d'un dels nostres companys, que ahir tot seriós

i reflexiu, xuclant-se tranquil·lament el dit escoltava la cobla que interpretava sardanes i a tots nosaltres que cantàvem "Els Segadors". Jo posaria aquestes dues persones com a símbol d'un lligam entre el passat, que ja és història, un present emotiu i un futur esperançador.»

El president, Alsina i Bofill, dóna successivament la paraula a cadascun dels vicepresidents.

JORDI BAILLAT (Rosselló):

Dóna les gràcies en nom de tots els metges del Rosselló. Expressa la seva admiració per la presència de tants de metges joves. Diu que en realitat el metge és un estudiant tota la vida. Promet assistir, per mica que pugui, al Congrés vinent, d'aquí a dos anys, sigui on sigui.

Pondera el valor del que hom ha tractat en el Congrés tant la ponència d'infeccions com la dedicada a la salut, plantejada amb esperit d'humanitat.

Retraient les paraules del P. Colomer en referir-se al pensament filosòfic de Ramon Turró, creu que l'essència d'aquest pensament és el que ha informat aquest Congrés: esperit llatí, esperit mediterrani.

Elogia la conferència d'en Trueta llegida per Antoni Trias i recorda la reunió de la Societat Catalana de Pediatria a Sant Miquel de Cuixà el 1968 i cita paraules d'Oriol Casasses sobre poemes de Verdaguer, el veritable cantador del Canigó.

EMILI BALAGUER (València):

Creu que s'han de comentar tres punts com a conclusió del que hom ha fet en el Congrés.

1r. Cada ponència és una esperança per al descabdellament del nostre país. «Abans que biòlegs hem de considerar-nos catalans.»

2n. Ha quedat demostrat que els biòlegs són capaços d'aportar quelcom a la ciència de la salut, i que com a ciència la Biologia ha d'ocupar un lloc en la tasca de bastir el futur dels nostres països.

3r. Cal dur a terme les conclusions tretes de cada ponència.

MIQUEL MUNAR (Mallorca):

Expressa l'adhesió dels metges de les Illes i la seva gratitud a tots els que han col·laborat amb ell en el Congrés.

Espera, i desitja, que d'ara en davant els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana ja no es tornaran a interrompre i que continuaran

com a periòdica presa de contacte entre els companys dels diversos països de la comunitat lingüística catalana.

ANTONI OLIVA (L'Alguer):

Recorda l'anada de l'Acadèmia a l'Alguer ara fa sis anys. Llavors es va fundar l'Agrupació de Metges de l'Alguer que va rebre els companys de Catalunya presidits pel Dr. Jaume Pi-Figueras.

Agraeix als organitzadors d'aquest Congrés que hagin nomenat aquesta entitat membre d'honor del Congrés.

Acte seguit repassa els temes tractats, especialment els que toquen el vessant social i humà de la medicina.

Fa present que és portador d'una salutació del president de l'Agrupació algueresa i de tot el poble de l'Alguer als companys que han organitzat el Congrés, especialment a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears per a la qual deixa un valuós present com testimoni de fraternitat.

ANTONI VILANOVA (Andorra):

«Sóc el representant del més petit dels Països Catalans, però l'únic en què el català és l'idioma oficial.»

Cita les paraules del canonge Collell: «Poble que mereix ser lliure, si no li donen s'ho pren.»

Crítica l'actitud del president del Govern espanyol Suárez tan desconsiderada vers la llengua catalana i proclama que aquesta llengua tan digna i vàlida com qualsevol altra és el fonament de la persistència i unió dels països catalans.

ALSINA I BOFILL:

«Acabem d'escoltar les paraules dels vicepresidents del Congrés a través dels quals —subratllades per llurs diferències fonètiques— s'ha fet ben viva la presència activa i solidària de totes les terres on la llengua catalana és parlada.

Cloem el Congrés amb la recança de deixar els amics de Perpinyà i de separar-nos de tants de companys que han vingut de tots els Països Catalans a participar en aquestes jornades de treball i a compartir una il·lusió dels nostre estament que ha trigat quaranta anys a cristal·litzar. He dit amb recança, però també amb una gran satisfacció. Els responsables de l'organització del Congrés hem tingut fins a darrera hora el dubte de si la nostra convocatòria trobaria una acollida adequada i de si el contingut del Congrés resultaria digne del prestigi de la medicina catalana. Aquests dubtes han estat supe-

rats i ho han estat amb escreix. Pel nombre d'inscrits i per la qualitat científica de les ponències, de les taules rodones, de la contribució dels estudiants i dels historiadors aquest Congrés ha estat un dels més reeixits entre els que s'han celebrat. Però, encara hi ha més: l'assídua assistència a totes les sessions d'un públic nombrosíssim. En l'exposició i discussió de les ponències aquesta gran sala —d'una cabuda de més de mil places— ha estat gairebé plena. Fet que contrasta amb el que ocorre en tants de Congressos en els quals els plens només s'aconsegueixen en la sessió inaugural i en els actes socials i d'esbarjo. En aquest aspecte el nostre Congrés ha tingut una característica que val la pena de subratllar per la seva exemplaritat: dens en l'aspecte científic, sobri en l'aspecte social.

Aquests resultats vénen a demostrar l'oportunitat de convocar el Congrés. Entre tots aquells als quals jo he assistit, qualificaria el del 1930 com el Congrés de l'esperança davant les portes que s'obrien a Catalunya cap al camí de la llibertat. El del 1936 fou el de l'eufòria per haver assolit l'autonomia del Principat i perquè s'entrellucava la del País Valencià i de les Illes. El d'ara és el Congrés del retrobament. Hem retrobat amics, hem retrobat cares conegudes però sobretot hem retrobat un esperit que més d'un cop havíem temut de perdre. Hem comprovat que l'esperit de Catalunya continua inspirant el nostre estament de metges i de biòlegs i —el que encara és més falaguer— també el dels estudiants. Per la participació de la joventut en les tasques del Congrés i sobretot en la il·lusió del Congrés, podem estar segurs de la continuïtat d'aquests aplecs i de llur solvència.

I en clausurar el Congrés no podria callar com ha estat de satisfactori per a mi de presidir-ho. Mai no podia somniar un colofó més honorable a la meua tan modesta vida acadèmica.

Moltes gràcies a tots per tantes coses.»

Colofó*

J. ALSINA I BOFILL

En cloure el X Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana goso intentar de fer un breu resum del que ha estat en l'essència i en les circumstàncies.

L'essència del Congrés ha estat la feina científica. Això cal subratllar-ho. No hem anat a Perpinyà a rememorar gestes i a cultivar enyorances, a

*Publicat al Llibre d'Actes del Desè Congrés.

Figura 54 - Al cementiri de Prada, Alsina i Bofill explica l'homenatge a Fabra. A la seva esquerra, de perfil, Pere Babot, el secretari de la Societat de Biologia, veritable ànima de la represa d'activitats

gaudir d'un retrobament d'amics i a engrescar-nos perquè durant uns dies sembla que hàgim esborrat l'Albera. No. Hi hem anat a plantejar i intentar de resoldre, o més ben dit, de comprendre millor uns problemes que ens preocupen com a biòlegs i com a metges al servei d'una comunitat. El temes tractats assenyalen perfectament el doble aspecte de la feina proposada a la consideració dels biòlegs —metges i no metges— dels Països Catalans. I també expliquen que en la primera ponència els metges hagin hagut d'assessorar-se amb els biòlegs bàsics i que en la segona hagin necessitat la col·laboració de tècnics d'altres disciplines igualment compromeses en l'endegament de la salut col·lectiva.

El plantejament dels temes ha estat absolutament adequat a l'ambició de l'objectiu. Qui llegeixi o tan sols fullegi els dos llibres de ponències i aquest llibre d'actes s'adonarà de seguida que el nivell tècnic assolit és tan alt com *podíem desitjar*. No voldria caure en el parany d'un optimisme còfoi; però estic segur que els lectors del text de ponències i taules rodones —més que no pas els congressistes que només n'oïren un resum— convindran amb mi que podem estar ben agraïts a tots els participants per la feina que han fet. Han sentit la responsabilitat que implicava la represa dels congressos de metges i biòlegs dels Països Catalans sota el signe integrador de la llengua, i se n'han fet dignes.

Cal subratllar la importància de la sessió de treball plantejada i realitzada pels estudiants. Importància que resulta de dos fets: un, que per primera vegada els estudiants intervenen com a tals en un congrés de medicina i de biologia bàsica; l'altre, la transcendència dels temes debatuts i l'esperit verament constructiu i responsable amb què foren tractats.

La sessió d'homenatge a Ramon Turró tingué el nivell que calia. Els estudis llegits per Pere Domingo, Eusebi Colomer i Joan Obiols contribuiran decisivament al coneixement de l'obra de Turró.

Això no vol ésser més que un esquema del contingut del Congrés.

Però estem segurs que el judici que tothom en formarà amb la lectura dels textos publicats serà del tot favorable.

Aquests resultats demostren l'oportunitat de convocar el Congrés. Si algun moment n'havíem dubtat, el dubte ha quedat esvaït per la resposta. Entre biòlegs, metges, estudiants i acompanyants s'hi han reunit unes nou-centes persones, procedents de tots els Països Catalans des d'Andorra a l'Alguer, des de Salses a Guardamar. En aquest punt dos fets ben contradictoris vull anotar: la nombrosa i entusiasta representació valenciana i l'escassíssima participació dels metges i biòlegs de la Catalunya damunt de l'Albera. Aquesta abstenció, a què ha estat deguda? És una pregunta que ens hem fet i que no hem pogut contestar: sobretot perquè contrasta amb l'ajuda tan generosa de la municipalitat de Perpinyà i la col·laboració entusiasta de tres companys el nom dels quals seria injust de no esmentar: Andreu Roquere, Jordi Baillat i Francesc Català. Ells tres ens han fet costat en tots els actes i han aconseguit que no ens sentíssim forasters a Perpinyà. Ells tres i la municipalitat de la vila mereixen el nostre profund agraïment.

I ara, en llestir la publicació d'aquest Llibre d'Actes, esperem amb deler l'Onzè Congrés, que ha de refermar la voluntat del nostre estament d'ésser una col·lectivitat orgànica, amb desig de perfeccionament i de servei.

El concepte de salut en el Desè congrés

GONÇAL LLOVERAS

Vicepresident del Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

Les significacions d'aquest Congrés foren, en la història —trencada— d'aquestes convocatòries, moltes, molt diverses i molt importants. Les ciències de la salut, la llengua, la situació política, l'exigència de canvis socioculturals en un moment històric vulnerable, la incorporació crítica i il·lusionada de joves maneres d'entendre la salut i la malaltia, la persistència de referents personals no tan joves que aportaven reflexions fetes des del sofriment i destinades a l'esperança, varen constituir una circumstància excepcional. Tan agosarada i captivadora era aquesta circumstància que quelcom de transcendent n'havia de resultar. Quelcom volia dir: idees, debats, autocrítiques i conclusions. Amb un producte, com està de moda dir, no sé si per sort o per desgràcia: un nou concepte de salut.

Jo aconsellaria als editors d'aquest volum dedicat a la història dels nostres Congressos que, per sintetitzar de manera clara i punyent què significà el Congrés de la Represa, es decidissin a reproduir amb exactitud l'índex de la segona ponència, «Funció social de la Medicina». Els temes, la titulació d'aquests temes, la seqüència en què foren distribuïts i les persones (professionals ben diversos, òbviament) que varen assumir la responsabilitat d'escriure cada text, constitueixen un conjunt fascinant de suggeriments, atreviments i propostes que no han perdut gens d'interès. És evident que no

Figura 55. Jordi Gol i Gurina (1924–1985), el principal ponent de la "Funció social de la medicina", exposada al Desè Congrés

estic convertint en dogmes tantes i tan bones conclusions. El que dic és que l'exercici de reflexir, avui, aquesta ponència és més que instructiu. És estimulants i alligador. Fins i tot en propostes que ara resulten inevitablement ingènues. Però és que, en conjunt, domina la malficia sobre la ingenuïtat.

La definició de salut que sorgí d'aquell Desè Congrés i que hem acordat implícitament, per justícia i bon record atribuir a Jordi Gol fou adjectivada per molta gent (sobretot del món de la medicina i de la sanitat) d'intuïció poètica. Malgrat que el qualificatiu no era antipàtic, sí que era banal perquè permetia suposar que es considerava una definició inofensiva, que no mossegava la realitat. Però què ha succeït? Ha succeït que un concepte de salut no basat en la negació de la malaltia, sinó en «un viure joïós, autònom i solidari» està en els fonaments de la moderna medicina preventiva, de l'educació sanitària, de la desitjable evolució de les malalties cròniques (àdhuc les incurables) i de l'ètica d'una correcta utilització de la indispensable tecnologia. En aquell Congrés la relació metge-malalt, la consideració del pacient com agent de la seva pròpia malaltia, la necessitat d'ensenyar als metges a interrogar no sols l'organisme sinó també les persones, esdevingueren temes ineludibles. L'humanisme que en la ponència sobre funció social de la Medicina es proposava i que segueix proposant-se com una necessitat, no és un pseudohumanisme reaccionari; és un concepte vigent, que contempla la integració de la ciència, tècnica, equitat i subjectivitat del possible malalt. És a dir del malalt ja abans de ser-ho.

Crec que aquesta fou la lliçó, i els qui volen revisar a fons la manera d'ensenyar medicina i d'integrar competències més que titulacions no poden defugir-la.

10

LA CONSOLIDACIÓ

ONZÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA

Reus, 25-28 de setembre de 1980

Acte de presentació*

El dia 7 de juny tingué lloc al Club del Col·legi de Metges de Barcelona l'acte de presentació de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Antoni Mirada, president en funcions del Col·legi de Metges remarcà la importància de l'acte i cedí la paraula a Oriol Casassas, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i de la Societat Catalana de Biologia, les dues entitats promotores dels Congressos en l'etapa actual. Oriol Casassas, amb el títol «Què són i què han estat els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana?» pronuncià un parlament en el qual destacà el caràcter dels Congressos de contribució responsable a l'edificació d'un poble pel camí de la cultura. Del Primer Congrés (1913) digué que representava l'adhesió dels metges catalans a l'extraordinari moviment polític-cultural que, encapçalat per Enric Prat de la Riba, tingué lloc a començaments de segle. El Segon deixà, en forma del llibre *Bibliografia Medical de Catalunya* que recopila els textos exhibits en una Exposició bibliogràfica annexa al Congrés, un testimoni d'alt valor del potencial científic català al llarg dels segles. El Tercer (Tarragona, 1919), segons paraules del seu president Josep Maria Roca i Heras, féu patent el convenciment que «a Barcelona, s'hi han de celebrar Congressos, més no tots els Congressos. Enfront de Catalunya tots tenim els mateixos deures i els mateixos drets, les iniquitats no hi tenen predicament, ni la situació topogràfica concedeix aristocràcies ni jerarquies de cap mena. Aquesta és la veritable concepció de la Pàtria: no considerar-la reclosa dintre la seva capitalitat». En aquest Tercer Congrés, «els metges catalans reconegueren llur condició d'obrers intel·lectuals i iniciaren la idea de fundar el Sindicat de Metges de Catalunya». Del Sisè, celebrat a Barcelona l'any 1930, després d'un parèntesi imposat per la dictadura de Primo de Rivera, Oriol Casassas referí les paraules del President August Pi i Sunyer «és pel nostre treball sobretot que serem patriotes. Si el saber és una fruïció, el saber és també la força». I del Novè, celebrat a Perpinyà el mes de juny de 1936, Oriol Casassas relatà la visita que els congressistes feren a Sant Miquel de Cuixà i acabà el seu parlament amb aquestes paraules: «Avui, a l'entrada de Cuixà hi ha uns versos de Josep Sebastià Pons que diuen:

*Publicat al Llibre d'Actes de l'Onzè Congrés.

“i en ton cim ventejat, com gàrgoles estranyes
els aguts esparvers aferren els unglots.”

Cap dels visitants de Cuixà d'aquell any de 1936 no podia imaginar que, al cap de tres setmanes, en els cims ventejats de les nostres llibertats uns aguts esparvers aferrarien els unglots i començaria, pels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, una trista, adversa i llarga nit de quaranta anys.»

Josep Alsina i Bofill, president del Desè Congrès (Perpinyà, 1976), amb el títol «La significació del Desè Congrès» féu referència al procés de gestació d'aquell esdeveniment i recordà la temàtica de la reunió: una primera ponència sobre «Dinàmica de la infecció», una segona sobre «Funció social de la Medicina», els actes commemoratius del cinquantè aniversari de la mort de Ramon Turró i la participació a través de treballs d'un gran interès d'estudiants catalans, valencians i mallorquins.

Josep Laporte i Salas, president de l'Onzè Congrès, que tindrà lloc a Reus el mes de setembre de 1980, exposà el difícil compromís que comporta l'organització d'aquest Congrès després de la gran significació i el rotund èxit del Congrès de Perpinyà. Manifestà la ferma disposició dels organitzadors per tal que l'Onzè Congrès no desdiguí dels anteriors i en sigui un digne continuador. Donà a conèixer la composició del Comitè executiu del Congrès.

Josep Laporte exposà a continuació la temàtica que, subjecta encara a possibles modificacions, inclourà el Congrès. És la següent: una primera ponència sobre «La biologia del càncer» estructurada en tres taules rodones:

- Caracterització biològica del teixit cancerós.
- Condicionaments socio-ambientals en la incidència i la prevenció del càncer.
- Bases biològiques de la terapèutica oncològica; visió crítica.

La segona ponència tractarà de la contaminació i també constarà de tres taules rodones:

- Teoria general de la contaminació.
- Factors contaminants del medi.
- Criteris d'avaluació i de decisió.

Finalment serà evocada la figura del metge i il·lustre polític que fou batlle de Barcelona, Jaume Aiguader i Miró, fill de Reus, a través de treballs aplegats sota el títol comú d'«Aiguader i Miró a la sanitat municipal».

Josep Laporte acabà el seu parlament demanant la col·laboració de tots en aquesta aventura dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Cata-

lana, que tant havien contribuït i tan poden contribuir encara a la refermança de la nostra personalitat col·lectiva.

Acte inaugural

Fou presidit pel Conseller de Cultura Sr. Max Cahner, i inicià els parlaments l'alcalde de Reus Sr. Carles Martí:

«Senyor conseller que ens fa l'honor de venir en representació del senyor president de la Generalitat i senyor president del Congrés, senyores i senyors congressistes:

És molt grat per a mi expressar-vos la satisfacció que sent Reus pel fet que hàgiu escollit la nostra ciutat com a seu de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

El moment us asseguro que és oportú, ja que, precisament, en aquests dies, Reus està lluitant coratjosament perquè en aquesta ciutat s'instal·li una extensió de la Facultat de Medicina de Barcelona, i, a més, mentre vosaltres, entre els vostres actes preparàveu una conferència que el senyor Oriol Casassas ens donarà, referent al senyor Jaume Aiguader i Miró, l'Ajuntament, precisament aquests dies, l'havia declarat fill il·lustre de la nostra ciutat. Així és, doncs, que el moment és oportú. El lloc també és mereixedor d'aquest Congrés? Jo voldria dir-vos que sí i crec poder-vos-ho demostrar. Mireu, en aquesta ciutat, quan l'Ajuntament prepara un esdeveniment ciutadà, som uns noranta mil habitants, hem d'enviar a associacions i a entitats de tot tipus cent setanta-una salutacions. Quan Reus, per la seva festa major, vol triar una persona per fer el pregó, ens veiem amb un treball, ja que tenim una quantitat extraordinària de persones importants fills de Reus i escampats pel món. Quan Reus vol fer un acte cultural, tenim llocs suficients.

Quant a persones, vull recordar-vos només uns noms il·lustres nostres, vull recordar-vos Fortuny, vull recordar-vos Gaudí, vull recordar-vos Prim i no vull oblidar tampoc, en aquest moment, un il·lustre company vostre: en Jaume Sabater i Vallès. I quant a llocs vull parlar-vos del nostre Centre de Lectura, de l'Institut Pere Mata i d'aquesta sala on ara som.

Per tant, amics, com que la sinceritat és, crec jo, un element de modèstia, sincerament us dic que Reus mereixia l'honor que li heu fet.

Senyores i senyors congressistes, aus de bon auguri, que trebal·leu per la humanitat i que només us congregueu quan a les nostres pàtries hi ha democràcia i llibertat, en aquest moment no vull entenbolir aquesta agradable situació en què estem veient-nos els uns als

altres i convivint, parlant-vos de les greus dificultats que passa aquesta ciutat. Només vull dir-vos que, en aquests dies, la vostra agradable presència ens les farà oblidar. Que el vostre treball sigui fructífer. Benvinguts tots a Reus.»

A continuació el president del Congrés, Josep Laporte, féu el discurs inaugural i el secretari del Congrés, Andreu Segura, intervingué amb les següents paraules:

«Honorables consellers, Excel·lentíssim senyor alcalde, senyor president, companys, senyores i senyors:

Cal que aquestes paraules serveixin per agrair primer de tot al senyor alcalde la seva benvinguda que, com ja vam comprovar ahir a l'Ajuntament, no ha estat solament protocol·lària; i, després a totes aquelles persones que han fet possible la celebració de l'onzena edició del Congrés de Metges i Biòlegs que s'iniciarà oficialment dintre d'uns moments.

Han estat moltes les aportacions fetes des de posicions personals ben diverses, i, convé remarcar-ho, des de posicions ideològiques, polítiques i professionals diferents, les quals, aplegades, ens han permès de trobar-nos avui. Així mateix, és des d'un sentit elemental de justícia que hem de reconèixer l'esforç decidit de totes les persones i entitats que han col·laborat en l'organització d'aquesta edició. És evident, però, que aquest reconeixement afecta de forma exclusiva el capítol d'encerts que, en el seu cas, pugui anotar-se l'Onzè Congrés, perquè els errors i els defectes són responsabilitat íntegra del Comitè Executiu.

El programa d'activitats del que us estalvio l'esment perquè tots en disposeu, és dens i una miqueta d'oli no li vindrà gens sobrer. Així, la secretaria estarà oberta a qualsevol suggeriment i encara més, a qualsevol mena de crítiques que, ben segur, podran millorar-ne el funcionament. Però, naturalment, allò més important del Congrés són els seus actes: les ponències, les comunicacions, les presentacions i els debats que al seu voltant es vagin produint. En aquest sentit, voldria expressar un convenciment compartit per la majoria de companys del Comitè Executiu, i és que l'interès i la utilitat, i qui sap si també la continuïtat dels Congressos, depenen de la seva capacitat de connectar amb els problemes sanitaris reals de les nostres col·lectivitats i d'aportar-hi elements per a llur solució. Les ponències centrals poden respondre perfectament a aquest plantejament, però no em vull estar d'esmentant que les altres activitats gaudeixen també d'aquesta característica. I és amb expectació que esperem les comunicacions i les taules rodones organitzades pels estu-

dians de diverses ciències de la salut, els quals tractaran d'esbrinar les perspectives laborals dels treballadors sanitaris, o els problemes de l'ensenyament de totes les matèries relacionades. Com és amb un interès ben pràctic que esperem disposar, a partir d'avui a la tarda, de l'Índex Farmacològic realitzat pel Comitè d'Informació i Documentació Sanitàries de l'Acadèmia, que a ben segur servirà per a disminuir el perill que per a la salut de les nostres col·lectivitats significa l'abús i el mal ús dels medicaments, i, tal vegada, per racionalitzar la disbauxa actual d'aquest aspecte de la Sanitat.

Fins a la vuitena edició els Congressos reuniren, d'una forma gairebé exclusiva, professionals de la Medicina. El vuitè, que se celebrà a Barcelona el 1934 fou el primer de metges i biòlegs. Perpinyà fa quatre anys va fer-se ressò de les veus de polítics, científics socials, farmacèutics, veterinaris, ATS, Assistents Socials i dels estudiants, i, també, és clar, dels biòlegs i dels metges. L'onzena edició, seguint aquest camí, compta amb una participació plural des de tots els punts de vista.

Oriol Casassas ens deia el 1977 al Price-Congrés que "quan un poble és tenaç, sempre surt amb la seva". Tot just encetada la tardor del 1980, potser convindria preguntar-nos si ho som de tenaços i, sobretot, quina és la nostra per tal que ens en sortim. Aquesta edició del congrés és tota una oportunitat per a comprovar-ho. Bona feina a tothom i, una vegada més, moltes gràcies.»

El conseller de Cultura, senyor Max Cahner, clogué l'acte inaugural en nom del President de la Generalitat.

«Excel·lentíssim Senyor alcalde de Reus, Senyor president del Congrés, Honorable Conseller de Sanitat:

He de manifestar-vos que el nostre president tenia un interès extraordinari a assistir a aquest acte d'obertura, tant per la importància que la Medicina i la Biologia tenen en la vida col·lectiva dels pobles, com el prestigi que els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han tingut en la història de la nostra vida científica; i també, com tothom sap, pel fet que el nostre president havia escollit de jove com a professió la de metge.

Com que d'altra banda el president em manifestà la seva voluntat d'assistir a l'acte de clausura, no voldria que les meves paraules es transformessin en un parlament. Però tanmateix permeteu-me que remarqui un aspecte comú de tots aquests Congressos, que és la clara voluntat que s'hi expressa al llarg de la seva història en defensa de la unitat de la llengua i de la cultura catalanes i de la necessitat del treball en comú de tots els homes de ciència dels Països Catalans.

L'actualitat d'aquest aspecte que ara esmento ja la coneixeu: es tracta de l'atemptat —per dir-ho d'alguna manera— que s'ha volgut fer contra la unitat de la nostra llengua amb l'excusa de l'aplicació de l'ensenyament del català a les escoles del País Valencià, per part d'uns... jo crec que n'hauríem de dir irresponsables.

El fet que les institucions polítiques dels diversos països de llengua catalana siguin en aquest moment històric plenament independents entre si, no autoritza ningú de dins o de fora de la nostra comunitat a intentar de dividir la unitat de la nostra llengua i de la nostra cultura. La llengua catalana i la nostra cultura en la seva totalitat són pròpies del Principat de Catalunya com també pròpies del País Valencià, de les Illes o de la Catalunya Nord.

¿Com podem pensar que no pertanyen a la nostra cultura Ramon Llull o bé Arnau de Vilanova o Anselm Turmeda o Jordi de Sant Jordi, Ausiàs Marc o Joanot Martorell o Jaume Roig, i fins i tot persones que no redactaren la seva obra, científica o filosòfica en aquest cas, en català, com Lluís Vives? Sense oblidar tampoc aquell memorable Manuel Corachan, que havia de presidir precisament a València l'any 1938 el Desè Congrés, que la Guerra Civil no féu possible.

Fets com els que estic esmentant no han de fer, ni fan, perdre les nostres conviccions, els nostres propòsits, i els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, que ja tenen una llarga tradició en aquesta tasca de relacionar homes de tots els Països Catalans, són sens dubte una confirmació. I he de dir —i em sembla reflectir amb això el pensament d'un gran nombre de ciutadans de la nostra comunitat— que n'estem profundament agraïts.

Tanmateix, no és pas l'única tasca que han fet, que fan i que han de fer aquests Congressos. Esperem d'aquest Onzè Congrés una nova contribució al progrés de la nostra comunitat.

És per això que declaro obert, en nom del president de la Generalitat, aquest Congrés.»

Actes dels estudiants

Es presentà la Secció d'estudiants de l'ACMCB, que s'agrupà amb el nom de Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears. El president de la Joventut Mèdica de Lleida, Jaume Tort, inicià l'acte amb les següents paraules:

«Bona tarda,

Dins dels temes que en aquest Congrés desenvolupem els estudiants, procedim ara a realitzar el primer, que com haureu llegit en

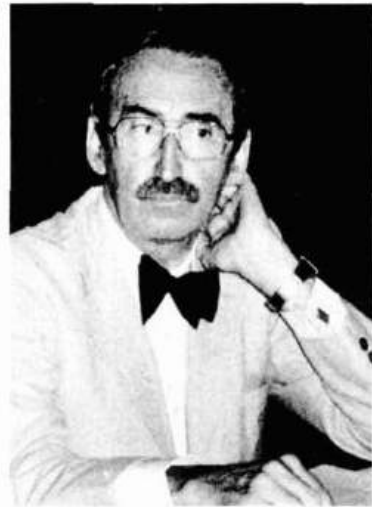

Figura 56 - Josep Laporte i Salas (1922), president de l'Onzè Congrés.

el Programa consisteix en l'acte de presentació de les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears.

Abans, però, de començar aquest acte volem fer públic el nostre reconeixement a tots aquells, tant professionals com estudiants i membres de la secretaria, que han fet i fan possible la realització d'aquest Onzè Congrés, el Congrés de la normalització, del qual esperem, amb una seguretat certa, els millors fruits.

Les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears, òrgan de coordinació de les distintes Seccions de Joventut Mèdica, és una associació integrant de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, i vol ser en el seu si la representació dels estudiants de les distintes branques de les Ciències de la Salut.

Les joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears estan integrades, ara per ara, per 5 Seccions de Joventut Mèdica, que es troben a Barcelona, Girona, Lleida, Sabadell i el Vallès Oriental. Òbviament, és desig de totes les Juntes o Assemblees d'aquestes Seccions l'augment del nombre de Joventuts Mèdiques, sempre que responguin a unes possibilitats i unes necessitats reals, i en aquest camp considerariem com un fruit important d'aquest Congrés la possibilitat de constitució de la Joventut Mèdica del Baix Camp, tenint en compte a més la preexistència important d'organitzacions que en aquest sentit es dona aquí, a la ciutat de Reus.

Les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears es regeixen per uns Estatuts aprovats per les Assemblees de totes les Seccions i per la Junta de Govern de l'Acadèmia, en les quals s'especifica la seva missió com a òrgan de coordinació, de pressió i de defensa dels estu-

dients davant d'altres instàncies, al temps que cada Secció conserva les seves responsabilitats en tots els camps de l'activitat que li és pròpia.

Les distintes Seccions de Joventut Mèdica, en la seva globalitat, compten amb més de 2.200 Socis, cosa que fa de les Joventuts Mèdiques una eina important per als estudiants, una eina de serveis de la qual els estudiants assumim la gestió i la responsabilitat, una eina de reivindicació i aprofundiment en la realitat que vivim, una eina de futur cap a concepte de Ciències de la Salut, cap al treball responsable al servei de la nostra comunitat nacional.

Però bé, serà millor que els objectius que perseguim els membres de les Joventuts Mèdiques us siguin explicats pels amics que m'acompanyen en aquesta taula, i que són: Oriol Ros i Ametller, Albert Maroto i Genover, Antoni Gelonch i Viladegut, Jaume Busoms i Julià i Agustí Muntaña i Ponsa, que desenvoluparen l'actuació i els projectes de la Secció.»

Intervingueren el secretari general de l'ACMCB, Joaquim Ramis, i el president del Congrés, Josep Laporte, que donaren suport a les seves activitats.

Conferències extraordinàries

Antoni Subias i Fages parlà sobre «Ètica de l'experimentació oncològica», que fou presentat per Pere Abelló, i Xavier Rubert de Ventós parlà sobre «La cultura com a contaminació». En féu la presentació Gonçal Lloveras. Una tercera conferència fou la d'Oriol Casassas sobre «Aiguader Miró i la sanitat municipal»; per la seva relació amb l'esperit dels Congressos i llur història, i amb els homes dels Congressos, la transcrivim en la seva integritat.

Aiguader i Miró i la sanitat municipal

ORIOI CASASSAS

Mots Previs

He de demanar la vostra benevolència. Justament quan em disposava a la realització d'aquest treball, vaig tenir entrebancs de salut. Aquest enutjós contratemps m'ha impedit de furgar les biblioteques i els arxius que hauria volgut. Per exemple, del Primer Congrés de Sanitat Municipal, celebrat a Barcelona l'any 1927, m'he quedat només amb la data. Però —i això em dol encara més— m'ha impe-

dit també de parlar i parlar amb els fills del nostre home, vells i entranyables amics.

Per culpa d'aquests impediments, el treball té dos defectes ben visibles: una mancança d'informació i una extensió desmesurada que no s'adiu a l'habitual d'una conferència. No he tingut temps de fer-ho més ric i no he tingut temps de fer-ho més curt.

Disculpeu-me'n.

Reus, 28 de setembre de 1980

Prefaci

Capítol I «Empelta les pereres, Dafnis; els teus descendents
ja colliran la fruita.»
Bucòliques. Ègloga IX.
VIRGILI.

I sort n'hem tingut, quan n'hem fet cas. Perquè la gran majoria de les accions dels humans més aviat fan sentir esgarrifances o avergonyeixen: depèn dels *temperaments*. I si algú troba *exagerada l'afirmació*, que llegeixi qualsevol crònica o qualsevol llibre d'història, de qualsevol país, de qualsevol segle; això sí, que no sigui un d'aquells manuals que —universalment, em sembla— hom destina, generalment —i per fortuna— amb resultats fallits, a la narcotització dels escolars. Com si ben engallinats —trionfalment engallinats—, els escolars del món haguessin de resultar uns patriotes més ardits. Jo sóc del parer que la llufa —ni la llufa ben intencionadament embolcallada amb senyeres apoteòsiques— mai no ha donat bons resultats, mai no ha donat uns resultats sòlids. Entre persones honestes i degudament granadetes, allò de «cantant les veritats es perden les amistats» és fals. Un exemple: tothom sap que no sóc un especialista en història i per aquesta raó no ha d'estranyar que fins no fa gaire temps jo ignorés que a un dels nostres comtes-reis li havia estat donat l'epítet de «segon Neró». Alguns dels seus actes¹ mereixen, veritablement, la denominació de bretolades; i la fermesa dels meus ideals, us confesso que no ha resultat pas afeblida pel fet d'aquesta ampliació dels meus coneixements històrics.

Ara bé, és fàcil de constatar que en aquests punts de vista no hi ha unanimitat de criteri perquè, encara avui, és evident una notable tendència a l'hiperbòfic color de rosa. Deixem-ho córrer, que no és pas aquest el camí que volíem seguir.

Dèiem que la humanitat n'ha fet d'imperdonables, però, com que fa tants de segles que «lo tems vai e ven e vire» —segons l'expressió contundent de Bernat de Ventadorn— també, sense gaire esforç, d'entre les accions dels humans aplegaríem unes quantes dotzenes d'empreses que, obertament, ens inclinen a la benevolència i a la simpatia i que, fins i tot, són capaces de des-
pertar en els nostres cors una mena d'orgull d'espècie.

Les coses en aquest punt, faré —si m'és permès— una afirmació categòrica. No és que hi tingui tirada perquè, amb els anys, m'he anat tornant mesurat, però aquí sí que no puc admetre ni restriccions ni excepcions: totes, totes les empreses dels homes que honoren els homes i honoren els pobles, totes han estat dutes a terme amb acceptació completa del consell de Virgili: «empelta, noi: que els teus fills o els teus néts ja colliran la fruita.» I sort n'hem tingut, perquè l'esbojarrada impaciència —que no vol dir la permanent impaciència— només engendra fragilitat; i el que ens convé és solidesa.

Així, ben bé així, ho comprengueren els homes del nostre començament de segle. Els homes del Primer Congrés Universitari Català, els del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, els del Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, els de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Societat de Biologia de Barcelona, els del Sindicat de Metges de Catalunya i els de tantes altres iniciatives. I els homes de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques que promogueren i realitzaren el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana. Tots plegats, amb llurs accions, més grans o més petites, i fins i tot d'aparent diversitat de direcció, feren possible per exemple que, l'any 1933, Aiguader i Miró diguéssin «que el català serveix perfectament al científic per a escriure tots els seus pensaments i el resultat de les seves recerques; que guadeix avui de tota la plenitud per a esdevenir llengua científica».²

Els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han estat una aportació important a aquesta situació que constata Jaume Aiguader. Però han estat aportació i contribució a d'altres camps —un dia vaig dir que s'han guanyat ben merescudament la condició de «fet de llibertat»—,³ d'altres camps que no em pertoca, ara, de referir. Vull fer al·lusió només a una qualitat que en cada una de les seves deu edicions ha estat present: la memòria. En forma d'homenatge a mestres desapareguts (a Turró, a Perpinyà, l'any 36 i el 76), de record a figures exemplars i excepcionals de la nostra medicina medieval (l'«Elogi del beat Joan Gilabert Jofre» que féu l'any 1917 aquell apassionat congressista que fou Faustí Barberà, de València, o l'estudi biogràfic de «Mestre Guillem Cotellet» que exposà a Girona J. M. Roca i Heras, l'any 21), de commemoracions com la del Centenari de Gimbernat, d'Exposició Bibliogràfica com la inigualable del 2n Congrés,⁴ o a través dels parlaments inaugurats d'alguns dels presidents,⁵ ha estat present a tots els Congressos la memòria. Però no la memòria de l'encens ni la del bombo i els platerets, sinó aquella que sempre comporta una lliçó: o una admonició. Que té intenció de servir d'estímul o d'inclinar a l'esmena. Del primer Congrés, l'any 13, fins al desè, les coses han anat així i, per a aquest Onzè Congrés el comitè organitzador decidí, no massa encertadament, que jo fos l'en-carregat d'aquesta missió. Ja està fet: ara jo he de fer de memòria.

A Reus, callia parlar d'un dels seus fills i fou escollit Jaume Aiguader i Miró, que era fill il·lustre de la ciutat de feia una pila d'anys i que ho és

oficialment des del recent 11 de setembre. I, de les múltiples activitats d'Aiguader i Miró, calia referir-se a una que s'avingués a la natura de la nostra assemblea: fou triada la sanitat municipal. Així fou acordat i així consta en els programes. He de parlar d'Aiguader i Miró i la sanitat municipal.

Capítol 2 «Jo em meravell (14)
com pot haver-hi encara vida
darrera tanta mentida.»
Qui ulls ha.
FRANCESC VALLVERDÚ.
(De Barcelona)

Mireu: crec que us ho he de dir. Sóc d'un natural que no m'ha agradat mai d'enganyar els amics i, per aquest motiu, aviso des d'ara que no parlaré de sanitat municipal. I no en parlaré perquè no sé què vol dir «sanitat municipal». ¿És per ventura el conjunt de mesures i de serveis encaminats a restaurar i preservar i sobretot a promoure la salut pública dels ciutadans del municipi? Si és així, deixeu-me preguntar: de quin tipus de municipi? Del rural, de població dispersa, amb mitjans de comunicació difícils, que segueix un llastimós procés de despoblament?⁶ O del municipi d'entre dos mil i deu mil habitants que va fent la viu-viu amb més pena que glòria? O de les poblacions que han experimentat un indigerible increment demogràfic i s'han convertit en inhumanes aglomeracions urbanes? O de les ciutats-dormitoris? Deixeu-me preguntar també: existeix una salut privativa —allò que en diuen, d'ús particular i intransferible— dels habitants d'un determinat municipi? O és que no és cert que tots els membres d'una comunitat tenim unes responsabilitats comunes que no saben res de les divisions administratives, molt sovint arbitràries? Entenc i comparteixo que «malgrat les característiques pròpies de cada medi, l'organització i les finalitats de la sanitat han d'ésser úniques», com diuen en Clos, la Sècul i en Segura.⁷ I així mateix que «aquesta consideració no pressuposa que les solucions sanitàries siguin universals, sinó que cada problema exigeix una resposta particular en el sí d'una política sanitària global». I ara pregunto: de quina política sanitària hem de parlar? Ens hem d'omplir d'indignació rellegant les constants denúncies que l'incansable *Jaume Aiguader feia de la injusta situació sanitària? Quan deia, per exemple, «a primers de segle, l'Estat espanyol es movia encara en una concepció medieval respecte a sanitat».⁸ O quan explicava⁹ en aquella meritíssima secció de Noticiari de les seves Monografies Mèdiques que, àdhuc la República —que havia augmentat notablement els pressupostos de la Direcció de Sanitat—, primer amb l'excusa de l'Estatut pròxim a donar-nos, després amb la del proper traspàs de serveis sanitaris i, un cop tras-*

passats, en espera de la seva valoració, de 47 milions que era el pressupost total dels anys 32 i 33, consigna per a les comarques del Principat 10.000 pessetes per a lluitar contra les rates de la zona del Prat de Llobregat. Aiguader i Miró arrodoneix el depriment espectacle amb la citació d'unes xifres esborronadores: dos milions de pessetes era la suma del que destinaven a sanitat pública les quatre Diputacions Catalanes, i aquests dos milions eren els únics cabals de què disposava la Conselleria de Sanitat en un moment que Catalunya tenia 2.800.000 habitants. Tocava, encara no, a tres raïls per habitant i any!

Potser sí que convé que rellegim en aquests moments aquestes denúncies i que ens omplim, no d'indignació baladrera, però sí de fermesa i de contundència i que siguem molt cautelosos a l'hora de fer amistats.

Si no hem de parlar de la política dels greuges —passada, recent o actual—, ¿hem de parlar de l'absurda i ridícula paròdia de legislació que s'inicia el 1822 amb una Llei general de Beneficència, que comença a embollicar-se tot just dictada amb decrets centralitzadors i provincialitzadors: que arriba a graus d'insània l'any 1944 amb una Llei de Bases i que amb decrets de comarcalització sanitària inoperants, amb reformes no dutes a terme i amb una permanent mala entesa entre les institucions sanitàries, ens ha dut a un batibull del diable del qual ens costarà molt de sortir?

Parlar d'aquesta història -la política del «Boletín»- produeix un tedi de no dir.

Així que, he de parlar de la història de l'esperança, de la història de les aspiracions i dels projectes, de la història de les il·lusions?

Capítol 3 «Camins d'Igualada,
camins de Fraga,
les esperances!»
Imitació del foc.

BARTOMEU ROSSELLÓ-PÒRCEL,
(De Ciutat de Mallorca)

Però, si d'aquest món de somni —que, amb una tenacitat indòmita, uns quants han anat fent realitat, cada dia una mica més, amb progressos imperceptibles i tot, si voleu—, si d'aquest món de somni ja està tot dit!

Aiguader i Miró, l'any 34, deia que «la misèria és una enemiga personal de l'home» i que «és una enemiga cara, car les seves malifetes embobreixen les nacions»¹⁰ i que «la primera empresa i la més alta dels organismes governamentals és la sanitat pública».¹¹

Al Congrés de Perpinyà del 76, en aquella immarcescible Ponència de la funció social de la Medicina, i després a l'Àmbit d'Estructura Sanitària del Congrés de Cultura Catalana, i després a tot arreu —vull dir a tot arreu on hi ha responsabilitat i enteniment— es proclama que «l'objecte

Figura 57 – L'Onzè Congrés, a Reus, recordà Jaume Aiguader i Miró (1882–1943), fill de la ciutat. D'esquerra a dreta, Joan Casanovas, president del Parlament de Catalunya, Francesc Macià i Jaume Aiguader, batlle de Barcelona

específic i el centre d'interès del sistema sanitari no ha d'ésser la malaltia sinó la salut».¹²

Però no la salut «per decret» que podria infondre la confiança en uns fal·laciosos índexs municipals o provincials o estatals de llits per mil habitants,¹³ sinó la salut entesa com un afer personal i solidari alhora, la salut que, amb tota certesa, podria promoure un sistema sanitari que atengués, com diu en Jordi Gol,¹⁴ un petit detall: la qualitat.

He dit que no sé què vol dir «sanitat municipal» i que no en parlaré. En canvi, em referiré a solidaritat, a justícia i a empresa comuna.

Capítol 4 «Car tan profundament la seva arrel s'allarga,
que floriria encara si aquesta terra amarga
un dia fos coberta d'una crosta de sal.»
La Galerna i el Llamp.
MÀRIUS TORRES.
(De Lleida)

El programa també anuncia que parlaré de Jaume Aiguader i Miró i no us vull enganyar: no en parlaré. Perquè, en canvi, em referiré a la lleialtat, a la fidelitat, a la tenacitat, a la dignitat, a l'ànim infatigable, a la generositat i a l'abnegació que condueix al sacrifici. És clar que aquelles qualitats eren presents en la personalitat de Jaume Aiguader i li eren reconegudes pels contemporanis. Rovira i Virgili¹⁵ parla de la seva fe, la seva constància, el seu «esperit lliure de les febleses del descoratjament» i diu que és «el necessari tremp de caràcter» i «un optimisme actiu». Refereix que «Puig i Ferrerter, amic íntim d'Aiguader des de l'adolescència, ha pogut caracteritzar-lo dient que sempre l'ha vist content i somrient». Nicolau d'Olwer¹⁶ diu «hi ha èxits fàcils, hi ha èxits difícils, rarament n'hi ha d'injustos». El d'Aiguader amb les «Monografies Mèdiques» «és just i estimulante perquè recompensa els esforços» «d'aquest home activíssim, que tantes tongades d'i-

nactivitat forçosa ha hagut de sofrir». I Humbert Torres¹⁷ assegura que «l'obra del doctor Aiguader serà, amb el temps, una fita memorable en el camí de la nostra ascensió i del nostre recobriment» i diu que és un dels «treballadors de la primera hora».

Això ho escriu Humbert Torres, que fou també un dels treballadors d'aquella primera hora, una altra de les figures il·lustres d'aquella raça de metges que feren possible que «aquesta terra amarga» florís després d'haver estat «coberta d'una crosta de sal». No puc parlar d'Aiguader i Miró i silenciar els seus nobilíssims companys de professió, de combat, els qui per la identitat d'ideals i de virtuts són els seus germans en la història. Jaume Aiguader i Miró no ho aprovaria.

Capítol 5 *Vora el barranc del Carraixet.*
VICENT ANDRÉS I ESTELLÉS.
(De Burjassot)

Humbert Torres i Barberà (1879–1955), que havia estat a les comarques lleidatanes l'ànima i el motor d'aquell incomparable moment de la nostra història que fou Solidaritat Catalana, formà part dels Comitès executius del Segon i Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana. Fou el primer alcalde de Lleida elegit per la voluntat popular i, com Aiguader i Miró, morí tristament després d'un exili injust on l'havia empès la seva dignitat d'home lliure.

Després, amb tota la unció que desvetlla la condició de màrtir, vull dir ben alt el nom de Rafael Battestini i Galup, director de l'hospital de Santa Tecla de Tarragona, que morí afusellat el 22 d'abril de 1939 per haver comès el «pecat» d'estimar la terra.

I vull dir ben alt el nom del batlle de la Ciutat de Mallorca, Emili Darder, elegit en dues ocasions (l'any 1933 i el febrer del 1936), que posà ordre a la lluita epidemiològica a les Illes i que patrocinà un pla de reorganització dels serveis sanitaris municipals de Ciutat, que a Perpinyà, l'any 1936, fou elegit vicepresident del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana —el que havia de tenir lloc a València, l'any 1938— i que, el 24 de febrer de 1937, malalt, assegut en un pedrís del cementiri, fou afusellat perquè era un home lliure i fidel.¹⁸

I és clar, he de dir també ben alt el nom d'aquell home savi, de recta consciència ciutadana, que dirigí l'Institut Provincial d'Higiene de València —instal·lat en un edifici que costejà personalment—, que fou professor de la Universitat i rector (del 1932 al 1934), que pertanyia a una il·lustre dinastia¹⁹ de metges valencians que —ininterrompudament— va del segle XVIII fins als nostres dies, un membre de la qual, Vicent Peset i Cervera, fou president d'honor del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana.

M'estic referint, òbviament, al Dr. Joan Baptista Peset i Aleixandre, a qui el poeta Vicent Andrés Estellés ha dedicat uns versos colpidors, punyents:

Ofici permanent a la memòria de Joan B. Peset, que fou afusellat a Pater-na el 24 de maig de 1941.²⁰

És el llibre que acaba amb el «Gran Oratori pels morts valencians de la postguerra», altrament titulat «Vora el barranc del Carraixet», que diu:

«Vora el barranc del Carraixet
hi ha un taronger d'amargues branques:
penja una collita de màrtirs
d'una mort amarada i pobra.»

Ara, entenc que el que convé és

«Que la pluja caigui a poc a poc en els sembrats
i l'aire passi com una estesa mà
suau i molt benigna damunt els amples camps»

com diu l'Espriu.²¹ Però amb memòria indeleble.

I acabo aquest prolix Prefaci que —jo diria— ha precisat a bastança la direcció del meu treball.

Introducció

Capítol 6 «Un obre, de vegades,
els ulls —perquè tots, qualche pic, hem d'obrir els ulls—»
Poemes de Mondragó.
JOSEP MARIA LLOMPART.
(De Ciutat de Mallorca)

Així, ja està dit: no tractarem de sanitat municipal perquè parlarem de soli-daritat i de justícia i ens referirem a Jaume Aiguader i Miró a través de les qualitats que l'alta civilitat inclou.

Abans d'entrar en matèria voldria, un moment, dir-vos on em trobava quan vaig començar a pensar sobre aquestes coses i voldria fer una referèn-cia a uns sentiments i punts de vista de quan em disposava a començar a pensar sobre aquestes coses.

La plaça de Sant Joan de Florència —té una elegància màgica incom-parable— és un dels indrets del món que posseeix una força d'atracció més gran. A més, l'hora era d'una amabilitat exquisida: sense presses, madura, sense estridències de llum. Jo m'havia assegut a terra, en un esglaó de la *catedral*. La plaça era plena de vida i de pausada animació; l'aspecte divers dels qui hi coincidíem permetia d'assegurar que les terres de les quals pro-cedíem també eren d'allò més diverses.

L'aire de la plaça contenia de tot: bonhomia, curiositat intel·lectual, un punt de xerxina; hi flotava la solitud que eixia d'uns joves d'aspecte taci-

turn i l'inútil desig de fer-los una mica de companyia; la simplicitat i la sinceritat de l'abraçada d'uns enamorats; hi flotava la tristesa d'una música antiga que tocava un noi des de la seva cadira de rodes i, sobtadament, es feia present la idea de la inconsciència que ha conduït les ciutats del món al problema de les «barreres arquitectòniques», com si la invalidesa fos un invent recent: a l'aire de la plaça hi havia misèria al costat de l'opulència i la indignada vibració que provoca l'existència dels desnivells vertiginosos. I hi havia l'ombra de les pedres antigues i el reflex fugaç dels marbres multicolors que —un instant— el sol va il·luminar; i hi havia l'ampla i l'alta llibertat del cel i dels camins i dels destins.

Tot i la munió de motius de combat inajornable, l'aire de la plaça de Sant Joan era fecund; era un món de lites aconseguïdes, de feines començades i d'accions que encara s'han d'iniciar «tan divers, tan extens, tan temporal» que vaig sentir-lo com la meua pàtria, amb el «desesperat dolor» de rigor.

M'hauria semblat una vanitat d'argumentació difícilment sostenible que algú dels qui en aquella hora respiràvem aquell aire hagués proclamat que ell procedia de la terra més ufana existent sota la capa del sol. Sóc dels qui opinen fermament —tot i no haver visitat, ni de bon tros, la totalitat de les terres del món— que no n'hi ha cap de més ufana que les altres. Totes tenen —ben igualment— la digníssima condició de lloc de treball, de lloc dels treballs que encara cal fer per aconseguir que l'aire de les places de Sant Joan del món sigui sense terboleses. La qual cosa no és incompatible amb el fet d'estimar —«amb un desesperat dolor»— la terra on esmercem el nostre esforç i els companys de la feina i les eines comunes.

Em sembla que ho devien veure —si fa o no fa— d'aquesta manera l'August Pi i Sunyer, que fou un campió de ciutadania entre nosaltres i que, a Caracas, fou un sembrador de civilitat; i un dels seus més fidels deixebles, Josep Puche Álvarez, fill de Lorca, estudiant i metge a Barcelona, catedràtic i rector a València, que fou un altíssim exemple de dedicació entre nosaltres i que, a Mèxic, deixà «una huella profunda y bienhechora» «y así seguirá presente en lo más noble que haya en nosotros». ²² I Jaume Aiguader i Miró, del qual jo no sabia dir si lluità per Catalunya o pels desvalguts de Catalunya i la biografia del qual, escrita amb tant d'amor per Josep Maria Poblet, ²³ acaba amb les següents paraules: «És que algú no veu, no endevina en aquestes paraules que Aiguader va escriure una mena d'autoretrat de la seva pròpia persona, tothora propícia a les causes justes i als grans i suprems abrandaments?»

I potser també ho veia així el més gran i el més foll —amb la follia del cor— dels catalans de tots els segles: Ramon Llull, que dugué el seu permanent combat contra l'error, que lluità incansablement per la veritat i per l'endrega de les condicions de convivència de l'un extrem a l'altre de la terra, convertint tot el món en la seva pàtria.

Capítol 7 «Oh món,
 m'ha costat de pensar que jo era també dels teus,
 que portava a l'esquena
 la meua càrrega d'home.»
Obra poètica.
 JORDI PERE CERDÀ,
 (De Sallagosa)

Sigui com es vulgui, allò que de cap manera no pot ésser posat en dubte és que la responsabilitat dels afers comuns ens incumbeix a tots i que només ens en sortirem —tal com deia un vell amic enyorat que aconseguí de des-*pertar nombrosíssims rau-raus i, és clar, es convertí en un personatge incòmode als ulls de molts—* si edifiquem damunt de la veritat, la justícia, l'amor i la llibertat.²⁴

*La biga i la busca perennes*²⁵

Capítol 8 «Trois mots contre la peste ont plus d'effet que l'art:
 s'enfuir vite, aller loin et revenir bien tard.»
 AUGIER FERRIER, segle XVII²⁶

Les coses no haurien d'anar d'aquesta manera però, correntment, hi van. Els homes i els pobles necessitem ensopegades fora de mida per arribar a la conclusió que potser caldria disposar-se a rumiar la conveniència de solucions. L'any 1348, per exemple, a tot Europa fou un any fatídic: fou l'any de la irrupció de la pesta negra. A Mallorca, en un mes, morien unes 15.000 persones; a València, el més de maig, «hi moriren tots jorns més de CCC persones»; a Barcelona, el mes de juliol també: la Plana de Vic veié reduïda la seva població a una quarta part, etc., etc. I a la resta d'Europa, semblantment: a Florència, la pesta s'endugué els tres cinquens dels habitants de la ciutat, al Llenguadoc féu malvestats dels mateix ordre, etc., etc.

Els territoris de la corona de Pere el Cerimoniós restaren despoblats i tan afeblits «que en comptes del destí de grandesa que Pere els havia preparat, entrarien en lenta decadència».²⁷ Pierre Vilar tampoc no vacil·la a atribuir a la pesta una de les causes de la nostra decadència.

De res no valgueren els advertiments i els consells dels mestres. Uns d'aquests els donava el 24 d'abril de 1348 Jaume d'Agramunt, de l'Estudi General de Lleida,²⁸ en la seva famosa Epístola als Paers: «com aja ohit dir a persones dignes de fe que epidímia ho pestilència e mortaldats de gents regnen e han regnat en algunes partides e regions a nos vehines...» Res no hi valgué, ni la fugida del lloc infectat, que «així com no mor en la batalla aquel que no y és».²⁹ era una mesura recomanada encara al cap de tres segles.

Pere el Cerimoniós fugí cap a les terres de l'interior amb tota la família: a Terol, a Tarassona, a Sogorb, i tot i així moren la reina Elionor (30 d'oc-

tubre), Joana de Foix, tia del rei (mes de maig) i les infantes Maria (juny) i Blanca (novembre). A Barcelona, dels cinc consellers de la ciutat en moriren quatre i els jurats i prohoms d'Alzira prohibiren al campaner Joan Gas-có de tocar campanes a fi d'evitar l'increment del pànic.

També hi hagué algun cas de millor estrella, com -per exemple- el d'aquelles set dames i aquells tres cavallers que sortint d'oïr missa a Santa Maria Novella — molt a prop de la plaça de Sant Joan que fa una estona al·ludíem — decidiren de fugir de la ciutat i, tot plegat, arribant-se a Fiesole, que és a quatre passes, passaren uns quants dies d'allò més entretinguts contant històries. O al menys així ho explica Boccaccio en *El Decameró*.

Com que les causes de l'epidèmia eren atribuïdes a circumstàncies que avui sabem que són errònies, eren comesos múltiples estropicis: a Narbona i a Carcassona foren torturats i cremats els «responsables». A Barcelona els jueus foren acusats d'emmetzinadors i, en un assalt, van ésser assassinats al Call bastants dels seus pobladors.³⁰

Els metges del Països Catalans —els nostres físics— amb freqüència mantingueren una actitud elogiosa. El metge reial Pere Ros va ésser recompensat amb uns dominis a Vilafranca de Morella; a València es distingiren els metges Berenguer d'Eimeric, Bernat Minguet i Pere Llambilles; i a petició dels jurats de Ciutadella fou recompensat pels seus serveis el metge Nadal.

Jaime Aiguader, en el seu llibre *Elogi dels metges i de la medicina*, ens conta dels combats dels metges contra l'assot de les malalties i contra la ignorància; una ignorància escruixidora que, no el 1348, sinó tres segles després, encara provocava accions com la que transcrivim.³¹

«La ignorància cercava sempre una persona a qui acusar.»

«És demostratiu en aquest sentit el procés contra Guillem Piazza i Joan Jaume Mora a Milà, durant la pesta de 1630.»

A continuació transcriu la inscripció gravada en una columna a Milà.

“En aquest solar desert hi havia abans la tenda de Joan Jaume Mora, el qual conjurat amb Guillem Piazza, comissari de salut pública, i altres, durant una pesta terrible, per mitjà d'ungüents escampats per ci per lla, multiplicaren les horribles morts.

“Per això el Senat ordenà que ambdós, jutjats enemics de la Pàtria, serien primerament atenallats damunt d'un cadafal amb tenalles tallants; després d'amputada la mà dreta, condemnats al suplici de la roda; sis hores després, degollats i tot seguit cremats; i per esborrar tot rastre d'aquests criminals, llurs béns confiscats, llurs cendres llençades al riu, aquesta casa oficina del crim, en memòria eterna de la malifeta, enrunada amb prohibició de reconstruir-la, i bastida una columna infame com a record.

«Fugiu d'ací, fugiu, bons ciutadans, perquè no us taqui aquest clos infame. 1630, calendes d'agost.

Marc Antoni Menuto, Senador, president de la Sanitat Pública.

Joan Baptista Trotto, president del Senat milanès.

Joan Baptista Vitlilumi, cap de Justícia.»

Per més que potser no tot era degut a la ignorància; potser hi havia una mica de Barranc del Carraixet i una mica de denúncies i rivalitats de Biga i Busca. Perquè una mica més enllà cremaren Savonarola i un tros més lluny cremaren aquell gran enamorat del mestre Ramon Llull que fou Giordano Bruno. I no fou pas per supersticions ni per ignorància.

Bé, deixem-ho, que això ens duria lluny del nostre objectiu. Estàvem dient que l'home, per decidir-se a prendre determinacions, molt sovint necessita rebre la gran patxada. O necessita que les desventures siguin anunciades no amb xifres de fredes estadístiques, sinó amb noms propis. Aiguader i Miró ho sabia i per això una vegada va escriure:³² «A Catalunya es calcula que hi ha 40.000 tuberculosos. Cada any en moren uns 4.000. Què fem per a evitar-ho?... Pensem que cada dotze mesos perdem un poble gran com Falset, que en el que va de segle hem perdut tres Lleides o tres Manreses.»

* * *

«Trois mots contre la peste...» No; el camí és un altre; el que saben les persones responsables. Tenir consciència dels problemes i ajudar a la col·lectiva presa de consciència dels problemes i combatre la ignorància. Com Jaume Aiguader, que en una altra banda³³ comentava que «existeix un temps en el qual les malalties es poden prevenir, i la majoria guarir, i ensenyar l'home del carrer a encertar aquest moment és el que proposa l'obra divulgadora i social dels metges».

Capítol 9 «Amb l'alba, la ciutat és més bruta i extensa.

.....

Més bruta i més extensa.

i l'alba malgrat tot també ací és alba.»

Terra en la boca.

JOAN FUSTER.

(De Sueca)

La ciutat és bruta, les ciutats encara havien estat més brutes. I fou necessària la pesta negra perquè els consells municipals decidissin d'ocupar-se de la neteja.

Anteriorment, només alguna disposició aïllada o alguna benemèrita acció privada. Citem, en aquest desolat capítol, l'autorització que, l'any 1301, Jaume II va concedir als consellers de prohibir que fossin llençades les aigües residuals al carrer.³⁴ Però foren els terribles estralls de la pesta els que convenceren de la necessitat de vetllar més seriosament per la salut pública. L'any 1348, com ja hem citat, a Barcelona només quedà un conseller viu

—Romeu Llull— i el dia 30 de novembre, festa de Sant Andreu, seguint la vella tradició, tingué lloc l'elecció del nou consell, amb Guillem Oliver de conseller en cap. El càrrec era d'un any de duració i a Guillem Oliver el succeí Ferrer de Manresa. Fou durant el mandat d'aquest, el mes de maig de 1350, que el Consell de la ciutat de Barcelona creà el càrrec de «metge del comú»³⁵ amb la missió de vetllar per la sanitat pública. Barcelona fou una de les primeres ciutats europees que disposà d'aquest funcionari, del qual cal dir el nom, Ramon de Tesserach, especialment ara que l'Acadèmia acaba de concedir un premi en recordança del fet.

Aquesta voluntat de fer, amb esperit col·lectiu, les coses més ben fetes manifestada en la institució d'un metge del comú, fou seguida a d'altres ciutats dels nostres Països: l'any 1372 Cotlliure designà Albert Puig i l'any 1383 Tarragona designà dos metges del comú: un de cristià i un de jueu.

A Barcelona, l'any 1394 fou creat el càrrec d'escombriaire municipal. A començament del segle xv fou contractat un home que recorria la ciutat amb un ase i recollia les bèsties mortes. L'any 1446 la decisió del Consell, en aquest aspecte, pot ésser qualificada de transcendental. A l'ase li fou adjuntat un carretó que, ben visiblement, havia de lluir les armes de la Ciutat, l'escut.

Aquestes mesures foren inici, però el problema —han transcorregut sis segles— no ha estat resolt encara. Aiguader i Miró³⁶ clamava per una xarxa eficient de clavegueres: amb el suport d'unes estadístiques, cita com la construcció de bones clavegueres disminuï la mortalitat a Danzig i a Buenos Aires.

A Barcelona, l'onada immigratòria produïda per l'expansió industrial i l'Exposició Internacional del 1888 provocà la progressiva ocupació de l'espai situat «fora muralla», més enllà de les Rondes. L'any 1897 s'iniciaren les annexions dels termes municipals veïns sense cap programa de sanejament. Un pla de clavegueres aprovat el 1891 no fou iniciat fins vuit anys més tard, i és que —la Biga i la Busca medievals— al costat de batlles de bona memòria —Rius i Taulet, liberal de Sagasta, per exemple—, Barcelona fou regida per cacics del conservadorisme més deshonest. Planas i Casals,³⁷ conegut popularment pel «Pantorrilles», cacic omnipotent, imposà gràcies als vots servils «dels burots i als dels morts» existents a milers en unes llistes manipulades, el seu candidat Joan Coll i Pujol com a alcalde de la ciutat en cinc ocasions (entre 1884 i 1909). Per aquest camí no ens ha d'estranyar que l'any 1934 Aiguader i Miró³⁸ encara hagi de continuar lluitant per aquestes qüestions. Ens denuncia que a Barcelona existeixen encara uns 14.000 pous negres, netejats —a més— per decisió del propietari i per empreses privades. Diu, carregat de raó, que «construir bones clavegueres i la depuració de les aigües residuals és més necessari que tenir un edifici monumental de la Casa de la Vila i fins i tot més important que tenir una bona Universitat». Exactament com si fos ponent d'aquest Onzè Congrés.

En una conversa que mantingué davant els micròfons de Ràdio Barcelona el 3 de març de 1934,³⁹ explicava que la seva finalitat no era cap «altra que especular sobre la missió ben precisa que en el món social té avui la medicina. Més ben dit, que li han reconegut ara, perquè en tot temps l'ha tinguda». Com si fos un ponent del Desè Congrés, del de Perpinyà.

* * *

Capítol 10 «Al final, s'ha comprovat, els camells arriben a passar pel subtil cos d'una agulla.»
Una bella història.
MIGUEL BAUÇÀ.
(De Felanitx)

De comprovacions com aquesta, la història dels nostres hospitals n'és plena. Excuseu-me: em tornaré a referir a Barcelona —tot i que no sóc barceloní— perquè és la història que he viscut més propera. Durant més de sis anys —els de la Dictadura de Primo de Rivera— la ciutat fou regida per persones de cognoms estranys a la nostra oïda o per senyorassos amb títol nobiliari.⁴⁰ Gent molt respectuosa envers la propietat privada i per a la qual el bé comú sempre ocupava posicions més endarrerides. El fet és⁴¹ que Barcelona patí una epidèmia de febre tifoide i, a partir de la tardor de 1914, a la Secció Marítima del Parc de la Ciutadella hi havia uns barracons que feien les funcions de llatzaret, que havien estat construïts amb caràcter de provisionalitat. Pons i Freixa prou impulsà l'Ajuntament de la ciutat a l'acord de la construcció d'un hospital digne, però no aconseguí que aquells patricis dobleguessin les resistències i els escrúpols dels propietaris de les torretes i dels terrenys de Montjuïc i de Vallcarca, i l'Hospital d'Infecciosos hagué d'acabar essent construït —entre vies de tren i tuf de gas— en els terrenys municipals on hi havia els barracons.

Deixeu-me fer un salt de cinc segles. Després del que acabo de contar, la meua salut de català el necessita i el necessita la meua determinació de no fugir «nord enllà». Llegeixo la carta que el rei Martí —l'últim dels nostres reis— envià el 5 d'agost de 1401⁴² a Joan Çabastida, batlle de Barcelona. «Lo Rey. Recordeus que nos estants ací en Barchinona donam graciosament al Espital novellament comensat en la dita ciutat, tota la pedra e reble nostre que es devant la daraçana, la qual havia aparellada per lo palau que habiem proposat fer proper la dita daraçana. Per que us manam que tota la dita pedra e reble lexets prenda tota hora ques volran, als administradors del dit Espital o a altre qualsevol en nom d'aquell.»

És l'Hospital de la Santa Creu, de Barcelona, edificat amb generositat i amb una visió de tan amples horitzons, que serví durant segles. Però que, per culpa de la gasiveria i de la incomprensió d'alguns catalans —aquells

que propugnaven l'edificació de tota una illa de cases al centre de la Gran Via, que destrossaren el Pla Cerdà, etc.— i per culpa de la negligència de l'Estat (Aiguader i Miró⁴³ digué: «la higiene i la sanitat social, a part de l'esquifida obra que podien fer els municipis amb cabals misteriosos, era funció de l'Estat i tots sabem com l'Estat negligia la labor») acabà els seus dies d'hospital inspirant una pena infinita i provocant una indignació legítima.

Manuel Dalmau... Deixeu-me dir qui fou Manuel Dalmau.⁴⁴ Morí quan tenia 27 anys i era i és una de les figures més altes i més nobles de la ciència catalana del nostre segle. Estudià amb August Pi i Sunyer, després a Halle amb Abderhalden i a Harvard amb Cannon; de retorn a Catalunya, rebutja una plaça que li oferien a Madrid perquè creu que té l'obligació de dedicar tot el seu esforç a Catalunya i a fer tot el possible per dotar-la d'institucions sanitàries modèliques. Tenia 26 anys i demanà audiència al president de la Mancomunitat. Li exposà un pla complet d'organització de serveis i Prat de la Riba li contestà: «Vostè m'ha exposat el camí. Això és el que cal fer i això és el que farem.» Prat de la Riba morí poc després i, del seu successor, Dalmau no obtingué una atenció semblant. Entrà a treballar a la Secció de Bioquímica del Laboratori Municipal al costat de Turró.

Doncs Manuel Dalmau havia escrit:⁴⁵ «Convindria que el batlle, la Mancomunitat i l'Estat s'interessin oficialment que molts malalts de pneumònia moren als bancs de l'Hospital de la Santa Creu esperant torn...» «També se'ls podria fer memòria que fa cinc segles una Barcelona de 40.000 habitants construí l'Hospital de la Santa Creu i que la Barcelona actual, aquesta Barcelona de l'Eixample sense parcs, ha utilitzat el mateix hospital i no pot aconseguir, en 20 anys, de construir l'Hospital de Sant Pau, ni hi ha res a l'horitzó que pugui fer pensar que algun dia es resoldrà.»

I un desànim semblant provoca la història de l'Hospital Clínic de Barcelona, que va veure passar uns trenta anys entre la compra dels terrenys i la inauguració (1906). I que al cap d'encara no cinquanta anys, amb tants de pedaços, ofereix un aspecte arquitectònic deplorable. Contrasta aquesta situació antiestètica amb la d'un hospital —tan antic com el de la Santa Creu— i que encara fa la seva funció d'hospital, que conserva l'exquisit aspecte que li donaren els seus constructors, amb un jove i més fris que Giovanni della Robbia, el segle xv, hi col·locà.⁴⁶ Per veure'l, això sí, cal anar «nord enllà», en un d'aquells països que fa molt de temps descobriren que es pot fer coordinació hospitalària, que fa molt de temps que saben què vol dir xarxa hospitalària.

I podríem referir, del nostre país, més i més històries de negligència, de gasiveria, de molta paperassa i resultats nuls. Pi i Molist deia: «España se envanece de haber edificado una cárcel-modelo antes que tuviese manicomio oficial o público construido de nueva planta», «hay en España villas que tienen hipódromo y ciudades con una y hasta dos plazas de toros y carecen de manicomio oficial o público construido de nueva planta», etc.

Els camells, mentrestant, segons l'humor, fumaven el seu havà, exercien el dret de cuixa o feien reverències als camells de més alta jerarquia. O concedien una ajuda de mil cinc-cents pessetes mensuals a les famílies obresques que tenien un fill mongòlic.

I sempre havent de comptar amb la iniciativa privada, Bernat de Fonollar⁴⁷ el 9 de juny de 1326 donava un hospital a Sitges «per a pobres pelegrins i altres necessitats, orfes, desvalguts i malalts sense manteniment», que l'any 1910 el nord-americà Roger Deering substituï per l'edifici actual.

I l'any 1348, l'insigni patrici i mercader de Mallorca Ramon de Terrades⁴⁸ deixà en el testament diners per a compra de terrenys i construcció d'un hospital per als pobres malalts de la ciutat de Vic.

La llista fóra inacabable.

I al costat d'això la inoperància o la megalomania: els flagells atàvics d'una raça. Que ja Alfons el Magnànim —el segon rei de les nostres terres pertanyent a la dinastia castellana— quan conquerí Nàpols⁴⁹ féu l'entrada a la ciutat, no amb cavalls, que era el costum de l'època, sinó amb elefants. I del 1450 al 1950 quan, en comptes d'hospitals a l'abast de la mà, foren construïdes elefantiàsiques «Residències».

Ha calgut lluitar constantment.

Emili Briansó, a Reus, a començament del nostre segle no descansa fins a obtenir els diners necessaris per a substituir el «dipòsit» de malalts mentals on es moria sense cap intent terapèutic, per un modern establiment psiquiàtric. Supervisà els plànols, dirigí i organitzà el que fou l'Institut Pere Mata.⁵⁰

Des dels organismes de govern propis, els lluitadors també hi foren, però les traves, els impediments, els interessos creats i les guerres fan que la lluita sigui curta.

Entre nosaltres, sense cap intenció de fer una llista exhaustiva, vull citar el doctor Robert, batlle de Barcelona l'any 1899, que hi deixà la vida; vull citar Francesc Pons i Freixa que, com si fos un ponent del Congrés de Perpinyà del 1976, l'any 1932 deia: «No pot deixar d'ésser higienista el metge, com no pot deixar d'ésser-ho l'arquitecte, ni l'enginyer, ni el farmacèutic, ni el pedagog, ni tan sols el legista, ja que en general a tots arriba i de tots necessita la sanitat.» I vull citar Mestre i Puig que l'any 1935 afirmava que «el problema de l'hospitalització a Catalunya reclama una solució totalitària; reduir-la a l'arranjament parcial de certes crisis hospitalàries és inferir un greuge al poble de Catalunya».⁵¹ I, és clar, he de citar Jaume Aiguader i Miró perquè, a través de la paraula i per mitjà de l'escrit, fou un autèntic apòstol-lluitador. Que sempre tocà de peus a terra. L'any 1933, quan foren traspassats els serveis de Sanitat del govern central a la Generalitat, digué:⁵² «Des d'ara la medicina catalana tindrà la responsabilitat exclusiva en l'engendrament higiènic de la nostra terra i cal que ens eduquem amb una preparació acurada que creï una solvència i doni una eficàcia. Sense tècnics capacitats i animosos, fallaran les possibilitats que ens dóna l'autonomia.»

D'Aiguader i Miró i arran de la publicació del seu llibre *Elogi dels metges i de la Medicina*, un home d'un cap tan clar com fou August Pi i Sunyer, digué: «L'autor és un dels homes de la més gran influència dins de Catalunya en el present; és el cap de la ciutat de Barcelona. Ningú com ell per convertir en acció el que ensenya en el seu llibre tan remarcable.»⁵³

El seu tremp de lluitador el duqué a mirar d'influir damunt les mentalitats individualistes dels metges; o de molts dels metges. En aquest sentit ens hem de prendre les paraules d'elogi del Sindicat de Metges de Catalunya —nascut l'any 1919, a Tarragona—, durant el Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana. Diu: «El Sindicat és la voluntat dels metges de Catalunya.» «Aquesta arma de justícia que tots veiem en el Sindicat és allò que li dóna impuls. L'acoblament de tots en un feix solidari redreçarà la nostra dignitat.» «La dignitat dels metges no serà un afer particular...» «Des d'ara esdevindrà altra vegada un quefer col·lectiu.»

* * *

Figura 58. - L'acció sanitària i social de Bartomeu Robert (1842-1902) com a alcalde de Barcelona fou el tema d'una conferència de l'Onzè Congrés (En un retrat de Ramon Casas)

Capítol 11 «He vist uns homes
de sang afadigada
ossos humiliats d'enllà dels segles;
uns homes amb els ulls com ganivetes
per fitar el cel amarg.
Aquests homes
no diuen mai: la nostra terra,
perquè ells són
la nostra terra.»
La terra d'Argensa.
JOSEP MARIA LLOMPART.
(De Ciutat de Mallorca)

Jaume Aiguader fou amic de Francesc Layret i de Salvador Seguí, «El noi del sucre», assassinats tots dos a Barcelona pels pistolers de les patronals. Jaume Aiguader, amb Manuel Serra i Moret i Rafael Campalans, compartí les primeres hores del moviment socialista a Catalunya. Amb la manera de pensar que denoten aquestes relacions no ens ha d'estranyar que sentís tota la vida indignació per la injustícia i que tota la vida lluités per una societat justa. Durant la Dictadura de Primo de Rivera va escriure —molts d'ells des de la presó— una sèrie d'articles titulats *El problema de les barraques i els rellogats*, que aparegueren al Butlletí del Sindicat de Metges de Catalunya. Era l'any 1927. Denuncia que a Barcelona hi ha unes 100.000 persones que viuen rellogades: pisos de pèssimes condicions higièniques amb habitacions ocupades per 4, 5 i 6 persones.

L'any 1906, en aquell Primer Congrés d'Higiene de Catalunya —el primer congrés mèdic català— una de les ponències del qual fou dedicada a Higiene Social amb una participació pluridisciplinària —metges, farmacèutics, enginyers, economistes, arquitectes, advocats, etc—, em penso per primera vegada en la història, foren preses —a proposta de l'excel·lent Domènec Martí i Julià— unes conclusions relacionades amb l'habitació obrera que són una anticipació en el temps i una anticipació en profunditat de la Declaració Universal dels Drets Humans. L'any 1906; l'any 1927, Aiguader i Miró, com qui ha pres el relleu, continua la lluita. Aiguader denuncia l'existència de 100.000 obrers rellogats i denuncia l'existència de més de 6.000 barraques. Tots aquests homes són exclosos de la societat a l'hora del repartiment dels drets, però hi són comptats a l'hora de l'exigència dels deures. I són comptats d'una manera preferent a l'hora de les estadístiques de mortalitat. Aiguader i Miró mai no improvisa: recolza el seu clam en dades precises.⁵⁴ Al districte V de Barcelona, a les barraques de Montjuïc, a Hostafrancs i al Poble-Sec la mortalitat infantil és bastant més del doble de la del tros ric de l'Eixample. Per això, quan és batlle de Barcelona té com a preocupació preferent «El problema de l'habitació obrera»,⁵⁵ no perquè les

deficiències tenen repercussions d'ordre moral i sobre la salut, sinó sobretot per imperatius de justícia.

Aiguader i Miró promou i encarrega uns projectes de cases per a obrers a un grup d'arquitectes municipals i al GATCPAC que, avui, al cap de gairebé cinquanta anys, mantenen una total validesa. Què més voldríem!

Però després, quan tot encara era un projecte, ja ho sabeu, vingué el desgovern, la corrupció, l'especulació i l'explotació de l'home. Dels homes que no diuen mai: la nostra terra, perquè ells són la nostra terra.

* * *

Capítol 12 «Llum, sol,
per a tu, per a mi,
per a tots.»
Ombra i sol.
RAFAEL SARI.
(De l'Alguer)

Un del primers records, diríem de ciutadà, que jo guardo és la inauguració del Parvulari Forestier dels Jardins de Montjuïc. Era el 10 d'abril de 1932. El meu pare era mestre i, per a aquella raça de mestres, tot era una ocasió per a formar, per a educar, per a anar empenyent-nos a la condició d'home responsable. En resum: em portà a la inauguració del Parvulari Forestier que presidí Jaume Aiguader i Miró, el batlle.

Jo havia vist aules i escoles tronades i llòbregues i recordo que aquell dia vaig pensar que uns infants a l'escola tindrien sol i que fóra bo que, de mica en mica, el sol fos per a tots els infants de la ciutat.

Que aquest sol i la llum arribés a tothom fou una altra de les grans preocupacions d'Aiguader i Miró, que entenia molt bé que la salut era molt més que l'absència de malaltia.

Durant el seu mandat d'alcalde, de 1.200 infants que assistien als dos grups escolars i a les cinc escoles municipals d'abans de la República, es passà a una escolarització pública de 12.000. En un article que publicà a *La Rambla*⁵⁶ amb el títol de «La labor sanitària» enumera com s'ha augmentat el nombre d'infants de les Colònies Escolars de mar i muntanya, com s'ha doblat l'assistència a les cantines escolars.⁵⁷

I l'infatigable Jaume Aiguader procurà portar també el sol d'una millor cultura als estaments desvalguts, com ho havia fet amb l'estatge. Diu que els nostres obrers no són culs de taverna, ni parroquians de cinema, ni discutidors de boxa i de futbol. «Caldria comptar els matriculats en escoles de treball, en cursets a ateneus i centres culturals o lectors en biblioteques populars. Jo, en quatre anys de presidència de l'Ateneu Enciclopèdic Popular, conec bé aquest caire...» «L'embrionària Universitat Popular que anàrem muntant era un èxit i una eficàcia.»⁵⁸

I quan fou creada la Universitat Autònoma comentava amb alegria que⁵⁹ «en lloc de fer una Ciutat Universitària separada de la vila el que convenia als catalans "era" fer de tota la ciutat una Universitat, sense violències ni separacions que apartin els ciutadans dels estudiosos».

I sol i llum difongué per mitjà de les «Monografies Mèdiques». Jaume Aiguader diu: «Pocs dies després d'haver aparegut (el primer número), assistíem consirosos a l'enterrament del mestre Turró... Nosaltres ens sentíem lligats a l'animador més representatiu de la investigació científica a casa nostra... Un estret llaç de continuïtat unia aquella vida finida i aquesta obra que començava.» Aquella obra que, al cap de tres anys d'iniciada, comptava amb 800 subscriptors, «escampats -segons paraules d'Aiguader-⁶⁰ per tots els pobles de Catalunya... A Mallorca i a Menorca també tenim molts subscriptors, però encara més que a les Illes en tenim a València». Amb les Monografies, Jaume Aiguader feia patent una vegada més la unitat de cultura i la unitat de llengua que fa que ens sentim —amb l'expressió del nostre Ventura Gassol— «germans», de Salses a Guardamar i de Fraga a Maó.

Aquests Congressos, des del 1913 al 1980, també ho han fet patent. Per això crec que aquest Onzè no pot restar passiu a la befa, a l'ultratge, que ha rebut la nostra personalitat col·lectiva amb la decisió de la comissió mixta d'ensenyament del País Valencià d'adoptar unes «normes ortogràfiques» producte d'una malintencionada fantasia.⁶¹ De part de, no com deia el Conseller Max Cahner, «uns irresponsables», sinó de part dels responsables d'una política malèvola que sap perfectament els tèrbols interessos que serveix.

* * *

En relació amb les publicacions d'Aiguader vull fer una al·lusió breu a la col·lecció Miquel Servet. Hem vist a bastament que la pàtria de Jaume Aiguader fou la llum de la veritat i el sol de la justícia. I que esmerçà els seus màxims esforços a dur llum i sol a la seva terra, Catalunya. Ara bé, aquest home d'ideals tan alts no oblidà mai que era fill de Reus i manifestà per la ciutat i els seus conciutadans una clara predilecció. Dic això perquè, l'agost de 1929, en un article que titulava La nostra pròxima tasca científica⁶² anunciava: «Començarem ben aviat la col·lecció Pere Mata, integrada per llibres de diversa extensió i preu i que ensems que als nostres metges anirà dirigida al públic profà, potser més a aquest que no pas a aquells. Segurament començarem amb una obra nostra titulada "Panegíric dels metges i de la Medicina".» Es referia, òbviament, a la Col·lecció Miquel Servet, que, molt poc de temps abans d'aparèixer, encara era projectada com a Col·lecció Pere Mata; reusenc, és clar.

* * *

Capítol 13 -La llibertat conquerida en l'apassionada recerca
del que és ver i el que és just, i amb sobrepreu de dolor,
ens ensenyàreu que on sigui del món que és salvada, se salva
per al llinatge tot dels qui la volen guanyar;
i que si enlloc és vençuda i la seva llum és coberta
per la tempesta o la nit, tota la terra en sofreix.»
Elegies de Bierville.
CARLES RIBA.

Per les raons d'aquest títol, per les raons d'aquests versos, per això he dit abans que no parlaria de sanitat municipal. Perquè per a mi, només és un aspecte parcial —i jo no sé destriar-lo— d'un conjunt: de «l'apassionada recerca del que és ver i el que és just». I he dit que no parlaria de Jaume Aiguader i Miró, nascut a Reus el 24 de juliol de 1882, fill de Jaume i de Rosa, que fou alcalde de Barcelona del 14 d'abril de 1931 al 1r de febrer de 1934, que fou ministre de la República, perquè fou molt més que tot això. Va pertànyer al «llinatge dels qui volen guanyar la llibertat» i lluiten incansablement per conquerir-la, «amb sobrepreu de dolor».

Que l'Ajuntament de Reus prengui els acords que vulgui: Jaume Aiguader i Miró no és un fill il·lustre de Reus. És un fill il·lustre de Catalunya, dels Països Catalans i —per mitjà d'aquesta filiació— és fill il·lustre del món.

D'aquest ample món en el qual «hi ha una única lluita»; pel respecte a la personalitat dels pobles, per la llibertat i per la justícia. I uns solidaris esforços i dolors i combats que pertanyen a la mateixa lluita, tant si es produeixen als Països Catalans, com a Euskadi, com a Occitània, a Còrsega, a Xile o a l'Argentina.

Una lluita que quan ens és adversa «tota la terra en sofreix». I que quan «on sigui del món que és salvada», tota la terra s'il·lumina amb la llum de l'esperança.

NOTES

1. «...alguns foren rossegats e penjats, e altres solament penjats. Dels quals n'hi hac alguns, així com ho mereixen, als quals fo donat a beure del metall de la campana de la Unió que havien feta, la qual estava en la sala de la casa del Consell de la ciutat, qui és prop la seu. E, com aquesta campana repicava, los conservadors de la Unió e tots los altres, qui eren diputats als actes d'aquella, se justaven de continent. Per què fo justa cosa que aquells que l'havien feta fer beguessen de la licor d'aquella, com fon fusa.» Crònica de *Pere el Cerimoniós*, cap. IV-60.
2. Citat per Ismael GIRARD, de Tolosa, a «Monografies Mèdiques», novembre 1933. Noticiari: *Una nova veu en el «cor» mèdic llatí. El català, llengua científica, llengua mèdica*.
3. *Annals de Medicina*, vol. LXV, núm. 8, octubre 1979. Editorial *Els Congressos de Metges de Llengua Catalana, un fet de llibertat*.
4. CASASSAS, Oriol. Un cinquantenari: el de la *Bibliografia Medical de Catalunya*. But-

- letí de la Soc. Cat. de Ped.*, vol. XXIX, núm. 134, any 1968. (Comunicació presentada el 26-V-68 en una sessió celebrada al monestir de Cuixà.)
5. CASASSAS, Oriol: «Aportació dels Congressos de Metges de Llengua Catalana a la Història de la Medicina i a qüestions sanitàries i de medicina col·lectiva.» *Llibre d'Actes*, vol. IV, pàgs. 346-354, del 1r Congrès Internac. d'Història de la Medicina Catalana, juny 1970. Barcelona, 1971.
 6. Vegeu en relació amb aquestes qüestions, *L'assistència sanitària a les comarques de Catalunya*, de J. CLOS, E. SÈCULI i A. SEGURA, Barcelona, 1980.
 7. *L'assistència sanitària a les comarques de Catalunya*, Barcelona, 1980.
 8. *La mortalitat a l'Estat Espanyol*. «Monograf. Mèdiques», VII-VIII, 1934.
 9. *La mortalitat a Catalunya*. «Monograf. Mèdiques», I-II, 1934.
 10. *La mortalitat a Catalunya*. «Monograf. Mèdiques», I-II, 1934.
 11. Conferència reproduïda a «Monograf. Mèdiques», XII, 1933.
 12. *El metge de capçalera*, pàgs. 80 i següents.
 13. *L'assistència sanitària a les comarques de Catalunya*, pàg. 91.
 14. Qualitat sanitària: un petit detall. *Annals de Med.*, vol. LXIV, núm. 6, juny 1978. Editorial.
 15. Un home i una obra. Diari «La Nau», 6-IX-1929. Referit a «Monograf. Mèdiques», VIII, 1929.
 16. A *La Publicitat*, 3-XI-1929. Referit a «Monograf. Mèdiques», VIII, 1929.
 17. Al diari *Lleida*, 10-XI-1929. Referit a «Monograf. Mèdiques», VIII, 1929.
 18. FORTEZA, Josep: «Semblança biogràfica del Dr. Emili Darder i Caneves». *Llibre d'Actes del X Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*, Barcelona, 1978.
 19. PÉREZ I MORAGON, Francesc: «Pezet i Aleixandre», «Pezet i Cervera», «Pezet i de la Raga», «Pezet i Llorca», «Pezet i Vidal». *Gran Enciclopèdia Catalana*.
 20. ANDRÉS ESTELLÉS, Vicent: *Ofici permanent a la memòria de Joan B. Peset, que fou afusellat a Paterna el 24 de maig de 1941*, Ed. Tres i Quatre, València, 1979.
 21. *La pell de brau*.
 22. ARECHIGA, Hugo: *Boletín Sociedad Mexicana de Ciencias Fisiológicas*, marzo 1980, vol. 3, núm. 2.
 23. Jaume AIGUADER. *Una vida amb Catalunya i per Catalunya*, Ed. Teide, Barcelona, 1977. (Es refereix a la biografia de Miquel Servet escrita per Aiguader.)
 24. Òbvia al·lusió a Joan XXIII i l'encíclica «Pacem in terris».
 25. Amb les excuses pertinents, diré que les lluites entre la Biga (dreta, favorable als «ciutadans honrats» i «mercadors») i la Busca (esquerra, favorable al «poble menut») en les qüestions de govern municipal ocuparen quasi tot el segle XV.
 26. Versos citats per Joan Veny en el seu llibre sobre *Regiment de preservació de Pestilència*, Tarragona, 1971, pàg. 32.
 27. MARTÍNEZ-FERRANDO, Ernest: *Història dels Catalans*, vol. III, pàg. 1.139.
 28. VENY I CLAR, Joan: *Regiment de Preservació de Pestilència*, Tarragona, 1971.
 29. *Ibidem*. Nota 66, pàg. 32.
 30. CARDONER I PLANAS, Antoni: *Història de la Medicina a la Corona d'Aragó (1162-1479)*, Barcelona, 1973.
 31. *Elogi dels Metges i de la Medicina*, pàg. 40.
 32. *Elogi dels Metges i de la Medicina*, pàg. 89.
 33. *Elogi dels Metges i de la Medicina*, pàg. 140.
 34. CARDONER I PLANAS, Antoni: *Història de la Medicina a la Corona d'Aragó*, pàg. 152.
 35. CARDONER I PLANAS, Antoni. *Ibidem*.
 36. *Elogi dels Metges...*, pàg. 57.
 37. JARDÍ, Enric: *El Dr. Robert i el seu temps*, Barcelona, 1969.
 38. AIGUADER I MIRÓ, Jaume: *La febre tifoide a Catalunya*. «Monograf. Mèdiques», IV, 1934.

39. Transcrita a «Monograf. Mèdiques» (XII-1933) amb el títol «La Medicina i l'Estat».
40. Alcaldes de Barcelona: 17-X-1923. Fernando Álvarez de la Campa: 15-IX-1924. Darius Romeu i Freixa, baró de Viver: 26-II-1930. Joan Antoni Güell i López, comte de Güell.
41. CASASSAS, Oriol: *La medicina catalana del segle XX*, pàg. 65.
42. Citat a *Bibliografia Medical de Catalunya*. Figura a Arxíu Corona d'Aragó; r. l.l. cLXXXV, fol. XX girat.
43. *Els fascicles sobre medicina social*. «Monograf. Mèdiques», XI. 1933.
44. CARRERAS I VERDAGUER, Antoni: «Record de Manuel Dalmau», I *Congrés Int. Hist. Med. Cat.*, vol. IV, pàg. 67.
45. *La Publicidad*, 15-VII-1918. (Publicat en castellà.) «El Social Service».
46. Hospital del Ceppo, de Pistoia (la Toscana).
47. ARAGÓ, Ignasi: *Els hospitals de Catalunya*, Barcelona, 1967.
48. SERRA I RABERT, Francesc: *Com ha esdevingut comarcal l'Hospital de la Santa Creu de Vich*. GENÍS I AGUILAR, Martí: *L'Hospital de Vich*, Annals de l'Hospital Comarcal de Vich, 1932.
49. MONNIER, Philippe: *Le Quattrocento*.
50. CASASSAS, Oriol: *La medicina catalana del segle XX*, pàg. 55.
51. Comunicació sobre «Coordinació dels Serveis hospitalaris a Catalunya», presentada a l'Acadèmia de Medicina de Barcelona el 7 de novembre de 1935.
52. Els fascicles sobre medicina social. «Monograf. Mèdiques», XI. 1933.
53. POBLET, J. M.: *Jaume Aiguader. Una vida amb Catalunya i per Catalunya*, pàg. 97.
54. AIGUADER I MIRÓ, J.: *Elogi dels metges...* Estadístiques de mortalitat infantil de Brossa, Trias Maxencs i Domènec, pàg. 131.
55. Conferència donada a l'Ateneu Barcelonès, el 14 de febrer de 1932.
56. POBLET, J. M.: *Jaume Aiguader...*, pàg. 97.
57. CASASSAS, Oriol: *La medicina catalana del segle XX*, pàg. 117.
58. POBLET, J. M.: *Jaume Aiguader...*, pàg. 41.
59. *La nova Universitat*. «Monograf. Mèdiques», VII-VIII, 1933.
60. Balanç espiritual i econòmic de Monografies Mèdiques. «Monograf. Mèdiques», VI-VII, 1929.
61. Diari *Avui*: 19-IX-1980, editorial; 21-IX-1980, pàg. 24.
62. «Monografies Mèdiques», VIII, 1929.

Acte de presentació de l'Índex farmacològic 1980

JOSEP LAPORTE:

Més plaent d'obrir l'acte de presentació de l'*Índex Farmacològic*. Aquest *Índex* ha estat elaborat pel Comitè d'Informació i Documentació Sanitàries de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

Ens en parlarà primer el President d'aquesta comissió, doctor Jordi Gol i Gurina, que en farà una primera presentació, i després el doctor Joan-Ramon Laporte, que ha estat l'encarregat de coordinar l'elaboració de l'obra, ens parlarà també del tema des d'un punt de vista més tècnic.

El doctor Jordi Gol té la paraula.

JORDI GOLZ:

Per a mi és un gran honor i una gran satisfacció, que voldria que fos compartida per absolutament tots els estaments sanitaris de llengua catalana, la presentació d'aquest *Índex Farmacològic*. Just avui fa quatre anys, quatre anys i hores, perquè era abans de dinar, que a Perpinyà, en una de les taules sobre la funció social de la medicina, un sociòleg ens avisava del perill que féssim un joc intel·lectual de saló, un joc intel·lectual de congrés; del perill de ser víctimes dels nostres propis mecanismes d'autodefensa professional. El coordinador d'aquella taula —podeu consultar les actes— va contestar que sí, que teníem molt presents aquests perills, que no pensàvem fer jocs de congrés, sinó feina, i que érem molt conscients dels nostres propis, personals, mecanismes d'autodefensa. I és bonic poder lligar l'XI Congrés amb el X. No és la meva missió fer el balanç dels fruits del X Congrés; es podria parlar de l'àmbit sanitari del Congrés de Cultura Catalana, del GAPS de Barcelona, del GAPS de Tarragona, del CIS de Ciutat de Mallorca, de tantes altres institucions, i sobretot de com la ideologia que va fer-se present i que va configurar-se en el X Congrés ha modificat i ha influït les actituds, en grau major o menor, de pràcticament tots nosaltres. Sí que cal dir però que aquest *Índex* és un dels fruits d'aquell començament, una demostració que hem superat jocs de saló i que hem vençut reflexos d'autodefensa professional. I és bonic no celebrar començaments, sinó fruits, perquè som un poble que ha hagut de començar massa vegades la feina: quan començava a brotar, algú l'ha rompuda i hem hagut de tornar-hi de bell nou.

Aquest fruit, el primer del Comitè que el president acaba d'anomenar, és de fet una proposta cultural a la base sanitària dels nostres pobles, i alhora l'oferiment d'una eina de treball a les nostres autoritats sanitàries. La proposta cultural és la següent: sanitaris, i concretament metges; i si d'una vegada ens disposéssim tots plegats a utilitzar la ciència en el nostre treball professional com a col·lectivitat?

No us escandalitzeu, no digueu que la ciència ja la fem servir. Perquè si ciència vol dir donar tots el mateix nom a la mateixa cosa, si ciència vol dir utilitzar sempre el procediment més adequat per a resoldre cada problema, si vol dir ser honestos amb la realitat analitzada objectivament, si vol dir anotar tothom a la història clínica el mateix fenomen de la mateixa manera, crec que és la primera vegada que som convidats com a col·lectivitat a utilitzar la ciència en el nostre treball professional.

Ciència, o sia coneixement homologable, coneixement utilitzable tant per a bastir hipòtesis com per a prendre mesures pràctiques. És clar que el treball del metge no és pas tot ciència, que mai no podem prescindir d'allò que l'ofici té d'art; hi ha actituds, i sobretot un contacte experimental, no racionalitzat, vivencial, amb el malalt; hi ha encara intuïcions; hi ha sobretot que la ciència només pot ser, pel metge, un instrument, un mitjà, i no la finali-

tat del seu ofici, però d'això ja se n'ha parlat prou i no cal insistir-hi. És en canvi evident que, en el nostre treball diari, la ciència hauria de ser-hi molt més present. Podem i haurem de normalitzar la nostra nomenclatura de síndromes i de símptomes, hem de normalitzar les nostres històries clíniques i aconseguir una història única per a tots els ciutadans sans i malalts dels nostres països, que no s'hagi de tornar a començar cada vegada que el malalt és atès en un nou Centre. Hauríem de normalitzar el procediment diagnòstic i no substituir per intuïcions el camí ja conegut com a més eficaç. Hauríem de normalitzar l'ús dels nostres mitjans diagnòstics i terapèutics, i, finalment, hauríem de definir el que és la qualitat en el treball professional del metge i dels altres sanitaris i aconseguir mesurar-la.

Totes aquestes tasques, algunes tan ambiciosos que semblen inabastables, són l'objectiu del Comitè d'Informació i Documentació Sanitàries de l'Acadèmia. Llur dificultat no rau només en l'extensió que ofereixen, sinó en el contingut, que és sempre canviant, retroalimentat: un treball que no s'acaba mai i que probablement ningú no s'ha atrevit mai a proposar-se. Fixeu-vos que no es tracta pas de potenciar la ciència de grups petits, sinó la de tota la base assistencial, de manera que pugui el nivell per on és més deprimat, de manera que es tendeixi a graus favorables i homogenis d'utilització dels recursos científics disponibles.

Quant a l'*Index*, una vegada dibuixat el marc on creiem que queda inserit, haig de donar la paraula a en Joan-Ramon Laporte, però abans de fer-ho em permeto encara dos comentaris concrets. El primer és que, i això també va ser dit a Perpinyà, quan el metge ressegueix les llargues arrels de la malaltia i vol arrencar-les, sorolla la terra, fa polseguera, canvia la societat. La introducció de la metodologia científica en l'exercici professional és el tractament d'una malaltia sanitària, d'una mala praxi, i també remou la terra, també fa polseguera, i arrencant el jull es pot malmetre també el blat. Cal ser molt conscients d'aquest perill per tal de fer el màxim de bé amb el mínim de mal. Dic això perquè l'objectiu de l'*Index* és la salut, la salut dels ciutadans, però l'*Index Farmacològic*, només en base a principis estrictament i seriosament científics, incideix en la fabricació dels medicaments. I ens trobem que unes lleis o reglamentacions de registre d'específics arbitràries i, si més no en alguns aspectes grotescos, han conduït la indústria farmacèutica autòctona a fer moltes més associacions que no la indústria multinacional, i per tant l'*Index* no serà sentit de la mateixa manera per tothom. Crec que això cal dir-ho públicament, i precisament ara, perquè ens fa patir. Pensem i esperem, però, que l'*Index Farmacològic* tindrà com a conseqüència immediata que aquestes reglamentacions siguin modificades —això no és a la nostra mà— i així contribuirà fins i tot a la veritable salut de la nostra indústria, i dic salut en el sentit més noble que es pugui donar a aquesta paraula.

La segona consideració que vull fer a propòsit de l'*Index* és que quan el lector el llegirà —quan vosaltres que feu de metges i recepteu el llegireu—

s'adonarà, com jo mateix m'he adonat, que fa servir molts més *placebos* dels que es pensava, tant pels productes utilitzats com per les indicacions d'utilització. No és pas dolent fer *placebos*, pot ser bo i pot ser boníssim. Quan el metge no pot usar ni medicaments d'efectes comprovats ni aquell medicament que és la seva pròpia persona, no té cap més remei que acudir a la màgia del *placebo*. Cal però que tingui molt de compte: que el *placebo* sigui inocu, que sigui barat, que sigui necessari i que no generi dependència. Cal però sobretot que sàpiga que recepta placebo: que no resultés que es pensava receptar fàrmacs d'efectes objectius; aleshores seria com el bo del senyor Jourdain, que parlava en prosa sense saber-ho.

A continuació Josep-Ramon Laporte féu un exhaustiu informe de l'obra.

Actes socials

Al marge de les activitats científiques, com a complement social i cultural d'elles i en especial atenció als nombrosos acompanyants dels congressistes, tingueren lloc diverses activitats entre les quals volem destacar:

El dia 24, a l'Ajuntament, els congressistes que ja havien arribat a Reus foren rebuts pel Consistori. En aquest acte, en el qual el batlle i el president del Congrés prengueren la paraula, es posà de manifest la gran satisfacció de convida uns dies, amfitrions i visitants, amb motiu de l'XI Congrés.

El dia 26 tingué lloc, a l'Espluga de Francolí, un dinar multitudinari (molt ben organitzat, per cert) que aplegà les autoritats pertinents, els sanitaris, el Comitè Executiu del Congrés, els congressistes i els acompanyants. En un clima d'excelsa cordialitat, el doctor Alsina i Bofill fou pregat de dir quatre paraules sobre la significació de la reunió. Heus aquí el seu breu discurs:

«Senyores, companys i amics:

Penso que, si m'han triat a mi per dir aquelles quatre paraules reglamentàries de final de dinar, no és per altre mèrit que el d'ésser un dels pocs aquí presents que hem tingut el goig d'assistir a tots els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana reunits del 1930 ençà. Tant de bo que d'aquí endavant la successió d'aquests Congressos no hagi de patir les llargues i reiterades interrupcions que han tingut en el curs de la seva història!

En els actes d'aquest ha estat al·ludit repetidament l'anterior Congrés, el de Perpinyà ara fa quatre anys, i sovint hom l'ha qualificat de "Congrés del retrobament". I així fou realment. Ens hi retrobarem uns quants supervivents del Congrés del 1936, i això fou satisfactori, però ho fou molt més retrobar-hi unes generacions, les darreres fornades de biòlegs i metges i els estudiants d'ara, amb les

quals no sabem si podem comptar. He de confessar que els qui organitzàrem el X Congrés ho férem amb una gran il·lusió —no cal dir-ho— però amb una certa recança; la recança, el temor que allà només ens trobaríem els vells enyoradissos. I no fou així. A Perpinyà, hi acudí la joventut en nombre més que satisfactori, i amb un entusiasme exemplar; i aquí, a Reus, hi ha acudit encara en major nombre i amb tant o més d'entusiasme. Res no pot ésser més reconfortant, perquè ja ho veieu; entre els vells veterans i vosaltres tan joves hi ha un hiat profund i tristíssim, bé que amb il·lustres excepcions. Un hiat produït per l'absència de tantes generacions amb l'esperit nacional afeblit, esborrat per una dictadura implacablement anticultural.

Podem tenir, doncs, confiança. L'interès que heu posat en aquest Congrés i que heu demostrat tot atapeïnt la sala d'actes, no gens confortable per la calor, fa preveure un futur obert a totes les possibilitats. Tot contemplant a través de la pantalla de la televisió l'espectacle de l'entusiasta i multitudinària participació en les sessions científiques, el meu estimat i admirat amic Jordi Gol em deia: un poble així no pot morir. A nosaltres ens toca abans que ningú d'assegurar la continuïtat dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, una faceta de la trama cultural del nostre país més important que moltes d'altres. I cal que tinguem ben present que el deure de servir el país és un deure de tothom i de cada hora.»

Després de dinar s'efectuà una detallada visita al Monestir de Poblet dirigida per monjos de la comunitat, amb l'encert i solvència propis.

El mateix dia 26, al vespre, al bonic i peculiar Teatre Fortuny de Reus, la Companyia de Teatre Estable oferí una encertada representació de l'obra *Woyzeck*, de G. Büchner.

El dia 27, a l'Auditori de la Salle, una atractiva Sessió Musical fou oferta als congressistes. L'Orfeó Reusenc i l'Esbart Dansaire actuaren amb notable èxit.

Explícitament per als acompanyants dels congressistes, es realitzà una visita adequadament dirigida i comentada al Monestir de Santes Creus, als monuments romans de Tarragona i al Museu Pau Casals de Sant Salvador.

Sessió administrativa

JOSEP LAPORTE

President del Congrés (Barcelona)

Comencem, si us sembla, aquesta Sessió Administrativa, que forçosament haurà de ser breu, de menys d'una hora, perquè ja he dit abans que a dos

quarts d'una haurem d'interrompre la sessió per rebre el Molt Honorable President i les altres personalitats que ens vénen a acompanyar a l'acte de clausura que s'iniciarà a la una.

Per començar, hauria de dir unes paraules, que intentaré resumir molt, en nom del Comitè Executiu d'aquest Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Ara en farem una mica de balanç, tot el balanç que se'n pot fer amb la proximitat que hi som. Jo entenc que el balanç d'un acte com aquest es fa millor amb perspectiva, és a dir, crec que el Congrés de Perpinyà va poder ser molt més valorat amb perspectiva, quan ja feia un temps que havia passat. Espero que d'ací a un temps pugui ésser valorat amb totes les seves virtuts i tots els seus defectes, que també n'ha tingut, aquest Onzè Congrés que estem acabant de celebrar a Reus.

Us voldria recordar que aquest Comitè Executiu nasqué d'una decisió conjunta de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i de la Societat Catalana de Biologia, que han estat, des de fa molts anys, les patrocinadores d'aquests Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. En nom dels meus companys i en el meu propi m'és plaent, una vegada més, d'agrair vivament, tant a una entitat com a l'altra, la confiança que en nosaltres han dipositat per a l'organització d'aquest Congrés. No sé si ho haurem fet prou bé, el que puc dir és que tots els meus companys s'hi han esforçat molt i és obvi que, almenys, hem fet el Congrés, i l'hem fet quan estava previst i l'hem fet, crec, ben dignament.

Caldria explicar-vos ara quina és la nostra intenció de cara al futur. Aquest Comitè Executiu a primera vista potser s'hauria de dissoldre avui a les dues de la tarda en el moment que es clogui aquest Congrés. Nosaltres, però, no ho entenem del tot així, no és que vulguem mantenir-nos en uns càrrecs, uns càrrecs que d'altra banda és evident que el que donen és feina, i per això ens en volem anar com més aviat millor, però sí que entenem que tenim un compromís, un doble compromís, diria millor. En primer lloc tenim el compromís de posar en solfa tot allò que s'ha dit en aquest Congrés, de redactar unes conclusions ben fetes, no unes conclusions de primer cop d'ull com es faran, i sobretot tenir cura de l'edició del Llibre d'Actes d'aquest Congrés. De tot això, ens en sentim plenament responsables i *declarem, davant d'aquesta Assemblea, que és una tasca que considerem nostra i ens sentim obligats a fer-la i que la farem amb molt de gust.* Espero, doncs, que dintre d'un temps no massa dilatat pugui sortir el volum d'Actes del Congrés i amb això sí que ens considerarem alliberats de la feixuga i honrosa càrrega que hem assumit durant tot aquest temps. I aleshores pas-sarem els papers al Comitè Executiu subsegüent. D'això, en parlarem des-prés, de la mateixa manera que nosaltres no solament vam rebre del Comitè Executiu anterior i del seu president el doctor Alsina i Bofill bons consells, bones paraules i tota una experiència acumulada en l'organització de Perpinyà, *sinó que vam rebre un petit fons que ens va permetre d'iniciar imme-*

diatament les tasques de preparació d'aquest Onzè Congrès ja fa gairebé dos anys: nosaltres pretenem també de trametre, junt amb els consells, si són escoltats, i amb el resultat de la nostra experiència, un petit fons al Comitè Executiu que ens succeirà per tal d'ocupar-se de tota l'organització del Dotzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Ara voldria passar la paraula, primer al Secretari general, doctor Segura, i després al senyor Gelonch, que ens llegiran les conclusions a què s'ha arribat en aquest Congrès. El doctor Segura parlarà de les conclusions pel que fa a les dues ponències principals, el senyor Gelonch ens parlarà de les activitats dutes a terme pels estudiants.

ANDREU SEGURA

Secretari del Congrès (Barcelona)

Tot seguint les indicacions del nostre president, vull fer constar el nostre agraïment a tots els qui han col·laborat a l'organització d'aquest Congrès, a totes les entitats i associacions que n'han fet possible la realització, sobretot amb la seva ajuda econòmica, i especialment a totes aquelles persones que han integrat la secretaria i també als regidors de l'Ajuntament de Reus que hem tingut constantment aquí per a aconseguir que aquest marc pogués ser ocupat per nosaltres. També em semblaria injust oblidar la col·laboració de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, que, a més d'encomanar-ne al Comitè Executiu actual l'organització, ens ha permès d'ocupar els seus locals de Barcelona. Però em sembla que l'agraïment més important s'ha de fer als vuit-cents trenta-tres inscrits que finalment ha aplegat aquest Congrès, dels quals prop del quaranta per cent han estat estudiants i gairebé el vint per cent postgraduats de primer curs.

Cal dir, també, que hem rebut l'adhesió explícita del Sindicat de Quadres de Catalunya i el bon desig de la Coordinadora d'Usuaris de la Sanitat de Barcelona.

Però, tot seguint les indicacions de brevetat que em sembla que hem de respectar al màxim, vull passar a exposar —i que em perdonin els coordinadors de les ponències si em deixo alguna cosa d'importància, que en tot cas es pot afegir posteriorment— els resums que m'han passat de les conclusions provisionals.

Respecte de la primera ponència, sobre «Biologia del Càncer», podem concloure que, amb la diversitat dels factors etiològics del procés cancerós com a fenomen biològic, és encara molt poc el que sabem i cal aprofundir molt més el coneixement de la biologia de la cèl·lula normal abans de poder esperar un avanç seriós en l'estudi i en el tractament del càncer.

Pel que fa a la segona taula, referida a «Ambient i Càncer», cal constatar que la mortalitat per càncer als nostres països ha augmentat de forma continuada des de començament de segle, i constitueix actualment la sego-

na causa de mort; que no tenim encara als nostres territoris sistemes de registre adequats per mesurar l'aparició d'aquests tumors i els factors relacionats amb la seva etiologia; encara que coneixem un nombre important de factors de risc que estan clarament associats com a factors causals d'alguns tumors i això és prou per a començar una política legislativa i d'intervenció per a la seva prevenció. Segurament el camp d'actuació prioritari ha de correspondre a la modificació d'alguns hàbits i estils de vida que conduïxin a actituds més saludables i, per tant, que previnguin l'aparició d'alguns càncers. L'enfrontament amb el càncer com a problema de salut requereix una estructura administrativa i legislativa de coordinació que unifiqui els esforços i els recursos que s'hi esmercin.

Quant a les conclusions de la tercera taula, dedicada a la terapèutica oncològica, la conclusió més remarcable és que el càncer ha de ser tractat amb els remeis disponibles i de suport harmoniosament coordinats i integrats i que d'aquests tractaments s'assenyala la importància, encara cabdal, de la cirurgia, la importància de la radioteràpia que ha de manegar les radiacions ionitzants amb unes dimensions tècniques, científiques i clíniques que han de pertocar a totes les branques de la medicina; i, per acabar, hom valora més que res com una esperança la possibilitat de la quimioteràpia, però el més important és la utilització integrada i coordinada d'aquestes eines per al tractament del càncer. Tant les actituds fatalistes com triomfalistes en la lluita contra el càncer no tenen raó de ser.

Pel que fa a la segona ponència, «Ecologia i Salut», i no «Psicologia i Salut» o «Economia i Salut», com s'ha dit en alguns mitjans de comunicació, podem dir que la primera de les taules constata que la contaminació s'ha d'entendre com una situació d'estrès per al sistema natural, que aquest estrès, aquesta sobrecàrrega pot afectar o pertorbar els sistemes de transport o bé significar una intoxicació de les vies metabòliques d'aquests sistemes, que aquest estrès pot ser produït per l'home o no, que dins el sistema natural (excepció feta de l'home, si fos possible de parlar així) també es donen situacions de contaminació i que les solucions als problemes que tenim plantejats en aquest marc poden abastar tres aspectes. En primer lloc, un aspecte de cultura o de dimensió cívica que és senzill d'entendre: no embrutar. En segon lloc, disposar d'una base per a una Llei de Conservació i de Gestió de la Natura, sense oblidar, però, en tercer lloc, que es tracta de trobar solucions al nivell polític d'organització general de la comunitat.

La segona taula que tractava dels problemes de contaminació física i química del medi a casa nostra fa la constatació que ens falta molt encara per a conèixer acuradament els problemes concrets a tots els països de parla catalana i que les noves institucions han d'assumir aquestes deficiències, que són ara citades per tal de superar-les.

Se'm prega que faci constar explícitament que en el curs del debat s'ha lamentat la manca d'informació sobre l'impacte del medi ambient i els efec-

tes sobre la salut produïts per la utilització industrial de l'energia nuclear. Hom demana a les institucions públiques de Catalunya que en recullin tota la informació possible i la facin pública per tal de poder prendre sobre aquest tema les decisions amb responsabilitat plena.

I pel que fa a l'última taula de la segona ponència, hom conclou que, de moment, no es pot influir sobre la forma de creixement social que està fortament condicionada per l'alternativa energètica, que és força difícil influir sobre polítiques nacionals que continuaran donant prioritat a objectius d'eficiència i rendibilitat i, secundàriament, de salut o de medi ambient. Que els problemes ocasionats per la crisi ecològica no es podran corregir amb la competició i amb la persecució del lucre, la qual cosa fa palesa la necessitat d'una tasca reguladora per part de l'Administració i no com fins ara, repressora a posteriori, insistint fonamentalment en la millor gestió dels recursos ja existents, amb els coneixements disponibles, a través d'un seguiment de les activitats que afecten el medi ambient. S'haurà d'aconseguir una difusió dels coneixements tecnològics que són especialment importants en un país tan dependent com el nostre. I davant la necessitat d'una assignació correcta i eficaç dels recursos en general i dels sanitaris en particular, cal donar prioritat a la recollida i a l'anàlisi de la informació sanitària per tal de valorar les necessitats de la població, per tal d'avaluar l'eficiència dels recursos actualment esmerçats i per tal de conèixer l'eficiència de la nova tecnologia abans que s'introdueixi. Finalment, la implantació jurídic-administrativa d'aquestes mesures requereix que s'eviti la superposició de competències i actuacions sobre el medi per part dels diversos òrgans de l'Administració, i que s'actualitzi la legislació actualment vigent.

ANTONI GELONCH

President de Joventuts Mèdiques

La ponència d'estudiants de l'Onzè Congrés, coordinada pel comitè permanent de les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears, vol, en primer lloc, mostrar la satisfacció per la presència notable d'estudiants en aquest Congrés. Volem agrair especialment la col·laboració de tots els professionals, companys i companyes, que des de distints aspectes han contribuït a la realització de les nostres activitats. Els estudiants hem estat interpel·lats en aquest Congrés sobre dos temes que ens afecten inqüestionablement: les sortides professionals i l'ensenyament de les ciències de la salut, temàtiques que per altra part presenten nombrosos punts de connexió. Pel que fa a les sortides professionals, els estudiants volem fer una crida a tots els sectors implicats per tal que s'adonin de les gravíssimes dificultats en què es troben els postgraduats més recents pel que fa a la consecució d'un lloc de treball. Aquestes dificultats no són més que la punta de l'iceberg de l'ab-

soluta manca de planificació i orientació que s'observa en el camp de la sanitat i també de l'existència de criteris corporativistes que tendeixen a la defensa dels anomenats «camps de treball» en contra de la tendència lògica que aquestes places siguin ocupades per aquells que, independentment de la seva titulació, demostrin unes capacitats millors. Per a solucionar aquesta problemàtica, els estudiants cridem en primer lloc a definir el model sanitari que volem per tal d'enfocar-hi tant l'ensenyament com les distintes sortides professionals. Considerem especialment necessària la sensibilització dels col·legis professionals envers la problemàtica dels postgraduats, i en aquest terreny creiem necessària la potenciació de les bosses d'ajuda i de tots els altres sistemes que puguin contribuir a superar la difícil situació de tants joves professionals de la sanitat sense treball. Considerem també imprescindible la celebració d'unes jornades d'estudi per tal de tractar sobre la problemàtica dels postgraduats en atur, i en aquest sentit creiem necessària la presència dels estudiants en aquests debats. Considerem també necessària la lluita contra el parcialisme professional i gremialista que implica en molts casos de defensa de parcel·les de poder fins ara molt assentades en determinades estructures sanitàries. Considerem, per últim, que la sanitat ha d'estar al servei de tots els ciutadans i no dels mateixos sanitaris, amb la responsabilització consegüent que tot això implica.

Perquè fa al segon dels temes proposats, l'ensenyament de les ciències de la salut, els estudiants hem cregut adient de fer públics els següents punts:

- Considerem necessària la potenciació del concepte d'universitat de les ciències de la salut i, en aquest sentit, considerem interessants totes les aportacions que des de qualsevol posició es puguin fer a la que des d'aquí volem animar a realitzar.
- Considerem imprescindible recórrer el camí que ens dugui a una nova universitat que haurà d'ésser científica, democràtica i catalana i que haurà de lluitar seriosament contra la burocratització.
- Considerem prioritària la necessitat d'establir sistemes d'autocontrol que regulin l'activitat de la universitat.
- Considerem imprescindible la relació de la universitat amb tota la societat i especialment important creiem la col·laboració de la universitat amb els col·legis professionals i les institucions acadèmiques i, d'entre elles, en primer terme, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia.
- Considerem que un factor decisiu per a solucionar els nostres problemes, en el cas de Catalunya, serà la transferència de la Universitat a la Generalitat, la qual haurà de vetllar per l'autonomia d'aquella institució. En aquest sentit, també considerem necessària la potenciació del Consell Interuniversitari de Catalunya.

- Considerem també important la racionalització dels plans d'estudi, de manera que siguin més àgils i més adequats a les necessitats actuals. En aquest sentit, creiem necessària la potenciació de les anomenades «Ciències de la conducta humana» i totes aquelles matèries relacionades amb l'assistència sanitària preventiva i primària, fugint dels excessos de pràctiques hospitalàries que s'observen en determinades especialitats, com el greu cas de la formació de metges de capçalera.
- Per últim, demanem coratge i responsabilitat a totes les institucions públiques per tal de prendre les mesures necessàries que contribueixin a millorar el nivell intel·lectual i humà a les nostres universitats. Considerem similar la problemàtica de totes les universitats dels Països Catalans i en aquest sentit volem denunciar particularment els problemes comuns entorn de la llengua i especialment volem denunciar els interessos manipuladors, desgraciats i nefastos que contra la unitat de la llengua s'observen al País Valencià. La ponència anima tots els estudiants a continuar i aprofundir el debat iniciat aquí, a Reus, amb la perspectiva d'abastar la nova sanitat i la nova universitat que tots reclamem, empresa a la qual tots haurem de col·laborar per tal d'aconseguir la millora de les condicions culturals del nostre poble.

JOSEP LAPORTE

Moltes gràcies. En aquest sentit, jo voldria dir —ja que no ho he dit abans—, que evidentment una altra de les tasques que es creu obligat amb molt de gust a dur a terme aquest Comitè Executiu és la d'acabar d'estructurar aquestes conclusions, donar-los forma i, no solament fer-les públiques, sinó dur-les a mans de totes les personalitats i autoritats interessades en el camp de la sanitat a fi que puguin ser tingudes en compte en el futur immediat.

Passo ara la paraula al doctor Català, company de la Catalunya Nord, que ha tingut la gentilesa d'acompanyar-nos en aquest Congrés i que en nom dels metges d'aquelles contrades ens vol dir unes paraules.

FRANCESC CATALÀ
(Perpinyà)

Senyores i senyors, en nom dels companys rossellonesos presents al Congrés i també dels qui no hi han pogut assistir, en primer lloc haig de donar-vos les gràcies per haver-nos convidat tan cordialment a l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, que d'ençà del 1913 són els màxims aplecs de la medicina catalana.

Passar l'Albera i entrar a Catalunya ha estat sempre per a nosaltres, catalans del Nord, un goig immens ja que, a més del paisatge semblant al nostre, ens ajuden a sentir-nos plenament a casa nostra una parla comu-

na i una mateixa cultura, l'una i l'altra més vives, aquí, i més acurades que en la nostra pròpia terra.

Assistir a les vostres reunions, a les quals amb tanta cortesia ens heu fet, sovint, participar, ha estat també, cada vegada, un plaer molt gran: plaer de trobar companys i amics coneguts i plaer, insospitat abans per nosaltres, de sentir la medicina expressada amb tota normalitat en aquesta nostra llengua totalment exclosa al Rosselló de l'ensenyament i de la recerca mèdica i exclusivament reservada dins el nostre camp professional al diàleg singular amb el malalt.

Aquesta vegada, tanmateix, no ens ha pas atret a la Catalunya Nord l'única joia d'una trobada amical, ni tampoc el desig tan justificable de visitar els monuments cabdals de la nostra història que es conserven a la província de Tarragona és el que ens ha mogut aquests dies a venir a Reus: si bé és lligat a l'amistat i a la història, té per a nosaltres un caràcter més imperatiu, una exigència més gran que pels altres viatges fets a les nostres terres. Aquesta exigència és senzillament la d'un deure contret envers tots vosaltres dues vegades: la primera al juny del 1936, pel Novè Congrés de Metges de Llengua Catalana, la segona a l'octubre del 76, pel Desè d'aquests Congressos. L'un i l'altre, com tots sabeu, tingueren lloc a Perpinyà i llur ressò fou transcendental. A cadascun d'ells centenars de col·legues acudiren vinguts de tots el Països Catalans. Com, avui, els metges rossellonesos haguérem pogut no ésser presents entre vosaltres?

Som, doncs, aquí, avui, un petit grup arribat del peu del Canigó amb l'encàrrec fet pel nostre Consell de l'Ordre del Pirineu Oriental de portar-vos la salutació fraternal dels nostres companys del País Rossellonès.

No hem descuidat, allà, ni l'immens honor que heu fet a la nostra terra, escollint-la dues vegades per aquests Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, ni tot el significat posat l'una i l'altra vegada en aquesta tria. Tant el 36 com el 76, era la nostra total catalanitat la que era reconeguda per la vostra presència massiva a casa nostra, pels vostres treballs d'alt nivell presentats i discutits amb col·legues rossellonesos a Perpinyà amb la mateixa normalitat que ho haurien pogut ésser a Lleida, a Mallorca o a València.

Organitzar al Rosselló uns Congressos interessant el conjunt dels Països Catalans és també proclamar ben alt que la cultura catalana no coneix ni les fronteres imposades ni les limitacions vingudes de fora. Aquestes limitacions, desgraciadament, han estat sovint fortes i s'han convertit fins i tot a vegades en pures prohibicions; en són clarament prova els quaranta anys que separen els dos últims Congressos de Perpinyà. Però el nostre retrobament aquí, a Reus, al cap de només tres anys és també una altra prova, la prova que, a desgrat dels trasbalsos de la història, tot pot continuar com abans si ho volem els catalans. Aquesta voluntat de continuïtat és, precisament, un altre dels significats que va tenir el fet d'escollir la capital rossellonesa per a celebrar el desè dels nostres Congressos. Es va voler repren-

dre llur normalitat allà mateix on aquesta s'havia deixat, i això amb la ferma i l'esperit de fidelitat que donen les causes justes, aqueix mateix esperit que segles enrera inspirà Fray Luis de León quan, reprenent l'ensenyament a la Universitat de Salamanca, després de tres anys d'empresonament per la «Santa Inquisició», va començar el seu curs explicant senzillament: «como decíamos ayer...»

Per servir la nostra llengua és servir-la, i això ha estat una de les principals motivacions que ha animat els metges catalans no solament a organitzar aquests Congressos majors, sinó també a reunir-se, cada vegada que ha estat possible, en altres col·loquis o seminaris més especialitzats, a fer servir el català en les reunions professionals i a coordinar tot un ensenyament postuniversitari en el nostre idioma, sigui a base de conferències, sigui de publicacions.

De tots aquests esforços per servir a la vegada la ciència i la nostra cultura no heu mancat mai de beneficiar-nos-en, sigui invitant-nos amablement a participar als vostres Congressos, tant al Sud com al Nord de l'Albera, sigui enviant-nos de manera regular les vostres publicacions, particularment les «Monografies Mèdiques», que ens han deixat sempre admirats per la qualitat dels treballs presentats.

No podíem trobar millor avinentesa que aquest Congrés de la medicina catalana per donar-vos, públicament, les gràcies en nom dels companys rossellonesos per tantes mostres repetides de confiança i d'amistat. Gràcies a vosaltres sabem ara que la medicina no està obligatòriament separada en dos compartiments lingüístics amb una llengua per a estudiar, per a llegir o escriure i una altra per a enraonar amb els malalts i les famílies. I el fet de saber que la llengua parlada amb el malalt pot servir amb tota normalitat per a analitzar i descriure en articles o llibres la seva malaltia, o dit d'una altra forma, que el català pot ésser llengua científica, és per a nosaltres molt important; important no solament per als metges, sinó també per a tots els rossellonesos que estímem i volem fer estimar la nostra llengua.

El procés de descatalanització que hem sofert i sofrim, més que en cap dels altres Països Catalans per part del centralisme de l'Estat, és tan fort, i el català és tan desconsiderat a casa nostra, que molta gent pensa allà que només pot servir per a treballar la vinya o enraonar del temps vell al pedrís de l'era. Quan se sap aquest estat d'alienació en què es troba el nostre idioma és fàcil d'entendre que la seva recuperació passa al Nord de l'Albera per la seva rehabilitació i aquesta necessita, com ho sabeu, la participació de tots el dominis de la comunicació parlada o escrita. Per sort, en el camp de la literatura, escriptors com Josep Sebastià Pons o Jordi Pere Cerdà han demostrat àmpliament el seu valor com a instruments de creació; ara, en el camp de la ciència, vosaltres ens ho heu portat tot. Amb l'ajuda constant de les vostres societats, particularment de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Societat Catalana de Biologia, heu fabricat unes eines perfectament

adaptades per a expressar tots els treballs d'investigació, i ens heu demostrat diverses vegades i encara, aquí mateix aquests dies, com aquestes eines poden funcionar admirablement. Veus autoritzades han dit en diverses ocasions quan i com s'ha de fer servir la nostra llengua en el domini científic. Aquestes regles —com no ho recordaria?— les vàrem discutir i codificar en el curs d'un col·loqui que va tenir lloc el 25 d'agost de 1973 a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada, que reunia a més de metges —entre els quals els promotors d'aquest Congrés—, científics de tota categoria. Les conclusions a les quals es va arribar varen ésser publicades en una mena de manifest que va ésser difós àmpliament i que constitueix, en essència, un veritable codi deontològic per als científics catalans. A més del que aquest manifest ens porta a tots els catalans, el fet que hagi estat elaborat al peu del Canigó, ben a prop de la tomba del nostre mestre comú Pompeu Fabra, ens honora molt i és un motiu més per a donar-vos les gràcies.

I ara voldria llegir una carta del doctor Goujon, que és el president dels metges de grup del Rosselló.

«Estimats amics,

Hauria volgut participar més intensament al vostre Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, però un viatge llunyà decidit al darrer moment no m'ha permès de preparar un tema desenvolupat. Per altra banda, el President Nacional del Sindicat dels Metges de Grup m'havia confiat la gran alegria que hauria tingut de venir aquí i de fer la coneixença dels metges catalans. Tampoc no ha pogut distreure de les seves múltiples ocupacions la setmana que li feia falta per a assistir als vostres treballs. És per això que m'ha demanat de representar-lo oficialment i portar al vostre Congrés el salut amistós dels metges de França, i particularment dels que treballen en grup o associats.

Vosaltres, estimats confreres, esteu ara reorganitzant la professió mèdica després d'aquest llarg i trist eclipsi. Teniu, doncs, la sort i l'esperança de fer "pell nova". Cal que sigui una vida nova adaptada a la vostra època i a les seves mentalitats; cal que sigui una renovació "raonable", i cal que sigui —penseu-hi— una renovació "sindicalista" que tingui sobretot en compte la "qualitat":

- qualitat de les cures
- qualitat de les relacions amb els malalts
- qualitat de la vida del metge.

Hem conegut, durant molt de temps —vosaltres i nosaltres— una medicina caduca (i si no ho és ben bé encara, cal que ho sigui com més

aviat millor), del metge en vestit de vint-i-un botó que deixava caure de la seva suficiència una "veritat carismàtica". I això era encara més excessiu quan es tractava d'un metge hospitalari! Això s'ha d'acabar, i el Sindicat dels Metges de Grup de França, afavorint la creació d'equips "mèdico-socials", és el marc d'acords amb els municipis i els altres participants socials (sindicats, associacions de veïns, col·lectivitats locals). Tot mantenint el caràcter liberal de la professió.

Nosaltres, responsables de la medicina de grup a França, pensem que és exercint junts, en el marc del Municipi o de tota altra divisió comarcal, que podem conciliar la qualitat de la nostra vida amb la qualitat dels interessos del malalt o de l'ésser social, traumatitzat per les dificultats de la vida, o pels perjudicis de l'ambient que l'envolten i que l'envoltaran obligatòriament.

Us desitjo, estimats confreres catalans, que trobeu les millors solucions, les que més bé vagin amb les mentalitats del nostre país. Teniu un paper important a assumir i vosaltres, que sabeu apreciar l'esperit de grup de la Sardana, sabeu més que ningú que a la vida actual no es balla sol! A l'entrada del Grup Mèdic "Pompeu Fabra" de Prada tenim dues pintures de Picasso: la sardana i les mans juntes amb un ram de flors vermelles: són els símbols que us desitjo per a la vostra medicina.

Dr. HENRI GOUJON»

JOSEP LAPORTE

Moltes gràcies, doctor Català; aquests aplaudiments expressen molt millor que les meves paraules el sentiment de tota l'assemblea. Us agraïm molt el missatge que ens heu portat de part dels vostres col·legues de la Catalunya Nord i no cal dir que us prego que els expresseu també la nostra simpatia, les ganes que tenim de continuar col·laborant i que aquesta col·laboració augmenti. Estem segurs que aquest llarg seguici de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana continuarà i voldríem que cada vegada hi fos més activa i més nombrosa la participació dels companys de la Catalunya Nord.

Hem de passar ara a parlar del futur immediat dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. N'hem fet onze, i hem de començar a pensar en el Dotzè.

Abans de la nostra guerra hi havia un mecanisme en virtut del qual, després de cada Congrés, l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, que era la patrocinadora dels Congressos, celebrava una assemblea que no tenia altre objectiu que el de decidir on es feia el proper Congrés i eventualment qui n'era el president i quins eren els temes que s'hi tractarien d'u-

na manera prioritària. En canvi, del final de la dictadura ençà, els Congressos han estat promoguts per dues entitats que tenen un marc tan ampli —tant des del punt de vista geogràfic com des del punt de vista del nombre i de la diversa procedència dels seus membres— com són l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia. Aquestes entitats van ésser les que van patrocinar el Congrés de Perpinyà, aquestes entitats foren les que decidiren que aquest Congrés se celebrés a Reus i que jo en fos el president, i aquestes dues entitats són les que en definitiva van donar vida a aquest Comitè Executiu. Ja us deia abans, en començar aquest acte, que aquest Comitè Executiu haurà d'ésser substituït per un altre, constituït com més aviat millor, i que evidentment és el que haurà de tenir cura de l'organització del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. El Comitè que presideixo s'ha reunit aquests dies en diverses sessions per a considerar quines eren les propostes que podríem formular i ens ha semblat que només hi ha una actitud possible. Atès que no hi ha cap altra entitat amb personalitat legal pròpia ni amb capacitat de convocatòria de Congressos, atès que en canvi n'existeixen dues que han estat les patrocinadores i continuen essent-ho, per ara, dels futurs Congressos, entenem que l'Acadèmia i la Societat de Biologia són les que en definitiva hauran de decidir, com més aviat millor, on i quan se celebrarà el Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Amb el benentès que a partir d'ara es poden admetre tota mena de suggeriments. Qui vulguí, doncs, a partir d'ara, pot fer la proposta del lloc on ens tornarem a trobar d'ací a dos o tres anys. I no solament seran tingudes en compte les propostes que es puguin formular ara i ací, que això ens semblaria molt limitatiu, sinó que resta obert un termini de tres mesos a partir d'avui perquè siguin formulades d'altres propostes per escrit, sigui a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, sigui a la Societat Catalana de Biologia per a la celebració de la propera de les nostres reunions. A la vista de les sol·licituds o de les propostes recollides, tenint en compte, naturalment, la distribució geogràfica que han tingut fins ara els Congressos, aquestes dues entitats s'han compromès de manera conjunta a decidir on i quan se celebrarà el proper Congrés. Aquest Comitè Executiu només perdura amb l'objectiu únic d'editar les Actes i de transmetre al nou Comitè, que serà format per aquestes entitats, tot allò que els podem aportar de positiu.

Ara podem obrir un torn de paraules per veure si hi ha realment alguna proposta concreta o alternativa a aquest pla. Però no podem tancar aquest acte sense que el secretari, primer, i després els representants dels estudiants ens diguin alguna cosa sobre les propostes que s'han tingut sobre la denominació o sobre d'altres aspectes organitzatius que poden tenir els futurs Congressos. Ara té la paraula el senyor secretari.

ANDREU SEGURA

Hem rebut ja fa dies, al Comitè Executiu, tres propostes, una d'elles del president del Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, que ens proposa que el nom dels Congressos sigui canviat pel de Congrés de Medicina de Llengua Catalana, nom que no exclouria cap professional sanitari. Hi ha una altra proposta d'un altre company farmacèutic —que s'excusava de no poder assistir però està avui a la sala, i la podrà explicar, potser després—, que suggereix que se'n digués Congrés de Ciències de la Salut de Llengua Catalana o dels Països de Llengua Catalana, o bé Congrés de Ciències Sanitàries de Llengua Catalana. Finalment, hi ha una tercera proposta feta, precisament, a les comunicacions dels estudiants, que parla del Dotzè Congrés de professionals de la Sanitat de Llengua Catalana. Aquestes són les propostes que hem rebut a la Secretaria del Congrés.

JOSEP LAPORTE

Ara passarem la paraula al senyor Gelonch, representant dels estudiants i després obrirem un torn d'intervencions; amb el benentès, i això ho dic en nom, no cal dir propi, sinó també del Comitè Executiu, que cap decisió no pot ser presa avui ací. Som una assemblea poc representativa, evidentment. Tots aquells suggeriments que siguin fets seran recollits i seran elevats, per aquest Comitè Executiu, a les entitats patrocinadores, és a dir, a la Societat Catalana de Biologia i a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, que són les que en definitiva, mentre no sorgeixi una organització específica pel futur d'aquests Congressos, hauran de prendre les determinacions que estimin més oportunes.

El senyor Gelonch té la paraula.

ANTONI GELONCH

Alortunadament em pertoca manifestar aquí el nostre agraïment a dues aportacions especialment positives a aquest Congrés: la dels estudiants i la dels farmacèutics.

Quant als estudiants, aquest Comitè Executiu vol manifestar la seva molt bona impressió pel que fa a la participació estudiantil tant quantitativament com qualitativa. Per tal que en el futur els estudiants siguin presents des de la primera hora en l'organització dels Congressos, contràriament al que ha succeït en aquest, aquest Comitè Executiu proposarà al que el substitueixi que el president de les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears sigui membre nat del Comitè, i si es realitzés fora d'aquest àmbit geogràfic que ho sigui el president de l'Associació paral·lela corresponent.

Pel que fa als farmacèutics, volem palesar el seu interès per tenir una presència activa al Congrés, i en aquest sentit volem agrair el seu interès pel que fa a la futura denominació dels Congressos, segons han manifestat, en el sentit d'ampliar-ne l'abast. Aquest Comitè Executiu considera que aquesta qüestió resta oberta i que l'hauran d'aclarir l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la Societat Catalana de Biologia. Això no obstant, volem manifestar que els Congressos, iniciats el 1913 per l'Acadèmia, eren Metges de Llengua Catalana, i que s'hi va afegir el terme «i Biòlegs» per tal d'ampliar-ne la temàtica i entenent que aquest terme vol dir professionals vinculats als problemes de la vida.

També entenem que els Congressos no són una realitat aïllada, sinó que surten de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques que, malgrat la seva denominació, inclou molts d'altres professionals de la salut, i àdhuc el seu vicepresident 2n, estatutàriament, és un farmacèutic; i en el terreny estudiantil comptem amb les Joventuts Mèdiques, que també, malgrat la seva possible denominació errònia, tenen com a membres nombrosos estudiants de Farmàcia, i un d'ells n'és en aquest moment Secretari General.

Al nostre entendre el nom no fa la cosa, sinó que aquesta té vida pròpia quan es vol; per això, i entenent que els farmacèutics s'han pogut sentir marginats en aquests Congressos, proposem també que una representació important d'aquests professionals formi part del Comitè Executiu del proper Congrés, per a nosaltres la qüestió de la denominació és tangencial i entenem que caldrà fer un esforç generós per tal que tots els professionals de la Sanitat ens hi sentim integrats. De qualsevol manera, la posició d'aquest Comitè Executiu és la de defensar el nom actual.

JOAQUIM RAMIS

Voldria intervenir per parlar de la necessitat que un representant de Joventuts Mèdiques de Catalunya formi part del proper Comitè Executiu. Ja us ho deïa fa uns dies, en la seva presentació, de la meua relació amb ells com a secretari de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Relació amb les diferents branques de Sabadell, Girona, Vallès Occidental, Lleida i Barcelona.

D'elles, en puc dir que la vitalitat que globalment han demostrat ha estat de gran qualitat. També puc dir que aquesta inquietud i aquest sentit de treball conjunt, tot i continuar les activitats de cada una de les seves branques, han intuït la necessitat i la conveniència —en un sentit ben democràtic— de formar les Joventuts Mèdiques de Catalunya.

Crec també que amb la inclusió d'aquesta branca jove d'estudiants, faríem un reconeixement a una branca de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears que féu un gran paper abans del 1939: «l'agrupament escolar» de la qual foren membres molts dels companys grans que ens acompanyen i fou bressol de grans iniciatives.

Crec que aquest sentit del deure, aquesta tensió de lluita, aquest sentit de responsabilitat de què han fet gala els joves estudiants, obliguen a pensar en ells en el moment de confeccionar aquest Comitè Executiu del XIIIè Congrés.

FRANCESC BORRELL ÀLVAREZ

President del Col·legi de Farmacèutics (Barcelona)

Demano el canvi de nom del Congrés a fi que acompleixi les seves finalitats primordials. Unió entre tots els catalans separats per una frontera i la promoció de la Cultura Catalana en el seu aspecte sanitari. Així podrà acollir sense problemes tots els professionals implicats en la salut segons la pròpia definició que sobre ella es donà en el Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Perpinyà.

JOSEP LAPORTE

Moltes gràcies; de tota manera, em sembla que ja s'ha dit abans i això insisteixo que no ho decidirem ara i ací, sinó que ho decidiran les entitats patrocinadores del Congrés. Ja s'ha dit abans que sigui quina sigui la denominació que en endavant tinguin aquests congressos, no hi ha dubte que una plaça important, dintre del Comitè Executiu caldrà que sigui reservada als farmacèutics, de la mateixa manera que s'hi reservarà una plaça als estudiants.

RICARD GUERRERO

Jo no voldria que les meves paraules continuessin o iniciessin una polèmica i per tant qualsevol cosa que digui en relació amb el tema és amb una discussió prèvia; independentment del nom que s'ha proposat voldria dir que em congratulo de ser present aquí, i ser un membre de la Societat Catalana de Biologia, i de veure com han continuat aquests congressos dels quals, per raons òbvies, solament he assistit al de Perpinyà i a aquest. Jo voldria animar els presents i el Comitè Executiu futur que continués la tasca social que s'ha iniciat. Ara, vull insistir que aquesta tasca social no ha d'estar sempre relacionada amb el tema de la salut estrictament, encara que els camps són molt abundants. Segurament el problema de la salut no el podem resoldre però hi ha d'altres aspectes que un Congrés de Metges i Biòlegs o de tècnics o d'interessats en la sanitat i en la salut poden fer. Si es continua aquesta línia social crec que servirà per a un aspecte doble i és, d'una banda, els que estan més interessats per la potenciació de la salut —podríem dir en aquest cas metges i farmacèutics—, ja que els servirà per a trobar les seves arrels biològiques fonamentals de les quals mai no podem defugir.

és a dir, l'estudi de l'home és un estudi que ha d'estar inserit en l'estudi de tota la natura i ha d'estar relacionat en les bases biològiques fonamentals sense les quals cap aplicació, cap tècnica concreta no pot tenir sentit. Però, d'una altra banda, jo també vull animar els companys biòlegs que no perdin el sentit que ha de tenir la biologia, que de vegades s'insereix en un aspecte mol genèric i oblida les seves responsabilitats socials i les seves relacions amb l'home. Els estudis biològics generals tenen un vessant indefugible, també, que ha de ser l'estudi de l'home i la millora de la nostra espècie concreta, que no és una espècie més sinó que és una espècie especialment important. De vegades tenim la tendència a considerar la nostra espècie com una qualsevol d'escarabats i jo no ho crec ni ho he cregut mai això, i precisament en parlàvem ahir, bé que en els nostres estudis biològics, també com a microbiòleg podria dir, jo recordo una frase molt coneguda pels microbiòlegs de Pasteur, i deia que no hi havia ciència aplicada sinó aplicació de les tècniques, i la base biològica d'aquestes tècniques que és, crec, una de les primeres vegades que es fa aquí en aquests congressos i que és absolutament necessària per a continuar-la; res més.

GLÒRIA PÉREZ HERMS

Crec convenient que es lliuri la documentació del Congrés, com a mínim quinze dies abans que comenci. Així ens serà possible, als congressistes, poder-nos llegir les ponències abans d'anar-hi. Es podrà aprofundir més, pel coneixement que tots en tindrem; s'evitarà estar una hora i mitja, en la qual, a causa del curt temps de què disposem els ponents no es pot dir gaire cosa i es tindrà molta més estona per a la discussió, que és el que realment enriqueix les ponències que ja tenim escrites en un llibre, com s'ha anat repetint en totes les ponències.

JOSEP LAPORTE

Moltes gràcies, cal dir que té tota la raó. Ha posat el dit a la nafra o en una de les nafres; era la nostra intenció de fer-ho, evidentment, però no n'hem estat capaços. Podria donar moltes excuses, entre d'altres potser la principal és que l'època no és la més adient. Abans del mes de setembre hi ha el més d'agost i durant el mes d'agost en aquest país no hi ha manera que treballi ningú. De tota manera, és una cosa que no hem fet prou bé, insisteixo que quan vàrem començar a reunir-nos teníem aquesta mateixa idea i la continuem tenint; no ho hem aconseguit. No hi cap dubte que per a una bona discussió les ponències havien de ser lliurades com a mínim quinze dies abans. Nosaltres insistirem prop dels nostres successors per veure si ells en són més capaços que nosaltres en aquest sentit.

CARLES PUJOAN DE BERISTAIN

President del Col·legi de Metges (Barcelona)

Sóc partidari de conservar el nom perquè és el que ha tingut des del seu inici. És una tendència del nostre país de no conservar les institucions i noms de sempre.

Proposo conservar el nom i afegir-hi un subtítol que reconegui la participació d'altres professions.

JOAN FARRAN I BARRABÉS

1. Com a professional de l'esport i considerant que es realitzen congressos internacionals de medicina esportiva, mitjançant els quals, al meu entendre, s'han aportat avanços a la medicina preventiva.

Proposta: S'hauria d'incloure la medicina esportiva com a tema a tractar en el proper Congrés.

2. Havent observat en el curs d'aquest Congrés les diferents intervencions, i veient la importància de la tasca que s'ha desenvolupat en el Congrés, així com la seriositat amb què s'ha assumit la responsabilitat que comporta el redreçament de la cultura als països de parla catalana.

Proposta: Que es faci extensible la convocatòria, a través dels mitjans que s'acordin, a les comarques de la «franja», que també són de parla catalana.

JOSEP LAPORTE

Moltes gràcies. Em sap greu de ser exigent ara, però el president ha arribat i hauríem de ser breus. Disposem de molt poc temps i per això suggereixo que els qui no puguin fer la seva intervenció oral en aquests darrers minuts que ens resten, la facin per escrit i la lliurin a la secretaria. Ja he dit abans que són l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la Societat Catalana de Biologia els qui en definitiva decidiran, i han donat un termini de tres mesos, o sigui fins al 31 de desembre, per a rebre qualsevol opinió o suggeriment respecte als canvis de nom, lloc i data de la celebració del proper Congrés. Ara, doncs, la discussió queda oberta.

JORDI VÁZQUEZ VALL

Voldria per si un cas remarcar una cosa: potser ací he vist que la cosa va, diguem, molt de cara al canvi de nom, però el que és ben cert és que, durant totes les intervencions, durant totes les ponències i comunicacions s'ha vist que realment el problema que preocupa és el fet de la salut, vist des del punt de vista tant del medi en què està inclòs l'home com en l'aspecte patològic:

aleshores potser això seria un suggeriment: que es veiés ben bé el sentit o el contingut d'aquest Congrés; em sembla que el fet d'aplicar o poder dur, dintre el país de llengua catalana, un Congrés que realment tracti l'aspecte de la salut en general i que abraçi tots els camps que siguin possibles —perquè crec que és prou important—, el nom, per a mi, és una cosa que indica la situació d'un Congrés; aleshores potser el que caldria revisar i plantejar-se ben bé primer és, doncs, el contingut d'aquests Congressos de Llengua Catalana. Senzillament és poder aplicar tot això i fer-ho realment extensiu aprofundint força en aquest aspecte: sobre això, ahir va haver-hi una comunicació lliure que va aportar el canvi de nom a darrera hora i en la qual podia semblar, en certa manera, que la gent que no tenia professions sanitàries podia quedar separada dintre d'aquest context. Això no és realment cert ni molt menys, perquè el que interessa, almenys per a mi, és la salut i aleshores la raó és que abans de dir canviem pel nom tal, cal veure si realment val la pena canviar aquest Congrés de cara a la salut amb tot l'aspecte ampli; res més.

JOAN COLOMINES PUIG

Voldria, com a conclusió personal, dir que a tots els països els congressos són plataformes a partir de les quals s'inicien etapes noves. Sobretot a Catalunya, fins ara mancada d'institucions; tots els congressos que hem fet han intentat suplir una gestió de la qual estàvem mancats. Però ara ja tenim les nostres institucions, i ara més que mai les aportacions d'aquest Congrés ens ajudaran en aquest inici de camí.

No vull negar que aquest Congrés ha estat polèmic. Com no ho havia de ser una ponència sobre ecologia sota la qual s'amaguen tantes coses? Tantes posicions encontrades! Tantes actituds polítiques! A darrera de tot hi ha la política. O no té un gran significat d'anomenar aquest Congrés «Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana»?

He discrepat d'afirmacions d'alguns ponents de la tercera taula de la segona ponència. Això és normal. Sobretot en un tema com aquest. I també m'agradaria poder analitzar i fer propostes sobre les conclusions d'aquesta mesa, cosa que intentaré. Això dóna fe del meu criteri en l'aspecte positiu del Congrés.

Per acabar voldria dir dues coses: proposar que l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la Societat Catalana de Biologia creessin una Comissió estable per a la preparació d'aquests Congressos que en pogués fer una adequada participació.

La segona és que entre tantes coses positives d'aquest Congrés n'hi ha una que és l'afirmació del català com a llengua comuna, popular i científica de tots els Països Catalans. Aquest fet és important haver-lo afirmat ara, en aquest moment tan conflictiu. Jo proposo formalment que el proper Congrés se celebri a la ciutat de València.

JOSEP VIDAL OTERO

El meu suggeriment és entorn de la conflictiva situació en què es troba la nostra llengua al País Valencià, situació creada pel govern central i per les forces més repressives de València, intentant crear una llengua «valenciana» diferent del català. Aquesta denominació de «Llengua valenciana» la contempla el «Decreto de Bilingüismo» actualment en vigor; la Comissió Mixta encarregada de posar aquest decret en marxa ha aprovat unes normes ortogràfiques diferents de les normes aprovades a Castelló l'any 1932 per lingüistes de tots els Països Catalans. Com que segurament ja sabreu tot això, si sou conscients de la gravetat de la situació no m'estenc més i us suggereixo que públicament el Comitè Executiu o les entitats organitzadores o impulsores del Congrés es manifestin en contra d'aquestes maniobres secessionistes que, no hi ha dubte, no sols van dirigides contra la Llengua Catalana del País Valencià, sinó que constitueixen el primer pas d'una estratègia contra tota la Llengua Catalana i, conseqüentment, contra el nostre redreçament comú com a poble.

GONÇAL FOZ i ALBERT PLANES

242

Un grup de companys del Congrés, entre els quals metges en atur, residents de medicina de família i metges rurals, tots amb un interès comú: l'assistència primària, hem cregut que havíem d'intervenir a la Sessió d'avui per exposar el que ens semblen els més importants problemes de la sanitat catalana actual i l'orientació que creiem que haurien de seguir els futurs congressos.

La nostra preocupació essencial és resoldre els principals problemes, els problemes més freqüents que afecten la població, i augmentar el seu nivell de salut.

Per això, creiem que hi ha unes profundes contradiccions en nosaltres com a professionals i en el sistema sanitari en si, que impedeixen que aquest objectiu pugui ser, ara com ara, posat en pràctica.

Com a professionals:

Tenim uns dèficits importants de formació universitària que podríem concretar en:

- l'orientació hospitalària d'aquesta formació,
- que no es tracten els problemes més freqüents de la població sinó les malalties més interessants per a la «ciència» mèdica,
- la manca d'experiència pràctica,
- que no es tracten disciplines fonamentals com són l'epidemiologia, la salut pública, la medicina psicosomàtica, etc...

Quant a la formació postgraduada, que suposa en la pràctica un intent de pal·liar aquestes deficiències greus, aquest objectiu és una pura fal·làcia perquè els programes de formació actuals (essencialment els programes MIR) solament poden ser seguits per una minoria de metges llicenciats i la resta de metges cal que es formin (si arriben a fer-ho) en l'angoixa d'una pràctica per a la qual no han estat capacitats.

No cal dir que el problema que va esdevenint essencial, a més de tot l'anterior, és el de l'atur dels metges joves o, el que és el mateix, la situació inestable de la subocupació o, fins i tot, per als més afortunats, l'angoixa de saber que no tindran feina quan s'acabin els tres o quatre anys de residència. Tot això en contraposició amb l'acumulació de feines d'altres professionals, situació no resolta encara per les instàncies de poder.

Tots els problemes s'agreugen encara més en el medi rural on:

- el metge ha de treballar aïllat, sense possibilitat de treball d'equip ni d'autocrítica.
- es nega l'accés als centres hospitalaris de la comarca —on podrien posar al dia la seva formació—, impedint també un seguiment adequat dels malalts.
- un problema similar de dificultat de seguiment dels malalts és la consulta amb l'especialista, que no té o no utilitza canals d'informació amb el metge de capçalera del poble sobre els malalts consultats.
- l'aïllament repercuteix també en la manca d'informació i les possibilitats reals de participació en els pocs programes de formació continuada que hi ha actualment.

Per als usuaris:

A part de la repercussió evident de tots aquests problemes, cal afegir-hi les situacions mateixes del sistema sanitari, la més greu de les quals és la manca d'un sistema integrat i racionalitzat d'assistència primària, públic i a l'abast de tota la població. Les conseqüències d'això són innombrables:

- manca d'accessibilitat de la majoria de serveis,
- manca d'assistència integral,
- assistència no personalitzada ni permanent,
- manca de control de qualitat de les tasques assistencials,
- no participació ni control per part dels usuaris als serveis assistencials,
- predomini de la terapèutica sobre la informació en la pràctica assistencial,
- manca de medicina preventiva i educació sanitària, sense sistemes eficaços de recollida de les dades generades per l'acte mèdic ni accions eficaces d'acció preventiva.

A nivell primari, no solament no hi ha canals de solució actuals sinó que els futurs que s'entreveuen caminen en direcció equivocada (almenys a nivell estatal). En les línies bàsiques de la Reforma Sanitària aprovades en el Congrés de Diputats, es deixa el nivell primari a les mans del metge aïllat, sense equip interdisciplinari, sense Centres de Salut i amb una tendència clara a la privatització i a la reivindicació que els Centres de Salut es converteixin en uns centres del mateix nom, però a nivell secundari i que són purament ambulatoris d'especialitats.

Creiem que aquests problemes de la nostra sanitat ja es posaren en relleu a Perpinyà; continuen en el mateix estat i no tenen encara camins de resposta.

Creiem que els futurs Congressos cal orientar-los vers els problemes fonamentals que afecten la salut de la població als Països Catalans i essencialment als problemes més vigents i més greus, oferint mesures operatives de canvi.

RAFAEL PADRÓS DE PALACIOS

Completament d'acord amb el doctor Pijoan. Cal no canviar el nom. La continuïtat dels noms en el nostre país és molt important. Només hi posaria un subtítol: «Ciències de la Salut».

JOSEP LAPORTE

Agraïm molt a tothom la col·laboració que hem tingut en el debat. A la una en punt començarà l'acte de cloenda.

Sessió de clausura

Amb la presència del Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, tingué lloc la sessió de clausura.

El president donà la paraula a

JOSEP LAPORTE

Molt Honorable Senyor President de la Generalitat, senyors diputats, digníssimes autoritats, companys del Comitè Executiu, senyores i senyors:

Les meves primeres paraules han d'ésser evidentment per a regraciar l'assistència en aquest acte del Molt Honorable President de la Generalitat, però no solament a ell, sinó a totes les persones que en tan gran nombre ens acompanyen avui en aquesta presidència, molts d'ells representants del poble català, elegits lliurement des que tenim altra vegada les nostres prò-

pies institucions. Per això, avui que em sento tan ben acompanyat en aquesta Presidència, he de dir en primer lloc que tots el metges i biòlegs de parla catalana de tots els Països Catalans, no solament els del Principat, ens sentim molt honorats de tenir ací uns hostes tan distingits queestic segur que sabran fer-se ressò de totes les nostres inquietuds, que jo, una mica en nom de tots, intentaré ara transmetre'ls breument.

Ha arribat l'hora de tancar aquest Congrés, que dijous passat iniciàvem a Reus, i en primer lloc m'és plaent de donar les gràcies a tota la gent que hi ha participat des de molts punts de vista i des de molts diferents angles, començant per totes aquelles entitats o aquells particulars que han volgut contribuir amb el seu ajut econòmic al fet que aquest Congrés es pogués dur a terme, al fet que aquest Congrés tingués unes publicacions tan dignes com les que veieu ara ací damunt d'aquesta taula. No puc enumerar ara la llista, que d'altra banda seria molt llarga, de tots aquells que amb la seva generositat ens han ajudat però el que és evident, el que sap tothom, és que sense aquestes ajudes, aquest Congrés no hauria estat possible. Hem cobrat una quota d'inscripció que jo m'atreviria a dir que és purament simbòlica i és obvi que sense els recursos de què hem disposat, gràcies a aquesta generositat, totes aquestes publicacions, és a dir, tot allò que en restarà, no existiria.

Moltes gràcies una vegada més al meu estimat amic i Excel·lentíssim Senyor Alcalde de Reus, Carles Martí, perquè si l'Ajuntament que ell encapçala no hagués posat a la nostra disposició aquest magnífic Pavelló, jo en diria Palau, tampoc no hauríem tingut un marc tan adient per a celebrar aquest Congrés. Ara, una vegada més, en tant que reusenc, però sobretot en tant que president d'aquest Congrés, m'és molt grat d'insistir en el fet que el Congrés ha estat un èxit, en el fet que hem trobat ací una acollida magnífica.

Evidentment, si s'ha fet aquest Congrés és perquè hi ha hagut un Comitè que ha treballat durant gairebé dos anys. No procediré a llegir la llista de tots els membres que formen aquest Comitè Executiu; hi ha gent de totes les contrades, no solament de les comarques de la Catalunya estricta, sinó de totes les contrades dels Països Catalans. A tots ells el meu agraïment personal; tot allò que hi pugui haver de bo en aquest Congrés, que espero que serà força, sense caure en triomfalismes, es deu al seu esforç, a la seva col·laboració. De defectes, evidentment també n'hi ha hagut i des d'altres punts de vista segurament en poder ser vistos d'altres que ara jo no contemplo. Aquest matí per exemple, se'ns n'ha dit un: el fet de no haver pogut publicar les Ponències amb dues o tres setmanes d'antelació al Congrés. Totes les crítiques que es puguin fer les accepto jo personalment i m'excuso per no haver pogut arribar, ni de bon tros, a la perfecció. I no voldria acabar el capítol de regraciaments sense fer-lo molt particularment extensiu a tota la gent que ha contribuït materialment a la realització del Congrés i a totes les activitats que hem dut a terme ací aquests dies, al nostre incan-

sable secretari general Andreu Segura, que realment ell sí que ha estat l'ànima del Congrés, a l'Anna Padrós, a en Joan Pastor i a tota una sèrie de nois i noies que ens ha ajudat de manera extraordinària i que, val a dir, han acabat tots molt aclaparats per la feina que han tingut i molt aclaparats també, deixeu-m'ho dir entre parèntesis, perquè ha fet una calor que ningú no s'esperava en aquesta època. Ningú no podia preveure que fes aquesta calor, que ha estat segurament el principal inconvenient amb què hem topat, i jo desitjo, no solament perquè la calor s'acabi sinó perquè el camp ho necessita, que el clima canviï ràpidament i que moltes de les preocupacions que té el senyor Alcalde com a conseqüència de la secada s'acabin aviat.

Acabat el capítol de gràcies, hauria de fer ara un balanç del Congrés, i voldria fer un balanç que no fos triomfalista. Començaré per unes xifres que abans, a la sessió administrativa, ja s'han donat però que ara, davant les autoritats, vull repetir.

En primer lloc aquest Congrés ha estat un èxit pel nombre de participants. N'hem tingut molts més dels que ens pensàvem quinze dies abans de començar, n'hem tingut més també dels que pensàvem el dia que fou iniciat el Congrés. Hem tingut, exactament, 833 inscrits, dels quals 510 són llicenciats o graduats i 323 són estudiants. El Congrés se sent òbviament orgullós del gran nombre d'estudiants. Moltes coses han de canviar en el nostre país, especialment en el terreny de la Sanitat; per això si tenim en compte que una representació tan important d'estudiants ha seguit amb tant d'interès les sessions d'aquest Congrés, podem estar tranquils pel futur de la Sanitat a casa nostra. En canvi, hi ha altres aspectes d'un mal repartiment que vénen de la macrocefàlia del nostre país; hi ha 600 congressistes que són de Barcelona o dels seus voltants, 100 que ho són de les comarques del Camp, de l'Alt Camp, del Baix Camp, del Tarragonès; en tenim 34 que són de les comarques gironines. En tenim encara 28 de les Illes, 17 del País Valencià, tenim també algun representant d'Andorra i de la part de Catalunya que està al nord de les Alberes, i tenim 5 o 6 persones d'altres procedències, de Nova York i d'Holanda, per exemple. El meu agraïment a tots. Ara, al mateix temps que exposo aquestes dades, vull insistir en el fet de la mala representació d'algunes comarques, amb l'escassa, encara que molt valuosa representació d'alguns països de llengua catalana, i amb el fet, que fins i tot dintre de la nostra gran conurbació de Barcelona hi ha també absències que en certa manera són de lamentar. No ja quantitativament sinó qualitativament entenc que d'altres persones, que avui no són aquí, hi haurien hagut d'ésser, perquè això és un Congrés de tots i per a tothom. Un Congrés de totes aquelles persones que parlem català, i ho tenim a glòria, i estem interessats pels problemes de la salut. I hi ha gent que em consta que parla el català i està interessada pels problemes de la salut, i pel que sigui no és ací, acompanyant al conjunt dels presents, molt diversos d'origen, molt

diversos de pensament. Ací hi ha una pluralitat d'opcions ideològiques, absolutament enriquidora perquè, *si no fos així, aquest Congrés no seria representatiu*, però lamento, malgrat tot, que hi hagi algunes absències de companys de Barcelona i lamento, evidentment, que no hi hagi més gent procedent de la resta dels Països Catalans.

Fet aquest balanç quantitatiu, és molt difícil de fer un balanç qualitatiu. Ara estem en aquella fase que els arbres encara no ens deixen veure el bosc, ens n'hem d'allunyar una mica per veure'l en perspectiva. Quan haurem tingut ocasió d'estudiar amb més profunditat quines són les conclusions, quan hàgim tingut ocasió de llegir completament aquestes ponències tan denses que veieu ací damunt la taula, quan haurem tingut ocasió de reflexionar sobre tot allò que s'ha dit ací, gràcies a les transcripcions que es faran de les gravacions efectuades per tal d'editar de seguida el Llibre d'Actes, estic segur que el balanç, possiblement amb llacunes, serà positiu. De fet la importància del Congrés de Perpinyà s'ha vist després de Perpinyà, quan s'ha pogut comprovar la importància que havien tingut les ponències allí discutides.

Fetes aquestes consideracions generals, hauríem de fer una mica de balanç específic del que s'ha dit en aquest Congrés. En tant que president del Comitè Executiu d'aquest Onzè Congrés, m'he compromès públicament, i així ho faré, a elevar totes les conclusions que encara han d'ésser definitivament redactades, però que ho seran en breus dies, juntament amb la resta del Comitè Executiu, al Molt Honorable President de la Generalitat, al seu Consell Executiu i a totes les autoritats, parlamentaris i autoritats comarcals i de tot arreu de Catalunya i dels Països Catalans, perquè sàpiguen quines són les opinions, no m'atreviria a dir unànimes, però sí àmpliament representatives dels qui treballem dins del camp de la sanitat als Països Catalans.

Com és sabut, ací s'ha parlat fonamentalment de dos temes, que són els dos temes de les ponències: «Biologia del càncer» i «Ecologia i salut». Què s'ha aclarit sobre el càncer? Segons com ho mirem s'han aclarit poques coses. *L'altre dia vaig sentir una queixa, si voleu una mica ingènua, però no mancada de raó, d'una noia estudiant, que ens ha acompanyat aquests dies com tants d'altres, ací. Deia: he anat a aquest Congrés i resulta que en surto sense saber com guarir el càncer, ni quina sortida professional tinc (aquest era un altre del temes del Congrés). Evidentment ací no hem descobert com es tracta el càncer per guarir-lo del tot, evidentment ací no podem donar la sortida professional adequada a cadascun dels estudiants que malauradament estan sense feina, però sí que hem pogut fer una sèrie de reflexions sobre tots aquests i molts d'altres temes [...]*

Acabaria aquest resum de la ponència sobre «Biologia del càncer», dient que allò que està a la nostra mà, allò que està al nostre abast és la prevenció, i que hem de fer tots els esforços en favor de la prevenció del càn-

cer i que hem de fer totes les campanyes que calguin per a lluitar contra totes aquelles circumstàncies i contra tots aquells hàbits als quals m'he referit abans.

La segona ponència ha tractat d'un tema tan actual com és «Ecologia i Salut»: dit d'una altra manera, de la contaminació. Sobre aquest tema s'ha parlat molt i s'ha discutit profundament durant tot el dia d'ahir, i s'ha arribat a una sèrie de conclusions. En primer lloc, no hi ha dubte que la contaminació és una sobrecàrrega del sistema ecològic i que aquesta contaminació no l'ha inventada l'home, bé que l'home contribueixi a fer-la més intensa, a fer-la més profunda. Per tant la primera norma que cal donar és una norma de bon comportament i de bona ciutadania: no embrutem més la natura, fem tot allò que sigui possible per a pertorbar tan poc com puguem el sistema ecològic en què, per sort o per desgràcia, estem immersos. En segon lloc, he d'assenyalar que s'ha pogut constatar ací l'enorme varietat de les possibles contaminacions ecològiques; n'hi ha de tota mena, des de la contaminació de l'aigua, que cada dia és als diaris, fins a la contaminació de les platges, passant, no cal dir-ho, per l'eventual contaminació de les nuclears i les mesures que cal prendre, per a evitar en tot cas aquesta contaminació, i passant fins i tot, com ens deia Xavier Rubert de Ventós, per la cultura com a element possiblement contaminant, quan la cultura en forma d'una informació es torna excessiva. Hi ha moltes maneres, hi ha molts fronts, en els quals hem de lluitar contra aquesta contaminació que ens amenaça, i que és una conseqüència directa del desenvolupament de la humanitat mateixa. Això no és un problema específic de Catalunya, sinó que és un problema universal, però nosaltres ens hem de preocupar, com és lògic, de la contaminació a casa nostra abans de res. En aquest sentit s'ha posat en relleu en cadascuna de les tres taules que han constituït la segona ponència —i així ho vull fer arribar al Molt Honorable Senyor president i a totes les autoritats ací presents— la necessitat peremptòria que s'engegui una política global i coherent i que eventualment siguin creades les estructures administratives necessàries per a poder lluitar amb èxit contra aquesta contaminació. Almenys el que hem de demanar és que no estiguem cada vegada més contaminats, i el que hem d'aconseguir és que ho estiguem cada vegada menys.

[...]

I no podria acabar aquesta ressenya sense al·ludir a les aportacions fetes pels estudiants. Les aportacions dels estudiants són molt importants des del punt de vista quantitatiu, ho són també des del punt de vista qualitatiu. Han estudiat i han debatut a fons dos temes: un, ja ho he dit abans, és el de les sortides professionals, l'altre és el de l'ensenyament de les ciències de la salut: tots dos prou conflictius. Redacten ara les seves conclusions que lliuraran a l'Honorable Conseller d'Ensenyament, senyor Guitart, que ahir havia de venir per tal de participar a la Taula sobre l'Ensenyament de les

Ciències de la Salut, però que a última hora hagué de cancel·lar el seu compromís. En síntesi, els estudiants demanen una millor planificació de tots els estudis universitaris, que hi hagi menys corporativisme o menys gremialisme en l'exercici de determinades professions, i sobretot, allò que han demanat —que hem demanat— tantes vegades: que les universitats que hi ha a Catalunya siguin realment autònomes i al mateix temps que autònomes, passin a dependre del Govern de la Generalitat de Catalunya.

I amb això acabo aquesta breu ressenya. Acabo dient que, de tota manera, entenc que hi ha una cosa més important que tot allò que he dit. I aquesta cosa més important és que, ja ho vaig dir el primer dia, si el Congrés de Perpinyà fou el del retrobament, aquest ha d'ésser el Congrés de la normalització. Crec que això ha quedat absolutament demostrat, i, si més no, doneu un cop d'ull a aquesta taula i ho veureu. Ací teniu el Molt Honorable President de la Generalitat, que ens presideix, ací teniu diversos parlamentaris de diferents grups, ací teniu l'alcalde de Reus i el president de la Diputació, ací teniu en definitiva els representants democràtics del nostre poble, i aquest Congrés que parla de Ciència en català pot elevar les seves conclusions a les seves autoritats. Per això em sembla que, realment, aquest és el Congrés definitiu de la normalització. I esperem que aquests Congressos, aquest llarg seguici, aquesta llarga rastellera de Congressos, ja no es desfacin mai més. I esperem que puguin seguir, i que puguin tenir lloc a tots els indrets on la nostra llengua és viva i potent com a mostra de la nostra progressiva reconstrucció nacional.

Perquè, ara més que mai, tal com deia el poeta de la Selva malauradament traspasat fa vuit dies, podem repetir: «Foc nou, baixa del cel i torna a prendre. Ja ha sonat l'hora d'esventar la cendra, oh Pàtria de les tombes flamejants!»

PRESIDENT PUJOL

President, senyor batlle, senyor president de la Diputació de Tarragona, senyors diputats, benvolguts amics.

En primer lloc m'he d'excusar; m'havia compromès a assistir a l'acte d'inauguració del Congrés el dia 25 al matí, i no ho vaig poder fer. Era un compromís que havia contret feia molt de temps però va resultar que aquell mateix dia es va iniciar un debat parlamentari que encara no ha acabat. Lamento, doncs, no haver pogut assistir a la inauguració. No volent perdre l'oportunitat de participar en certa manera en aquest Congrés aprofito l'avinentesa que m'ofereix aquest acte de clausura.

Abans de res, els volia dir, molt breument, que confiem que el procés de transferències de l'Administració Central al Govern de la Generalitat i a l'Administració catalana portarà un ritme molt accelerat. Pel que fa concretament a Sanitat, tenim la convicció, i m'atreviria a dir que tenim la segure-

tat plena, que en un futur molt immediat, màxim d'un parell de mesos, és a dir d'ací a Nadal, haurem aconseguit una sèrie de traspassos molt importants en aquest camp, per exemple l'Insalud, que com vostès saben és la clau de volta, és l'element fonamental de l'assistència sanitària a Catalunya. Naturalment els he de dir que el Govern de la Generalitat no té solament la preocupació dels traspassos, sinó que considera vital la forma com es fan aquests traspassos. Vostès que són metges i treballen en Hospitals i molts són potser directors d'Hospitals, saben que la problemàtica dels concerts amb l'Insalud és un tema fonamental. Per això la negociació de les condicions del traspàs és vital i és un treball una mica fosc, és un treball fins i tot una mica dur ja que gairebé mai no s'arriba a aconseguir tot allò que ens cal o ens fa l'efecte que ens caldria, però de tota manera no podem cedir en cap aspecte essencial.

Ara mateix, l'altre dia explicava en el Parlament, i val la pena que ho repeteixi ací, que un dels traspassos importants que s'han fet últimament en matèria de Sanitat i Seguretat Social comportava entre ells l'Hospital de Malalties del Tòrax de Terrassa. Doncs bé, hem frenat, momentàniament, aquest traspàs, que segurament serà un fet d'ací a poc temps, perquè fins que no sapiguem exactament quin és el concert que la Seguretat Social està disposada a concedir-li, considerem que no podem prendre segons quins compromisos que després no podríem satisfer o complir prou satisfactòriament.

Em sembla que l'acte de clausura d'aquest Congrés potser no és el moment més adequat per a explicar-los quins són tots els nostres projectes en matèria de política sanitària. En tot cas això ho hauria hagut de fer el conseller si estigués aquí com a conseller, però, evidentment no hi està. En tot cas sàpiguen que la Sanitat de Catalunya està com vostès ja saben en bones mans, no solament per la persona del conseller sinó per tots els col·laboradors que ell s'ha triat. En tot cas estic segur que contribuiran a plasmar aquesta idea que tenim: que Catalunya no serà mai un «gran país» potent per la seva economia, per la seva demografia, per la seva potència militar, però en canvi, hem d'intentar que sigui un país realment vàlid, molt per sobre de la mitjana general, en el terreny de la cultura, en el terreny del que en podríem dir el concepte de civilització i entre d'altres coses de la Sanitat, de l'atenció als malalts, de la higiene, de tot allò que ha de constituir una preocupació prioritària del Govern de la Generalitat.

Permetin-me fer un parell de comentaris, ni que siguin superficials, sobre alguns aspectes del Congrés que ara acaba. No puc dir gran cosa sobre un dels gran temes que vostès han tractat, el del càncer, no pas perquè no sigui important, que ho és en molts aspectes, fins i tot psicològicament atès que és el que té la gent esgarrifada. Tot i que sóc metge, els meus estudis de medicina es perden en les boires del passat. He seguit amb molt d'interès les explicacions que ha fet el doctor Laporte, i no puc més que animar-los

a continuar treballant i agrair l'ajut importantíssim que ha representat la col·laboració de l'Associació Espanyola contra el Càncer, que ha contribuït a fer possible la celebració d'aquest Congrés.

Sobre la contaminació sí que he dir alguna cosa més, perquè, com vostès saben, aquest és avui un gran tema polític, és un tema que afecta el model de societat, i és un gran tema de Govern. Nosaltres entenem, des del Govern de la Generalitat, que hem de defensar el país, i defensar el país, no vol dir només defensar-ne la llengua, la cultura, la riquesa, la convivència, el nivell de vida de la gent, sinó que vol dir també defensar-lo en aquest aspecte d'evitar que sigui destruït per la contaminació o en pateixi la salut dels seus habitants. Cal fer un país habitable i, per tant, si hem de fer un país habitable, cal que sapiguem lluitar contra totes aquestes formes de contaminació. Celebro, per tant, i molt conscientment, que vostès justament enguany, l'any 1980, hagin dedicat el Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana al tema de la contaminació. No sé si això es va decidir responnent a una idea molt precisa de quines eren les necessitats, fins i tot les necessitats polítiques i les necessitats de consciència col·lectiva, que en aquests moments tenim, però en tot cas jo els puc dir, com a president de la Generalitat, que ens és molt convenient que els metges i els biòlegs de Catalunya s'hagin ocupat d'aquest tema. En aquest sentit m'és plaent d'anunciar-los que un termini molt breu el Govern de la Generalitat crearà una Comissió Interdepartamental del Medi Ambient, amb unes possibilitats d'actuació àmplies, amb la consigna de dur a terme una actuació enèrgica, i dotada dels mitjans que li calguin per a realitzar una actuació eficaç. No cal dir com necessitem una política d'aquest tipus, des de la Generalitat: l'altre dia m'hi referia en el Parlament. Necessitem, per exemple, tenir una bona xarxa de controls de radioactivitat, necessitem tenir una xarxa de control de la contaminació, poca o molta, que produiran les nostres tèrmiques.

Figura 59. - Sessió de clausura de l'Onzè Congrés, presidida per Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya

Tenim tèrmiques, i molt probablement en tindrem alguna més, i cal vigilar-les. A més, podria donar-se el cas que les nostres tèrmiques d'aquí a uns mesos ens plantegin la possibilitat de tornar al carbó, possibilitat que és realment angoixosa des del punt de vista de la contaminació i des del punt de vista del paisatge. I cal dir que si això es fes, no seria pas per un caprici. Només cal que llegeixin el diari *Avui*; agafin-lo per la primera pàgina i entendran ràpidament que aquest és un tema que es pot plantejar. I la conseqüència d'això és greu des del punt de vista de la contaminació. Aquest només és un exemple però evidentment no és pas l'únic; ara m'estava repassant l'índex de la segona ponència, la ponència sobre Ecologia i Salut i hi veig moltes altres coses; però jo els poso aquest exemple perquè com a home de govern em preocupa especialment aquest tema, la contaminació del mar, la contaminació dels rius, la contaminació per radioactivitat, la contaminació que produeixen les tèrmiques i tantes altres coses d'aquest tipus: la contaminació industrial, per exemple, la contaminació que produeixen les granges, de la qual se'n parla molt poc, tema important ja que l'agricultura catalana en una part molt important s'ha salvat gràcies a les granges. Avui del producte agrícola català total el 46% correspon al que podríem dir l'agricultura vegetal, però el 54% restant correspon a les granges, a l'aviram, als conills, a les vaques, als porcs, als vedells. I com que tot això ho necessitem, que ningú no vingui i digui que no hem de criar vedells. El que cal és crear estructures adequades per a veure com podem compaginar aquestes activitats contaminant menys els nostres rius, fins i tot els d'alta muntanya. Perquè abans la contaminació es produïa en les planes i en canvi avui si van dalt de tot d'un riu, molt a prop del naixement, també el troben contaminat. Tal com l'altre dia deia en el Parlament volem fer un país restablert en la seva entitat nacional, amb la seva llengua, la seva cultura, la seva voluntat de ser, el seu reconeixement polític. I a més d'això, dintre del marc de l'Europa Occidental. Per tant això vol dir que d'una certa manera hem d'evolucionar cap allò que un dels seus ponents diu, seguint un criteri que en podríem dir de benestar econòmic net i no només del benefici econòmic net. Ara, aquest benestar econòmic net vol dir que de vegades el creixement econòmic no ha d'ésser tan acusat ja que comporta producció d'energia i comporta granges d'animals, per dir dues coses ben allunyades l'una de l'altra, i el benestar econòmic net comporta naturalment que les platges siguin netes, que un s'hi pugui anar a banyar i que els rius no facin pudor, aquests rius en què fa vint o trenta anys es veien els capgrossos, aquest riu Congost que jo coneixia de petit i que avui al cap de vint o trenta anys hi vas i no hi veus res. Cal lluitar contra la degradació; hi ha de tornar a haver capgrossos al riu Congost.

Ara, repeteixo, ho hem de fer no pas convertint el nostre país en un país bucòlic, en un país pastorívol, en un país en el qual no hi hagi activitat industrial, on no hi hagi activitat de granges. S'ha de fer tot això, però al mateix

temps fer-ho de tal manera que el país es mantingui net. Per tant necessitem aquest gran esforç en el camp econòmic, necessitem aquest punt d'equilibri, entre el tirar un país endavant i al mateix temps mantenir-lo net, presentable, habitable. Jo de vegades, parlant amb un ecologista radical, li dic: si tu haguessis existit en el segle XVIII o en el XIX, Holanda no existiria i quan els holandesos haurien decidit anar a guanyar tres pams de terra al mar hauries dit: no, això altera la natura, aquest ocell, l'altre, el de més enllà poden desaparèixer. Però Holanda no existiria! Per tant, he de dir ben clar que nosaltres som partidaris que Holanda existeixi. Ja m'entenen el que vull dir: que Holanda existeixi vol dir que Catalunya sigui un país modern, un país el més ric possible, un país el més progressiu possible, un país europeu en el sentit ple de la paraula, però volem que sigui també com avui és Holanda per l'altra banda. Holanda ens porta molt d'avenç en aquest camp de defensa de la natura, de la defensa de la salut i en general de l'ecologia. Volem que Catalunya sigui un país net, un país en el qual es respectin fins i tot els capgrossos del riu Congost, per entendre'ns. Perquè darrera d'aquest respecte, que ara pot fer somriure, hi ha el respecte a tota una manera de viure més sana, més neta, fins i tot més joiosa, més saludable i jo diria humanament, i espiritualment, millor.

Voldria ara referir-me a l'altra gran característica d'aquest Congrés. Aquest és un Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Vostès saben molt bé que jo sóc essencialment un nacionalista, a part d'ésser metge, un metge, diguem-ne, molt especial. Per això, per a mi, la defensa de la llengua és un fet absolutament primordial. En aquest sentit sempre dic que ja és important que ens deixin fer carreteres, que ja és important que ens deixin inspeccionar les granges o les centrals tèrmiques, ja que a través d'això és com hem de construir la nostra societat. Però el més important de tot és que els catalans continuem essent catalans. És per això que volem l'Estatut, un Estatut que ens agradaria que ens permetés de fer moltes coses: que ens permeti inspeccionar les granges, que ens permeti tenir les nostres competències en el terreny de la salut o en el de les carreteres; però que per sobre de tot ens permeti defensar la nostra catalanitat. I per això els he de donar les gràcies de la manera més expressiva perquè vostès, a través d'aquest Congrés, aquest objectiu fonamental el serveixen millor que ningú i a més l'han servit sempre. Ara mateix, en contemplar un moment l'exposició bibliogràfica, he tingut ocasió de recordar que el primer Congrés de Metges de Llengua Catalana tingué lloc l'any 1913. Ja aleshores, fa gairebé setanta anys, la nostra gent, la nostra classe mèdica va entendre que una llengua no es defensa només amb poesies, que no es defensa només amb estudis literaris molt erudits ni amb temes d'estudis humanístics, que una llengua només és viva quan serveix per a tot, i evidentment, quan serveix per a la ciència, i quan serveix en el nostre cas per a la medicina. Recordo que quan tenia setze o disset anys, i afortunadament per tradició familiar ja

era catalanista, en una situació com era la dels anys quaranta un podia tenir la seva perplexitat sobre què era això de Catalunya i especialment sobre quinà viabilitat tenia això de Catalunya. Un se sentia absolutament aïllat en el clos de la seva família. I en aquestes circumstàncies tan poc favorables una de les coses, una de les tantes coses, que em van fer pensar que això de Catalunya era una cosa important, no solament perquè m'ho hagués dit el meu pare, o perquè hagués llegit el llibre de Maragall que havia trobat a les golfes de casa; no solament per això, sinó perquè havia trobat un altre llibre que era justament un número d'aquestes «Monografies Mèdiques» que dirigia el doctor Jaume Aiguader. Aleshores és quan vaig comprovar que aquesta llengua no és una llengua que servís només per a fer rodolins, no és una llengua exclusivament per als Jocs Florals, sinó que és una llengua que serveix per a parlar de medicina com serveixen el francès, l'anglès, el castellà. No fou l'única, evidentment, hi va haver moltes petites coses d'aquestes que em van fer entendre que aquest país que jo estimava era un país que valia la pena.

I us devem a vosaltres, que avui, a l'any 80, com l'any 76 al darrer Congrés a Perpinyà hàgiu demostrat amb l'exemple el que podríem dir la utilització lingüística, és a dir, la normal utilització del català en el terreny científic, i us devem el posar al dia la llengua a fi que es pugui utilitzar sense cap mena de dificultat. En aquest sentit crec que no estem pitjor del que estàvem l'any 35, i això vol dir que durant aquests quaranta anys, la classe mèdica catalana —ajudada segurament per gramàtics— però la classe mèdica catalana en darrer terme ha defensat la llengua, és a dir ha defensat el seu reducte, la seva trinxera. Cadascú havia de defensar la seva trinxera, la seva posició; vosaltres heu defensat amb èxit la vostra, i jo us en dono les gràcies.

I una última cosa us volia dir. Tenim un país viu. Tenim un país amb dificultats, amb problemes; d'acord. Tenim un país amb greus tensions, amb greus contradiccions; d'acord. L'horitzó no és clar en molts aspectes; d'acord. Però nosaltres tenim un país viu. Avui mateix, aquest matí vinc de Tarragona; de la plaça de braus de Tarragona plena de gom a gom perquè es feia un gran concurs casteller. Em direu que perquè parlo ara dels castellers. Però no surto del tema; la vitalitat d'un país no la poden manifestar només els metges, no la poden manifestar només uns quants erudits, no la poden manifestar només uns quants savis; si no té base popular, això no va enlloc, seria un país mort, un país erudit per a arxivar potser, que tindrà un valor per a l'arxiu, però no seria un país viu.

Per tant tenim de tot, des dels castellers de Tarragona, aquesta manifestació tan forta, tan enèrgica, tan profunda, tan autèntica, tan genuïna de la catalanitat, tan sana, tan integradora des d'un punt de vista de la totalitat de la població catalana, fins a allò que vosaltres representeu, aquest esforç, del qual jo us felicito, no solament per l'acte d'avui, sinó pel que heu

fet durant tots aquests anys que heu defensat tan eficaçment la vostra frontera. Per acabar, volia transmetre-us aquest missatge: no solament us volia parlar d'allò que heu fet, sinó que us volia transmetre aquesta convicció profunda que té el president de la Generalitat, que Catalunya és un país viu, i que el tirarem endavant, amb coses modestes de vegades, de vegades no gaire vistoses, fins i tot de vegades fàcils de criticar.

Estic convençut que superarem totes les dificultats ja que Catalunya, que som tots, té un pes, que si l'utilitzem amb paciència, amb perseverança, sense fer massa cas dels entrebanes que en un moment determinat poden existir, aconseguirem de mica en mica anar fent via, i anar conquerint espais de poder, espais de decisió, i en darrer terme, construirem el país. Voldria acabar *reiterant-vos les gràcies, tot dient-vos que no esteu sols, que hi ha moltes coses a Catalunya que funcionen, que funcionen a més, no gràcies a l'esforç de l'Estat, no gràcies tampoc a l'esforç de la Generalitat, ni de cap poder públic, sinó que funcionen perquè el país és viu, perquè la gent és viva, perquè la gent té ganes de fer coses.* Us volia transmetre aquest missatge, el missatge d'un president de la Generalitat que està content, no pas perquè ho faci una mica més bé o una mica més malament o perquè el seu govern vagi més bé o més malament, o pel funcionament del Parlament, no per tot això, sinó perquè palpa que vivim en un país viu que podrem tirar endavant. Moltes gràcies per la vostra contribució a aquest tirar endavant el nostre poble de Catalunya.

Dono per clausurat l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

DOTZÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA

1-3 de novembre de 1989
Castelló de la Plana - Benicàssim

«**E**l Dotzè Congrés té una significació molt especial, és un Congrés que hauria fet esclatar de joia Faustí Barberà. Tingué lloc a Benicàssim i Castelló. Els Congressos havien d'anar al País Valencià l'any 38 i hi arribaven el 84, però hi arribaven. El presidí Emili Balaguer —un home coratjós—, amb homes coratjosos al seu voltant i, tots plegats, feren del Congrés de Benicàssim una lliçó d'indeclinable resolució.»

«Han passat setanta-cinc anys. Dels dies del Primer Congrés fins a avui l'aventura ha recorregut un llarg camí. Els homes que ho han fet possible, que han fet possible l'esperança de la nostra reunió d'avui, bé mereixen el

nostre homenatge. Potser el llegat del seu exemple ajudarà a prosseguir sense defallença.»*

Desenvolupament del Dotzè Congrés**

ORIOL RAMIS

Acte de presentació del congrés

El dia 22 de juny de 1984 tingué lloc a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears la presentació del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Presidiren l'acte el conseller de Sanitat, Josep Laporte; el conseller de Cultura, Joan Rigol; el regidor de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona, Joan Clos i el president de l'Institut d'Estudis Catalans, Enric Casassas.

Després d'unes paraules de benvinguda, el president del Col·legi de Metges, Dr. Ramon Trias, insistí en el compromís que el Col·legi sempre ha tingut amb aquests Congressos. El Dr. Jordi Gol, vicepresident del Congrés, presentà l'acte. Recordà que els Congressos de postguerra han estat possibles gràcies a la iniciativa de dues grans institucions científiques: l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia, i l'ajut de moltes altres institucions. Agraf especialment al Col·legi de Metges de Barcelona i als altres Col·legis catalans el suport rebut per a la celebració del Congrés.

El Dr. Màrius Foz, president de l'Acadèmia, prengué la paraula per remarcar que aquest és el primer cop que se celebra el Congrés en terres valencianes i recordà que l'Acadèmia sempre havia donat i donarà tot el suport que calgui a la seva celebració. El Dr. Jaume Palau, president de la Societat Catalana de Biologia, es referí a la història d'aquesta entitat i als seus estrets lligams amb les ciències mèdiques. El Dr. Francesc Asensi, en nom del president del Congrés, Dr. Emili Balaguer, exposà el contingut científic del Congrés i la seva articulació en seccions d'una mateixa ponència o temàtica general sota el títol «El procés d'emmalaltir».

Amb les paraules del conseller de Cultura, que reflexionà sobre el Congrés com a expressió de la riquesa cultural del nostre poble, i del conseller de Sanitat, convidant tothom a trobar-se a Castelló el mes de novembre, es clougué aquest acte de presentació del Dotzè Congrés de Metges i

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés. Acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés. Parlament d'Oriol Casassas.

**Llibre d'Actes del Dotzè Congrés.

Figura 60 - Emili Bataguer i Perigüell (1942), president del Dotzè Congrés

Biòlegs de Llengua Catalana, del qual la presidència d'honor serà ostentada per l'escriptor Joan Fuster.

Crònica de la preparació del Congrés

D'ençà que amb la cloenda de l'Onzè Congrés a Reus, s'endegava la preparació del Dotzè, el Comitè Executiu constituït a l'efecte es proposà com a objectiu fer-lo arribar amb una presència física, raó per la qual recorregué la geografia catalana, simbòlicament representada en els indrets on es reuní per, alhora que continuar la tasca de preparació, invitar a la participació efectiva. Al llarg de dos anys les reunions preparatòries del Dotzè Congrés es celebraren a Benicàssim, Castelló, Andorra, Barcelona, Sagunt, Prada del Conflent, Ciutat de Mallorca i València.

Durant aquest temps molta ha estat la tasca feta, i extraordinària i emotiva la col·laboració rebuda. Davant la impossibilitat d'anomenar un per un tots els que hi han posat entusiasme, temps i coratge, agraïm des d'aquestes pàgines la tasca aportada que féu possible la realitat del Congrés.

Acte d'obertura del Congrés

Dijous dia 1 de novembre, a les 8 del vespre, el conseller de Sanitat de la Generalitat Valenciana, Miquel A. Millana, en representació del president de

la Generalitat, Joan Lerma, declarà obert el Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Acompanyaven Millana en la mesa presidencial J. Laporte, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya; G. Oliver, del Consell Interinsular Balear; el síndic del Consell General de les Valls d'Andorra, F. Cerqueda; el president de la Diputació de Castelló, F. Solsona; el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Castelló, M. Bellido; el director provincial de l'Insalud, J. Esteve; el president del Dotzè Congrés, E. Balaguer; el president del Onzè Congrés, J. Alsina; els vicepresidents M. Fiter (Andorra), F. Martí (Balears), E. Goujon (Prada de Conflent), J. Fanciulli (Alguer); i el president del comitè local, V. Albiach. L'acte tingué lloc a la Pèrgola de Castelló.

Tot seguit el president del Congrés, Emili Balaguer, pronuncià el discurs d'obertura. Finalitzà l'acte d'obertura amb l'actuació de la rondalla castellonera «Els llauradors», que obsequià els assistents amb un recital de cançons. L'Ajuntament oferí als congressistes i acompanyants un vi d'honor.

Crònica del primer dia del Congrés

La primera sessió del dia fou presidida pel professor Emili Balaguer. Abans de donar començament a l'acte científic, el Dr. Oriol Casassas va pronunciar una breu nota necrològica en memòria del Dr. Pere Calafell, mort en accident de trànsit el dia 31 d'octubre, quan arribava a Benicàssim per a participar en aquest Congrés. El Dr. Casassas recordà la fecunda biografia d'en Pere Calafell i la decisiva influència en la seva personalitat mèdica i cívica sobre tots aquells que varen tenir la fortuna de conèixer-lo. Durant el període 1955-60, el Dr. Calafell fou president de la Societat Catalana de Pediatria. Del seu impuls d'aleshores neixen un bon nombre d'actituds i d'iniciatives dirigides a procurar la fusió de la medicina amb la societat que l'envolta. La recuperació dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana no és aliena a aquesta tasca de Pere Calafell. Descansi en pau.

La primera sessió de la ponència del Congrés va estar a càrrec del Dr. Ferran Martínez Navarro, el qual parlà dels aspectes conceptuals del procés d'emmalitar. El ponent es plantejà en primer lloc una qüestió metodològica, basada en l'enfrontament del discurs sanitari, bé des del punt de vista de la malaltia (visió negativa), bé des del de la salut (visió positiva). D'aquest últim angle, la malaltia s'ha de contemplar com un procés col·lectiu i dialèctic, fonamentat en les relacions entre les col·lectivitats humanes i el medi ambient, les quals estan determinades per les relacions de producció dominants que configuren la formació social. A partir d'aquesta orientació metodològica, l'autor analitza la mortalitat comarcal al País Valencià durant el període 1975-79. Per a aquesta anàlisi agrupa les comarques segons la seua estructura econòmica (sistema de producció industrial i procés de treball agrícola) i la seua estructura urbana. Després d'una descripció

de l'estructura social al País Valencià i dels seus canvis en els últims anys, el Dr. Martínez Navarro va fer una interpretació dialèctica de la mortalitat al País Valencià, tot i deixant una porta oberta al debat.

L'acte següent va consistir en la presentació del llibre *La Història Clínica per a l'assistència primària*. En primer lloc, parlà el Dr. Jordi Gol, el qual va fer una introducció històrica al tema, centrada en l'evolució dels arxius clínics de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, de Barcelona.

El model d'història clínica que se'ns presenta és un dossier d'informació no sols mèdica, ans també recull aspectes socials i ambientals per a utilitzar per diferents professionals de la salut. La història clínica està preparada per a ésser informatitzada i itinerant. Aquest model, el qual constitueix una important font de dades, necessita uns mínims assistencials, potser lluny encara de l'actual situació sanitària. En aquest sentit, el model d'història clínica és considerat pel ponent com un repte.

Presentació de llibres

Tal com estava previst, durant la celebració del Congrés, concretament el dia 4, va tenir lloc la presentació de diferents llibres, entre els quals destaquem:

259

Mitjans de diagnòstic en la medicina primària

Una excel·lent eina de racionalització dels mètodes de diagnòstic; consta de les proves existents per a aquest fi amb una anàlisi de la seva fiabilitat. El text recull, analitza i explica un bon nombre dels problemes més freqüents a què s'enfronta el metge.

El llibre posa un gran èmfasi en el tema que quasi s'ha convertit en tòpic, com és el de la medicina primària i es reafirma a adjudicar com a objectiu de l'actuació mèdica l'evitació de la malaltia i la conservació de la salut dins el camp que podem classificar com de medicina social i preventiva, guariment de les afeccions, camp del diagnòstic i del tractament i, molt important, humanització de la pràctica mèdica en considerar el conflicte que la irrupció de la malaltia desencadena en l'individu.

Per tots els qui considerem que l'atenció adequada a la medicina primària pot constituir un important pas a la millora de la sanitat en general, aquest llibre serà rebut amb satisfacció. *Mitjans de diagnòstic en la medicina primària* ha estat dirigit pels Drs. Ll. Canosa, J. Costa i J. Rodés, i en la seva redacció ha intervingut un important col·lectiu d'autors del camp de la medicina. L'edició ha estat patrocinada per l'Institut Català de la Salut i publicada per Salvat Editores, S.A., 1984.

Índex farmacològic, 2a edició

Ja des de la seva primera edició l'any 1980 (la presentació va tenir lloc amb motiu de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs celebrat a Reus), l'*Índex* constitueix un intent de racionalitzar la prescripció mèdica, tractant de superar les dificultats d'una estructura d'assistència primària no gaire adequada, i que lentament camina cap a la seva transformació. L'*Índex farmacològic* posa a l'abast del personal sanitari elements informatius que contribueixen de manera significativa a millorar l'assistència al malalt.

A més a més, presenta l'interès que per a la seva elaboració s'ha disposat de la informació recollida en un gran nombre d'enquestes contestades pels propis metges. Tal com s'indica a la introducció, els criteris per a la inclusió i comentari dels fàrmacs han estat basats en dades recollides mitjançant tècniques que faciliten una avaluació precisa i que està referida principalment a tres factors: eficàcia, relació benefici/risc favorable i relació benefici/cost favorable.

Les novetats que ofereix la segona edició que ara es presenta és la lògica inclusió dels nous fàrmacs i la supressió d'aquells que han quedat desfasats, així com inclusió de comentaris i precisions sobre indicacions, dosificacions i efectes indesitjables. L'*Índex* és en definitiva una guia farmacològica que sense substituir òbviament la bibliografia relacionada amb aquest tema, tan necessària per a l'actualització dels coneixements, representa una eina important de la pràctica terapèutica.

L'obra ha estat elaborada pel Comitè d'Informació i Documentació Sanitàries de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i l'Institut Català de Farmacologia. L'edició ha estat patrocinada per l'Institut Català de la Salut.

Assaig sobre salut comunitària

És un petit llibre, publicat en la sèrie de monografies mèdiques que l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears publica ja des de fa temps.

En aquest context, el Dr. Joan Ferran Martínez i Navarro, a qui pertany l'aproximació conceptual del procés d'emmalaltir, aporta aquest assaig sobre salut comunitària en el qual, considerant la malaltia com un fenomen col·lectiu, vol anar més enllà de les concepcions positivistes vàlides pels aspectes descriptius i per la formulació d'hipòtesis, però limitades pel propi marc teòric utilitzat.

Aquesta monografia introdueix dins de la configuració conceptual del procés d'emmalaltir els aspectes bàsics de salut i malaltia i els paradigmes que l'autor ha considerat en aquest procés, ambientalista, biòleg i integral i posa l'accent en el paper dels factors socials com a relació de causalitat en l'aparició d'individus malalts.

La monografia és el número 28 i, com hem dit, està publicada per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, en 1984.

Actes socials

Com a complement cultural i, per què no? d'esbarjo, de les activitats científiques que gairebé de manera intensiva es desenvoluparen al llarg dels quatre dies de durada del Congrés, el Programa va incloure diversos actes que van tenir lloc amb una nombrosa assistència de congressistes i acompanyants.

Dia 2. Teatre Principal

- Recital a càrrec del grup «Castelló Danses i Cançons».
- Actuació del grup «Al Tall».

Dia 3. Sopar de Cloenda

Hi assistiren la major part dels congressistes i comptà amb la presència de Joan Fuster, *president d'honor del Congrés*. Fuster remarcà la importància d'aquest esdeveniment per a la normalització de la llengua catalana com a llengua científica i el fet igualment important que s'hagués celebrat a València.

També per als acompanyants dels congressistes es prepararen activitats i, mentre a Benicàssim continuaven les conferències, comunicacions i taules rodones, un grup de prop de quaranta persones giraren una visita turística a Vilafamés. Es visità el Museu d'Art Contemporani, i l'Església de l'Assumpció, que data del segle XVI, i el Museu del VI.

Sessió administrativa

En acabar el Congrés, en aquesta sessió administrativa mirarem de convertir l'acomiadament en un punt de partida del que s'esdevindrà el proper i, també, de fer una anàlisi del que ha estat la nostra activitat.

El que s'esdevindrà el proper Congrés és matèria que pertocarà delimitar als components del Comitè Executiu que es constituirà per a aquest futur esdeveniment. Però no seran ells sols que decidiran la temàtica que tocarà el proper Congrés, és a dir no exclusivament, perquè el que caldrà és que el Congrés reculli i doni ressonància a una problemàtica i unes inquietuds vives i actuals. Tot i essent de la més gran importància les paraules que donen l'adjectiu al Congrés «... de llengua catalana...» ho és de la mateixa el

substantiu «... de metges i biòlegs...», volem dir que no ens reunim i ens dediquem a treballar durant uns quants anys per parlar en català, per parlar en la nostra llengua, sinó per, en la nostra llengua, parlar de continguts científics, vius i actuals, i que ens afecten com a professionals. I el Congrés, com tan bé ha expressat el president d'aquest que ara conclou al llarg de les entrevistes que els mitjans de comunicació ens han dedicat, es basa precisament en el fet que una llengua adquireix importància en la mesura en què allò de què es parla és important, i la intenció dels Congressos és contribuir a la revaloració del català des d'un conreu seriós de la ciència i que tingui transcendència en la comunitat científica internacional. Aquesta intenció es tradueix en l'objectiu a mantenir en les properes edicions del Congrés que, per acord unànim, comptarà d'ara endavant amb la participació d'Acció Cultural del País Valencià com a entitat organitzadora juntament amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i la Societat Catalana de Biologia.

Nosaltres, tots els participants, ens hem dedicat al llarg dels quatre dies a un tema molt important com és el procés d'emmalaltir, estudiat des de perspectives biològiques, ecològiques, sociològiques i d'anàlisi de les estructures del sistema sanitari considerant els factors d'aquest sistema que generen malaltia o generen salut. Hem fet una anàlisi rigorosa del procés que va de la salut a la malaltia a través de factors d'agressió que trenquen l'equilibri que és absolutament necessari que l'home mantingui amb el medi que l'envolta.

I tota aquesta feina s'ha portat a terme mantenint el que ja és habitual des de la represa dels Congressos a Perpinyà l'any 1976: el caràcter interdisciplinari, la visió totalitzadora de l'home i del concepte de salut i malaltia. Això és el que hem volgut aconseguir els professionals relacionats amb els diversos aspectes de la sanitat i la salut que ens hem trobat aquí, incorporar els condicionants socials i psicològics a l'anàlisi del fet d'emmalaltir. I és aquest enfocament metodològic el que es desprèn de les ponències i contribucions en general articulades en quatre seccions: aspectes biològics, ambientals, entorn social i cultural i sistema sanitari, d'una temàtica general: el procés d'emmalaltir.

No és menys important la crida a l'atenció de les autoritats responsables que susciten les diferents aportacions. La secció «Aspectes ambientals» no ha tractat problemes subjectius ni teòrics, ha parlat d'intoxicacions vegetals freqüents, de tractament d'aigües residuals, de contaminació, de qualitat d'aigües, etc., i tot això, referit a llocs concrets, a espais d'ús freqüent per part dels ciutadans. La secció «Entorn social i cultural» en el procés d'emmalaltir ha incidit en la necessitat de la qualitat de vida per a contribuir a la protecció de la salut, i això vol dir educació sanitària, atenció a la tercera edat, informació comprensible a l'abast del ciutadà en definitiva.

No podem deixar de considerar que cada vegada que estem descrivint una situació la conseqüència última de la qual és la pèrdua de la salut, estem

traient a la superfície un problema més general a vegades, o concret d'altres, *que té una causa molt directa en la generació de la malaltia.*

El Congrés ha comptat amb la participació de dues figures de ben guanyat prestigi. El Prof. Giner-Sorolla i el Prof. Vidal Beneyto.

Giner-Sorolla ens ha ofert una conferència, «Carcinogènesi química i ambiental: mecanismes i fal·làcies», al llarg de la qual ha remarcat com el càncer no és una malaltia dels temps moderns sinó un procés lligat a la mateixa vida, del qual ja hi ha documentació que en parla d'èpoques antigues. Destacà la importància decisiva que per la seva manifestació tenen els factors ambientals i com un programa raonable d'higiene i educació ambiental podria reduir la seva incidència.

Vidal Beneyto, en fer-nos una explicació del que anomena estructura simbòlica determinativa en el tractament polític i social de les drogodependències o toxicomanies, ha fet un recorregut per l'anàlisi i la consideració que literatura i mitjans de comunicació fan del problema de la drogoaddicció, i de com responen a diferents tendències ideològiques i de poder que exerceixen la seva influència sobre la opinió pública, òbviament sotmesa a la pressió d'aquests mitjans.

Molt especialment ens hem de referir a l'elevada participació dels estudiants, i podem dir que cap aspecte rellevant s'ha salvat de la seva crítica. Des del problema de la sortida professional, certament *problemàtica*, fins als sistemes d'estudi que parteixen i els problemes derivats de l'actual massificació. Estan preocupats i amb raó de la formació que estan rebent i molt més de la que no estan rebent, i proposen solucions que cal tenir en compte. Un tema que tampoc no s'ha evitat ha estat el model sanitari imperant arreu del món occidental, que es caracteritza per una medicina curativa excessivament basada en els fàrmacs i per una acció força despersonalitzada dels metges. Troben que manca inversió pública, i un marc legislatiu que contribueixi al manteniment de la salut i a la prevenció de la malaltia. Amb molta més visió de futur es plantegen l'actuació que caldria esperar i les responsabilitats que seria necessari atorgar als professionals de les ciències de la vida en l'organització dels serveis de salut.

Paral·lelament a aquesta preocupació professional han portat a terme una exhaustiva i força treballada tasca que ens permet de conèixer la situació de la nostra llengua en els centres d'ensenyament de biologia, medicina, farmàcia, etc.

Conclou aquest Congrés; ha estat feina de tots, i és molta la que ens espera. Tenim una cita el 1988; per al lloc han sortit propostes diverses en aquesta mateixa sessió, Maó, Andorra, Xàtiva, Alguer a la Sardanya..., *també s'han discutit possibles temes per a la ponència fonamental: iatrogènia, la salut i els professionals de la salut, iatrogènia/destrucció del medi, el cost de la salut...*, serà doncs la primera tasca, la decisió del lloc i l'elecció del tema que més adequadament i àmplia pugui recollir les nostres

inquietuds i ens comprometí a cercar entre tots resposta a una necessitat social.

Sessió de cloenda

Per finalitzar tot el conjunt d'activitats integrades en aquest Dotzè Congrés, ens limitarem ara a una petita síntesi del que ha suposat, centrant-nos en tres aspectes que, al nostre entendre, cal destacar: el científic-professional, el de la nostra llengua com a vehicle de manifestació de la ciència i la cultura, i el compromís vers un treball de continuïtat i recerca de solucions dels problemes plantejats.

D'aquest últim aspecte no podem deixar de banda el compromís específic que per les autoritats i la política sanitària en general representa l'exposició de situacions que incideixen directament sobre la salut de la població. És en aquest sentit que podem dir que tot treball portat a terme respon a una problemàtica social, i això considerem que és força important perquè tots sabem que en els esdeveniments científics que normalment se celebren, la problemàtica descoberta acostuma a no anar més enllà d'aquesta preocupació i/o denúncia científica que, malgrat les bones intencions, té poca capacitat d'execució. Per aquesta raó ens és motiu de satisfacció que en el nostre cas l'exposició d'uns problemes concrets hagi obtingut atenció per part dels responsables. El conseller de Sanitat de la Generalitat Valenciana ha explicat els objectius que es proposa el seu equip dins dels seus programes d'actuació, per exemple, donar prioritat a la protecció de la salut, informar dels projectes i inversions per a la remodelació dels serveis territorials i ha exposat el que ja s'ha fet en el control de les platges i zones d'aglomeració que cal cuidar molt especialment.

El llibre d'actes del Dotzè Congrés

Un cop acabat el Dotzè Congrés, calia posar fil a l'agulla i embarcar-se en la preparació del Llibre d'Actes. Tanmateix, el balanç de l'economia del Congrés, que havia estat portada per una empresa privada, fou decebedor, i els números vermells feren trontollar el projecte. Els organitzadors, que se sentien compromesos a mantenir la tradició de fer la crònica del Congrés, picaren a diverses portes per obtenir-ne el finançament i per trobar les persones que hi volguessin col·laborar desinteressadament. I tingueren sort. Dues entitats subvencionaren la publicació del llibre: l'Institut d'Estudis Catalans i la Institució Alfons el Magnànim (de València). En la preparació del llibre, Carme Chica Rueda, aleshores en el Departament de Microbiologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (Bellaterra), treballà generosament

i amb optimisme en l'àrdua tasca de reunir el material dispers, d'adequarlo per a la publicació, i de mecanografiar les més de quatre-centes cinquanta pàgines que componen el volum. Ricard Guerrero, catedràtic de l'esmentat departament, revisà els aspectes científics i terminològics del text, i Enric Casassas i Figueras, poeta, prestà també el seu inestimable ajut, fent-ne la correcció i aportant-hi observacions conceptuals molt útils i encertades, tot i no ser científic. Hem cregut que valia la pena recordar el suport rebut de les suara esmentades entitats i l'esforç fet per aquestes persones, que permeteren als organitzadors del Congrés eixir d'un grop en el qual s'havien trobat atrapats per la confiança posada en uns professionals que no saberen complir llur funció. A tots ells, volem donar-los les gràcies.

* * *

Com a síntesi de tota l'activitat, tant de preparació com de realització del Congrés, en el doble aspecte científic i de la llengua, ens sembla que res millor que incloure la magnífica exposició del Dr. Jordi Gol i Gurina publicada als *Annals de Medicina* de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears poc abans de la celebració d'aquesta edició del Congrés i concloure'l amb les Conclusions Institucionals del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

El congrés de Castelló*

JORDI GOL I GURINA

Vicepresident del Dotzè Congrés per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears

El Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, tercer després de la més llarga interrupció de la sèrie, ens arriba amb una perfecta puntualitat, com un fet tot natural. En efecte, a vuit anys del Congrés de Perpinyà i quatre després del de Reus, estudiosos, professionals i estudiants de les ciències de la vida i de la salut de tot l'àmbit lingüístic català ens trobarem i conviurem uns dies, aquest novembre, a Castelló de la Plana i a Benicàssim, al voltant d'un tema d'importància innegable: el procés d'emmalaltir.

La gran novetat d'aquest Congrés, novetat que contribueix a la normalització dels Congressos de Metges i Biòlegs, rau en el fet que serà el primer, en més de setanta anys, celebrat al País Valencià. I no simplement en

*Publicat a *Annals de Medicina*, 1984.

terra valenciana, sinó —cosa molt més important— per iniciativa de valencians i presidit per un valencià il·lustre, el professor Emili Balaguer. El Desè ja hi era convocat, precisament a la ciutat de València i sota la presidència de Manuel Corachan, però aquell any tràgic 1938 les energies disponibles eren ocupades en activitats ben diferents. El Desè Congrés va haver de trigar molt, gairebé quaranta anys, i el 1976 circumstàncies òbvies van portar-lo a Perpinyà, de la mà del mestre de civilitat que és Josep Alsina i Bofill. La història immediata és a la ment de tots, com al cor de tots hi ha la satisfacció de constatar el coratge i la capacitat de convocatòria que ens ofereixen ara els amics de migjorn. Esperem que llur veu indispensable ressoni a Castelló amb tota la força.

El Dotzè Congrés presenta una altra particularitat indicadora també de normalització. Per primera vegada després de la llarga nit que va fer desaparèixer l'Associació General responsable dels Congressos, disposem d'una reglamentació estable que n'assenyala els principis generals i n'emmarca l'organització. La van establir oportunament l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i la Societat Catalana de Biologia, en tant que institucions promotores i complint de més a més l'encàrrec formulat per l'assemblea final de Congrés de Reus, a proposta del seu president Josep Laporte. Ultra acceptar l'oferiment del País Valencià com a seu del Dotzè Congrés, aquestes entitats van prendre algunes importants resolucions. Primer, la de mantenir la denominació tradicional dels Congressos, tot precisant que el terme metges i biòlegs ha de ser entès en sentit ampli, incloent tots els estudiosos, professionals i estudiants de les ciències de la vida i de la salut. Segon, la d'establir que els temes tractats han de ser multidisciplinaris i han de contemplar les connexions entre ciència i societat. Tercer, la d'assegurar la presència al Comitè Organitzador de representants de tots els territoris de parla catalana, de les principals professions implicades, de les dues institucions promotores i d'estudiants. Val a dir que totes aquestes resolucions han estat ateses. Precisament el Comitè de Castelló compta, com a novetat en la història dels Congressos, amb una representació de la Franja de Ponent i amb una representant de la professió de treballador social.

Què són, en realitat, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana? Uns Congressos inconvocables en temps de repressió —fets de llibertat, diu Oriol Casassas—, uns Congressos que han mostrat tanta capacitat de generar entusiasme, sobretot en els estudiants, ja es veu que han de contenir algun element que els distingeix dels altres. Val la pena deturar-se a examinar en què consisteix aquesta originalitat. No es deu tractar de contaminacions romàntiques, polítiques, narcisistes, xovinistes, que falsifiquin la clara objectivitat de la ciència positiva? Diuen que la ciència no admet compromisos amb cap llengua, si no és el llenguatge matemàtic. Té sentit, en temps de normalització, i quan els mateixos Congressos es normalitzen, mantenir una militància lingüística i cultural?

Cal dir en primer lloc que els Congressos de Metges i Biòlegs es caracteritzen per la multidisciplinarietat. Ho indica llur mateixa denominació, ampliada a tots els científics de la vida i la salut, que inclou perspectives ben diverses: sociòlegs, economistes, pedagogs... Una visió plural i complementària, tot mantenint i fins i tot ampliant la capacitat d'anàlisi rigorosament científica i objectiva dels temes proposats, permet abordar, tant les qüestions concretes com aquelles que tenen un contingut molt ampli, amb possibilitats globalitzadores. Algunes d'elles, com per exemple les nocions i els problemes generals referents a la salut i a la malaltia, a les relacions interpersonals que constitueixen el teixit de l'atenció sanitària i en definitiva, a tot allò lligat a la vida i a la mort humanes, contenen tants elements i tants valors culturals que a les eines de la ciència positiva és necessari que els faci costat el bagatge cultural de la societat on aquestes realitats s'esdevenen. Això sol justifica l'apel·latiu de Llengua Catalana en la denominació dels nostres Congressos, apel·latiu que en les reunions científiques de caire tradicional no apareix o ho fa sense rellevància. I el justifica encara més la finalitat dels Congressos: volem que llur fruit no sigui una freda especulació, sinó una contribució útil a millorar la comunitat.

Pluridisciplinarietat, rigor científic i comprensió cultural, però encara hi ha més. Els nostres Congressos no són de medicina i biologia, sinó de Metges i Biòlegs. No només de ciències, per tant, sinó de científics, homes i dones. La ciència ha de ser impassible i neutral, però les persones poden sentir passió i els és bo. Passió per la ciència i per llur país, per exemple. Ho deia admirablement i senzillament August Pi i Sunyer el 1930 al Sisè Congrés: «És pel nostre treball sobretot que serem patriotes. Perquè si el saber és una fruïció, el saber és també la força.» I els implicats en els Congressos han mostrat sempre la voluntat de servir els pobles de parla

Figura 61. - Gèsar Sainz i Bas (1938-1982), en el moment de la seva mort era secretari del Dotzè Congrés.

catalana, d'ajudar al millorament de llurs condicions de vida i de salut, de contribuir a la recuperació i consolidació de llur identitat i l'assumpció de llur paper en el concert dels pobles i de les nacions, aspiracions aquestes últimes relatives a uns aspectes que —no ens enganyem— són ben lluny d'haver assolit una situació que es pugui considerar normal.

L'originalitat dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana rau doncs, a parer meu, en el fet que el tractament pluridisciplinari i rigorosament científic dels temes s'amplia amb la visió cultural, amb la reflexió sobre la pròpia comunitat i amb la voluntat de servir-la. Maridatge difícil, perquè hom podria, sense adonar-se'n, considerar ciència allò que no n'és. Maridatge necessari, però, si pretenem que la ciència assoleixi la seva funció social, sense quedar reduïda a un interessant però ineficaç joc especulatiu: força, encara més que fruïció.

Totes aquestes consideracions adquireixen un relleu molt intens de cara al Congrés de Castelló. Per les característiques sòcio-culturals del País Valencià, però encara més per la crisi que travessen els nostres pobles. Crisi econòmica i molt més que econòmica; també d'utopies, d'esperança, de mobilització. Crisi que afecta tota la comunitat, que modifica la morbiditat, que condiciona el sistema sanitari i que incideix, evidentment, en els estudiants, professionals i estudiosos, eventuais protagonistes del Dotzè Congrés. L'engrescament, l'acció responsable, lúcida, possibilista i indefallent es fan difícils, perquè la immediatesa particular de cadascú ja és prou feixuga. Pot ser significatiu que ens trobarem per parlar de l'emmalaltir i no pas de la salut com a Perpinyà.

Una editorial que comentava aquell Congrés es complaïa «manifestant l'agraïment que sentim els uns pels altres, pel paper que cadascú ha jugat, presidint, organitzant, coordinant, escrivint i pensant, per l'ajuda econòmica i moral, per l'entusiasme que rebia i que generava. Els elements més compromesos de la Medicina dels Països Catalans han dibuixat ben clarament les responsabilitats que tenen i les volen assumir». Les circumstàncies són ben diferents, però cada lector concret que em llegeix pot ajudar a fer possible la repetició de paraules com aquestes. Que ningú no es deixi perdre l'ocasió.

El primer congrés celebrat al País Valencià

FRANCESC ASENSI

Amb la publicació del present Llibre d'Actes culmina la realització del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, primer celebrat al País Valencià. La gestació, organització i realització d'aquest Congrés, amb el qual els valencians satisfem una mena de «deute històric» contragué en la cloen-

da del Novè Congrés (Perpinyà, 1936), no ha estat una tasca fàcil. Al costat de la bona acollida i fins i tot entusiasme d'un bon grapat de metges i biòlegs valencians, sense oblidar els estudiants respectius, i del suport d'altres persones i institucions, hem trobat també la incomprensió i àdhuc l'hostilitat d'altres. El fet més punyent però d'aquest procés entorn al Congrés ha estat tot un seguit de desgràcies personals, algunes malauradament irreversibles, que han afectat elements fonamentals, quasi insubstituïbles. En alguns moments pareixia que els déus s'havien tornat contra nosaltres... però a la fi el Congrés s'ha celebrat i amb resultats força satisfactoris.

Poc després de la cloenda de l'Onzè Congrés, celebrat a Reus el setembre del 1980, un grup de participants valencians constituïrem una Comissió gestora del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Al llarg de 1981 tinguérem un munt de reunions a la Societat Econòmica d'Amics del País de València on anàrem discutint les possibles característiques fonamentals del futur Congrés: temari, lloc de celebració, actes paral·lels, etc., però sobretot les persones del Comitè Executiu i en particular el seu president. Estàvem d'acord en el «retrat robot»: valencià de naixença i residència, de prestigi en el món de la medicina o biologia, de clares coordenades nacionalistes. El trasllat del Prof. Emili Balaguer i Perigüell des de la seua càtedra d'Història de la Medicina de Saragossa a la d'Alacant suposà la superació de l'únic entrebanc existent per al seu nomenament. A més, a més el Prof. Balaguer comptava amb el precedent d'haver estat vicepresident del Desè Congrés celebrat a Perpinyà el setembre del 1976.

Com a secretari general fou nomenat el prestigiós cirurgià Dr. Eduard Bartrina i Gastejon, veterà lluitador per la causa de la nostra cultura, alhora que infatigable defensor d'una medicina pública de la millor qualitat sobre la base de l'honestetat i rigor professional dels metges.

Concretats aquests dos càrrecs fonamentals pogué posar-se en marxa el Comitè Executiu del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. La primera reunió fou conjunta amb el Comitè Executiu de l'Onzè Congrés i tingué lloc a Benicarló el 22 de març del 1981.

Un dels primers acords del Comitè fou decidir la ciutat de Castelló de la Plana com a seu del Congrés. Mèrits no li faltaven a la capital de la Plana Alta, aleshores preparant-se per a la commemoració del cinquantenari de les «Normes Ortogràfiques» de l'any 1932 que refermaren la unitat de la nostra llengua. També quedà fixada la temàtica global del Congrés sota el títol «El procés d'emmalaltir», articulada en els seus aspectes històrics, biològics, mediambientals i institucionals.

El Congrés anava fent camí. Però no tardaren en presentar-se els primers entrebancs. Una greu malaltia féu que el Dr. Bartrina hagués d'abandonar la secretaria general. Hi fou substituït per un altre gran lluitador per la causa nacional i per la salut del nostre poble: el Dr. Cèsar Sainz i Bas.

Les reunions se succeïren a València, Sagunt, Castelló de la Plana, Benicarló, Alacant, Oliva, etc. Se nomenaren coordinadors per a cadascuna de les parts del tema del Congrés, se feren presentacions per tot arreu del País Valencià. Mentrestant altres companys feien el mateix pel Principat i les Illes...

Un capítol important del Congrés era el cartell i el membret identificador. Se pensà en algun gran artista plàstic valencià i ben aviat sorgí el nom del «torsimany de metalls» Andreu Alfaro. La resposta per la seua part fou entusiasta i incondicional. Les visites a Alfaro donaren peu a inoblidables converses sobre la cultura i la sanitat, tant nostres com universals.

En agost de 1982 ens arribà la terrible, brutal i sobtada notícia: el Dr. Cèsar Sainz i Bas, l'eminent cardiòleg, l'insubornable nacionalista, el valencià cultíssim i ple de responsabilitat, havia mort.

Novament ens trobàvem orfes de secretari general i calia nomenar-ne un altre. En aquesta ocasió fou el jove i brillant metge Dr. Josep Redon i Mas, cap del Servei de Medicina Interna de l'hospital de Sagunt, qui se'n féu càrrec feliçment fins a la celebració del Congrés.

Establert definitivament el Comitè Executiu, centrat el tema, identificats els coordinadors de les diferents matèries i llurs col·laboradors, enllestint el cartell i el logotip identificador, començà la sèrie de visites a autoritats per tal d'obtenir-ne la col·laboració i suport econòmic per al Congrés. En comentarem les més significatives:

El Molt Honorable President de la Generalitat Valenciana, Sr. Joan Lerma i Blasco ens rebé en el seu despatx oficial i acceptà de bon grat la presidència del Comitè d'Honor del Congrés, tot promentent la seua assistència personal a l'acte d'obertura, sempre que el calendari de les seues ocupacions oficials li ho permetés.

L'Honorable Conseller de Sanitat, Treball i Seguretat Social, Sr. Miquel Àngel Millana, es mostrà particularment interessat per la temàtica del Congrés i prometé un suport econòmic per part de la seua Conselleria, que finalment es materialitzà.

L'Honorable Conseller d'Educació i Ciència, Sr. Ciprià Ciscar, ens expressà la seua adhesió total al Congrés i els seus desitjos d'èxit, tot promentent un ajut econòmic, també dut a efecte.

La conversa amb l'Excm. President de la Diputació Provincial de València, Sr. Antoni Asunción, fou llarga i sucosa. També ens recolzà i desitjà tota mena d'èxits. Decidí que el suport econòmic de la Corporació se fera a través de la Institució «Alfons el Magnànim» mitjançant la seua col·laboració en la publicació dels llibres de Ponències i d'Actes del Congrés.

En la visita a l'Excm. Alcalde de la ciutat de València, Sr. Ricard Pérez i Casado, li férem tres peticions: l'acceptació com a membre del Comitè d'Honor, un suport econòmic i la retolació d'un carrer o plaça de la ciutat amb el nom del Dr. Faustí Barberà, il·lustre metge valencià promotor del Primer

Congrés de Metges de Llengua Catalana. A totes tres peticions contestà afirmativament de bon grat. Les dues primeres estan ja realitzades i la darre-
ra està en curs de materialitzar-se, i en duu molt interessat tota la trami-
lació burocràtica el regidor de Cultura Sr. Vicent Garcés.

L'Excm. i Magn. Rector de la Universitat de València, Sr. Ramon Lapie-
dra, s'adherí entusiàsticament al Congrés i materialitzà l'ajuda econòmica
al Congrés en forma de 10 beques per a estudiants d'aquesta Universitat
que hi participaren.

Les visites i gestions davant les autoritats i institucions d'Alacant foren
dutes a terme personalment pel president del Congrés, i les corresponents
a Castelló de la Plana pels membres del Comitè Local.

Finalment ressenyem la visita que férem en el seu domicili de Sueca al
gran escriptor valencià Joan Fuster per tal d'oferir-li la presidència d'ho-
nor del Congrés. L'oferiment fou acceptat de bon grat «sempre que no em
feu parlar», afegí. Afortunadament no complí aquesta condició i tots pogué-
rem gaudir de les seues encertades paraules al final del sopar de cloenda.

Amb tots aquests preparatius, i amb l'intens i abnegat treball del Comitè
Local, s'inaugurà el Congrés el dia previst. Unes hores abans però ocorre-
gué una altra tràgica desgràcia. Un absurd accident de trànsit tingué com a
víctima mortal el Dr. Pere Calafell, il·lustre pediatre barceloní i lluitador
al llarg de tota sa vida per la nostra cultura i per la consolidació de la nos-
tra llengua com a vehicle de comunicació científica.

Malauradament no acaben ací les desgràcies. Estant escrivint aquestes
rattles m'arriba una altra brutal notícia: el Dr. Jordi Gol, el gran metge i
humanista català, el promotor de tantes activitats en defensa de la cultura
i de la nostra sanitat, ens havia deixat definitivament, precisament quan
preparàvem l'entrega de la torxa als organitzadors del Tretzè Congrés de
Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Molt llarga i dolorosa ha estat aquesta cadena de pèrdues, però la Histò-
ria continua i en acabant la nostra tasca com a organitzadors del Dotzè Con-
grés desitgem als nostres successors que superen totes les adversitats i que
els acompanye el millor dels èxits.

Recordant Cèsar Sainz i Bas

LLUÍS CERVERÓ I MARTÍ

Cèsar Sainz i Bas va morir l'agost del 1982. Era, aleshores, secretari del
Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i un dels seus més
vehements impulsors al País Valencià. Nascut el 1938 a la ciutat de Valèn-
cia, Cèsar ens deixava quan encara confiàvem de compartir amb ell un llarg
camí de treballoses esperances.

Durant el període acadèmic, Cèsar fou un estudiant distingit tant a l'escola secundària com a la Universitat. Un expedient brillant li va permetre l'obtenció i el manteniment d'una beca d'estudis al llarg de tota la seva carrera universitària. Acabats els estudis de llicenciatura el 1962, treballa com a ajudant de classes pràctiques a la càtedra de Patologia B de la Facultat de Medicina de València, en estreta col·laboració amb el professor Vicent López Merino. Publica nombrosos treballs experimentals i clínics, i obté els títols d'especialista en cardiologia i en aparell respiratori. Per fi, deriva la seua activitat clínica devers la cardiologia infantil i desenvolupa el seu treball a l'Hospital Infantil La Fe, de València.

Cèsar era un metge d'una provada intel·ligència. A més d'això, era un home sensible, compromès i honest. En aquestes terres nostres, aqueix bagatge personal obliga a una enutjosa lluita a contracorrent d'una societat que malda per fugir de l'evidència.

Personalitat en constant debat en tots els aspectes de la seua activitat personal, Cèsar posà en les accions cíviques i culturals el mateix rigor i esforç amb què exercia les seues tasques professionals. Col·laborà al renaiement de l'Institut Mèdic Valencià i la creació de la secció sòcio-medicina de la Societat d'Amics del País. Fou un dels promotors al País Valencià del Primer Congrés de Pediatres de Llengua Catalana. Participà activament en l'àmbit sanitari del Congrés de Cultura Catalana i en moltes altres activitats locals de divulgació sanitària i conscienciació cívica.

Lúcid, responsable, crític, obligadament escèptic, la seua veu, que sabia combinar l'objectivitat del criteri amb el barroquisme expressiu, ens ha abandonat. Era, sobre totes les coses, un gran amant del seu País. Un País que maltracta els seus fills millors. Un País que necessita, per a sobreviure, homes com Cèsar.

A Cèsar Sainz, en el sisè aniversari de la seua mort*

*FRANCESC ASENSI
ÀNGEL LLÀCER*

Ara fa sis anys que ens deixares de forma sobtada, sense que ningú ho esperés. No deixares molta obra escrita, però les teues paraules i, particularment, la teua actitud davant els problemes han marcat tots els qui gaudírem de la teua amistat. I per damunt de tot el teu exemple, el teu permanent compromís com a científic, com a metge, com a ciutadà.

*Publicat a la revista *Saó*, 1988.

Des dels anys d'estudiant es veia la teua forta personalitat, la teua capacitat intel·lectual, la teua força de voluntat. Saber compaginar la serietat en l'estudi amb les activitats lúdiques i evasions de joventut. No fores el típic «empolló» avorrit que està sempre entre llibres. Pel contrari, sabies distribuir-te el temps: la pràctica de l'esbargiment no impedí un brillant expedient acadèmic que et permeté conservar la beca que et va fer possibles els estudis, donats els minvats ingressos familiars. I això en unes circumstàncies polítiques no gens favorables.

Tenies molt clar que l'estudi era la nostra obligació, perfectament equiparable a la del treball per als que no tenien la sort de l'accés a l'ensenyament superior. Sense importar-te les fàcils crítiques, deies que el dia que, sense raons de pes, no estudiaves prou hores «et senties un canalla».

Conegueres molt bé el nostre País Valencià, bona part recorregut en bicicleta. Els qui t'hi acompanyàvem recordem quan anàvem a pobles, parlàvem amb la gent del carrer i dels bars. T'entusiasmaves quan oïes paraules del més ranci i pur català que crèiem desaparegudes als nostres indrets. També visitàrem pobles castellanoparlants, amb una parla plena de catalanismes curiosos com «no cal que...», «camal», «encalar», etc. El teu comentari era: «ací fa anys degueren parlar català i ara ha desaparegut.... van tirant-nos cap al mar.... volen que ens hi ofeguem tots».

Els primers anys de professió foren difícils. T'atreia la Universitat per les seues possibilitats docents i d'investigació, però t'hi trobares amb estructures arcaiques i jocs d'interessos ben allunyats del que hauria d'ésser l'esperit universitari. Malgrat tot, s'hi reconegué la teua vàlua i fores respectat i estimat. Els qui et coneguérem com a deixebles recordem la força del teu mestratge. L'ensenyament d'allò que tan bé dominaves, l'especialitat de cardiologia, era inseparable d'altres ensenyaments de la vida. La visió global del malalt era el marc inqüestionable per aplicar-hi qualsevol estudi concret. I era el mètode el que ens transmeties amb saviesa. Tenies un clar concepte del que ha de ser un metge especialista: un bon professional amb sòlids coneixements de la patologia que, a més, sap de la seua especialitat tot el que cal saber. Mai el fet d'especialitzar-te en l'estudi del cor no et va fer oblidar la resta dels problemes dels malalts, als quals sempre tractares amb respecte i calor humana. Una altra característica del teu quefer mèdic fou el gran valor que concedies a l'exploració clínica clàssica, arreblegant dades proporcionades pels sentits: vista, oïda, tacte, olfacte. Evidentment coneixies les possibilitats diagnòstiques dels més avançats aparells d'exploració cardiològica, però les utilitzaves sempre com a complementàries d'una bona exploració clínica per puntualitzar o rebatre el diagnòstic que ja havies fet sense mitjans tècnics.

Per les característiques de la teua especialitat, fou l'auscultació la protagonista principal dels teus grans dots clínics. Fruit del teu gran domini de l'auscultació fou la teua col·laboració en un llibre d'auscultació cardíaca que

continua essent el millor escrit sobre la matèria. I el grapat de cardiòlegs infantils formats al teu costat poden testimoniar fins a quin grau d'exactitud feies els diagnòstics amb el sol auxili d'un modest estetoscopi.

Íntimament relacionat amb la teua exquisita auditiva com a cardiòleg estava el teu entusiasme per la música. Sabies apreciar com pocs el geni dels grans compositors i l'art dels millors intèrprets. Per a tu els músics eren capaços d'avançar-se al seu temps, molt per davant dels científics. Com a exemples posaves l'«Allegro ma non troppo» inicial de la *Novena Simfonia* de Beethoven o el primer moviment, «Maestoso», del *Concert per a piano i orquestra Nr. 1* de Brahms: «Oïnt això, hom pensa que la mentalitat d'aixos genis havia de tindre molt clara l'arribada de l'era espacial.»

Com a presència constant en tots els teus pensaments, inquietuds i actuacions estava el teu inalienable compromís cívic. Coneixies molt bé el teu poble, estudiaves a fons la seua història i t'endinsaves en les seues arrels. I tot això ho ensenyaves i divulgaves sempre que podies, sense perdre els nervis ni el teu tarannà tolerant davant d'irracionalitats i mostres d'incultura. Veies molt clar que l'ús de la nostra llengua havia de penetrar amb força en el món científic com a aspecte fonamental per a la seua salvació. L'ús del català als congressos i publicacions científiques era tan important per a tu com a la ràdio o la televisió. I en aqueixa parcel·la treballares infatigablement, dient i escrivint en català el millor de la teua producció científica. Precisament, essent secretari del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de la Llengua Catalana, que se celebraria —sense tu— a Benicàssim en 1984, et trobares amb la mort.

Per als qui et coneguérem personalment i per als qui s'assabenten ara de la teua vida i la teua obra ens queda el compromís de seguir els teus passos.

A la memòria del mestre Pere Calafell*

ORIOL CASASSAS

El Congrés inicia les seves tasques amb vestit de dol. Perquè —tots ho sabeu— ha mort en Pere Calafell. En Pere Calafell havia vingut a Benicàssim ple d'entusiasme —l'entusiasme que dóna la identificació a una causa noble— i en Pere Calafell —el cos d'en Pere Calafell— ahir fou retornat a Barcelona, sense vida. Tots ho sabíeu. Però potser molts no sabeu qui era en Pere Calafell, què havia fet, què significava per a nosaltres, i què significa l'obra d'en Pere Calafell i, per damunt de l'obra, l'actitud permanent d'en Pere Calafell per a la medicina dels nostres Països i per a la civilitat dels nostres Països.

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

Figura 62 - Pere Calafell i Gibert (1907-1984) morí a la porta del Dotzè Congrés

No correspon ara de fer una biografia detallada. Només us diré que, nascut l'any set, féu la carrera de medicina a Barcelona i, tot i estudiar l'assignatura de pediatria amb un dels catedràtics menys engrescadors que ha tingut la Universitat espanyola, un dels catedràtics que millor compendia les virtuts negatives que un professor pot arribar a reunir, tot i això va intuir el gran camp d'acció de la pediatria, una especialitat que —individualitzada— era tot just naixent, i s'hi dedicà, des d'acabat de llicenciar, cada dia, fins a la mort.

En Pere Calafell tenia una gran vocació docent i quan a la Universitat Autònoma de l'any 1933 —la veritable Universitat Autònoma que ha existit a casa nostra— oferí al professor Pere Martínez i Garcia la possibilitat d'impartir ensenyament a l'Hospital de Sant Pau, Pere Calafell acudí al seu costat i exercí de professor ajudant. Tenia 27, 28 i 29 anys.

Després vingué la guerra i amb la guerra els truncaments i —després de la guerra— l'anul·lació d'institucions, d'homes i d'empreses. Els homes de dignitat es van veure constrets a renunciar a moltes coses i Pere Calafell, un home de dignitat, hagué de renunciar a moltes il·lusions. Però no va renunciar mai a la seva essència d'home civil. No va renunciar mai a les seves profundes arrels d'home pertanyent a un poble concret.

Quan els intents d'extermini de la nostra consciència nacional eren més aferrissats i el panorama general al nostre país i el panorama mèdic i el panorama pediàtric eren de colors més negres, molts i molts que aleshores érem joves sabem què hi havia en Pere Calafell, acudíem a en Pere Calafell, segurs que hi trobaríem l'estímul i l'esperança.

L'any 1955, en Pere Calafell accedí a la presidència de la Societat Catalana de Pediatria i hi romangué durant cinc anys. Segurament que en el profund misteri de les raons primeres, de les causes primeres dels fets i dels esdeveniments, hi trobaríem que avui som aquí, que avui celebrem aquest Congrés, en part gràcies als cinc anys de presidència de la Societat Catalana de Pediatria d'en Pere Calafell. Durant aquell temps, en contra de l'enveja, la maliança i l'esperit de profit que dominava, en Pere Calafell ens donava lliçons de generositat; quan tot tendia a centralismes antinatural, en Pere Calafell ens obria a les comarques del País i les activitats de la Societat eren, amb els amics d'en Calafell —perquè en Calafell tenia amics pertot— l'Antoni Cambrodí de Lleida, el doctor Pascual de Girona, el doctor Figueras de Valls, etc. etc, una manifestació d'unitat nacional, una constatació de la vigència dels lligams que cohesionen un poble. I quan tot era carregat d'un cientisme fred, ple d'elucubracions que perseguien en lluïment personal, en Pere Calafell ens ensenyava que les ciències de la salut —com ens deia anit el president del Congrés— són alguna cosa, tenen algun sentit quan estan al servei del poble. I en Pere Calafell ens impulsava a uns treballs d'aproximació de la medicina a la societat, de fusió de medicina i societat. I en una època que —amb intencions malèvols— es fomentaven des de totes les esferes d'autoritat unes divisions administratives que —efectivament— van dirigides a dividir, en Pere Calafell establia contactes amb les Illes i el País Valencià. Jo recordo, per exemple, la cordialitat exquisida i l'abrandada eficàcia de l'amistat que unia en Pere Calafell i el gran valencià —que formava part del Comitè organitzador del Congrés que s'havia de celebrar a València l'any 1938—, el gran valencià que es digué Josep Simon i Barceló.

Molts dels que avui a Benicàssim i ahir a Reus i abans a Perpinyà, creiem en els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i hi entenem la medicina com un afer col·lectiu, com un afer indissolublement lligat a la societat, a un poble —als nostres pobles— i ens hi voldríem amb sentit de responsabilitat des de Salses a Guardamar i des de Fraga a Maó i, més enllà, fins a la noble i exemplar ciutat de l'Alguer, molts, molts d'aquests, aquestes conviccions les hem après d'en Pere Calafell.

Ara ja no és entre nosaltres. No tindrem més l'exemple de la seva bonhomia, de la seva juvenil indefallença, de la seva netedat de cor. En Pere Calafell ja no és entre nosaltres, però sí que hi és la seva lliçó i si que hi són els fruits de la seva lliçó.

Que reposi en pau.

TRETZÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA

10-12 de novembre de 1984, Andorra

Catalunya i Ciència, eixos del Congrés de Metges i Biòlegs*

GONÇAL LLOVERAS

El Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana s'ha celebrat, com sabeu, a Andorra, els dies 10, 11 i 12 de novembre. Crec que participants, assistents i acompanyants l'hem viscut com un èxit. Per què?

Galdina Valls, en el parlament motivat per la commemoració del seixantè aniversari de Joventuts Mèdiques, digué: «Aquesta és la realitat present a totes les contrades del nostre país: la posem al servei dels dos grans eixos del nostre pensament: Catalunya i la Ciència.» Hem escollit aquestes paraules perquè defineixen de manera senzilla i sintètica aquella vivència d'èxit que comentàvem. El Congrés ha tingut un nivell científic excepcional, ha transpirat catalanitat i ha tingut lloc en una contrada encara inèdita per a aquest negoci concret i transcendent.

Certament, com comentà el conseller Laporte en l'al·locució destinada a glossar el seixantè aniversari del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, es constaten notables absències. Però la vitalitat intel·lectual i la gran presència de gent jove acrediten que passat i futur estan ben lligats. El Congrés, de decadent o nostàlgic, res.

Tornem al començament. No era simple qüestió de cortesia que a la inauguració del Congrés parlessin, a més del president, Oriol Casassas, i el secretari, Oriol Ramis-Juan, representants de València. Josep Bernabeu i Vicent Alberola, de la col·legiació andorrana, Lluís Burgués, de l'Alguer, Nicolau Spiritu, de la Catalunya Nord, Josep Travé. Declarà oficialment oberta la Reunió el M. I. conseller de Treball i Benestar Social del Govern d'Andorra.

No repassarem el programa científic. En queda constància escrita i, molt adequadament, podem dir que fa impressió. Recordem que la primera ponència fou dedicada a la «Manipulació de la matèria viva» i que, en ella, la doble aventura del «natural» i de l'«artificial», en funció de la vida humana, va ser explicada de manera entenedora i apassionant, dedicant una estela de responsabilitats generals i concretes a la consciència dels biòlegs i dels professionals de la salut.

La segona ponència ens oferí informació i reflexió sobre les «Immuno-deficiències». Moltes patologies, intents terapèutics i, com era de suposar,

el greu problema de la SIDA foren relacionats amb els avenços que la ciència aporta a la cultura objectiva del nostre temps. Queda clar que en aquest terreny de la immunologia qui no corre vola i que el desenvolupament de les tècniques immunològiques ha de donar suport a les millors hipòtesis de treball de recerca i de política sanitària.

«Models de professional de la salut». Heus aquí el títol de la tercera ponència. L'aportació dels ponents, procedents com és lògic de diverses àrees del saber, i el debat que propiciaren foren de gran interès. S'arribà a la conclusió que un esforç molt seriós de reforma de l'educació mèdica, des de la reforma del currículum de moltes professions relacionades amb la salut, fins a l'educació sanitària com a tasca primordial de la nostra època, són ineludibles si volem que el concepte de salut propugnat en el Congrés de Perpinyà esdevingui un concepte operatiu.

Gran record tenim del concert que els germans Claret (andorrans amb etiqueta internacional, com ja sabeu) i Albert Attenelle ens oferiren. El Trio de Barcelona aconseguí un grau de comunicació amb el públic excepcional, conseqüència, sens dubte, de la qualitat artística de la seva interpretació (que hagueren d'allargar) i de l'esperit que a la sala ben plena era present.

Esdeveniment singular, important i agradable de fer-ne la crònica fou la presentació del *Diccionari de Medicina*, enciclopèdia mèdica que han fet possible el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, el Col·legi de Metges de Barcelona i Enciclopèdia Catalana. El president del Congrés, Dr. Oriol Casassas, en féu una definició amorosa, significativa i acurada. Amb filosofia i anecdotari ens explicà que el *Diccionari* vol ser fidel a la doble finalitat: puresa lexicogràfica i estratègia d'acceptació social. Molt bé.

Dues persones no eren amb nosaltres, físicament, però més que ningú eren presents al Congrés. El seu nom, les seves idees, la significació de

Figura 63 - Oriol Casassas (1923), president del Tretzè Congrés, amb Joan Oró (1923), en una roda de premsa a Andorra

les seves vides circulaven entre les converses amicals i els debats intel·lectuals. Repetim: hi eren. Ens referim, naturalment, al Dr. Jordi Gol i al Dr. Josep Alsina i Bofill. Aquest últim, absent per motius familiars, adreçà als congressistes unes paraules escrites, amb motiu de la presentació del *Diccionari*, en què qualificava aquesta obra d'«eina indispensable per a subvenir la urgent necessitat, més encara, el deure de donar als nostres escrits i als nostres parlaments una expressió clara, correcta i genuïna».

A l'acte de clausura, que fou presidit pel Dr. Casassas, a qui acompanyaven els consellers de Sanitat de Catalunya i de Balears, junt amb els membres de l'organització (reiteradament elogiada) es prengué bona nota de l'ofertament de celebrar el proper Congrés de l'any 1992 a Ciutat de Mallorca. L'agraïment a les autoritats andorranes fou molt explícit i l'aplaudiment a tots, els de dalt i els de baix, sonà molt sincer.

Com digué el conseller Xavier Trias Vidal de Llobatera al sopar de comiat (per cert, gastronòmicament notable), aquest Congrés ha tingut un gran nivell científic i ha estat «quelcom més que un congrés».

Presentació de l'exposició «Joventuts mèdiques, 60 anys plens»*

279

Aquest 60è Aniversari ha representat per als estudiants un retorn i un viatjar per l'espai, que ens ha fet recordar el que han estat els nostres objectius i actuacions al llarg de la nostra història. Una història que s'ha complert en tres etapes diferents (1892-93, 1915-39, 1952-88); tres moments que han deixat palès que el nostre és un moviment dinàmic amb la voluntat de fer del nostre un país millor.

Per allà on ha anat la nostra exposició: Barcelona, Sabadell, Reus, Lleida, Ciutat de Mallorca, Girona, Olot i ara, finalment, Andorra, el comentari ha estat unànime: els estudiants sempre hi han estat presents i són el motor que ens mou pel futur.

Els d'ara i els d'abans, bé ho sabem i per això ho hem volgut fer evident, perquè no sempre l'esforç dels estudiants és prou conegut. La diversitat de les activitats es reflecteix clarament en els plafons d'aquesta exposició, que demostren que les nostres accions no són de cara a la galeria.

Al llarg de l'exposició anem descobrint l'afany científic i de millora que volien i volen els nostres associats; des de les primeres activitats del «Laboratorio», passant per un ja més organitzat «Agrupament Escolar» que disposava d'un òrgan d'expressió com era el *Butlletí*, com les diferents activitats (cursos, conferències, cursets, etc) que s'han organitzat d'una manera

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

més o menys sistemàtica en les diferents seccions de Joventuts Mèdiques que s'han anat inaugurant els darrers anys, i que han fet de la nostra una associació amb personalitat pròpia.

No oblidem l'exposició la presència de les Joventuts Mèdiques en la nostra societat; des de campanyes de difusió, fins a homenatges a personatges del nostre poble. Com també hi són presents les nostres participacions a la Universitat Catalana d'Estiu, als darrers Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, com també la realització d'activitats lúdiques com són esquiades, trobades de juntes.

També es reflecteix la nostra presència internacional, fent palès que formem part de l'IFMSA (Federació Internacional d'Estudiants de Medicina), de l'IPSF (Federació Internacional d'Estudiants de Farmàcia) i de l'ESC (Federació Europea d'Associacions d'Estudiants de Farmàcia), essent Catalunya l'única nació sense estat que forma part d'aquests organismes. Aquesta presència ens permet de tenir contacte amb la realitat estudiantil dels països d'arreu del món.

No oblidem tampoc l'exposició de recordar-nos el nostre objectiu de fer país. L'exposició fa esment que tenim presència i relacions amb tots els organismes i estaments. Cal recordar en aquest sentit les visites fetes al Molt Honorable Senyor Jordi Pujol i Soley, president de la Generalitat de Catalunya, amb motiu de la presentació de la nostra Associació i posteriorment d'aquest 60è aniversari.

Tot això dins l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, una entitat que aplega tots els professionals de les Ciències de la Salut de totes les contrades del nostre país i que fa de la nostra una presència gratament recolzada.

Aquesta exposició del 60è aniversari ha estat un breu repàs, per a no oblidar mai el que hem estat i encoratjar-nos per poder celebrar-ne 60 anys més.

Fou presentada l'Exposició per la presidenta de les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears, Galdina Valls, amb les següents paraules:

«Digníssimes autoritats, senyores, senyors, amics i companys,

Permeteu-me en primer lloc que agraeixi la vostra presència en aquest acte pel que això suposa a la nostra tasca. Aquesta és, i ho dic amb orgull, la vuitena vegada que inaugurem l'exposició Joventuts Mèdiques, 60 anys plens.

Aquesta celebració del 60è aniversari ens referma en el nostre objectiu: treballar junts. Aquesta unitat ens permet alhora ser la primera Associació d'Estudiants del nostre país, la primera en tradició històrica, la primera en nombre de socis actualment, la primera en oferiment de serveis als nostres socis. Aquesta és la nostra realitat: present a totes les contrades del nostre país la posem al servei dels dos grans eixos del nostre pensament: Catalunya i la ciència.

Les Joventuts Mèdiques hem defensat, defensem i defensarem sempre la causa de la Nació Catalana. I així ho refermem perquè això se'ns va silenciar entre el 1939–1952. Les Joventuts Mèdiques han defensat amb força la causa d'un país que té voluntat de ser, d'un poble que defensa amb decisió la seva llengua i la seva cultura, d'un poble que s'afirma en valors propis i solidaris. Aquesta catalanitat que des de les nostres arrels ens ha permès obrir-nos solidàriament a tot el món.

L'altre gran eix és la ciència. Convençuts que la millor manera de servir la nostra col·lectivitat nacional es fa en la mesura d'esdevenir bons professionals, la nostra preocupació s'adreça a la formació humana i científica dels nostres socis. Per a poder fer això, a les Joventuts Mèdiques de Catalunya i de Balears organitzem cursos, conferències, seminaris, biblioteques especialitzades, campanyes de difusió ciutadana, publicacions, compareixences als mitjans de comunicació, etc. Durant el curs passat 1987-1988 les Joventuts Mèdiques hem realitzat més de 200 accions en aquesta línia, nosaltres no venem un projecte, venem una realitat ben sòlida, una realitat que per mancances nostres probablement no és prou coneguda pels nostres conciutadans i per algunes de les nostres autoritats, però estem convençuts que els actes d'aquest 60è aniversari ens han ajudat en aquesta tasca.

En caldria molt de temps per parlar del que han estat les Joventuts Mèdiques des de la seva creació, passant per les activitats de l'Agupament Escolar que entre 1915 i 1939 van prestigiar l'Acadèmia i van senyorejar els estudiants; una tasca ben feta que s'enfocà per la guerra; fins pels qui des del 1952 amb més o menys empenya han portat endavant la feina. Pels que els anys 60 volien fer sentir la nostra llengua en una memorable sessió sobre la Universitat Autònoma de la República, per aquells que anaven formant seccions per tot el territori català, per aquells que ens dotaven d'un reglament que ens feia a tots responsables, per aquells que ens iniciaven en la participació estable als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, per tots aquells que en definitiva han deixat moltes hores al servei d'una feina que només té la recompensa del servei al país amb dignitat, de la satisfacció personal de la tasca ben feta i de l'adquisició d'unes amistats que duraran per sempre més. Tot això, dins del marc de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, que ens ha permès que el nostre no sigui un projecte escapçat.

Aquests seixanta anys ens han aplegat a treballar tots junts i ens permeten treballar-ne molts més. Només un prec final, ajudeu els joves, ajudeu-nos, confieu en nosaltres, que nosaltres treballarem per fer la Catalunya més digna i més lliure, més culta i més inter-

nacional que tots desitgem. Per afrontar aquest repte, les Joventuts Mèdiques de Catalunya i de Balears continuarem treballant, perquè ja portem seixanta anys plens i en volem omplir molts més. Moltes gràcies.»

Cloqué l'acte. Emili Balaguer i Perigüell, president del Dotzè Congrés, amb un elogiós parlament:

«Siguen les meues primeres paraules d'agraïment als organitzadors del Congrés i, molt especialment, al seu president el Dr. Casasas, per donar-me la possibilitat d'intervenir en aquest acte, especialment significatiu per a mi per tractar-se de les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears.

El fet que en l'àmbit de la sanitat els joves hagen volgut constituir-se amb una personalitat pròpia, sense desvincular-se, però, del que podríem anomenar els menys joves, té un significat esperançador i suposa una clara promesa de futur. La meua tesi sempre ha estat que la nostra cultura és de futur i no pas enyoradissa i endinsada en un passat idealitzat. Els qui no volen conèixer-nos i estan interessats a difondre de nosaltres una imatge tòpica propensa al victimisme, solen dir que som un poble massa apegat a les tradicions, per molt contradictòries que siguem amb el nostre esperit dinàmic de modernitat. No se'n adonen que, si en aparença som una cultura conservadora, és perquè tenim moltes coses a conservar. El nostre objectiu, però, i jo diria que ha estat una constant històrica, és el futur.

Permeteu-me que us conte un experiència personal. Era l'any 1961, més o menys, quan jo estudiava medicina a València i va caure a les meves mans un llibre de Laín Entralgo titulat *La espera y la esperanza*. Es tractava d'un estudi en profunditat del que Laín en deia "la crisis de la cultura española", fonamentalment des de l'òptica de Castella i de la generació del 98. A les últimes pàgines del llibre hi havia una nota en la qual Laín deia que, quan el llibre era ja a la impremta, havia llegit Maragall i d'altres escriptors catalans que li feien sospitar que el model que ell creia vàlid per a tothom no era apropiat per a Catalunya. Em sembla, deia Laín, que l'actitud de tancament i de queixa dels intel·lectuals castellans no és la d'un Maragall enamorat del seu poble i amb una esperança exultant en el futur. Tant em va impressionar aquella nota que vaig aconseguir una edició de les obres completes de Maragall i de l'estudi de Benet Maragall i la Setmana Tràgica. Si no coneixeu l'article que Maragall va publicar a la premsa de Barcelona després dels greus avalots d'aquella setmana, i que ell va titular *La ciutat cremada*, us el aconselle: és un exemple de tolerància, de comprensió del fenomen humà i,

sobretot, d'esperança. I això també és el que destil·la la seva obra poètica, a més d'una personalitat profundament arrelada a una terra. Hi ha dos versos de Maragall que per a mi són la quinta essència de la nostra cultura. "Dóna el front an el gran aire / sempre, sempre mar endins". Tot una juguesca pel futur.

La generació que va sofrir la brutal guerra civil del 36 i els qui vam nèixer en la foscor del franquisme ho teníem molt difícil. Els uns havien conegut la llibertat i els podia moure la il·lusió per retrobar-la. Nosaltres només sabíem de negrors, però crèiem en els que lluitaven pels nostres països. Tots plegats sabíem quelcom d'elemental i de necessari perquè la nostra cultura no es fes malbé, i que Salvador Espriu va sintetitzar en aquells versos dedicats a Salvat Papasseit: "però hem viscut per salvar-vos els mots / per retornar-vos el nom de cada cosa / perquè segueixiu el recte camí / d'accés al ple domini de la terra". Grec, sincerament, que aquesta tasca l'hem aconpleta. Seria un esforç estúpid, però, si no hi fósseu vosaltres, la joventut.

És molt el que s'ha aconseguit, encara és molt el que ens falta, però, per a viure amb plenitud la nostra condició de poble. Potser conquerirem el ple domini de la terra, potser no. Ho faran generacions més joves que vosaltres. És segur, no obstant, que si no es trenca aquest engranatge, constant, d'altra banda, en la nostra història, algun dia el nostre poble viurà lliure i en pau, com canta el meu ciutadà Raimon.

Les Joventuts Mèdiques de Catalunya i Balears heu escollit el vostre camí per aconseguir aquest objectiu. Des de la vostra situació professional mireu d'aconseguir una millor sanitat que servisca al poble i que faça efectiu el nou concepte de salut que tant és va debatre al Desè Congrés de Perpinyà. Teniu una clara consciència de la necessitat d'actualitzar la formació dels professionals de la salut, sou realistes, demaneu la utopia i no perdeu l'ocasió de manifestar la vostra presència i el vostre desig de col·laborar. Quin sentit tindria, si no, la vostra esmena presentada al Consell d'Universitats a la reforma de l'ensenyament de la medicina? Les vostres paraules en l'apartat "Justificació i aclaració del qui ho tramet" són ben eloqüents: "La nostra Associació, —dieu allà— amb aquest projecte no ha volgut altra cosa que dur a cap una reivindicació cada vegada més present els últims anys: la participació dels estudiants en la reforma del pla d'estudis. No ha sigut aquesta la participació que nosaltres hem desitjat, les limitacions del sistema, però, són per tots conegudes.

Per aquest motiu no ens hem creuat de braços i hem volgut afegir el nostre esforç i el nostre treball a una tasca que ens correspon a tots".

El seny que manifesta aquesta actitud vostra ens omple d'orgull i de satisfacció perquè és clar que les Joventuts Mèdiques d'avui no sols són el futur esperançador, sinó un present dinàmic amb clara consciència de la seva responsabilitat ciutadana.»

Presentació del Diccionari enciclopèdic de medicina*

Havia de presidir aquest acte Josep Alsina i Bofill, president del Desè Congrés —el de la represa, a Perpinyà, el 1976— i, per imprevistos, no pogué fer-ho. El presidí Màrius Foz, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Oriol Casassas obrí l'acte amb aquestes paraules:

«Si algú pretengués d'establir —atesos els respectius graus d'interès— unes prioritats entre els diversos actes d'aquest Congrés, no sé si se'n sortiria: em consta que tots han estat preparats amb cura i que a tots han estat introduïts ingredients atractius. De totes maneres, l'acte que ara iniciem, per damunt de l'interès que hagi pogut desvetllar comporta un sentiment especial, representa —molt singularment— una satisfacció inestimable: per a tots nosaltres.

La redacció del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*, per fi, és acabada. El Diccionari, que durant tants anys, ha estat una dolguenda i entorpidora mancança i una aspiració, ara —aviat— serà una realitat. El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, el Col·legi de Metges de Barcelona i la Fundació Enciclopèdia Catalana han fet possible que això sigui així.

Fa més de cinquanta anys de l'aparició del *Diccionari de Medicina* dirigit per Manuel Corachan i ja en fa catorze de la publicació del *Vocabulari Mèdic* de l'Acadèmia, de dimensions modestes. El progrés i l'evolució dels coneixements científics experimentats durant aquests temps feien absolutament indispensable una obra actual i completa.

El *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* és el diccionari especialitzat més extens aparegut en llengua catalana; és el resultat de més de sis anys de treball. Comprèn 56.250 entrades, les subentrades corresponents —que en alguns casos superen el miler—, llurs definicions, les equivalències alemanya, anglesa, castellana, francesa i italiana, les indicacions etimològiques —llatines, gregues o

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

altres— pertinents, una breu nota biogràfica dels epònims i una taula de nomenclatura anatòmica internacional.

Els termes inclosos són els pertanyents a cada una de les branques de la medicina científica, d'altres corresponen a ciències (física, química, botànica, biologia, etc) relacionades amb la medicina i d'altres són la forma popular de termes mèdics. Per a la gran proporció de neologismes compresos i per a les modificacions de termes continguts en publicacions anteriors, el *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* ha comptat amb l'assessorament dels membres de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Tot el *Diccionari* ha estat redactat amb rigor: per a l'accentuació o el gènere dels mots s'ha mantingut fidelitat a l'etimologia; s'ha seguit el criteri de relegar les paraules híbrides, formades per un afix llatí i un de grec; s'ha procurat una sistematització de la derivació adjectival i, en les locucions, s'ha recorregut sempre a la preposició de, que és la genuïna catalana en aquestes expressions. Per a tots els termes químics s'han tingut presents les normes de la Unió Internacional de Química Pura i Aplicada. I finalment —per acabar amb aquests exemples del rigor lingüístic observat— s'han establert d'acord amb la Secció Filològica de l'Institut criteris de catalanització de mots de procedència anglesa o, també, d'origen llatí.

El *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*, per les seves característiques, constitueix, en el nostre àmbit cultural i lingüístic, una eina indispensable per a metges, estudiants de medicina i professionals o estudiants d'altres àrees de les ciències de la salut, però, a més, representa —a ben segur— una obra utilíssima per al públic culte, interessat per les qüestions, individuals o socials, de la salut. És per aquestes raons —convençuts d'aquestes raons— que les persones que hem treballat en el *Diccionari* sentim el goig de la feina enllestida. I jo, que vaig rebre l'honorós encàrrec de dirigir l'obra, en nom de totes aquestes persones vull expressar el goig que sentim —avui— de poder anunciar-vos l'acompliment de la tasca: i oferir-vos-la.

A continuació, el secretari del Congrés, Josep M. Camarasa, donà lectura a unes paraules que Josep Alsina i Bofill havia escrit per a aquest acte. Diuen:

«Benvingut el nou *Diccionari*!

L'aparició imminent del nou *Diccionari de Medicina* ha d'ésser celebrada efusivament. D'una banda ens posa a les mans una compendiosa enciclopèdia de Medicina d'una gran utilitat. És clar que qui vulgui aprofundir un tema no acudirà a aquest ni a cap altre diccionari, però com a deu d'informació i d'orientació omple una funció

absolutament indispensable i suficient. Per altra banda, racionalitza el vocabulari de les ciències biològiques que, malgrat el *Fabra*, el *Corachan* i la *Gran Enciclopèdia*, encara resulta ple d'incertesa. No oblidem que el llenguatge de la medicina era, abans del 1936, un pur galimaties ordenat purament pels criteris personals de l'escriptor o del corrector. El *Diccionari Corachan*—que hem de recordar amb gran respecte— havia d'ésser —i ho hauria estat— la solució del problema. Projectat en el Sisè Congrès de Metges de Llengua Catalana, el 1930, en fou presentat el primer fascicle en el Congrès següent, a Ciutat de Mallorca, el 1932, però no aparegué complet fins el 1936, en el ple de la folgia que seguí al 19 de juliol. Per això foren poques les mans a què arribà. Després ha vingut el *Vocabulari* de l'Acadèmia en les seves dues edicions; una ajuda indispensable, utilíssima i urgent, però previsiblement incompleta perquè ni la premsa ni el finançament no donaven per a més.

Ara, amb el *Diccionari* que aviat tindrem a les mans, disposarem de l'eina indispensable per a subvenir a la urgent necessitat, més encara, el deure, de donar als nostres escrits i als nostres parlaments una expressió clara, correcta i genuïna. Un deure que ningú no ha de defugir perquè si la nostra cultura pot arribar a tenir una alta cotització li és indispensable l'aportació dels científics en general. La contribució decidida dels metges serà la demostració de llur rotunda fidelitat al país i la millor manera de correspondre a tots els que s'han esforçat amb entusiasme i amb un agut sentit de la responsabilitat en la redacció d'aquest *Diccionari* que apareix a l'horitzó; al davant dels quals hi ha hagut un home, Oriol Casassas, sense la decisió del qual i de les seves incomptables hores de treball, el *Diccionari* no hauria arribat a bona fi. Recompenseu-lo, a ell i a tots els seus col·laboradors, usant assíduament el fruit d'aquesta ambiciosa i àrdua empresa.»

El president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, Màrius Foz, clogué l'acte amb el següent parlament:

«A l'inici dels anys 70 un grup d'estudiants, membres de Jovenuts Mèdiques, reclamaven la necessitat de disposar d'un instrument, com podria ser l'actualització del *Diccionari Corachan*, per fer possible la normalització i el redreçament del català com a llengua científica en els textos mèdics. Una vegada més en la història de l'Acadèmia, una iniciativa dels estudiants va ajudar a posar en marxa un projecte d'extraordinària importància per als estudiants i professionals de les ciències de la salut. Com que en aquells anys no resultava possible emprendre la complexa tasca d'una actualitza-

Figura 64. Joan Oró, pronunciant una conferència

ció del *Corachan* i, menys encara, la d'iniciar la preparació d'un nou *Diccionari de Medicina*, es va optar per la iniciativa, modesta en l'extensió però no en la qualitat del contingut, d'elaborar un *Vocabulari Mèdic*, que en les seves tres edicions (1974, 1979, 1987) ha tingut una notabilíssima difusió i ha representat una eina de treball molt important per als metges catalans. Aquest meritori *Vocabulari*, redactat en la seva primera edició per incansables pioners de la normalització de la nostra llengua (Josep Alsina i Bofill, Oriol Casassas, Josep Laporte i Salas, Joaquim Ramis i Coris) i moltes altres persones que van col·laborar en aquesta i en les edicions següents, era, no obstant això, una obra supletòria i provisional. Envel·lit i exhaurit el magnífic *Diccionari de Medicina* patrocinat pel Dr. Corachan i que aparegué l'any 1936, era absolutament necessari emprendre la llarga, costosa i difícilíssima tasca d'elaborar un nou *Diccionari de Medicina*. Aquesta tasca només ha estat possible gràcies a l'entusiasme, la tenacitat i l'extraordinària competència dels seus autors. Cal citar entre ells Josep Alsina i Bofill, permanent exemple per a tots nosaltres de fidelitat al nostre país, a la seva llengua i a la seva cultura; Jaume Francé, infatigable en la seva tasca, i eficacíssim enllaç amb el necessari món de la informàtica per a l'elaboració del *Diccionari*; Eduard Llauredó, eminent cirurgià, que seguint l'exemple dels grans mestres com Gimbernat, ha aportat la seva notabilíssima competència en els camps de la cirurgia i de l'anatomia; Joaquim Ramis i Coris, exemplar, com sempre, en la seva permanent disponibilitat en les tasques de servei al nostre país, i també, molt especialment, hem de citar el director del *Diccionari*, Oriol Casassas. La seva extraordinària competència en el tema de la llengua, la seva tenacitat, la seva dedicació, i el rigor científic emprat en tots i cada un dels aspectes del *Diccionari* constitueixen un autèntic aval de la qualitat final de la publicació.

Aquesta difícil i costosíssima empresa ha estat possible gràcies a la col·laboració pluriinstitucional. L'Acadèmia, en aquest cas, ha actuat com a promotora i autora del projecte, però res no hauria pogut fer-se sense l'importantíssim ajut del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, de la Fundació Enciclopèdia Catalana i del Col·legi de Metges de Barcelona.

La difícilíssima missió d'elaborar de bell nou aquest *Diccionari* ha permès enfrontar-se amb un progressiu problema, com és el de la contaminació de les diverses llengües pel creixent envaïment dels neologismes anglosaxons. Aquesta contaminació es fa utilitzant de forma innecessària mots anglesos o bé transformant-los moltes vegades en neologismes incorrectes. Aquesta tasca, que està per fer de manera científica en altres llengües, el metge català tindrà la sort de trobar-la resolta en aquest *Diccionari* gràcies a l'esforç i el rigor dels seus autors, i molt en especial del seu director, i gràcies a la col·laboració de molts experts i de l'aval de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. D'aquesta manera, cal destacar que aquest *Diccionari* no és només un diccionari mèdic en català, sinó un *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* que s'edita a Catalunya, i per tant en català, que aporta solucions científiques per a la llengua científic-mèdica, les quals donen a l'obra l'autèntica categoria d'un diccionari normatiu.

Desitjo i confio que aquesta tan esperada publicació del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* representi per a tots nosaltres la possessió d'una eina diària de treball que serveixi per a la consecució d'una ràpida i plena normalització de la llengua catalana en l'àmbit de les ciències mèdiques.»

Acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*

L'acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana fou presidit per Josep Laporte i Salas, Honorable Conseller d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i president de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, el celebrat a Reus l'any 1980. L'acompanyaren a la presidència, Emili Balaguer, catedràtic d'Història de la Medicina i president del Dotzè Congrés; Bonaventura Clo-

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

tet, nét del secretari del Primer Congrés; Ramon Trias i Rubiés, fill de Joaquim Trias i Pujol, que presidí el Setè; Anna Puig-Sureda, filla de Joan Puig-Sureda, president del Novè; Josep Bernabeu, de la Divisió d'Història de la Medicina de la Universitat d'Alacant; i Oriol Casassas.

Josep Bernabeu pronuncià el següent parlament:

«Senyor president, Honorable Senyor conseller, senyores i senyors, siga la meua intervenció en aquest acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, per assenyalar; per una banda alguns dels trets més importants de la presència valenciana, per més que aquesta ja fou analitzada i estudiada pel professor Emili Balaguer amb motiu del Dotzè Congrés, el primer que tingué lloc en terres valencianes, i d'altra banda per a manifestar algunes reflexions entorn al que aquestos 75 anys han suposat i suposen per al País Valencià i la societat valenciana en general.

La presència valenciana des dels inicis dels Congressos ha estat força rellevant, tant quantitativament com qualitativa. De fet, moltes de les figures més importants de la medicina valenciana del període contemporani han deixat un clar testimoni de la seua participació activa tant en la vessant científica dels Congressos, com des del seu paper d'intel·lectuals compromesos en els problemes de la societat valenciana del seu temps, en donar suport i contribuir al reconeixement d'una comunitat lingüística i cultural de parla catalana.

Una vegada més, resulta obligat recordar noms com el de Faustí Barberà i Martí, qui, compromès en totes aquelles institucions i activitats encaminades a despertar i promoure el sentiment nacionalista valencià de primeries de segle, utilitzara i posara a disposició dels primers Congressos tot el seu prestigi com a professional i com a científic a fi d'aconseguir una presència valenciana que anara més enllà de la purament testimonial; el paper desenvolupat per personatges com el Dr. En Vicent Peset i Cervera, actiu participant en els Congressos i president d'honor pel Cos Mèdic Valencià al Primer Congrés en el 1913, o el seu fill, el Dr. En Joan Bta. Peset i Aleixandre, a qui, després d'una vida plena d'activitat científica i docent els seus darrers anys de representació popular dugueren a la mort en ser afusellat pels franquistes l'any 1941. Junt a ells i entre altres noms, els de Josep Rodrigo Pertegas, un dels estudiosos més importants de la història de la medicina valenciana; el del prestigiós hematòleg crevillentí, Francesc Mas i Magro, o els de Ramon Vila i Barberà, Montoro, Vilar Sancho i un llarg etcètera. A més a més del paper que desenvoluparien des de Catalunya nombrosos prestigiosos metges d'origen valencià, com ara el mateix Marià Batllés i Bertran, degà de la Facul-

tat de Medicina de Barcelona i president d'honor del Primer Congrés; el metge de la Vila Joiosa, Pere Esquerdo i Esquerdo, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, i un dels altres presidents d'honor del Primer Congrés, el prestigiós cirurgià naixcut a València, Salvador Cardenal i Fernandez, o el Dr. En Manuel Corachan i García, el metge de Xiva, nomenat en el Novè Congrés, el que tingué lloc a Perpinyà en 1936, per a presidir el Congrés que deuria haver-se realitzat a València l'any 1938. Els canvis operats per la societat valenciana, com l'augment de sentiment nacionalista, concretat en demandes d'autonomia, o les iniciatives encaminades a defensar la nostra llengua i el seu ensenyament, proporcionaven, de fet, unes circumstàncies favorables a la seva convocatòria. La labor desenvolupada per tots els metges valencians que participaren en els primers nou Congressos, donant testimoni de la unitat lingüística i cultural dels nostres pobles, no fou estranya als canvis operats. Malauradament però, les conegudes circumstàncies provocades per la guerra civil no feren possible aquest esdeveniment i no permeteren completar l'aportació valenciana amb la celebració per primera vegada al País Valencià d'un Congrés de Metges de Llengua Catalana.

L'obligat parèntesi imposat per la dictadura franquista no aconseguí, però, acabar amb la il·lusió i la voluntat de mantindre ferma la cita de retrobament i afermament de la nostra comunitat científica i cultural que suposen els Congressos i així, la branca valenciana d'aquell arbre petit del qual parlava Miquel Fargas i Roca el 1913 no sols no s'havia debilitat, sinó que el 1976, quan es van reprendre els Congressos a Perpinyà, la presència valenciana fou nombrosa i entusiasta. Una il·lusió i entusiasme que huit anys després feren possible la celebració a Benicàssim en 1984, ara sí, del primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana tot i coincidint amb la constitució de les Joventuts Mèdiques del País Valencià com una secció de l'Institut Mèdic Valencià i la incorporació d'Acció Cultural del País Valencià a les entitats convocants dels Congressos.

Però aquest passat de memòria immediata, planteja algunes reflexions entorn al nostre present i el nostre futur. Els valencians, en paraules de Joan Francesc Mira, anem passant l'últim terç del segle *xx* a bots i bacs entre la paranoia i la somnolència, entre brots d'obtus histèria i una general passivitat indiferent. Per trencar aquesta situació es fa necessari tindre les coses clares sobre nosaltres mateixos i ¿fins a quin punt sabem i podem reconèixer-nos en les imatges d'aquest passat nostre tan pròxim i tan remot alhora? Es posa de manifest en actes com aquest, al dur a terme un exercici de memòria col·lectiva, d'identitat en últim terme. El camí s'iniciava fa ara setanta-cinc anys, els valencians hi érem i amb la nostra

presència s'ha contribuït a l'afermament i expansió d'una cultura nacional comuna, pont i ciment entre els pobles dels Països Catalans. La crida a la nostra responsabilitat per mantenir i desenvolupar aquesta tasca està present i en les nostres mans està el contribuir, ara des de la nostra condició de professionals i futurs professionals de la salut i de científics, al retrobament del País Valencià i de tots els Països Catalans.

Moltes gràcies.»

A continuació, Oriol Casassas féu un repàs històric dels Congressos i Josep Laporte i Salas, president de l'Onzè Congrès, cloqué l'acte amb les següents paraules:

«Senyor President, senyors representants de les diverses institucions polítiques, acadèmiques, científiques, companys i amics,

Com a president de l'Onzè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, m'han demanat que els adreci unes breus paraules en aquest acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari de Primer Congrès de Metges de Llengua Catalana.

Voldria, abans que res, expressar la meua satisfacció per la celebració d'aquest Tretzè Congrès. En primer lloc, estimo molt adequada la seva ubicació a Andorra, país amb llengua i cultura pròpies a les quals no ha hagut de renunciar mai, afortunadament. Altrament —ja ho he manifestat personalment al president del Congrès i ara ho vull fer públicament— voldria remarcar l'excel·lent organització d'aquesta reunió, palesada per l'elecció dels temes tractats, per la puntual i magnífica presentació dels materials a discutir i per la marxa de les sessions de treball.

La continuïtat dels nostres Congressos em sembla absolutament necessària. Malgrat això, si haguéssim de fer cas de les veus que indiquen, Congrès vers Congrès, que aquestes manifestacions són històriques, ja no seriem aquí.

Si haguéssim de fer cas de les absències que es produeixen en aquests Congressos, per variades i a vegades poc clares motivacions, podríem caure en el desànim tot i que —cal reconèixer-ho— segurament enguany han estat quelcom menys notòries que a Reus o a Benicàssim. No obstant i això, si ara mateix dono una ullada a la gent ací congregada veuré sobretot les mateixes cares conegudes de sempre... i ens en calen més. Amb tot, una vegada més ens trobem amb la realitat incontestable d'una nova convocatòria d'un Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. I van tretze.

Certament, des del 22 de juny de 1913 han passat moltes coses. La nostra història, la col·lectiva i la sanitària, ha viscut grans esde-

veniments, moments d'esclat, grans tempestes i una enorme ensulsiada. Perquè la sanitat i els homes i dones que hi treballin, no poden ser aliens a la marxa col·lectiva. I la història dels nostres Congressos té un devenir paral·lel al de la nostra història sanitària i a la nostra història política.

La mateixa cronologia de la celebració dels Congressos està íntimament lligada als nostres afers col·lectius. Sempre ha estat impossible organitzar-los sota règim dictatorial, perquè el saber, la discussió científica i la controvèrsia social necessiten espai de llibertat per a poder-se expressar.

Una altra característica a destacar és que s'han fet sempre en terra catalana. Mai no s'ha volgut fer-los a l'exili, primer potser per l'aclapament de la derrota, després per la seguretat que un dia la situació ens seria favorable i ho podríem fer a casa nostra. Recordeu que el Congrés de l'any 1976, el de la represa, fou celebrat a Perpinyà i que l'inici de la seva preparació tingué lloc, encara, durant la dictadura franquista.

En tot això que he dit, podríem assenyalar dues característiques inequívocues dels Congressos, que els defineixen: la llibertat i la fidelitat. Llibertat de pensament i fidelitat de cor.

No obstant, voldria matisar un altre retret que es fa sovint a aquests Congressos. Es parla sovint de crisi. I hi estic d'acord, si s'entén la crisi tal com us la descriu Joan Coromines al seu *Diccionari Etimològic*. Entenent així la crisi com "un moment decisiu en un negoci d'importància", aquests Congressos estan en crisi. I tan de bo que sigui duradora i fecunda. Perquè certament estem davant d'un negoci d'importància i cada quatre anys davant d'un moment decisiu. Però les crisis, malgrat l'accepció general, no tenen per què ser negatives, i si més no, són bones si ens trobem davant de crisis de creixement, com la que aquests Congressos experimenten.

Hi ha un altre tema, al qual ja m'he referit abans, sobre les absències d'aquests Congressos. Certament hi ha més gent, més professionals que potencialment podrien estar interessats en aquests Congressos i que, per les raons que sigui, no hi participen. Amb imaginació hem d'estimular la seva participació: una participació que, d'altra banda, està compensada per l'assistència notòria de joves professionals que vivifiquen el vell tronc dels Congressos.

Acabo expressant el meu desig més fervent: cal que en llibertat i en normalitat es puguin celebrar molts més Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Cal prosseguir una llarga i ininterrompuda rastellera que sigui senyal d'una bona salut... també política.

Moltes gràcies.»

Actes socials*

Recepció a la Casa de la Vall

El dimecres 9 de novembre a les set de la tarda, la Comissió Organitzadora fou rebuda a la Casa de la Vall, pel síndic general d'Andorra, M. Il·lustre Senyor Francesc Cerqueda, al qual acompanyaven el M. Il·lustre Subsíndic General Senyor Antoni Garallà i Rosell i el secretari general, Senyor Antoni Fiñana i Pifarré.

Amb unes breus paraules donà la benvinguda al Congrés i als seus membres i agrafà el fet d'haver elegit Andorra per a la seva celebració.

El president del Congrés, Oriol Casassas, contestà dient que l'elecció era un deure envers Andorra, tant per la inquietud científica de la jove Societat Andorrana de Ciències, com pel fet que, malgrat la llarga història dels Congressos, encara no hi havia hagut l'ocasió de celebrar-n'hi cap. Agrafà, també l'ajut que s'havia rebut del Govern andorrà, així com les facilitats per a usar els locals de la Sala de Congressos i Exposicions del Comú d'Andorra la Vella.

Amb anterioritat l'Honorable Senyor Manel Pons i Pifarré, cònsol major d'Andorra la Vella, havia dirigit als organitzadors del Congrés les següents paraules:

«En nom del Comú d'Andorra la Vella i en el meu propi, rebeu la més cordial benvinguda a la nostra Parròquia i per extensió al Principat d'Andorra.

La Sala de Congressos i Exposicions que amb la celebració del Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana farà la seva presentació en públic, és la realització d'una de les moltes aspiracions del Comú d'Andorra la Vella.

Conscients de la necessitat d'una reconversió turística, creiem que el primer pas és el de crear una seriosa infraestructura de serveis, i en aquest sentit hem dirigit els nostres esforços per aconseguir una Sala de Congressos i Exposicions, amb possibilitats diverses i equipament d'alt nivell, que permetrà fer realitat el nostre desig de convertir la Parròquia d'Andorra la Vella en un centre de Congressos reconegut internacionalment.

És un alt honor per a la nostra Corporació que hagueu elegit les nostres instal·lacions per celebrar-hi aquest específic i qualificat Congrés, i esperem que continueu comptant amb nosaltres.»

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

El Senyor Francesc Cerqueda oferí a la Comissió Organitzadora un vi d'honor i a continuació es realitzà una visita a la part històrica de la Casa de la Vall.

Excursions

La meteorologia no fou gaire bona companya per als acompanyants, que gaudiren de les dues excursions organitzades pel Comitè Local. Però, malgrat la pluja, es pogueren realitzar sense modificar gens l'itinerari previst.

La primera d'elles tingué com a base la visita a les Tres Valls: La Valira del Nord, la Gran Valira i la Valira d'Orient, amb visita al Museum i descans per a dinar a La Massana.

La segona excursió s'organitzà per a visitar algunes de les ermites romàniques del Principat: Sant Joan de Caselles, Sant Miquel d'Engolasters, Sant Jaume dels Cortals, Santa Eulàlia d'Encamp, Sant Serni de Canillo i les runes i el nou Santuari de Meritxell.

Exposicions de fotografies

El divendres dia 11, en acabar les sessions científiques del matí, fou inaugurada una exposició de fotografies del fotògraf andorrà Jaume Riba i Sabaté. L'exposició, que portava com a títol «D'un País», fou instal·lada en una sala adjunta als locals del Congrés. Constava d'imatges típiques i tradicionals andorranes: personatges, pobles i bordes, temes orogràfics, vegetació, muntanyes, etc.

Després de la presentació de l'autor, prengué la paraula el President del Congrés, Oriol Casassas, que remarcà l'oportunitat d'insistir en l'aspecte tradicional, històric i geogràfic d'Andorra, tan ben plasmat gràficament en l'obra artística que mostrava l'exposició.

Concert de música de cambra

El divendres dia 11 de novembre, a les 10 de la nit, tingué lloc un concert de música de cambra a càrrec del Trio de Barcelona. La sala escollida per a la seva celebració fou la Sala d'Actes del Comú de Les Escaldes-Engordany, la qual presentava les millors condicions acústiques per a la seva realització. Integren el Trio de Barcelona, Albert G. Attenelle, pianista, nascut a Barcelona l'any 1937, Gerard Claret, violinista, i Lluís Claret, violoncel·lista, nascuts a Andorra la Vella l'any 1951. Els tres components han estat acompanyats, com a solistes o com a Trio, a Itàlia, França, l'Alemanya Federal, Gran Bretanya, la Unió Soviètica, Bèlgica, Suïssa, Amèrica del Sud, etc.

Tots ells han obtingut diferents Premis internacionals i comparteixen aquesta incessant labor com a concertistes amb la docència a l'Escola de Música de Barcelona, de la qual són membres fundadors.

Foren interpretades una obra de L. V. Beethoven: Trio Op. nº 1 en Mi bemoll major, una de Johannes Brahms: Trio Op. 101 en Do menor i una darrera d'Antoni Dvorak: Trio Op. 90 «Dumky». La interpretació fou intensament aplaudida, per la qual cosa, en regal als congressistes, afegiren dues noves interpretacions: un minuet de Beethoven i un scherzo de Mendelssohn.

Sopar de cloenda

El dissabte dia 12, ja finides totes les sessions científiques del Congrés, tingué lloc el sopar de cloenda en el restaurant de l'Andorra Park Hotel.

El sopar demostrà les bones aptituds gastronòmiques de la cuina andorrana; sopa de tortuga del Carib, pastís calent de bolets, faisà amb raïm i un excel·lent pastís dibuixat amb el logotip del Congrés.

El conseller de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya, Xavier Trias Vidal de Llobera, presidí el sopar. En una breu intervenció glossà aquest acte de companyonia i, a la vegada que felicità l'èxit obtingut en el Congrés, féu vots per la seva continuïtat.

Activitats paral·leles*

Coincidint amb la celebració del Congrés i aprofitant els espais de temps lliure després de les sessions vespertines del Congrés, se celebraren dues conferències que foren organitzades per la Societat Andorrana de Ciències i el Col·legi de Metges d'Andorra.

El dijous dia 10, a les 19.30, tingué lloc la primera a càrrec de Julian Tudor Hart, del País de Gal·les.

Julian Tudor Hart, és metge de capçalera al País de Gal·les i ha influït molt en el desenvolupament conceptual de l'assistència primària en el nostre país. Les similituds amb l'evolució professional de Jordi Gol, vicepresident del Congrés de Benicàssim, i l'afecte mutu que els uní, el portà aquest any fins a Andorra per a resituar el debat sobre què ha de ser el metge de capçalera. La conferència que duia per títol «La Funció Social de la Medicina» acabà amb les paraules següents :

«Ens queda poc espai on la gent pot redescobrir el talent universal per produir els béns més humans, els valors dels quals són massa grans i massa complexos per poder mesurar-los i que resulten visiblement danyats quan són traslladats a termes monetaris: amor, música, natura, companyonia i mirar els uns pels altres quan

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

hi ha problemes. Els nostres serveis públics de salut ofereixen aquest espai i oferiran el camp de batalla on redescobrirem, en termes pràctics, allò que és important.»

La segona de les conferències fou pronunciada per Josep Artigas i Candela, el divendres dia 11, a les 19.30.

Josep Artigas i Candela fou un dels capdavanters en el debat sanitari que portà a la seva celebració del Congrés de la represa a Perpinyà, el 1976. La seva vinculació a la sanitat catalana l'ha portat de Manresa, a Barcelona, a Madrid i a Luxemburg des d'on intenta respondre al repte que la integració al mercat comú suposa per als sistemes sanitaris i per a la salut de totes les nacions europees.

La conferència versà sobre «El repte de la lliure circulació de professionals de la CEE».

Sessió plenària administrativa i de clausura*

296

La sessió plenària administrativa, a continuació de la qual tingué lloc la formalitat de la Clausura del Congrés, començà a les vuit i deu minuts del vespre del dia 12 de novembre del 1988 a la Sala de Congressos i Exposicions del Comú d'Andorra la Vella, amb l'ordre del dia següent:

1. Informe de Secretaria.
2. Informe de Tresoreria.
3. Informe de Presidència.
4. Previsions relatives al Catorzè Congrés.
5. Propostes i suggeriments.
6. Clausura.

Seien a la taula presidencial, els Honorables Consellers de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, Xavier Trias Vidal de Llobatera, i del Govern Autònom de les Illes Balears, Gabriel Oliver i Capó, que estaven situats a dreta i esquerra del president del Congrés, Oriol Casassas, l'Excel·lentíssim i Magnífic Senyor Nadal Batle i Nicolau, rector de la Universitat de les Balears, i l'Il·lustríssim Senyor Joan Carles Mas i Bassa, diputat-president de l'àrea de sanitat de la Diputació de Barcelona, els vicepresidents del Congrés Màrius Foz i Josep Carreras, i els membres de la Comissió Organitzadora

*Publicat al Llibre d'Actes del Tretzè Congrés.

Oriol Ramis-Juan, Josep M. Camarasa, Joaquim Ramis, Ramon Balius, Ricard Guerrero, Eduard Llauradó i Cori Ramon.

El president del Congrés, Oriol Casassas, inicià la sessió amb les següents paraules:

«Les meves primeres paraules han d'ésser d'aflicció: la satisfactòria marxa del Congrés s'ha vist truncada per l'accident vascular que ha sofert la nostra companya congressista Blanca Ciurana i Llevadot. No cal dir —convençut que expresso el sentiment de tots vosaltres— de quina manera esperem i desitgem el seu ràpid i complet restabliment.

El Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana viu els seus últims moments. Fa tres anys, les entitats convocants del Congrés —l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, la Societat de Biologia i Acció Cultural del País Valencià—, atenent les indicacions que expressen les Resolucions que ens reglamenten —i, en el fons, per delegació d'aquestes Assemblees finals—, van dipositar la seva confiança en nosaltres. Hem procurat —tot l'equip organitzador del Congrés— fer-nos dignes d'aquesta confiança; i ara, que la nostra tasca s'ha acabat, us toca a vosaltres de dir si aquella decisió de fa tres anys fou encertada.

No he de dir res més. Només, molt cordialment, diré aquell mot que moltes vegades és una simple cortesia i que, avui i aquí, té tot el seu profund significat: gràcies. Gràcies, a tots els col·laboradors; els de la Comissió Organitzadora, els del Comitè Científic i els del Comitè Local —metges, infermeres, fisioterapeutes—; els del Principat d'Andorra, del País Valencià, de les Illes, de Catalunya —del Nord i del Sud— i de l'Alguer; a tots els col·laboradors, joves i grans. Gràcies —no cal dir— als ponents, als conferenciants i als comunicants. Gràcies a les entitats, les institucions, les corporacions i les cases comercials que han donat suport, col·laboració i, sobretot, estímul. Gràcies —molt delicadament— a Jaume Riba, Albert Attenelle, Gerard Claret i Lluís Claret, que ens han dut al país de les meravelles. Gràcies —d'una manera especial i preferent— a les institucions andorranes i els seus homes. I, per damunt de tot, gràcies, moltes gràcies a tots vosaltres, per la vostra comprensió i la vostra bonhomia, que, sense cap mena de dubte, són les responsables de tot allò de bo que hagi tingut el Congrés.»

Donà, a continuació, la paraula al secretari Oriol Ramis-Juan, que féu un breu informe de secretaria:

«En arribar a la clausura d'aquest Congrés la secretaria de la Comissió Organitzadora vol fer arribar el seu agraïment a totes les

persones que ens han ajudat en la seva celebració. El Congrés ha estat possible gràcies als esforços i a les ajudes de la Societat Andorrana de Ciències que s'incorporava en aquesta ocasió a les altres entitats convocants, i al Comitè Local, que ha treballat en tasques, sovint poc lluïdes, però indispensables per a l'èxit d'aquest acte.

En aquest moment estem ja en condicions de fer un balanç provisional del Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. El Congrés ha reunit 406 participants i 64 acompanyants, que s'han trobat a l'entorn de 8 conferències, 8 taules rodones, 2 sessions sobre els temes especials, més de 50 comunicacions, a més de les activitats paral·leles organitzades per la Societat Andorrana de Ciències i les altres activitats commemoratives, socials i culturals que hi han tingut cabuda.

També estic en condicions de donar-los la primera estimació sobre la procedència geogràfica dels congressistes i els acompanyants, que és la següent:

- 317 (67,6 per cent) del principat de Catalunya,
- 76 (16,2 per cent) del País Valencià,
- 26 (16,2 per cent) de les Illes,
- 14 (3 per cent) del Principat d'Andorra,
- 10 (2,1 per cent) de la Catalunya Nord,
- 7 (1,5 per cent) de la ciutat de l'Alguer, i finalment,
- 19 (4,1 per cent) d'altres territoris.

Observem que cada cop més científics de parla catalana residents a d'altres països se senten cridats a participar en el Congrés.

Finalment i en nom de la comissió organitzadora he de demanar disculpes per les deficiències que hagin observat durant la celebració del Congrés malgrat els esforços que tots hem fet per a l'èxit de la trobada.»

El segon punt fou l'informe de tresorer, en el qual fou exposat que de moment totes les xifres que podria donar eren provisionals, si bé creia que ja podia dir que el Congrés podria tancar sense dèficit. El finançament tan precàriament iniciat amb les aportacions de les entitats organitzadores, s'ha anat nodrint d'aportacions, en efectiu o en espècies, de nombroses institucions, com també de les inscripcions dels congressistes. Les despeses més importants, les edicions dels volums de les ponències, ja lliurats als congressistes, i dels de les actes, tenen assegurades el finançament.

El president en el seu informe digué que seria bo que hi hagués unes conclusions, encara que fossin molt generals, que recollissin allò expressat en les ponències i comunicacions del Congrés. En aquest sentit demanà als

coordinadors generals de les ponències que, amb els contactes oportuns i atesos els suggeriments sorgits de la discussió dels temes, confegissin unes conclusions, destinades a constar en el Llibre d'Actes. Els coordinadors donaren lectura a uns textos provisionals i el president demanà a l'Assemblea el *consens per a atorgar als ponents la confiança per la redacció definitiva* de les conclusions. L'Assemblea ho acordà. El coordinador del tema especial sobre la síndrome de la immunodeficiència adquirida demanà al Congrés, atès que el dia 1 de desembre proper era el designat per l'OMS com a «Dia Internacional de la Lluita contra la SIDA», l'adhesió a aquesta iniciativa de l'OMS. L'Assemblea ho acordà així.

A continuació hom passà al punt de l'ordre del dia referent a les previsions relatives al Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. El president recordà les constitucions que regulen l'organització d'aquests Congressos i que fan que les entitats organitzadores siguin l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia, i l'Acció Cultural del País Valencià. Proposà que s'incorporés com a entitat organitzadora dels Congressos a venir, la Societat Andorrana de Ciències que tan destacada actuació tingué en l'organització d'aquest. L'Assemblea ho acordà així per aclamació.

En el punt de propostes i suggeriments, Abel Mariné i Font, director general d'Universitats de la Generalitat de Catalunya, com a president de l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació, exposà dos temes que podrien ser estudiats en el proper Congrés de Metges i Biòlegs: els temes «Nutrició i Dietètica» i «Ciència i Tecnologia dels Aliments». Considerà que són temes de gran interès i cregué que podien ser motiu d'àmplia reflexió i estudi per un gran nombre de sanitaris i higienistes.

Jordi Craven i Agustí Valls proposaren un tema d'interès conjunt per a biòlegs, metges i altres sanitaris, sobre «Radiobiologia, bases físiques i biològiques de la interacció de les radiacions ionitzants amb la matèria viva i conseqüències mèdiques en terapèutica i radioprotecció».

Figura 65 - Alfred Giner Sorolla, conferenciant del Tretze Congrés

Joan Colomines i Puig, president de la Comissió de Cultura del Parlament de Catalunya, proposà el tema «Biologia i esport».

Joan Oró insistí en temes sobre la SIDA i l'estudi del retrovirus causant, com també a proposar que en el proper Congrés se celebrés un recordatori o homenatge a Francesc Duran Reynals.

La seu del proper Congrés fou tema d'una intervenció de Garcia Olives en el sentit de ratificar la petició que tingués lloc a Ciutat de Mallorca o algun altre indret de les Illes.

El president recordà que totes aquestes propostes, com també altres que poguessin arribar per escrit a la comissió organitzadora o a qualsevol de les entitats promotores, serien sotmeses a la consideració de la comissió organitzadora del Gatorzè Congrés quan aquesta fos constituïda per acord de les entitats promotores. L'actual comissió organitzadora del Tretzè Congrés cessarà en les seves funcions el dia que s'hagi publicat el Llibre d'Actes d'aquest Congrés.

Ramon Magriñà insistí en la conveniència que el Congrés aplegués més sanitaris, en especial les branques que hi són menys representades, com són els farmacèutics.

Josep Carreras, vicepresident del Congrés i professor de bioquímica de la Facultat de Medicina de Barcelona, anuncià que fruit de diverses converses s'havia arribat a la conclusió de la necessitat de crear una Societat o Associació d'Educació Mèdica que, en l'àmbit dels Països Catalans, promogués la reorientació de la formació dels metges i la resta de professionals de la salut, d'acord amb les grans línies definides per la Federació Mundial d'Educació Mèdica. Aquesta Associació o Societat es crearia en el si de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, i restarà oberta a totes les organitzacions i col·lectius interessats, inclosos els estudiants.

Albert Oriol Bosch, director de l'Institut d'Estudis de la Salut del Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, manifestà que en el marc de l'Institut que dirigeix, es pensen construir dos grups d'estudi i de treball: un per a l'estudi del concepte d'universitat de ciències de la salut, i un altre sobre les característiques dels sistemes educatiu i sanitari en relació amb l'ensenyament de les ciències de la salut.

Dintre la mateixa temàtica d'educació mèdica, es proposà potenciar el «Memorial Jordi Gol» com a eina per a estendre, entre els professionals en exercici, els conceptes expressats en la taula rodona sobre el nou model de professionals de la salut.

Finalment s'aprovà la conveniència de celebrar trobades anuals entre les Joventuts Mèdiques del País Valencià, de Catalunya i de les Illes.

Prengué la paraula per cloure el Congrés l'Honorable Senyor Conseller de Sanitat del Govern Autònom de les Illes Balears. Expressà en primer lloc el seu suport a la proposta feta pel doctor Garcia Olives en el sentit que el

Catorzè Congrés se celebri a Ciutat de Mallorca i dit això, no havent-hi res més a tractar, declarà clos el Congrés.

CATORZÈ CONGRÉS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA

FRANCESC BUJOSA

MIQUEL MOREY

ANTONI OBRADOR

Preparació del congrés

Reunits a Barcelona, el dia 16 del mes de desembre de 1989, els representants de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia, Acció Cultural del País Valencià i la Societat Andorrana de Ciències, resolgueren elegir, com a seu del Catorzè Congrés, la ciutat de Palma i, com a president del Comitè Organitzador, Francesc Bujosa.

Al llarg dels mesos següents, s'inicià la tasca d'escollir els temes, que s'havien de desenvolupar en el decurs del Congrés, i les persones que constituïrien el comitè organitzador local, el qual quedà format d'aquesta manera: Vicepresident per Balears, Antoni Obrador; secretari, Miquel Morey (a partir d'octubre de 1991 va compartir la tasca amb Melcior Riera); tresorer, Enric Benito.

El 8 de setembre de 1990 el comitè organitzador local es desplaçà a Barcelona per anar a la seu de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i, sota la direcció d'Oriol Casassas, president del Tretzè Congrés, tingué lloc la reunió constitutiva de la comissió organitzadora del Catorzè Congrés.

En virtut del nomenament fet el desembre de 1989, Francesc Bujosa passà a ocupar la presidència de l'acte. Aquest presentà als assistents el Comitè Organitzador local i, tot seguit, es va procedir al nomenament dels càrrecs de la resta de components de la comissió organitzadora: Gonçal Lloveras, vicepresident per l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears; Ricard Guerrero, vicepresident per la Societat Catalana de Biologia; Rafel Sentandreu, vicepresident per Acció Cultural del País Valencià; i Manel Pallarés, vicepresident per la Societat Andorrana de Ciències.

També es proposaren gran part dels vocals i dels components del Comitè Científic.

En el decurs d'aquesta reunió, Francesc Bujosa exposà, en línies generals, els temes de les ponències del Congrés: «Alimentació i Salut», coordi-

nat per Gonçal Lloveras, i «La comunicació mèdica als Països Catalans», coordinat pel mateix Francesc Bujosa.

També, durant la reunió, quedaren definides de forma aproximada les dates de la celebració del Catorzè Congrés, el local on es duria a terme, alguns actes socials i l'agència a la qual s'atorgaria la part d'hoteleria i viatges.

Cal dir que els components del comitè organitzador local arribats de Palma rebieren el suport entusiàstic de tots els assistents a la reunió, i també el suport material (tan important per iniciar les tasques d'organització) de mans de Ramon Balius, tresorer del Tretzè Congrés, ja que la gestió del pressupost d'aquell Congrés havia donat com a resultat un balanç positiu.

De llavors ençà, el Comitè Organitzador es reuní trenta-tres vegades abans de l'inici del Congrés. La majoria de trobades han estat a Palma, llevat de tres, que s'han fet a Barcelona.

Les nombroses dificultats inherents a l'organització del Congrés, que a poc a poc i amb dedicació es superaren, foren les habituals per a un esdeveniment d'aquestes característiques. El principal problema fou el finançament. Les cases comercials, llevat d'honroses excepcions, es mostraren poc interessades a col·laborar; no passa el mateix amb la majoria d'institucions públiques dels Països Catalans —també amb alguna excepció, però en aquest cas ben poc honrosa—, que esdevingueren el principal suport econòmic del Congrés.

Acte inaugural

El dia 24, a les onze del matí, dins la sala Mozart de l'Auditori de Palma tingué lloc l'acte d'inauguració oficial del Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Presidia el senyor Gabriel Oliver, Honorable Conseller de Sanitat del Govern Balear, i a la mesa presidencial hi seien, d'esquerra a dreta, Manuel Pallarès, president de la Societat Andorrana de Ciències; Gonçal Lloveras, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears; Xavier Trias, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya; Josep Laporte, comissionat de la Generalitat per a les Universitats Catalanes; l'abans esmentat Gabriel Oliver; Nadal Batle, rector de la Universitat de les Illes Balears; Francesc Bujosa, president del Catorzè Congrés; Antoni Obrador, president de l'Acadèmia Mèdica Balear, branca de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, i Ricard Guerrero, president de la Societat Catalana de Biologia.

De bell antuvi Gabriel Oliver concedí la paraula a Francesc Bujosa, que es dirigí al faristol i en el seu discurs recordà el Congrés que s'havia celebrat a Mallorca l'any 1932, comparà la llengua a un ésser viu i reclamà per a ella el mateix amor i la mateixa rigorositat que la medicina científica emprà per tractar els malalts. El discurs continuà amb una justificació del

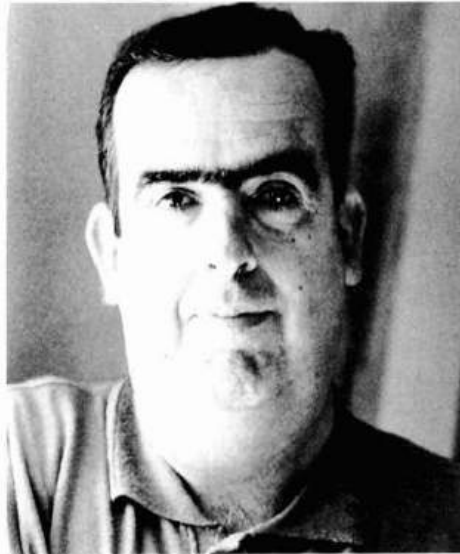

Figura 66 - Francesc Bujosa i Homar (1947), president del Tatorzè Congrés

temes triats i acaba amb un agraïment a totes les persones empreses i institucions que l'havien fet possible.

Acabat el discurs del president, el senyor Bernat Ginard Nadal, cap del Laboratori de cardiologia molecular i cel·lular del Howard Hughes Medical Institute del departament de cardiologia del Children's Hospital i del departament de pediatria de la Harvard Medical School donà la lliçó inaugural, que versà sobre els mecanismes moleculars de l'expressió genètica.

Acabada la lliçó inaugural li fou atorgada la paraula a Xavier Trias, conseller de Sanitat de la Generalitat, que encetà el seu parlament tot agraïnt al Comitè Organitzador, a les societats convocants i al conseller de Sanitat del Govern Balear els esforços fets perquè el Tatorzè Congrés fos una realitat i, més encara, una realitat a Mallorca. A continuació Xavier Trias va subratllar que els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana havien tingut sempre un caire indefugiblement reivindicatiu, que era bo que encara el tinguessin, però que no s'havia d'oblidar que havíem avançat força en els darrers anys i que avui en dia ja hi havia molts dels Congressos mèdics que empraven el català com a llengua vehicular. Trias continuà, i digué que els Congressos no eren solament una eina per servir la memòria, sinó també un lloc per reflexionar sobre el futur, i que, posat a dir la veritat, ell havia d'assenyalar que el futur no seria certament fàcil, que seria, en general, un futur forçament competitiu i que a aquest repte només es podia respondre amb grans dosis de qualitat. Pel que fa a la sanitat, l'esmentada competitivitat i l'exigència de qualitat faran necessària la conjuminació adient de la prevenció, l'assistència, la recerca i la docència. Trias acabà dient que

creia que la qualitat ens farà competitius i ens permetrà una integració no traumàtica a Europa.

L'acte d'inauguració va concloure amb les paraules de Gabriel Oliver, que va expressar el seu agraïment al professor Bernat Nadal Ginard, mallorquí d'Artà, per la magnífica conferència que havia pronunciat, també al Comitè Organitzador pel seu tarannà i pels esforços que havia realitzat, i al conseller Xavier Trias pel suport donat al Congrés que s'havia de realitzar per necessari a Mallorca. Oliver recordà que feia seixanta anys que s'havia celebrat un acte com aquest a la Ciutat de Mallorca, però que tot i això, no havíem de deixar que la nostàlgia ens envais, perquè teníem un futur ben prometedor. Un futur d'una major normalització idiomàtica on, per ventura, es podrà acurçar el títol de les reunions, com les que estàvem inaugurant en aquells moments, i es podrà dir senzillament Congrés de Metges i Biòlegs. El conseller de Sanitat del Govern Balear acabà convidant els visitants a gaudir de l'hospitalitat del poble mallorquí i declarà inaugurat el Congrés.

L'Associació d'Estudiants de Ciències de la Salut al Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

304

Inauguració de l'exposició: 100 anys d'AECS

L'Associació d'Estudiants de Ciències de la Salut va commemorar el centenari de la seva fundació. Per tal motiu va organitzar una exposició i lliurà al Comitè Organitzador el següent text:

El primer antecedent: 1892–1992

Divendres vint-i-cinc de setembre de 1992, són les onze del matí i a l'Auditori de Palma de Mallorca, davant la immensa blavor mediterrània, ara serena i tranquil·la, té inici la inauguració de l'exposició de la història dels 100 anys transcorreguts des que l'Associació Estudiants de Ciències de la Salut féu el primer respir. En una data molt semblant però just un segle abans fou quan els estudiants esdevenien una secció autònoma dins l'abans esmentada Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya.

Des de llavors fins ara s'han succeït diferents etapes, com l'Agrupament Escolar (1915), en el marc del qual s'instauraren les primeres bosses d'estudi (pensionals a l'estranger) el 1928, i publicaren el primer butlletí el 1929.

Una altra etapa se situa en 1952 amb l'Associació de Joventut Mèdica, encara amb àmbit d'actuació només a Barcelona. Aviat però, amb el palès creixement universitari de l'època s'anirien perfilant altres ciutats i comar-

ques com a centres d'activitat i de trobada dels estudiants de ciències de la salut: la Joventut Mèdica del Vallès Occidental (1968), de Girona (1975), Lleida i Vallès Oriental (1979).

El 1980, donant cos a aquesta estructura federal, es creen les Joventuts Mèdiques de Catalunya i de Balears com a institució de ple dret i comença una nova etapa en què s'inicien els intercanvis internacionals i la realització anual de les Trobades de Junes. Aquestes trobades han constituït —i constitueixen— el fòrum de debat dels estudiants de ciències de la salut i el punt de referència dels objectius de la federació que allà s'hi discuteixen. Fruit d'aquests Congressos anuals en són el naixement de la Joventut Mèdica de Reus i la de la Garrotxa el 1982 i la de Balears el 1987.

Les terres de llengua i cultura catalanes com a àmbit d'actuació

El 1984 i arran del Congrés de Metges i Biòlegs d'aquell any es creen les Joventuts Mèdiques del País Valencià. I és el 1991 que aquesta associació i la seva homòloga al Principat i les Illes decideixen constituir l'Associació d'Estudiants de Ciències de la Salut (AECS), per ampliar l'àmbit territorial i amb intenció de palesar la constant incorporació d'estudiants de totes les branques de les ciències de la salut.

Així, en aquesta nova etapa, s'adopten uns nous Estatuts i un nou logotip i, aprofundint en les accions i projectes ja tradicionals, veu néixer o consolidar-se altres Seccions Territorials (Anoia, Alacant i Andorra).

En totes aquestes etapes l'associació d'estudiants més antiga del país ha impulsat i donat suport general a les activitats de les institucions més importants, les quals aglutinen els professionals de les ciències de la salut arreu de les terres de llengua i cultura catalanes. La relació i el contacte estret i fluid dels estudiants amb els professionals de les associacions científiques que s'hi integren han permès una continuïtat d'objectius en la formació humana i científica dels professionals de ciències de la salut.

Comuns també a totes les etapes i a totes les accions en els camps de la ciència, la cultura, l'ensenyament, la sanitat o el món, alguns fets han diferenciat i diferencien l'Associació d'Estudiants de Ciències de la Salut: la catalanitat, la interdisciplinarietat i el servei als estudiants i al país.

I és per tot això que hem volgut que la inauguració de l'exposició fos aquí, al Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, fòrum de trobada de la ciència catalana —en el sentit més ampli— de prestigi, i precisament enguany que és a Palma de Mallorca, sota el cel illenc del Mediterrani que ens uneix. Després la clausurarem a Prada de Conflent, al nord de l'àmbit que defineix AECS, en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu l'agost vinent.

Actes socials

Recepció de l'Ajuntament de Palma al castell de Bellver

El dijous dia 22 una vegada acabada l'obertura oficial del Congrés, a posta de sol, els congressistes, junt amb els seus acompanyants, es dirigiren cap al castell de Bellver per assistir a l'acte de recepció que l'Ajuntament de Palma ofería als participants. Hi hagué encara llum a bastament perquè des del castell es pogués mirar —i admirar— la magnífica vista sobre la badia de Palma i sobre els edificis més significatius de la Ciutat de Mallorca. A l'entrada del castell hi havia una colla de xeremiers que amb la xere-mia, el flabiol i el tamborí amenitzaven les darreres i ataronjades llums del capvespre i hi posaven un punt de nostàlgia gâl·lica.

A l'interior del castell els congressistes pogueren visitar la magnífica fàbrica de planta circular del conegut edifici mallorquí i la col·lecció d'escultura romana que guarda el castell i que fou, en el seu dia, propietat del Cardenal Despuig.

A l'hora dels parlaments, intervingué, en primer lloc, el regidor de Sanitat de l'Ajuntament de Palma, que, en nom del batlle, donà la benvinguda als «germans de parla catalana» i desitjà que aquells dies fossin del tot profitosos, no sols per a la ciència mèdica, sinó també per a l'ànima dels congressistes, ja que Mallorca ofería des del punt de vista cultural i físic unes possibilitats immenses per conrear i fer créixer les parts més nobles de l'esperit humà. Després prengué la paraula el president del Congrés, que recordà el significat del castell de Bellver i argumentà que en aquell lloc hi havien romàs homes molt il·lustres. Es referí especialment al científic rossellonès Francesc Aragó, que a diferència de molts d'altres que havien vessat la sang en defensa de la idea de la unitat de la llengua, ell, segons conta la llegenda, va poder salvar la pell gràcies a l'esmentada unitat, tot fent-se passar per mallorquí. El president de l'Acadèmia, Dr. Gonçal Lloveras, va tancar l'acte i va agrair l'hospitalitat de l'Ajuntament i, en general, de les autoritats mallorquines, com també l'esforç i el treball del comitè organitzador del Congrés.

Sopar de Cloenda a la possessió de Son Tèrmens

El divendres dia 25 a les 21,30 hores es va realitzar el sopar de cloenda a les cases de la possessió de Son Tèrmens. Aquestes cases constitueixen una bona mostra de l'arquitectura rural mallorquina i els congressistes pogueren admirar les diferents dependències i els jardins dels voltants, durant l'aperitiu que es va servir a la clastra. El sopar va estar presidit per les primeres autoritats sanitàries i acadèmiques de les illes Balears i de Catalunya acompanyades, evidentment, pels organitzadors del Congrés. El menú

va ésser a base de plats de clara inspiració en la cuina tradicional de Mallorca, que emprà bàsicament els productes propis de la terra assaonats amb la flaire de les diferents cultures que han arrelat a les nostres contrades. No hi podia faltar l'ensaïmada amb gelat d'ametlla. Durant les postres, el president i el vicepresident del Congrés feren una lectura paròdica, en forma de diàleg, d'un escrit sobre la previsió del temps a Mallorca durant el mes de setembre, que formava part del programa del Congrés. Aquesta actuació va merèixer l'aplaudiment unànime dels congressistes que desconeixen aquestes afeccions amagades dels màxims organitzadors del Congrés. Finalment, diferents autoritats amb paraules ben sentides i compartides pels assistents brindaren per l'èxit d'aquest Congrés i, especialment, per l'èxit dels propers Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana com una eina més del futur del nostre poble. El sopar va estar amenitzat amb música ambiental d'un grup que va oferir en directe una selecció de les millors interpretacions del seu repertori.

Excursió a Son Marroig i a la granja d'Esporles

El dissabte dia 25, devers les 4 h de la tarda començà l'excursió en autocar davant l'Auditori de Palma. Seguint el passeig Marítim, els excursionistes pogueren gaudir de la vista global de la Seu reflectint-se en el llac artificial del Parc de la Mar. Continuant per les Avingudes, en poc temps foren damunt la carretera de Valldemossa. Poc abans d'arribar-hi, els excursionistes pogueren fruit, des dels revoltos de la carretera, de la visió d'aquest poble tan conegut, encastellat al mig de les muntanyes. Sense aturar-s'hi, continuaren per la carretera que segueix l'escarpada costa amb fugaces visions de boscos d'alzines, oliverars, retalls de mar i les antigues possessions de Son Moragues, Son Galceran, Miramar, Son Gallard i Son Marroig, totes propietat, en el seu temps, de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria. La fita era Son Marroig i aquí s'aturaren. Abans d'entrar al casal, els excursionistes dedicaren una estona a contemplar el paisatge, des dels miradors que l'envolten, amb magnífiques vistes damunt la costa Nord de Mallorca i, sobretot, de na Foradada.

A la sala principal del primer pis, plena d'evocacions de l'arxiduc (retrats, dibuixos, llibres i records dels seus viatges), el Dr. Josep M. Sevilla, emparentat amb la família propietària, va fer un recordatori biogràfic de la figura de l'arxiduc i dels anys que va viure a Mallorca a la darrerria del segle passat i principi del present, i també a Ramon Llull, que, segons és tradició, fundà en el segle xiii l'Escola d'Estudis Orientals a Miramar. Després, els visitants feren un recorregut pels jardins que envolten la possessió fins al temple de marbre, edificat per l'arxiduc, amb les vistes ja descrites.

A continuació, de bell nou amb els autocars, els excursionistes es traslladaren de tornada a Valldemossa i, continuant per la carretera de Son Ole-

sa, arribaren a sa Granja. Es tracta d'una antiga possessió rústega constituïda per la casa senyorial i les cases dels majorals i criats, situada al fons d'una vall estreta per on circula un torrentó enmig d'una vegetació exuberant. Visitaren les dependències senyorials en els pisos alts i l'allotjament de la servitud, a la planta baixa i soterranis. Les cambres decorades i vestides amb mobles i estris d'acord amb l'època els feren retrocedir cent anys enrera evocant les formes de vida d'aquell temps.

Acabada la visita, a la clastra, amb el seu lleoner gegantí tal com pertoca, el grup fou obsequiat amb un senzill berenar i l'actuació del conegut grup musical, Els Valldemossa, que els oferiren un conjunt de cançons tradicionals i populars mallorquines.

Entrada de fosc, els excursionistes foren retornats al punt de partida.

Excursió literària per les terres mallorquines

El diumenge 27 un autobús ple de congressistes començà la marxa, no predeterminedada, però amb la finalitat clara de visitar les terres de Llevant i de Migjorn de la major de les illes Balears. Abandonant, uns, els seus principis i, altres, el seu agnosticisme —que és gairebé la falta de principis— varen adherir-se a la doctrina que contempla la possibilitat de la reencarnació. L'esforç intel·lectual va ésser generosament recompensat, i, així, tot just sortint de Palma cap a Lluçmajor, ens va comparèixer Josep Pla —G. Ll.—, que aquest pic portava un llaç —fixau-vos les coses que passen a l'altre món— dissenyat per Frank Wrigh Lloyd. Pla, fent el possible perquè els sotrac a què es veia sotmès l'autobús no li fessin perdre el conill, i amb el to sorneguer que tant el caracteritza, ens va llegir un patell de paràgrafs del seu viatge a Mallorca, mentre «sa camiona» deixava a l'esquena el pla de Catí i els molins, alguns d'ells en estat caquètic. Les paraules de l'emportanès feien referència al primer poble dels nostres entorns, Lluçmajor:

«Per a aquest itinerari agafarem el tren que ens durà a Santanyí travessant la part més meridional de l'illa. En el seu transcurs —tan variat— seguirem primerament els arenys del corn a llevant de la badia de Palma i arribarem a Lluçmajor després de travessar una comarca lleugerament ondulada, coberta de coscolls i bosc baix. A l'esquerra de la direcció del tren veurem sempre la muntanya de Randa, que es dreça solitària, en forma d'altar, en el pla de Mallorca. Al pla situat entre Randa i la línia fèrria hi ha el Camp de la Batalla, on perdé la vida Jaume III de Mallorca. Precisa l'indret un monument commemoratiu.

Lluçmajor té un terme extensíssim —el més gran de Mallorca— i la varietat dels seus paisatges —dins un punt d'africanisme—, la llum enlluernadora i el cel amplíssim que es dreça damunt els plans, tan amples, constitueixen, al meu entendre, el que té de més característic. Aquest país ha

estat descrit per Maria Antònia Salvà i «El poema de l'Allapassa» —nom del predri d'aquesta senyora— és clàssic, d'una exactitud que no es podria aconseguir en una descripció. S'Allapassa és a la marina de Lluçmajor, damunt el cap Regana.

La invocació del de Palafrugell produí efectes immediats. I la poetessa llucmajorera —G. C.— es féu tímidament amb el micro i ens va explicar la bellesa rural d'aquestes terres del pla.

«Aquí hi ha camps d'ametlers,
tanques de fruitals i vinyes,
i carros que deixen ginyes
pel rostoll dels sementers.
I estim caus i llorigueres,
flors de card i romaní,
amb l'esbart que fan venir
d'abelles i cadernerres.
Aquí té saba el terror,
la gent franques escomeses
i amors que esclaten, enceses,
com les flors de magraner.»

309

Després de Lluçmajor «sa camiona» amb els congressistes enfilà el camí de Campos i després el de Santanyí i el de la cala, la cala de les figueres i, sobretot, la cala de Blai Bonet —J. R.—, que abandonà per un instant el seu cau hostaler i amb fil de veu emocionat i emocionant ens recità els tan coneguts versos:

«Obriu-me dins el mar, vells pescadors,
que m'entri de verdor una alenada
que tingui llum de barques i pinar,
i el sol em transparenti el joc de l'aigua.
Un molí d'alegria tenc al cor...
Moliners, moliners d'aigua salada:
pel caló del meu cor, lent, hi desfila
un horabaixa mariner del Carme.»

De cala Figuera, l'excursió a Portocolom, el port de Felanitx, lloc on possiblement el Catorzè Congrés fou pensat per primera vegada i per on es féu topadís el poeta indígena i una mica «maudit» Miquel Bauçà —A. O. i M. G.—, que enflocà aquella cosa un poc desvergonyida de:

«Tan sí vols com si no vols,
Montserrat Casamitjana,

cal que et canti avui a tu,
pobra, puta i catalana.»

O l'altra:

«Al final, s'ha comprovat, els camells arriben tots
a passar pel subtil cos d'una agulla. Han ben batut
aquell repte que els féu Crist amb xocant facilitat.
Jesucrist no comprengué la gran manya dels camells.
Però allò més trist és que, que la trobin, just són ells
la salut. l'art de passar, i en fan trust encontinent,
i tret d'ells ja ningú pus... Els camells, passat el cos,
peguen salt i, fora pols, es netegen els unglots
i demanen, ultrancers, cafè, copa, premsa, havans,
la coloma de la pau i amnistia per a tothom.»

La passada per Felanitx fou —calia esperar-ho— ben complicada. Només la saviesa i l'habilitat a fer i desfer embolics que tenen els felanitxers i més encara els que ens acompanyen féu possible resoldre el problema circulatori i arribar a l'hora prevista al puig de Randa. L'organització ho celebrà molt perquè de cap manera volia fer esperar el doctor Il·luminat —J. L. B.—, que ens havia promès enfilar-se sobre una roca i mentre contemplàvem el panorama esplèndid aprofità l'avinentsa per llegir-nos el començament d'una novel·la pedagògica que havia volgut titular amb l'enigmàtic nom d'*Evast e Blanquerna*. Les paraules sortien clares de la boca de Lluïll mentre el vent de gregal que s'havia aixecat li atupava amb provada voluntat els cabells, a dir veritat una mica massa llargs per la seva edat:

«En una ciutat se seguí que un disposat jove, gentil home, fill d'un noble burgès, era romàs, après la mort de son pare, molt abundós de les temporals riqueses, i son pare havia'l criat e habituat a molt bones costumes. Est jove havia nom Evast, lo qual fou bell de persona, e noble de cor, i molt ben aparentat; i sabia tantes lletres i ciències, que entenia suficientment la sancta Escripura.»

Així com anava llegint Ramon Lluïll —«Lo Foll»— anava augmentant el seu entusiasme, i tot semblava que ben oblidades les exigències terrenals estava disposat a llegir-nos no solament l'*Evast e Blanquerna* sencer, sinó a fer una exposició detallada de la seva *Ars Magna*. El bon ofici i la provada mà esquerra de «l'organització» va reeixir a fer comprendre al Doctor Barbaflorida, que «los congressistes eren una mica despegats de sentir doctrina sencera, que la seva ànima es conhortava ja ben abastament en les belles paraules escoltades i que per fer art de meditació assenyada neces-

sitaven abans satisfer les seves necessitats de l'ànima concuspicible i engolir-se sense gaires miraments la gentil porcella rostida que lo diligent cuiner del molt anomenat Racó de Randa els havia preparat». El savi va comprendre molt bé la voluntat dels congressistes i una mica compungit ens va dir que el seu assessor d'imatge l'obligava a quedar-se amb companyia d'arbres, herbes, aucells, bèsties salvatges, fonts, aigües, prats e ribatges, sol, lluna, estelles e oblidar les mundanals temptacions a les que anaven a entregar-se aquella colla de físics e filòsofs de la naturalesa.

No les oblidaren, no, les temptacions els congressistes que encaminaren la seva ànima, però sobretot el seu cos cap al restaurant Racó de Randa, on dirigits per experts dietistes que els acompanyaven es vaten afartar d'allò més. El vi de Petra que es va servir estimulà el ben provat *affar* de Gonçal Lloveras, que va saber tocar les fibres més iròniques i alegres de tots, ara ja, assedegats comensals.

El sol que es ponía per Andratx fou el decorat adient per a la cerimònia dels adéus, només endolcida per l'esperança de la futura, i ja no molt llunyana, trobada a Lleida.

Sessió plenària administrativa

311

La sessió comença a les 12.25 hores del dia 26 de setembre de 1992 a la Sala Mozart de l'Auditori de Palma, amb l'ordre del dia següent:

- Informe de secretaria.
- Informe de tresoreria.
- Informe de presidència.
- Previsions relatives al Quinzè Congrés.
- Propostes i suggeriments.

La taula presidencial va quedar formada per les següents persones: F. Bujosa, president del Comitè Organitzador del Catorzè Congrés; A. Obrador, vicepresident per Balears; G. Lloveras, president de l'ACMGB; vocal del Comitè Organitzador del Catorzè Congrés; M. Pallarès vicepresident per la Societat Andorrana de Ciències; R. Guerrero, vicepresident per la Societat Catalana de Biologia; E. Benito, tresorer; M. Morey i M. Riera, secretaris.

Primerament, el president inaugura la sessió i immediatament dóna la paraula al secretari.

Informe de Secretaria

El secretari del Congrés, Miquel Morey, llegí les següents paraules:

«Abans de res, vull fer constar que la tasca d'aquesta secretaria l'hem compartida a parts iguals Melcior Riera i un servidor.

D'ençà de les resolucions preses el desembre de 1989 a Barcelona pels representants de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia, Acció Cultural del País Valencià i la Societat Andorrana de Ciències, relatives a l'elecció, com a seu del Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, de Palma i, com a president, del Prof. Francesc Bujosa, a poc a poc, es va anar confitant la idea de quins serien els temes escollits per desenvolupar en el Congrés i de quines serien les persones que constituïrien el Comitè Organitzador local.

El setembre de 1990 el Comitè Organitzador local es desplaçà a Barcelona i, a la seu de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, tingué lloc la primera reunió organitzativa amb els representants de les entitats convocants del Congrés, la qual va rebre l'empenta moral i material dels components del Comitè Organitzador del Tretzè Congrés.

De llavors ençà han estat quasi una trentena les vegades que ens hem reunit per anar polint cada un dels detalls que han fet possible la realització del Congrés. Les actes d'aquestes reunions reflecteixen que, malgrat l'entusiasme i la bona voluntat, no tot han estat flors i violes.

Arribats al moment en què el Congrés és a punt de clausurar-se, aquesta secretaria vol expressar el seu agraïment a totes les persones, organismes públics i entitats privades que han fet possible, amb la seva ajuda, que es dugués a terme la celebració del Congrés.

Per un balanç, en aquest moment, del que ha estat el Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana és, per ventura, una mica agosarat, però, a títol provisional, podem dir que el Congrés ha reunit 328 participants, dels quals 80 són estudiants, amb 59 acompanyants, la procedència geogràfica dels quals és la següent:

Principat de Catalunya
País Valencià
Illes Balears
Principat d'Andorra
Altres zones de l'Estat espanyol i de l'estranger

Malauradament, no tenim constància de cap assistent de Catalunya Nord ni de l'Alguer.

L'activitat del Congrés s'ha desenvolupat entorn de dos temes a través de cinc ponències cada un. Han participat dinou i tretze ponents respectivament. Hi ha hagut vuitanta-tres comunicacions dels temes principals i tretze comunicacions lliures (noranta-sis en total) i, per

primera vegada, tres de les comunicacions han estat presentades en forma de pòster.

A més a més hi ha hagut la conferència inaugural, una taula rodona, l'exposició i el comitè permanent a càrrec dels estudiants i altres activitats de caire cultural i social.

Per acabar, en nom de la Comissió Organitzadora i, especialment, del Comitè Local, volem demanar disculpes per les deficiències d'organització que hagueu pogut trobar, tant en la preparació com en el desenvolupament del Congrés.*

Informe de tresoreria

Enric Benito fa un resum de l'estat de comptes provisional:

despeses calculades: 16.700.000,- ptes.

ingressos: 14.000.000,- ptes.

dèficit 2.700.000,- ptes.

Manca ingressar:

Aportació del Ministeri de Cultura de l'Estat espanyol.

Aportació de la Conselleria de Cultura del Govern Balear.

Aportació de l'Acadèmia Mèdica Balear.

Amb aquestes aportacions que manquen, podria reduir-se el dèficit a 1.700.000 ptes., que podrien ésser compensades amb els 2.500.000 que inicialment va aportar el Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

Informe de Presidència

La presidència mostrà el seu agraïment per totes les col·laboracions rebudes i digué que un poc més endavant el vicepresident, el senyor Antoni Obrador, parlaria expressant el sentir de tota la junta organitzadora.

Previsions relatives al Quinzè Congrés

Es dona la paraula al Dr. G. Lloveras, el qual comença elogiant el Comitè Organitzador local per la bona organització i els estudiants per llur participació i per l'entusiasme que han demostrat. L'únic retret fa referència a l'escàs temps que hi havia hagut per als debats després de les ponències i comunicacions.

De cara al proper Congrés, exposa les dificultats que comporta organitzar-lo a l'Alguer o a Catalunya Nord i menciona altres possibles seus: Lleida, Tortosa, Manresa, Girona.

Propostes i suggeriments

Mercè Piqueras confirmà, per una conversa mantinguda recentment amb el Dr. Spiritu de l'Alguer, l'interès que aquest té de celebrar una edició del Congrés a la seva ciutat, tenint en compte la propera inauguració d'un Palau de Congressos a l'Alguer.

El president del Col·legi de Metges de Lleida es mostrà agraït i disposat a organitzar el proper Congrés en aquella ciutat si es pren l'acord en aquest sentit.

El Dr. Foz remarcà la importància de la presentació de les tres comunicacions en forma de pòster com un alè de novetat i renovació, i considera que s'ha de donar més protagonisme als estudiants de ciències de la salut.

El Dr. Oriol Casassas subratllà que s'ha de tenir en compte l'oferiment del Dr. Spiritu de l'Alguer, però reconegué que això comportava el perill que hi hagués poca assistència a causa de les dificultats de desplaçament.

Pere Domingo, estudiant, agrai les facilitats donades pel Comitè Organitzador i per l'AGMGB perquè l'Associació Estudiants de Ciències de la Salut desenvolupés les seves activitats.

Un assistent de Barcelona proposà que es donés entrada a tots els professionals sanitaris i que els Congressos s'anomenassin Congressos de Professionals Sanitaris. També, arran d'unes detencions de caire polític hagudes a Barcelona aquests dies, proposa que el Congrés es manifesti en contra. Se li contestà des de la taula presidencial que la primera proposta s'havia discutit infinitat de vegades i que no és del moment de tornar-hi ara, ja que la discussió es podria allargar massa. Respecte a la segona proposta, es considerà que no era el lloc ni el moment per comentar-la.

El Prof. Carreras recordà als assistents que durant el Tretzè Congrés es va proposar la creació de l'Associació Catalana d'Educació Mèdica, la qual es va dur a terme i ha tingut una vida molt activa amb nombroses conferències, sessions de treball i participació de diverses entitats. Proposà que aquesta associació s'estengués a les Illes i al País Valencià i que tingués el suport de les entitats públiques... El Dr. Obrador, com a president de l'Acadèmia Mèdica Balear, accepta el repte i la col·laboració.

Finalment, el Dr. Bujosa recordà als assistents la possibilitat d'ajudar a la finançament del Congrés comprant cartells d'aquest i avisa els assistents que, a causa del mal temps que hi ha previst per al cap de setmana, les excursions marítimes programades per anar a Cabrera i a la Dragonera, seran substituïdes per una excursió terra endins a Sant Salvador de Felanitx, Randa i Cura.

Amb aquestes paraules es donà per acabada l'assemblea plenària.

Clausura

La clausura tingué lloc a continuació de l'assemblea plenària, amb l'assistència de les següents personalitats:

Gabriel Oliver Capó, conseller de Sanitat del Govern Balear.
Josep Laporte, conseller d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
Xavier Bomés, representant de la conselleria de Sanitat de la Generalitat de Catalunya.

Nadal Batlle, rector de la Universitat de les Illes Balears.
Francesc Bujosa, president del comitè organitzador del Catorzè Congrés.
Antoni Obrador, vicepresident per Balears del comitè organitzador.
Gonçal Lloveras, vicepresident per l'ACMCB.
Manuel Pallarès, vicepresident per la Societat Andorrana de Ciències.

Obrí la sessió el Dr. Oliver, que donà la paraula al Dr. Obrador, el qual va fer el següent parlament:

«L'amic Francesc Bujosa, ha volgut que en aquest acte de cloenda us dirigís unes paraules, i la veritat és que després del seu parlament inicial em resulta impossible igualar el to i els mots. Per això les meves paraules no tenen aquesta pretensió.

Allò que sí puc dir-vos és que els qui hem participat més directament en l'organització hem procurat que aquest Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana quedàs inserit dignament en la història d'aquests congressos, història que ja fa setanta-nou anys que va començar, història que no és altra que la història del redreçament de la dignitat d'uns professionals que se senten participants de la cultura, és a dir, de la vida d'un poble. L'amic Francesc Bujosa ja va dir que no hi ha diferències entre l'esperit que anima aquests congressos i la raó. No necessitam justificar res, feim ciència en la nostra llengua perquè som d'aquí. És així de simple. És així de senzill. És així de clar.

Però, és evident que l'ambient no ens permet anar ingènuament pel món com sí aquesta manca de necessitat de justificació ens fes oblidar una realitat que no és normal. No hem d'oblidar que ens manquen fites per conquerir, espais per normalitzar, àmbits per vèncer.

Els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana són una eina important de normalització, però entre Congrés i Congrés hem de tenir presents les tasques quotidianes, les de cada dia. No hem d'oblidar que és important que les classes, els seminaris, les històries clíniques, les sessions, els informes, etc. es facin cada vegada més en català. I aquest és un programa ben simple que necessita una acció directa, tenaç, sense defallença. L'objectiu final que voldríem

és obvi. És clar fins a on hem d'arribar. El futur que volem és bo de definir i convindria que visquéssim cada dia com si aquest futur ja fos aquí.

Crec que és escaient recordar ara uns mots ben coneguts de Marian Aguiló, que també va dir el Dr. Enric Ribas i Ribas en el discurs inaugural del Setè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana celebrat aquí, a Palma, ara fa seixanta anys:

“Cap nació pot dir-se pobre
si per les lletres reneix
Poble que sa llengua cobra
se recobra a sí mateix”.

i prosseguia el Dr. Ribas, amb el to propi del seu temps: “Certament que el nostre esclavatge tantes centúries sofert havia acovardit el nostre esperit, però les commocions mundials, en despertar arreu l'esperit nacionalista, han retruyit a casa nostra, la qual, orfe de tota ajuda, havia vist esmicolar-se tot allò que era nostre, que era la seva característica, que era allò que estructurava la seva personalitat. El foc sagrat mantingut pels poetes i literats, s'arborà quan els intel·lectuals, amb els seus cants i les seves llegendes, desvetllaren tota la terra catalana, i aquesta, ensopida per la perllongada opressió de tants anys es redreçà emparada amb el seu verb, eina la més formidable per remoure la consciència d'un poble que cerca el restabliment de les seves llibertats.”

Voldria acabar amb unes paraules d'agraïment. Els organitzadors havíem previst una sèrie d'activitats, un programa, però l'esperit i l'activitat del Congrés que ara clausurem ha estat una feina ben vostra, de tots els participants. Els qui han presentat quasi cent comunicacions han estat els congressistes i no els organitzadors. Qui ha creat aquest clima amistós d'intercanvi científic heu estat vosaltres. Moltes de gràcies per tot això.»

A continuació el rector de la Universitat, Dr. N. Batle, amb poques paraules, agrai a tots els presents la seva tasca i, també, sarcàsticament, la no presència del conseller de Sanitat de la Generalitat Valenciana.

El conseller d'Ensenyament, Josep Laporte, manifestà la seva satisfacció d'ésser aquí, tant com a representant de la Generalitat de Catalunya, com a nivell personal i acaba defensant la necessitat de normalitzar l'ús del català a tots els nivells.

El Dr. Oliver Capó parlà a continuació i remarcà de nou la idea que ja va manifestar en la inauguració del Congrés. Segons ell, l'ús del català ja estava normalitzat, de tal forma que aquests Congressos s'haurien de dir

Congressos de Metges i Biòlegs, sense explicitar que són de llengua catalana, i conclou dient que s'ha de fer ciència en català, però sense posar en relleu que es fa en català, això ja es dona per sabut.

Finalment, diu que espera que els assistents al Congrés hagin quedat satisfets de l'hospitalitat mallorquina, i que se sent orgullós del Comitè Organitzador local al qual felicita públicament.

A continuació, es donà per clausurat el Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

11

**L'EVOLUCIÓ TEMÀTICA
I LA PLURIDISCIPLINARIETAT**

LA TEMÀTICA DELS CONGRESSOS

MÀRIUS FOZ

La història dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, des que l'any 1913 se'n va celebrar el Primer a Barcelona fins a aquest Quinzè que celebrem a Lleida, ha tingut com a principal fil conductor la necessitat d'afirmar la nostra realitat nacional i la de la nostra llengua, primer en el marc de les ciències mèdiques, i a partir del Vuitè Congrès, celebrat a Barcelona l'any 1934, en el marc més ampli de les ciències biomèdiques, comptant amb els biòlegs i altres professionals de les ciències de la vida i de la salut.

La lectura dels discursos inaugurals dels diferents Congressos des de la primera abrandada al locució del president Fargas en el Primer Congrès demostra ben clarament quin va ser el principal motiu de la convocatòria dels nostres Congressos. I aquest fet explica que la seva continuïtat fos violentament interrompuda en els dos períodes dictatorials i de lluita contra la nostra realitat nacional que ha sofert l'estat espanyol al llarg del segle xx.

L'estudi de la temàtica dels nostres Congressos demostra que en tot moment les institucions convocants i els comitès encarregats de la seva organització van ser molt sensibles no tan sols a temes de gran interès i rellevància en el seu moment per als professionals de la medicina, sinó a més a termes de transcendència social i sanitària d'interès molt més general.

Així, revisant la temàtica dels cinc primers Congressos (1913-1923), abans de la seva interrupció per la dictadura del General Primo de Rivera, s'observa l'estudi d'importants temes mèdics i quirúrgics en què s'havien produït avenços o novetats d'interès. Eren anys en els quals encara les subespecialitats mèdiques i quirúrgiques no estaven desenvolupades i per tant els temes eren presentats habitualment per internistes o cirurgians generals, però experts en els diferents temes. Resulta interessant el tema general escollit pel Primer Congrès, que fou «Vàlua semiològica de l'examen de la sang». El tema fou dividit en nou seccions en què es van estudiar, entre d'altres, temes tan diversos com citologia, viscosimetria, coagulació, examen químic, examen de la sang en Medicina Legal, parasitologia, serologia i anafilaxi. Diversos experts dels països de llengua catalana, tant en el camp clínic com en l'experimental, van tenir el mèrit de revisar els problemes emergents en relació amb l'estudi de la sang, que de moment constituïen una incipient hematologia però que anys després han anat formant part de diverses especialitats.

Els temes mèdics i quirúrgics abordats en aquests Congressos foren els següents: «Règim alimentari», «Crancs» i «Anestèsies locals» (Segon); «Fisiopatologia del simpàtic abdominal» i «Tractament de les septicèmies» (Tercer); «Èstasi intestinal crònica» i «Parasifilis» (Quart); «Litiasi biliar»,

«Hemorràgies cerebrals» i «Tractament de les fractures complicades» (Cinquè). Figures il·lustres de la medicina catalana de l'època, algunes d'elles creadores d'escoles o d'especialitats mèdiques al nostre país, van aportar les seves innovacions i experiències en els temes esmentats. Entre aquestes figures es poden citar les de Jacint Reventós, Manuel Saforcada, August Pi i Sunyer, Hermenegild Arruga, Jaume Peyrí, Francesc Gallart i Monés, Bel-larmí Rodríguez Arias, Francesc Ferrer i Solervicens, Lluís Sayé, Manuel Corachán i Joaquim Trias i Pujol.

En el Segon Congrés, celebrat l'any 1917, es va dedicar la tercera ponència al tema de l'Endocrinologia, aleshores encara una especialitat mèdica inexistent. És mèrit dels organitzadors del Congrés haver aportat aquest tema amb quatre subponències entre les quals cal citar la primera, presentada per August Pi i Sunyer, sobre el tema «Evolució del concepte de la doctrina de les secrecions internes». Malgrat que altres temes no estrictament mèdics i quirúrgics van tenir menys protagonisme en aquests primers Congressos, cal citar que en el Tercer, celebrat a Tarragona l'any 1919, es va decidir la constitució del Sindicat de Metges de Catalunya, que havia d'esdevenir una institució de gran importància en la vida mèdica catalana fins a 1939. Així mateix el Cinquè Congrés, celebrat a Lleida l'any 1925, va abordar el tema de l'organització hospitalària a Catalunya demostrant ja una gran sensibilitat per una qüestió que havia de resultar tan transcendent com complexa en el futur.

El segon grup de Congressos s'estén des del Sisè, celebrat a Barcelona l'any 1930, poc després de finalitzar la dictadura de Primo de Rivera, fins al Novè celebrat a Perpinyà l'any 1936, poques setmanes abans d'iniciar-se la guerra civil espanyola. A l'acte inaugural del Sisè Congrés, August Pi i Sunyer, el seu president, deia: «I esperem que reprès avui el camí mai més no es trobarà tancat...» Malauradament aquest desig no es va complir, ja que només sis anys després els Congressos es veurién de nou interromputs i aquesta vegada pels quaranta anys de la llarga nit de la dictadura franquista.

Els temes mèdics i quirúrgics que van ser estudiats en aquesta curta i densa sèrie de Congressos van ser els següents: «Fisiopatologia i semiòtica renals», «Tractament de les peritonitis», «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya» i «Fisiopatologia i exploratòria funcional del fetge» (Sisè); «Hipertensió arterial», «Fisiologia» i «Cirurgia de la tuberculosi» (Setè); «Estats de xoc» i «Aspectes epidemiològics de les infeccions més freqüents en els països de parla catalana» (Vuitè); «Reumatisme», «Hidatidosi» i «Diagnòstic precoç dels tumors cerebrals» (Novè). A més d'aquesta temàtica estrictament mèdica, en el Setè Congrés es va abordar el tema «Climatologia». Cal destacar la primera aportació a aquesta ponència, titulada «Climatologia de la Mediterrània occidental», presentada per Eduard Fontseré. Es tracta d'una ponència a un Congrés de medicina aportada per un mestre físic i matemàtic, meteoròleg i sismòleg. Com molt bé ha assenyalat Oriol Casassas, amb

aquesta aportació s'inicia en els nostres Congressos «la via cap a un concepte multidisciplinari dels afers de la salut».

El contingut dels temes estrictament mèdics d'aquesta sèrie de Congressos mereix un comentari addicional. En ells s'observa la progressiva tendència a la creació i enfortiment de les especialitats i subespecialitats produïda pel progressiu desenvolupament de les ciències mèdiques. Així l'any 1932 l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears reforma els seus estatuts donant entrada al concepte de societat adherida, i la Societat Catalana de Pediatria i la Societat Catalana de Cirurgia, fundades els anys 1926 i 1927 respectivament, i posteriorment entitats adherides a l'Acadèmia, gaudien ja durant aquests anys d'un molt sòlid prestigi. En aquest marc cal destacar dues de les citades ponències del Sisè Congrès, en què s'abordaven temes dedicats a fisiopatologia renal i hepàtica, i que eren presentats i discutits per prestigiosos experts en aquestes àrees de la patologia mèdica. En el Setè Congrès s'aborda l'estudi de la tuberculosi, afecció molt prevalent en aquella època i per tant tema d'extraordinària importància sanitària. És curiós observar com la primera de les dues ponències dedicades a aquesta afecció es va denominar «Tisiologia». Amb aquest nom es coneixia la part de la medicina dedicada al diagnòstic i tractament de la tuberculosi, i «tisiòlegs», els experts subespecialistes en aquesta malaltia. Alguna cosa semblant comença a ocórrer en l'actualitat amb la SIDA, aquesta moderna epidèmia que ens aclapara... En aquest Setè Congrès una altra ponència (la quarta) es dedicava també a la tuberculosi, en aquest cas a la seva cirurgia, però no a la pròpia de la tuberculosi pulmonar, que encara no havia arribat, sinó a la de les formes osteoarticulars i sobretot a la de les complicacions ginecològiques. El Novè Congrès, celebrat a Perpinyà l'any 1936 poques setmanes abans de la insurrecció franquista, va tenir un gran èxit ja que les ponències foren més nombroses i extenses que mai i formaren un volum de 734 pàgines. Cal destacar la participació de veterinaris en la important ponència dedicada a la hidatidosi i la participació en la ponència Reumatisme d'Agustí Pedro-Pons amb un extens treball dedicat al tractament dels reumatismes crònics. L'interès del professor Pedro-Pons sobre el tema va afavorir sens dubte el seu padrinatge de la creació de l'especialitat de reumatologia a Catalunya i a Espanya l'any 1948. De la mateixa manera que va ocórrer en la primera sèrie de Congressos, els noms més il·lustres de la medicina catalana de l'època es van incorporar als Congressos aportant-hi la seva experiència i el seu mestratge. Entre els no anomenats fins ara podem citar noms tan prestigiosos com els de Narcís Serrallach i Mauri, Pere Nubiola i Espinós, Santiago Dexeus i Font, Santiago Noguer i Moré, Rossend Carrasco i Formiguera, Joan Sala-Roig, Pere Domingo, Antoni Trias i Pujol, Joan Puig-Sureda, Eduard Tolosa i Colomer i Lluís Barraquer i Ferré.

Amb el Desè Congrès, el de la «represa», celebrat de nou a Perpinyà l'any 1976, s'inicia la sèrie moderna dels Congressos, que han tingut una perio-

dicitat quadriennal. La medicina havia sofert canvis molt profunds en aquests quaranta anys tant en la profunditat dels coneixements, com en el desenvolupament i protagonisme de les diverses especialitats i subespecialitats mèdiques, quirúrgiques i les corresponents a les ciències bàsiques, com també en la sensibilitat i preocupació pels temes referents als conceptes de salut, seguretat social i organització i planificació sanitàries. El president del Congrés, Josep Alsina i Bofill, i el Comitè Organitzador, en nom de les entitats convocants, Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears i Societat Catalana de Biologia, van tenir una gran sensibilitat i encert en l'elecció dels temes. En la primera ponència es va tractar de la «Dinàmica de la infecció». El tema va ser abordat amb amplitud i profunditat i amb una visió multidisciplinària, tractant-se de la caracterització biològica del patògen, de la resposta de l'hoste, dels factors ambientals i de les influències terapèutiques. Molt nombroses comunicacions agrupades en cinc interessants taules rodones van enriquir notablement el contingut d'aquesta primera ponència del Congrés de la represa. Però no hi ha dubte que el màxim ressò del Congrés va estar vinculat a la segona ponència. Aquesta, amb l'ambició de títol «Funció social de la Medicina», va intentar donar respostes a les grans preguntes que ens plantejàvem els professionals de la medicina en uns moments de grans convulsions polítiques i socials al nostre país. Aquesta memorable ponència va ser desenvolupada en quatre taules: «El pas de la Medicina individual a la Medicina col·lectiva», «La salut», «Situació actual», i «Perspectives de futur». Totes elles van ser riques en continguts i conclusions, però no hi ha dubte que el màxim ressò i transcendència el va tenir la taula «La salut», que va ser coordinada amb desbordant dedicació i entusiasme per Jordi Gol i Gorina. La definició de la salut de Perpinyà («la salut de l'home és aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa») és encara vigent i motiu de permanent debat i reflexió. Sortosament, a partir del Desè Congrés de Perpinyà, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han pogut ser celebrats amb plena normalitat i puntualitat cada quatre anys. Les ponències i els temes de les diferents convocatòries han estat fidels no només a les actualitats més punyents des del punt de vista científic i sanitari, sinó també a la història i el significat dels Congressos en els països de llengua catalana. Aquesta peculiaritat dels Congressos va ser refrendada per les Resolucions que van proclamar, amb motiu de la convocatòria del Tretzè Congrés, celebrat a Andorra l'any 1988, les entitats convocants l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, la Societat Catalana de Biologia i l'Acció Cultural del País Valencià. En aquestes Resolucions es refrendava que en aquests Congressos, establerts amb criteris científics d'unitat lingüística, hi han de ser convocats els estudiosos, els professionals i els estudiants de totes les ciències de la vida i de la salut, i es feia constar que els temes de ponències dels Congressos han de tenir present, «d'una banda la multiplicitat de disciplines dels poten-

cials assistents i conseqüentment hauran d'ésser de l'amplitud i el nivell científic convenients i, d'altre banda, hauran de contemplar les indefectibles connexions existents entre la ciència i la societat».

El repàs de la temàtica escollida pels últims Congressos des de l'Onzè celebrat a Reus l'any 1980 ens demostra la fidelitat i l'acompliment de la lletra i esperit d'aquestes Resolucions que han tingut les entitats convocants, els presidents i els Comitès Organitzadors dels successius Congressos. Així, les ponències escollides per l'Onzè Congrès foren «Biologia del càncer» i «Ecologia i salut»; la del Dotzè, celebrat per primera vegada al País Valencià (Benicàssim, 1984), fou una macroponència dedicada al «Procés d'emmalaltir» amb quatre denses subponències sobre aspectes biològics, aspectes ambientals, entorn social i cultural, i el sistema sanitari; les del Tretzè (Andorra, 1988) foren «Manipulació de la matèria viva» i «Immunodeficiències»; les del Gatorzè (Palma de Mallorca, 1992) foren «Alimentació i salut» i «La comunicació mèdica als països catalans»; i les del Quinzè (Lleida, 1996) són «Genètica, medi ambient i salut» i «Formació: un repte de futur que està present ara». Cal fer constar que en aquesta actual etapa dels Congressos l'interès dels temes que es percep a través del seu sol enunciat ha promogut l'activa i entusiasta participació de molts diferents experts de les ciències de la salut dels països de llengua catalana. Un aspecte a destacar és el de la participació dels estudiants, aconsellada en les citades Resolucions, i acomplerta amb escriu en els diferents Congressos. Cal citar aquí com a exemples de la molt activa participació dels estudiants el Congrès de Benicàssim, amb dues Taules Rodones de gran interès: «Paper dels professionals de les ciències de la vida i de la salut en l'organització dels serveis de salut dels Països Catalans al final del segle xx», i «Situació de la llengua a les Facultats de les ciències de la salut dels Països Catalans. Anàlisi actual i perspectives de futur». Recordem també la interessant aportació al Congrès d'Andorra sobre «Models de professional de la salut». Cal destacar la constant fidelitat dels organitzadors dels Congressos a la conveniència d'incloure temes complementaris, a més dels de les ponències, que siguin de caràcter multidisciplinari i incideixin en les connexions entre ciència i societat. Com a exemple d'aquestes temàtiques, pot citar-se el Tretzè Congrès, d'Andorra, en què es va tractar l'acuciant tema de «La SIDA com a problema de salut comunitària» i en què també va tenir lloc la Taula Rodona amb el provocatiu títol «A la recerca d'un nou model de professional de la salut en un nou sistema sanitari».

Espero i desitjo que en el futur els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana segueixin contribuint eficaçment, com fins ara, a l'afirmació de la nostra realitat nacional i a la normalització de la nostra llengua en l'àmbit de les ciències de la vida i de la salut, al mateix temps que es mantinguin l'interès i les característiques dels temes escollits de manera que siguin motiu de forta atracció en les successives futures convocatòries.

L'EVOLUCIÓ DELS TEMES DE CARÀCTER SOCIAL DELS NOSTRES CONGRESSOS AL LLARG DE VUITANTA ANYS

ORIOL CASASSAS

Un parèntesi de quaranta anys és massa llarg per a pensar que poden ésser idèntiques una actitud anterior a la interrupció i una de després de la represa. En quaranta anys varien molts matisos d'una escala de valors, varia el grau de coneixement del món, varien els problemes, varien les tàctiques i les tècniques per a solucionar-los, varia la consideració de les prioritats i, fins i tot, varien els límits de conceptes —com ara «justícia» o «drets humans»— que sembla que haurien d'ésser vells com el món i d'un abast universal i immutable des del primer dia.

És clar que l'any 1913 —i molt abans també— ja existia la preocupació pels problemes d'índole social i sanitari, és clar: l'enumeració dels exemples d'aquesta preocupació seria inacabable si hom volgués fer-la exhaustiva.

Cenyint-nos a un passat pròxim, la denúncia que l'enginyer Pere Garcia Fària fa al Congrés de Ciències Mèdiques de 1888 de la «Insalubridad de las viviendas de Barcelona» és una exemplar mostra de coratge insistent; i la conferència inaugural del curs 1888-1889 de l'Ateneu Barcelonès, a càrrec del metge Josep Balaguer i Oromí, sobre «El trabajo de los niños. Necesidad de limitarlo», és una contribució —potser tímida, però influent— a la modificació d'una situació clarament injusta.

D'una significació de molt més pes és l'exemple del Primer Congrés d'Hygiene de Catalunya, de l'any 1906. Ha estat dit repetidament que els organitzadors d'aquesta reunió digueren: «Hem procurat a l'escollir els temes que responguessin a les apremiants necessitats de Catalunya», i que, ben responsablement, destinaren una ponència a l'estudi de l'habitació obrera, ponència que generà unes conclusions, proposades per Domènec Martí i Julià, d'una innovadora contundència. Convé d'insistir-hi perquè, pel fet que aquests congressos no tinguessin continuïtat, tot i el gran valor de l'exemple, mig dormen en l'oblit.

Amb antecedents com els citats, el 1913 té lloc el primer dels nostres Congressos. En la seva secció de Comunicacions lliures, Higiní Sicart i Soler presenta el documentat treball sobre «La Hospitalització a Barcelona», del qual reproduïm la Introducció i el Resum:

«Malgrat les moltes vegades que s'ha dit, encara no s'ha repetit prou que'ls hospitals de Barcelona són insuficients i deficients, i, sobre tot, encara no s'ha repetit prou que a la Ciutat hi falten molts llits per a malalts indigents. Estem tocant un problema paorós, qual planteig s'ha d'escampar a tots vents i qual solució ha de portar-se

prompte a terme, així en lo pertanyent a les necessitats d'avui com en lo que puga per a necessitats futures.»

El Resum diu:

«A Barcelona hi falten hospitals; doncs fem-los i fem-los bé.»

Al Tercer Congrés, Baltasar Pijoan presentà una comunicació sobre «L'Ensenyament d'Infermeres a Catalunya» i Jaume Peyrí una sobre «La qüestió de la lluita contra la lepra a Catalunya». Al cinquè, Salvador Goday parlà de «L'hospitalització dels nens de pit a Catalunya», i al setè, Tomàs Fornells i Suñer exposà l'estat de «La tuberculosi als Asils de la Generalitat. Projecte d'organització de la lluita antituberculosa». Per acabar els exemples, direm que R. Bordas i Jané, al Novè Congrés, parlà de l'«Organització de l'assistència psiquiàtrica exterior a Catalunya».

És ben clar que la preocupació pels problemes sanitaris és viva, des del Primer Congrés al Novè, de l'any tretze al trenta-sis. Però també és evident que la tònica dels treballs —sempre comunicacions— referents a aquestes qüestions col·lectives és d'una marcada —pràcticament exclusiva— preferència per aspectes particulars de la sanitat.

A partir del Desè Congrés, els temes d'indole social són tractats en amplitud i en profunditat, d'una forma global, i llur exposició passa d'ésser feta en comunicacions a ésser exposada en Ponències i Temes especials, bé formant-ne part, bé constituint la totalitat del treball. Citem, com a exemples, la «Funció social de la medicina» del Desè Congrés, o «El procés d'emmalaltir» del Dotzè, o la «Comunicació mèdica als Països Catalans» del Catorzè, totes tres unes memorables ponències; i recordem els treballs que, sota el títol de temes especials, han estudiat l'ensenyament de les ciències de la salut, la llengua en la docència i en la relació metge-malalt o els models de professional de la salut.

La conclusió és que l'atenció als problemes col·lectius de la sanitat —com a resposta a una circumstància cada vegada més sensibilitzada o, millor, com a participació dels sanitaris en aquesta madura circumstància—, ha pres, a partir del Desè Congrés, el protagonisme que ben justament mereixia. I que continua mereixent, perquè la veritat és que no hem fet més que iniciar el camí.

APORTACIÓ DELS CONGRESSOS DE METGES I BIÒLEGS DE LLENGUA CATALANA A LA HISTÒRIA DE LA MEDICINA I A QÜESTIONS SANITÀRIES I DE MEDICINA COL·LECTIVA*

ORIOL CASASSAS

Antecedents

Els metges catalans s'adheriren des del primer moment a les manifestacions col·lectives de catalanitat de principis de segle.

El Primer Congrés Universitari Català tingué lloc l'any 1903 i donà com a resultat els Estudis Universitaris Catalans, una veritable Universitat catalana lliure. Domènec Martí i Julià, amb una sistemàtica de validesa encara avui, presentà al Congrés la ponència «Organització de la Universitat catalana».

L'any 1906 fou celebrat el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana amb la participació d'uns tres mil congressistes procedents del Principat, del País Valencià, de les Illes, de la Catalunya francesa i de l'Alguer. L'Institut Mèdico-Farmacèutic, l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya i l'Acadèmia i Laboratori; els doctors Faustí Barberà (de València), Antoni Bartumeus, Claudi Bassols, Jesús Maria Bellido, Josep Blanch i Benet, Bonaventura Clotet, Joan Freixas, Miquel A. Fargas, Francesc Fàbregas, Francesc Gallart, Domènec Martí i Julià, Pere Nubiola, Joan Puig-Sureda, Puig i Sais, Baltasar Pijoan, August Pi i Sunyer, Pla i Armengol, Jaume Queral·tó, Roca i Heras, Jacint Reventós, Roig i Raventós, G. Ribas i Ribas, Salvat i Espasa, i Eduard Xalabarder constituïren la representació mèdica que, per nombrosa, confirma les paraules amb què hem iniciat aquesta comunicació. Antoni Bartumeus, en representació de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, presentà el treball «Necessitat de reconstruir el llenguatge mèdich-biològich català», probablement la primera manifestació d'una preocupació encara avui vigent.

Aquestes reunions, si bé no mèdiques, impel·liren indubtablement els Congressos mèdics coetanis.

*Publicat al Llibre d'Actes del Primer Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, vol. IV, juny 1970.

Primer Congrés d'Higiene de Catalunya

És el primer congrés mèdic en llengua catalana. Fou inaugurat el 27 de juny de 1906, sota la presidència de Felip Proubasta; el president de la Comissió executiva era August Pi i Sunyer. El secretari general, Manuel Mer i Güell, digué: «Hem procurat, en escollir els temes, que responguessin a les apremiants necessitats de Catalunya»; i en les tres seccions del Congrés foren estudiants: primer, L'estat sanitari de les comarques catalanes (Estudi sanitari general —E. Xalabarder i A. Presta—; Etiologia de les malalties mentals més freqüents a Catalunya; Freqüència de l'apoplexia cerebral a Catalunya i mitjans d'evitar-la); segon, Malalties infeccioses (Aprovisionament d'aigües i desguassos en les poblacions; Circumstàncies observades a Catalunya que afavoreixen la difusió de les epidèmies i manera d'evitar-les; Influència del cultiu de l'arròs en el rebrotament del paludisme a Catalunya); i tercer, Higiene social (Habitacions obreres —F. Rahola, J. Pi Joan, E. Monturiol i A. Sala—; Higienització de les indústries generadores de residus pulverulents; Accidents de treball més freqüents a Catalunya).

En relació amb l'habitació obrera, el Congrés aprovà unes conclusions que havia proposat el doctor Martí i Julià, que duïen el següent preàmbul: «Fonamentant-se en principis d'equitat i justícia socials, considerant natural i intangible el dret dels homes a la vida plena, inspirant-se en intensos sentiments d'amor als homes germans nostres, considerant que per dignitat humana s'ha d'evitar tota reglamentació que atempti contra el franc voler dels individus i de les famílies i dificulti la lliure diferenciació de llur benestar...; volent cooperar a la compenetració ascensional de tots els estaments de la societat, sentint la necessitat de normalitzar i millorar en tots els aspectes la nostra personalitat catalana perquè assoleixi la integralitat del seu ésser i condemnant amb energia totes les perverses accions econòmiques que atemptin contra la salut i contra el benestar individual i col·lectiu [...] Conclusió primera: han d'ésser reformades o destruïdes totes les cases obreres que per llur condició d'emplaçament i construcció atemptin contra el dret al benestar inseparables de la condició humana o que siguin impediment per a la major perfecció individual i social dels homes.» Al cap de seixanta anys el doctor Martí i Julià podria tornar a dir unes paraules semblants.

Els Congressos de Metges de Llengua Catalana

Per iniciativa de Manuel Salvat i Espasa i d'Enric Ribas i Ribas, l'Acadèmia i Laboratori organitzà el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, que tingué lloc a Barcelona l'any 1913 sota la presidència de Miquel A. Fargas i Roca.

D'aquest Primer Congrés, des d'un punt de vista sanitari o col·lectiu i un cop feta menció de dues comunicacions (una d'Enric Ribas i Ribas sobre la «Urgent necessitat de la creació de sanitaris marítims a Catalunya per al tractament de les tuberculosi quirúrgiques» i una de F. Pell i Cuffí, ortope·da de la Maternitat de Barcelona, sobre la «Innecessitat dels sanataris marítims») cal citar el treball d'Higini Sicart i Soler «L'Hospitalització a Barcelona». Encara que el seu estil i la seva tècnica d'estudi difereixin dels actuals, la comunicació de Sicart i Soler és d'un mèrit innegable, ja que amb ella neix al nostre país la preocupació pels problemes d'ordenació hospitalària. Sicart calcula (llits hospitalaris existents a Barcelona: 1.300; mitjana d'estada a la Sta. Creu, 41,17 dies, i al Clínic, 44,84 dies; malalts que diàriament deixen d'ésser hospitalitzats per manca de lit: a la Sta. Creu, 11,14 i al Clínic, 20,57 i en total, 31,71; 43 dies multiplicat per 31,71 malalts, 1.363 llits que falten a Barcelona) que a la ciutat de Barcelona el nombre de llits hospitalaris encara no fóra suficient si es doblava el nombre de llits existents, i denuncia dues característiques dels hospitals: la insuficiència i la deficiència. Considera a més de gran conveniència fer extensió universitària, i diu que tots els malalts dels establiments públics de Barcelona, als efectes didàctics, haurien d'ésser considerats com de la Facultat de Medicina.

Sembla que aquestes qüestions no havien entrat encara en la consciència col·lectiva dels nostres metges, perquè la comunicació d'Higini Sicart no fou discutida ni donà peu a cap acord del Congrés.

Fou idea del president Fargas que els Congressos següents fossin el punt de convergència de totes les societats mèdiques dels Països Catalans, i per aquesta raó l'Acadèmia i Laboratori renuncià a la seva organització i, clausurat el Congrés, es procedí a la creació d'una Associació General de Metges de Llengua Catalana que organitzà els Congressos posteriors.

Segon Congrés

Presidit per Joan Freixas i Freixas, fou celebrat a Barcelona l'any 1917. Ja el Discurs presidencial de l'Acte inaugural constituí una valuosa aportació a la història de la medicina catalana, ja que el doctor Freixas féu una revisió de la medicina medieval al nostre país.

Faustí Barberà i Martí, de València, contribuí al relleu històric d'aquest Congrés amb l'Elogi del Beat Joan Gilabert Jofre, fundador del Manicomi de València, el primer radicat en països cristians. Explicà com el 24 de febrer de 1409, quan anava a predicar el sermó de Quaresma a la Seu valenciana, trobà una multitud que perseguia un orat. Impressionat pels mals tractes de què era objecte, féu el sermó en defensa dels boigs i com a conseqüència s'arribà a la fundació de l'Hospital de la Santa Creu del Calvari.

La màxima significació històrica d'aquest Congrés correspon a l'Exposició bibliogràfica annexa i a l'inventari d'aquesta Exposició, la *Bibliografia Medi-*

cal de Catalunya. Hi consten 2.625 títols que, per encàrrec de la Junta Organitzadora del Congrés, foren inventariats pel bibliotecari Eudald Canivell, que els acompanyà de comentaris i notes biobibliogràfiques de tal riquesa que acabà convertint l'Inventari en un llibre d'obligada consulta per als historiadors mèdics. La publicació de la *Bibliografia Medical* tingué lloc l'any 1918 i el President, Freixas, en fer-ne la presentació, digué: «Aquí la tens, Catalunya, l'obra realitzada. És per a tu, en primer lloc. Accepta-la, que és la resultant d'un desig nostre de molts anys, d'un entusiasme de tota la vida; és el primer acoblament d'una sèrie de joies teves que estaven escampades per la teva terra i per fora d'ella; la teva veu actual i el ressò de la pretèrita; és el tresor que et porten aquests entusiastes fills teus que han sabut posar, en totes ocasions, l'amor que senten per tu per damunt de tots els amors que el món els ha inspirat.»

La *Bibliografia* conté manuscrits, incunables i llibres impresos que van datats des del segle XV fins a l'any 1917. El tant per cent d'obres en català va decreixent a mesura que el llatí va refermant-se com a llengua culta dels homes del Renaixement. Així mateix comença a publicar-se en castellà coincidint amb el regnat dels Àustries. Els llibres catalans escassegen bruscament i bruscament predominen els castellans coincidint amb el regnat de Felip V. Fins al 1833 no comença la Renaixença literària, fins al 1842 no es produeix el retorn de la Universitat a Barcelona i, per això, l'increment de publicacions mèdiques en català no es comença a notar pel que es refereix al percentatge fins al segle XX.

Català

Segle XV	100%
Segle XVI	70%
Segle XVII	30%
Segle XVIII	14%
Segle XIX	12%
Segle XX	3,5%
Segle XXI	27,7%

Castellà

Segle XVI	Primera castellana: 1541 a Mallorca
Segle XVII	28%
Segle XVIII	67%

Llatí

Segle XVI	60%
Segle XVII	57%

Per a més detalls sobre la *Bibliografia* remetem el lector al Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria, vol. XXIX, núm. 134, pàg. 316, on hem publicat un treball exclusivament dedicat a la seva anàlisi.*

*Aquest treball és transcrit en el present llibre, pàg. 48.

Tercer Congrés

Celebrat l'any 1919 a Tarragona, presidit per Josep Maria Roca i Heras. Ofeix una nota significativa: a la sessió inaugural, el professor Martínez Vargas, com a degà de la Facultat, i el governador civil, pronuncien el discurs en català. Feia només 5 anys de la constitució de la Mancomunitat.

Era el primer Congrés que tenia lloc fora de Barcelona. El president Roca i Heras digué: «A Barcelona, s'hi han de celebrar Congressos mes no tots els Congressos. Enfront de Catalunya tots tenim els mateixos deures i els mateixos drets, les iniquitats no hi tenen predicament, ni la situació topogràfica concedeix aristocràcies ni jerarquies de cap mena. Pere ll sols exigia per a celebrar Corts, als catalans, que se celebressin dins Catalunya. I aquesta és la veritable concepció de la Pàtria: no considerar-la reclosa dintre la seva capitalitat.»

El sentiment de comunitat era fort i a més era un sentiment responsable. Francesc Gallart, que era secretari del Congrés, refereix en el discurs inaugural que en una reunió del 22 de gener de 1919, a la qual assistien la Junta de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, el Dr. Mestres de Tarragona en representació de la Mancomunitat, el Dr. Raduà en representació del Cos Mèdic Municipal, el Dr. Bellido per la Societat de Biologia de Barcelona i el Dr. Xercavins per la Societat Catalana de Psiquiatria, «es prengué l'acord de demanar als consellers de la Mancomunitat que en cas d'instaurar-se el regíme autonòmic municipal i regional a Catalunya, l'organització i reglamentació de la sanitat de la regió, la fes el Parlament català, assessorat pels metges de la nostra terra i que l'execució dels serveis sanitaris depengués del Govern de Catalunya, també assessorat per metges catalans».

Reflex també del sentiment de responsabilitat col·lectiva és la reunió improvisada que tingué lloc a Tarragona, al marge del Congrés, però coincidint-hi. Els metges catalans «reconegueren llur condició d'obriers intel·lectuals i iniciaren la idea de fundar el Sindicat de Metges de Catalunya». Allí mateix foren signades les primeres inscripcions de soci; acabava de néixer l'obra col·lectiva més important de la història mèdica corporativa catalana.

D'aquest tercer Congrés són d'interès per al tema que ens ocupa les comunicacions següents:

Del Dr. Baltasar Pijoan, «L'Ensenyament d'Infermeres a Catalunya»; del Dr. Girona i Cuyàs, «Catalanització de la terminologia mèdica», assaig de redacció d'un diccionari de terapèutica; del Dr. Jaume Peyrí, «La qüestió de la lluita contra la lepra a Catalunya», amb proposta de constitució d'un Patronat per a la lluita contra la lepra; i del Dr. Francesc Llauredó i Clavé, «Inconvenients que presenta actualment l'exercici de la Medicina en el nostre país; i necessitat de la seva modificació segons les orientacions de la Medicina moderna», amb les conclusions següents: 1. L'assistència mèdica domiciliària tal com es fa avui dia és altament imperfecta; 2. Les malalties infec-

cioses haurien d'ésser tractades exclusivament als Hospitals o Quintes de salut; 3. Conveniència de crear amb urgència nous hospitals o quintes de salut; 4. Les cooperatives obreres podrien amb un esforç relativament petit portar a cap la fundació de les Quintes de salut necessàries; 5. L'Estat, la Diputació i el Municipi haurien de subvencionar esplèndidament aquestes fundacions.

El president d'aquest Congrés, que l'any 1914 havia publicat en el Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya el treball «La Medicina Catalana en temps del Rei Martí», féu obsequi als congressistes d'una nova edició d'aquest estudi, augmentat i enriquit.

Quart Congrés

A Girona, l'any 1921, presidit per Josep Pascual i Prats. Referents a història de la medicina, hi foren presentades la comunicació de D. Girona i Llagostera «La darrera malaltia de la Reina Dona Maria de Luna, muller del Rei Martí, 1406» i la biografia de «Mestre Guillem Coltellor (segle XIV), físic que fou dels Reis Pere III i Joan I», feta per Josep Maria Roca i Heras.

Sobre temes d'assistència social, hi foren presentades les comunicacions: «L'assistència dels alienats a Catalunya», per Busquet Teixidor; «Necessitat d'organitzar campanyes sanitàries de divulgació per millorar l'estat sanitari d'Espanya», per Juli Ortí Sales, de les Coves de Vinromà, Alt Maestrat; «Obra d'assistència mèdica de l'Institut de la Dona que treballa, organisme de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, fundat l'any 1901», per F. Rovira i Ribas; «Protecció a la dona gràvida», amb consideracions laborals i legislacions comparades, per F. Carreras; i «La primera obra catalana de protecció mèdico-social de la dona embarassada. (Segur maternal de l'Institut de la Dona que treballa, organisme de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis)», per Santiago Dexeus i Font.

I sobre qüestions de puericultura social: «Organització de la Inspecció mèdico-escolar a Barcelona», per E. Pedrals Fernández, i «Normes per a la censura de les pel·lícules cinematogràfiques com a mesura de protecció a la infància», per J. Blanch i Benet.

Cinquè Congrés

Celebrat a Lleida, amb la presidència de Josep Tarruella, l'any 1923. S'hi exposaren dues ponències i hi havia dos temes recomanats per a la presentació de comunicacions. El segon d'aquests era «Organització hospitalària a Catalunya», i les dues comunicacions que hi feien referència eren relatives a aspectes parcials del problema.

Salvador Goday i Casals presentà «L'hospitalització dels nens de pit a Catalunya», amb l'examen de com ha d'ésser un hospital de nens de pit

(emplaçament, orientació, estructura, cuina dietètica, dispensari, evitació de propagació d'infeccions) i la constatació de la total manca d'institucions adequades. Salvador Goday examinà després l'Asil de nens de pít («inclusa»), que a Catalunya està representat només pels de la Mancomunitat a les capitals de província, i es lamentà de la nul·la atenció a les arrels del problema dient «res no es fa fins que la separació de mare i fill s'ha realitzat».

F. Carreras i Verdguer presentà la comunicació «Organització hospitalària a Catalunya. Maternitat», amb la descripció d'un Hospital Maternal ideal, el cens dels Centres maternals a Catalunya i un projecte de distribució de Serveis maternals a Barcelona-ciutat i a Catalunya.

Sisè Congrés

Sembla que amb Primo de Rivera les condicions de desenvolupament cultural no eren massa propícies, i el Sisè Congrés no tingué lloc fins a l'any 1930, a Barcelona, presidit per August Pi i Sunyer. En el seu discurs inaugural hi ha referències d'interès a Arnau de Vilanova, Lull, Eiximenis i a l'acció mèdica de Jaume II i Martí l'Humà.

Joan Freixas i Freixas féu una completíssima «Biografia del Dr. Josep Maria Roca», l'estudiós de la Història de la Medicina que havia presidit el Tercer Congrés.

La tercera Ponència tractà de «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya». Hi tingué una participació important Pere Martínez i Garcia, el qual d'entre les causes d'aquesta mortalitat subratllà el factor misèria i el factor ignorància, i digué: «En tot Catalunya no comptem amb un veritable i complet Hospital per a nens. Tota l'obra feta en aquest sentit és fraccionada, imperfecta i insuficient. Cal urgentment anar a la solució d'aquest problema cada dia més preemtori.»

Setè Congrés

A Palma de Mallorca, el 1932, no pogué presidir Enric Ribas i Ribas, per malaltia, i ho féu Joaquim Trias i Pujol.

Joan Sau llegí la «Biografia de Josep Pascual i Prats», que havia presidit el Quart Congrés a Girona.

J. de Riba de Sanz presentà «El tractament sanatorial en les tuberculosos osteoarticulars. Necessitat i urgència de la creació de sanatoris a Catalunya» i féu una enumeració i descripció dels existents.

Tomàs Fornells i Suñer comunicà «La tuberculosi als Asils de la Generalitat. Estat actual de la lluita antituberculosa. Projecte d'organització».

Nubiola, Muñoz, Trías Maxencs i Segalà presentaren una comunicació titulada «Maternitat, puericultura i eugenèsia», en la qual fan una relació dels serveis de maternitat i de puericultura de Barcelona i un projecte d'or-

ganització maternal-infantil amb disset dispensaris i tres maternitats a Barcelona-ciutat, quinze dispensaris comarcals i la creació del Casal de l'Infant.

Vuitè Congrés

Presidit per Ermengol Puig i Sais tingué lloc a Barcelona l'any 1934. Relacionades amb el tema que ens ocupa, hi foren presentades *una contribució a una Ponència amb títol «Les realitats endemo-epidèmiques de Catalunya»* per Francesc Serra i Rabert, de tons pessimistes pel poc compliment de les *declaracions dels casos de malaltia; i les comunicacions següents: «Necessitat d'activar la lluita anticancerosa a Catalunya», de Lluís G. Guilera, «Contribució a l'estudi de l'educació física a Catalunya», de Gonçal Ojeda i Guillelmi i «La lluita contra el tracoma a Catalunya», de Pérez i Bufill.*

En ocasió d'aquest Congrés (1934) que coincidia amb el segon Centenari del naixement de Gimbernat, la Societat de Cirurgia de Catalunya organitzà un homenatge al gran cirurgià de Cambrils, que se celebrà a la que aleshores era Acadèmia de Medicina de Barcelona, «dessota les voltes del que fou Col·legi de Cirurgia de Barcelona i davant la taula de dissecció que serví a Gimbernat per als seus estudis anatòmics».

Es féu una exposició de llibres de cirurgia catalana amb un total d'uns mil títols i s'atorgaren els premis del concurs-homenatge a Gimbernat a la millor biografia de Gimbernat a Jaume Pi-Sunyer i Bayo, a la millor biografia d'un cirurgià de Catalunya, València o Mallorca a Antoni Cardoner i Planas (Biografia d'Antoni Sangerman, de Molins de Rei), a la millor biografia d'un cirurgià del Rosselló, Llenguadoc, Provença o l'Alguer a Joan Enric Verdier, de Montpeller (Biografia de J. M. Delpech, de Tolosa del Llenguadoc), al millor resum d'història general de la cirurgia a Catalunya, València i Mallorca a Ricard Carreras i Valls, i al millor treball referent a la Creació i Història del «Real Colegio de Cirugía» de Barcelona a Antoni Cardoner i Planas.

Novè Congrés

Celebrat a Perpinyà l'any 1936, fou presidit per Joan Puig-Sureda. Hi fou presentada la comunicació «Organització de l'assistència psiquiàtrica exterior a Catalunya», per R. Bordas i Jané (*La Medicina Catalana*, número 39-40).

El discurs inaugural del president Puig-Sureda conté una interessant documentació històrica de la Medicina al Rosselló (*La Medicina Catalana*, número 35-36).

La Societat de Biologia de Barcelona organitzà, coincidint amb el Congrés, un homenatge a Ramon Turró, dintre del qual figurava un concurs de treballs, dels quals fou premiat el d'Antoni Cardoner i Planas «Estudi crí-

tic de l'obra científica de Ramon Turró» (Homenatge a Ramon Turró. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1950).

A Perpinyà l'Assemblea de l'Associació de Metges de Llengua Catalana prengué l'acord de celebrar el Desè Congrés l'any 1938, a València, sota la presidència de Manuel Corachan. El Desè Congrés no ha estat celebrat encara i si bé les tasques científiques dels metges catalans han tingut altres tribunes, amb la interrupció d'aquests Congressos hom va perdre una àmplia ocasió de manifestar l'esperit de comunitat i d'aprofundir-lo.

CLASSIFICACIÓ DE TREBALLS CITATS EN EL TEXT

ENSENYAMENT

MARTÍ I JULIÀ, D.: «Organització de la Universitat catalana». Primer Congrés Universitari Català, 1903.

PIJOAN, Baltasar: «L'ensenyament d'infermeres a Catalunya». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

LLENGUA

BARTUMEUS, Antoni: «Necessitat de reconstruir el llenguatge mèdich-biològich català». Primer Congrés Internacional de Llengua Catalana, 1906.

GIRONA I CUYÀS: «Catalanització de la terminologia mèdica». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

HOSPITALS I SANATORIS

RIBAS I RIBAS, E.: «Urgent necessitat de la creació de Sanatoris marítims a Catalunya per al tractament de les tuberculosi quirúrgiques». Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1913.

PELL I GUFFÍ, E.: «Innecessitat dels sanatoris marítims». Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1913.

SICART I SOLER, H.: «L'Hospitalització a Barcelona». Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1913.

GODAY I CASALS, S.: «L'Hospitalització dels nens de pit a Catalunya». Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1923.

CARRERAS I VERDAGUER, F.: «Organització hospitalària a Catalunya. Maternitat». Cinquè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1923.

DE RIBA DE SANZ, J.: «Necessitat i urgència de la creació de sanatoris a Catalunya». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

HIGIENE SOCIAL

RAHOLA, F., PIJOAN, J., MONTURIOL, E., SALA, A.: «Habitacions obres». Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, 1906.

MARTÍ I JULIÀ, D.: «Conclusions respecte a les habitacions obres». Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, 1906.

SANITAT

XALABARDER, E., PRESTA, A.: «Estudi sanitari general de les comarques catalanes». Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, 1906.

PEYRÍ, Jaume: «La qüestió de la lluita contra la lepra a Catalunya». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

ORTÍ SALES, Juli: «Necessitat d'organitzar campanyes sanitàries de divulgació per a millorar l'estat sanitari d'Espanya». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

FORNELLS I SUÑER, T.: «La tuberculosi als asils de la Generalitat. Estat actual de la lluita antituberculosa. Projecte d'organització». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

SERRA I RABERT, E.: «Les realitats endemo-epidèmiques a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

PÉREZ I BUFILL: «La lluita contra el tracoma a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

GUILERA, Lluís G.: «Necessitat d'activar la lluita anticancerosa a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

HISTÒRIA DE LA MEDICINA

FREIXAS I FREIXAS, J.: «Discurs presidencial inaugural» del Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1917.

BARBERÀ I MARTÍ, E.: «Elogi del beat Joan Gilabert Jofre». Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1917.

Segon Congrés Metges Llengua Catalana. «Bibliografia Medical de Catalunya», 1918.

CASASSAS, Oriol: «Un cinquantenari: el de la *Bibliografia Medical de Catalunya*». *Butlletí de la Societat Catalana de Pediatria*, vol. XXIX, núm. 134, pàg. 316.

ROCA I HERAS, J. M.: «La Medicina Catalana en temps del Rei Martí». 1919.

GIRONA I LLAGOSTERA, D.: «La darrera malaltia de la Reina Dona Maria de Luna, muller del Rei Martí». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

ROCA I HERAS, J. M.: «Mestre Guillem Golteller». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

PI I SUNYER, A.: «Discurs Presidencial Inaugural». Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930.

FREIXAS I FREIXAS, Joan: «Biografia del Dr. Josep Maria Roca». Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930.

SAU, Joan: «Biografia de Josep Pascual i Prats». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

CARRERAS VALLS, R.: «Introducció a la Història de la Cirurgia a Catalunya». *Homenatge a Gimbernat*. Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936.

PI-SUNYER BAYO, J.: «Antoni Gimbernat». *Homenatge a Gimbernat*. Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936.

CARDONER I PLANAS, A.: «Creació i Història del "Real Colegio de Cirugía" de Barcelona». *Homenatge a Gimbernat*. Societat de Cirurgia de Catalunya, 1936.

PUIG-SUREDA, J.: «Discurs Presidencial Inaugural». Novè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1936. («La Medicina Catalana», n. 35-36).

CARDONER I PLANAS, A.: «Estudi crític de l'obra científica de Ramon Turró». *Homenatge a Ramon Turró*. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1950.

ASSISTÈNCIA I PROTECCIÓ SOCIAL

GENERAL

LLAURADÓ I CLAVÉ, F.: «Inconvenients que presenta actualment l'exercici de la Medicina en el nostre país». Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1919.

PSIQUIÀTRICA

BUSQUET TEIXIDOR: «L'assistència dels alienats a Catalunya». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

BORDAS I JANÉ, R.: «Organització de l'assistència psiquiàtrica exterior a Catalunya». Novè Congrés de Metges de Llengua Catalana (*La Medicina Catalana*, n. 39-40).

MATERNAL I INFANTIL

CARRERAS, F.: «Protecció a la dona gràvida». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

ROVIRA I RIBAS: «Obra d'assistència mèdica de l'Inst. de la Dona que treballa». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

DEXEUS FONT, S.: «La primera obra catalana de protecció mèdico-social de la dona embarassada». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

PEDRALS FERNÁNDEZ, E.: «Organització de la Inspecció Mèdico-escolar a Barcelona». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

BLANCH I BENET, J.: «Normes per a la censura de pel·lícules cinematogràfiques com a mida de protecció a la infància». Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1921.

MARTÍNEZ I GARCÍA, P.: «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya». Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1930.

NUBIOLA, MUÑOZ, TRÍAS MAXENCS I SEGALÀ: «Maternitat, puericultura i eugenèsia». Setè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1932.

OJEDA I GUILLELMI, G.: «Contribució a l'estudi de l'educació física a Catalunya». Vuitè Congrés de Metges de Llengua Catalana, 1934.

ELS TEMES D'ÍNDOLE SÒCIO-CULTURAL A PARTIR DEL DESÈ CONGRÉS

ORIOL CASASSAS

A partir del Desè Congrés, l'atenció de les ponències i les comunicacions a temes d'índole sòcio-cultural no directament mèdics augmenta d'una forma considerable. La circumstància ambiental —després dels quaranta anys de silenci— ha canviat substancialment i, ara, es caracteritza pels esforços a favor de la justícia social, per la contribució a la ruptura de rutines i privi-legis, per la revisió de dogmes i antics motlles.

Les Ponències —tant en el Desè Congrés, a Perpinyà, com en l'Onzè, a Reus— responen a aquesta nova manera de veure el món de la sanitat. La Justificació que obria la segona ponència de Perpinyà ho avisava clarament:

«Els ulls dels nostres dies s'han adonat que la recerca de la salut ultrapassa la terapèutica i la profilaxi de les malalties i que reposa essencialment damunt l'obtenció de les condicions de vida i de treball més favorables al desenvolupament integral de l'home.»

339

I com una conseqüència d'aquesta nova òptica, concloïa:

«Les coses en aquest terreny, els metges no poden pretendre d'aportar les solucions ells sols. La política de la salut o la política de la vida ha passat a ésser un afer col·lectiu. El metge contribuirà amb el seu esforç —portarà el seu combat— com un de més, al costat del sociòleg, de l'urbanista, del psicòleg, del pedagog, del polític... i al costat de l'home. O millor, com un home més. I aquesta nova i noble situació caldrà que la mantingui despullat de vanitats sacerdotals, sense guardar distàncies, vestit només amb la suficient i digníssima condició de simple treballador de la salut.»

Tot i que el Desè Congrés i l'Onzè avançaren decididament en aquesta direcció, semblà oportú de lligar l'organització dels següents a aquests punts de vista i, per això, la tercera de les Ordinacions dels Congressos, aprovades el 31 de desembre de 1980, diu:

«Els temes de ponència dels Congressos hauran de tenir present, d'una banda, la multiplicitat de disciplines dels potencials assistents i conseqüentment hauran d'ésser de l'amplitud i el nivell científic convenients i, d'altra banda, hauran de contemplar les indefectibles connexions existents entre la ciència i la societat.»

Desè Congrés

El Congrés de la represa (Perpinyà, 1976) fou una eclosió massiva d'inquietuds massa temps silenciades. A proposta de Jordi Gol i d'Oriol Casasas, tota una ponència era dedicada a analitzar la funció social de la medicina: participaren en la seva redacció una cinquantena de professionals de disciplines diverses —de metges i farmacèutics a pedagogs, economistes i sociòlegs— i llurs treballs —agrupats en quatre parts— atenen aspectes històrics, conceptuals, sanitaris estructurals i programàtics. Un conjunt que —tot sol— té una extensió superior a la que dedicaren a aquests temes els nou Congressos anteriors.

La primera part de la ponència, «Funció social de la medicina», duu per títol «El pas de la medicina individual a la medicina col·lectiva» i, en dotze apartats, hi són estudiades les característiques de l'assistència sanitària, des del segle *xv* fins a l'actualitat, i les relacions que la medicina ha mantingut amb l'entorn social al llarg dels temps.

La segona part té un títol d'un abast tan ampli que, sota seu, hi cabria tot: diu «La salut», i hauria pogut dir «la vida» o «l'home» o «l'home i l'entorn» o «l'home i els altres» o «el bon govern». També s'hauria pogut —en comptes d'imprimir el text en paper— esculpir-lo en un suport perdurable. Allò que respiren els seus nou apartats, no havia estat proclamat mai a casa nostra en veu tan alta.

Aquesta transcendent part de la ponència diu que «la salut és el conjunt de qualitats d'una manera de viure impel·lida amb joia responsable, inspirada en el sentiment de solidaritat i caracteritzada per l'autonomia personal». Diu que la consecució de la salut és un afer col·lectiu, una tasca pluridisciplinària i, en conseqüència, és un afer polític. I analitza la funció i les responsabilitats del metge en la tasca de l'assoliment individual i col·lectiu de la salut.

La tercera part parla d'«Epidemiologia social als Països Catalans i iatrogènia social». És no se sap si un repàs de la situació o una acusació a un estat de coses deplorable. Els disbarats de la dictadura i el fet que els governants dels últims quaranta anys haguessin fet el sord a uns elementals principis de respecte a les persones i a les comunitats havien determinat un panorama social i sanitari amb desequilibris, amb discriminacions, una assistència massificada i molt sovint inassequible geogràficament, i havien propiciat la manca d'educació sanitària, l'escassetat de diàleg i l'absència de l'indispensable esperit de participació.

La quarta part és la de l'esperança, una esperança que els anys següents anirien demostrant que, en aquell 1976, no era il·lusòria. Es titula «Perspectives de futur» i s'hi parla de la promoció de la salut, de la descentralització sanitària, de les característiques qualitatives de l'activitat mèdica, dels drets del pacient, de l'educació sanitària, de les particularitats de la sanitat al medi rural, al món del treball i a l'escola, de la despesa sanità-

ria i encara d'altres qüestions, un conjunt de bases programàtiques que inspirarien —claríssimament— la Ponència de Sanitat del Congrés de Cultura Catalana del 1977 i, més tard, totes les accions de govern —municipal o autonòmic— que s'emprengueren un cop instaurada la democràcia.

En aquest Desè Congrés, foren presentades importants comunicacions sobre temes d'organització sanitària («L'exercici de la medicina de grup a França», d'Enric Goujon —de Prada de Conflent— o «Aspectes de la medicina social a Itàlia» de Pau Becciu, Rafael Caria i Joan Massarelli —de l'Alguer—, per exemple), pedagògics (per exemple, «Problemes escolars», de Marta Mata) i històrics, d'entre els quals posar cal remarcar «La sanitat i la higiene a Lleida en temps de Jaume d'Agramunt», de Josep Lladonosa, «Semblança biogràfica del Dr. Emili Darder i Caneves», de Josep Forteza i «Relacions entre els catalans i la Universitat de Montpeller», de J. M. Batista i Roca.

Els estudiants debateren problemes derivats dels plans d'estudi i de la difícil situació de la llengua a les facultats.

Finalment, és obligat de citar els parlaments d'homenatge a Ramon Turró, en commemoració dels cinquanta anys de la seva mort. Alsina i Bofill féu una introducció, Pere Domingo —president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i vell col·laborador de l'homenajat— evocà un «Record de Ramon Turró», Eusebi Colomer —de l'Institut d'Estudis Catalans— parlà de «La filosofia de Ramon Turró» i el catedràtic de Psiquiatria Joan Obiols i Vié dissertà sobre «Turró i la psicologia objectiva».

Onzè Congrés

La segona ponència del Congrés versà sobre «Ecologia i salut». Una Taula debaté els «Problemes de contaminació física i química del medi» —la contaminació de l'aigua, de l'aire, dels aliments, les radiacions ionitzants, les drogues, el tabac i l'alcohol, l'acció iatrogènica dels medicaments, el risc laboral— i una altra Taula exposà «Criteris de decisió» —l'acció dirigida cap a la protecció del medi i les bases per a la gestió ambiental.

D'especial interès fou la participació dels estudiants, que tractà de les sortides professionals, tant dels metges com dels farmacèutics, i dels programes d'ensenyament de les Ciències de la Salut.

Alejandro Romero i Antoni Gelonch presentaren una comunicació sobre la «Tasca sanitària d'Humbert Torres a la Paeria de Lleida (1906–1910)» i Oriol Casassas pronuncià una conferència sobre «Aiguader Miró i la sanitat municipal».

Dotzè Congrés

El Congrés de Benicàssim optà per una única ponència —«El procés d'emmalaltir»— que, en compliment de les Ordinacions dels Congressos, at-

nia els aspectes socials de la medicina, per bé que imbricats amb els temes biomèdics.

Especialment interessants foren les Taules rodones a càrrec dels estudiants: «Paper dels professionals de la vida i de la salut en l'organització dels serveis de salut dels Països Catalans al final del segle xx» i «Situació de la llengua a les Facultats de les Ciències de la Salut dels Països Catalans. Anàlisi actual i perspectives de futur».

Tretzè Congrés

La determinació de les ponències i els temes especials del Congrés d'Andorra fou influïda per la gran preocupació de tots els sectors de la societat pel problema mèdico-social de la SIDA. Una Taula de la segona ponència li fou especialment dedicada i, a més, es debaté com a tema especial en una Taula titulada «La SIDA com a problema de salut comunitari».

Oriol Casassas féu una revisió històrica dels Congressos, en commemoració del setanta-cinquè aniversari del primer, i el metge gal·lès Julian Tudor Hart pronuncià una conferència sobre «La funció social de la medicina».

Catorzè Congrés

El president va rebre els congressistes amb aquestes paraules:

«Siau benvinguts a Mallorca amics amb qui compartim sons i significats. Heu arribat per un camí blau, un color que entrevolta, des de fa molts anys, aquesta terra que és ca nostra i que és també, amb més raó que ningú, ca vostra. És igualment, bé que ho sabeu, el cau on la nostra llengua fou emprada per primera vegada per parlar amb pretensions de rigorositat científica sobre temes de la naturalesa de l'home i sobre les seves malalties. El Doctor Il·luminat no ho dubtà mai que l'idioma català fos una eina ben escaient i esmolada per cercar, ordenar, explicar i expressar els fenòmens espirituals i materials que caracteritzen la vida de l'home.»

Amb un missatge del President iniciat amb tan belles i significatives paraules, no és gens estrany que el tema II del Congrés fos dedicat a la «Comunicació mèdica als Països Catalans». Aquesta ambiciosa ponència era dividida en cinc parts: «Les publicacions», «Les persones que viatgen», «Les institucions», «Les paraules» i «Els centres de documentació, arxius d'històries clíniques i sistemes d'informació».

Els treballs presentats denunciaren que l'ús del català en la comunicació mèdica ha de recórrer encara un gran camí per arribar a una situació satisfactòria, de normalitat. Unes vegades per imposició, i unes altres per

cercar —legítimament— una difusió internacional, el pas a una altra llengua ha estat fins avui majoritari.

Hi hauria motius per a sentir-se inclinat al pessimisme, si no fos per la decidida actitud de nombrosos joves, estudiants, que semblen moguts per les paraules del mestre Jordi Rubió que foren referides al final de la quarta part de la ponència: «No oblidem que la paraula és la via natural de la comunicació entre els homes. Mentre ella afaïçoni la nostra personalitat i ens caracteritzi entre els pobles de la terra, nosaltres serem nosaltres.»

**L'ABAST DE LES CONVOCATÒRIES:
DE LES CIÈNCIES DE LA SALUT A LES
CIÈNCIES DE LA VIDA.
LA PLURIDISCIPLINARIETAT**

JOSEP LAPORTE

La raó d'ésser dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana ha estat, no cal dir, la defensa de la llengua i l'intent, altrament ben reeixit, d'aconseguir allò que ara en diríem la normalització de l'ús del català en el llenguatge mèdic. Però tampoc no hi ha cap dubte que els Congressos han sabut reflectir, al llarg de gairebé tot un segle, l'evolució de les ciències mèdiques: de fet, i d'una manera progressiva, en les seves sessions s'ha passat de l'anàlisi exhaustiva de la malaltia a la consideració global de la salut i de tots els seus condicionants.

Per tal de constatar aquest canvi gradual, val la pena d'analitzar breument els temes objecte de ponència i els discursos inaugurals dels catorze Congressos celebrats fins ara. En línies generals hi podrem distingir tres etapes. La primera transcorre del Primer Congrés (1912) al Setè (1932): les reunions eren, segons el títol inicial, quasi únicament de metges i els temes eren clínics de manera gairebé exclusiva. La segona etapa s'inicià el 1934: el Vuitè Congrés ja es diu de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. I la tercera etapa comença, com veurem, amb el Congrés de la represa, el 1976 a Perpinyà, amb la participació de professionals a primera vista ben allunyats del camp estricte de la Medicina.

De fet en els dos primers Congressos (Barcelona, 1913, i Barcelona, 1917) els temes considerats són estrictament clínics («Vàlua semiològica de l'examen de sang», «Règim alimentari», «Càncer», «Endocrinologia», «Anestèsics locals»). En el Tercer Congrés (Tarragona, 1919) al costat del «Tractament de les septicèmies» es discuteix la «Fisiopatologia del simpàtic abdominal». En el Quart Congrés (Girona, 1921), dedicat exclusivament a temes clínics («Estasi intestinal crònica» i «Estat actual, diagnòstic i terapèutica de la parasitòs»), és interessant d'assenyalar que el seu president, Josep

Pascual, dedica una part del discurs inaugural a parlar d'aspectes socials i epidemiològics en afirmar textualment: «Avui està universalment reconegut que la medicina es veu impel·lida a ocupar-se de quelcom més que del pacient i que ha de moure's en un ambient social per a inquirir el com, el perquè i quants són els que sofreixen.» I a partir d'aquest principi reclama que els metges col·laborin amb «estadístiques fetes honradament». I reclama també que hi hagi suficients hospitals per a internar els que ho necessitin.

Segurament com a conseqüència d'aquesta obertura de punts de mira, al Cinquè Congrés (Lleida, 1923), al costat del temes clínics com «Hemorràgies cerebrals» i «Tractament de les fractures complicades», hi hagué una ponència sobre Organització hospitalària a Catalunya. En el Sisè Congrés, que, a causa de la Dictadura, no tingué lloc fins el 1930 a Barcelona, les ponències foren sobre «Fisiopatologia i semiòtica renals», «Tractament de les peritonitis» i «Fisiopatologia i exploratòria funcional del fetge», però també n'hi hagué una altra de dedicada a «Mortalitat fetal i infantil a Catalunya», en la qual foren considerats els factors socials que hi intervenen. En el Setè Congrés (Mallorca, 1932), al costat de la «Hipertensió» i de la «Tuberculosis» hi hagué una ponència dedicada a l'estudi de la climatologia en la qual, sota la direcció de l'il·lustre físic Eduard Fontserè, s'analizaren diversos aspectes interdisciplinaris dels afers de la salut.

Els dos Congressos següents, celebrats abans de la guerra civil, tenen lloc a Barcelona (Vuitè Congrés, 1934) i a Perpinyà (Novè Congrés, 1936), respectivament, i ja porten el nom de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. En la discussió de les seves ponències («Estat de xoc» i «Aspectes epidemiològics de les infeccions més freqüents en els països de parla catalana», a Barcelona, i «Reumatisme», «Hidatiosi» i «Diagnòstic precoç dels tumors cerebrals», a Perpinyà) hi participen, de manera explícitament reconeguda, professionals no mèdics preocupats pels problemes sanitaris.

De tota manera, el gran canvi, inici de la tercera etapa, es produeix després de quaranta anys de silenci en el Congrés de la represa, celebrat altra vegada a Perpinyà (Desè Congrés, 1976). En efecte, en la crida de la convocatòria el president Alsina i Bofill constata que, durant els darrers decennis, la medicina ha estat objecte d'una transformació profundíssima en el camp conceptual. Estem, diu Alsina, en un moment de crisi. I podríem afegir aquí que —tal com assenyala Coromines— la crisi és «un moment decisiu en un negoci d'importància». En aquest sentit s'expressa Alsina en analitzar els motius del canvi. En primer lloc la patologia infecciosa ha estat en gran part substituïda per les malalties degeneratives, siguin involutives, siguin neoplàstiques. En segon lloc la progressiva col·lectivització dels serveis sanitaris ha produït canvis importants en la relació metge-malalt, i en tercer lloc cada cop s'ha fet més evident la importància de la prevenció, fet que exigeix la col·laboració d'altres professionals, ja no solament científics afins a la sanitat sinó també economistes, sociòlegs i polítics. Només cal repassar la llista

de participants. Entre els més de sis-cents inscrits hi trobem noms tan poc —a primera vista— sanitaris com Josep M. Batista i Roca, Josep Benet, J. A. González i Casanova, Marta Mata, Isidre Molas, Rafael Ribó o Miquel Roca i Junyent, tots ells polítics que, a l'hora de formular programes de govern, foren perfectament conscients de la importància del sector sanitari.

Tothom coincideix a considerar aquest Congrés no solament com el de la represa sinó també com el que va marcar una mena de gir copernicà: l'enfocament ha deixat de centrar-se exclusivament en la malaltia per a incidir sobre el concepte de salut que, com assenyala Jordi Gol en les conclusions, és «aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa». Per tant, ningú —ni el metge— no pot pretendre tenir-ne el monopoli. La lluita per la salut, a nivell ideològic, és *ahora un afer personal i col·lectiu i, des del punt de vista tècnic, és un afer interdisciplinari i polític.*

Aquest nou enfocament es fa pal·lès, a partir d'aquell moment, en els Congressos. Així, en el mateix Congrés de Perpinyà, al costat d'una Ponència sobre «Dinàmica de la infecció» n'hi ha una altra sobre «Funció social de la Medicina». En l'Onzè Congrés (Reus, 1980) s'estudià la «Biologia del càncer» i, paral·lelament, es discuteix sobre «Ecologia i salut». Quatre anys més tard, a Benicàssim (Dotzè Congrés, 1984), hi ha un sol tema, «El procés d'emmalaltir», del qual es discuteixen aspectes biològics, aspectes ambientals, entorn social i cultural, i el sistema sanitari. Al Tretzè Congrés (Andorra, 1988), els temes escollits són «Manipulació de la matèria viva» i «Immunodeficiències». A Mallorca, en el curs del Catorzè Congrés (1992), al costat d'«Alimentació i salut» es debat un tema a primera vista tan poc clínic com és «Comunicació mèdica als Països Catalans» (publicacions, viatges, institucions, paraules i centres de documentació). I ara, per al Quinzè Congrés (Lleida, 1996) s'han escollit els temes de «Genètica, medi ambient i salut», i «Formació: un repte de futur que està present ara».

Tal com assenyalàvem en començar, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han tingut com a objectiu la defensa del català tot ratificant-lo com a llengua pròpia de les Ciències Mèdiques a casa nostra. Però, a més, la consideració de la seva temàtica ens demostra com, de la consideració dels problemes clínics més importants, s'ha passat progressivament a consolidar un nou concepte de salut que requereix la col·laboració molt estreta amb professionals dels més diversos àmbits.

EL NOM DELS CONGRESSOS

MERCÈ PIQUERAS

Les trobades periòdiques que actualment es coneixen com a Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana han rebut al llarg de la seva histò-

ria diverses denominacions. Durant la primera dècada d'aquest segle se celebraren dues reunions científiques que sembraren la llavor d'on sorgirien els Congressos de Metges i Biòlegs. Del 31 de gener al 2 de febrer de 1903 tingué lloc el Primer Congrés Universitari Català, que aplegà més de mil dues-centes persones; tres anys més tard, el juny de 1906, se celebrà a Barcelona el Primer Congrés d'Higiene de Catalunya. L'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya convocà el Primer Congrés dels Metges de Llengua Catalana, que en el seu anagrama figura com a «Primera Reunió de Metges de la Llengua Catalana», i es desenvolupà del 22 al 25 de juny de 1913. Els participants en aquelles primeres trobades eren majoritàriament metges, però també hi havia algun veterinari, com ara, Tomàs Peset i Aleixandre, i potser algun farmacèutic. Avui dia, l'abast dels Congressos s'ha ampliat a les diverses àrees de les ciències de la vida i de la salut. Medicina, biologia, farmàcia, infermeria, veterinària, odontologia, psicologia, bioquímica, bioinformàtica i ciències ambientals, entre moltes altres disciplines científiques, poden semblar allunyades entre sí en molts aspectes, però totes giren al voltant d'un mateix tema, l'estudi de la vida, i tenen un objectiu final comú: contribuir al benestar de la humanitat. A cada Congrés s'alcen veus, adés encuriosides, adés molestes, pel fet que la reunió convoqui «metges i biòlegs», únicament. Quant al primer estament convocat, els metges, no sembla que hi hagi cap conflicte. La medicina és una ciència probablement tan antiga com la mateixa espècie humana, i no creiem que avui dia hi hagi qui tingui dubtes sobre qui pot anomenar-se metge: una persona que ha cursat uns estudis de medicina, exerceixi o no la professió. És el terme *biòlegs*, incorporat al nom oficial dels Congressos, el que en algunes ocasions ha creat, superficialment, confusió, i en d'altres ha estat malinterpretat. Bé perquè determinats col·lectius no s'hi sentissin representats, bé perquè hom tingués la impressió que l'ús que se'n feia ultrapassava el seu significat legal. Mentre que alguns professionals i estudiosos de les ciències de la vida diferents a la biologia poden haver-se'n sentit exclosos, hi ha qui considera que no és adequat que, sota el mot *biologia*, s'aixopluguin especialitats científiques diferents a les que tradicionalment hom ha anomenat «ciències naturals», en el sentit escolar.

Per comprendre quin és l'abast de la convocatòria d'uns Congressos que en llurs primeres set convocatòries es deien «de Metges de Llengua Catalana», cal remuntar-se al moment en què passaren a anomenar-se «de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana». Després de la primera edició, convocada, com hem esmentat, per l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, les que se celebraren fins al 1936 foren convocades per l'Associació General de Metges de Llengua Catalana. Aquesta associació, amb uns estatuts que havien estat aprovats en l'Assemblea General de l'esmentat Primer Congrés, fou constituïda legalment el 21 de setembre de 1915, i la seva finalitat principal era l'execució anual o periòdica de les reunions

científico-mèdiques». L'article segon dels seus estatuts diu: «Podran ésser socis tots els metges i biòlegs en general [...]». El 14 de juny del 1933, l'Associació celebrà una Junta General Extraordinària que tenia com a únic punt de l'ordre del dia la reforma dels seus estatuts, que fou aprovada. El primer article d'aquells nous estatuts deixa clar que el nom de l'organisme es «Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana». El segon article especifica que «podran ésser socis numeraris i perpetus tots els Metges i Biòlegs en general residents en els països on s'hi parli la nostra llengua i tots aquells que se n'hagin allunyat, així com els fills dels naturals, encara que hagin nascut en altres terres». L'article 4 indica que «la finalitat de l'Associació serà: (a) El foment de les ciències mèdiques i biològiques i l'ús de la llengua catalana en l'ensenyança, publicacions i pràctiques mèdiques en les terres d'idioma català. (b) L'enaltiment de la memòria dels metges i biòlegs catalans i de llurs obres del temps passat i el foment de les relacions científiques entre els associats residents en el domini lingüístic català i els de llengua catalana residents fora d'ell, [...] (d) El foment de tots els interessos patris més o menys relacionats amb la medicina, la biologia i la higiene. (e) El foment i protecció de la investigació biològica.»

Intentem situar-nos en el context de la primera meitat de segle, quan a les nostres universitats encara no existien els estudis de biologia amb el nom que tenen avui dia. Resulta estrany que ja en els primers estatuts de l'Associació, redactats l'any 1913, hom parli de «metges i de biòlegs», i que vint anys més tard hom canviï el nom de l'Associació per fer-hi cabuda als *biòlegs*. El 1933 no hi havia llicenciatures de biologia en cap de les universitats dels Països Catalans. Tanmateix, això no significa que no hi hagués *biòlegs*, segons l'accepció donada al mot pel Diccionari Pompeu Fabra, que era el diccionari normatiu vigent aleshores. Sota l'entrada «biòleg/a» l'única definició que hi trobem és «versat en biologia». El mateix diccionari descriu biologia com «ciència de la vida» i «branca de la ciència que tracta dels organismes». Malgrat el temps transcorregut des de la publicació del Fabra, la descripció que fa de «biologia» el Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans, de 1995, és, si fa no fa, la mateixa: descriu «biòleg» com «persona versada en biologia». L'única diferència ha estat l'afegit de «persona» al principi, per fer-ne una definició neutra. Si considerem el significat que «biòleg» té en altres llengües veïnes, ens adonem que, en italià i en francès, el sentit és similar. Quan la llicenciatura de biologia s'instaurà en les universitats espanyoles, ja ben entrada la dècada dels cinquanta, havien passat més de vint anys des que hom prengué la decisió d'ampliar les convocatòries dels Congressos als *biòlegs*. Avui dia, les llicenciatures de biologia no tenen un nom uniformitzat. En algunes universitats, com la Universitat de Barcelona, aquest estudi es cursa en una Facultat de Biologia; en d'altres, com la Universitat de València, en una Facultat de Ciències Biològiques; i encara ni ha d'altres, com la Universitat Autònoma de Barcelona, on

els estudis de biologia se segueixen en la Secció de Biologia d'una Facultat de Ciències.

Una possible explicació a la inclusió dels «biòlegs» en l'Associació i en l'abast de les convocatòries dels Congressos pot ser que hom hagués cercat una forma legal que hi permetés la participació de persones que, sense ser metges, estiguessin relacionades amb la pràctica mèdica. I en tenim un exemple claríssim en la persona de Ramon Turró, destacat immunòleg i fisiòleg, que fou director del Laboratori Microbiològic Municipal de Barcelona. Turró fou un personatge singular, amb una activitat polifacètica pròpia d'un veritable humanista. En la seva extensa bibliografia trobem textos sobre bacteriologia, fisiologia, immunitat i filosofia, a més de crítiques de llibres i escrits divulgatius. La seva biografia és confusa; durant molt de temps hom ignorà fins i tot el lloc exacte del seu naixement. També hi hagué confusió sobre la causa que el feu abandonar els estudis de medicina, iniciats el 1871 a la Universitat de Barcelona. Sabem que els interrompé el 1874 i que en féu un intent fallit de represa el 1888. És possible que es decidís a reanudar-los pressionat per l'ambient del Laboratori Microbiològic Municipal, on havia començat a treballar en qualitat d'«estudiant» el 1887, malgrat que fes més de deu anys que ja no n'era, d'estudiant. Però aquesta nova etapa dels estudis de medicina no li havia de durar gaire, malgrat que obtingués la qualificació d'excel·lent en l'únic examen que féu, de patologia quirúrgica. La necessitat de disposar d'un títol acadèmic per poder seguir treballant en el Laboratori l'empenyé a estudiar veterinària, carrera que aprovà en un sol curs a la Universitat de Santiago de Compostela, en les convocatòries de juny i setembre. El fet de no ser metge no impedí que Turró ingressés en la Reial Acadèmia de Medicina, el 1894, ni que fos nomenat director del laboratori bacteriològic de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya. El 1906 s'unifiquen els laboratoris municipals i Turró n'esdevé director. Aleshores era ja president del Col·legi de Veterinaris. El 1912, sota l'impuls del mateix Turró i d'August Pi i Sunyer, es fundava la Societat de Biologia de Barcelona (avui dia Societat Catalana de Biologia). Aleshores era ja evident que, al voltant de Turró, havia començat a néixer una escola de biologia. Aquest podria haver estat el pretext per anomenar Societat Catalana de Biologia, una societat que agrupava professionals de la medicina, i en les activitats de la qual Turró participà activament.

Quan el 1976 es reprengué la celebració dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, hom en mantingué el nom, tot aplicant a la paraula «biòleg» no pas el seu significat professional, sinó el sentit que havia tingut abans de la llarga pausa entre la novena i la desena edició. El mateix Josep Alsina i Bofill, en la Crida del Congrés de Perpinyà, convocava a participar-hi els «metges i altres biòlegs de tots els països catalans».

En l'Assemblea General del 12è Congrés, que tingué lloc a Reus el 1980, algunes persones presentaren llur objecció al fet que el Congrés es digués

també de *Biòlegs*, adduint que això limitava la participació de professionals d'altres branques de les ciències de la vida i de la salut. Hom acordà que les entitats convocants discutirien, en els seus òrgans rectors, aquest punt, juntament amb d'altres també relacionats amb els Congressos. El 30 de desembre, ambdues entitats signaren diverses resolucions, la primera de les quals diu així:

«Primera. Denominació dels Congressos de Metges i abast de la convocatòria.

«Atès que la convocatòria dels Congressos de Metges i Biòlegs sempre ha estat extensiva a qualsevol professional de les ciències de la vida i de la salut, i així ho han entès els farmacèutics, veterinaris, etc. que hi han estat activament presents des de la primera edició: atès el caràcter pluridisciplinari que, amb notable anterioritat a l'establiment dels límits oficials de l'especialitat, ha estat atorgat en el nostre medi al tema "biòleg"; i atès el caràcter històric de la denominació actual, ha estat decidit de mantenir el nom de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i, així, continuar convocant tots els professionals i estudiosos de les ciències de la vida i de la salut.»

Creiem que els biòlegs oficials —els que han cursat estudis de biologia en una universitat— haurien de sentir-se satisfets que el títol acadèmic que detenen sigui d'un abast tan ampli, i doni cabuda a tantes especialitats que fan de la biologia un viu exemple de ciència pluridisciplinària. Tot i que l'objecte d'estudi de la biologia sembla molt específic —la vida—, potser és una de les ciències experimentals més universals, pel fet que la vida es manifesta de maneres molt diverses, i que el seu estudi pot enfocar-se des de vessants molt diferents. Fins i tot gosàriem dir que la medicina és una branca més de la biologia, i que, si no hi hagués una tradició de més de vuitanta anys, potser el més apropiat seria anomenar les nostres reunions «Congressos de Biòlegs de Llengua Catalana».

12

**LA IMATGE GRÀFICA
DELS CONGRESSOS**

ESCUTS I CARTELLS

ORIOL CASASSAS

Tot va venir dels amors d'Àpol·lo i la nimfa Coronis. La conseqüència en fou el naixement d'Asclepi, el qual, traslladat a les muntanyes, aprengué tots els secrets de la medicina gràcies a les lliçons del centaure Quiron. És clar, amb els anys es convertí en un indiscutible déu i fou objecte de culte. Ell i tota la família: només com a exemple, la seva filla Higiea era una deessa somrient i d'ulls brillants que acompanyava el pare i aconhortava els malalts a la capçalera. Després s'especialitzà en l'art de prevenir les malalties. O l'altra filla, Panacea, la deessa dels remeis medicamentosos.

A Roma, l'anomenaren Esculapi i continuaren bastint-li temples. I, igual que a Grècia, el representaven amb un aire madur, serè, i sempre amb els mateixos atributs: el bastó dels caminants al qual s'enrosca una serp. Una serp, que renova la pell, com l'home, que per mitjà de la medicina renova la seva salut; i el bastó, símbol dels viatges del metge.

I l'any 1909, a les excavacions d'Empúries, és desenterrada una estàtua de marbre, l'obra d'art grega més important de les trobades als Països Catalans, l'Asclepi (o l'Esculapi) d'Empúries.

És veritat que el bastó i la serp ja feia anys que havien fet fortuna com a símbol de la medicina, però, en el nostre cas — quatre anys després de la meravellosa troballa de vora el mar del golf de Roses — l'adopció del símbol era inevitable; no podia ésser altrament, i el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana es presentà amb un escut ogival, de camper d'or amb quatre pals de gules, carregat — és clar — amb el bastó i la serp d'Esculapi.

El Primer Congrés era el fruit d'un gran coratge i d'una molt ardida voluntat però, tot i així, probablement no tenia plena consciència de la trans-

Figura 67.— "Primera Reunió", l'escut del Primer Congrés

Figura 68 - Associació General de Metges

Figura 69 - Associació General de Metges i Biòlegs

condència que tindria aquell aplec en la parcel·la científica de la nostra història. El fet és que l'escut de les barres catalanes amb la càrrega mèdica era circumdat amb la modesta inscripció Primera Reunió de Metges de Llengua Catalana.

És ben sabut que la voluntat dels organitzadors de Congrès de l'any 1913 fou que les reunions següents fossin responsabilitat no d'una concreta entitat, sinó d'una associació que aplegués els sanitaris d'uns idèntics sentiments, fos quina fos llur filiació social. És ben sabut que, per aquest motiu, fou creada l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, la qual fou la responsable de la realització dels Congressos fins a l'any 1936.

I com que els temps eren austers i encara no s'havien imposat els corrents d'ostensibilitat competitiva, del Segon Congrès fins al Setè la imatge distintiva era, simplement, aquell escut de les quatre barres amb el bastó i la serp, encerclat amb la inscripció Associació General de Metges de Llengua Catalana.

El Congrès de Palma de Mallorca proporcionà als assistents una insígnia amb la llegenda Setè Congrès de Metges de Llengua Catalana i la data 1932 que envoltava l'escut de les barres catalanes i els atributs d'Esculapi.

El Vuitè i el Novè Congrès continuaren el camí d'austeritat dels anteriors. Només amb una modificació: les paraules de l'emblema deien Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. La intenció inicial dels Congressos, la d'aplegar en un mateix esforç uns científics pròxims en el camp de les activitats i coincidents en el terreny dels propòsits, es feia manifesta en la tarja de presentació de les Reunions.

Després, vingué la llarga nit. Amb els anys tot canvia i, a partir del Congrès de la represa i en la línia de les tendències i els costums de l'època, els Congressos s'anunciaren mitjançant uns artístics cartells. El Desè Congrès,

Figura 70 - Emblema del Novè Congrés

*Distintiu del Congrés segons
el perfil del segell de la cort
del Batlle de Perpinyà
(anys 1397-1457).*

el de 1976, es presentà amb unes dobles quatre barres que s'encreuen i dibuixen el deu de les xifres romanes.

L'autor fou Alexandre Cirici i Pellicer, doctor en història i una veu autoritzada en la crítica d'art, la sociologia de l'art i la història de l'art. A més, es dedicà a la pintura i a la il·lustració i, endut per unes fermes conviccions nacionals, era present en totes les manifestacions culturals i cíviques dels anys de l'oposició a la dictadura. És l'autor de nombrosos textos de les seves especialitats i d'unes memòries riques de testimoni. Havia nascut a Barcelona l'any 1914 i hi morí el 1983.

L'Onzè Congrés lluí un emblema roig de sang. Molt feliçment, dos onzes situats en uns irrealment i imprecisament segon i tercer quarter feien present la idea de la senyera. L'autor del logotip fou l'escultor Josep Maria Subirachs.

Nascut a Barcelona el 1927, ha tingut i manté encara una activitat incansable que s'ha traduït en la presència generosa de les seves obres. De l'evocació marinera —a la Barceloneta—, el Santuari de la Virgen del Camino de León, el monument a Ramon Llull —a Montserrat— o el monument a Francesc Macià —a la plaça de Catalunya de Barcelona— fins al treball escultòric del temple de la Sagrada Família, Subirachs —que reconeix com a principal mestre seu Enric Casanovas, l'escultor exemple de sensibilitat i de finesa d'esperit— s'ha fet un familiar del nostre paisatge.

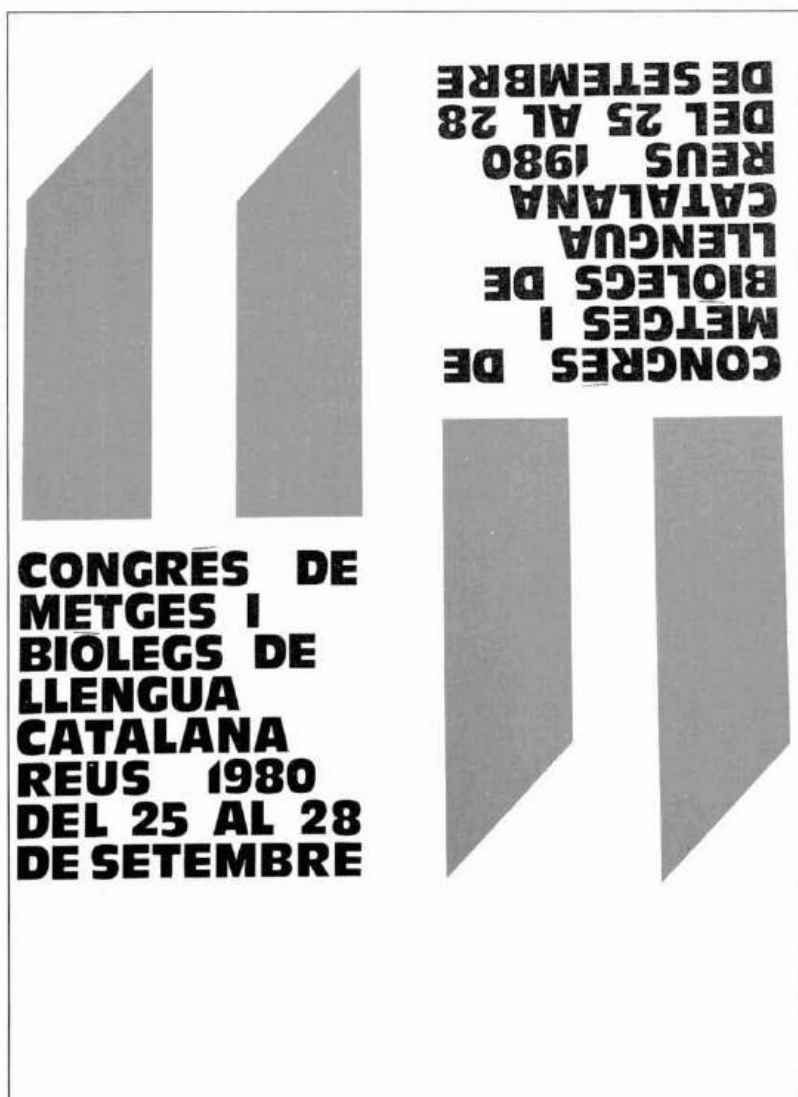
La imatge del Dotzè Congrés és la conjunció de la creu distintiva de la sanitat i les quatre barres. Segurament, una pregunta feta als afeccionats al nostre art actual sobre l'autoria de l'emblema fóra contestada encertadament per una majoria; duu el segell d'Andreu Alfaro.

Nascut a València el 1929, és l'escultor que ha donat forma al lligam entre l'activitat artística i la comunitat social, amb escultures com *La veu d'un poble* o *Monument a l'amor*, el *Monument als Països Catalans* o *Bon dia*

Figura 71. - El Desè Congrés, d'Alexandre Cirici

Figura 72 - L'Onzè Congrès, de Josep Maria Subirachs

llibertat. Per mitjà d'estructures geomètriques de gran estilització suggereix el moviment, com una incitació a l'acció.

El Tretzè Congrès tingué lloc a Andorra. El Congrès no podia presentar-se amb una al·lusió —de la forma que fos— a la senyera perquè a la seu de la Reunió —tot i la simpatia que les barres catalanes poden despertar-hi— la bandera té uns altres colors. Unes indicacions o, millor, uns suggeriments bastaren perquè els artistes andorrans Alfons Valdés i Sergi Mas ofe-

Figura 73 - El Dotzè Congrés, d'Andreu Allaro

rissin un logotip carregat de significat. Un sector circular d'un verd tendre simbolitza les valls del Principat pirinenc; però, a més, reconeix per als Congressos la funció de tascó que obre camí en el camp de la llengua catalana.

El doble arc que limita el sector inclou dotze triangles negres —els dotze Congressos anteriors, ja escrits— i un de blanc —el Tretzè, encara inèdit en aquell moment— i és un doble arc sense un principi fix —els Congressos van néixer com a resultat de previs esforços i iniciatives— i sense un acabament —perquè els Congressos tenen voluntat de continuïtat—.

El Catorzè Congrès és el de les Illes. Les illes d'un mar que no separa, que, ben al contrari, agermana; i per això les daurades terres insulars i les diverses terres del continent s'enorgulleixen dels mateixos colors. I el cartell del Congrès, del valencià Manuel Boix, ho reflecteix amb l'insinuat

Figura 74. - El Tretzè Congrès, d'Alfons Valdés i Sergi Mas

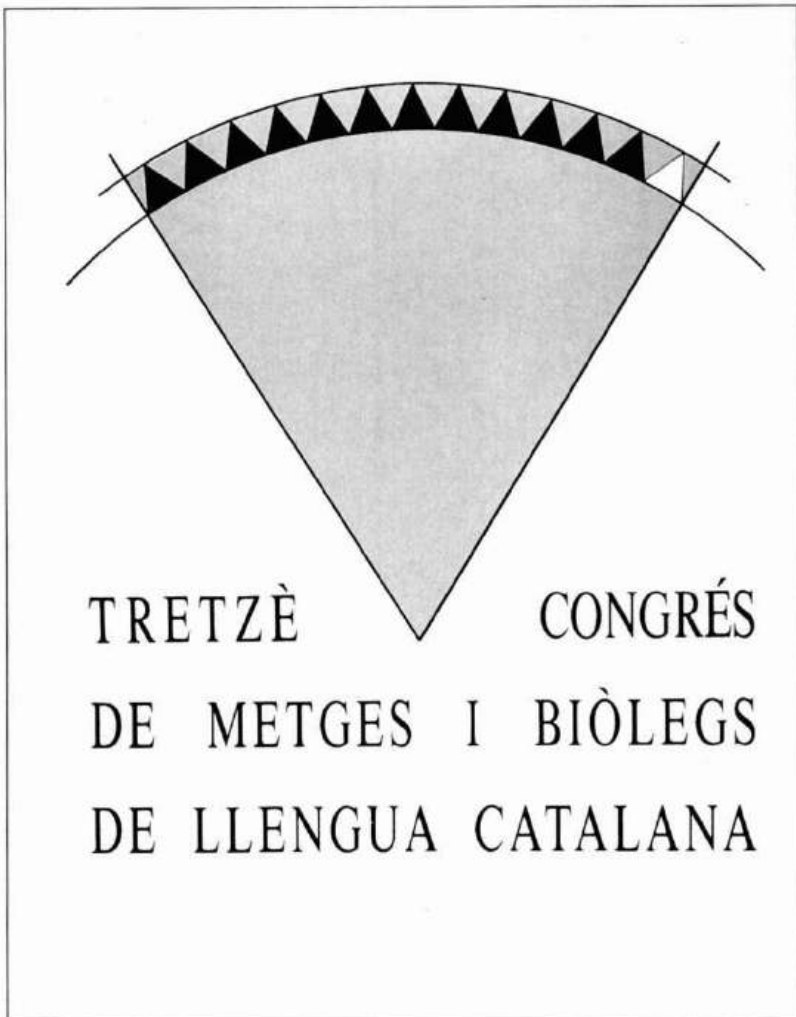

Figura 75 - El Catorzè Congrés tingué un logotip d'Andreu Alfaro

misteri de la gran aventura de la nostra història comuna. I diu que navegar —fer camí, deturar-se només el temps just de reprendre l'alè— és necessari; però no per uns camins de rutina, repetint nostàlgicament uns passos que un dia foren adequats, sinó pels que traci la imaginació del front clar del pilot, dels pilots.

Manuel Boix va néixer a l'Alcúdia de Carlet, a la Ribera Alta, el 1942. Aquest artista, en la seua obra pictòrica, és un poeta: la *Falconeria*, *Trama i ordit*, *Deu imatges de les Germanies...*...I és un poeta compromès amb la terra. Mireu sinó el cartell del Congrés de Mallorca, el de 1992.

Quant al logotip del Catorzè Congrés, hi trobem de nou l'empremta inconfusible d'Andreu Alfaro, que ja havia dissenyat la imatge del Dotzè Congrés.

Els artistes valencians han repetit llurs col·laboracions en els Congressos. De Manuel Boix ("Manolo") és el cartell del Quinzè Congrés. Tots els elements que coincideixen en aquesta trobada hi troben cabuda: la terra ferma del Segrià, on tindrà lloc el Congrés; la diversificació d'un poble que ha conservat la seua identitat i d'una cultura que, com digué Alsina i Bofill, «s'entronca alhora amb les profundes arrels de la terra i amb la cultura de tot arreu». Unes arrels que hom ha volgut tallar en més d'una ocasió. La mar que agermana els Països Catalans, aquest cop hi està només insinuada per la magrana, fruit propi de les terres que voregen la Mediterrània. En el recuadre superior del cartel, un text de Lluís Alcanyís (?-1504), primer professor conegut de la medicina de la Universitat de València, descriu els efectes de la pesta ("Mirant natura humana..."). Aquest text, tan poètic, tan antic —i alhora tan modern— és una prova que la llengua parlada a València fa

Figura 76.- El Catorzè Congrés i el cartell de Manuel Boix

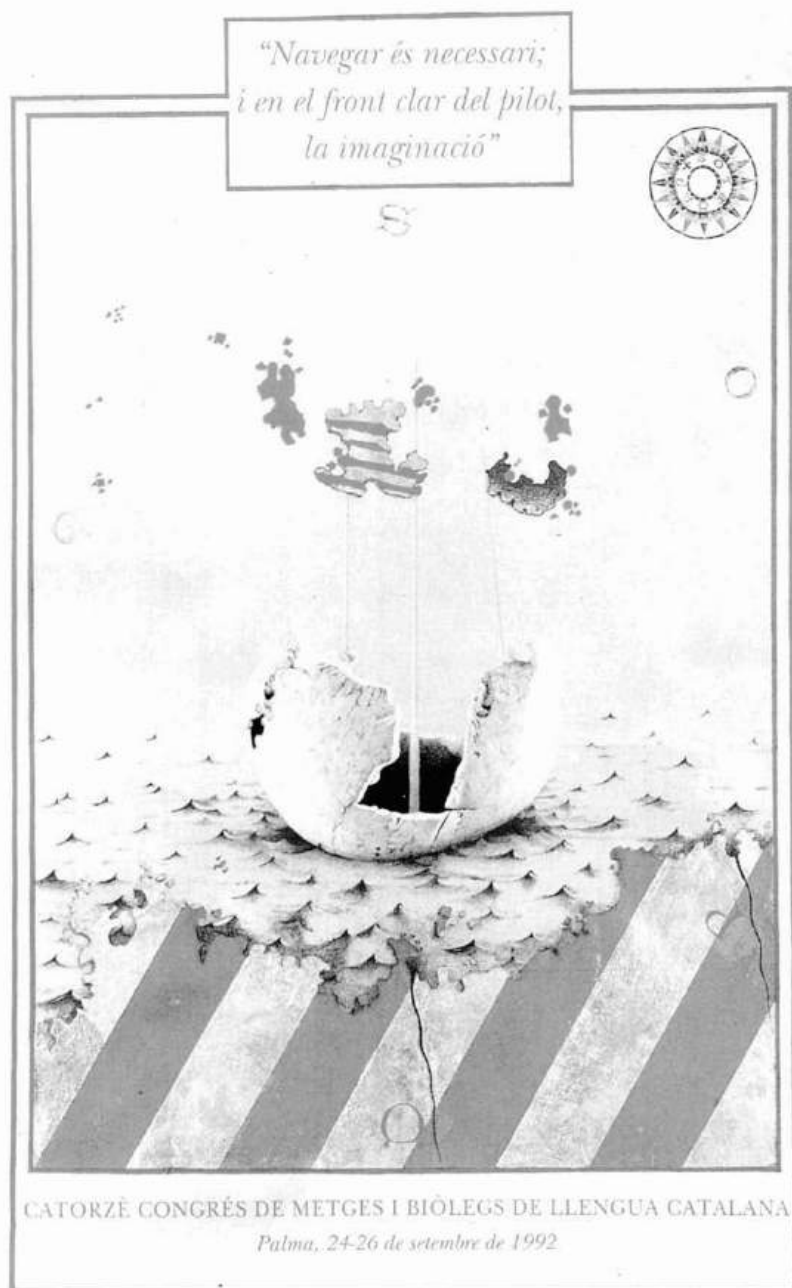

Figura 77 - El logotip del Quinzè Congrès, d'Ignasi Aballí

500 anys és la mateixa que es parla avui dia a totes les contrades dels Països Catalans

En el logotip del Quinzè Congrès, reproduït en molts documents i en la primera circular, l'artista Ignasi Aballí (Barcelona, 1958) ha sabut mesclar els conceptes de ciència i catalanitat, que constitueixen l'essència de les trobades. Un congrés que presenta la genètica com a gran protagonista no podria haver tingut millor representació que la molècula de DNA que conté les quatre barres i deixa pas a les xifres romanes que indiquen el número del Congrès.

El Quinzè Congrès, l'últim dia, prendrà la decisió de començar la preparació del Setzè. Setze, disset, divuit,... que encara la llengua necessita la defensa, que encara hi ha veus dissonants que ens voldrien escindits i encara hi ha molta indiferència i deserció.

La imatge gràfica del Setzè Congrès, com serà? Ningú no ho sap, mes una bella i merescuda imatge, plena de solidària llum, fóra la del pont que duu a la terra beneïda que, abans que cap altra de les dels nostres països, veu el sol cada matí.

El calendari de l'Escola d'Alguerès Pascual Scanu diu que "la dignitat de un pòpul depèn de l'amor que té per la sua llengua i de com la defèn."

13

ELS CONGRESSOS VISTOS DES DE...

VALÈNCIA

L'aportació valenciana als Congressos de Metges de Llengua Catalana*

EMILI BALAGUER PERIGÜELL

Catedràtic d'Història de la Medicina de la Universitat d'Alacant

*A l'entranyable record de Cèsar Sainz i Bas,
que no podrà gaudir del XII Congrés pel qual
tant havia lluitat.*

Els primers anys del 1900, els metges catalans se sumaven a l'extraordinari moviment polític-cultural que es donà a Catalunya. Són els anys de *La Nacionalitat catalana*, del *Glosari* i de *Solidaritat Catalana*. El gener de 1907, quan era President de l'Acadèmia i Laboratori Ricard Botey (1855–1927), apareixen publicacions mèdiques en català de la categoria dels *Annals de Medicina*, *Butlletí de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*, que durà com a publicació mèdica periòdica catalana fins a 1938. En 1912, es crea la Societat de Biologia de Barcelona com a filial de la secció de ciències de l'Institut d'Estudis Catalans i aplega un nucli d'estudiosos entre els quals figuren August Pi i Suñer (1879–1965), Ramon Turró (1854–1926), Jesús Bellido (1880–1952), etc.

Pel que fa als congressos mèdics, l'antecedent més important n'és, potser, el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat l'any 1906 amb la participació d'uns tres mil congressistes. Si bé no fou mèdic, sí que fou l'exemple i el determinant fonamental dels congressos mèdics que el continuaren. El primer congrés mèdic en llengua catalana fou el convocat en 1906 per l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya. Es tractà d'una reunió íntimament arrelada a la realitat catalana. A les tres seccions del Congrés s'estudiaren la sanitat de les comarques catalanes, les malalties infeccioses i aspectes d'higiene social.¹

La idea de convocar un congrés de metges de llengua catalana va partir d'Enric Ribas i Ribas (1870–1935) i de Manuel Salvat Espasa. Tant l'un com l'altre són dues figures capdavanteres de la medicina catalana. El cirurgià Ribas i Ribas, natural de Vigo però de pares catalans i educat a Barcelona, fou una personalitat científica reconeguda internacionalment i una veritable autoritat en la cirurgia biliar i vesicular. Pel que fa a Salvat i Espasa,

*Publicat en el Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

només recordar que fou un dels fundadors de l'especialitat pediàtrica a Espanya.

*El Primer Congrès, l'any 1913, amb important presència valenciana:
Vicent Peset i Cervera, president d'honor.*

En 1913, se celebrà, doncs, el Primer Congrès de Metges de Llengua Catalana a la Facultat de Medicina de Barcelona i en fou el president el professor Miquel Àngel Fargas i Roca (1858–1915), catedràtic d'obstetrícia i ginecologia i autor del primer tractat de ginecologia publicat a Espanya.

Els dies 22, 23, 24 i 25 de juny, tingueren lloc les sessions del Congrès. Al discurs del president, es posà en evidència l'objectiu fonamental d'aquestes reunions científiques: «certament que per a fer ciència... deu emplearse aquella llengua que més sigui l'exteriorització fidel d'aquel treball científic... I això sols ho permet la llengua pròpia.» Però cal no interpretar aquesta afirmació com un localisme casolà; en una altra part del discurs, no té cap reserva a reconèixer que: «Dels diferents llenguatges que usen les col·lectivitats humanes, n'hi ha un cert nombre que, sigui pel nombre d'individus que l'usen, sigui perquè aquests porten davantera en l'avenc científic, serveixen no solament com a instrument de treball, sinó com a medi de divulgació i d'universalització. Aqueixes llengües, generalment poques, són acceptades com a adoptives pels homes de ciència que's serveixen d'elles com a instrument de relació i difusió internacionals.»²

El desig regeneracionista és evident. No es tracta de reivindicar un fet que ja existeix, sinó de conscienciar-se que aixecant el nivell de les persones que utilitzen un llenguatge aquest serà respectat per altres comunitats: «els homes que la posseeixen (la llengua) i amb son treball l'exalten i divinisen, posanla per damunt de les altres a força de lograr qu'ella sia capdavantera del progrés.»³ Les intencions són perfectament explicables si, com hem dit, el nombre de metges que col·laboraren al moviment políticocultural dels primers anys del nou-cents és autènticament important.

Pel que fa al País Valencià, és clar que la situació política del valencianisme i la integració dels metges en aquests problemes determinaran el caràcter en què els professionals de la medicina respondran a la convocatòria del Primer Congrès. Es pot dir que la presència de metges valencians al Congrès fou qualitativament de gran importància i quantitativament molt significativa, tenint en compte la situació valenciana. Un grup de gran prestigi al País Valencià col·laborà a les ponències i, a més, el doctor Vicent Peset i Cervera en fou nomenat president d'honor pel Cos Mèdic de València. El nombre de valencians desplaçats a Barcelona per assistir al Congrès fou de set metges i de Tomàs Peset i Aleixandre, veterinari municipal de València. Cal insistir, però, que entre els metges hi havia figures tan destacades com Faustí Barberà, Joan Baptista Peset i Aleixandre, Josep Rodrí-

guez Pertegàs, el prestigiós hematòleg crevillentí Francesc Mas i Magro, etc.

Els metges valencians i el nacionalisme de principi de segle. La unitat idiomàtica, indiscutible

L'acollida favorable a la idea i als objectius del Congrés, per persones tan distingides en l'ambient de la medicina valenciana, obeïa, sens dubtes, a una revaloració de l'idioma autòcton i a un plantejament polític i cultural aliè al centralisme imperant. Certament, aquest grup de metges participants al Congrés formaven part de la burgesia valenciana, que, com ha estudiat Alfons Cucó, fou en gran part la responsable de l'enfonsament dels moviments nacionalistes al País Valencià,⁴ contràriament al que succeí a Catalunya. Cal tenir present, però, que fonamentalment es tractava d'acceptar un fet de què persones de l'altura intel·lectual com les esmentades no podien dubtar: la unitat de la llengua que és parlada a Catalunya, les Illes i el País Valencià, i la necessitat de la seua promoció cultural i científica; en resum, el que hem vist que Fargas i Roca proposa com a finalitat principal del Congrés.

Lo Rat Penat i València Nova

Algun metge valencià ja s'havia integrat al moviment renaixentista que protagonitzaren Teodor Llorente (1836–1911) i Vicent W. Querol (1837–1889). Possiblement en siga Fèlix Pizcueta (1837–1890), metge de gran renom a la ciutat de València, el representant més notori. És significatiu, però, que, mentre que la seua ideologia política era progressista, considerava tot allò referent a la llengua i a l'erudició valenciana com una mera efusió sentimental.⁵ Contra aquesta tònica, intentarà lluitar Carmel Navarro (1848–1893), més conegut per Constantí Llombart, jove participant en l'aldarull cantonal de València en 1837 i que fundaria Lo Rat Penat en 1878 per a ser el casal de tots els literats valencians, tant els patricis moderats com els petits burgesos i menestrals, i d'altres joves de condicions socioeconòmiques semblants. Contra el desig de Llombart, Lo Rat Penat va caure aviat en mans del patriciat urbà (Pizcueta entre d'altres) i, en paraules del professor Sanchis Guarner, «prengué un fort caràcter felibre, això és: enyoradís i apolític, és a dir, immobiliista. Molt enjorn, ja l'any 1890, Lo Rat Penat es trobava en franca decadència».⁶ La paternal protecció de Llorente, que s'estengué fins als primers anys del segle xx, havia fet fracassar el projecte de Llombart. No ens pot estranyar, doncs, que, en 1904, un grup de joves trencàs obertament amb Lo Rat Penat i palesàs la seua intenció de fer un valencianisme nacionalista i no gens literari i joefloralesc. Amb l'aparició de la societat València Nova, havia sorgit el valencianisme polític.⁷

L'abisme que separava una societat de l'altra s'agreuja quan des de València Nova s'estenia l'afany de criticar fins la mateixa medul·la del ratpenatisme: «I vagen obrint els ulls els veraders regionalistes de Lo Rat Penat, sucursal de *Las Provincias*, Llombart va posar per lema... "pel fil traurem lo cabdell". Açó és: "pel fil" de la literatura, de l'art, història i arqueologia valencianes, "traurem lo cabdell" de les reivindicacions polítiques dels drets de València. Però, ho dolor!, el partit conservador, liberal, centralista per essència va posar ses mans damunt les ales del "Rat", i per això no vola... ¿I el cabdell? En la teulà.»⁸

Faustí Barberà: «De regionalisme i valentinicultura».

La filosofia sobre la qual descansava València Nova no era tan nova i original. El mateix Faustí Barberà havia fet una clara defensa del nacionalisme en el discurs pronunciat el 7 de desembre de 1902 a Lo Rat Penat, societat de la qual llavors era vicepresident. El discurs duia per títol «De regionalisme i valentinicultura», i no fou publicat fins a 1910 amb el subtítol de «Discurs vell i comentaris nous».⁹ Per a Barberà no es pot confondre el concepte de Nació i Estat; per a ell, l'Estat «es refereix a l'organització jurídica i política dels pobles», mentre que la Nació fa referència a «son origen i desenvolupament natural durant la Història».¹⁰ I puntualitza: «Mai l'Estat o sa més alta representació tindrà el dret d'absorbir als governats, ni mai un poble té el Dret de llevar-li a un altre sa manera d'ésser ni sa manera de parlar.»¹¹

Figura 79 - Faustí Barberà i Martí (1850-1929), congressista entusiasta

Proposa la creació d'una plataforma que permetés al valencianisme una expansió progressiva, i en aquest sentit defensa la creació de «societats patriòtiques que ens facilitaran els treballs i ajudaran al més complet èxit de la nostra propaganda». ¹² Ell mateix en donà exemple i el 1907 accepta la presidència de la jove entitat València Nova, que fou l'organitzadora de la primera Assemblea Regionalista Valenciana en aquell mateix any. La conclusió del seu programa, el seu objectiu final, serà, en les seues pròpies paraules, «la lliberació autonòmica de la nostra terra». ¹³

Barberà no renuncia, però, a un intervencionisme a nivell d'Estat similar, per altra part, al que propugnava el catalanisme. Partia del supòsit que les regions haurien restat incontaminades del món de la Restauració i, per tant, la solució estava en el recobriment de la seua autonomia. ¹⁴

Els fonaments teòrics sobre els quals descansava València Nova eren inicialment els propugnats pel qui seria el seu president. Però un dels trets característics de l'entitat era la separació que hi havia entre els socis adults i els joves. Les profundes diferències entre socis esclataren amb motiu de la invitació rebuda de la comissió organitzadora del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. L'ala més tradicional de València Nova defensava que: «Creem, sí, que la llengua que parlem s'aparta prou de la catalana per a poder ser considerada com a idioma propi dels valencians; emperò, a ella devem l'orige de la nostra...» ¹⁵

Contra aquests criteris particularistes, les noves generacions, comentant la celebració de Barcelona del Congrés, declaraven que s'hi havia «demostrat plenament l'esperit d'una mateixa raça, d'un mateix poble que, després d'uns quants segles de separació... ha ressorgit potent i avassalladora la unió d'un poble gran...» ¹⁶ La ruptura entre les dues ales era necessària i es produí definitivament en 1908. No hi ha cap dubte que les idees de Barberà estaven molt més prop de les joves generacions valencianistes.

Blasquistes i sorianistes

El moviment solidarista del Principat tingué un gran ressò al País Valencià i afectà en gran manera el desenvolupament de l'embrionari valencianisme polític. La pugna entre «blasquistes» i «sorianistes» manifestada pels seus portaveus *El Pueblo* i *El Radical* reflecteixen les múltiples implicacions ideològiques, polítiques i econòmiques que es barrejaven sota actituds regionalistes i antiregionalistes. Per als blasquistes, Solidaritat Catalana eren «Los enemigos de la agricultura valenciana... la burguesía separatista barcelonesa, frailuna, vetusta, partidaria de la independencia del famoso Principado, piojoso i sanguinario, que dejó marcada en la historia las huellas de una ferocidad fenicia, bárbara, horripilante». ¹⁷

El diari sorianista *El Radical* afirmava, contràriament, que els qui rebutgen les idees solidaristes al País Valencià són els «que siempre estuvieron

entendidos con los gobiernos, los instrumentos de estos... (els que diuen que) sus intereses (els de Solidaritat Catalana) pugnan con la agricultura, como si los intereses de los agricultores catalanes no fueran los mismos que los de los valencianos»,¹⁸

No cal insistir que, en la defensa del que diuen els blasquistes interessos econòmics del poble valencià, s'amaga una política de conseqüències similars al lerroxisme del Principat. El 18 de juny de 1907, V. Ballester Soto publicava a *El Pueblo* una diatriba antivalencianista que no té rebuig: «¿De donde sacan estos señores valencianistas que aquí puede haber sentido regionalista...? ¿Acaso ha tenido Valencia historia propia que haya delineado su personalidad...? Estamos todos en el secreto, ni historia, ni literatura, ni lengua, ni nada.»¹⁹

D'altra banda, el que Alfons Cucó ha qualificat al seu estudi «com a incompleta burgesia valenciana de la Restauració», tan ben representada per la Federación Agrícola de Levante, no té escrúpuls a sacrificar la seua identitat, en tant que burgesia del País Valencià, i propugnar un solidarisme econòmic sota pretext de realisme i que tan sols reflecteix el fracàs del seu servilisme sucursalista. El seu portaveu, el diari *Las Provincias*, procura introduir el terme «Levante» com un fet «que desborda antiguas limitaciones históricas y rectifica añejos errores de los reyes que, mediante pactos de familia, dislocaban la posición del reino de Murcia».²⁰ És curiós que aquests mateixos grups, així com altres procedents del blasquisme, quan no poden rebutjar el valencianisme perquè seria mancar d'instint polític, s'aixequen com a defensors «de las esencias valencianas» i del «regionalismo bien entendido».

L'Assemblea Regionalista Valenciana

A pesar d'una situació tan delicada, l'Assemblea Regionalista Valenciana es va celebrar amb pocs incidents i amb l'assistència d'un grup de solidaristes desplaçats del Principat amb tal motiu. Si les conclusions de l'Assemblea no foren massa espectaculars, les conseqüències van tenir interès: el valencianisme havia abandonat els seus reductes minoritaris i al seu entorn es creava un cert ambient i una certa expectació.

La difícil biografia del Dr. Faustí Barberà: mestre, músic, historiador i polític

La participació de Faustí Barberà en els esdeveniments que hem comentat ens demostra que fou, a més d'un metge prestigiós, un valencià preocupat i compromés en el retrobament del seu país. La seua participació activa en els dos primers Congressos de Metges de Llengua Catalana, no és més que una resposta coherent en el context de la seua defensa del nacionalis-

me. Però no sols va participar-hi, sinó que va fer ús del seu prestigi per tal que el nombre de congressistes procedents del País Valencià fos quelcom més que testimonial.

La complexa personalitat de Barberà tan sols es pot comprendre coneixent la seua difícil biografia.

Faustí Barberà i Martí (1850–1929) fou el novè i darrer dels fills de Víctor Barberà Expósito, mestre d'escola a Alaquàs (l'Horta), i de Faustina Martí. Les primeres lletres, les estudià amb son pare i, posteriorment, va assistir com a extern a les Escoles Pies. A les cinc de la matinada recorria a peu els més de sis quilòmetres entre Alaquàs i València. Després de la mort de son pare, el substituï a l'escola, i era, al mateix temps, l'organista de l'església i director de la Banda Nova de música. En aquest període, inicià els estudis de medicina, amb el desplaçament diari a València —com de xiquet— per a tornar a casa al capvespre. D'aquesta forma, compagina els estudis de medicina amb l'activitat de mestre fins a 1872, que és quan guanya l'oposició d'alumne intern de clíniques i s'instal·la ja definitivament a València. Al setembre de 1875, va obtenir el grau de llicenciat i, a l'octubre del mateix any, fou anomenat metge de Sedaví.²¹ Durant aquest període, publicà alguns articles a la *Crònica mèdica* i al *Progreso ginecológico* i va preparar la tesi doctoral sobre «La Malaria», que va defensar en 1879. Barberà viatjà amb assiduitat a l'estranger: en 1894 a Viena, en 1897 a París i a Burdeos, en 1900 a París de nou amb motiu del XIII Congrés Universal de Medicina, etc. Ell mateix havia afirmat que, per a traure la medicina espanyola de la mediocritat en què es trobava, era fonamental estudiar els països on es produïa l'avanç.²²

Tota la seua activitat professional està marcada per una dedicació entusiasta a la clínica, plantejada amb una metodologia rigorosament científica. Una de les actituds que més criticava als seus col·legues era la de no adonar-se que la pràctica mèdica hauria de ser tan rigorosament plantejada com un treball de laboratori. En aquest sentit no dubta a criticar durament la classe mèdica per la seua frivolitat. En 1902, quan comenta l'acte commemoratiu del LXII aniversari de l'Institut Médico Valenciano, diu amb recança: «En Valencia, donde contamos con centenares de médicos y Facultad de Medicina..., presencié el hecho lamentable y hasta vergonzoso de que fuéramos sólo diez y ocho concurrentes al acto, y que esta cifra se descompusiera en doce, que conté en el estrado y seis!! en el público... Ni uno solo de los alumnos de la Facultad tuvo el buen pensamiento de asistir... ni tampoco a ninguno de los muchos médicos, que a esa hora estarían quizás de tertulia y perdiendo el tiempo... Con este apartamiento de la reunión científica, fiel compañero general del abandono del libro y del folleto, se va directamente en alas de la vanidad a hechos escandalosos... La clase médica no tendrá la consideración y el respeto debido sin que por su ilustración se haga digna de ella: si la cultura y la honradez gobiernan sus actos,

merecerà la atenció de todo el mundo; si se aparta de estos derroteros, sus miembros quedarán reducidos al papel de simples curanderos o algo peor, y el sagrado ministerio social del médico sin prestigio ni miramientos, vendrá reducido al simple ganapán y sin que baste a reintegrarle las colegiaciones forzosas ni otras cábalas que desde lo alto aspiren, al menos nominalmente, a la rehabilitación profesional.»²³

Barberà insisteix constantment en la seua idea «regeneracionista». La gran activitat com a publicista, l'organització en 1891 del 1r Congrés Mèdic Regional a València, la fundació de la *Revista Valenciana de Ciències Mèdiques* en 1899 per a pal·liar l'enfonsament del *Boletín del Instituto Médico Valenciano*, etc. formen part de la seua contribució a l'esforç de procurar una classe mèdica amb un nivell acceptable. En aquesta mateixa línia, es va preocupar per incorporar les novetats i els avenços clínics d'interès. És conscient de la necessitat d'una reforma profunda de l'ensenyament de la medicina, per més que no confie massa en la situació actual. En 1911, quan Amali Gimeno intentà modificar el currículum de medicina, comentava Barberà: «Aspiración es ésta nobilísima, propia de un maestro inteligente como el doctor Gimeno... pero es sueño de oro e ideal quimérico en la casi totalidad de los casos. Tan quimérico acaso como podría serlo el propósito de que el profesorado fuera a clase movido por el fuego santo del amor a la ciencia... No señor ministro, no. Los catedráticos seguirán asistiendo a clase en los últimos días y las horas justas de obligación; y los alumnos, que todo lo observan, seguirán copiando y asistiendo también para llenar un deber académico y... por sacar adelante un curso y obtener un título.»²⁴

La progressiva decepció de Barberà per motivar l'afany científic de la classe mèdica, fonamentalment la valenciana, li fa exclamar un any més tard, en 1910, en comentar el III Congreso Español de Otología: «se trabajó mucho. Tanto, que en ocasiones creí no estar en España.»²⁵

Junt a aquests aspectes purament professionals, existeix també una projecció social molt important des de la seua situació de metge. La seua participació molt activa en el problema de la lepra i en la construcció d'una leproseria a Fontilles (Marina Alta) i sobretot el seu interès per l'ensenyament dels sordmuts. Precisament el seu mètode «oral pur» per a ensenyar els sordmuts va obtenir l'acceptació internacional al Congrés de Chicago en 1896. Desde 1887, Barberà tenia interès pel sistema d'educació de sordmuts, fins al punt que si fou l'introduïdor a València de l'hipnotisme i de les tècniques de psicoteràpia va ser perquè el primer Congrés de Sordmuts celebrat a Nancy el 1885 va insistir en la importància pedagògica de l'hipnotisme.²⁶

Un aspecte de gran interès en l'activitat de Barberà és la seua preocupació pels temes històrics, fins al punt que, al període més fèrtil de la seua vida, 1899-1917, el nombre de treballs d'història sobrepassa quantitativament els purament mèdics. També en aquesta matèria demostrà ser un met-

ge europeu. Ell fou, per a Josep Rodrigo Pertegàs, el cap indiscutible de la historiografia mèdica valenciana, *mecenes que acollia, a la revista que havia fundat, els treballs del metge i historiador Rodrigo*. Ultra tot això, quan Barberà es pregunta el perquè de la mala situació de la medicina espanyola, recorre a la Història per a respondre a la interrogació. Com R. Virchow (1821–1902) o C. A. Billroth (1829–1894), l'interès per conèixer els «precedents» de la medicina que ells practicaven el féu desplaçar-se progressivament als estudis històrics. En 1915 i amb motiu d'un discurs apologètic del valencià del segle XVI mossén Manuel Díez, Barberà defensa públicament la necessitat de l'estudi de la història de la medicina: «Termino el señor Barberá... insiendiendo que la corporación elevase a los Poderes Públicos súplica para que en cada Facultad española de Medicina fuera explicada la historia de la respectiva Medicina como se hace en cualquier otra especialidad de las ya incluidas en los programas generales de la enseñanza presente.»²⁷

Faustí Barberà al Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana

La participació de Faustí Barberà al Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana fou veritablement entusiasta, i abans d'iniciar la seua exposició de caràcter històric declara amb satisfacció d'home nacionalista el desig «que este fet de renaiximent col·lectiu d'intel·lectuals siga com la aubada del renaiximent integral de la raça...».²⁸ Ultra la seua participació, el seu paper de ferment entre els metges valencians assistents al Congrés és indiscutible; així ho afirma el Dr. Ramon Vila i Barberà a la ponència de viscosimetria: «Mes, amb tal empenyo m'invità nostre benivolgut company En Faustí Barberà amb tal insistència m'alentà l'exemple d'altres volgodíssims amics, que no poguí menys que rendirme a llurs prec, eixir de mon retraïment i decidir-me a trencar una llança en aquesta augusta ocasió».²⁹

Quatre presidents d'honor valencians

Al comitè d'honor apareixen com a presidents d'honor quatre il·lustres valencians: el Dr. Marià Batllés i Bertran de Lis, degà de la Facultat de Medicina de Barcelona; el Dr. Vicent Peset Cervera, catedràtic de Terapèutica de la Facultat de Medicina de València; el Dr. Pere Esquerdo, pel Cos Mèdic de l'Hospital de la Santa Creu, i el Dr. Salvador Cardenal, pel Cos Mèdic de l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona.

El doctor Batllés havia nascut a València en 1845 i s'hi llicencià en Medicina. Després de ser Director de Sanitat del Port (1871), va guanyar la Càtedra d'Anatomia de la Universitat de Granada (1878) i va passar per trasllat a la de Barcelona (1879), ciutat de la qual fou tinent d'alcalde (1890), membre de la Diputació (1898) i dues vegades governador civil interí. El doc-

tor Batllés pronuncià part del seu parlament en castellà i en la resenya de l'acte inaugural es comenta: «Acabà son parlament en valencià, pronunciant un període que, per lo sentit, extremí a l'Assemblea, desitjant al Congrés una prosperitat il·limitada.»³⁰ És clar que el cronista no es fa qüestió de noms quan es refereix a la llengua del doctor Batllés, entre altres coses perquè ningú hi dubta que això que parla el metge i catedràtic valencià és la mateixa llengua del Congrés.

El president d'honor pel Cos Mèdic de València és Vicent Peset Cervera (1855–1945), una de les figures mèdiques més importants al País Valencià en el període contemporani. Estudià medicina i ciències físiques i químiques a la Universitat de València, i obtingué el grau de doctor en 1875 i 1879 respectivament. Més tard, fou professor de química del Laboratori Municipal i, per curt temps, director del Laboratori Judicial de Madrid. Finalment, catedràtic de Terapèutica de la Universitat de València. És el responsable major de la introducció de tècniques, eines i avenços de la ciència contemporània en la medicina valenciana: la radiologia, tècniques per a l'anàlisi de diversos aliments, va donar el primer llistat d'aliments fosforats, etc. Va dur a cap una intensa llavor experimental i també docent. Però, ultra tot això, va dictar els primers cursos de doctorat d'Història de la Medicina a la Universitat de València. La seua obra és nombrosa i d'una qualitat indiscutible. Fou un ciutadà tan estimat que en 1931 el nomenaren fill predilecte de la ciutat de València.

El doctor Peset Cervera no es limità a assistir al Congrés com un membre honorari, sinó que també hi pren part molt activa amb la col·laboració del seu fill Joan Baptista Peset i Aleixandre. Ambdós presentaren el treball sobre la importància i les dificultats en la pràctica de tot allò relatiu a química legal de la sang.³¹

Joan Baptista Peset i Aleixandre, científic compromès

El doctor Joan Baptista Peset i Aleixandre (1886–1941) es doctorà a la Universitat de València en 1907, de medicina; en 1908, de ciències químiques i, en 1909, de dret; havent-se ja graduat de perit químic en 1901 i de perit mecànic en 1902. Posteriorment i pensionat per la Junta per a l'ampliació d'estudis va treballar als laboratoris de Fresenius a Wiesbaden i amb Ogier a París. En 1910, va guanyar per oposició la Càtedra de Medicina Legal i Toxicologia de la Universitat de Sevilla, on va dirigir el Laboratori Bacteriològic Municipal i fou comissionat per l'Ajuntament en 1912 per tal que estudiàs a París la vacuna antitífica. El 1916, passà a exercir la Càtedra de Medicina Legal a la Universitat de València i es fa càrrec de la direcció de l'Institut Provincial d'Higiene, i construeix a les seues expenses un edifici per a tal fi. En 1918, és anomenat «honoris causa» de la Société Thérapeutique de la Facultat de Medicina de París pel seu treball «Vacunació

Figura 80 - Joan Bta. Peset i Alexandre (1886-1941), científic compromès

antifílica en España». Fou membre de diverses societats científiques nacionals i internacionals, degà de la Facultat de Medicina de València (1930-1931), vice rector de la mateixa universitat (1931-1932) i rector (1932-1934). És autor de nombrosos treballs sobre medicina legal, toxicologia, bacteriologia i epidemiologia, recollits tots al número 89 de maig de 1935 de *Crònica Mèdica*, dedicat al seu homenatge.

El doctor Joan Baptista Peset fou un intel·lectual compromès en els problemes de la societat valenciana del seu temps. Com diu Lluís Aguiló Lúcia, «l'actitud del Dr. Peset davant de les eleccions del 1936 —amb un plantejament gramscian del paper de l'intel·lectual— posa també de relleu la necessitat que la Universitat deu ésser sempre en contacte amb la societat».³²

Va encapçalar a València la candidatura del Front Popular en 1936 i guanyà l'elecció d'una manera destacada (84.106 vots). Aquesta dedicació li costaria la vida quan va ser afusellat pels franquistes en 1941 a Paterna, després de llargs mesos de condemna a mort, malgrat les gestions tendents a evitar la seua mort i que van resultar infructuoses. El Congrés de Cultura Catalana (1976), en el primer acte públic celebrat al País Valencià, va homenatjar, per primera vegada, després de la guerra civil, el Dr. Peset, com una de les figures més respectades de la Universitat de València.

Pere Esquerdo, Salvador Cardenal, Tomas Peset, Francesc Mas i Magro

Els altres dos presidents d'honor al Primer Congrés, tots dos valencians, ja ho hem dit abans, foren els doctors Esquerdo i Cardenal. En Pere Esquerdo i Esquerdo, president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Barcelo-

na (1884–1888), va nèixer a la Vila Joiosa (Marina Baixa) en 1852. Estudià el batxillerat a Alacant i la llicenciatura en Medicina a Barcelona. Fou president dels Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu i formà part de la Junta de Sanitat en 1885.

El Dr. Salvador Cardenal i Fernández (1852–1927) va nèixer a València i estudià Medicina a Barcelona. Després de realitzar diversos estudis a l'estranger fou nomenat cap del Departament Anatòmic i metge de la Casa de la Caritat de Barcelona. En 1897, és designat per a director de l'Hospital del Sagrat Cor de la mateixa ciutat i, en 1922, catedràtic honorari de la Facultat de Medicina. És el principal responsable de la introducció a Espanya del mètode antisèptic i, ja en 1890, la reina d'Anglaterra li concedeix el títol de membre d'honor del Col·legi de Cirurgia Anglès.

Altres ponents valencians al Congrés foren el Dr. Tomás Peset i Aleixandre (1889–1962), veterinari i també fill del Dr. Vicent Peset, que participà en el tema d'«Hematologia comparada»,³³ i el crevillentí Francesc Mas i Magro (1879–1958), que presentà dos treballs de gran qualitat: «La leucocitosi leucoblàstica-promielocítica»³⁴ i «La parasitologia de quelques febres palúdiques irregulars».³⁵ El doctor Mas i Magro va nèixer a Crevillent (Baix Vinalopó), fou deixeble de Cajal i des de 1903 es va interessar per l'hematologia i es va especialitzar en aquest camp a l'Institut Pasteur de París i a Berlín. La seua principal aportació consisteix a defensar l'origen viròtic de la leucèmia.

A més de les persones ja esmentades hi assistiren alguns congressistes també valencians. La personalitat més destacada és, potser, Josep Rodrigo Pertegàs (1854–1930), ja esmentat abans com a amic de Faustí Barberà, i un dels estudiosos més importants de la història de la medicina valenciana. Amb ell hi estigueren també com a congressistes Miquel Martí i Sánchez i Rafael Tutó i Morell.

Faustí Barberà, president d'honor del Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana. Elogi del pare Jofré

El Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana se celebrà a Barcelona, en la Facultat de Medicina, com l'anterior. En fou nomenat president el Dr. Freixas i Freixas (1860–1933), destacat membre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. Però aquest Segon Congrés ja no l'organitzà l'Acadèmia, sinó l'Associació General de Metges de Llengua Catalana. La idea fou del doctor Fargas i Roca per tal que els Congressos següents fossen el punt de convergència de totes les societats mèdiques dels països de llengua catalana. Al seu discurs inaugural, el doctor Joan Freixas remarcà aquesta idea: «L'Associació ha procurat que'n aquesta festa de les Ciències Mèdiques de Llengua Catalana, hi comparaguessen, hi portessen els cabals científics llurs representants de tots els pobles on és parlada. De València, d'Aragó, i de Mallorca n'ha vingut un bon contingent...»³⁶

Al Segon Congrés s'adheriren les tres diputacions valencianes i el president d'honor pel Cos Mèdic de València fou Faustí Barberà. L'activitat de Barberà en aquest Congrés fou més intensa encara que en el primer; hi presentà un treball històric sobre la profilaxi de la tuberculosi, una cartilla anti-leprosa popular, el seu mètode per a tractament pedagògic dels sordmuts i va fer l'elogi del beat Joan Gilabert Jofre en una sessió extraordinària.³⁷

Al Congrés tingué lloc una exposició annexa que organitzà un comitè presidit pel ja esmentat Marià Batllés i Bertran de Lis. La finalitat era inventariar els texts mèdics escrits en català, i el primer volum, que de fet fou el catàleg de l'exposició, constituí la *Bibliografia medical de Catalunya*. El Dr. Barberà va col·laborar a l'exposició aportant-hi reproduccions fotogràfiques de manuscrits i impresos, i alguns originals de la seua propietat.³⁸

En aquest Congrés, també hi va prendre part el doctor Joan Baptista Peset i Aleixandre amb un treball sobre vacunació mixta antitífica i antimelitoecòcica³⁹ i el doctor Mas i Magro, amb un estudi microscòpic de l'eritrocitogènesi normal en la medulla òssia dels mamífers.⁴⁰ Hi presentaren també treballs els doctors Pau i Rafel Colvée Reig,⁴¹ Josep Wieden Portillo i Eduard Wieden Viñarta.⁴² Hi assistiren com a congressistes els metges valencians Montoro, Antoni Romero, Rafel Vilar Sancho, Rafel Tutó Morell i Jaume Torrent Roig.

Manuel Corachan, al Quart Congrés. El Diccionari de Medicina

*Fins al Quart Congrés, celebrat a Girona, en 1921, no apareix cap personalitat valenciana rellevant. En aquest Congrés, actuà com a secretari Manuel Corachan García (1881–1942). El doctor Corachan havia nascut a Xiva (la Foia de Bunyol) i estudià a Barcelona, on va desenvolupar tota la seua activitat professional. La vinculació de Corachan amb el País Valencià, fonamentalment amb la seua ciutat nadiua, era entrançable i no va trencar-ne mai els lligams: la visitava sovint i la protegia amb generoses donacions. Al Sisè Congrés, celebrat a Barcelona, el 1930, després d'haver-se interromput durant set anys per la prohibició de Primo de Rivera, que considerava subversiva la utilització del català, se li va encarregar, a Corachan, que encapçalàs un grup de professionals de la sanitat i de filòlegs amb la finalitat de construir un *Diccionari de Medicina*, treball que va presentar acabat en el Novè Congrés, celebrat a Perpinyà el 1936.⁴³*

Josep Simon i Barceló, vocal valencià al Novè Congrés (Perpinyà, 1936). S'hi proposà el doctor Corachan com a president del Desè Congrés, a celebrar a València

En aquest darrer Congrés, la representació valenciana l'ostenta Josep Simon i Barceló, que hi figura com a vocal. És precisament al Novè Congrés quan

es decideix fer el pròxim a la ciutat de València i nomenar-ne president el Dr. Corachan.

L'Assemblea General Ordinària va tenir lloc el dia 27 de juny de 1936, abans de cloure el Novè Congrés. La proposta va partir de Llorenç Rubio, que llavors era conseller municipal i delegat de l'Ajuntament de la ciutat del Túria. Les raons de Rubio per a fer tal proposta eren els vincles que unien Catalunya i el País Valencià i recordar que justament l'any 1938 es complia el setè centenari de la conquesta de València per Jaume I. El canvi que aquesta proposta significava al municipi valencià era extraordinàriament interessant: de rebutjar la corona de ferro oferta a l'estàtua de Jaume I pels catalans assistents a l'Assemblea Regionalista Valenciana, en 1907, ara, es venia a reconèixer des del mateix ajuntament la comunitat lingüística i cultural de parla catalana. La iniciativa comptà amb el suport d'August Pi Suñer i fou acceptada per aclamació.⁴⁴ Rubio va entrar a formar part de la Junta substituïnt Josep Simon.

Corachan es trobava en aquells moments al punt àlgid del seu prestigi no sols professional, acadèmic i social, sinó també polític. Gaudia d'una merescuda fama com a cirurgjà i havia estat president de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques; dirigia el servei de cirurgia a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, amb la categoria de professor lliure de Patologia i Clínica Quirúrgica de la Universitat Autònoma de Barcelona; des de maig de 1936, era conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya i com a representant del govern autònom pronuncià un discurs al Novè Congrés de Perpinyà.⁴⁵ En el seu discurs, Corachan es declarà irreductible valencià, i referint-se a la llengua manifestà: «No pretenc cantar una pàtria; només vull exaltar una llengua comuna que no és patrimoni exclusiu dels valencians, o dels mallorquins, o dels catalans, o dels rossellonesos, sinó que és de tots i de cada un de nosaltres... Honorem-la nosaltres en aquestes reunions i procurem sempre enaltir-la i prestigiar-la per la consistència i pel valor del nostre treball i del nostre esforç científic».⁴⁶ Com es pot veure, els plantejaments del doctor Fargas i Roca al Primer Congrés continuen preocupant els metges de llengua catalana. En síntesi, es manté la clara consciència que una llengua val tant com els homes que la parlen i, en aquest sentit, és fonamental una política de regeneració científica.

El 14 de juliol de 1936, es reuní la nova Junta Directiva i, pocs dies després, s'insurreccionava part de l'exèrcit i començava la guerra civil espanyola, preludi de la llarga dictadura franquista que condemnà totes les llengües no castellanes a una sàdica persecució.

1976. Es reprenen els Congressos on foren interromputs: Perpinyà

La mort de Franco el 1975 va demostrar que quan el poble no vol, una llengua no mor, i pel setembre de 1976 es van reprendre els Congressos de

metges i biòlegs de llengua catalana. Pel seu simbolisme, es va elegir la ciutat de Perpinyà, on es van interrompre les seues celebracions. L'assistència de valencians fou nombrosa, potser la més nombrosa de tots els Congressos, i jo diria, com a testimoni, que la més entusiasta. En foren membres d'honor la Facultat de Ciències Biològiques de València, els Col·legis de Metges d'Alacant, Castelló i València... Però això ja és història recent que ha de ser analitzada després de sedimentar-se i en el context d'aquells moments en què semblava que el poble valencià, per fi, iniciava el camí del seu retrobament.

NOTES

1. CASASSAS, O. *La medicina catalana del segle xx*. Barcelona, Ed.62. 1970.
2. «Els Congressos de Metges de Llengua Catalana», *Tribuna Mèdica*, 23/26.10.1976, p. 24.
3. *Ibidem*.
4. CUCÓ, A. *El valencianisme polític (1874-1936)*. València, Barbí. 1971.
5. SANGHIS GUARNER, M. *Renaixença al País Valencià*, València, Tres i Quatre, 1968, p. 40.
6. *Ibidem*., p. 51.
7. CUCÓ, A., *op. cit.*, p. 44.
8. GUMIEL ENGUIX, R. «La terra valenciana», *València Nova*, 12, 20.10.1906.
9. Cucó, A., en el llibre abans esmentat, estudia en profunditat el discurs de Barberà. Nosaltres, però, no sols hem utilitzat la publicació impresa, sinó també el discurs manuscrit que es conserva a l'Archivo Rodrigo Periegás (A. R. P.), ubicat a la Càtedra d'Història de la Medicina de la Universitat de València. Així mateix, hem consultat altres documents manuscrits directament relacionats amb el pensament polític de Barberà. Cal destacar, per exemple, el discurs pronunciat el 1903 a un grup de treballadors catòlics, en el qual intentava analitzar «La causa i lo remei del decaïment d'Espanya».
10. BARBERÀ, F. *De regionalisme i valenticultura. Discurs vell i comentaris nous*, València, 1911, p. 38.
11. *Ibidem*.
12. BARBERÀ, F., *op. cit.*, p. 22.
13. *Ibidem*, p. 44.
14. BALAGUER PERIGÜELL, E. «Medicina y política en la Valencia de la Restauración: La obra de Faustino Barberà Martí (1850-1924)», *Med. Esp.*, 66, 138-149 (1971), p. 144.
15. «I Congrés Internacional de la Llengua Catalana», *València Nova*, 12, 20.10.1906.
16. «Regionalisme», *València Nova*, núm. 13, 6.11.1906.
17. «La lepra catalanista», *El Pueblo*, núm. 5,447, 11.05.1907, citat per Cucó, A., *op. cit.*, p. 58.
18. ESCUDER, J. M. «Regionalismo», *El Radical*, núm. 1.495, 17.04.1907, citat per Cucó, A., *op. cit.*, p. 59.
19. BALLESTER SOTO, V. «El Dr. Faustino, Mínimo y Gasparo, o les naus de Barcelona y la flauta solidària», *El Pueblo*, núm. 5,485, citat per Cucó, A., *op. cit.*, p. 63.
20. IRANZO BENEDITO, M. «La Asamblea Regional Valenciana. Apelación a la realidad», *Las Provincias*, 19.06.1907.

21. El tribunal de llicenciatura estava format per: Ferrer i Viñeta, Peregrí Casanova i Crous i Caselles (A. R. P.).
22. BARBERÀ, F. *Sesión apologética dedicada al doctor don Tomás Villanueva Muñoz Poyanos*, València, 1888, p. 20.
23. BARBERÀ, F. «El Instituto Médico Valenciano», *Rev. Val. Cien. Méd.*, 4, (1902), p. 142-144.
24. BARBERÀ, F. «La reforma de la Instrucción Pública», *Rev. Val. Cien. Méd.*, 13, (1911), p. 369.
25. BARBERÀ, F. «El Congreso Español de Otorrinolaringología», *Rev. Val. Cien. Méd.*, 12, (1910), 125-127.
26. BALAGUER PERIGÜELL, E. «Las ideas psiquiátricas en la Valencia del siglo XIX», València, Tesis de Licenciatura, 1969; «Del magnetismo animal al hipnotismo en la Valencia de siglo XIX», *III Cong. Nac. Hist. Méd.: Actas*, València, 1971, vol. II, p. 423-432.
27. BARBERÀ, F. «Discurso apologético del valenciano del siglo XV Mosén Manuel Díez», Ms. (ARP).
28. BARBERÀ, F. «Un hematòleg valencià del segle XV», A: *Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana: Llibre de Ponències i Comunicacions*, Barcelona, 1913, p. 33. Vegeu també DANON, J. «Notas históricas sobre los Congresos médicos», *Med. Hist.* 2a. època, núm. 51, 1975, p. 29.
29. VILA I BARBERÀ, R. «La viscosimetria sanguínea en ses relacions amb la hemovoluminimetria», A: *Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana: Llibre de Ponències i Comunicacions*, Barcelona, 1913, Cap. III.
30. «Acte Inaugural», idem, p. 27.
31. PESET, V. I PESET, J., «Bosqueig crític de l'Hematoquímia legal», idem, Cap. VII.
32. AGUILO LUCIÀ, L. «Notes sobre l'actuació política d'En Joan Peset», A: *Estudios dedicados a Juan Peset Aleixandre*, València, Universitat de València, 1982, T. I, pàgs. LIII-LXI.
33. PESET I ALEIXANDRE, T. «Hematologia comparada», A: *I Congrés de Metges de Llengua Catalana*, Barcelona, 1913, Cap. VI.
34. MAS I MAGRO, F., «La leucocitossi Leucoblàstic-promielocítica», Idem, cap. II.
35. Idem, cap. VII.
36. «Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana», *Tribuna Médica*, 23/26.09 1976, p. 31.
37. BARBERÀ, F. «Profilaxis de la tuberculosis», A: *2n Congrés de Metges de Llengua Catalana. Llibre de Ponències i Comunicacions*, Barcelona, 1917, p. 219; «Defengamse de la lepra!», Idem, p. 513; «Lo tractament pedagògic dels sordsmuts», Idem, p. 541; («Elogi del beat Joan Gilabert Jofre»), Idem, p. 589. És en aquesta ocasió quan presenta la seua cartilla contra la lepra, fet al qual ell donarà gran importància després: «Cartilla antileprosa popular presentada al II Congrés de Metges de Llengua Catalana», *Rev. Val. Cien. Méd.*, 19, 209 (1917).
38. *Bibliografía Medical de Catalunya*, Barcelona, 1918, pàgs. XXI i XXX.
39. PESET, J. «La vacunació mixta antitífica i antimelitococcica sembla la més adequada per a la nostra regió», A: *Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana Llibre de Ponències i Comunicacions*, Barcelona, 1917, p. 184.
40. MAS I MAGRO, F. «Estudis microscòpics sobre la eritro-citogenesi normal en la medula òssia de qualques mamífers», Idem, p. 255.
41. COIXEE, R. «Tractament de les bronquitis cròniques per una vacuna mixta», idem, p. 246; COIXEE, P. «Bacterioteràpia en les neuràlgies i neuritis», idem, p. 303.

42. WIEDEN I PORTILLO, J., WIEDEN I VIÑARTA, E. «Esclerotomia ab. externo del Dr. Foroni, de Génova. Modificacions en l'instrumental i indicacions i avantages d'aquesta intervenció de la catarata. Tècnica que nosaltres empleiem en l'actualitat». Idem, p. 367.
43. CORACHAN, M. *Diccionari de Medicina*. Barcelona, Salvat Editors, S.A. 1936.
44. MARI BALCELLS, V. J. «El proyectado X Congreso de Médicos y Biólogos de Lengua Catalana, Valencia, 1938». En: *VII Congre. Nac. Hist. Med.; Actas*. Alacant, 1984, vol. III.
45. MARI BALCELLS, V. J. «El Dr. Manuel Corachan García. Su vida. Análisis crítico de su obra». Barcelona, Tesis Doctoral, 1981.
46. «Novè Congrès de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana». *Tribuna Médica*, 23/26.09.1976, p. 73..

L'aportació valenciana als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. De Perpinyà (1976) a Palma (1992)

JOSEP BERNABEU MESTRE

Professor titular d'Història de la Ciència
Director del Secretariat de Normalització Lingüística
Universitat d'Alacant

383

L'aportació valenciana als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, pel que fa als nou primers Congressos (1913–1936), va estar objecte d'una completa anàlisi a través del treball que va publicar el professor Emili Balaguer Perigüell, també President, amb motiu del Dotzè Congrès, que va tenir lloc el 1984 a Castelló i a Benicàssim.¹

Per aquest motiu, la nostra contribució es limitarà, com és lògic, a l'anàlisi dels darrers cinc Congressos. És a dir, des del Desè Congrès, que va tenir lloc a Perpinyà el 1976, al Tatorzè Congrès, que vam fer a la ciutat de Palma el mes de setembre de 1992.

Per a intentar aportar algunes reflexions sobre quina ha estat la presència valenciana en tots aquests Congressos farem referència, breu, en primer lloc, a la situació sociolingüística del País Valencià. En segon lloc, ens ocuparem de l'anàlisi temàtica de l'aportació valenciana, com també dels principals grups i institucions que han estat darrere de les ponències i comunicacions. Per últim, exposarem alguns comentaris sobre el futur dels Congressos de Metges i Biòlegs i allò que poden representar des de la perspectiva valenciana.

Llengua i ciència al País Valencià (1976–1995)

No és aquest el lloc ni el moment per a fer balanç de la situació sociolingüística a les terres valencianes. Tampoc ens considerem les persones més

idònies per a fer-ho. No obstant això, ens ha semblat oportú recuperar el marc ampli de la situació del català al País Valencià, i més concretament en l'àmbit científic, per a poder contextualitzar la quantificació de la presència valenciana en els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana que han tingut lloc en els darrers vint anys.

Fa ara uns mesos, teníem ocasió de participar en la Universitat de Vigo en una taula rodona sobre «Normalització lingüística en les universitats». La casualitat va voler que ens precedira en l'ús de la paraula la representant de la Universitat Politècnica de Catalunya, que argumentant la situació de «normalitat» que vivia el català a la seua institució, renunciava a parlar de normalització. Com pot endevinar el lector, les primeres paraules de la nostra intervenció, en qualitat de representant de la Universitat d'Alacant, van ser per a reivindicar la necessitat de parlar, en el cas valencià, de normalització i, encara més, d'iniciar el procés de normalització.

L'anècdota, que acabem de referir posa de manifest un dels principals determinants en l'anàlisi de l'aportació valenciana als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, l'absència d'un autèntic procés normalitzador del valencià, encara més greu pel que fa a l'àmbit científic i sanitari.

Tanmateix, no es pot negar la influència positiva que la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià, promulgada el 1981, ha tingut sobre l'escolarització, a nivell de l'ensenyament primari i secundari. Els efectes alfabetitzadors són evidents i en aquests moments més del 30% dels universitaris valencians dels primers cursos manifesten saber parlar, llegir i escriure, correctament, el valencià. Però també es cert que l'aplicació de la Llei ha estat limitada fonamentalment a aquests nivells de l'ensenyament, i que ha mancat la seua aplicació a altres esferes, com ara l'àmbit universitari i, sobretot, ha mancat una autèntica política de normalització lingüística dins de la pròpia administració autonòmica.

L'àmbit de la ciència, fonamentalment les universitats valencianes, i l'àmbit de la sanitat, el Servei Valencià de Salut i la Conselleria de Sanitat i Consum, han estat orfes d'un procés de normalització lingüística. Només en el cas de les universitats valencianes, en especial la de València (Estudi General), s'han iniciat activitats importants encaminades a normalitzar l'ús del valencià en els darrers anys, i en molts casos amb la col·laboració de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat Valenciana.

Les persones i els grups que han intentat fer un ús normal del català al seu lloc de treball o en les seues activitats docents i investigadores s'han trobat, en el cas valencià, amb una realitat administrativa i institucional que encara està molt lluny, no ja de considerar prioritària la recuperació d'una llengua i d'una cultura pròpies, sinó tampoc el fet d'assumir la pluralitat lingüística i cultural de la societat on es troba.

Aquesta situació descrita respon, en bona mesura, a l'absència de voluntat política que en matèria de normalització lingüística han mostrat els suc-

cessius governs autonòmics en els tretze anys d'Estatut. Aquesta manca d'iniciativa pot reflectir la crispació que ha viscut i viu la societat valenciana en tot allò referit a la llengua pròpia, que també ha contribuït a empitjorar la situació i a augmentar la indefinició i la inhibició de molts organismes i institucions, com ara els mateixos col·legis de metges. L'argument que es tracta d'una qüestió polèmica ha estat darrere de la resposta negativa a moltes de les sol·licituds d'ajuda, que amb motiu de l'organització dels Congressos de Metges i Biòlegs, s'han adreçat a diferents institucions valencianes en aquests últims anys.

De fet el repàs pormenoritzat dels comitès d'honor, la relació d'institucions col·laboradores, o les cròniques que apareixen als llibres d'actes del Desè, Onzè, Dotzè, i Tretzè Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana reflecteixen la progressiva insensibilitat i inhibició d'institucions valencianes tan fonamentals en el procés de recuperació de la llengua a l'àmbit de la salut i de les ciències de la vida, com són la Conselleria de Sanitat i Consum o els col·legis professionals, entre altres.

Amb motiu del Desè Congrés (Perpinyà, 1976), un grup d'estudiants de la Facultat de Medicina de València presentava una comunicació sobre «Els estudiants i la llengua a la Facultat de Medicina de València»,² i entre les conclusions destacaven el fet que la no-docència en valencià no es podia atribuir a la falta de voluntat dels estudiants, sinó a la manca de política lingüística del centre. Vint anys després, aquesta conclusió manté part d'actualitat, i encara que els esforços de la Universitat de València en matèria de normalització lingüística han estat importants, la Facultat de Medicina de València, com la majoria de facultats i escoles de les quatre universitats valencianes, està molt lluny de poder atendre la demanda de docència en valencià que manifesten els estudiants. En el procés de formació dels professionals de la salut valencians, el català no hi és present, i si li afegim l'absència d'estímuls, quan no la presència d'entrebanca, que trobem en l'àmbit de l'activitat professional, pública o privada, per a fer ciència en català, podem entendre i valorar una mica millor l'aportació valenciana als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

L'aportació valenciana als Congressos de Perpinyà (1976), Reus (1980), Benicàssim (1984), Andorra (1988) i Palma (1992)

La presència valenciana als cinc Congressos que estem considerant ha estat una realitat tant des del punt de vista organitzatiu com de contingut científic: a més de l'organització del Gatorzè Congrés (Castelló-Benicàssim, 1984), els valencians han estat presents a través d'una vice-presidència i de vocalies en totes les comissions organitzadores.³ A més, des del Congrés d'Andorra (1988), Acció Cultural del País Valencià es va sumar a la Societat Catalana de Biologia i l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears com a entitats convocants dels Congressos.⁴

L'aportació científica dels valencians ha estat determinada, com és lògic, per les temàtiques proposades, però ha estat influïda també per les línies de treball desenvolupades pels diferents grups que han participat en els successius Congressos.

Un dels grups que han col·laborat des del Congrés de Perpinyà (1976) ha estat el liderat per Francesc Asensi des de l'Hospital Infantil de la Ciutat Sanitària La Fe de València, que hi va participar en la taula rodona dedicada a la «Dinàmica de la infecció, Infeccions del sistema nerviós en la infància».⁵ La participació valenciana d'aquella taula rodona es va completar amb les comunicacions presentades pel professor Joan Brines i altres col·laboradors de la Càtedra de Pediatria de la Facultat de Medicina de València,⁶ i amb la comunicació presentada per Ferran Martínez Navarro sobre els aspectes epidemiològics de la infecció meningocòccica.⁷

També a l'Onzè Congrés (Reus, 1980), des de la Secció d'Oncologia Pediàtrica del mateix Hospital Infantil de La Fe, van participar amb la coordinació de diferents serveis de pediatria d'hospitals valencians en la ponència sobre «Biologia del càncer».⁸ La participació valenciana en aquesta ponència es va completar amb una comunicació de contingut epidemiològic signada per Ferran Martínez Navarro i altres col·laboradors.⁹

A més del grup de l'Hospital Infantil de la Ciutat Sanitària La Fe de València, un altre grup que ha tingut una participació regular en els Congressos és el col·lectiu d'historiadors de la Medicina i de la Ciència, i de documentalistes, formats a la Càtedra d'Història de la Medicina i a l'Institut d'Estudis Documentals i Històrics sobre la Ciència de la Universitat de València. Així, al Congrés de Perpinyà (1976), van tenir una participació nombrosa en la ponència dedicada a analitzar «la funció social de la medicina», i més concretament en la taula rodona dedicada a estudiar «el pas de la medicina individual a la medicina col·lectiva».¹⁰ Taula en la qual també va participar la secció de sòcio-medicina de la Reial Societat d'Amics del País Valencià.¹¹ Pel que fa al Congrés de Reus (1980), el col·lectiu d'historiadors de la medicina va comptar amb la participació de Francesc Bujosa Homar, en aquell moment professor d'Història de la Medicina a la Universitat de València.¹²

Però, sens dubte, va ser en el Congrés de Castelló-Benicàssim (1984), on més va destacar la contribució científica valenciana i fins i tot hi va haver una representació institucional valenciana prou important.¹³ Destaca també el suport que va donar al Congrés l'escriptor Joan Fuster, que no sols va acceptar la presidència honorífica, sinó que va voler fer-ho palès amb la seua presència física en l'acte de cloenda.

Pel que fa al programa científic del Dotzè Congrés, aquest va comptar amb la participació com a conferenciants dels científics valencians Alfred Giner Sorolla i Josep Vidal Beneyto. Les seues intervencions van abordar aspectes tan suggerents del procés d'emmalaltir com «carcinogènesi, qui-

mica i ambiental; mecanismes, fets i fal·làcies»,¹⁴ o «la malaltia, territori social»,¹⁵

La ponència central del Congrés de Benicàssim (1984), el procés d'emmalaltir, va estar desenvolupada per Ferran Martínez Navarro, en aquells moments director general de Salut Pública en la Conselleria de Sanitat, Seguretat Social i Treball de la Generalitat Valenciana, i Pere Boix Ferrando.¹⁶ Van ser també nombroses les comunicacions presentades a les diferents seccions del Congrés. Destaca la col·laboració de la Secció d'Oncologia Pediàtrica i Secció de Genètica de l'Hospital Infantil La Fe de València, dins de l'apartat de la ponència dedicada a analitzar els aspectes biològics del procés d'emmalaltir.¹⁷ En la secció on la ponència va abordar els aspectes ambientals, coordinada per la professora de la Universitat de València Maria Rosa Miracle, la participació, especialment, des de l'àrea de ciències bàsiques de la Universitat de València (Estudi General),¹⁸ va ser important. Com també ho va ser en la dedicada al sistema sanitari,¹⁹ i a l'entorn social i cultural del procés d'emmalaltir.²⁰

Pel que fa a la participació del estudiants valencians en el Dotzè Congrés (Benicàssim, 1984), a més de tenir lloc la presentació de les Joventuts Mèdiques del País Valencià, la seua col·laboració es va concretar en la presentació de dues comunicacions sobre la situació del valencià a les facultats de Medicina de les universitats d'Alacant i de València,²¹ a la taula rodona que es va dedicar a analitzar «La situació de la llengua a les Facultat de Ciències de la Salut dels Països Catalans. Anàlisi actual i perspectives de futur». *Els resultats que presentaven els estudiants eren el 1984 poc engrescadors.* En la Facultat de Medicina de València consideraven que el català estava «estancat, fins i tot en regressió», i en la d'Alacant els resultats resultaven poc alentadors, tot i reconèixer que «gran nombre d'enquestats comencen a preocupar-se pel tema». Onze anys després, podem afirmar que la presència del català en les dos institucions continua essent testimonial.

El Congrés d'Andorra (1988) va comptar amb una participació valenciana prou important. Alfred Giner Sorolla va tornar a pronunciar, dintre de la ponència dedicada a analitzar «La manipulació de la matèria viva», una conferència convidada sobre «Síntesi i utilització de mol·lècules anàlogues en els àcids nucleics».²² En aquesta mateixa ponència, hi va haver participació valenciana en tres de les quatre taules rodones que es van organitzar. En la dedicada a «La vida: des de l'origen a la creació de nous organismes», va participar el catedràtic de Dermatologia de la Facultat de Medicina de València, professor Antoni Castells Rodelles.²³ Els professors del Departament de Microbiologia de la Facultat de Farmàcia de València, Rafael Santandreu i Enric Herrero, van participar en la taula rodona dedicada a analitzar «La manipulació del material genètic».²⁴ Des de l'Hospital La Fe de València es van produir dues aportacions a la taula rodona sobre «Manipulació de la reproducció i estudis sobre genètica humana».²⁵

La segona de les ponències del Congrés d'Andorra (1988) va abordar el tema de les «Immunodeficiències», i va comptar també, entre els conferencians convidats, amb la participació del valencià Alfred Giner Sorolla.²⁶ Així mateix, la taula rodona dedicada a «Immunosupressió i transplantament» va comptar amb la participació de Lluís Pallardo del Servei de Nefrologia de l'Hospital General La Fe de València.²⁷

Tanmateix, el Tretzè Congrés (1988) va comptar amb una secció anomenada «temes especials», on es van analitzar dues grans temàtiques: «Models de professional de salut», coordinada per Joan J. Paredes, de la Joventut Mèdica del País Valencià,²⁸ i «La SIDA com a problema de salut comunitari». La primera de les temàtiques va ser objecte d'una taula rodona («A la recerca d'un nou model de professional de la salut en un nou sistema sanitari»), que va comptar amb la participació del professor d'Història de la Ciència de la Universitat de València (Estudi General), Josep Lluís Barona,²⁹ i de Carles Mayordomo i Antoni Ortiz,³⁰ de Xàtiva. Pel que fa a la segona de les temàtiques especials, la taula rodona dedicada a la SIDA, va comptar amb la participació de l'epidemiòleg d'Alacant Idelfonso Hernández Aguado.³¹

El Congrés d'Andorra (1988) comptava també amb una secció de comunicacions a les ponències i als temes especials. La participació valenciana presentava un ventall temàtic divers, tot i predominar els temes mediambientals que es van presentar per part del Departament de Microbiologia de la Facultat de Ciències Biològiques de la Universitat de València (Estudi General).³² També van participar el Servei d'Hematologia, la Secció d'Oncologia Mèdica i Servei de Medicina Interna (Departament de Medicina Interna) de l'Hospital La Fe de València,³³ i el grup d'Història de la Medicina i de la Ciència del Departament de Salut Comunitària de la Universitat d'Alacant.³⁴

L'anàlisi temàtica que farem del darrer Congrés, el de Palma (1992), es limitarà a la revisió dels títols de les ponències i comunicacions presentades.³⁵ Un dels temes centrals del Congrés, el dedicat a la «Comunicació Mèdica als Països Catalans», va estar coordinat pel professor d'Història de la Ciència de la Universitat de València (Estudi General), Josep Lluís Barona, i va comptar entre els ponents Josep Lluís Barona mateix, en la secció de «publicacions»; la catedràtica d'Història de la Medicina de la Universitat d'Alacant, Rosa Ballester, en la secció «les persones que viatgen»; Vicent Alberola, de l'Hospital La Fe de València, en la secció «les paraules»; i Rafael Peris, professor de Documentació Mèdica de la Universitat de València (Estudi General), en la secció «centres de documentació, arxius d'histories clíniques i sistemes d'informació».

La segona de les temàtiques que va centrar el Catorzè Congrés (1992), dedicada al tema «Alimentació i salut», va comptar amb la participació dels ponents valencians: Rafael Sentandreu, del Departament de Microbiologia de la Facultat de Farmàcia de València, que va participar en la secció dedi-

cada a l'anàlisi dels «aspectes bàsics de l'alimentació humana: bioquímica, fisiologia i microbiologia»; i Emili Balaguer, Josep Bernabeu, Francesc Bolumar i Jesús Vioque, del Departament de Salut Pública de la Universitat d'Alacant, els quals ho feren en la secció d'«antropologia, història, sociologia i economia de l'alimentació».

En el capítol de comunicacions, la participació valenciana es va centrar, sobretot, en la ponència dedicada a la «Comunicació mèdica als Països Catalans», i de forma especial, destaca la presència de professionals de l'Institut d'Estudis Documentals i Històrics sobre la Ciència de la Universitat de València,³⁶ com també les col·laboracions dels estudiants a la secció dedicada a «les paraules»³⁷ i a les comunicacions lliures.³⁸

Pel que fa a les comunicacions valencianes presentades a la ponència sobre «Alimentació i salut», la secció d'«alimentació i etiopatogènia» va comptar amb la participació del grup de Francesc Asensí *et al.*, de l'Hospital La Fe de València,³⁹ de professionals del Centre de Salut Pública d'Alcoi,⁴⁰ i d'estudiants de la Facultat de Medicina de València.⁴¹ La secció de «trastorns de la ingesta alimentària» va comptar amb una comunicació elaborada per professionals de l'Institut Valencià d'Estudis en Salut Pública (IVESP) i el Centre Penitenciari d'Alacant.⁴² Per últim, dins de la secció d'«antropologia, història, sociologia i economia de l'alimentació», es va presentar una comunicació de caràcter històric,⁴³ i tres de contingut més actual.⁴⁴

Ciència i llengua al País Valencià. Una perspectiva de futur

Amb motiu de l'acte commemoratiu del setanta-cinquè aniversari del primer Congrés de Metges de Llengua Catalana,¹ tenim ocasió de recordar les paraules de Joan Francesc Mira en les quals manifestava: «els valencians anem passant l'últim terç del segle xx a bots i bacs entre la paranoia i la somnolència, entre bots d'obstusa histèria i una general passivitat indiferent». Doncs bé, considerem que la realitat sociopolítica que ens toca viure als valencians de finals del mil·lenni no es troba molt lluny de la situació descrita per Mira. La recuperació plena de la llengua i cultura pròpies presenta entrebanes importants. La manca de voluntat política i aquella passivitat indiferent a la qual fèiem referència, plantegen incògnites importants sobre les possibilitats de normalització del valencià.

Però com també assenyalàvem en l'acte esmentat, en moments d'incertesa, cal tenir les coses clares sobre nosaltres mateixos i, a través d'exercicis de memòria col·lectiva, reconèixer el nostre passat per a poder encarar-nos amb un futur ple de possibilitats. Els valencians érem en l'inici dels Congressos de Metges de Llengua Catalana, i hem estat presents, amb poca o molta participació, en totes les convocatòries. Allò que representen aquests Congressos, la possibilitat d'afermar, des de la ciència, una cultura nacional comuna, és un clar referent en el procés de recuperació i normalització

del valencià. El repte passa per aconseguir que els futurs professionals de les ciències de la salut visquem com a pròpia i necessària aquella recuperació i normalització, tant com a professionals responsables, com a ciutadans solidaris amb el seu País.

NOTES

1. BALAGUER PERIGÜELL, E. «L'aportació valenciana als Congressos de Metges de Llengua Catalana». Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, València, 1984, 20 p.
2. MARÍN I, SANZ, F., et al. «Els estudiants i la llengua a la Facultat de Medicina de València». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, ACMCB/SCB, 1976, p. 549-564.
3. A Perpinyà la vicepresidència va recaure en Emili Balaguer; a Reus, en Ferran Martínez Navarro; a Benicàssim, en Francesc Asensi i Miquel Gil Corell; a Andorra, en Vicent Alberola; i a Palma, en Rafael Sentandreu. A més han participat com a secretaris de comissió organitzadora Cesar Sainz, Eduard Bartrina i Josep Redon (Benicàssim, 1984), com a tresorer i comptador Salvador Llorca (Benicàssim, 1984, Andorra, 1988), com a vocals Cèsar Sainz (Reus, 1980), Vicent Albiach, Lluís Cervero, Àngel Llàcer, Francesc Miralles (Benicàssim, 1984), Josep Bernabeu, Lourdes Jovani, Àngel Llàcer, Inmaculada Molina, Joan Paredes Carbonell, Vicent Ripollés, i Pere Pau Soto Ferrando (Andorra, 1988), i com a membres del comitè científic Francesc Asensi i Joan Paredes Carbonell (Andorra, 1988).
4. «Resolucions de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, de la Societat Catalana de Biologia, i de l'Acció Cultural del País Valencià, relatives al Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 3-4.
5. ASENSI, F., et al. «Complicacions i seqüeles de les meningitis purulentes en la infància. Estudi de 294 casos». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, ACMCB/SCB, 1976, p. 153-159.
6. BRINES, J., et al. «Diagnòstic i tractament de les meningitis purulentes». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, ACMCB/SCB, 1976, p. 138-152.
7. MARTÍNEZ NAVARRO, J. F. «Epidemiologia de la infecció meningocòccica al País Valencià». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, ACMCB/SCB, 1976, p. 115-130.
8. FERRIS, J., et al. «Epidemiologia de la leucosis al País Valencià». A: *Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, Col·legi de Metges de Barcelona, 1981, p. 77-87.
9. MARTÍNEZ NAVARRO, J. F., et al. «Mortalitat per càncer a la ciutat de València, 1979». A: *Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, Col·legi de Metges de Barcelona, 1981, p. 117-139.
10. BALLESTER, R. «Medicina i societat als Països Catalans. D'Alfons I el Cast a Ferran II el Catòlic (1162-1479)». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. II Ponència: Funció social de la Medicina*. Barcelona, ACMCB/SCB, 1976, p. 9-18; BALAGUER, E. «Medicina i societat al País Catalans. Dels Reis Catòlics al Decret de Nova Planta (1479-1716)». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. II Ponència: Funció social de la Medicina*. Barcelona,

- ACMGB/SCB, 1976, p. 19–25; i BUJOSA, F. «Medicina i societat al País Català. Del Decret de Nova Planta a la societat de classes (1716–1834)». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. II Ponència: Funció social de la Medicina*. Barcelona, ACMGB/SCB, 1976, p. 26–33.
11. PERIS, R., et al. «Dotació hospitalària del País Valencià». A: *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Llibre d'Actes*. Barcelona, ACMGB/SCB, 1976, p. 364–378.
 12. Va participar dins de la sessió sobre «L'ensenyament de les ciències de la salut», en la taula rodona dedicada a analitzar aquesta qüestió. Vegeu *Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, Col·legi de Metges de Barcelona, 1981, p. 436–438 i 451–452.
 13. Van acceptar participar en el Comitè d'Honor el president de la Generalitat Valenciana; els consellers de Sanitat, Seguretat Social i Treball, i el conseller de Cultura, Educació i Ciència de la mateixa Generalitat; els presidents de les Diputacions d'Alacant, Castelló i València; els alcaldes d'Alacant i València; el rector de la Universitat de València (Estudi General); els presidents dels col·legis de Metges d'Alacant i de Castelló; i els presidents de l'Institut Mèdic Valencià i la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació. A més, entre les institucions col·laboradores figuraven les facultats de Ciències Biològiques, de Farmàcia, de Psicologia i de Ciències Econòmiques de la Universitat de València (Estudi General), diversos ajuntaments valencians (Alacant, Benissa, Castelló, València, Vila-Real, i la Vall d'Uixó), la Reial Societat Econòmica d'Amics del País Valencià, Acció Cultural del País Valencià, i la Caixa d'Estalvis de Castelló.
 14. GINER-SOROLLA, A. «Carcinogènesi química i ambiental: mecanismes, fets i fal·làcies». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 55–84.
 15. VIDAL BENEYTO, J. «La malaltia, territori social». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 75–84.
 16. MARTÍNEZ NAVARRO, F.; BOIX FERRANDO, P. «El procés d'emmalaltir. Aproximació conceptual». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 87–100.
 17. FERRIS, J., et al. «Recalgudes fora de tractament en les leucèmies limfoblàstiques agudes (LLA), recidives o segona leucèmia?»: «Factors biològics (genètics) i ambientals en el procés d'emmalaltir: cancers familiars»; «Seguretat en l'ús de les drogues antimetabòliques»; i «Teràpia inductiva de malaltia». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 103–106; 107–113; 115–118; i 339–343.
 - SENTANDREU, R.; HERRERO, E. «L'enginyeria genètica i el tractament de la malaltia». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Ponència: El procés d'emmalaltir*. Barcelona, IEC/Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 81–86.
 18. ENQUIDANOS GARCÍA, M.; CAMPOS ANDREU, A. «Estudi epidemiològic de malalties al·lèrgiques en el País Valencià: estudi en dues poblacions de medi rural i urbà (Projecte ORBA)». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 141–145.
 - COSTA, M.; PERIS, J. B.; STIBING, G. «Sobre algunes intoxicacions vegetals freqüents a l'àrea valenciana». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Ponència: El procés d'emmalaltir*. Barcelona, IEC/Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 113–116.
 - FLORS I BONET, A., et al. «Perspectives actuals del tractament d'aigües residuals per mètodes anaerobi». A: *Dotzè Congrés de Metges*

- i Biòlegs de Llengua Catalana. Ponència: El procés d'emmalaltir.* Barcelona, IEC/Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 117–128. GARCÍA, A.; FAJARÍ, M. «La contaminació acústica a la ciutat de València». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Ponència: El procés d'emmalaltir.* Barcelona, IEC/Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 129–135. GIL I CORELL, M. «La ciutat com a ecosistema». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Ponència: El procés d'emmalaltir.* Barcelona, IEC/Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 137–146. DE LA GUARDIA, M. «Els elements metabòlics com a índex de contaminació i llur efecte sobre la salut». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana. Ponència: El procés d'emmalaltir.* Barcelona, IEC/Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 153–166.
19. Aquesta secció va estar coordinada per Francesc Bolumar i Montrull, del Departament de Salut Comunitària de la Universitat d'Alacant i va comptar amb la participació de membres d'aquest Departament, com la comunicació presentada per BENAVIDES, F., et al.: «Les notificacions d'incapacitat laboral transitòria com a font d'informació sanitària». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 303–316. També la d'un grup ampli de professors de l'Escola Universitària d'Infermeria de la Universitat de València (Estudi General), qui va presentar una comunicació, signada per LLÁCER, A. et al., sobre «Survey de necessitats bàsiques després d'una catàstrofe». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 283–289. Finalment, dos comunicacions: BOIX I FERRANDO, P. «Conseqüències sanitàries de les inundacions de 1982 al País Valencià. Estudi epidemiològic». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 291–302. I RIPOLLÉS VILAR, V., et al. «La iatrogènia en les hemorràgies digestives altes». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 317–319.
20. BERNABEU MESTRE, J. «Malaltia i evolució de la població en la parròquia d'Al Patró (La Marina Alta), 1626–1800. Aportació a l'epidemiologia i la demografia històriques del País Valencià». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 203–216. ADAM DONAT, A.; MONTERO PIÑAR, I.; GÓMEZ BENEITO, M. «Influència dels esdeveniments de la vida en el comportament clínic i assistencial de la malaltia». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 217–224. Ballester, R., et al. «Estratègies per a la introducció de les ciències socials en la formació dels professionals de la salut». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 225–233.
21. CARBONELL SORIANO, M., et al. «El cas de la Facultat de Medicina de València». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 367–385; BADENES I MARTÍN, X. «Situació del valencià a la Facultat de Medicina d'Alacant». A: *Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes.* Barcelona, IEC/ Institució Alfons El Magnànim, 1984, p. 387–413.
22. GINER-SOROLLA, A. «Síntesi i utilització de mol·lècules anàlogues en els àcids nucleics». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències.* Andorra, 1988, p. 25–36.
23. CASTELLS I RODELLAS, A. «El cultiu de teixits com a formació de nous organis-

- mes». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, 1988, p. 79–85.
24. SENTANDREU, R.; HERRERO, E. «Manipulació genètica de bacteries i llevats». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, p. 99–107.
25. BADIA, L.; PRIETO, F.; ASENSI, F. «Aportació de la citogenètica a l'estudi de les hemopaties». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, p. 123–136. MOLINA, L. et al. «Manipulació in vitro d'embrions de ratolí: controls biològics». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, p. 155–165.
26. GINER-SOROLLA, A. «Tractament de les immunodeficiències: perspectives i reptes». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, p. 255–267.
27. PALLAKDÓ I MATEU, L.M. «Aspectes immunològics de la selecció de donant i receptor en el transplantament renal». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, p. 277–283.
28. Un ampli col·lectiu de les mateixes Joventuts Mèdiques del País Valencià, va presentar la ponència: AKAO, I. et al. «Estudi prospectiu sobre el tema "models de professional"». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, p. 401–426.
29. BARONA VILAR, J.L. «Funció social del metge: una perspectiva històrica». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 47–55.
30. MAYORDOMO, C. I ORTIZ, A. (ORTIFUS). «L'atenció primària en l'organització sanitària actual. Una reflexió». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 57–67.
31. HEKNÁNDEZ AGUADO, I. «Caracterització quantitativa de la SIDA en el països de parla catalana». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre de Ponències*. Andorra, p. 477–481.
32. SORIA, J. M., BELDA, F., CATALAN, J. P. «Problemàtica de les aigües continentals: la llacuna de San Benito, Vall de Cofrents». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 83–89. ALFONSO, M. T., et al. «Estudi de tres basses distròfiques de la Torbera de Torreblanca (Plana Alta)». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 91–99. També, sobre temes mediambientals, i des dels Vivers Municipals de l'Ajuntament de València: COLOM, W., et al. «Els ulls del Parc Natural de l'Albufera de València com a indicadors de l'impacte antròpic». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 79–82.
33. REYNÉS, G., et al. «Neoplàsies malignes en pacients infectats pel virus de la immunodeficiència humana». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 175–178. LÓPEZ ALDEGUER, J., et al. «Segones neoplàsies en l'evolució de la malaltia de Hodgkin». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 227–230.
34. BALAGUER, E., et al. «L'antropologia mèdica en la formació dels professionals de la salut. Revisió i anàlisi d'una experiència docent». A: *Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: Llibre d'Actes*. Andorra, 1988, p. 355–361.
35. *Vegeu Comunicacions (Resums). Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Palma, . 1992, 118 p.
36. LLORET PASTOR, J. «Els sabers fisiològics a les publicacions mèdiques valencianes (1900–39)»; ALEIXANDRE BENAVENT, R., et al. «Anàlisi de l'activitat mèdica

dels Països Catalans mitjançant la base de dades IME, i «Circulació internacional de les publicacions mèdiques dels Països Catalans durant el primer terç del segle xx»; MARSET I GARCIA, S., et al. «Creació, organització i gestió d'un centre de documentació per a un servei d'oftalmologia»; i PORCEL, A., et al. «Projecte de creació d'un centre de documentació d'atenció primària».

També hi va participar Enrique Perdiguero de la Divisió d'Història de la Medicina del Departament de Salut Pública de la Universitat d'Alacant amb la comunicació «La fraternidad Médico-Farmacéutica (Alacant, 1886-1888). La lluita per l'hegemonia en la gestió de la salut i la malaltia»; i S. Rodríguez Martínez, de València, amb la comunicació «De l'aprenentatge a la formació científica: els estatuts del Col·legi d'Apotecaris i del "Colegio de Farmacéuticos" de València».

37. Els estudiants de la Facultat de Medicina de la Universitat d'Alacant van presentar dues comunicacions: PASTOR, J. R., et al. «El valencià a la Facultat de Medicina d'Alacant»; i ESPLUGUES, J. X. «El valencià en la relació metge-malalt». També hi va haver participació valenciana en la comunicació d'AYMERICH, M., et al. «Estat actual del català en els estudiants de biologia i medicina de les Balears, Catalunya i País Valencià».
38. Aquest va ser el cas de BANYULS, B. i ESPLUGUES, J. X., estudiants de la Universitat d'Alacant, amb la comunicació sobre «Relació plantes-salut al terme de Benissa (Alacant)».
39. «Problemes nutricionals dels pacients amb SIDA en la infància».
40. MONTLLOR, P., et al. «Ingesta de calci làctic i prevenció d'osteoporosi».
41. SENDRA, N., et al. «L'alimentació dels estudiants».
42. PAREDES, J., et al. «Estudi dels nutrients en el menú d'un centre penitenciari al País Valencià».
43. BENET BENET, E.; RODRÍGUEZ MARTÍNEZ, S., de València, sobre «Alimentació i dietes a l'Hospital General de València. El reglament de l'any 1850».
44. LÓPEZ, M. P., et al., de la Divisió d'Història de la Medicina del Departament de Salut Pública de la Universitat d'Alacant, van presentar una comunicació sobre «Els comerços de dietètica a l'àrea urbana d'Alacant»; i LLÀCER, À., et al., en una col·laboració entre la Universitat de València (Estudi General) i la Conselleria de Sanitat i Consum de la Generalitat Valenciana; dos comunicacions sobre «Indicadors de consum metabòlic. I: Prevalença de sedentarisme a l'estudi de cinc comarques valencianes», i «Indicadors de consum metabòlic. II: Prevalença de sobrepès, adipositat global i zonal a l'estudi de cinc comarques valencianes».
45. *Llibre d'Actes. Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*, Andorra, 1988, p. 381-382.

LA CATALUNYA DEL NORD I MÉS ENLLÀ, ENCARA

MARTÍ D'OC

Per bé que l'any 1913 el metge Jordi Baux, de Perpinyà, fos congressista del Primer dels nostres Congressos, i per bé que quan foren aprovats els Estatuts de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, el 17 de març d'aquest 1913, entre els signants que donen fe de l'aprovació

hi ha una representació de la *Gazette Catalane* de Perpinyà, és ben clar que aquesta presència fou testimonial i no tingué una sòlida i activa continuïtat. Així, es pot dir amb tota propietat que fou el Setè Congrès, l'any 1932, el que estrenà una nova procedència d'assistents: el nord de l'enyorança de les gestes comunes. Jordi Baillat, de Perpinyà, i els professors Ismael Girard i Camil Soula, de Tolosa del Llenguadoc, van comptar des d'aleshores com a fervents participants de l'empresa. En aquest Setè Congrès, un dels presidents d'honor era el degà de la Facultat de Medicina de Montpeller.

Ismael Girard fou vocal de la Junta Organitzadora del Vuitè Congrès.

Després del Congrès de Perpinyà, Camil Soula publicà a la revista *La Medicina Catalana* (número 35-36, agost-setembre 1936) un article amb el títol "La lliçó de Perpinyà". Hi deia:

«La celebració del Congrès de 1936 a Perpinyà fou decidida en el Congrès de 1934. El doctor Baillat, de Perpinyà, assistí a aquell Congrès i acceptà de llançar la idea de residenciar el vinent a Perpinyà. El doctor Baillat fou admirablement comprès pels col·legues rossellonesos. Els metges catalans francesos han organitzat així un Congrès absolutament perfecte.

Aquest resultat mereix d'ésser subratllat, car aquesta circumstància és la primera en què la llengua catalana s'ha manifestat com una llengua científica, és a dir com una llengua moderna fora d'Espanya.»

...

«Hi ha un punt fora de dubte del qual tenim el deure de fer la remarca: en el terreny mèdic, la ciència catalana és indiscutiblement de primera classe com a valor internacional.»

...

«La llengua és de tots els atributs ètnics el més fàcil de perdre i el més difícil de recuperar, pel fet que reclama l'esforç individual.»

Al cap de quaranta anys, Camil Soula —si no hagués mort el 1963— hauria pogut veure com "l'esforç individual" esmerçat en la recuperació de la llengua era, en moltes voluntats, tenaç, carregat d'il·lusió i ben viu. L'indefallent Jordi Baillat, el dia de la sessió de clausura del Desè Congrès (1976) i en qualitat de vicepresident, recordà la reunió de la Societat Catalana de Pediatria que havia tingut lloc a Guixà vuit anys abans, el maig de 1968, que, en rigor, significà la represa de contactes dels metges catalans amb els del nord de l'Albera i expressà la seva admiració per la presència al Congrès, aquell dia de setembre de 1976, de tants de metges joves.

Des d'aquell maig de 1968, l'adhesió dels metges —i de molts no metges— del Rosselló, del Conflent i el Vallespir i de l'Alta Cerdanya, a totes les manifestacions culturals catalanes és féu habitual. En d'altres reunions de la

Figura 81. - Francesc Català (1929–1988), famie

Societat Catalana de Pediatria —a Vic, a Perpinyà, a Girona o a Alenyà—, a la Universitat de Prada o el Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana de 1970 o la Societat Catalana d'Estudis Històrics, Filial de l'Institut d'Estudis Catalans, sempre era present la veu de la Catalunya del Nord. Aquesta permanent presència tenia una explicació: l'incommensurable amor a les arrels que sentia el metge de Vinçà, el poeta exquisit, l'historiador meticulós i enamorat, el gran amic que fou Francesc Català.

Francesc Català fou vicepresident de l'Onzè Congrés, l'any 1980, el de Reus. Des de la seva exemplar modèstia, el dia de la Sessió administrativa del Congrés, digué:

«Passar l'Albera i entrar a Catalunya, ha estat sempre per a nosaltres, catalans del Nord, un goig immens ja que, a més del paisatge semblant al nostre, ens ajuden a sentir plenament a casa una parla comuna i una mateixa cultura, l'una i l'altra més vives, aquí, i més acurades que en la nostra pròpia terra.»

«Assistir a les vostres reunions, a les quals amb tanta cortesia ens heu fet, sovint, participar, ha estat també, cada vegada, un plaer molt gran, insospitat abans per nosaltres, de sentir la medicina expressada amb tota normalitat en aquesta nostra llengua totalment exclosa al Rosselló de l'ensenyament i de la recerca mèdica i exclusivament reservada dins del nostre camp professional al diàleg singular amb el malalt.»

«El procés de descatalanització que hem sofert i sofrim, més que en cap dels altres països catalans per part del centralisme d'Estat, és tan fort, i el català és tan desconsiderat a casa nostra, que molta gent pensa allà que només pot servir per treballar la vinya o enraonar del temps vell al pedrís de l'era. Quan se sap aquest estat d'alienació en què es troba el nostre idioma és fàcil d'entendre que la seva recuperació passa al nord de l'Albera per la seva rehabilitació, i aquesta necessita, com ho sabeu, la participació de tots els dominis de la comunicació parlada o escrita. Per sort, en el camp de la literatura, escriptors com Josep Sebastià Pons o Jordi Pere Cerdà han demostrat àmpliament el seu valor com a instruments de creació; ara, en el camp de la ciència, vosaltres ens ho heu portat tot.»

Enric Goujon, de Prada de Conflent, fou vicepresident del Dotzè Congrés, el 1984, el de Benicàssim i Castelló; Josep Travé, de Banyuls de la Marenda, fou vicepresident del Tretzè, el 1988, el d'Andorra, i Joan-Jaume Amigó, de Perpinyà, i Josep de Travy, d'Oceja, en foren vocals.

Francesc Català morí la tardor del 1988 i, ara, els Congressos l'enyoren; la seva incansable disposició no ha trobat encara la suplència.

L'ALGUER

NICOLÒ SPIRITU

L'Alguer, 23 de maig de 1995

Els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana no són estats considerats, fins ara, amb excessiu entusiasme de part dels col·legues algueresos, si considerem llur escassa i discontinua participació.

La primera presència algueresa després de la represa de 1976 és estada al Congrés de Perpinyà d'aquell 1976, de part del cardiòleg Dr. Antoni Oliva, que en fou vicepresident, i de l'escriptor Pasqual Scanu, que presentà una comunicació sobre la pesta a l'Alguer de l'any 1582.

Sol·licitat pel Dr. Oliva, també jo era present en aquella ocasió, també si aquella mia participació és estada del tot marginal i amb poca convicció: de fet no m'era inscrit al Congrés ni havia assistit a ningun altre acte, sinó a la *relació del Prof. Scanu*. En aquell moment no me donava compte de la importància històrica d'aquell Congrés, amb el qual els metges catalans, després de quaranta anys de silenci, afirmaven el dret a utilitzar la pròpia llengua i demostraven que el català, amb la sua riquesa lexical era en grau, com les altres llengües, de satisfer les exigències de la ciència moderna.

Aquell de Perpinyà no era però el primer encontre en absolut entre metges algueresos i catalans.

L'any 1970 l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears ha triat l'Alguer com seu per la X reunió anual, reunió que s'és transformada en uns moments de germanor gràcies a l'entusiasme del Dr. Oliva, president de l'Agrupació Mèdica Algueresa i dels catalans Dr. Jaume Pi-Figueras, pre-

Figura 82. - L'Himne alguerès, de Ramon Clavellet, pseudònim d'Antoni Ciuffo (1879-1911)

I A N O A L G U E R E S

De la banda de Ponent,
hi ha una terra llunya llunya;
és la nostra Catalunya,
bélla, forta y ranaixent .

En allà, nostros germans,
redimts de la gran prova.
vàn cantant la cansó nova
que atravéssa monts y plans.

Es un crit atronador
per la catalana terra,
que mil ànimas enserra
en un llas de germanor.

Aquest crit és arribat
finsas a la nostra platja.
Catalans d'Alguer, coratge!
no olvidém nostre passat.

En lo sòuglorios cami
Catalunya sempre avansa;
y, per tot hont passa, llansa
la llevar que ha de flori'.

O germans, no disperémi
Catalunya està fent via.
Prest arribarà lo dia
en que tots renaixerémi

Ramon Clavellet
(Antoni Ciuffo)

sident, i del Dr. Frederic Corominas i Beret, secretari, que uniren en el programa actes de l'Acadèmia i actes de l'Agrupació.

Desgraciadament, però, les relacions entre els protagonistes del món mèdic han continuat a tenir aqueix caràcter d'ocasionalitat.

En efecte, després de Perpinyà, els algueresos són estats presents a Castelló-Benicàssim i a Andorra, absents a Reus i Mallorca. És clarament massa poc per no pensar que els metges i biòlegs algueresos no tinguin suficient sensibilitat per a aquell element que és l'esperit i el volant del Congrès: la llengua.

Perquè aquest judici no resulti un poc massa sever, són necessàries algunes consideracions sobre la situació de la llengua de l'Alguer.

Després de segona guerra mundial, amb el procés d'alfabetització més generalitzat i el millorament de les condicions sòcio-econòmiques, s'és verificat un progressiu abandó de la parlada tradicional, confinada a llenguatge d'algunes categories de treballadors i dels grups socials més pobres. Això ha significat que les famílies en grau de enviar els fills a la Universitat bandejaven l'alguerés, considerat massa dialectal, també de la parlada col·loquial en casa, amb la conseqüència evident que metges i biòlegs amb coneixença del català eren sempre menys.

A part aquestos elements intrínsecs i lligats a les dinàmiques històriques i socials pròpies de la situació algueresa, és necessari considerar un altre element extrínsec que però influeix en manera fortament negativa. Els concursos per les places de treball, que són a extensió nacional, poden portar que metges algueresos vagin fora de l'Alguer i que arribin a l'Alguer metges de fora, als quals, naturalment, el problema de la llengua no interessa. Crec siguin aquestos els motius pels quals a l'Alguer els metges que parlen alguerés són més o menys solament una dotzena, dins de una població mèdica d'un centenar entre metges hospitalaris, metges de capçalera i metges de medicina pública. El número de biòlegs és molt més petit.

Endemés aqueixos quatre gats, sempre de pressa, sempre ocupadíssims i presos de les exigències de la professió, no tenen mai temps per a participar a la recuperació de la llengua dels pares, que actualment veu a l'Alguer nombrosos protagonistes com institucions públiques, l'Església i Associacions privades, i entre aquestes l'Escola de alguerés «Pasqual Scanu», de la qual m'honor de ésser president, i que a partir del 1982 se dedica, com obra de voluntariat i en forma pràcticament gratuïta, a fer classes de llengua a un centenar d'alumnes cada any.

Mancant també una llei de salvaguarda de la llengua, prevista de la Constitució italiana i mai promulgada, les activitats de les associacions no són finalitzades a projectes o programes comuns, ni tenen un suport institucional i econòmic.

En fi l'Agrupació Mèdica Algueresa, fomentada pel Dr. Oliva, de fet no té més activitats específiques. És nada l'Associazione Medici Generici Algheresi, presidida de metges no algueresos-parlants.

Podem, doncs, considerar, contràriament a com pareix, un fet positiu de u o dos metges o biòlegs al Congr s i un gran esforç els petits contribuents científics presentats a Benicàssim i a Andorra.

Naturalment no és suficient ni podem ésser satisfets:  s necessari implicar tots els col·legues algueresos de naixement, encara que no parlin alguer s, i després els «immigrants», a vegades fascinats de la peculiaritat de la ciutat on viuen i treballen, i per aix , diem, benevolentment vulnerables.

Per arribar però a resultats concrets és indispensable fer conèixer a tots l'existència del Congr s, amb una regular presentació a l'Alguer com en les altres àrees lingüistiques. Comprens que aix  comportaria un gros esforç econòmic i organitzatiu; no tenim però de oblidar que la reivindicació de la nostra identitat ling stica és un dels objectius del Congr s. A més és necessari que els intercanvis entre professionals algueresos i catalans continuïn també en els anys intercongressuals i no solament a nivell d'amistats personals. En aqueix sentit les universitats del Principat, del País Valencià i de les Illes Balears poden jugar un bon paper, obrint les portes, amb facilitacions, a estudiants o recercadors algueresos, organitzant projectes de col·laboració amb la veïna Universitat de Sàsser on estudien la quasi totalitat dels nostres metges i biòlegs. Serien obligats a parlar català, cosa que faran m s fàcilment perquè el sentiran com llengua pròpia, ja que la coneixen del naixement encara que no la parlin.

De part m ia, tenc de agrair l'amic Joan Sabaté, vicepresident de l'Associació «Amics de l'Alguer» de Barcelona, que posant-me en contacte amb el Dr. Jordi Gol i Gurina, ha fet en manera que participessi com protagonista, també si molt petit, a Benicàssim, després que al 1976, era estat un simple turista a Perpinyà.

He repetit l'experiència a Andorra i serà segurament a Lleida, perquè el Congr s de Metges i Biòlegs m'ha portat a la convicció que el capital lingüistic que hom posseeix no és solament una riquesa cultural, sinó també espiritual, perquè ajunta un possible interès professional a una amistat que difícilment s'oblida, perquè afavorida i protegida amb raguines o arrels històriques comuns.

DES DE LLUNY

ALFRED GINER SOROLLA

Breu avaluació dels congressos de metges i biòlegs de llengua catalana

Tenim els professionals i científics dels Països Catalans en l'àmbit de la biologia i de la salut un fòrum en els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana que ens forneix l'oportunitat de contactes, que desitjaríem que fossin menys espaiats. Constitueixen aquestes reunions quadriennals un complement i una mena de presa de reflexió i de punts de decisió complementaris als que es celebren per les distintes institucions, com ho fa la Societat Catalana de Biologia amb l'organització de congressos i conferències internacionals a la Universitat de Barcelona. Trobo especialment estimulant l'intercanvi d'idees i la renovació de coneixences, especialment per al meu cas particular, que si bé solc passar llargues estades al país, l'allunyament durant el període acadèmic em produeix cert dèficit en informació. Una mancança que procuro minvar amb conferències bé a la Universitat de Barcelona, a la de València i a la Catalana d'Estiu a Prada de Conflent.

401

Figura 83 - Alfred Giner i Sorolla (1919), la sàvia discreció.

Les ciències de la vida, biologia, bioquímica i medicina constantment han figurat com les capdavanteres als Països Catalans. Una tradició que en el segle present ha estat representada fora i dins de casa per figures que entre moltes altres podria citar, des dels pioners de la projecció catalana enllà l'oceà i Pirineus, Duran-Reynals, Jordi Casals, Folch i Pi, Trueta, Grisolia, Oró, Cardús, Massagué, i dins de casa, a F. X. Real, R. Rossell, R. Margalef, R. Guerrero, I. Esteve, Prats i Viñas, O. Casassas, J. Vives, M. Foz, T. Español, A. Prevosti, P. Puigdomènech, J. Vilanova...

A més de l'aspecte professional i científic que constitueixen els fonaments dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, cal considerar la projecció social i gosaria dir, fins i tot, política, que podem exercir dins el conjunt de les nostres terres. No devem els metges i científics dels Països Catalans limitar-nos a les nostres respectives activitats ni sentir-nos en una torre d'ivori. L'apel·latiu de «Llengua Catalana» i no precisament dels «Països Catalans» confereix als nostres Congressos, no tan sols un més ample abast donat el cas dels nombrosos catalans, valencians i mallorquins que realitzen les seues tasques fora de les nostres terres. Cal comptar amb una altra vessant: el denominador comú de la llengua en el sentit de la necessitat de la seva defensa, expansió i vigilància de la seva puresa. Considerada la llengua com la «llar de l'ésser» segons Heidegger, el vincle que lliga i caracteritza un poble, els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana contribueixen a la consolidació dels ideals catalans dins de l'esfera del coneixement científic i mèdic.

Resum dels treballs presentats als Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, 1980

La recerca contra la tuberculosi constituïa durant els anys 40 i 50 arreu del món una de les majors empreses a les quals es dedicaven nombrosos laboratoris ja que representava la mateixa importància que la SIDA i l'epidèmia de drogues en l'actualitat. Vaig dedicar-me durant cinc anys als Laboratoris Andreu a la preparació dels fàrmacs que es proposaven com a potencialment actius contra el bacil de Koch, així com d'altres de nous. La descoberta l'any 1952 als Laboratoris Hofman-Laroche de Nova Jersey de les propietats tuberculostàtiques de la isoniazida va fer canviar el programa del Laboratori Andreu. Trobant insatisfactoris els nous projectes, després d'haver conclòs el doctorat de Farmàcia a la Universitat de Barcelona a l'any 54 vaig decidir traslladar-me a realitzar investigacions sobre quimioteràpia experimental antineoplàstica a l'Sloan-Kettering Institute for Cancer Research de Nova York.

L'Sloan-Kettering, un centre de recerca privat que fou fundat amb el suport dels Rockefellers, i els dos magnats de la General Motors que varen

donar-li el seu nom, era i és en l'actualitat dels majors dels Estats Units. L'altre és el National Cancer Institute de Bethesda, que depèn de l'estat federal. Vaig arribar a l'Sloan-Kettering (S.K.I.) quan recentment s'havien descobert per un altre laboratori, el Burroughs-Wellcome, pels Drs. Hitchings i Elion, que anys més tard se'ls va guardonar amb el Nobel de Medicina, uns dels primers agents eficaços contra la leucèmia: la 6-mercaptapurina i la tioguanina. Un altre agent —tots ells encara d'ús clínic avui dia—, el metotrexate, introduït pels laboratoris Lederle. Aquests nous agents tenien en comú ser anàlegs de components dels àcids nucleics o relacionats amb el seu metabolisme. No era coincidència que dos anys enrere s'elucidés l'estructura del DNA, amb el seu rol en la biosíntesi de proteïnes i en el de l'herència biològica. La realització d'aquest rol central del DNA, amb la implicació d'ésser aquesta molècula fonamental la diana per a l'atac dels agents carcinogènics tant d'origen químic com per radiació, va despertar l'interès en el disseny de molècules que, com la 6-mercaptapurina, fossin relacionades estructuralment amb els nucleòtids de purines i pirimidines que formen el DNA.

Pels anys 50 i 60 existia al laboratori de síntesi del S.K.I., al qual em vaig incorporar, un esperit diria messiànic, no ja tan sols perquè tot el nostre equip de químics orgànics i bioquímics eren jueus, sinó perquè compartíem l'ètica protestant del treball, així denominada per la persistència, la seriositat en el propòsit i sentit de responsabilitat. Existia aleshores en el nostre grup l'esperança que podríem desenvolupar fàrmacs superiors en eficàcia i reduïda toxicitat als diversos que s'havien emprat clínicament. *L'optimisme era un ressò de les consecucions dels anys 40 amb les «drogues meravelloses»* que es varen iniciar amb les sulfamidés i continuar amb la penicil·lina. El director de l'Institut, G. P. Rhoads, partidari de la quimioteràpia, sovint visitava el nostre laboratori per a encoratjar-nos (si això calia!) diet-nos: «la cura del càncer és a la volta de la cantonada...»

Una nova estratègia es va adoptar el 1972 amb el nomenament d'un nou director, R. A. Good, un immunòleg; vàrem abandonar l'antiga campanya de recerca de citostàtics i radiomimètics en favor d'una nova línia d'agents immunostimulants, així mateix derivats de components d'àcids nucleics. *En el programa precedent empràvem com a molècula fonamental l'adenina* per dissenyar i sintetitzar nous compostos potencials. L'adenina és una substància que resultava generalment tòxica en molts dels seus derivats, com ara la N-6-hidroxiadenina, que posseïa activitat carcinostàtica per si mateixa o en combinació amb altres agents antineoplàstics. Partint d'aquesta experiència es va inclinar la nostra estratègia envers l'ús de materials bàsics igualment derivats de components del DNA, i va trobar en la hipoxantina la molècula adient, per no posseir toxicitat i perquè en estudis previs havia demostrat que en forma d'alguns dels seus derivats més senzills exhibia *activitat immunostimulant en experiments amb rosegadors*. Una part dels resul-

lats d'aquestes investigacions foren discutits al Tretzè Congrés a Andorra (1992) sota el títol «Tractament de les immunodeficiències: perspectives i reptes».

En el que pertany als altres Congressos, des de Reus al 1980 amb la meua primera presentació «Fonaments i perspectives de la quimioteràpia experimental antineoplàstica: nucleòsids heterocíclics», al Congrés celebrat a Benicàssim-Castelló de la Plana, he tractat en general del que podríem qualificar els dos aspectes del mateix problema, aparentment com a oposats. Són en el fons com les dues cares de la mateixa qüestió: el possible remei, com s'ha discutit abans, i la causa dels distints tipus de càncer. El títol de la meua exposició: «Carcinogènesi química i ambiental: mecanismes, fets i fal·làcies», tractava de les experiències pròpies al meu Laboratori sobre el potencial de les amines substituïdes existents en quasi tots els aliments d'origen animal, de contribuir al conjunt d'agents carcinogènics de l'ambient. A aquesta investigació de tipus bàsic s'afegia una altra: la carcinogènesi iatrogènica, concretament, la determinació de l'efecte en animals d'experimentació de certs medicaments psicotròpics en ús prolongat, sobre el sistema nerviós, en especial tumors cerebrals.

Alguns d'aquests temes i la projecció vers el futur constituïran els temes de la meua presentació al proper Congrés de Lleida.

14
ANNEXOS

PRESIDENTS DELS CONGRESSOS: NOTA BIOGRÀFICA

MIQUEL ÀNGEL FARGAS I ROCA

El dia 4 de desembre de 1858 nasqué a Castellarçol el segon fill de Francesc Fargas i Gallès i Rosa Roca. Segons els costums ancestrals en les famílies amb recursos, el primer fill havia de continuar el negoci o cuidar del patrimoni familiar, mentre que el segon havia d'estudiar. Aquest era el desitj a què estava compromès en Miquel A. Fargas i Roca, però per a ell l'estudi fou una veritable vocació.

Féu els seus primers estudis a les Escoles Pies de Moià, i cursà medicina a Barcelona, on es llicencià l'any 1882, i obtingué el doctorat el mateix any amb la tesi «Anatomía de los centros nerviosos». Fou un estudiant brillant; en la majoria de les notes d'examen hi consta la qualificació d'«excel·lent», i a més durant aquest període d'estudiant publicà diversos treballs mèdico-sanitaris en diferents revistes de medicina. A la fi de la carrera li fou concedit el premi extraordinari de llicenciatura.

Restava present, encara entre l'ambient mèdic, la figura de Claude Bernard (morí l'any 1878), així com els avenços bacteriològics de Louis Pasteur i els conceptes d'antisèpsia de Lister. Tot plegat influí de manera ben clara en el seu esperit inquiet, i és lògic que es sentís atret i il·lusionat per a portar a la pràctica els nous conceptes i les noves idees, en un món mèdic on la tònica era la rutina i la desconfiança envers les noves aportacions científiques i tècniques.

Malgrat la seva visió global de la medicina, es sentí molt atret per l'anatomia; per la seva bona preparació i destresa manual, va obtenir la plaça de director de Museus Anatòmics de la Facultat de Medicina de Barcelona. Molt aviat inicià la seva activitat quirúrgica, principalment la ginecològica, sense descartar que practicava igualment altres tipus de cirurgia abdominal, com ho demostra que fou un dels primers a practicar gastro-enterostomies a la península. Als pocs anys d'exercici era prou conegut i respectat, per la qual cosa, a fi de poder atendre l'excés de feina i intervencions, muntà la primera clínica ginecològica privada del país en un pis del carrer Consell de Cent de Barcelona. El 1883 practicà la primera histerectomia, a la qual seguiren altres intervencions, ja cada vegada més orientat en el camp de la gran cirurgia ginecològica. Fruit del seu treball, l'any 1886 publicà la primera de les seves monografies ginecològiques, amb el títol de *Primera serie de 10 ovariectomías*, que aniria seguida de nombrosos treballs de diferents camps de l'especialitat.

L'any 1893 obtingué, per oposició, la càtedra d'*Obstetrícia i ginecologia*, de la Facultat de Medicina de Barcelona. En ella inicià un ensenyament pràc-

tic, exigint als alumnes que abans d'ésser examinats haguessin assistit —almenys— a dos parts. La seva iniciativa trencava amb els costums de l'època, però després d'un intens debat en el claustre, fou finalment autoritzat a introduir aquest mínim ensenyament pràctic.

L'any 1894 ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, de la qual fou president entre els anys 1910 i 1914. Presidí l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya els anys 1897 i 1898 i novament entre els anys 1902 i 1904.

En crear-se l'any 1911 la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans, fou el seu president.

Quan, a suggeriment de Manuel Salvat i Espasa i Enric Ribas i Ribas, l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya organitzà el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, se li va oferir la presidència, que acceptà il·lusionadament i gustosa. L'elecció no era casual, ja que havia arribat a un alt cim de consideració social i professional per la seva ponderació, per la seva intensa i rigorosa activitat professional, com també per la imbricació en la vida cultural, social i política de Catalunya, en una alineació clara entre les forces nacionalistes d'aleshores. Ell fou qui en el transcurs d'aquest primer Congrés suggerí la possibilitat de crear l'*Associació de Metges de Llengua Catalana*, que fins a l'any 1936 s'encarregà d'organitzar els restants Congressos.

El nombre de publicacions seves és molt nombrós, i algunes d'elles són pioneres en alguns dels aspectes que posteriorment han tingut rellevància, com per exemple *La lucha contra el càncer* publicada l'any 1906, on es formula per primer cop un plantejament seriós de lluita contra el càncer. Publicà nombrosos treballs en la majoria de revistes mèdiques, culturals o en periòdics, temes d'interès mèdic i sanitari; traduí un tractat de Patologia i Clínica Mèdica —amb col·laboració de L. Formiguera i A. Esquerdó—; escriví un *Tratado de Ginecología* del qual es feren tres edicions (1903, 1910 i 1917), que fou llibre de consulta i de text durant molts anys.

Al marge de la seva vessant científica, Miquel Àngel (o Arcàngel) Fargas fou un home intensament marcat per la circumstància del seu temps, i igualment que el seu compatrici i amic, Enric Prat de la Riba, actuà en política en una línia netament nacionalista. Fou cofundador de la *Unió Regionalista* (1900) i posteriorment de la *Lliga Regionalista*, de la qual va ésser vicepresident i president a la mort del Dr. Robert. Senador per la Universitat de Barcelona, defensà la seva autonomia en els tres camps, científic, administratiu i econòmic, en una famosa intervenció a la Cambra Alta, que fou publicada sota el títol de *Per l'autonomia universitària*.

L'any 1910 patí un accident vascular cerebral que li ocasionà una hemiplegia, de la qual es recuperà i pogué reprendre la vida normal als pocs mesos. Malauradament set anys més tard es repetí el vessament cerebral, que li causà la mort, gairebé fulminant, el dia 22 de febrer de 1916.

JOAN FREIXAS I FREIXAS

És difícil destriar les diferents facetes humanes d'una personalitat tan acusada com la de Joan Freixas i Freixas. Home abrandat, entusiasta, rigorós i fidel a allò que considerà fonamental en la seva vida: els homes i les dones del seu entorn, els malalts, la medicina, l'hospital i sobretot la terra, la nació que el veié néixer i en la qual treballà intensament tota la seva vida. Apassionat, actiu, àgil, d'un dinamisme exultant; tenia un matís d'home de geni, però era bona persona a carta cabal, «un veritable corder que es disfressa de lleó». El seu lema fou la rectitud, no tenia allò que se'n diu mà esquerra; increpava sense eufemismes, si convenia, però posseïa un accentuat humanisme.

Havia nascut el 15 de març de 1860 al barri marítim de Barcelona. Ja abans d'acabar la carrera de medicina entrà a l'Hospital de la Santa Creu —el 5 de novembre de 1879— en guanyar unes oposicions com a practlicant meritori de Medicina, i el 14 de desembre del mateix any les d'alumne intern de la Facultat. El 10 d'octubre de 1881 guanyà les de preparador anatòmic, i es llicencià amb la qualificació d'excel·lent el 28 de juny de 1882. Es doctorà a Madrid el juny de 1883 amb una tesi sobre «Métodos antisépticos en Cirugía para la curación de las heridas: su valor comparativo», ja que els primers anys d'exercir treballava amb Àlvar Esquerdo, cirurgià del mateix hospital.

El 22 de gener de 1886 fou nomenat metge auxiliar, deixà la cirurgia i passà a la Secció de Medicina; el 30 d'abril del mateix any obtingué el primer número en les oposicions a metge ajudant. Ascendí a metge numerari el juny de 1906 i finí la seva vida hospitalària essent el director del Primer Servei de Tisiologia que hi hagué al nou Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, càrrec que exercí fins a la seva mort, el 17 de juliol de 1933.

Des que fou metge adjunt inicià les lliçons de clínica mèdica, que foren l'exponent de la millor medicina clínica de Barcelona: «un veritable oasi dintre la grisor que era aleshores la medicina oficial», —com diu el seu biògraf Josep Cornudella—, que en traslladar-se al nou Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, el 20 de juliol de 1920, es transformaren en cursos per a postgraduats.

El prestigi de Joan Freixas i Freixas, tot i ésser metge extrauniversitari, es veié recompensat amb el títol de Mestre per nombrosos deixebles i pel nomenament de catedràtic honorari de la Facultat de Medicina.

El seu nombre de publicacions mèdiques és força quantiós, algunes de gran importància en el seu moment, com la ponència al Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana sobre «Les bases del diagnòstic clínic de la tuberculosi pulmonar de l'adult».

I al marge de la seva activitat fonamental clínic-assistencial i docent, fou un home que destacà també en altres entitats mèdiques i culturals del país,

A l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, hi ingressà el 26 d'octubre de 1886, en fou secretari d'actes els anys 1888-1890, secretari general el 1891-1892, durant els quals tingué lloc la constitució de l'Agupament Escolar i el trasllat de l'antiga seu del carrer Paradís al carrer Porta Ferrissa, i president des de 1930 a 1932; dos anys, també, de treball molt transcendent, amb el trasllat des del carrer de Llúria a la nova seu del Casal del Metge de la Via Laietana de Barcelona, amb la instal·lació de la Biblioteca. Fou un president «exemplar i model», com el qualificà Herme-negild Puig i Sais, ja que no faltà a cap sessió ni a cap Junta de Govern.

La seva presència en els Congressos de Metges de Llengua Catalana, fou constant: adjunt de la Junta Organitzadora del primer Congrés, president del segon, en què impulsà l'Exposició del Llibre Català, que motivà la *Bibliografia Medical de Catalunya*, i present en tots els altres fins a la seva mort.

La presidència de l'Associació de Metges de Llengua Catalana fou una de les seves activitats preferents.

En la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, on no faltava a cap reunió i on prengué part destacada en la Sessió del setè centenari de Ramon Llull, no ingressà fins que li fou permès de fer el discurs d'entrada en català.

Patriota nacionalista-conservador, fou un dels fundadors de la Lliga Regionalista, com a col·laborador del seu amic Enric Prat de la Riba; prengué part molt activa en la catalanització de diferents entitats culturals catalanes.

Tingué, també, una vessant literària; escriví poesies; fundà, en col·laboració, les revistes *La Barretina* i *Revista literària*; redactor de *La Veu de Catalunya* i altres revistes i periòdics; dissertant en múltiples sessions solemnes d'entitats mèdiques i culturals; autor d'obres de teatre i de biografies de metges de l'Hospital de la Santa Creu, de narracions com *Impressions de metges* i *Les hores lliures*, on ens diu en el pròleg: «En les curtes estones d'esplai, visc enamorat de dues deesses, la música i la literatura.»

JOSEP M. ROCA I HERAS

«Home sincer, d'un prestigi indiscutible, vessant afecte i cordialitat sempre i arreu, imposant-se pels seus mereixements, disposat tothora a col·laborar amb tots els que treballen per l'avançament de la nostra cultura...», són paraules de Joan Freixas i Freixas, extretes del discurs que pronuncià en el Sisè Congrés de Metges de Llengua Catalana, poc temps després de la mort del seu amic.

I no creiem que foren dites per l'amistat que els unia des de ben joves. Freixas i Freixas era un home rigorós i d'una sinceritat aclaparadora.

Josep M. Roca i Heras havia nascut a Barcelona l'any 1863, on cursà la llicenciatura de Medicina; fou alumne intern de l'Hospital del Sagrat Cor, on

treballà posteriorment durant força anys i metge auxiliar al dispensari de l'Hospital de la Santa Creu de 1890 a 1896. «Trià la branca de la medicina en la qual es coneixia, de més a prop les misèries i les malalties sexuals, en moltes ocasions producte de degradadors contagis o d'herències inconfessables...», segons comentà el citat biògraf.

Així, cultivà la dermatologia i la sifiliografia amb una gran dedicació, com es constata per les seves nombroses comunicacions en revistes, conferències i aportacions als congressos de Moscou (1897), Berlín (1904) i Roma (1912), en les quals tracta sobre temes dermatològics —principalment sobre la lepra— o l'estat i el tractament de la sífilis a Catalunya.

És sentí molt lligat a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, en la qual llegí, l'any 1898, un tema històric: «La lues a l'edat mitjana», primera comunicació feta en català que permeté emprar aquesta llengua en posteriors sessions acadèmiques. En fou tresorer els anys 1892–1894 i vicepresident els anys 1905–1907. Féu el discurs inaugural l'any 1911 i treballà intensament en la promoció dels *Annals de Medicina*. Era membre de l'Acadèmia Mèdico-Farmacèutica, on féu el discurs d'ingrés el març de 1893. Formà part del Tribunal Censor per a les oposicions de l'Hospital de la Santa Creu.

Estimà amb veritable adoració l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, que presidí uns anys. Participà en la majoria de Congressos de Metges de Llengua Catalana; en el segon exposà un treball històric sobre *el règim dels malalts sifilítics*, i en col·laboració amb Hermenegild Puig i Sais, Lluís Llagostera i Jaume Peyrí organitzaren l'exposició bibliogràfica que fou origen de la futura *Bibliografia Medical de Catalunya*. Presidí el Tercer Congrés, l'any 1919, on sorgí la idea de la constitució del Sindicat de Metges de Catalunya i posteriorment de la seva Mutual Mèdica; va repartir als assistents del Congrés el llibre sobre *La Medicina Catalana en temps del Rei Martí*, amb la dedicatòria: «En agraïment d'una presidència immerescuda.» El seu abrandament per la llengua li féu dir en el discurs inaugural: «...per parlar i escatir de medicina, nosaltres metges catalans, entenem que el millor vehicle es lo verb català... ja que el llenguatge és inseparable del pensament.» En el quart (1921, Girona) llegí el discurs inaugural en nom del president i homenatjà el gironí Guillem Cotteller, metge dels reis Pere III i Joan I, amb un estudi molt acurat i amb la col·locació d'una làpida a la sala de sessions del consistori; i en el cinquè (1923, Lleida) llegí el treball sobre «Els Estudis Generals de Lleida».

Aviat, però, la gran vocació per la història de la medicina l'inclinà a dedicar-se de manera preferent als estudis històrics. I així minvà l'exercici professional quan «gaudia d'un nom eminent i d'exemplar honorabilitat entre el públic que el sol·licitava, i havia assolit el respecte i la consideració dels companys».

«L'amor patri constituí el substractum de la seva vida», segons comentà el seu biògraf. Era un admirador de la seva terra: Catalunya; per aquest

motiu fou un dels primers socis del Centre Excursionista de Catalunya i prengué part en diferents excursions: en algunes d'elles en féu una excel·lent redacció, com l'any 1895 amb motiu d'una visita als estanys de Carançà. Participà en els Jocs Florals de Barcelona, on era mantenidor el 1902 i president el 1923. Membre fundador de l'Acadèmia de Llengua Catalana, enfrontada amb l'Institut d'Estudis Catalans, i amb les normes gramaticals que aquest propugnà. President de la Unió Catalanista i de l'Ateneu Barcelonès des de 1908 a 1915. Acadèmic numerari de l'Acadèmia de Belles Arts. Fou requerit per fer parlaments i discursos com el que féu a Perpinyà davant del bisbe Carsalade, i el de la inauguració de curs del Col·legi de Metges de Barcelona l'any 1921, que fou, també, el primer treball que s'hi llegí en català.

Les seves publicacions —no solament científiques— foren innombrables, però sempre les investigacions històriques eren fetes recordant-se preferentment de la seva condició de metge, «portant a la consideració del món, figures emblemàtiques d'èpoques pretèrites que s'havien oblidat».

Ja en vida rebé homenatges i reconeixements de la seva tasca científica, literària, historiadora, no solament del país, sinó que també fou reconegut pel govern francès, que li concedí la Legió d'Honor per la defensa del Dret i la Justícia, després de la guerra 1914–1918. Morí a Barcelona, l'u de maig del 1930. A petició de l'alcalde de Barcelona, comte de Güell, el Consistori barceloní acordà en la primera sessió plenària després de la seva mort que constés en Acta el sentiment pel seu òbit.

JOSEP PASCUAL I PRATS

L'any 1854 nasqué a Girona el segon fill de Joan Pascual i Ferré i Paula Prats i Font, a qui posaren per nom Josep. Els primers estudis i els de batxillerat, els féu a la seva ciutat, i inicià els estudis de medicina a Barcelona, on conegué Giné i Partagàs i en fou deixeble. L'any 1874, en plena guerra carlista, es traslladà a Madrid —on s'hi llicencià el 1875— per formar part com a sanitari d'un batalló liberal, i posteriorment com a metge militar. Acabada la guerra, marxà a París —1877— per ampliar estudis, on adquirí coneixements sobre la defensa corporativa de l'estament mèdic francès i diferents aspectes de deontologia que l'ajudaren a madurar el seu projecte sobre el futur col·legi professional.

Reincorporat a Girona, inicià l'exercici professional que perdurà fins a la seva mort. Va ésser nomenat administrador de la Beneficència provincial i posteriorment degà del cos facultatiu. L'any 1885 guanyà per oposició la plaça de metge de l'Hospital de Santa Caterina de Girona i tres anys més tard fou ascendit a metge de primera classe. El tema que desenvolupà, «El Hospital: sus inconvenientes y sus ventajas», a més d'una denúncia de l'estat en què es trobaven els hospitals d'aleshores, suggereix un nou concep-

te d'hospital per a poder tractar i aïllar les malalties infeccioses, tema novell en aqueflls anys.

Estudià la demografia gironina durant els anys 1881–1883, en què hi hagué una forta mortalitat per febre tifoide i disenteria, ocasionada per l'abocament del clavegueram al riu Onyar i la posterior infestació de l'aigua; la denúncia d'un urbanisme mal concebut, la mortalitat elevada dels infants i llur alimentació amb llets adequades, etc; i demostrà el seu interès per temes històrico-mèdics amb notes sobre Arnau de Vilanova, Ramon Llull, etc.

Interessat —com a persona inquieta— per diferents temes sòcio-culturals, escriu articles a la *Revista de Gerona*, i més tard a *El demòcrata*, sobre la fauna de les comarques gironines, els peïxos d'aigua dolça, etc, i dona a conèixer als viticultors el perill sobre els efectes nocius que la fil·loxera podria tenir en les vinyes frontereres amb França i que posteriorment s'estendria sobre la resta de les vinyes del país.

Aquesta activitat començà a canviar a partir del 1894, ja que inicià la seva tasca de defensa contra les dificultats que s'havien anat presentant en la pràctica de la professió mèdica. Així, fundà el que en digué el *Sindicato Médico* —amb uns estatuts, reglaments i organització propis d'una Societat de Socors o *Montepío*— del qual fou vicepresident i als pocs anys president, i que es transformà en el Col·legi de Metges de la província de Girona l'any 1898. Publicà un butlletí, en què, bo i ajudant a enaftir el nivell científic dels col·legiats, hi havia notes i escrits sobre la pròpia corporació; a partir de 1902 hi foren admesos escrits en català i integralment a partir de 1921. Fins a l'any 1923, el Col·legi fou la segona llar de Pascual i Prats: s'hi dedicà amb tota la seva energia, amb un sentit ben patriarcal, fins que els nous aires dels sindicalisme mèdic —els quals ell no compartia— el n'apartaren en unes eleccions que donaren entrada a noves idees i noves maneres d'enfocar la vida col·legial.

Una de les inquietuds que tingué des de molt jove fou la classificació de les publicacions mèdiques. Així, presentà en el «Congreso Internacional de la Prensa Médica», celebrat a Madrid l'any 1903, un treball titulat «Creación de un índice metódico de los trabajos que publica la prensa médica», que es continuà amb l'*Index medicus hispanicus*, publicat l'any 1904, predecessor d'una activitat que tardaria molts anys a portar-se a la pràctica.

Fou vocal del Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana i president del quart, celebrat a Girona l'any 1921. Creié que l'aparició del *Sindical de Metges de Catalunya* no era beneficiós per a la tasca que ell desenvolupava, per la qual cosa demanà al seu amic Roca i Heras —«... en espera que s'esvaeixi el mal aire del sindicalisme mèdic...»— ajornar el Congrés. S'anava consolidant un canvi sòcio-polític generacional amb una aportació d'idees que ell no compartia. El Congrés es celebrà amb èxit: fou col·locada una làpida en memòria de Guillem Cotteller a la sala de sessions de l'Ajuntament de Girona; pronuncià el discurs inaugural sobre la necessitat de

reduir la mortalitat i morbiditat amb consells higiènics i adequada prevenció, tot dient: «... em falta autoritat per donar-vos consells, però em sobra experiència per advertir que si no féu seriosament i de pressa, obra sanitària... ens trobarem amb una Catalunya sense catalans.»

Fou vicepresident de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, acadèmic de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, vocal de la Junta Provincial de Sanitat, soci de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya. Publicà treballs sobre hidrologia, que fou una de les seves predileccions, com també sobre l'aplicació medicinal de la botànica. Era, en canvi, un escèptic davant els avenços de la química farmacèutica. Amic de Rodolf H. Matas i Gregorio Marañón, amb els quals mantingué una quantiosa relació epistolar.

Fou comissionat de monuments i conservador del Museu de Girona, i havia assistit a nombrosos congressos mèdics (Moscou, Madrid, París, Lisboa), la majoria en representació del Col·legi de Metges.

Pompeu Pascual i Carbó, amb qui malgrat el cognom no tenien relació familiar, ens el descriu físicament: «... home escardalenc, d'estatura tirant a baixa, vestia sense afectació. Celles disperses i espesses com les d'un mussol; un bigoti las, i una cara magra i arrugada que comunicava a la seva fessomia un semblant turmentat com el tronc d'una olivera.» En resten escassos records gràfics, no es deixava fotografiar, ja que, segons ell deia, no es mereixia la cara que tenia...

Morí a la seva estimada Girona, l'any 1931.

JOSEP TARRUELLA I ALBAREDA

El 10 de novembre de 1870 nasqué a Pallejà (Baix Llobregat), fill de Josep Tarruella i Francesca Albareda. Ben aviat es traslladaren a Barcelona, i allà hi féu els estudis de batxillerat i la llicenciatura de medicina. S'hi llicencià el 1892 i dos anys més tard, el 1894, es doctorà a Madrid amb una tesi sobre «Química orgànica».

Va ésser metge internista. Amplià estudis a França, Suïssa, Alemanya i Rússia. Assistí a innombrables congressos, entre els quals l'Internacional de Moscou, l'any 1897, on va presentar un estudi sobre «Pseudosclerosi de plaques» i el de París, l'any 1910, on va presentar «Opoteràpia renal». Fou deixeble i amic de Bartomeu Robert. S'especialitzà en gastroenterologia, per la qual cosa l'any 1904, juntament amb Antoni Raventós i Aviñó, fundà la primera clínica de malalties de l'aparell digestiu. Fou professor ajudant de clínica mèdica i professor del curs de patologia digestiva de l'Hospital de la Santa Creu, dirigit per Francesc Gallart i Monés.

Ingressà com a acadèmic corresponsal de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona l'any 1896. Membre de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, en fou secretari general; el 29 de

novembre de 1901 hi llegí la primera acta redactada en català, i es va aprovar per unanimitat que tant els discursos inaugurals com les sessions es fessin en l'idioma propi del país, com també les publicacions. Redactor en cap dels *Annals de Medicina* i articulista assidu des de 1907 a 1909, per una polèmica amb August Pi i Sunyer, dimití; l'any següent fou elegit president de l'Acadèmia i Laboratori per al bienni 1910–1912. Presidí, també, el Col·legi Oficial de Metges de la província de Barcelona.

Molt lligat a la renaixença cultural de la llengua catalana, a més de la seva actuació en pro de la llengua en el si de l'Acadèmia, és un dels primers metges que posa a l'abast del poble coneixements sanitaris i publica l'any 1917 *Higiene de l'alimentació*.

Participà en gairebé tots els Congressos de Metges de Llengua Catalana; en el quart (1921, Girona) fou autor d'una ponència, i d'una altra en el cinquè, *el qual presidí* (1923, Lleida). *En tenim comptabilitzades més de 100 publicacions* entre llibres, comunicacions, i treballs, alguns d'ells fruits de les seves investigacions. Entre 1901 i 1913, juntament amb Ramon Turró i Àlvar Presta, publicà els seus estudis i investigacions farmacològiques i microbiològiques sobre l'acció experimental de certs llevats sobre les infeccions estafilocòcciques i estreptocòcciques. L'any 1928 fundà i dirigí la revista *Monitor mèdic*, com a revista mèdica lliure i independent de qualsevol associació professional o científica, que tingué una curta durada.

Però les millors qualitats de Josep Tarruella foren les seves actuacions com a clínic pràctic: la bona observació i exploració minuciosa dels malalts, juntament amb *la seva gran estimació per la semiologia, donà lloc al descobriment d'alguns signes que descriu en els seus articles* (el de l'opacitat semilunar en la gastroptosi, de l'opacitat de l'espai de Traube, etc).

Destacà per la seva oratòria sòbria i elegant. Fou metge de tots els estaments socials, però l'alta societat barcelonina, amb la qual mantingué una molt bona relació tant professional com de relacions socials, essent-ne —en moltes ocasions— el conseller familiar, el tingué com metge de capçalera. Va ésser soci de cercles culturals i socials lligats a la burgesia barcelonina. Pel seu amor a l'esport presidí la Federació Catalana de Futbol. Era un entusiasta de les arts, principalment de la pintura i la música. *Bon conegedor dels pintors, posseïa obres dels pintors catalans contemporanis*.

Durant la guerra civil s'exilià a Sant Sebastià, on continuà la seva tasca assistencial entre la nombrosa colònia catalana que s'hi havia refugiat. Retornat a Barcelona, l'any 1939, reprengué la seva visita mèdica, fins que hi morí el mes de desembre de 1957.

AUGUST PI I SUNYER

El matrimoni de Jaume Pi i Sunyer, catedràtic de Patologia General de la Facultat de Medicina de Barcelona, i Carolina Sunyer tingué sis fills. El gran,

August, nasqué el 12 d'agost de 1879; estudià a Barcelona, cursà la carrera de medicina a la seva facultat i s'hi llicencià l'any 1899. Ja en els últims anys d'estudiant treballà amb Ramon Turró, i havia manifestat el seu interès en tres camps: el de l'ensenyament, la pràctica mèdica i la investigació científica, com ho expressà el 1901 en el seu treball «La investigació científica a Catalunya». L'any 1904 guanyà la càtedra de Fisiologia de Sevilla, i amb col·laboració amb Rodrigo Lavín, redactà una monumental «Fisiologia General». Però el seu interès era treballar a Catalunya, així que demanà l'excèdència i novament s'instal·là a Barcelona i reprengué la col·laboració, en el Laboratori Municipal, amb Ramon Turró, on a petició d'una Associació d'Estudiants de Catalunya, organitzà cursos permanents de Fisiologia General.

L'any 1906 es celebrà el Primer Congrés d'Higiene de Catalunya, primera reunió científica que emprava el català com a idioma oficial, essent-ne August Pi i Sunyer el president de la comissió executiva.

Ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, l'any 1910, amb un discurs titulat «El problema Clínic»; en fou president des de 1927 a 1935. El 1912, en el si de l'Institut d'Estudis Catalans, es creà la Societat Catalana de Biologia i en fou nomenat president; el 1914 ocupà interinament la càtedra de Fisiologia de la facultat de Medicina de Barcelona, i als dos anys guanyà el concurs per a catedràtic. Malgrat que mantingué una activitat assistencial privada —cada vegada més enfocada a problemes de nutrició i a consultor de casos problemàtics—, fou un dels primers professors que es dedicaren intensament als treballs, investigacions i ensenyament de la seva càtedra.

Preocupat pels avenços científics, assistia habitualment als congressos de la seva especialitat, que es celebraven cada tres anys; així, viatjà a Heidelberg, Viena, Gröningen, París, Edimburg, Estocolm, Boston, Roma, Moscou, etc. Intervingué activament en el Segon Congrés Universitari Català de l'any 1918, en què es debateren les possibilitats futures de la universitat, i que fou la base de la futura Universitat Autònoma de 1933. La seva presència era requerida en diferents universitats i països; el 1919 embarcà cap a Buenos Aires i Montevideo per fer-hi cursos de fisiologia durant els mesos d'estiu. I l'any 1920 fou creat l'Institut de Fisiologia, que ha estat el producte més brillant de la Medicina Catalana. «Pi i Sunyer va ésser l'animador i propulsor d'activitats i treballs que varen enlairar com mai la medicina catalana», com ha escrit Agustí Pedro i Pons. S'hi feren més de 250 treballs d'investigació i hi col·laboraren els millors científics catalans d'aleshores: Jesús Bellido, Josep Puche, Leandre Cervera, Rossend Carrasco, i molts d'altres. Mantingué un freqüent i nombrós contacte amb personalitats i professors espanyols: Rodrigo Lavín, Gregorio Marañón, Juan Negrín, i a la seva pròpia càtedra, hi vingueren molts professors estrangers: Meyerhoff, Hill (aleshores ja premis Nobel), Cannon, Houssay, etc. En un temps que no era freqüent fer estades llargues a l'estranger, la majoria dels seus col·labora-

dors ho feren: Carrasco a Harvard, Cervera a Buenos Aires, Reventós a Anglaterra, Puche a Lovaina, el seu fill Jaume als Estats Units, etc. Per l'èstímul i la il·lusió que encomanava per l'estudi, la investigació i la docència, sortí una bona fornada de catedràtics que ocuparen càtedres a Saragossa, València i Santiago.

Col·laborà en els Congressos de Metges de Llengua Catalana i fou president del sisè, l'any 1930 a Barcelona, en el qual féu un discurs memorable.

Amb l'adveniment de la República, Pi i Sunyer —el professor més prestigiós i conegut de la nostra Facultat de Medicina— formà part de la comissió que preparà l'Estatut d'Autonomia Universitària, basat en els estudis del Congrés Universitari de 1918, i el 5 de juliol de 1933 fou nomenat patró de la Universitat Autònoma.

La guerra civil l'allunyà freqüentment del país, però mantingué l'activitat docent, investigadora i la celebració d'actes acadèmics, com per exemple l'any 1937, amb la commemoració del vint-i-cinquè aniversari de la fundació de la Societat Catalana de Biologia, fins que s'hagué d'exiliar el 1939. Podia no haver fet res més i la seva obra hauria quedat com un treball de gran qualitat. Però a l'exili en féu moltes més: a Caracas fundà l'«Instituto de Medicina Experimental», féu una escola de força transcendència i publicà *La sensibilidad trófica*. Fou nomenat *Doctor Honoris Causa* de la Universitat de Veneçuela, premi Kalinga 1955 de la UNESCO.

S'enyorava de Catalunya i escriví llibres de records. Fou membre fundador i president del Centre Català de Caracas. El 1956 viatjà amb vaixell a Barcelona, però no li fou autoritzat trepitjar terra catalana; alguns amics pogueren saludar-lo en el mateix vaixell. Ja malalt —el 1959— pogué fer una estada a Roses, i el 12 de gener de 1965 morí, mentre dormia, a Mèxic.

Fou un home íntimament lligat a Catalunya i la seva circumstància. Així, a més de l'obra científica, s'interessà per la política, per l'esport i per la música. Fou elegit senador, en tres legislatures consecutives, per la demarcació de l'Empordà (Figueres); tenia molta afició al rugby i fou president del Comitè Olímpic Espanyol; tenia una bona veu i assistia regularment a vetllades musicals.

«Cosmopolita per amplitud de cultura i per opció, tanmateix, un fervorós de la seva terra, un empordanès recalcitant, tot i nascut a Barcelona, un home de la terra i de la seva nissaga, un científic que no menyspreava la passió multitudinària, perquè ell, home de seny, sabia prou bé que el conflicte és tal vegada essencial, sovint necessari, històricament imprescindible. Oferia amb modèstia el seu arbitratge i no sabia delimitar, ni ho volia, la seva funció de metge i la de patriota actiu al servei dels grans problemes de la seva època. La seva veritat, sempre difícil i sovint incompresa, era la de Pascal: Sempre ens comportem com si haguéssim d'assegurar el triomf de la veritat quan allò que hem de fer és lluitar per ella», segons que consta en el pròleg de la *Novel·la del Besavi*.

ENRIC RIBAS I RIBAS

Si Salvador Cardenal i Fernàndez inicià l'escola quirúrgica de més transcendència de la cirurgia catalana, els seus continuadors, Àlvar Esquerdo i posteriorment Enric Ribas i Ribas, mantingueren —i possiblement augmentaren— el prestigi dels cirurgians catalans.

Enric Ribas i Ribas brillà amb llum pròpia i, tot i aprofitant l'experiència que obtingué dels seus mestres, va saber compaginar-la amb les noves tècniques i innovacions científiques que anaren apareixent. Fill de pares catalans, nasqué el 6 de juliol de 1870 a Vigo (Galícia); als seus sis anys la família es traslladà a Barcelona, on va fer els estudis primaris, estudià Medicina i es llicencià amb un expedient acadèmic molt brillant, havent-se distingit especialment en l'anatomia, de la qual va ésser professor auxiliar. Es doctorà —com era normatiu aleshores— a Madrid. Amplià estudis a París amb els professors Pean, Tillaux, Richelot, Tarnier i Pozzi, on aprengué les bases del que després s'havia de convertir en mestratge profund.

L'any 1897 ja havia estat nomenat —per oposició— cirurgià de l'Hospital de la Santa Creu, al costat d'Àlvar Esquerdo; el 1906 fou nomenat metge numerari i cap del Servei de Cirurgia. A partir de 1919 donà cursos de cirurgia abdominal i d'exploració i diagnòstic quirúrgics.

Era conegut d'un gran nombre de cirurgians europeus, tant per la seva vàlua, com per les visites que féu regularment a centres hospitalaris de Berlín, Viena, Brusel·les, París, Berna, Ginebra i Zuric. Fou invitat en diferents ocasions a universitats estrangeres, com per exemple a Tolosa de Llenguadoc, on presidí el tribunal de tesis doctorals, o a París, per practicar diferents intervencions quirúrgiques.

El seu concepte de la cirurgia fou innovador, ja que —en aquells anys— era habitual donar més importància a la tècnica operatòria i a la rapidesa de la intervenció que al veritable coneixement de la malaltia. Ribas i Ribas insistí que el cirurgià, a més de tenir una bona tècnica operatòria, havia de fonamentar la seva actuació en el coneixement previ de la malaltia, en la constitució del malalt, i completar-la amb un acurat postoperatori. Fou un dels cirurgians més prestigiosos de les primeres dècades del segle, per la qual cosa en temps de la Universitat Autònoma, fou nomenat professor lliure de Patologia Quirúrgica de la Facultat de Medicina.

A més d'ésser preferentment cirurgià abdominal, exercí, també, de cirurgià ginecològic, amb gran autoritat. Escriví sobre tècniques quirúrgiques, tractament general dels càncers, sobre radioteràpia i radiumteràpia. Preocupat per l'estat sanitari i hospitalari, exposà (1913) la «necessitat urgent de la creació de sanatoris marítics a Catalunya».

La seva activitat científica fou intensa: comunicacions freqüents a l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, a l'Institut Mèdico-Farmacèutic, a més de múltiples conferències, dels cursos de cirurgia

digestiva a l'Hospital de Sant Pau i la Santa Creu, de lliçons quirúrgiques en els cursos que organitzaren altres serveis mèdics (Freixas i Freixas, Gallart i Monés, etc) o d'altres serveis quirúrgics (Manuel Corachan, Julià i Soler, etc), a més de repetides conferències inaugurals en les societats científiques del país.

Conjuntament amb Manuel Salvat i Espasa i Domènec Martí i Julià, suggeriren l'organització dels Congressos de Metges de Llengua Catalana, en els quals hi col·laborà fins a la seva mort: fou vocal adjunt del Primer (Barcelona, 1913), vicepresident del Sisè (Barcelona, 1930) i president del Setè (Ciutat de Mallorca, 1932), però no pogué exercir perquè estava convalescent d'una malaltia i el substituï el vicepresident, Joaquim Trias i Pujol. Participà en ponències o comunicacions a tots els Congressos.

Primer president de l'Institut Mèdico-Farmacèutic (1898), membre de l'Associació de Metges de Llengua Catalana, de la Lliga Catalana contra el Càncer, membre de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, que presidí des de 1922 a 1924, i de la Societat Catalana de Cirurgia, de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, a la qual ingressà el desembre de 1932 amb un discurs sobre «Cirurgia de les vies biliars». Publicà onze monografies mèdiques, sis de les quals tractaven de les vies biliars. Fou un dels primers metges que filmaren intervencions quirúrgiques per a ensenyament dels alumnes. Fou cofundador amb Antoni Trias i Pujol, Joaquim Trias i Pujol i Manuel Corachan i Garcia de *Revista de cirurgia de Barcelona* i del *Boletín de la Sociedad Catalana de Cirugía*, en la qual col·laborà assíduament.

En els últims anys de la seva vida es traslladà el seu domicili a El Masnou (Maresme), on morí inesperadament el dia 17 d'octubre de 1935.

JOAQUIM TRIAS I PUJOL

Poques personalitats hi ha que gaudeixin de tan bon record i consideració per la tasca realitzada com els germans Joaquim i Antoni Trias i Pujol.

Joaquim, el gran dels dos germans, havia nascut el dia 4 de desembre del 1887 a Badalona (Maresme). Cursà simultàniament els estudis de farmàcia i de medicina a la Universitat de Barcelona, on es llicencià l'any 1910. L'any següent, 1911, es doctorà de les dues ciències a Madrid, i féu la tesi de medicina sobre la importància dels lipoides en biologia. Ingressà a la Sanitat Militar i des de 1911 a 1913 féu la campanya d'Àfrica. Amplià estudis a Berna, amb Kocher, a París, amb Delbet, i a Viena, on treballà amb Böhrler.

L'any 1915 obtingué, per oposició, la càtedra de Tècnica Anatòmica de Granada, el 1918 es traslladà a la d'Anatomia Topogràfica de Saragossa i el 1919 passà finalment a Barcelona, i hi ocupà la mateixa càtedra; l'any 1926 canvià de nom pel de Terapèutica Quirúrgica, fins que el 1931 el Patronat de la Universitat Autònoma li encarregà la càtedra de Patologia i Clínica

Quirúrgica, que ocupà fins a la fi de la guerra civil espanyola (1939). Fou secretari de la Junta Administrativa de l'Hospital Clínic i degà de la Facultat des de 1931 a 1939.

Però, a Joaquim Trias, aquesta intensa activitat docent, administrativa i assistencial no li enterbolí la inquietud per la millora de les institucions del país, i visqué amb il·lusió la possibilitat de transformar la vella Universitat. Així, l'any 1918, formà part dels professors que intervingueren en el projecte d'Estatuts per a l'Autonomia Universitària estudiats en el Segon Congrés Universitari Català, que no pogueren portar-se a la pràctica fins a la constitució de la Universitat Autònoma del 1933. Tant ell, com el seu germà Antoni, foren defensors enardits de la reforma universitària i hi contribuïren de forma generosa i decidida. Ell, com a degà i catedràtic de la Facultat i el seu germà Antoni, com a membre del Patronat de la nova Universitat, repartiren la tasca docent entre altres institucions i serveis hospitalaris. Alsina i Bofill escriví: «...aquest gest d'altruisme, d'entusiasme per donar a la naixent Universitat l'eficiència desitjable... contrastà violentament amb l'habitual i trist espectacle de la lluita per l'exclusivitat...»

I al marge de la seva valuosa aportació a la Universitat, tingué altres responsabilitats que exercí amb dedicació i de manera brillant: membre de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, membre actiu i president des de 1928 a 1930 de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, presidí, també, la Societat Catalana de Cirurgia, la Sociedad Española de Cirugía Ortopédica y Traumatológica, i fou membre de diverses societats mèdiques espanyoles i estrangeres.

Presentà comunicacions en la majoria dels Congressos de Metges de Llengua Catalana. Fou vicepresident del Quart Congrés (Girona, 1921) i del Setè (Ciutat de Mallorca, 1932), del qual exercí també la presidència, substituint Enric Ribas i Ribas, que estava convallescent d'una malaltia. Presentà comunicacions i treballs tant d'anatomia, de cirurgia i traumatologia, en les diferents societats a les quals pertanyé. Juntament amb Manuel Corachan i García, Enric Ribas i Ribas i el seu germà Antoni fundaren la *Revista de Cirugía de Barcelona* i el *Bulletí de la Societat Catalana de Cirurgia*.

Barcelona i Catalunya perden el mestre l'any 1939. S'hagué d'exiliar per la seva catalanitat i per les idees progressistes que desenvolupà en la societat mèdica els anys anteriors a la guerra civil. Carcassona, Argentina i Andorra foren tres graons en el seu exili. Acceptà l'oferiment de treballar a la Universitat de Cuyo (Mendoza, Argentina) on exercí novament el seu mestratge i fou estimat i reconegut per deixebles i professors per les seves qualitats docents i personals: exercí a Andorra i hi obrí la primera clínica. L'any 1947 retornà a Barcelona, però no li fou permès reintegrar-se a la Universitat, malgrat que continuà treballant privadament. Morí el 9 de gener de 1964.

En una de les sessions necrològiques, Moisès Broggi digué: «La vida no el tractà amb benevolència. El vendaval de la tragèdia espanyola l'agafà

de ple en la seva maduresa i l'apartà amb violència del camí de la seva vocació: les tasques docents i professionals», i Lluís Sayé hi afegí: «...El més gran ensenyament que ens ha deixat Joaquim Trias ha estat el de la seva serenitat, el domini d'ell mateix en tot instant, i el de la seva intel·ligència, que li permetia veure tot seguit el que havia de fer i, especialment, no perdre mai el seny per adversa que fos la contingència que vivia.»

Podríem afegir-hi que ens ha deixat un sentit de fidelitat a les pròpies conviccions, un sentit del deure, un treball intens i exemplar, una demostració de respecte envers el proïsme i sobre tot el que significa l'amor al país i als seus homes.

HERMENEGILD PUIG I SAIS

L'any 1860 nasqué a Albons (Baix Empordà). Els primers estudis els féu a Girona, i estudià medicina a Barcelona; s'hi llicencià l'any 1886. Inicià la pràctica de la medicina al Prat de Llobregat i posteriorment es traslladà a Barcelona, on treballà la resta de la seva vida.

Durant el curs 1885-1886 treballà en qualitat de practicant, quan encara estava estudiant medicina, a l'Hospital del Sagrat Cor de Barcelona. Fou metge auxiliar de l'Hospital de la Santa Creu els anys 1886 a 1891, però ben aviat retornà a l'Hospital del Sagrat Cor, on reingressà —ara com a metge— l'any 1891, i no deixà d'assistir-hi durant tota la seva vida professional. Treballà en el servei de Medicina Interna, i en fou encarregat de la direcció l'any 1900, en què prengué el nom de Policlínica. El 1904 s'ocupà, també, de la medicina de la infància, i a partir de 1907 ocupà la Prefectura del Servei de Medicina fins a l'any 1927. Presidí la Junta de Govern del Cos Facultatiu.

Era un home que es féu estimà per la seva bonhomia i la seva rectitud. Josep Tarruella ens el descriu en aquests termes: «...d'una ètica immaculada, d'una gran seriositat, una decència àmplia, sense límit, en tots els moments i circumstàncies, una psicologia recta, lliure, augusta, dirigida als fins d'honradesa que inspiren normes de conducta irreprotxable; un respecte als altres homes, siguin com siguin i pensin com pensin, una tolerància perfecta d'exemple per a tots, una modèstia neta, sense afectació, sense falsa humilitat, encobridora d'orgull; una incorruptibilitat i equilibri moral sense fissura...» Aquest era l'home: fidel, honrat, discret, i sobretot treballador, sense ànim de distincions i amb l'esperit de servei ben afilat. Tothom el respectà.

A l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, fou nomenat tresorer l'any 1900, i fins al 1914 hi exercí aquest càrrec. En fou president els anys 1915 i 1916. Fou un dels més actius organitzadors del Primer Congrés Universitari Català de l'any 1903, en la crida del qual escrigué: «...quan un poble vol renèixer, deu atendre a la vida del seu esperit asso-

lint una veritable cultura intel·lectual, i això cal aconseguir-ho per mitjà de la Universitat.» Al cap de 15 anys, el 1918, en el Segon Congrés Universitari Català, es planificaren els estudis d'una futura Universitat Autònoma; Puig i Sais tornà a prendre-hi part activa, responsabilitzant-se de la planificació dels estudis de medicina, que no pogueren portar-se a la pràctica fins al 1933.

Fou vicepresident del Segon Congrés de Metges de Llengua Catalana (Barcelona, 1917), en què formà part de la Secció de llibres i periòdics que donà lloc a la posterior *Bibliografia Medical de Catalunya*; en presidí el vuitè (Barcelona, 1934).

Quan el 27 de març de 1920 es constituí el Sindicat de Metges de Catalunya, es buscava un home madur, temperat, comprensiu, auster i actiu, de prestigi científic i social reconegut; Puig i Sais fou l'home elegit unànimament. Com diu Alfons Gregorich en la seva història del Sindicat, «Fou capaç d'aglutinar les voluntats i vèncer la repugnància inicial que alçava el mot sindicat i la mateixa idea de la sindicació entre uns professionals d'un estament fortament classista i personalista». Durant el seu mandat, que s'allargà fins al 1927, estigué en la majoria dels actes rellevants d'altres Societats, com en la constitució de la Societat Catalana de Pediatria, o en l'Acta Fundacional de la Mutual Mèdica del Sindicat, posteriorment Mutual Mèdica de Catalunya i Balears.

Fou membre de la Societat Mèdico-Farmacèutica dels Sants Cosme i Damià; vicepresident de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana; diputat provincial; col·laborà en la redacció del *Diccionari de Medicina* de Manuel Corachan; i publicà un bon nombre d'articles mèdics i socials a diferents revistes de l'època. Morí el 31 de maig de 1941, víctima d'accident.

JOAN PUIG-SUREDA I SAIS

El dia 23 d'agost de 1881 nasqué a l'Escala (Alt Empordà) un dels millors cirurgians que ha tingut Catalunya. La seva llarga vida comprèn gairebé la història de la cirurgia moderna: des que es difongueren els principis d'antisèpsia de Lister fins ben entrats els anys 1960. Un dels seus deixebles, Ferran Martorell, diu d'ell que «sentia curiositat per tot, estimava la independència, no tenia horari i li atreia la música», i com diu Oriol Casassas, «fou un home inserit en tot allò que d'honest, d'abrandat i d'il·lusionat hi hagué en les empreses de la seva època».

Es considerà sempre un empordanès de soca-rel. Els primers estudis els féu a la Bisbal de l'Empordà, i acabà el batxillerat a Girona l'any 1897. Estudià medicina a Barcelona, on es llicencià l'any 1903 amb premi extraordinari. L'any 1907 es doctorà a Madrid amb una tesi sobre «Els illots de Langerhans i la diabetis pancreàtica». Ja l'any 1906, metge intern a l'Hospital de la Santa Creu, s'inicià en la cirurgia al costat d'Àlvar Esquerdo,

Enric Ribas i Ribas i Antoni Raventós i Aviñó. Cinc anys més tard, 1911, guanyà per oposició la plaça de professor auxiliar de Cirurgia de la Facultat de Medicina de Barcelona, primer d'Antoni Morales i posteriorment de Joaquim Trias i Pujol, que li assignà un servei independent on desenvolupà una tasca quirúrgica extraordinària.

La seva obra esdevingué brillant per les grans qualitats humanes de què era posseïdor: de caràcter jovial i decidit; d'una gran vitalitat que sabé adaptar-se als canvis que el temps anà imprimint a les normes de la cirurgia; s'inclinava cap a les empreses difícils i s'hi entregava sense vacil·lació, i practicava tècniques quirúrgiques d'inspiració pròpia, abans que fossin publicades o conegudes. Moltes d'aquestes tècniques posteriorment han estat publicades i consten amb nom d'altres cirurgians. Moisès Broggi explica que «així com sempre feia demostracions pràctiques i era gran amic de realitats, no sentia cap inclinació a les explicacions verbals ni per les especulacions amb idees i doctrines». Aquest és el motiu per què en els seus records biogràfics s'aprecia una gran desproporció entre el valor i les magnituds de la seva obra i del que queda escrit en les publicacions mèdiques.

L'any 1928 ingressà a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona amb un discurs sobre «Perforació aguda del duodè», que fou contestat per August Pi i Sunyer, i llegí el discurs inaugural l'any 1955. En implantar-se la Universitat Autònoma hi fou nomenat professor de Terapèutica Quirúrgica, càrrec que havia deixat vacant Joaquim Trias i Pujol. L'any 1929 fundà l'Institut Policlínic Plató de Barcelona. Durant la guerra civil espanyola es traslladà a França, i des d'allí passà a Espanya i treballà a la Sanitat Militar a Salamanca, Àvila, Castelló i Pamplona, fins al final de la guerra. Retornat a Barcelona, substituï Joaquim Trias i Pujol en la càtedra de Patologia Quirúrgica, i quan va morir Manuel Corachan, l'any 1942, s'encarregà del servei de Patologia Quirúrgica de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, on organitzà cinc cursos de Tècnica Quirúrgica en col·laboració amb l'Escola de Patologia Digestiva del mateix hospital, fins a la seva jubilació.

Va ésser ponent en diversos congressos: a Varsòvia, l'any 1929, coincidint amb Rodolf H. Matas; València, 1931; Nova Orleans, 1948, etc. Presidí el Congreso Español de Cirugía l'any 1949; l'any 1961, a Dublín, fou vicepresident del Congrés Internacional de Cirurgia; premi Virgili 1963; membre d'honor de la Sociedad Española de Patología Digestiva, i altres nomenaments de societats espanyoles i estrangeres.

Fou un membre actiu de la Societat Catalana de Cirurgia i de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears. Tingué una dedicació especial als Congressos de Metges de Llengua Catalana, hi participà pràcticament en la majoria, Presidí el novè (Perpinyà, 1936) i fou membre d'honor del desè (Perpinyà, 1976).

Publicà diferents treballs, no solament fruit de la seva experiència, sinó també com a investigador. El preocupava tot el que podia augmentar l'e-

ficàcia quirúrgica i reduir els perills en l'acte quirúrgic. I amb aquest objectiu treballà en cirurgia experimental en l'«Institut de Fisiologia», i en donà comptes en els *Treballs de la Societat de Biologia* dels anys 1917, 1918, 1922 i 1924. Dirigí la «Colección Española de Monografías Médicas», que publicà 222 títols entre els anys 1940–1959.

Després d'una llarga malaltia que l'invalidà uns anys, morí a Barcelona el 19 de desembre de 1978.

JOSEP ALSINA I BOFILL

Presidí el Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, el Congrés de la represa, el primer dels celebrats després dels quaranta anys de dictadura, el negre període d'obligat silenci. El Congrés (23–26 de setembre de 1976) tingué lloc a Perpinyà —la mateixa ciutat que l'any 36 havia hostatjat l'anterior, el novè— amb la clara intenció de palesar l'esperit de continuïtat que inspirava la seva celebració.

Alsina i Bofill nasqué a Palafrugell l'any 1904 (el 21 de juny), en una família dedicada a la indústria tapera. Vents econòmics poc favorables la dugueren a Barcelona quan el petit Josep només tenia quatre anys. Féu els estudis primaris i el batxillerat al Col·legi Balmes de l'Escola Pia. Cursà la carrera de medicina a la Facultat de Barcelona i, a partir del quart curs i en qualitat d'alumne intern, seguí el mestratge de Ferrer i Solervicens i de Codina i Altés. Acabà la llicenciatura l'any 1927 i, al costat d'aquells mestres, completà la seva formació, primer com a metge assistent de la Clínica Universitària i, amb la Universitat Autònoma del 1933, com a professor adjunt (1934–1939).

El mes de juny de 1930 es casà amb Montserrat Dachs i Dachs; el matrimoni tingué sis fills.

La guerra truncà la carrera de docent universitari d'Alsina i Bofill, per la qual sentia una gran vocació; l'any 1938 fou mobilitzat, i l'any 1939, amb la victòria franquista, fou foragitat de la Facultat i de l'Hospital Clínic.

L'Institut Policlínic el designà cap de Servei (1945), i aquest fou el seu lloc de treball tota la vida. S'interessà per la medicina interna en tota la seva amplitud, per bé que dedicà una atenció preferent a la nefrologia i a la hipertensió arterial.

L'any 1962 fou creada l'Associació Catalana de Nefrologia —dintre de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques—, i Alsina i Bofill, a més d'ésser-ne un dels fundadors, en fou el primer president.

Fou —amb Pere Babot— l'impulsor de la represa d'activitats de la Societat Catalana de Biologia i el primer president d'aquesta renascuda filial de l'Institut d'Estudis Catalans (1963–1967). L'any 1965 fou nomenat membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, càrrec del qual no prengué possessió fins a 1975, quan el discurs d'ingrés («El procés d'envelliment») era

possible —per primera vegada des de la guerra— de pronunciar-lo en català.

L'any 1969, quan fou iniciada una nova etapa de la col·lecció de Monografies Mèdiques, a semblança de la que havia impulsat Aiguader i Miró de 1926 a 1937, Alsina i Bofill encapçalà la sèrie amb el treball *El metge davant l'hipertens*.

De 1974 a 1978 fou president de l'Institut d'Estudis Catalans —institució de la qual era membre numerari des de l'any 1963—; durant la seva presidència va ésser publicat el Reial Decret (16 de novembre de 1976) que reconeixia plenament la personalitat i la independència de l'Institut i un àmbit d'acció coincident amb totes les terres de llengua i cultura catalana. També de l'any 1974 al 1978 fou president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

L'any 1976 presidí el Congrés de Perpinyà, memorable per la seva condició de punt de represa d'uns aplecs d'afirmació nacional, i per l'oportunitat de la seva segona ponència, «Funció social de la medicina».

Quan Manuel Corachan assumí la direcció del *Diccionari de medicina* (1930), tingué en Alsina i Bofill un dels més puntuals col·laboradors. El 1974, l'Acadèmia de Ciències Mèdiques publicà el *Vocabulari mèdic* —que reedità el 1979— i Alsina i Bofill en fou un dels principals redactors. També participà amb unes grans eficàcia i autoritat en la redacció del *Diccionari enciclopèdic de medicina* (1990), seixanta anys després de l'inici de l'incomparable *Diccionari* de Corachan.

Quan l'estiu del 93 (27 d'agost), a Palafrugell, morí sobtadament, treballava en la revisió dels termes mèdics del *Diccionari de la Llengua Catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, que aparegué el 1995.

L'any 1981, Ràdio Espanya de Barcelona i la Cadena Catalana li lliuraren la «Clau de la Rambla», l'any 1982 l'Acadèmia de Ciències Mèdiques el nomenà soci de mèrit, i el Col·legi de Metges de Girona, col·legiat d'honor.

L'any 1987 l'Acadèmia de Ciències Mèdiques concedí per primera vegada el Premi Jordi Gol, instituït per a distingir aquell dels seus membres que, durant l'exercici, hagués sabut fer de la medicina i els grans problemes de la nostra societat una mateixa cosa. Fou atorgat a Alsina i Bofill, amb el nomenament adjunt de membre d'honor de l'Acadèmia.

L'any 1982 li fou lliurada la Creu de Sant Jordi, en la primera concessió que es feia d'aquesta màxima distinció de la Generalitat de Catalunya.

JOSEP LAPORTE I SALAS

Nascut a Reus (el Baix Camp) el 18 de març de 1922.

Estudis de llicenciatura (1945) i doctorat en Medicina (1953) a la Facultat de Medicina de Barcelona.

Especialitzat en Farmacologia, féu estades al Departament de Farmacologia d'Oxford i a l'Institut di Ricerche Farmacologiche Mario Negri de Mila-

no. Ha estat professor adjunt de Farmacologia (Barcelona, 1960-68) i catedràtic de la mateixa disciplina de Cadis (1968-1970) i de València (1970), i de Terapèutica i Farmacologia clínica de la Universitat Autònoma de Barcelona (1970-80). Té més de dues-centes publicacions sobre sistema adrenèrgic, farmacologia de la tiroide, efectes indesitjables dels medicaments i drogues.

Pertany a diverses societats científiques i és membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

Ha estat president de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1970-74), rector de la Universitat Autònoma de Barcelona (1976-80), president de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Reus, 1980), conseller de Sanitat i d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (1988-92) i Comissionat per a Universitats i Recerca (1992-95).

Actualment és president de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya i president de la Fundació de Gestió de l'Hospital de Sant Pau.

EMILI BALAGUER I PERIGÜELL

Nasqué Xàtiva (la Costera), l'any 1942.

Després de cursar el batxillerat a l'Institut Josep de Ribera de Xàtiva, es llicencià en medicina a la Universitat de València (1968). Des de 1969 formà part, com a professor ajudant, del grup d'historiadors de la medicina de la Facultat de Medicina de València, sota la direcció del professor López Piñero. Amb posterioritat completa la seua formació als Instituts d'Història de la Medicina de Heildeberg i Zürich, respectivament dirigits per H. Schipperges i E. H. Ackerknecht. Premi extraordinari de doctorat (1971), catedràtic d'Història de la Medicina de la Universitat d'Alacant, degà de la Facultat de Medicina (1986) i president de la Societat Espanyola d'Història de la Medicina (1983). És autor d'una quinzena de llibres i més de vuitanta articles, ponències i comunicacions a congressos: fonamentalment de les relacions entre medicina i política, d'història de la fisiologia i de la medicina al País Valencià en els períodes modern i contemporani. Presidí el Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Benicàssim i Castelló de la Plana, 1984).

ORIOL CASASSAS I SIMÓ

Presidí el Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Andorra, 1988).

Nascut a Sabadell l'any 1923, es traslladà a Barcelona quan els seus pares foren nomenats mestres del Patronat Escolar (1931). Cursà el batxillerat a l'Institut-Escola de la Generalitat i estudià medicina a la Facultat de Barcelona. Quan acabà la carrera (1949) s'especialitzà en pediatria a l'Hospital d'Infecciosos, amb el mestre Josep Maria Sala i Ginabreda. Ha

dedicat una atenció preferent a problemes socials de la medicina i a qüestions relacionades amb la història de la medicina i amb la terminologia mèdica. Presidí la Societat Catalana de Pediatria (1974–1976), el Primer Congrés de Pediatres de Llengua Catalana (1978), la Societat Catalana de Biologia (1979–1981) i l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears (1978–1982). Publicà *La medicina catalana del segle XV* (1970) i és coautor de *Metges de nens. Cent anys de pediatria a Catalunya* (1993). Ha escrit *Josep Alsina i Bofill, l'exemple* (1996). Fou coredactor del *Vocabulari mèdic* (1974 i 1979) i director del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina* (1990). És redactor de la col·lecció de reculls lexicogràfics Berenguer Sarriera. Des de 1985 és membre de l'Institut d'Estudis Catalans. L'any 1992 rebé el Premi Jordi Gof i Gurina, i el 1993 li fou concedida la Creu de Sant Jordi. L'any 1972 obtingué el Premi Salvat-Papasseit de poesia.

FRANCESC BUJOSA I HOMAR

Va néixer el 1947 a Esporles (Mallorca). Va estudiar medicina a la Universitat de València on també llegí la seva tesi doctoral el 1975. Entrà, com a becari, a l'Institut d'Història de la Ciència i Documentació Científica de la mateixa Universitat, que dirigia el professor López Piñero. La carrera científica de Francesc Bujosa es va desenvolupar en el si de l'esmentat departament, on ocupà els càrrecs de *professor ajudant* i *professor adjunt*. Va completar la seva formació en diverses estades a l'estranger. El 1986 obtingué la càtedra d'Història de la Medicina de la Universitat de Saragossa. El 1992 obtingué un altra càtedra, aquesta d'Història de la Ciència, a la Universitat de les Illes Balears. Francesc Bujosa és autor d'una dotzena de llibres i d'un centenar d'articles o capítols de llibre. Ha conreat amb especial interès el camp de la història de les neurociències i el de les relacions entre la filosofia, la sociologia i la història de la ciència. Ha impartit cursos i conferències arreu dels Països Catalans i ha estat guardonat amb diversos premis de recerca. Pertany a diverses associacions com l'Obra Cultural Balear, d'on és secretari, la Societat Arqueològica Lul·liana i l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. És també membre electe de la Reial Acadèmia de Medicina de Balears. Presidí el Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Ciutat de Mallorca, 1992).

RICARD GUERRERO I MORENO

És president del Quinzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Lleida, 1996).

Nascut a Madrid l'any 1943, es traslladà a Barcelona per cursar els estudis de Biologia (1962) a la Universitat de Barcelona (UB). Llicenciat en Ciències Biològiques (UB, 1965), doctor en Ciències (UB, 1970). El 1971 comença

Figura 84.- Ricard Guerrero (1943), president el Quinzè Congrés

a impartir classes de microbiologia a la recentment creada Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), a Bellaterra, essent-ne el primer professor d'aquesta especialitat. Els anys 1972 i 1973 treballa a la University of California-Davis, EUA, on és Postdoctoral Fellow en el Departament de Bacteriologia. És nomenat professor agregat numerari de Microbiologia de la UAB el 1975. Catedràtic numerari de Microbiologia, l'any 1981. Fou director del Departament de Microbiologia de la UAB des de 1974 a 1986. De 1986 a 1988, fou el primer director del nou creat Departament de Genètica i Microbiologia de la mateixa universitat. Des de 1988 ensenya a la UB. Ha estat professor visitant de la University of California-Davis (1979), de la Boston University (1986) i de la University of Massachusetts-Amherst (1991).

És autor de cent seixanta-cinc articles científics, molts dels quals han estat publicats en diferents revistes internacionals. Ha col·laborat en la redacció de diverses obres de caràcter didàctic i de divulgació en català, castellà i anglès. Els seus treballs sobre els sistemes de bacteris fotosintètics de l'estany i estanyols de Banyoles i sobre els tapissos microbians de la península dels Alps, en el delta de l'Ebre, han contribuït d'una manera destacada a fer conèixer i estudiar aquests ecosistemes a la comunitat científica internacional.

De 1989 a 1994 fou president de la Societat Catalana de Biologia. Des de 1994 és membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

PARLAMENTS PRESIDENCIALS

Primer Congrés*

Barcelona, 22, 23, 24 i 25 de juny de 1913

MIQUEL A. FARGAS I ROCA

Excims. Srs.:

Dames i cavallers

Les noves generacions qu'entren en el mon científic per a substituir aquelles que ja han fet son comés, porten sempre iniciatives, anels i embranzides, per a que tot se renovi i el progrés camini sense aturar-se mai.

Aquest canvi sempre inquiet i febrós es tant innat i precís a la vida col·lectiva, com ho es entre'ls planetes el moviment continuu dintre llurs òrbites.

El treball incessant, l'estudi intens, la meditació contínua son els instruments per a'ls qui's manté'l foc sagrat de la Ciència i el culte a sa divinitat, perque la Ciència té quelcom de divina.

Entre la Ciència i els homes que la cultiven, s'estableix un estat de compenetració i de lligams immaterials, que fan que l'home fongui part de sa persona en els problemes científics i ella infiltri en sos adeptes la sublimitat i el goig que son sempre propietat de les coses abstractes. D'això'n resulta un ésser de condicions especials, el qual es l'home de ciencia.

L'home de ciencia en ses relacions socials fá com els altres i necessita exterioritzar son pensament i donar a conèixer sos treballs, perque en el sentit més sublim de la cosa, li raca que sos consemblants no frueixin de les bel·leses qu'ell troba en sos estudis.

I al fer-ho, per delectació propia i dels altres, exterioritza lo més íntim de sa personalitat, part d'aqueixa personalitat mateixa que ha anat formant-se en l'home de ciencia i ho fá amb aquella serenitat i senzillesa que deu haver-hi en tota cosa natural i espontània: es com si exalés de sa persona una flaira individual, com sí, i bé podem dir-ho entre biòlegs, dongués la secreció de la seva intel·ligencia.

L'instrument de que disposa l'home en ses funcions de relació, dintre del mon científic, está format en gran part per la parla, fonètica o gràfica: doncs aquesta funció que desempenya el llenguatge sols té aquella espontaneïtat, aquella senzillesa, aquella flaira, aquella qualitat propia de secreció intel·lectual, quan s'usa la llengua mare, la personal, la propia.

*Publicat en el Llibre d'Actes del Congrés. (En aquests parlaments ha estat respectada l'ortografia dels originals).

Certament, que per a fer ciència veritat, que tingui'l sagell de cosa personal i la modalitat espiritual de cada individu, deu emprar-se aquella llengua que més sigui l'exteriorització fidel d'aquell treball científic, que dins del laboratori individual se realitza per la mancomunada acció de totes les aptituds intel·lectuals i físiques amb que està adornada cada persona. I això sòls ho permet la llengua pròpia, aquella qu'es tan immanent i intrínseca de l'individu, que constitueix un de sos caràcters distintius i peculiars. El català naturalment parla català, perquè es el seu distintiu, la seva característica i no cap més; com la taronja té'l color de taronja també ben propi i peculiar, i no cap altre.

Aixís considerat, el llenguatge es un component del conjunt d'aparells orgànics, que tots plegats constitueixen la màquina humana que treballa i elabora ciència. En l'intimitat i reculliment del treball científic, es una eina enterament personal, que tradueix i exterioritza totes les modalitats del pensament i es necessari per tant, que sigui un instrument dòcil i sumís a les més petites exigències de lo immaterial.

Dels diferents llenguatges que usen les col·lectivitats humanes n'hi ha un cert nombre que, sigui pel nombre d'individus que l'usen, sigui perquè aquests porten davantera en l'avenç científic, serveixen no solament com a instrument de treball, sino com a medi de divulgació i d'universalització. Aqueixes llengües, generalment poques, son acceptades com a adoptives pels homes de ciència que's serveixen d'elles com a instrument de relació i de difusió internacionals.

Aqueixes llengües d'universalització, ho son també de treball per a tots aquells que les posseeixen com a propies i no es per ells poca ventatja que amb un sòl instrument puguin realitzar dues funcions capdals en el comerç científic: l'elaboració i la difusió científiques. Tots els que no tenim la sort de que nostra parla sigui a l'ensemps les dues coses, procurem apropiarnos una d'aquelles per a suplir la deficiència de la que possem.

No tan sòls per a posseir un instrumen tan útil com una llengua d'universalització, sino perquè tothom està convençut que'l treball intel·lectual es molt més agradós quan s'absorbeix amb la mateixa llengua en que s'ha elaborat, es perquè'l poliglòtisme's considera com una de les marques de cultura més profitoses. Es per això que'ls sabis estudien les llengües mortes i moltes de vives que no son d'universalització, perquè al llegir un treball en la llengua que ha servit per a elaborarlo hi troben aquella flaira especial, aquells matissos immaterials, que's perden a l'esser traduïts en altra llengua. Per això, fins aquells Estats més intransigents respecte l'unitat de la llengua oficial, sostenen en llurs pressupostos gastos serios per a estudis llengüístics, i exigeixen en els programes oficials el coneixement d'aqueixes llengües i envien pensionats als països ont es innata i pròpia aquella llengua que més serveix per a la cultura científica.

Empró, fixeuvos en que aqueixa llengua de tan gran utilitat, no es tingui cap privilegi ni que porti en son sí l'hegemonia, sino que aquesta la con-

quereixen els homes que la posseeixen i amb son treball l'exalten i divinitzen, *posantla per damunt de les altres a força de lograr qu'ella s'ia la capdevantera del progrés.*

Si la llengua com a instrument d'el·laboració no acabés per vencer i postergar a les d'universalització, encara avui parlariem egipci si'l grec no l'hagués enderrocat, o grec si'l llatí no li hagués pres el domini, o llatí si les llengües vives actuals no haguéssis deixat aquelles reduïdes a la categoria de llengües mortes.

Mireu el tablero d'Europa respecte les llengües vives i veureu que encara que amb molta parsimonia, el ceptre de l'hegemonia canvia de mà, i aquells alemanys que fà pocs segles venien pensionats a Còrdoba i Salamanca, aprenent i estudiant en una llengua adoptiva, amb temps i paciència i fent servir com instrument de treball la parla turdesca i no l'adoptiva, han lograt amb un parell o tres de segles imposar la llengua llur com de les més necessàries a l'universalització; actualment veiem els francesos esforsar-se per a sostenir a llur llengua el caràcter mundial que segons sembla comença a bambolegar; mireu com els anglesos, convençuts de que les propietats individuals son l'origen de la força, de la riquesa i del domini, han tingut la virtut i toçuderia de conreuar llur llengua i preservar-la de contagis forasters, logrant que'n la present civilització occidental se disputin la supremacia l'anglés, l'alemany i el francès.

Tot això'ns ensenya prou clar que qui renuncia a la llengua propia, escappa sa personalitat traientli o desfigurant un de sos atributs; qui no conreua la personalitat pert força i qui pert força es vençut i acaba per desapareixer.

L'existència d'una llengua viva va lligada a moltes causes històriques i polítiques que's conjuminen, sigui per a enlairarla sigui per a rebaixarla, però sense dubte que'ls homes d'esperit, els artistes, els poetes i els intel·lectuals, son els qui, amb llur abandono, més contribueixen a que decaigui o amb son treball més influeixen per a que s'enlairi.

«Jo crec que la paraula es la cosa més maravillosa d'aquest món, perquè en ella s'abraçen i se confonen tota la maravel·la corporal i tota la maravel·la espiritual de la nostra naturalesa», diu el nostre Maragall; i pensar que'ls catalans tingerem quasi abandonada nostra llengua propia, que quasi deixàrem d'idolatrar «la cosa més maravillosa d'aquest món».

Tan poc la conreaven, que ja quasi no servia com a eina de treball; però'ls literats, els poetes, els artistes i els historiadors, que encara més que'ls homes de ciencia necessiten d'aquesta eina maravillosa pel culte a llurs divinitats i a l'el·laboració de llurs productes intel·lectuals, començaren a repèndre-la i a mostrár-nos la tal com es i havia sigut uns segles enrera: *un instrument de treball hermòs, dòcil, complascent, incansable pel català, moltíssim superior a cap altra llengua viva ni morta; es el català pels catalans aquells llengua que més s'hi confonen «la maravel·la corporal i la maravel·la espiritual de nostra naturalesa».*

Al renaixement literari, artístic i històric de la llengua catalana, fill de l'impuls que'ls homes de la nostra terra han donat a les llurs especialitats, tenia que venir forçosament el renaixement científic en totes ses branques i els qui a la ciència dediquem gran part de les nostres energies, havíem de trobar a mancar aqueixa eina de treball que's la llengua propia.

Era precís que un estol de joves embaumats i nodrits de tres grans virtuts, l'amor, la generositat i la laboriositat, fessin un va-i-tot i demanessin la beligerancia de la nostra llengua en el comerç científic: amor que'ls feu sentir per a sa llengua nadiua, tinguda quasi com a cendrillosa, aquella veneració que mereix tot lo qu'es excels, qu'es fill de la naturalesa i que forma part de la propia persona; generositat per a renunciar de moment a les ventatjes que pugui tenir una llengua adoptiva que com a medi de difusió fá coneixer més depressa'l treball individual, donant aixís una satisfacció a l'amor propi i una remuneració immediata a l'esforç personal; laboriositat, tan viva, tan febrosa, tan intensa, que han sentit la necessitat urgent de posseir un instrument propi d'el-laboració, tan necessari com el llenguatge.

Lo que neix infantat per tan preclares virtuts, no pot esser mai una cosa borda ni xorca sino que fatalment ha de tenir virtualitat i poixança per a creixer i desenrotllar-se. Avui fem el bateig científic del nou vingut, de l'ésser que amb vostre treball heu engendrat; jo vos felicito a tots i vos dic que podeu sentir la joia i l'orgull de qui comença una obra bona.

En aqueix bateig, jo i altres com jo, fem de padrins, en tot el sentit que'n catalá vol dir esser padrí; en el nou-nat hi veiem sang de la nostra sang; el fill, el net o el bisnet, segóns que nostres cabells blanquegin més o menys, de nostra propia naturalesa, perque'l catalá ha estat sempre de tots nosaltres un atribut personal: ja sabeu que'ls avis miren amb més tendresa als fills de sos fills que'ls propis pares. Per això venim tan joiosos a la festa i una mica «raros» com tots els avis: ens hauríem ofés si amb nosaltres no haguessiu comptat i per rés cediríem el nostre lloc.

Com serà rebut el nou infant? Per de prompte n'estarán joiosos qualquns parents que avans qu'ell vingueren al món: el 1.^r Congrès d'Higiene de Catalunya, els *Anals de Medecina* i altres que començaren per mostrar com en catalá i parlant de medecina pot ferse tot. L'Institut d'Estudis Catalans fundat i sostingut per nostres corporacions, Diputació i Ajuntament, i protegit per qualquns patricis, s'omplirà de joia al veure com els metges honrem la nostra llengua fent-la instrument d'una de les més trascendentals branques de la Biología.

La Ciència es molt expansiva i sota son gran mantell, rebrá amorosa la nova parla fent-li expressives moxaines, sempre que vegi que això significa, no un acte d'orgull sino un fet necessari per a enlairar el treball científic: la matrona de la Ciència es prou gegantina per a mirar amb microscopi als homes i llurs conglomerats i distingir lo que's pur i sant de lo que's falsament hipòcrita i de sobres veurá que'l nostre procedir es del tot lloable.

Dels homes n'hi haurà de tots: aquells que per medi de la ciència política juguen a fer aglomeracions humanes i estats uniformes, inqubint en molts més o menys balders les col·lectivitats humanes, potser trobin que som perturbadors i poc respectuosos, i ens titllin de visionaris. En canvi, aquells *altres de cor enlairat i pensa expansiva, que no son tarats per l'egoisme i la fam de domini* que produeixen ben sovint el contacte amb el govern de les multituds, ens dirán: benvinguts sigau, i a treballar, que per a tots hi ha feina, parreu com parreu i escrigueu com escrigueu.

I el poble, la massa dels pobladors de la Terra Catalana, quan s'adongui de que parlem com ells, de que la Ciència no vol ni necessita'l privilegi d'una llengua especial, se trobarà enlairat i veurà que fàcilment pot barrejar-se amb aquells que figuren com a distingits. La Ciència i el poble guanyen moltíssim quan s'usa com a instrument de treball la llengua vulgar i corrent: el poble's troba dignificat quan aquells que per lo general se distingeixen en una col·lectivitat parlen com ells, sembla que en lloc de tancar-se la Ciència en un temple ont sòls els sacerdots iniciats hi puguin cerimoniari, obra llurs portes de bat a bat per a que tothom pugui acostar-se als seus altars i fer ofrena de llurs treballs; i la Ciència amb aquesta vulgarització i democratització, si se m'accepta la paraula, té constantment obertes les llistes de recrutament de nous adeptes i poden fàcilment posarse a son servei persones d'intel·ligència privilegiada, que no hauríen arribat al peu de l'altar d'haver-hi la traba d'un llenguatge diferent; no sempre es entre'ls titulars i els iniciats que's troben les millors aptituds pel conreu de la ciència; l'història està plena de cassos en que veritables intrusos han arribat a pedestals enlluernadors. No desmaiem, doncs; nostra obra es gran i pura; amb ella no fem mal a ningú i si escudrinyant la cosa amb un criteri mesquí, qualqún trobés que això es un perjudici, aquest no es certament pels altres sinó per nosaltres mateixos. Tal volta d'aquí a uns segles, si la nostra estimada parla catalana arriba a tenir hegemonia científica en la civilització de l'avenir, qualqún historiador retreuré l'acte que ara fem i altres per l'estil, senyalant amb el logi'ls fets realitzats pels catalans del començament del segle vint. Els arbres petits creixen, els grossos se fan vells, i els vells se moren: l'arbre que ara plantem es petit, qui sab qué podrà esser quan serà gran?

El moviment científic actual es com sempre fluctuant, sols que, en els moments presents, fluctua en una mar tempestuosa i caòtica; l'exèrcit, millor diria l'armada d'investigadors que escampats en els laboratoris de tot el món, empenyen el moviment científic, dona en un moment tal empena cap l'un o l'altre costat, que sembla que la barca de la Ciència hagi de tornar-se; tan forta i abundosa es la quantitat de treball que entre tots agombolen en un determinat sentit.

Recordem-se que durant una pila d'anys, la Ciència mèdica ha estudiat lo referent als teixits fixos o sòlits esbrinant llurs més petits detalls d'es-

tractura i més insignificants alteracions anatòmiques; espanta lo que s'ha escrit i lo que queda com a coneixement positiu del trenta darrers anys del segle passat referent a l'anatomia normal i patològica i al modo de funcionar els teixits del nostre organisme.

Durant tant llarc període de temps, malgrat els milers d'investigadors que han treballat en els laboratoris i clíniques quasi ningú s'ocupava de la sang; semblava que ja ho sabíem tot lo que a la sang se refereix; semblava que'ls metges haguéssim oblidat allò de Gœthe «de que la sang es un líquit molt especial».

En cambi ara vé la revenja i per tot arreu surten treballs i investigacions sobre la sang; a son entorn s'estudia i s'escriu sobre lo cert i lo dubtós; les alteracions subjectives que'ls perfeccionats aparells d'investigació poden descriure i que l'experimentació pot esbrinar, preocupen als homens de ciencia; l'estudi de la sang en tots sos aspectes, es capaç per si sol d'absorbir la vida d'un home estudiós. La «hematologia» avui día, s'ocupa en la investigació de sos elements figurats, dels microbis que en ella poden trobar shi, de les toxines que pot portar en dissolució, de les anti-toxines, les hemolisines, les leucomaïnes autògenes, l'estudi dels anticorps, dels ambo-ceptors i dels complements, i tantes altres coses que quasi fan rodar el cap; i encara que l'imaginació individual flameja molt sovint en els treballs dels biòlegs actuals, no hi ha pas dubte que essent tots fonamentats en experiments molt variats, n'ha de sortir un progrés positiu; ja quasi tenim una terapèutica hemàtica i tots sabèm prou bé que la sero-terapia, la vacuno-terapia, les injeccions intravenoses, musculars i sub-cutànies i tantes altres coses, son ja filles dels coneixements adquirits.

El nostre Congrés havia de mostrar com els metges catalans viuen activament aqueix moment de la medecina experimental i clínica i que lo que aquí es digui en català bé prou podria dir-se en qualsevol altra d'aqueixes llengües que serveixen d'instrument portador i propagador de descobriments i d'idees; fixeu-vos en el nombre de ponències sobre hematologia; fixeu-vos en el caràcter experimental de tots aqueixos treballs; fixeu-vos en son rigorisme científic; fixeu-vos en la varietat d'aspectes amb que la sang es estudiada; fixeu-vos en l'enginy, la laboriositat i la constancia en el treball que tots aquests escrits signifiquen; fixeu-vos en l'entranya de cada un d'ells i vos convencereu de que entre la nostra joventut tenim intelligències molt despertes i privilegiades.

I després de tot això, tindreu de convenir amb mí que aquest estol de treballadors eminents i distingits, poden molt bé incorporar-se en aquella armada mundial que treballa pel progrés de la Ciencia; sortosament al fer-ho ho fan de manera que son aplec no pot confondre's amb cap més; de la mateixa manera que'n un exèrcit cada classe d'arma i cada institució va a la parada o a la batalla, amb llurs uniformes i colors propis i peculiars, nostres

joves volen també incorporar-se al exèrcit científic amb llurs colors i uniformes personals i peculiars; per això hi van parlant en català.

El tema a esbrinar es la «valúa semeiològica de l'examen de la sang». No tinc cap dubte que serà una pàgina de gran alsaria i valor científic, que podrà alternar amb qualsevol altra elaborada en llengua distinta.

A més del de ponència tenim nombroses comunicacions lliures sobre diferents punts de les ciències mèdiques; totes contribuirán al fi que'ns proposèm.

Tenim entre nosaltres, companys i amics benivoluts que'ns honren essent congressistes sense esser fills de terres de Llengua Catalana. Benvinguts sien i moltes mercés; jo vos demano en nom de la Ciència i de la tolerància, que no'ns priveu pas del goig de sentirvos fent Ciència en vostra llengua; no'ns priveu pas de fruir una variant «d'aquella cosa que's la més maravellosa d'aquest món»; perquè'l castellà en boca d'un castellà ens es tan harmoniós, tan dolç, tan sublim, com el català en boca d'un català; no vos esforceu pas en parlar una llengua que no es la vostra; el castellà en boca d'un català i el català en boca d'un castellà, perden l'aroma, la senzillesa, l'espontaneïtat i la ductilitat que tan necessaris son a l'expressió del treball científic individual.

En nom de tots el congressistes dono grans mercés al jefe de nostra Facultat de Medicina Dr. Batllés, per haver-nos donat hostatge en aquest local. Tots tenim gran carinyo a la casa pairal i aquests actes serveixen per a enrobustir la germanor entre deixebles i mestres i donar-nos alé mútuament.

A l'Ajuntament de Barcelona sempre rumbós per a obres de cultura li devèm fonda gratitut per l'ajuda moral i material que'ns ha donat i pels obsequis que a favor nostre i pel major lluïment de nostre Congrès ha organitzat.

A la Diputació Provincial de Barcelona i a les de Girona, Lleida, Tarragona i Palma grans mercés per son apoi moral i material.

A l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, a l'Institut d'Estudis Catalans, a l'Institut Mèdic Farmacèutic i a totes les demés corporacions i persones que han subvencionat el Congrès, els hi envió nostre agraiment.

A tots els representants de Corporacions i als particulars qui amb llur concurs han contribuït al lluïment i èxit del Congrès els hi quedem fonda-ment reconeguts.

D'aquest Congrès ha de néixer l'Associació general de Metges de Llengua Catalana que seguirà organitzant periodicament reunions semblants; jo vos demano a tots que la protecció i escalf que haveu donat a n'aquest Congrès ho feu també als que vindrán; la Ciència vos en restará agraida; la Llengua Catalana florirà joiosa; Catalunya i ses germanes glorificarán a tan bons patricis; Espanya si no vol esser madrastra cantarà un «Te Deum».

Segon Congrès*

Barcelona, 24, 25, 26, 27 i 28 de juny de 1917

JOAN FREIXAS I FREIXAS

Excel·lentíssims Senyors:

Il·lustres Senyors:

Senyores:

Senyors Congresistes:

Senyors:

He assolit el cimalt sospirat!... No importa detallar els camins seguits, els viaranyats guanyats, ni'ls obstacles salvats... Sota una pluja finíssima, lleugera, emprò seguida, pluja clàssica d'hivern, de uns deu mesos, no més, de durada, d'aquella pluja que fa estremir en les entranyes de la terra un empori de vida vigorosa, he fet el camí, ben acompanyat, esperançat i convençut, i d'ella n'ha vingut el natural i portentós esclat a flor de terra, i aquí'm teníu, hostes il·lustres, amb la mateixa decisió que'm feu donar el primer pas impulsat per l'agraïment i el compliment d'un sagrat deurer i amb els mateixos entusiasmes de sempre, que al fruit, avui, l'espectacle imponent que contemplèm tots, no'm sorprenen ni la valúia que alcançà, ni l'explendor que irradià.

Siga mon primer cant de glòria per a la nostra Catalunya; aquesta «terra beneyta sembrada de lleialtat...» segóns exclamà el Rei Pere III al tornar a entrar-hi venint de les Corts de Saragoça, i veigi's simbolitzada en éll, la joia que sento al parlar-li en sa llengua, qu'és sang de la seva sang i ànima de la seva ànima, llengua de Sants i de Reis, que honraren intensament, com a capdevaners exemplars, Jaume I d'Aragó, Ramón Muntaner i Francesc Eximenis, amb pàgines de glòria que, malgrat el temps passat, s'admiren encara avui com branques de lloer immarcessible que escampen arrèu el seu immortal flaire.

En aquesta llengua en que manà s'escribis Anfós V, el Magnànim, quan en l'any 1433, disposà en les «ordinacions fetes sobre speciers i apotecaris» que les «receptes devien estar escrites en romans i en vocables que vulgarment poden ésser nomenats, "com és per eximpli que si un dels materials és flulcia que digan flulcia e no digan Capill veneris, y axí dels altres materials, nomenant aquells per vocables vulgars e coneguts e no noms peregrins e no coneguts a les gents"».

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrès.

I creieu, senyors, que ho té merescut la nostra terra que'n la diada d'avui, amb motiu d'inaugurarse el Segón Congrès de Metges de Llengua Catalana, se li dediqui un fervent i entusiasta record, sobre tot en lo relatiu a aquell incomparable segle xiv en que, de dès de Jaume II a Martí l'Humà, tot fou esplendor, i ho fou, d'una manera especial, per a la Medecina. D'aquell segle xiv del qual «el colector i comentador que ocupa el lloc més preminent en l'estudi dels testimonis històrics de nostra Medecina nacional», el Dr. D. Lluís Comenge, en la seva obra *Receptari de Manresa*, comença dedicant «deu planes de saborosa y nutritiva lectura» en les que, «al ensemps que hi estàn descrits en compendi, l'estat social, polítich y intelectual del segle xiv, època en que'l regne d'Aragó assolí la categoria de primera potencia, s'hi citen les abundoses déus de cultura mèdica qu'existien llavors a la Península Ibèrica, a Italia i França; provant, ademés, com a Catalunya, ab contacte continuu amb els pobles mediterranis, l'hi correspón una historia professional tan abundosa y brillant com la de algunes nacions veïnes». I en la quarta conclusió de les que deixa sentades per a sintetitzar el seu notabilísim treball apropòsit del «Receptari de Manresa», monument històric del segle xiv, que figura en la nostra Exposició, gracies a la confiança de que ens ha fet objecte l'Excm. Ajuntament de Manresa, hi escriu «que per les anteriors circumstancies, y la no menys valiosa d'haver-se omittit per complet en el mencionat Receptari fórmules extravagants, deliris y absurdes farmacològichs, mólt corrents en aquella època y en altres més apropades, s'infereix que la Medecina en general y la Terapèutica en particular, van viure a Catalunya ab mètode, decencia y prestigi; rendint sos professors cults als rectes principis de l'art d'Hipocrás Avicena y Galen».

I ara anèm als fets. Deixant apart que'n aquell segle ja donava immortals fruits l'Escola de Montpeller, honra i gloria encara avui, de la Medecina mundial, que va fundar Jaume I d'Aragó, una de les figures socials més gegantines que hagin existit, la historia de la Medecina patria ens brinda fets dignes de lloa i de la més intensa recordança per a deixar demostrada, per manera indiscutible, la importancia que alcançà en aquell període cent voltes gloriós.

Jaume II va instituir l'Estudi General d'Oscà i l'Estudi General de Lleida, inaugurant aquest darrer el día primer de Septembre del 1300, curullant de prerrogatives i privilegis a quans cursaven en els Estudis Generals; devent fer-se constar que a l'Estudi General de Lleida hi estava adscrita l'Escola de Medecina.

Martí l'Humà, l'aimador exemplar de la Medecina, el darrer rei de nissaga catalana, reorganitzà l'Estudi o Escola de Medecina de Barcelona, que si bé de feia temps ja existia, no podia conseguir que'ls concellers de la ciutat accedissin a deixar-li donar una constitució igual a la dels Estudis Generals de Lleida, per les prerrogatives i privilegis de que gaudien quans hi

assistien i perquè no volien, per tant, que's constituís un estat dintre d'un altre estat. Nombrà lectors de l'Escola de Medecina a Mestre Francesc de Granollachs, Mestre G. de Miralles, Mestre P. Paul, Mestre Anthoni Ricart, Mestre Gabriel Quintana, Mestre P. Coll i Mestre Thomàs Marquet.

Nostres reis cuidaren de tot quan proporcionava elements d'ensenyança per a la Medecina. Joan I cedí a la Facultat o Escola de Medecina de l'Estudi General de Lleida un cadavre d'home cada tres anys, «condemnat a mort i negat, per a evitar el desordre de són organisme i així sía més apte per a l'estudi de l'Anatomía».

El rei Martí concedí dos cadavres de penjats, cada any, a la Escola de Medecina de l'Estudi General de Lleida per a l'estudi de l'Anatomía.

Les autopsies clíniques tenien estat ja en aquells temps i en èpoques anteriors, com se desprèn de documents importants: essent tan intens l'amor a l'estudi i el desig de saber, que'l companyerisme més exemplar i la convivència entre elements heterogènis, es demostrà, per manera evident, en multitud d'ocasions. Així consta que una vintena d'anys abans de la concessió de Joan I, de que s'ha tractat, ja's practicaven autopsies clíniques. Una d'elles, que's coneix amb tot detall, fou la practicada en tals temps en el Convent de Fra-minors al cadavre d'una esclava que havia mort de l'epidemia allavors regnant de glànola, en qual efectuació prengueren part metges cristians i metges jueus i qual finalitat fou la de veure si trobaven la causa que havia determinat la mort de la esclava. Les despeses ocasionades pels que feren l'autopsia les pagà la ciutat.

Per a no allargar més aquesta part del meu treball en que's glorifica aquell segle d'or de la Medecina Catalana, vagi el següent fet per exemple de totes les generacions: un dels fets de més noblesa que hagi registrar la historia dèu de que'l món és món, fet realitzat pel darrer rei de nissaga catalana, per Martí l'Humà, i que, al ensemps que patentisa la fè que tenia per nostra ciencia mèdica i l'amor que sentia envers al próisme, demostra la esperança que l'animava amb la instauració d'un hospital on pogués recullir-se el major nombre possible de malalts.

Els hospitals amb que comptava Barcelona en aquella època, malgrat l'ésser nombrosos, eren petits i distanciat i, per tant, el conjunt, no era suficient per a atendre a les necessitats de cada día. Calia reunir-los en un hospital que tingués les degudes condicions de cabuda i de confort i, malgrat els recursos posats en joc, no resultava factible la realització de la caritativa i salvadora empresa... per manca de mitjans! En tals condicions, quan se desesperançava de poder portar a efecte tan generosa obra, el nostre gran rei no duptà en empèndre-la i executar-la, ordenant que tots els materials de construcció que s'havien acoblat aprop del mar, per a aixecar el seu Palau Reial, fossin destinats a la construcció de l'Hospital General de la Santa Creu, que tan de bé ha fet a la humanitat i tant l'hi deu la nostra benivolguda ciencia mèdica.

I permeteu, senyors, que fineixi aquest cant de glòria, apuntant uns pocs noms de varóns il·lustres que varen dedicar ses inagotables energies al conreu de la Medecina, d'aquesta ciencia que, segóms l'expressió del genial Droz, en sa «Filosoffia Moral», «l'hi toca auxiliar a la moral en la grandiosa obra de millorar la sort dels homes».

Arnau de Vilanova, físic de Jaume I; Raimond de Sebonde; Jacme d'Agramunt, autor del notabilíssim llibre *Règim de preservació a epidemia o pestilencia e mortaldats*; Guillem Aventurer; Mestre P. Gavet; Mestre P. Socer; Mestre Domingo Ros; Mestre Joan Foxà; Francesc Miró, metge de Caterina de Medici; Gabriel Miró, metge d'Agna de Bretanya; Mestre Josep Prats; Mestre Farnés; Bernard de Fontana, Prior de Solsona; Mestre Gue-rau, de Girona; Mestre R. de Berga; Mestre Martí, de Vich; Mestre P. de Pau, de Tàrraga, i tants altres com podríem apuntar-ne omplint el llibre d'or de la Medecina pàtria.

I vagi, senyors, el meu agraiment per a dos amics fraternals meus, per a dos companys il·lustres, el Dr. En Josep Maria Roca i el Dr. En Olaguer Miró, que, amb llurs treballs d'erudició exemplar, m'han donat fet bona part del material preciós amb que he bordat el meu cant de glòria a la Medecina Catalana.

Siga el meu primer i més íntim record pels que'ns han deixat.

El digníssim President del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana, el Dr. En Miquel A. Fargas; el meu fraternal amic, l'innovador infatigable, el benemèrit ciutadà, el que no regateja mai ses envejables energies i ses profitoses ensenyances entre sa Ciencia i sa Patria.

El Dr. En Joaquím Bonet i Amigó, el meu il·lustre mestre, filantrop indiscutible, l'exemplar cavaller digne de la més decidida emulació, l'home pulcre que vessà ses dots pel nostre rectorat a benefici de tot lo bò.

El Dr. En Lluís Suñé i Molist, el company insubstituible, digne sacerdot de la Medecina, l'ànima noble sens igual, aquell que sapigué gaudir de tota una vida rublerta de juventut i d'energies.

El Dr. En Lluís Verdereau, l'anyorat consoci que treballà sens defalliments per l'avencament de les Ciències Mèdiques i amb un enlairament d'esperit admirat per tots.

I com si no fos ja massa, de pocs dies i en plena febre de treball per a la consecució de la nostra obra, ens ha deixat un dels ponents que a més alt nivell havia de portar el nostre Congrés, el caríssim i estimat amic, el Dr. En Domenech Martí i Julià, l'il·lustre President de la Societat de Psiquiatria i Neurologia, el frenópata entés i honorat, un dels decidits fundadors d'aquestes festes de la Medecina catalana, el company que treballà amb ferm entusiasme per les salvadores reivindicacions de la nostra terra!

I ara els germans de fora, d'entre'ls quals i com figures sobressortints, recordem:

Charles Bouchard, el genial Bouchard, l'analista meticulós, el que ha sabut endinçar-se fins al fons del racionalisme mèdic de bona llei, escudrintyant sens treva els problemes més íntims de la nutrició.

Charles Huchard, l'autor del monument més acabat a les malalties de l'aparell circulatori, posant-les al nivell de l'intel·ligència mèdica més elemental; l'escriptor castís i gràfic, disposat sempre a la defensa del més insignificant dels problemes mèdics.

Emili Metchnikoff, sub-director de l'Institut Pasteur, l'investigador infatigable, el creador d'una de les concepcions que més han fet avançar els coneixements fonamentals de la Biologia, bo constituint-ne una de les bases més fermes; que glosant sos «Etudes sur la Nature humaine» i al acabar la publicació de sos hermosos «Essais optimistes», veçant esplendits conceptes de l'aspecte optimista de la vida, ens ha deixat, atuit per l'obra de lenta i traïdora malaltia.

Pau Ehrlich, el pensador admirable, que amb sos sorprenents i valiosíssims estudis, pacientment executats i ardidament obtinguts, ha enriquit incessantment les ciències biològiques i ha fet commoure al món mèdic un sens fi de vegades.

Alfred Fournier, el sifilograf eminentíssim, creador de innumbrables conceptes i conclusions pràctiques que mai el món li agrairà prou.

Röntgen, el descobridor d'una de les meravelles més portentoses del pasat segle: el que ha dotat a la Medecina d'un dels més importants mitjans de complement diagnòstic i d'arma terapèutica.

Eugeni Doyen, una de les més grans figures de la Cirurgia mundial, el perfeccionador incansable de les tècniques operatories, el creador d'un instrumental que perdurarà per temps en les clíniques de Cirurgia i sales d'operacions; tot en una primera i indiscutible època de la seva exitència enlairada a un nivell portentós.

Behring, amb sos remarcable i valiosíssims treballs executats amb perseverança i coneixement exemplars, dels que ha sapigut fer-ne l'entusiasta difusió de l'apòstol convençut.

El Professor Landouzy, l'il·lustre Degà de la Facultat de Medecina de París, el decidit organitzador d'entitats socials mèdiques salvadores; el campió conscient i decidit en la lluita heròica contra la tuberculosi; el mestre eminent que sapigué evolucionar sempre endevant amb el formós bagatge que posseïa, adaptant-lo, en tots els temps, a l'actualitat més indiscutible.

Feliu Le Dantec, el bretó d'imaginació portentosa, que ha bastit un monument esplèndid amb la producció d'un nombre incalculable de publicacions, d'entre les que sobresurten el «Tractat de Biologia», condensació pràctica d'un treball immens fet al laboratori d'Embriologia del carrer d'Ulm, el llibre de «Patologia General» i «L'individualité el l'erreur individualiste».

I aquí teniu, senyors, confosos en un tot homogeni per la implacable dalla de la mort, elements valiosíssims que'n hores terribles distanciaren errors

humans, malgrat l'ésser d'una família exemplar aglutinada per les ciències mèdiques. Son els germans que viuen allunyats l'un de l'altre malgrat llur veïnatge, mentres les flors de llurs jardins s'abracen i's confonen en el reixat partidori i els flaires qu'escampen embaumen, a l'una, el ventijol lleuger i carinyós que va de l'un jardí a l'altre i satura l'atmosfera comú d'aromes reconfortadors.

Mólts, al simbolitzar l'obra dels que foren, recorden l'explendorosa estela que deixa la nau en sa ruta. Potser resulta el símbol amb grossa certitut per a algúns; una estela més o menys vistosa, de reflexes més o menys suggestius, emprò que s'esborra, que desapareix sense deixar rastre... a poc d'haver nascut!

No és així per a nostres recordats. El seu pas pel món, és el solc que deixa l'arada en terror, a vegades erm; solc que atapaixen de llevar de força creadora inacabable, d'on brolla, en vegetació esplèndida, tot un explet d'energies que perduren indefinidament en un recomençar etern. ¡Benaurats ells que han fet un solc profund i l'han atapaït de llevors profitoses per a la Ciència i d'amor per a la humanitat!...

Ditxosos ells, hereus predilectes de la més caritativa de les ciències, que han sapigut complir amb el sagrat deurer de la germandat mèdica; çò és, treballar sens treva i a consciència plena per a la salvació de la gran família humana, deixant llevat esplendorós que sabrán aprofitar les generacions que'ls han succeït i quantes ne vaigin existint!...

L'obra feconda iniciada pel meu il·lustre predecessor, el Dr. En Miquel A. Fargas al constituir l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, ha merescut la constant atenció i l'esforç continuat dels que tenim l'altra honra de compondre la seva Junta.

L'entusiasme d'aquell perinclit ciutadà, d'aquell eminent professor de la Facultat de Medecina, va endinzar-se en lo més íntim, en lo més pregón de la nostra ànima, i ansiosos de donar-li estat, de procurar-li vida propia al ensemps que pròspera, i anar a la realització de quan ansiava, hem fet tot quan ens ha sigut possible per a afiançar-la i engrandir-la i per a aixampar el seu ràdi d'acció a l'objecte de que resulti l'ampar, la defensa, la cristallització de quan puga ansiar la gran, l'estimada família mèdica catalana.

En la necessitat de construir en ferm lo que aquell il·lustre president anomenà, amb precisió exemplar, la «Mancomunitat de metges de Catalunya», hem fet tot quan dexiem i amics de fer més que de dir, l'hi hem procurat família nombrosa, aimant i decidida, hem marcat els ideals que deu alcançar i no tardarem a veure els saborosos fruits que han de proporcionar, pel be de tots.

Els organismes homogenis en aspiracions con en necessitats, constitueixen forces de potencia i de resistencia inestroncable que la Junta de l'Associació no podfa tenir en oblit, i és per això que son anhel ha estat i

serà el de totes les Juntes que actúin en sa direcció, l'acoblament d'aquelles forces per a sa necessària actuació envers la consecució d'aquell sublim lema de «hu per tots i tots per hu».

Científicament aspira i aspirarà sempre a la continuació del regnat de la frase lapidària d'Horaci: *Inter homines, sapiens. Inter sapientes, medicus.* Socialment, la consecució d'una germandat, no com les que s'estilen avui, sinò la d'una veritable germandat d'homes, fills d'una sola i carinyosa mare.

L'Associació, aquesta força creadora i propulsora, amb la que devem confiar i a la que hem de donar la nostra entusiasta cooperació i el nostre més decidit esforç, ha sapigut mantenir relacions de consideració i respecte amb les entitats culturals, principalment mèdiques, de la nostra terra. El Rectorat, esplèndidament simbolitzat en la il·lustre personalitat del nostre distingit consorci l'Excm. Sr. En Valentí Carulla, en qui hem trobat sempre una entusiasta acollida i tota classe de facilitats. La Facultat de Medicina sintetitzada en l'augusta personalitat de l'il·lustre Sr. Degà, l'Excm. Sr. Dr. Batlles y Bertràn de Lis, que generosament ens ha donat el seu gloriós concurs i ens ha deixat sa casa, que hem pogut considerar la casa pairal de l'Associació. L'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, la valiosíssima entitat que concebé i infantà la Associació i en qual domicili té el seu hostatge social. La Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia on ha concorregut, sobre tot, en les diades en que s'hi han biografiat homes preclars que's diuen Suñé i Molist, Comenge i Fargas. L'Acadèmia d'Higiene de Catalunya, l'Institut Mèdic-Farmacèutic, el Col·legi de Metges, l'Acadèmia del Còs Mèdic-Municipal, l'Ateneu Barceloní, la Lliga Barcelonina d'Higiene Escolar.

Mereix especial menció un importantíssim fet: la diada, cent voltes gloriosa, de la colocació de la làpida commemorativa del centenari de la mort de l'il·lustre germà nostre, en ciència i en patria, Antoni de Gimbernat, en la façana de la casa de Cambrils on nasqué aquell immortal prestigi; acte organitzat i executat esplendorosament per la nostra Facultat de Medicina i al que coadjuvà, a la mida de ses forces, l'Associació; acte qual solemnitat perdurarà indefinidament i que resultà d'imponent germanor entre incontables elements de terres hispàniques, ja que fou d'aquelles festes que fan juntar als pobles, perquè fan que s'abracin els homes a l'impuls d'un ideal comú.

L'Associació ha procurat que'n aquesta festa de les Ciències Mèdiques de Llengua catalana, hi compareguessen, hi portessen els cabals científics llurs representants de tots els pobles on és parlada. De València, d'Aragó o de Mallorca n'han vingut un bon contingent, a tots els quals l'Associació s'honra donant la més entusiasta benvinguda i a tots els recorda que, malgrat el camí que han degut fer per assolir la nostra Ciutat, es troben al cor

de la casa llur, el cor de la casa de tots. ¡Benvinguts! ¡I que'ls siga ben agradosa la llur estada entre nosaltres!...

Una excepció, deplorabilíssima, deu fer-se pels nostres germans del Iroç de Catalunya de l'altra banda del Pirineu: d'aquella immensa espinada a quins costats hi alenen dos pulmons necessitats d'oxígen de llibertat i de justícia. Allà s'ha enviat la nostra paternal crida, el nostre coral desig de confraternitzar en aquestos dies de joia amb nostres germans de ciència i de patria, i d'allà ens ha vingut, entre clams esfereïdors assadollats d'heroisme, la veu d'un apòstol, que, al cap de vall de una epístola, rublerta desentiment, on s'hi detalla la humanitaria tasca que es realitza, la visió d'una aurora de justícia pel demà, i... «allavors sens dupte ens podrèm reunir per a festejar, tots a la una, el triomf de la Justícia i la floralització dels drets que resulten de la llibertat individual. Esperant aquest día beneït, compteu-me com a mólt afectuós confrare vostre. Dr. Josep Massot, Perpinyà 11 Juny 1917».

Els primers fruits abundosos i saonats, qu'en plena evolució estival, anèm a recollir de la obra de l'Associació, ens els proporcionarà el Segón Congrès de Metges de Llengua Catalana que ha organitzat i que estèm inaugurant en aquest esplendorós acte. El nombre i classe de ponències reunides i repartides ja als Srs. Congressistes, demostraran ben aviat la tasca realitzada. L'Associació les ha recollides amorosament, les ha impreses posant-hi tota la cura desitjable, i als Srs. Congressistes i a quants les llegeixin, correspon lo jutjar-les, que no és la mare, satisfeta i joiosa, la que alcança les millors condicions per a fer-ho.

Un dels problemes més fonamentals de la Medecina, el problema a que pot aplicar-se més indiscutiblement el salvador «non nocere», és el pertinent a l'estudi dels «Regimes alimenticis», i ja's veurà, Srs., com ha sigut tractat el vital, el difícil i intrincat estudi de la nutrició, sobre tot, en relació amb la immensa majoria de les malalties. De la importancia del tema; de la íntima relació que té amb els estudis trascendentals de la fisio-patologia actual; de lo fonamental que resulta amb els diferents i complexos problemes biològics que entranya i resolt; de la valúia d'aquesta part essencial de la dietètica com element preciós a tenir en compte, per a aplicar-lo degudament, tant en l'estat normal, com en el morbós; de la necessitat en qu'estèm de comptar amb ell com a mitjà per a resoldre un sens fi de situacions, i, en una paraula, com a font inestimable de beneficis proporcionats per sa deguda i salvadora aplicació, n'és prova la feina feta.

El «tractament del cranc», d'aquest flagell que tan intens mal fa a la humanitat; d'aquesta terrible malura que quan més aviat ens és coneguda, amb més domini i més promptitut i eficacia pot ésser combatuda; d'aquesta plaga en contra de la quina cada día s'estudien nous mitjans i s'apliquen més importants elements, és l'assumepte estudiat per la segona ponència.

La «endocrinologia»: amb sos avenços constants; amb la nova evolució de les teories humorals i de les neurògenes; amb la generalització precisa que ha alcançat i la cura que s'ha anat tenint en dominar-la i aplicar-la degudament, ha estat l'objectiu desenrotllat per la tercera ponència.

La tan estudiada com discutida qüestió de l'anestèsia, de aquesta essencial i principalíssima part de la Operatoria; amb les aventatges de l'"anestèsia local"; la manera precisa de portar-la a cap; els mitjans necessaris per a establir-la i les moltes aplicacions que domina ja, ha estat la importantíssima qüestió desenrotllada per la quarta ponència.

Ademés de les ponències, que coneixen ja els Srs. Congressistes perquè han estat publicades i repartides, gracies, principalment, als gran treball, al conscient treball realitzat pel nostre Secretari Dr. En Bonaventura Clotet, el Segon Congrés compta amb un seixantena de comunicacions, que, mostra palesa del concurs que l'hi han dispensat distingits prestigis, aniran llegint-se i discutint-se oportunament.

I aquí finalitza, Srs., el present treball. Abans de pendre comiat de vosaltres que amb tanta bondat m'haveu dispensat la vostra atenció, que agraeixo intensament, permeteu-me unes poques paraules que, com murmurí de festa, prenguin hostatge en la vostra ànima i hi predurin indefinidament.

Ja veieu la tasca realitzada per l'Associació. Un desig tan innat com necessari, en nosaltres, ha fet qu'en la gloriosa diada d'avui poguèrem aportar-hi un contingent esplendorós d'energíes que oferim com holocauste valios a la nostra benvolguda Catalunya. Sé que'ls artistes, els literats, els juriconsults, els homes de ciència, del comerç, de la indústria, de l'agricultura, fan immortal el nom d'ella. Conec l'esforç gegantí, l'obra maravillosa portada a efecte, amb decissió i constància, per les corporacions qu'estàn digníssimament representades en aquest acte: la Excma. Mancomunitat, les Excmes. Diputacions, l'Excelentíssim Ajuntament, el nostre Rectorat, tots, tots treballen ardidament i amb entusiasme fent obra de cultura, la obra més constructora qu'existeix, i sens dupte, qu'és élla la que portarà a la nostra Catalunya el goig de la plenitud de sos drets, posant-la al nivell dels pobles més avençats de la terra. Emprò sé, també, qu'és l'Associació, que són els metges que la constitueixen, assadollats de un íntim sentiment de Patria i treballant intensament en la col·laboració d'aquell esforç gegantí, engendrador de la cultura salvadora, els que lograrèm siga profitosa i decissiva la seva obra, procurant a l'ànima del nostre poble el necessari equilibri, qu'és l'element fonamental per a que la cultura al·lanci els efectes que té dret a determinar, i ho lograrèm, sens dupte, afegint-hi la ratificació del domini d'aquell tan vulgar com oblidat principi del *Mens sana in corpore sano*.

He acabat.

Tercer Congrés*

Tarragona, 27, 28 i 29 de juny de 1919

J. M. ROCA I HERAS

Excms y Ilms. Senyors:

Senyores; Senyors:

Les primeres paraules que en aquest acte solemniat brollin dels meus llavis han d'ésser vector, per sentiment y per cortesia, de la respectuosa salutació dirigida a les autoritats de la ciutat de Tarragona y de les seves comarques, a les dames y als ciutadans tarragonins, a les autoritats universitàries y als emerits representants de les Corporacions que s'han dignat fer acte de presència en aquesta Cerimonia Inaugural del III Congrés de Metges de Llengua Catalana, per a tributar lo llur homenatge respectuós y fervent a la Ciència Patria.

Y vosaltres, metges del Camp y de les altres comarques de Llengua Catalana, siàu els benvinguts en aquest Aplech científich, hont els uns trobarèu vells amichs, altres a llurs mestres, aquests sos dexebles, y tots als companys, recordant ab goig amarat d'anyorança aquells temps feliços de la vida escolar, que com més s'allunyen més s'estimen, y aquells moments de gaudança y de platxeri que'l entre classe y classe ens permetia.

Y tot recordantho, ab regust de tristesa, ab l'ànima encongida, trobarèm que entre nosaltres hi manquen molts companys y molts mestres, car són legió els que la dalla de la mort ha fets comiadar ab l'*Eternum vale* inexorable. No'ls oblidèm, amichs, en aquests dies de satisfacció y de festa y de gloria, als companys y als mestres que han passada la llanda de l'Eternitat; fémloshi piadosa ofrena espiritual de les perpetuïnes del nostre recort y del nostre afecte. Axí estaràn entre nosaltres com hi estaven en les aules de la nostra Facultat de Medicina y en les sales dels nostres Hospitals de la Santa Creu y del Sagrat Cor, les tres institucions qu'en mutua col·laboració han constituït y seguiràn constituïnt l'*alma parens* de les generacions mèdiques catalanes.

* * *

Ab bon acert y inspirats per l'esperit democràtic que sempre havia sigut consubstancial ab el modo d'ésser y d'actuar de Catalunya, instintivament, sens heure esment de la coincidència, els qui plasmaren els Estatuts de l'As-

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

sociació General de Metges de Llengua Catalana, redactaren un dels seus articles autorisant la celebració periòdica de Congressos en qualsevulla ciutat de llengua catalana «en aquell temps que mills nos serà vist expedient, nos e los successors nostres», com deya la Constitució titolada «Una vegada l'any», presentada pel Rey Pere'l Gran en la Cort de Barcelona.

Aquesta ressemblança de criteri entre els regnicols del Rey En Pere y nosaltres es deguda a que l'esperit catalanesch, aquest sentiment democràtic de la nostra terra, es immortal, puix es ànima de l'ànima de Catalunya y per axò, malgrat les vicissituds y les contrarietats que puga sofrir, va succehintse de generació en generació, perdurant a través dels segles ab alternatives de més o menys intensitat, però que no afecten l'essència del sentiment. Heusací perque'ls catalans contemporanis pensèm, salvant èpoques y la natural evolució, com pensaven els catalans de les acaballes del segle XIII, y de la mateixa manera pensaràn, ab les matexes salvetats, els catalans del pervindre, car per ley natural llurs cors conservaràn la devoció al agre de la terra y l'orgull nacional que fortifica y eleva els caràcters dels individus.

Jo trob molt encertat l'article de referença, perque ha de contribuir a enderrocar el criteri que la imaginació popular, dexantse portar d'efectes purament externs, de miratges enganyadors, havia bastit establint castes entre'ls metges com entre'ls pobles: metges de Barcelona y metges de fòra; aquells superiors a aquests pel sol fet de residència; la ciutadania y el ruralisme en pugna; la Ciutat unguint els seus metges ab los sants olis de la ciencia infusa, y els metges de fòra posats en peu d'inferioritat comparats ab los metges ciutadans...

Aquesta llegenda ridícula s'ha d'acabar. Havèm de procurar que s'esborri la ratlla partionera que'l *vulgus* interposa (y entench per *vulgus* tots els qui no són metges) entre la familia mèdica catalana ressucitant la ley de castes. Cal fer que desapareguin els metges de ciutat y els metges de fòra, per a que sols hi hagi metges catalans, ja qu'es aquest lo nostre nom gentilici, l'únich qu'ens pertoca usar en lo Cosmos de la Medicina.

A aytal obra justa de companyerisme hi ajudarà ab eficacia la celebració d'aplechs científichs fòra la capital y en diferents llochs de les terres hout la llengua catalana sia parlada. Fentho axí, el tribut de sumissió tàcita a Barcelona s'haurà acabat. La servitut y el senyoriu no seràn atributs que'ns separin, y llavors serèm nosaltres los barcelonins que anirèm de tant en tant fòra de Barcelona a discutir de ciencia mèdica ab els nostres companys, imitant les Còrts dels nostres Reys, que si bé se'n celebraven a Barcelona, ademés se'n celebraven a Lleyda, Montblanch, Cervera, Perpinyà, Girona, Tortosa y altres llochs de terra catalana.

Pensant axí, no es que jo cobegi, barceloní de soca a rel, que Barcelona sia considerada com la ventafochs de la rondalla y sia exclusiva, desinseculada, quan se tracti de celebrar Congressos; però tampoch desitjo que ab

manifesta injustícia frueixi del tractament excepcional de predilecta. A Barcelona s'hi han de celebrar Congressos, mes no tots els Congressos. Enfront de Catalunya tots tenim los mateixos devers y los mateixos drets; les iniquitats no hi tenen predicament, ni la situació topogràfica concedeix aristocracies ni gerarquies de cap mena. Pere II sols exigia per a celebrar Corts, als catalans, que's celebressin dins Catalunya. Y aquesta es la verdadera concepció de la Patria: no considerarla reclosa dintre la seva capitalitat.

Lo mateix sentiment instintiu d'amor al terror, a ses lleys, costums i institucions, sentiments que imposa la naturalesa a totes les generacions que habiten un mateix territori palesant la influencia maravellosa del medi: aquest sentiment de la Tradició, la sana y santa Tradició que'ns remembra el passat per a ordenar lo present y provehir al esdevenidor, y que senten en són sí tots los pobles conscients de la personalitat llur, fa que procurèm que'l lloch del Congrès sia al ensemps un símbol històrich, car aquests símbols idealisen, dignifiquen y ennoblexen totes les manifestacions de l'activitat humana que en ell s'amparen ab fervorós y noble entusiasme patriòtich, *dèu feconda y inestroncable de virtuts privades, y enemich d'egoïsmes insans y d'apriorismes hipòcrites, desnaturalisadors de sentiments, pertorbadors de les relacions socials y àdhuch de la vida de familia.*

Y de símbols històrichs Catalunya n'està sadolla: de mon joyes de la passada grandesa se'n troben arreu, car són moltes les urbs que poden parlar ab orgull de la Catalunya pretèrita, per haverli aportat llurs joyells a sa Corona de Regina.

Girona, qual recort romandrà vivent a través de les centuries per l'epopeya del seu setí, que finí ab la fugida de Felip l'Atreuit de França, qui, avergonyit y malalt, passà les Alberes encaïgat pels almogàvers de Pere II que'l bandejaren al crit de «Desperta ferro!», il·luminantli el camí ab les guspines que, a miriades y com sí fossin fochs follets, exien dels refrechs dels regatons d'escona ab les cantelludes clapisses del Coll de Paniçars.

Perpinyà, la capital rossellonesa que sentí, fa més de cinch centuries, pronunciar les històriques paraules qu'esdevingueren lo cant del cigne de la Nacionalitat, en la cèlebre Proposició a Corts del Rey Martí, *Gloriosa dita sunt de te.*

Lleyda, la ciutat que, per ésser centre de tots sos regnes y terres, pròdiga y fèrtil en vitualles, de clima dolç, en aygües abundosa y habitada per bona gent, *meresqué del Rey Jaume II, pare del Infant Joan, consagrador y arquebisbe d'aquesta Iglesia metropolitana, el privilegi de son Studi General, en el qual s'hi contenia la primera Facultat de Medicina nostrada per a que'ls catalans no tinguessin de demanar almoyna de ciencia en terres estranyes. D'aquella Facultat de Medicina de Lleyda ne fou Lector l'eximí Jacme d'Agramont, autor preclar del Regiment de preservació d'epidèmia e mortandats.*

Y tants y tants com són los llochs aptes y dignes hont s'hi poden celebrar els Congressos de Metges de Llengua Catalana! Però al termenar lo

Congrés passat, reberem la invitació oficial de Tarragona, y nosaltres, homes de ciència ensemps que llatins y catalans, no podiem rebutjarla sense greu-ge per a nostre orgull de raça, devoció científica y sentiment patriòtic: y ací ens teniu.

* * *

Tarragona enclòu en son sí dues civilitzacions capdals y predilectes de Catalunya, sobre la que han exercida influència decisiva: la civilització romana y la civilització cristiana, com ho palesen els documents bastits que són ornaments gloriosos de la gran, de l'excelsa Ciutat y de son Camp, executoria perdurable del seu llinatge nobilíssim. Mirèu, si no, la seva Catedral, y els Monastirs famosos de Poblet y de Santes Creus; mirèu les runes del Forum, y el majestuós y gràcil Arch de Barà, y la torre dels Scipions, y els imponents carreus de l'Aqüeducte, y la immensa mole de les Muralles davant la qual passen ab respecte les edats... La visió del tresor arqueològic revelador de la Tarragona Imperial, capital de la civilització romana com Empuries ho fou de la civilització grega, desperta en nosaltres, metges, lo recort d'Antonius Musa, lo llibert tarragoní que per sos mèrits propis arribà a la categoria de metge predilecte d'August, y a ésser un dels fundadors de la *Schola Medicorum* que, bastida en lo Puig Esquillí, desafiava la vella escola d'Alexandria. De Musa pot dirse que no fou honorat ab la toga dels ciutadans de Roma, sinó que fou ell qui honorà la senyorial vestidura, car si no era un creador medical com Hipocràs, ni un geni com Asclepiades, com Galien tingué'l dò d'ésser un gran clínic, posseïdor d'una intuïció mèdica extraordinaria y d'un dò de gents que li valgué l'íntima amistat d'Horaci y de Mecenas, dels qui vestí moltes vegades la síntesi compartint ab ells, no el pa y la sal, sinó l'esplèndit sopar, recolzats en lo mateix triclini.

Antonius Musa honorà y glorificà la professió, y d'aquells metges que del no-res, de l'escoria social, Cèsar enlayrà a la dignitat de ciutadans de Roma, ell, prevalentse del seu prestigi y de la seva intimitat y confiança ab August, ne fà éssers privilegiats, els conquereix prerrogatives y els auriola de la glòria reflexada pel lluminar de la seva poderosa intel·ligència. Tan bon punt li fou concedit l'anell d'or dels cavallers romans, la remença social dels metges fou completa. Mercès a Cèsar dexarem d'ésser paries: Musa ens donà beligerancia. Ab Cèsar dexarem de pertanyer a una classe d'ínfima qualitat; ab Musa passarem a constituïr un estament honorable y, segles després, en algunes escoles de Medicina, seguint la tradició ab Musa iniciada, s'entregava l'anell d'or als novells doctors, pronunciant la fórmula de rúbrica: «Rebèu l'anell d'or en senyal de la noblesa concedida als metges per August y el Senat de Roma».

Si, per ésser la nostra una institució de metges de raça llatina, no podiem prescindir de la Tarragona clàssica, com Institució Catalana no devèm obli-

dar la Ciutat que per a nosaltres és la Ciutat Sagrada, la que guarda en son clos les despulles del *alt Rey En Jaume*, quals despulles venerades no podien esperar millor mausoleu que'l que les hi havèu donat ab la incomparable Sèu Tarragonina, que l'enginy del home bastí majestuosa y cisellà superbament, y quals carreus la naturalesa ha daurats donantli el cayent d'un immens y riquíssim reliquiari.

Venim ab devota unció a fer ofrena de la nostra ciència al plasmador sublim de la Nacionalitat Catalana, al Príncep de la Casa d'Aragó, que redimeix homes fundant l'Ordre de la Mercè y redimeix pobles fundant les llibertats municipals ab lo Consell de Cent barceloní, posantlo al nivell del Senat de Roma.

Venim a fer ofrena de la nostra ciència al Rey jovíncel que precisament a Tarragona, en lo levant de taula del còmit de galeres En Pere Martell, sentí papellonejar en son cervell la primera idea de la conquesta per a la Civilització, de les Mallorques, les belles ondines de cabellera d'or que'l «mare nostrum» devés migjorn acarona amorosament ab besada perdurable. Y la idea tingué una bella realitat; l'estol redemptor, compost de llenys y naus y tarides y galeres, se perllongà de Salou, de Cambrils y de Tarragona, y els argonautes retornaren a les costes de Catalunya, havent portat a terme l'epopeya ells sols, sens ajuda ni de pisans, ni de genovesos.

Conquerides Mallorques, no'n tingué abastament; romania cativa y s'havien de llimar els grillons de Valencia, la dels vergers esplendorosos envollats de flor de tarongina, que com berrallons de puresa l'espurnegen arreu y la perfumen y agencen donantli l'ayre d'una núvia aparellada a maridar-se. Y Valencia fou redimida, y, com feu ab Mallorques, lo Rey ofrenà a la Civilització el novell jardí de les Hespèrides. Y aquest home, aquest hèroe que guerreja y conquesta y legisla, y que fà arrepassar la llengua a un clergue mitrat per revelació suposada d'un secret de confessió, es al ensemps un infant, qu'en lo setí de Valencia no dexa desaparar la tenda reyal perque una oreneta hi havia fet son niu.

Al hom que ab ses gestes s'ha guanyat lo primer lloch en la Historia de Catalunya, venim a ferli el present de la nostra ciència ab el cor vessant de joya, perque podèm oferirli expressada en aquella parla qu'ell tant estimava, ab la qu'ell escrigué lo seu «Libre de la Saviesa» y la seua «Crònica»; bé s'ho mereix lo qui, en aquell temps en que'l llatí era la llengua sabia, ordenà que a Valencia els advocats advoquessin en llengua vulgar, que'l sumari dels plets fos redactat en l'idioma del poble, y qu'en romanç fossin escrits els llibres de Curia,

* * *

Allà d'enllà, en terres de Bretanya y en les vetlles de les llargues hivernades, les dònies dels pescadors d'aquelles platges, acoblades vora la llar y

fent giravoltar els debanells y les filoses, conten en veu baixa rondalles y llegendes, sobresortint entre aquestes l'apòlech capdal de l'encontrada, que, com «lo mal caçador» ací, es allí popular y té molts testimonis d'orella.

En temps llunyans, molt llunyans, quan tot just les cançons de gesta y els virolays distreyen el lleure dels senyors en los castells feudals y ab prou feynes se conexin les llegendes de Tristany y Iseul y Parceval y la cançó de Roland, en aquelles costes existia y rumbejava una ciutat esbelta entre les esbeltes, una ciutat de bellesa incomparable, com una ciutat de fades. Quan tot d'una, sense senyals precursors que ho fessin témer, com per art d'encantament, la ciutat esbelta, la ciutat bella, fou engolida per la mar, que l'envolcallà ab sa mortalla blava que tot temps li havia servit d'espill hont emmirallar sa bellesa... y una boyra d'estorament planà per espay de molts anys damunt d'aquelles maresmes.

Les generacions de mariners se l'han recontada de l'una a l'altra, la tràgica llegenda; y encara avuy les comares bretones fent giravoltar els debanells y les filoses, sentades al entorn de la llar, expliquen ab misteri y en veu baixa que, en la calma meridiana y en lo silenci de la nit, los pescadors d'aquelles platges, segons quins dies, senten pujar, del pregon de la mar serena, un lleu remoreig, un trilleig somort de campanes que toquen a festa... Y aquella gent senzilla espera confiada la commoció geològica que ha de fer surar la Ciutat engolida per a que visca de bell-nou la vida dels altres pobles.

També'l nostre verb medical rumbejava sa bellesa, també fruïa d'estimació y de respecte en lo comerç científich mundial; quan, tot d'una, esdevingué un cataclisme històrich que l'engolí, fà segles, y romangué anys y anys al fons de la mar del oblit y la indiferència de la classe mèdica. Y passaren les anyades, y alguns dels nostres metges que tenien esment de l'existència pretèrita d'una llengua com instrument de ciència, refermaren la llur convicció cada vegada que al lluny del lluny sentien remor confós de campanes, senyals de vida que de tant en tant se manifestaven ab varietat de formes y en diferents llocs, y ara eren els manuscrits d'En Lull y de l'Arnau de Vilanova, descoberts en les Biblioteques d'Oxford y de Munich, ara l'Epístola manuscrita en lo segle *xiv* per Mestre Jacme d'Agramont dirigida als Pahers de Lleyda y trobada en la rectoria de Verdú, ara els Receptaris *m. s.* de Manresa, de Puigcerdà y el de Micer Johan. Aparegueren també'l Codi en pergamí del segle *xiv*, *Tresor de pobres*, de Pere Hispanó, que's guarda en la Biblioteca Museu Episcopal de Vich, y l'incunable valencià de la *XV* centuria, de l'Alcaniç, que tracta de Pestilència, y els incunables catalans també del mateix segle, traduccions del Valaseo de Taranto, d'En Guiu de Chauillac y de l'Argilata. Sense comptar els testimonis que romanen recòndits en altres arxius y biblioteques, además dels documents existents en los arxius y biblioteques nacionals de Catalunya, de Madrid y de París, del Consell barceloní y altres consells municipals, y les coleccions dels protocols notariais...

Aquestes troballes, si bé petites, són reveladores de la compenetració d'una Ciència y d'un Verb pel sol fet d'ésser connacionals. Elles contribuïren a mantenir lo foc sagrat, y en el cor dels creyents, dels convençuts, dels pochs iniciats de llavors, may minvà l'esperança de que la morta-viva retornaria a la vida, que no's tractava d'una mort real, sinó d'un cas de mort aparent: un cas de catalepsia.

Y nosaltres forem més sortosos que'ls pescadors bretons. Vingué la desitjada commoció geològica iniciada en l'Acadèmia y Laboratori després del gest heroich d'En Guimerà dès de la presidència del Ateneu Barcelonès, y la morta-viva resorgí, ocupant de bell-nou son lloch d'honor dintre la Biologia. Y ara que ja fa anys qu'es retornada a la vida de plenitut, y que la seva actuació es ja definitiva, en aquesta Ciutat augusta aquelles campanes que se sentien de tart en tart y al lluny del lluny voltejaràn a ple ayre, repicant a festa, y el bon Rey ens benehirà per haver sabut reivindicar per a la nostra Ciència la llengua sagrada del payral.

Persò venim, ab la satisfacció íntima que dóna el convenciment del dever complert, a engarlandar la tomba del nostre Rey ab flors exquisides del verb nostrat, copsades en jardins tancats ciutadans y en hortes obertes vilatanes, axí les que s'acoten al pas brunzent de la tramontana, com les que groxola'l lleveig y les desafien les ponetades sense collidors. En les nostres discussions la Ciència biològica catalana s'habillarà y serà palesada en tots els maticos de la nostra parla, no sols en totes ses varietats dialectals manifestes, sinó també en la gamma extensíssima de modalitats comarcals, constituhint un tot harmònic hont s'agermanen, ademés de les lleugeres variants de sintaxi y de lèxich, les vocals entelades per la fredor de les geleres y congestes pirinenques, la fonètica dolça de la terra baixa, l'accent aspre de montanya y la vocalisació de la costa, diàfana com la seva claror y neta com los seus vilatges.

Aquestes varietats dialectals regionals y comarcals, que en fonètica y en lèxich y àdhuch en sintaxi revelen els habitants de les diferents comarques y de les distintes regions de llengua catalana, no sols enriqueixen la llengua fentla manyaga y flexible, enèrgica y dolça y, com a viva qu'es, trayentli l'encarcament de la momia, sinó qu evidencien les lleys naturals, que al ensemps fan al home servent del medi hont ha nascut y hont la seva vida's descapdella, y propietari del seu verb per natural y llegitim dret d'herencia.

Per a parlar y escatir de Medicina, nosaltres, metges catalans, entenèm que'l millor vehícol es lo verb català, car ademés d'economisarnos lo treball mental de traducció, s'adapta a la nostra inteligència sens esforç, ja que'l llenguatge es inseparable del pensament. Y no es pas perquè la llengua catalana sia, comparada ab altres llengües, més o menys profunda baix el punt de vista filosòfic, més o manco bella y flexible baix lo punt de vista estètic; tambéns es en absolut indiferent la riquesa de expressions diverses y precises, el tresor de formes caracterisades. Sols ens cal saber que, per

ésser lo nostre llenguatge natural y propi, es el gran auxiliar per a l'idealisme de la nostra cultura, l'instrument del nostre pensament indispensable al esplendor de la nostra Ciència biològica.

Semblant predilecció pel nostre Verb no ha d'ésser en menyspreu del verb castellà, tan digne de respecte com el nostre y com el nostre estimat dels seus naturals. Com podèm menysprear una llengua que ha tingut entre'ls herauts del seu expandiment, l'Arcipreste de Hita, Jorge Manrique, Santa Teresa, y l'afollat de Lepant? Com l'haviem de menysprear si ella sola ha omplenat un món, y ha plasmat y ha agençat tota una Literatura esplèndida y superbament bella? Nos guardèm per la llengua castellana tota l'admiració y el respecte de que s'ha fet merexedora per la seva historia y per la seva hermosura. La venerèm y ens admira y encanta posada en llavis dels seus naturals. Però si la devoció a la mare no exclòu la admiració ni el respecte a les altres dònes, l'aventatja: no per dots de bellesa, sinó perquè es la mare, y aquesta s'estima sense triarse, sense discutirse, instintivament, per llei inexorable de la naturalesa.

La nostra llengua catalana ab ses condicions y ab sos defectes s'adapta a les nostres facultats, y per sa conexió espiritual objectiva la matexa ànima de Catalunya; ella es immanent en los individus de niçaga catalana, y per lo tant es el medi més apropiat per a exteriorisar el pensament català. El parlar en català o dexar de parlar hi, no depend de nosaltres: es un sentiment superior a la nostra voluntat perquè, com deya un castellà que fou potser lo cervell més excels de l'Espanya contemporània «les llengües, signe y penyora de raça, no's forgen capritxosament ni s'imposen per força, ni's prohibeixen, ni's manen per llei, ni's dexen, ni's prenen per voler, puix rès no hi ha més inviolable ni més sant en la consciència humana que'l "nexus" secret en que viuen la paraula y el pensament. Ni hi ha major sacrilegi y ensemps més inútil que pretendre engrillonar lo que Deu ha fet espiritual y lliure: el verb humà, resplandor dèbil y mig esborrat, però resplandor a la fi de la paraula divina».¹ Així parlà En Menéndez y Pelayo en los Jochs Florals de Barcelona.

Acabaré, senyors, la meva tasca, que potser vos haurà resultat quelcom pesada, fent vots fervorosos per a que, en lo transcurs de les discussions dels temes de ponència oficials y de les comunicacions del Congrès, plani damunt de la nostra Assamblea l'esperit del alt Rey Jaume, per a que resultin profitoses y puguin contribuir a bastir lo Casal de la Ciència Catalana, y axí, ell, lo gran Rey, del fons de son sepulcre repetirà les paraules que, endressades als catalans y contingudes en la Proposició feta en les Corts de Perpinyà, pronuncià'l Rey Martí: «Alçats, alçats les banderes, car dignes sots del Principat de Catalunya».

¹ Citat en lo meu discurs del Ateneu «Enaltim lo Verb de Catalunya», (N. del A.)

Quart Congrés*

Girona, 26, 27 i 28 de juny de 1921

JOSEP PASCUAL I PRATS

Excelentíssim Senyor:

Molt Ilustres Senyors:

Sien mes primeres paraules de agraïment en vers vosaltres, dignes representants de l'autoritat en totes ses modalitats, per haver vingut a donar relleu a la sessió inaugural de IV Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Senyores:

Que amb la vostra hermosura y les vostre gales doneu realç a aquest acte, grans mercès.

Colegues: que de llunyanes comarques haveu vingut a pendre part en les tasques a realitzar en la quarta reunió de Metges de Catalunya, ben vinguts siau a la «nostra beata Gerunda», com l'anomenava tres segles enrera en Johan Rafel Moix!, metge nascut en ella. Sí, Gerona ja era llavors gloriosa y segueix sent-ho, podrà no ser hermosa, pro té un encís que enamora al artista, y captiva al arqueolech, y ses gestes han sigut y son, deu innagotable per l'historiador; ella vos acull joyosa perquè espera de vosaltres remei per adaptarse a la vida nova.

Complert amb lo deure de cortesia, dech dirvos que la equivocada bondat d'els Congresistes de Tarragona m'ha portat a sitial, tal volta sols pensaren en lo gran amor que tinch a tot lo que fa referencia a la vida corporativa de la classe mèdica, pro no varen adonarse de que havia traspassat lo llindar de la vellesa y que les meves facultats morals i ffsiques han decaigut y per lo tant, amb impossibilitat de continuar la norma d'intellectualitat aportada per els meus antecessors en el carrech, que com sabeu, foren un renomnat cathedratich, un expert clinich y un eximi escritor qu'a més de saber les diciplines mèdiques avui en boga conceix a maravella lo que feren els metges que visqueren en els bons temps de la dinastia catalana.

M'encomano fervorosament a vostra voluntat per escoltar-me el poch rato qu'he de cansar vostra atenció, no vaig a fer un discurs, pro sí, a exposar lo que al meu entendre convé e interessa fer, per traure lo profit possible de les nostres reunions.

No havem de fer medicina especial, els metges de Catalunya saben gorir y curar com curen y goreixen els dels altres paisos. No volem esser esqueig, ni fiol d'el arbre de la ciencia mèdica y sí solament ramuda branca en la que sí dongui fruit de cap de brot.

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

Tal vegada hi haurà qui trobi que sols volem distingirnos pel llenguatge. No. Ens servim de la llengua catalana, en primer terme, perquè es la nostra y perquè fora ridícol qu'al inquirir dades y referencies de la gent d'el poble, qu'han de servirnos per després donarlos-hi consells y ensenyances ens valguéssim d'una llengua exòtica. Y no es que rebutgem les altres, y tan es aixís, que molts d'els nostres que sobre-ixen, ho fan amb idioma germà del nostre. Conscients de que lo benestar d'un poble descansa sobre la salut pública, havem d'adressar els nostres estudis a servir la raça, millorar els actuals individus y fer créixer la població.

Avuy està universalment reconegut que la Medicina se veu impelida a ocupar-se de quelcom més que d'el pacient y qu'ha de moures en un ambient social per inquirir el com, el perquè y quants son els que sofreixen.

Per alçar tal desitg es menester en nosaltres un esforç per moure l'opinió general, fent-li remarcar que'n lo pertanyent a salut colectiva, som a la cua d'els pobles d'els quals havem copiat els adelantos qu'ens fan agradable la vida y per a fonamentar-ho permeteume vos dongui un compendi de lo que passa a casa nostra, referent a malalties evitables.

Deixant a part la ciutat de Barcelona² que per si sola representa la quarta part de la població de la Catalunya actual y que'n lo que pertoca a sanitat, com en moltes altres coses, té una característica especial, recollint a l'engrós les dades de les estadístiques oficials, trobarem qu'en l'any 1919 tenien les comarques catalanes una població d'un milió sis cents mil habitants, en nasqueren 35.500 y en moriren 30.600, lo que dona un augment natural de població de 4.900; xifra ben esquifida, palesa mostra de la conveniencia de millorar-la si tenim desitjos de veure poblada y forta la nostra terra.

Si a lo apuntat hi afegiu que per durant lo mateix any, prop d'un miler (907) d'infants nasqueren morts o moriren al naixer y qu'un centenar de dones perderen la vida al deslliurar lo fruit de concepció y qu'en igual període més de 6.000 criatures menors de cinc anys deixaren de viure. ¿Trovarem 7.000 víctimes, qu'en gran part podien haver-se salvat! ¿Com? Portant a totes les llars desde la del minso poblet a la de la ciutat populosa lo crit d'alerta sobre la mortalitat qu'ens agota, fent avinent qu'està en els nostres possibles minvarla, seguint els consells de profilaxis que tenen establerts altres paisos.

Els pobles que caminen per les vies trassades per la Giencia han vist desaparèixer certes malalties. La Verola («pigota») qu'encar a Catalunya va matar 236 persones, clinicament no la coneixen certs pobles d'Europa.

Lo Vomít negre («febre groga») qu'alla a America tants y tants milers de victimas ocasionava cad'any y que del meu recort (1870) va espavorir Barcelona, avuy es desconeguda.

El Tifus qu'en l'any 1919 va ocasionar 700 obits (descontant Barcelona) en terres catalanes, està prop lo dia que serà retut y serà realitat lo que

fà poch digué Flexner³ qu'els fills de la generació actual sentirien parlar de la Febre tifoidea com d'una malaltia històrica.

Permeteu-me ja que ve a tom dirvos qu'en Reinke a Hamburg y en Mills a Laurence (E. U.), van observar qu'al minvar la mortalitat per tifus (deguda al sanejament d'aquelles poblacions) minvava al ensemps la mortalitat per les altres malures, lo qu'ha donat lloch al teorema d'Hazen,⁴ que senyala que per cada mort per tifus que s'evita, resulten tres defuncions menys per altres afeccions. De modo, que d'haver evitat les 700 defuncions per tifus, hauriem guanyat prop de 3.000 habitants.

La febre de les parteres, qu'es sols un seguici de les mans brutes d'els que *les cuiden quan deslliuren, va emportarsen a Catalunya 104 dones.*

Les passes de garrotillo han desaparescut y els casos isolats son venuts quant lo metge es cridat a l'hora, malgrat això, en l'any qu'historiem, encar en moriren 227 criatures a casa nostra.

Aquí podria acabar la relació de les malalties sobre les quals tenim recursos per evitarles, mes n'ha una que, per lo gran número de paisans nostres, qu'aclareix, val la pena de citar-la, la Tisis, en l'any 1919, va matar 2.000 subjectes, y si be es malaltia que no creix amb tanta rapidesa com les avans apuntades y segons els calculs d'els tisiòlechs, per cada un que mor, en queden deu de malalts, tenim 20.000 tísics que passen y sembren arreu la grana qu'ha de perpetuar lo mal.

Malfortunadament, no es llunyà lo dia que serà vensuda. Metges y Biòlechs la tenen asestjada y entre els capdills que dirigeixen la brega, n'hi ha d'els nostres y en aquest mateix Congrés se vos diran les manyes a què havem de recórrer per vencerla.

Hi ha també entre les malalties evitables, unes de vergonyoses que si be no donen crescudes xifres de mortalitat per elles soles, denoten en gran part dels que les porten una depravació moral y *mes que tot determinen* en l'individu una degradació física qu'influeix poderosament en la degeneració de la raça y son les que ocasionen la majoria de casos de nascuts morts. Vigilant certs indrets y amb una educació especial, se disminuiria el tal flagell.

Convindria igualment inquirir el com y el perquè es tan freqüent «la feridura», 3.500 morts en 1919, malaltia que tot-hom sab que si be en la majoria de casos mata de cop sopte, els que de la mort s'escapen, viuen aire ferits y com a tals poch o gens aptes per la vida de relació, son en gran part partides fallides en la població útil.

Cal també averiguar si minva o creix la població de golluts y cretins que se troba arreu en les valls y serralades pirenenques, y si be les dites tares no son encomanadisses, els individus que les porten, en sa majoria tenen migrat l'organisme y limitada la intel·ligència, lo qu'els dona un grau d'inferioritat qu'els fa dignes d'un estudi seriós per millorar llur condició y mes que tot per evitar la perpetuïtat de la mena.

Per cloure la serie d'afeccions morboses que perjudiquen l'estabilitat de la població catalana, vull parlarvos d'una malaltia que, sols a deixadesa o egoisme ha d'atribuirse el que perjudiqui a molts dels vehins de certes comarques. Les «febres», com l'anomena el poble, el «paludisme», com en diem els metges, d'elles s'en coneix la causa y es infalible lo remey que rebaixa llurs accessos, pro amb això y tot les sofreixen el conjunt d'habitants de certes rodalies. Els que les agafen son malalts intermitents, pro a la llarga, llur sang s'empobreix y va decaiguent la complexió mes robusta, posant-la en condicions d'arreglar tots els mals; lo que fa que ella en sí figuri en les estadistiques amb xifres molt petites (14 morts l'any 1919).⁵

No me pertany en aquesta ocasió disertar sobre tal enfermetat, pro sí que val la pena de fer constar que desde temps molt pretèrits fins a ultims de la centuria passada, fou un flagell de les terres empordaneses, sortosament avuy ha casi desaparegut, y molt mes que per això me pertoca dirvos que si no les desterrem d'els llochs en qu'encar n'hi ha, podria esser que imbuits per humanitarisme d'oficina, servís de pretext a un poder nascut fa poc y que te la fal-lera d'arreglar tot lo mon, ens enviés uns delegats per estudiarla (ja ho ha fet amb una regió germana nostra) com si fossim de les terres del cor de l'Àfrica o una illa de les perdudes en el Mar Pacífich.⁶

Pinida la relació d'el grau d'intensitat amb que les malalties mermen la població de la nostra terra, vaig a dirvos en poques paraules lo que estim necessari s'ha de fer per posar-nos en condicions per desterrar-les.

En primer terme tots havem d'adoptar una regla de recta moralitat que senyal sens diferencies el nostre deure y serveixi de norma a nostra consciencia per confeccionar les estadistiques veritat de les persones, llochs y coses infectes: sens elles es imposible l'adquisició de fets qu'han de servir de guia a els treballs de profilaxis. Es ben cert qu'els paisos que no tenen estadistiques o les tenen mal fetes, son els que necessiten de mes ajuda sanitaria y per dolorós que sia el dir-ho, el nostre es un d'ells.

Puch assegurarvos qu'en lo referent a estadistiques de «morbilitat», son contats els metges qu'en fan y no es dificil trobarne que les fan a bell-ull; per lo que toca a les de «mortalitat», qu'han de fonamentarse amb l'asseveració que fa lo metge pel Registre Civil, s'hi troben voluntaries equivocacions; hi ha qui tots els malalts que se li moren, ho son per «colapso cardiac» com si l'ultim esbatech d'el cor no fos lo que acaba amb la vida de tot-hom.

Els metges, per lo sol fet de ser-ho, tenim lo deure de fer a consciencia lo cens sanitari; els que fan de l'art y de la ciencia mèdiques un ofici, cal obligarlos, hi crech, com diu un ilustre metge⁷ qu'els «que amaguen o enganyen atentan contra la vida d'una munió de ciutadans y son indignes de l'impunitat que la societat els otorga».

Amb estadistiques fetes honradament, sabriem quants y a hon se troben els malalts encomanadiços y podriem tot seguit utilitzar els mitjans que te

establerts com a certs la ciencia per evitar s'escampi una malaltia que podria delmar un poble.

Conegut lo número y classe d'els malalts encomanadiços, havem de posar-los en condicions per restablirse y que no puguin causar dany.

Com? Hospitalitzant a els mancats d'els indispensables recursos per sufragar no sols els gastos que ocasiona la malaltia si que també els necessaris per lo compliment de les mides de profilaxis qu'asseguri l'immunitat per els vehins del poble.

Ningú te dret a fer de llur domicili un focus de pestilencia.

Fixeu-se bé, que no demano l'Hospital per a tots els malalts; ja tinch dit en altra ocasió que l'Hospital no ha de ser may per els rics, ni tampoch un hostatge per vagabundos, pro sempre ha d'esser un lloch provehit d'els mitjans necessaris per curar a un esguerrat o recollir malalts que no poden o no deuen ser cuidats a casa llur.

Establint una serie d'Hospitals, que podrien esser una casa isolada en els poblets, edificis especials en viles, caps de districte o centres de comarques, amb numerosos serveis y ben diferenciats en les ciutats, llavors tindriem maneres de fer obra util.

Lo vell refran

a l'Hospital t'en vàs

cap o cabell hi deixaràs

avuy no te fonament. L'Hospital d'are te qu'esser lloch obligat per investigacions cliniques, consultori per malalts que no necessiten estar allitats, casa de curació per els que han de soportar una operació qu'els deslliuri de greus molesties y estada obligada d'els portadors de contagis. En ell tot sofriment ha de trobar alivio, tot dubte diagnostic ha de ser aclarit.

Abunden a Catalunya les viles y pobles que de molt temps hà tenen Hospital y en altres se conserva memoria d'haver-lo tingut. Per mica de voluntat que tots hi posessim lograriem restablir els desaparescuts y fer com se transformessin els actuals per adaptar-los al servei qu'han de complir. Adhuc els mes petits serviren, quant menys, per senyalar qu'alli hi ha qui vetlla per la salut y si el guayta fos cuidadós podria convertir-lo en domicili professional y ferne una oficina de Sanitat.

L'Hospital modern es lo Santuari abont la ciencia declara els misteris de la Medicina; s'hi entrem sovint y amb devoció, ens serà donat lo podèr de crear l'ambient que tant necessitem perquè la gent, sia de la condició social que vulla, ens ajudi en la lluyta qu'havem d'empendre contra les malalties evitables.

Me falta autoritat per donar-vos consells pro me sobra experiencia per advertir que, si no fem en serio y depressa obra sanitaria, les ansies de grandesa, la superioritat que desitgem, per la nostra terra, seran pura vanitat, puig ens trobarem amb una Catalunya sense catalans.

He dit

NOTES

1. Johan Raphael MOIX, en lo Pròleg de la seva Obra *Methodi medendi*, Genève, 1612.
2. Població de 619.000 habitants, ne naixeren 13.500; en moriren 17.700 y a més 1.169 nascuts morts.
3. MARAÑÓN, Conferència en Santander, 1920.
4. MURILLO, Conf. R. Acad. N. de Medicina, Madrid, Marzo 1921.
5. Cap en la provincia de Gerona, 1 Barcelona, 5 Lleyda, 8 Tarragona.
6. *La campaña antipalúdica en España*, por D. Máximo Sella; núms. 6 y 7 del «Boletín de la Liga de las Sociedades de la Cruz Roja», - Ginebra, Marzo y Abril de 1921.
7. MARAÑÓN, *loc. cit.*

Sisè Congrès*

Barcelona, 21, 22 i 23 de juny de 1930

AUGUST PI I SUNYER

Honorables Senyors:
Senyors:

458

Han passat set anys d'ençà del darrer Congrès de Metges de Llengua Catalana. L'acord de l'Associació era de celebrar un Congrès cada dos anys. El motiu de la llarga interrupció el sabeu tots. Però avui la vida catalana continua, i ha pres nova embranzida. Perquè no és possible aniquilar un poble que té la voluntat de viure, i si una col·lectivitat ha pres consciència de la seva personalitat política, i així vol perquè coneix, és inútil tot intent de desviar el camí de la història, que és un flux vivent inexorable, com ho són totes les forces naturals.

Els metges de Catalunya, l'any 1912 decidiren l'organització del seu primer Congrès. L'acord sorgí en l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques per la iniciativa dels doctors Salvat i Espasa i Enric Ribas i Ribas, i l'Acadèmia realitzà aquell Congrès. En ell el seu il·lustre President el Doctor Fargas proposà la constitució de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana, i és a cura d'aquesta Associació que els Congressos ulteriors s'han anat realitzant.

Avui podem trobar-nos aplegats altra vegada, companys de la Catalunya estricta, de Mallorca i València, del Rosselló i Provença, del Llenguadoc i de l'Alguer. Som en aquest saló gloriós, on per quatre cents anys es decidiren els destins de Barcelona, que és com dir de tot Catalunya, i veus patriòtiques ressonaren àrdides quan perillà la dignitat ciutadana. Aquí s'infantà la

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrès.

història de Catalunya en els anys de màxim esplendor. I avui, plens de respecte i el cor inflammat, venim a reanudar en aquest mateix lloc sagrat les nostres reunions.

Que la present serà rica i eficaç fa esperar-ho l'entusiasme de tots. En cap dels anteriors Congressos —i bé sabeu si el seu èxit havia estat gran—, el nombre de ponències i comunicacions arribava al nombre actual: la col·laboració mai havia estat tan encesa, els desitjos tan vius, les esperances tan plenes. La nostra Associació pren nova activitat i serà en ella que s'ajuntaran la voluntat i la intel·ligència de tots els metges catalans.

La força real dels nostres Congressos ja ha estat provada. Del tercer en sortí el Sindicat de Metges de Catalunya, la influència del qual damunt l'actuació col·lectiva i àdhuc personal dels metges de Catalunya ningú no pot desconèixer. Al costat de l'organització sindical cal organitzar l'actuació tècnica. Que no és precisament l'actuació acadèmica, sinó quelcom menys i quelcom més. En l'Associació, s'hi han de discutir temes científics, i això és l'objecte primordial dels Congressos: es desenrotllen ponències, són presentades comunicacions, s'assisteix a demostracions pràctiques de mena diferent, es visiten institucions i, així, cada dos anys, els metges de Catalunya poden mostrar-se mútuament el que hagin aconseguit, estimulant-se uns als altres i procurant fer-se dignes de l'hora que viuen i ensenyar al món els resultats del seu treball.

Però, a l'ensems, els Congressos permeten el coneixement personal, sempre tan útil, el canvi d'impressions, sempre fecund, la concreció de relacions, l'aglutinació d'amistats i el gran valor de l'exemple. Són la manera de substituir l'estàtica de l'isolament, cada u al seu poble, al seu despatx, al seu laboratori, per la dinàmica de la conversa, del proselitisme, de l'excitació al compliment de l'obra que a cada u li escaigui realitzar.

Sovintejant els Congressos, els metges catalans formaran un cos viu, àgil, conscient i voluntariós. Una personalitat plural superior a una suma amorfa d'individus, un organisme social definit i potent, apte a l'acció i que per això mateix es farà respectar.

El Sindicat es cuidarà de les condicions materials, de la situació del metge dins la societat. L'Associació potser en certs moments interferirà amb el Sindicat amb el qual sostindrà les més estretes relacions, però tindrà camp propi i demarcat. Procuri arribar a la importància de les Associacions de Metges en altres terres que ocupen lloc d'honor en la civilització. Veieu com exemple el que passa a Anglaterra i als Estats Units d'Amèrica, sobre tot, És l'Associació de Metges que atribueix la capacitat, que dóna la llicència per a l'exercici professional de la medicina. Les universitats ensenyen, i després diu l'Associació si és que l'aspirant, en acabar els seus estudis, es troba o no en condicions d'ésser un metge. Davant d'una Associació general que arribés a aquest vigor, bona part dels mals de què patim quedarien automàticament desvanescuts.

És necessari avui com mai, metges catalans, que ens coneguem i ens organitzem. Sota pretext de la defensa professional repton insidiosament greus perills que amenacen la dignitat i el benestar de tots. No puc creure que entre vosaltres hi hagi companys que es deixin enlluernar per l'esperança eixorca d'una posició burocràtica, d'una nòmina que organitzi la misèria i faci crònica la inanició. Qui pot fer el seu ideal d'ésser un empleat entre tants, depenent d'un Consell o d'un Director llunyà, desconexidor de les nostres necessitats o de les característiques de la nostra vida, un empleat que haurà perdut tot estímul, perquè haurà ingressat en un cos oficial i veurà com van escorrent-se els anys i ell per tot premi puja en un escalafó, impersonal i ignorat, peça insignificant i desconeguda dins d'una anivelladora màquina administrativa.

El que cal abans de tot és fer-se una personalitat, i ésser respectat per les pròpies obres i pel prestigi que s'hagi guanyat. Res més trist que la indiferenciació, que una humanitat grisa i maquina. L'esclavitut sempre ha estat indiferenciada, l'esclau no és res més que un número que fa una determinada feina, que menja, dorm i es mor.

Se us dirà que els temps d'avui porten a grans amuntegaments humans, òrgans d'un colós que viu devorant la vida dels individus. Però fins colocalant-se des d'aquesta perspectiva, respondrem que una cosa es la massa i altra ben diferent l'organització, que suposa varietat i iniciativa. És aquella massa amorfa el suport de totes les tiranies, i aquestes arrelen tant més fàcilment en un poble quan menys perfecta la seva constitució social, més gran el seu retard polític, menys fina la seva sensibilitat ciutadana. Cap sofriment comparable a veure's perdut en la negror del caos; el Dant ja en parlava. La vida és precisament especificació i la mort, el retorn a la uniformitat. Una reunió d'homes en la qual els individus representin alguna cosa, una varietat, una personalitat, una seriació, una jerarquia, serà quelcom d'orgànic, vital: una organització diferenciada i relacionada, especialització i col·laboració, individualització i síntesi.

Espirits forts objectaran, segur, que això és romàntic, dinovè i rerasagat. Però més antigues són les tiranies i l'abjecció. Davant l'onada reaccionària que nega una bona part del món actual, sols la flor de la civilització, que ha fet consubstancial amb el seu esperit, aquesta gran victòria humana que és la llibertat, conservarà l'honor de l'espècie. I les aigües tornaran a nivell, passarà aquesta hora trista i fugaç com tantes altres en la història, i la humanitat sentirà un dia la vergonya d'aquests deliquis cerebrals que intenten justificar tots els absolutismes.

No us venguéssiu, no, la vostra magnífica independència per una classificació administrativa que us faria uns instruments desgraciats d'aquest monstre acèfal dels temps moderns que és l'organització de l'Estat, hipertròfic i omnipotent. Perill que porta així mateix en el seu si el de la descatalanització, que pot ésser ràpida, dels metges de Catalunya.

Contra d'això devem defensar-nos, marcant agudament la nostra personalitat catalana. Davant del fet, de la forta realitat, de la cohesió i la vida de les nostres institucions, hauria d'ésser molt gran el poder dels adversaris perquè poguessin destruir-les. Treballem i diferenciem-nos. Cosa que no exclourà mai la cordialitat, la fraternitat amb els companys d'Espanya i de tot el món, perquè mai no s'ha de confondre l'amistat i l'afecte amb la renúncia de les pròpies conviccions i la insatisfacció de les necessitats.

Qui el podria negar el fet de la diferència? No pretenem tenir qualitats que ens enlairin per damunt dels altres, perquè coneixem bé els nostres defectes, que són nombrosos i difícils de vèncer. Aspirem a definir-nos més cada dia. I ho volem per manament racial, i també ho volem per conveniència: perquè ens ve imposat per la sang, i al mateix temps perquè la raó ens diu que ens serà útil. Perquè, amics, són sempre les formes més resistents i ufanes aquelles més adequades, les que millor responguin a les condicions pròpies i ambients.

Ningú no serà tan ignorant que pensí que Medicina Catalana és una denominació arbitrària, ni podrà dir ningú que els entusiasmes de l'hora portessin, en iniciar-se els nostres Congressos, a una organització de reunions artificioses. Fou una imposició la vida mateixa. En retrobar-se la consciència catalana, se'ns aparegué la continuïtat de la nostra història, salvant els quatre-cents anys de decadència. Llavors els metges —estament despert i sensible— plasmen, naturalment, les seves formes col·lectives, constitueixen les seves societats d'acord amb el sentiment, neixen els nostres Congressos i cerquen llurs antecessors il·lustres, que pensaren o escrigueren en català o definiren amb caràcters propis una medicina catalana.

En les dissertacions inaugurals de Congressos anteriors —sobretot pels Presidents del Segon i Tercer, els doctors Joan Freixas i Freixas, i Josep Maria Roca— foren recordats els noms més sobresortints dins de la història de la nostra medicina. Avui tenim una bibliografia suficient i precisa per informar-nos bé sobre la qüestió. Fóra potser el moment d'iniciar l'estudi sistemàtic de la medicina a Catalunya. Citarem els treballs del propi Roca sobre la medicina catalana en el temps dels reis Martí i Joan II sobre les ordinacions de l'Hospital de la Sta. Creu, les recerques d'Olaguer Miró referents principalment al cèlebre *Receptari de Manresa*, la contribució extensíssima de Lluís Comenge, la *Història de les Ciències Naturals a Catalunya* per Font i Saguer, el magnífic recull de *Documents sobre la Cultura Mitgeval Catalana*, de Rubió i Lluch publicats per cura de l'Institut d'Estudis Catalans, la recerca pacient que sembla disposat a publicar aviat Jamieson B. Hurry sobre *Jacme d'Agramunt i tants altres*, *Pensem que en els nostres Arxius*, de la Corona d'Aragó, Municipal, de la Biblioteca Universitària, de la Reial Acadèmia de Medicina, hi ha d'haver dades de gran valor, i arribarem a la conclusió que bastir la història de la medicina de Catalunya

és una obra que ha arribat al punt necessari de maduresa, i que s'hagi fet ja urgent.

Amb els elements esmentats em fóra fàcil establir ara una llista nombrosa de metges de reis, de professors, d'autors, de pràctics, d'estudiants, que es distingiren. Em sembla oportú recordar només uns noms excepcionals i les circumstàncies que donaren especial relleu a la medicina en els anys de màxim esplendor de Catalunya, de la gran Confederació, els Estats Units de Catalunya, com diu Rubió i Lluch, en els segles xiii i xiv.

Hi ha un nom que ho omple tot: Arnau de Vilanova. Possiblement deixeble de la Universitat de París, i havent il·lustrat la de Montpeller, com Lull —així com Fra Eximenç i Sabunde il·lustraren la de Tolosa— excel·leix en la medicina i en l'alquímia. És metge de Pere III i de Jaume II, que li fan importants donatius *propter multa servitía quæ recipimus et recipere speramus*. L'infant Alfons —que serà més tard Alfons III— li regala el castell d'Ollers en el Barberà (1285). Jaume II li concedeix la gabela de la sal de Burriana, i constantment el protegeix. Com una de les moltes incidències que es succeeixen pel seu intent tossut de reforma religiosa, és detingut per la Cúria Romana en 1304, i Jaume II aconsegueix que sigui deslliurat, cosa que no és obstacle que sis anys més tard comprometi el rei afirmant que aquest i el seu germà dubten de la inspiració divina dels Evangelis. Jaume II es sincera davant de Climent V. Mes és tant el prestigi d'Arnau com a metge, que mor aquest precisament en ocasió d'anar a Roma cridat pel Sant Pare, i malalt Climent V, demana per una encfèlica i baix pena d'excomunió que li sigui buscat i enviat el llibre *Pràctica de la Medicina*.

Es veu clara amb tot això l'altíssima posició social i l'extraordinària influència d'Arnau. En els seus escrits —obra del seu temps—, hi ha molta hipòtesi i molta fantasia, però sobre tot és un home que avui en diríem experimental. Se'l considera descobridor dels àcids nítric, clorhídric i sulfúric, de l'alcohol i les tintures alcohòliques, de la destil·lació; conegué el bismut i l'emètic, els efectes del carbó mal encès, i escriu tractats de medicina i química en gran nombre, al mateix temps que dissertacions teològiques. És preocupat de les epidèmies que tants estralls causaren en aquell temps. Arnau de Vilanova és la gran figura de la Medicina Catalana, encara que no especialitzí les seves activitats com és propi dels homes de la seva època. Juntament amb Lull i per primera vegada, escriu matèries de ciència en català. Gairebé un segle més tard els seguirà per aquest camí Francesc Eximenç.

Ramon Lull, contemporani, comparteix amb Arnau de Vilanova la representació del saber i també de la medicina d'aquell temps d'or. La posició de Lull és més enciclopèdica, més extensa, i per això mateix potser menys intensa. Lull personalitza la cultura del trànsit de la xiii a la xiv centúria. Tracta de ciència en general i els seus mètodes, en alguna de les seves obres innumbrables (particularment en la *Ars Magna* i el *Arbor Scientiæ*), i s'ocupa també de medicina: *Llibre de la febre*, *De la salut i de les malalties*, *Mètode d'a-*

plicar la lògica nova a la Medicina. Art de curar. Medicina teòrica i pràctica. Tothom sap la profunda agitació de la vida i les desventures de Ramon Lull.

Es el Doctor il·luminat. La seva muller, Blanca Picany, demana que sigui nomenat un administrador i curador del marit qui *est in tantum factus contemplativus quod circa administrationem honorum suorum temporalium non intendet*. En 1275 és nomenat administrador el pare Pere Galceràn. No sembla Lull haver arribat en vida a igual preponderància que Arnau de Vilanova. Ofereix a Jaume II (1307) el *Llibre de Proverbis* que considera útil per a l'educació dels infants, i demana la protecció reial, *pauper sum, non dimittis servum tuo, domine*. El rei li atorga una pensió vitalícia sobre les rendes de la vegueria de Barcelona. I més tard, durant la seva missió i captiveri a Tunís, diferents persones reials s'interessen per la sort de Lull.

Com a Arnau de Vilanova —i potser amb més empenta encara— interessen a Lull les qüestions teològiques, vorejant sovint l'heretgia. Els llibres de Lull són violentament discutits des del punt de vista dogmàtic, després de la seva mort, sota Gregori XI. El rei Joan I fa recollir totes les obres, per la intervenció de l'inquisidor de Girona, Nicolau Eymerich, i no és sinó fins a darrers del segle, després d'una lluita en la qual hi prenen part els Sants Pares, els reis i les ciutats de Barcelona, Saragossa i València, que els llibres són declarats ortodoxos.

En acabar-se el mateix segle, Francesc Eximeniç compona una veritable enciclopèdia en què s'hi tracten també qüestions mèdiques. Fra Eximeniç, un altre saví que escriu en català, també sembla haver influït molt en el seu temps. Pere IV demana repetidament al duc d'Anjou i al comte d'Armagnac que recomanin Eximeniç al canceller de la Universitat de Tolosa per a què pugui graduar-se Mestre en Sacra Teologia (1373); pel viatge el pensiona la pròpia reina Elionor, i la Infanta també el recomana. L'Infant Joan —que serà després Joan I— nomena Eximeniç el seu confessor, i el Consell de la Ciutat de València repetides vegades ajuda a Eximeniç, pagant-li viatges d'inspecció a monestirs, fent-li comprar llibres, regalant-li vestits o diners en espècie, etc. Eximeniç, com Lull i Arnau de Vilanova, escriu indiferentment en català o llatí, i forma una de les figures de més relleu en la història de la nostra ciència.

En aquests segles xiii i xiv en què és més destacada la personalitat política de Catalunya, la cultura pren volada i triomfa la llengua del poble, enfront del llatí, el domini intel·lectual del qual era vastíssim. Poc a poc va invadint des de la literatura popular, les bones lletres, la ciència, la religió i la diplomàcia, arribant a ésser, en el segle xiv, una de les més extenses en les costes mediterrànies. Primer se'l nomena romanç o llengua romana o llengua materna; després catalanesc, i ja a mitjans del segle xiv, català o llengua catalana.

En català escriuen els poetes, els literats i els savis, i al català són traduïdes obres immortals. És admirable, diu Rubió i Lluch, la riquesa de la

incorporació dels tresors espirituals de la humanitat realitzada pels nostres reis i els nostres escriptors. La llengua catalana, sobre tot havent compte de l'exigüitat del seu terreny d'expansió, fou una de les que més s'afanyà a l'Edat Mitjana en fer-se mestressa de la ciència europea. Obres eixides a França, Provença, Itàlia, Castella i àdhuc a regions més apartades no trigaren gaire a ésser portades al nostre bell català. Del llatí, de l'aràbig i fins de l'hebraic ens incorporàrem així mateix moltes produccions. Sovint ens avençàrem en aquesta tasca a altres nacions més fortes i preparades.

Es aquell període en què es crearen les Universitats a Europa. La principal, entre totes, la de París, fogar del saber del món occidental, nomenada mare de totes les altres. En 1300 Jaume II instituí l'Estudi general de Lleida d'acord amb Bonifaci VIII. Aquest Estudi, millor diríem Universitat, fou afavorit amb els mateixos privilegis que s'havien atorgat a Tolosa en 1229. Ben aviat prengué molta importància i esdevingué la Universitat nacional de Catalunya.

En ella s'hi estudia la medicina, i els noms d'alguns dels seus catedràtics han arribat fins nosaltres, Guillem de Beziers, Pere Gavet, Pere Colom, Ramon Querol, Ramon Falgaç i sobre tot Jacme d'Agramunt, qui escrigué un tractat molt important sobre la glànola, malaltia terrible en aquells temps i que devastava Catalunya com altres terres d'Europa i Àsia. És sabut i ho recorda el doctor Freixas en el discurs inaugural abans citat, que, pel prestigi guanyat pels Estudis de Medicina de Lleida, Joan I els concedí el privilegi d'«anatomisar» els cadàvers dels condemnats a mort. Per altra banda, el rei Pere IV atorga als doctors, llicenciats i aprovats de l'Estudi de Lleida, els drets a formar un Col·legi amb les mateixes prerrogatives que els de Montpeller.

La Universitat de Lleida arribà a ésser considerada com una de les primeres d'Europa. Eximeniç enumera les més importants en aquesta forma: París, Oxford, Cambridge, Tolosa, Perusa, Bolonya, Montpeller, Lleida i Salamanca.

En 1350 és fundat l'Estudi General de Perpinyà, i en 1354 el d'Osca, però passen molts anys abans d'atènyer la butlla papal que ha de convalidar la seva institució. El rei Martí en 1398 proposa als Consellers de Barcelona, d'instituir uns Estudis Generals a semblança dels de Lleida, i els Consellers rebutgen, no perquè atenguin a la reclamació dels Pahers de Lleida que reclamen a conseqüència dels privilegis procedents de Jaume II, sinó perquè no volen acceptar les condicions especials dels universitaris «amb més drets que deures, i molts d'aquells incompatibles amb les lleis que regixen Barcelona». En la Seu i Convent de Pares Predicadors s'hi llegien lliçons de Gramàtica, Lògica, Dret Canònic i Civil, Filosofia, i així mateix Medicina. Una nova proposició del rei, deu anys més tard és també refusada i així, no podent fundar el rei Martí un Estudi General amb totes les Facultats, reorganitza i perfecciona l'Estudi de Medicina, estatuint que en ell es puguin

donar graus, que li siguin entregats cada any dos cadàvers de penjats que no siguin de Barcelona, que els professors i estudiants tinguin les mateixes prerrogatives que els dels Estudis de Montpeller, ordenant que «tots els que componen l'Estudi de Medicina, presents i futurs, i llurs mullers, fills i familiars, que tinguin o puguin tenir, romanen baix la seva protecció, especial custòdia, guiatge i comanda, preservant-los de tota ofensa, injúria i violència». Són mestres de l'Estudi Francesc de Granollachs, G. de Miralles, Pere Paul, Antoni Ricart, Gabriel Quintana, Pere Coll i Tomàs Marquet.

És en el temps del rei Martí que es funda així mateix l'Hospital de la Santa Creu, l'Hospital que gairebé per cinc segles ha estat de fet l'únic de Barcelona, tot i l'expansió insospitada de la ciutat. La història de la iniciativa, *com en 15 de març de 1401 es reuniren en la Sala del Trentenari d'aquest Palau Municipal els Consellers Ramon Savall, Ferrer de Marimón, Antoni Bussot, Miquel Roure i Lluís de Gualbes, «els Prohoms elegits i altres» davant del notari públic i escrivà en Bonanant Gil i com al mateix temps en la Cambra Major del Palau Episcopal s'hi reuniren el senyor Bisbe i els capitulars Guillem de Fonts, degà, Dr. Francesc Castanyer, Bartomeu Gomis, Anton de Fornells i altres davant del mateix notari, com les dues comissions discutiren la millor manera de refundre els hospitals de Barcelona en un sol i essent acordada l'erecció del de la Santa Creu, per l'edificació del qual el rei cedí els materials, pedra i sorra, que s'havien reunit a la platja per a bastir un palau vora la mar; tota aquesta història és ben coneguda.*

La medicina catalana té una tradició que segueix les lleis de la història. En produir-se la decadència política per l'extinció de la dinastia, tota la vida va esllanguint: Catalunya perd progressivament la seva personalitat inicial i la medicina, com les altres modalitats de la cultura, es fa tributaria de la medicina forastera i encara sense gaire interès. El renaixement no compta per nosaltres. El segle XVI, gran renovador, moment feliç en què l'home s'acostuma pels nous mètodes a contemplar i estudiar la realitat, en què apren a veure el món tal com és, en què, de fet, es constitueix la ciència moderna, passa en va per Catalunya. Es poden citar uns noms distingits: Geroni de Merola, de Balaguer, que fa notar ja la unitat orgànica, l'anatòmic Montanya de Montserrat, el fisiòleg Morera, de Vic, el Gabriel Miró, el doctíssim Bruguera, els Roca de Girona, Caxanes de Barcelona, Antoni Aguilera de la Junquera, Antoni Laporta que fou degà de Montpeller. Són metges que obtingueren una merecudada celebritat, però que no deixaren empremta en el progrés científic.

El segle XVII és més eixorc encara. Citarem també a Joan Francisco Rosell de Barcelona, catedràtic, autor d'un tractat galènic en sis llibres, Llorenç Romeu de Tortosa, Joan Alòs, també catedràtic de Barcelona, gran defensor de Harvey i propugnador de la doctrina de la circulació de la sang *De cordi hominis. Disquisitio physiologica-anatomica* (1694), Jascinto Andreu de Hostalric, catedràtic així mateix, Fèlix Osona...

Sols a partir de la segona meitat del XVIII, quan sota la impulsió de Carles III, es renova tota la vida espanyola, Catalunya es commou, i d'igual manera que es manifesta l'activitat econòmica que culmina en l'actuació de la Junta de Comerç, també la medicina mostra un clar progrés. És el temps en què Pere Virgili aconseguix la creació del Col·legi de Medicina, restauració del fundat pel rei Martí que s'havia extingit; i és també el temps en què uns metges entusiastes obtenen, després de vèncer nombroses dificultats, constituir la Real Acadèmia de Medicina. Les ciències d'observació floren, i sembla que la nostra medicina prendrà el camí del progrés universal. Anatòmics com Gimbernat, Bonells i Lacaba, químics com Carbonell i Bravo, homes de coneixements enciclopèdics com Salvà i Campillo, filantrops com Piguillem, metges com Piquer Masdevall de Figueres, Francisco Suñer de Roses, i molts més encara, són exemples que cal recordar.

Sí. La medicina catalana té història pròpia. Heus aquí un caràcter diferencial suficient! No és que nosaltres ens girem als temps passats buscant en ells la llei pels nostres dies. Cada hora té la seva inquietud. Però és evident també que l'avui procedeix de l'ahir i condiona el demà, perquè la vida és una trajectòria. Ens convé, doncs, conèixer els punts determinants d'aquesta línia, i és per això que la història és alligadora.

La història ens diu que existeix una medicina catalana amb fesomia pròpia, i cada un de nosaltres sent bé com això és cert. Esforcem-nos tots en fer, doncs, la nostra medicina del present. I remarquem una altra vegada el fet que la cultura segueix la sort dels pobles, però que així mateix moltes vegades es l'indici de moviments que s'incuben en la pregonesa de l'ànima, encara no feta conscient. Per això l'aparició d'aquesta consciència en les col·lectivitats, s'acompanyava sempre d'una renovació cultural.

Els temps ens són propicis. Però ens cal demostrar al món l'existència d'una medicina catalana amb propi contingut i tot treball serà poc per tal de recuperar el camí perdut en els anys d'indiferenciació i d'absorció.

I que ningú es consideri vexat per aquests propòsits. El reconeixement d'una personalitat no vol dir rebaixament de ningú. És el coneixement i la voluntat d'existència el que ha de regular naturalment les normes polítiques dels pobles. Que tan sagrada és la llibertat col·lectiva com la individual, i tant s'ha de respectar el disegni racial com la dignitat de la persona. El principi de l'autodeterminació consagra la llibertat de les agrupacions naturals dels homes.

Doncs bé: som metges catalans i així volem definir-nos. Perquè ens ho mana la història, perquè ho portem en la nostra sang i perquè ho sabem! I amb la nostra voluntat podem portar a un alt nivell la medicina de Catalunya.

Quin mal hi ha en això? Qui podrà veure amb recel els nostres esforços? Quina família s'entristeix per la prosperitat i la personalitat ben forta dels

diferents individus que la formen? Espanya és la primerament interessada en una Catalunya rica i plena, aquesta Catalunya que tots somniem i per la qual voldríem retrobar l'antic prestigi i el radiant esplendor.

I poc més. No sabria acabar sense dir el nostre enyor. Dels cinc presidents que em precediren, dos són morts. S'han dit moltes paraules, i encara són poques! en llaor del que fou el primer, el doctor Miquel Fargas. No hagués pogut callar aquest record, per tots tan venerat. Per altra part, el senyor Secretari ha evocat els morts caríssims, els esperits nobles que ens han deixat en els anys que travessàvem el desert. L'il·lustre mestre, que és el doctor Joan Freixas, ens parlarà, com ell sap fer-ho, del més representatiu entre aquests morts, del doctor Josep M. Roca i Heras. La Junta organitzadora del Congrés ha cregut que honorava degudament la memòria de l'antic president, encarregant la seva necrologia a l'home digne del més cordial homenatge de tots els metges catalans, que tant han après amb ell. No havia d'acabar sense que aquests dos noms, tan volguts, sonessin entrelaçats en acabar aquestes paraules inicials.

A tots els presents la nostra gratitud, a les dignes autoritats aquí presents o representades, a les delegacions de corporacions populars o científiques, a tots. I de manera particular que consti el nostre reconeixement a l'Ajuntament de Barcelona, que ens ha rebut en la seva noble casa, plena de suggestions que ens fan batre el cor d'emoció. A les Diputacions catalanes, començant per la de Barcelona que generosament i noble ens han volgut ajudar en la tasca de restaurar els nostres Congressos. Mercès a tots els que s'han volgut interessar pel millor èxit de la present reunió.

I esperem que reemprès avui el camí, ja mai més no es trobarà tancat. Serà l'entusiasme dels metges catalans que farà florir esplendorosa la nostra medicina. Per això, res com el conreu abnegat de la ciència, com l'actuació professional més escrupulosa, com constituir un estament que per les seves virtuts es faci respectar. És pel nostre treball sobre tot que serem patriotes. Perquè si el saber és una fruïció, el saber és també la força. Per la ciència sobre tot, metges catalans, aconseguirem els nostres ideals, i de l'obra nostra en sabrà bé Catalunya. *Ipsa scientia potestas est*. Potestat no moridora!

Setè Congrès*

Palma de Mallorca, juny i juliol 1932

E. RIBAS I RIBAS

Senyores, Senyors:

Rebeu i accepteu la salutació de tot l'estament mèdic de terres Catalanes, dels presents i dels absents que, malgrat el seu desig, no han pogut, per l'indole de la nostra professió, abandonar els malalts; però que en esperit estan entre nosaltres i participen ensems de la nostra ideologia.

L'Associació de Metges de Llengua Catalana va assolir un goig immens en ésser invitada per vosaltres per a celebrar en aquesta daurada terra el Congrès que avui inaugurem. Una frisança d'entusiasme s'escampà per tot Catalunya en veure que de terres de llengua catalana, però de límit de nostre encontrades, acataven la nostra ideologia en retre homenatge a la nostra parla. Que això significa la vostra invitació.

I nosaltres, corresponent amatents, corpresos d'emoció a la vostra crida, us diem: Aquí ens teniu per a fer tots junts, vosaltres i nosaltres, obra científica amb la nostra parla, penyora espiritual que a tota, el mateix en els temps aquells en què les nostres llibertats foren foragitades, que en aquests moments en que sembla que ens hagin d'ésser retornades amb el reconeixement, per mitjà de l'Estatut, de la personalitat catalana, en tots temps adversos i favorables, la nostra llengua ha estat el baluard inexpugnable que ha resistit contra tots i contra tothom les escomeses amb què en diverses èpoques la política dictatorial ha intentat ofegar, la veu del poble de Catalunya.

La llengua és la característica de la personalitat d'un poble i aquest arriba fins on arriba la seva parla. Allò que separa un poble d'un altre no és un riu ni una muntanya, no és sinó la llengua. Renunciar a aquesta és renunciar a la seva personalitat. Fixeu-vos que la primera cosa que han fet els conqueridors d'un poble ha estat ofegar la seva veu imposant-li la llengua del vencedor.

El gran Menéndez i Pelayo digué: «No hi ha major sacrilegi i ensems cosa més inútil que pretendre engrillonar allò que Déu ha fet espiritual i lliure; el verb humà, resplendor dèbil i emboirat, però resplendor a la fi de la parau-la divina.»

La intel·ligència necessita del forn del sentiment, i quin sentiment pot superar al de retre homenatge a la nostra parla, fonament únic de la nostra nacionalitat?...

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrès. Fou llegit per Manuel Salvat i Espasa per malaltia d'Enric Ribas i Ribas.

Com diu En Torres i Bages, rebutjar l'existència de l'esperit és menysprear la nació, és destruir la història, la literatura, la filosofia d'un poble i fins la seva legislació.

La llengua és el distintiu més característic de la nostra personalitat. Recordeu les paraules de Marian Aguiló:

«Cap nació pot dir-se pobre
 si per les lletres reneix.
 Poble que sa llengua cobra
 se recobra a sí mateix.»

Certament que el nostre esclavatge tantes centúries sofert havia aco-
 vardit el nostre esperit: però les commocions mundials, en despertar arreu
 l'esperit nacionalista, ha retrunyit a casa nostra, la qual, orfe de tota aju-
 da, havia vist esmicolar-se tot allò que era nostre, que era la seva carac-
 terística, que era allò que estructurava la seva personalitat. El foc sagrat
 mantingut pels poetes i literats, s'arborà quan els intel·lectuals, amb els
 seus cants i les seves llegendes, desvetllaren tota la terra catafana, i aques-
 ta, ensopida per la perllongada opressió de tants anys, es redreçà empa-
 rada amb el seu verb, eina la més formidable per remoure la consciència
 d'un poble que cerca el restabliment de les seves llibertats.

Certament que la nostra llengua no era una llengua científica, però con-
 reada amb tot l'amor l'hem anat depurant, i avui, ja en aquests últims Con-
 gressos, la nostra parla no té res que envejar a les altres. És encara un arbre
 petit que creix, però la seva verdor esperançadora ens diu que es conser-
 varà verge de tota malura, perquè es veu bressolada per l'aire pur de l'a-
 mor a la terra i de les tradicions dels nostres passats.

Es dirà per a alguns que per al conreu de la Ciència es necessita la llen-
 gua de major difusió: és possible que això sigui cert, però mai expressa-
 rem millor les modalitats del pensament que en la nostra pròpia llengua, i
 no dubtem que aquesta tindrà major difusió, tant quan gran sigui la nostra
 cultura. És, doncs, un problema de cultura, i com creixerà, florirà i fructi-
 ficarà si tots, impulsats per l'amor a la terra, treballem amb amor, amb fe
 i amb el convenciment de la pròxima realització d'un esdevenidor espiritual
 fecundat per una cultura que serà la nostra! I quan hàgim assolit aquest
 grau de cultura no dubteu que la nostra parla tindrà un poder de difusió que
 res hi haurà que pugui barrar el seu pas, perquè serà una cultura que s'im-
 posarà. Les llengües que avui tenen l'hegemonia no és que tinguin res de
 característic que no puguin tenir les altres. L'hegemonia, deia el nostre gran
 Fargas en el primer Congrés, l'han adquirida per l'esforç dels homes, per la
 seva intel·ligència, pel seu treball, i si no, recordeu la història. Quan Ale-
 manya, endarrerida, enviava els seus estudiants a Còrdova i a Salamanca,
 no era la llengua alemanya la que imperava com a llengua científica: fou

necessari constituir una cultura alemanya perquè l'alemany s'imposés; això mateix pot dir-se de França i d'Anglaterra, i el miracle el va fer l'amor a la terra. Aquest amor a la terra va ésser el que impulsà al gran Paracels, el qual, trobant-se en una època en la que el llatí era la llengua dels savis, fou el primer que donà els seus ensenyaments amb alemany i aquesta lliçó, filla d'un patriotisme sa i vigorós, malgrat les crítiques dels savis del seu temps, ha portat l'actual progrés científic d'Alemanya.

Els que ja comencem a tenir anys recordem aquells temps en què en les nostres Acadèmies Científiques solament es parlava el castellà, i es parlava perquè no havia esclatat el moviment catalanista, perquè no abrandava el nostre esperit l'amor a la terra; però així que les circumstàncies desvetllaren el nostre ensopiment, conscients de la nostra fatal caiguda, amb tota clarividència i energia imposàrem la nostra llengua com expressió la més fidel, la més pura, de la nostra catalanitat, i avui, amb tots els respectes que ens mereix la llengua de Castella, de quina manera no ha canviat la tasca dels nostres cenacles científics! La nostra parla, bella i amorosament conreada, en ells regna com a senyora i majora amb tota la flaire de l'amor que sentim per ella.

Repetim aquelles paraules del Dr. Aiguader en començar el Sisè any de les *Monografies Mèdiques*, quan diu que tota la nostra obra no l'ha sostinguda més que la fe en Catalunya i els seus alts destins.

Estimem, doncs, la nostra terra, conreem amb tot amor la nostra parla; que sigui ella l'únic instrument de treball de la cultura que anem a forjar, i quan arribem a tenir una cultura intensa, la nostra llengua, expressió d'aquesta cultura, serà arreu escoltada, sentida i respectada.

Com diu un dels vostres poetes: en el segle XIII, després d'haver rebut de les mans magnànimes del rei En Jaume I la formosa Carta de Franquesa, era el nostre poble enmig del feudalisme gairebé universal, com un astre resplendent de llibertat, i, quin poble hi havia en el món llavors més lliure que el nostre?

Un dels nostres presidents, el venerable Dr. Freixas, deia en el discurs inaugural del Segon Congrés: «Llengua que honraren intensament com a capdavanters exemplars Jaume I d'Aragó, Ramon Muntaner, i Francesc Eiximenis amb pàgines de glòria que, malgrat el temps passat, s'admiren encara avui com a branques de llorer immarcibles que escampen arreu la seva immortal flaire. Recordem aquell segle d'or de la Medicina Catalana tan bellament cantat pels erudits companys Josep M. Roca i En Oleguer Miró.»

* * *

També vosaltres ciutadans d'aquesta illa daurada, heu tingut els vostres poetes que amb la pregona inspiració han cantat amb la nostra llengua. En Marian Aguiló, Mossèn Costa Llobera, Joan Alcover, Antònia Salvà, Gabriel

Alomar, Llorenç Riber, enaltiren la nostra llengua, i han estat els fecundadors i vivificadors del vostre renaixement. No oblideu que la nostra història va fortament lligada a la vostra i, com diu En Fortesa en el seu llibre *Pel ressorgiment polític de Mallorca*. Degut a la mort de Jaume I, fatal per Mallorca, i després d'una sèrie de dissorts polítiques que ofeguen la seva personalitat, arriba a 1714 i comparteix amb Catalunya la meravellosa resistència: i és Mallorca «l'últim territori de la Confederació en rendir-se a la bandera de les flors de lis i arriar la gloriosa i venerable ensenya de les belles franquícies».

Un mateix origen des del punt de vista ètnic, lingüístic i tradicional, té Catalunya amb les illes Balears i València: ajuntem-nos en aquest moment, potser únic a la història, per a reconèixer la nostra personalitat i imposar-la per la cultura, palanca la més forta per a enlairar els pobles que volen i han d'ésser capdavanters del progrés. I aquesta cultura serà ben nostra si la fem amb la nostra estimada llengua, que és l'arrel de la nostra terra, i tot i enlairant els poetes que mantingueren el foc sagrat, aixequem la nostra veu en català per a fer la Ciència Catalana sense ingerències estranyes, i no dubteu ni un instant que la nostra personalitat s'imposarà si rendim un fervorós culte a les característiques que la informen.

En Juli Romains digué que el problema català no és administratiu, ni d'antagonisme polític, ni d'exacerbació particularista; és, sintèticament, un problema de cultura. El miracle solament pot realitzar-lo l'amor a la nostra terra; però no hem d'oblidar allò que diu Hegel en la seva *Filosofia de la Història Universal*, i és que tot allò més important de la història ho ha realitzat indubtablement en el ben entès de la paraula, afegeix, la passió freda. Quan la passió és frenesí-febre, no serveix per a res; cal la ferma voluntat i la clara reflexió perquè el foc decisiu creador no es refredi.

En estructurar la nostra personalitat catalana, sense caure en el pecat d'orgull, treballem amb la fe i el convenciment de l'apòstol, sense témer el contratemps; la nostra constància, sostinguda per una voluntat ferma i dirigida per la intel·ligència, ens donarà les forces que calguin per a assolir aquells dies de glòria que tots desitgem per a la nostra terra.

En aquesta renaixença de la nostra personalitat, és en la que l'Associació de Metges de Llengua Catalana vol tenir-hi la màxima preponderància, i hem de contribuir-hi tots, vosaltres i nosaltres: recordeu aquelles paraules d'un dels vostres literats: «Cap mallorquí del segle XIII i XV s'ofenia perquè li diguessin català de Mallorca, al contrari, que ell mateix s'ho deia, perquè sentia dins l'orgull de l'esperit de Catalunya que era la nacionalitat que havia obert a Mallorca un horitzó novell de glòries patriotes.» Però nosaltres, que treballarem amb tota l'ànima pel reconeixement de la personalitat catalana, no volem ésser imperialistes. No volem exercir sobre vosaltres una hegemonia odiosa. Catalunya és terra de llibertat. Solament manem pel reconeixement d'aquelles nostres passades gràndeses, que l'es-

perit català sigui la nostra senyera sota la qual hem de respectar les característiques totes dels matisos de la nostra llengua, dels vostres costums, del vostre dret, dels vostres privilegis; que tots, vosaltres i nosaltres, fem una cultura única, una cultura catalana, tota ella amarada de l'amor a la terra.

Ferms en la nostra actitud, constants i enèrgics en la persecució del nostre ideal, aprofitem el moment actual, potser únic en la història, perquè de totes les encontrades de Catalunya, de les Balears i de València grans onades d'amor es produeixin per arribar a aquella cultura catalana, que serà nostra ben nostra, i serà el puntal més ferm de la nostra personalitat.

I ara, comencem la nostra tasca amb tota fe i devoció, convençuts de la vàlua dels nostres treballs. Les ponències d'aquest Congrés són «Climatologia de la Mediterrània Occidental», «Hipertensió arterial» i «Tuberculosis», encomanades a les més rellevants personalitats mèdiques de Catalunya, les quals, junt amb les nombroses comunicacions presentades, marcaran una fita en la ciència pàtria, aixecant la nostra cultura que, en progressiva evolució, ens conduirà a la realització de l'ideal de la nostra terra.

Fills de les Balears, catalans de Catalunya, és el Setè Congrés que celebrem; però és el primer que fem sota l'arbre de la llibertat i del reconeixement de la nostra personalitat i si la nostra força i el nostre entusiasme ens feren vèncer obstacles que de continu s'oposaven als nostres ideals, avui, deslliurats de tot allò que coartava la nostra llibertat, quan d'esplendorosa i esclatant no ha d'ésser la flama que ens ha de guiar en aquest peregrinatge: Aixequem, doncs, els cors amb fèrvid entusiasme, posant tota la nostra fe i voluntat per fer de la nostra terra un astre de primera magnitud en la Cultura Mundial.

Novè Congrés*

Perpinyà, 24, 25, 26, 27 i 28 de juny de 1936

JOAN PUIG-SUREDA I SAIS

Heu-nos ací arribats a la casa pairal del Rosselló. El somni s'ha complert. Ja heu sentit per boca del nostre benemèrit secretari com s'ha esdevingut el fet.

Som arribats a casa vostra, volguts confreres, amb l'alegria al cor, amb la il·lusió de correspondre amb una estreta i forta abraçada al vostre germanívol convit. Les paraules no són aptes —i menys les meves— per a expressar-vos tot el contingut d'emoció que voldríem posar en aquesta salutació els metges catalans, mallorquins i valencians. Mai una emoció afectiva vingu-

*Publicat a *La Medicina Catalana*, any IV-vol.VII, agost-setembre 1936, núm. 35-36.

da de més fondes arrels, ni de més nobles i enlairats propòsits, ni més sentida ni més justificada, ni més esperada ni més agraïda podríem trobar que posés més força i sentiment a l'abraçada que jo vos envio en nom de tots.

El vostre convit, estimats confreres rossellonesos, ens mostra bé que heu copsat i sentit la generosa i elevada essència de la nostra Associació i com encara és ben viu entre vosaltres un esperit de catalanitat capaç de solidaritzar-se amb l'ideal nostre de guanyar un lloc preeminent o almenys honorable per a l'aportació catalana en els grans laboratoris on el pensament de la humanitat labora per a l'avenç i engrandiment de la Medicina.

És pueril, s'ha dit, l'afany de posar un qualificatiu de limitació nacional a la ciència; l'essencial és que el progrés s'acompleixi i vingui d'on vingui, tant se val. És cert això, *res no hi ha més universal que les conquestes de la intel·ligència*: la ciència és patrimoni de tots i lloada i benvinguda sigui, vingui d'on sigui. D'ella, com d'una deu sens fi, rebem els beneficis que, pròdiga i generosa, sempre dóna a mans plenes i vessa a ulls clucs els immensos tresors posats en les seves mans pels esforços de tants benemèrits treballadors, de tants insomnis, de tants neguits, de tants sacrificis. Per al dret de tal gaudiment solament cal una cosa: haver-hi col·laborat honradament, difundint o creant. Són les dues jerarquies del món intel·lectual. Quant diferents l'una i l'altra! Oferir l'aigua o trobar la deu!

Aquesta recerca i la sort de la troballa són el més enlairat anhel que pot tenir un home que viu dins l'ambient neguitós de la medicina.

Per a donar bon rendiment, cap com el treball intel·lectual necessita una disciplina, ni cap òrgan com el cervell necessita més un utilatge adequat, com la mà la seva eina adaptada.

Quan en el fons dels fons de l'esperit, en el gresol encès del pensament, una guspira d'inspiració creadora s'ha dissolt en el diamant fos d'una nova idea, d'una bella concepció, d'una encertada i sublim troballa, cal tenir a punt el motllo on ha de cristal·litzar en un símbol, en una expressió al capdavall, en la paraula: aquesta, d'aquí endavant reflectirà sempre més encís de la genial guspira irisant el cristall de llum i de colors.

És amb símbols, és a dir, amb paraules, que es manifesta el treball creador del cervell. És també amb símbols evocadors, amb què treballa. Traieu-li aquesta paraula expressa o interna i callada, aquesta imatge auditiva tàctil o visual i frenareu fins aturar llur capacitat comprensiva i creadora.

Vulguem o no, la paraula estarà pel mig dels nostres pensaments, associant-nos, arrodonint-los, precisant-los i ella també encendrà l'emoció a mida que més s'enfonsi en els estratus primers de nostres idees concretes, de les nostres primeres paraules compreses.

Quina força emotiva no té per a tots nosaltres en moments de pena o d'alegria el crit de Mare. Cridem-la en qualsevol altra llengua per ben compresa i parlada que ens sigui i ja no té la miraculosa virtut de fer-nos sentir *tantes coses*.

Aquesta major força emotiva i evocadora del llenguatge propi dona els seus fruits d'inspiració.

Que difícil és que un escriptor produeixi una obra magistral en una llengua que no sigui la que ha escoltat i parlat en els moments més íntims de la seva vida. D'això podem donar-ne fe nosaltres, els catalans del Principat. Quantes obres cabdals en castellà han sortit de les plomes dels nostres poetes i escriptors que puguin figurar entre les d'una antologia? Obres correctes, moltes; obres genials, cap. I encara en les millors podria trobar-se fàcilment la prova d'haver estat pensades en català. El renunci a la llengua pròpia, dona aquest fruit d'esterilitat.

Jo vull creure que aquest resultat tan evident en la producció literària no serà igual en la científica. La forma i el ropatge no tenen, en aquesta, la importància capital que en aquella. Però és tan freda la producció científica? L'infantament d'una nova idea, la coordinació d'una teoria, la defensa d'una concepció original, no és també una inspiració? No és en el forn d'una tortura cerebral que es modela una hipòtesi afortunada?

La brillantesa, l'elegància, la precisió amb què els genis d'escola francesa han legat al món les formidables adquisicions en tots els camps de la ciència i en especial la medicina no deixen pas dubte del seu fons d'inspiració, sobretot quan amb paraules de vidents s'adelanten profètics a la ciència del seu temps. Amb quin entusiasme i amb quina unanimitat no renou el món homenatge a la ciència francesa reblerta d'aquest formidable sentit d'humanitat que vol dir precisament totes aquelles coses. És l'esperit francès servit per l'admirable utilitat de la seva llengua, fruit i medi ensems de la seva clara i racional intel·ligència la que ha fet aquesta meravella. Tant si s'ha posat a produir en llatí com en qualsevol altra llengua, és fruit d'un cervell que en pensar parlava francès.

Convençuts del tresor que és una llengua dúctil, precisa, dòcil al pensament, és pel que la nostra Associació ens ajunta sota el doble vincle de la medicina i de la parla. Perfeccionar l'una equival per a nosaltres a millorar també l'altra; és l'esforç que oferim com a tribut a la ciència i a la humanitat malalta; és la col·laboració amb què guanyem aquell dret suau esmentat.

L'ideal nostre, com tota cosa subtil, s'eleva amb l'ambiciosa cobejança vers els creadors de la ciència.

Sabem el lloc modest que avui com avui hem aconseguit amb el nostre esforç, però també sabem que com més s'eixampli el camp conreat amorosament sota el doble estímul de la nostra Associació, més fàcil és que veiem destacar brots que escampin més enllà del nostre clos el fruit de la seva florida. El geni és una rara flor que no neix perquè sí ni on es vulgui; també té la seva raó, sempre és un fruit de la cultura. Com més extens és el camp i més amorosament és conreat més fàcil és que creixi aquesta rara flor de l'esperit.

La parla retrobada no tarda a donar fruits, i quin goig per a tots si un esperit selecte, una intel·ligència guió sorgís de qualsevol dels països catalans o occitans. Cantaríem plegats la glòria del gení comú i tots la inscriuríem en el nostre llibre d'or.

No us demanem res més. Recordeu que la ciència i l'esperit humà es posen de dol cada vegada que mor una llengua. Féu tot el contrari: procureu que la vitalitat sigui prou gran perquè no hi manquin les mil facetes que reflecteixen el progrés, les que porten el segell de la vostra personalitat.

És un goig, amics, saludar-vos coralment a tots, aplegats al cor del Rosselló. A vosaltres, fills d'aquestes terres que ens heu rebut amb els braços ben oberts. A vosaltres, metges vinguts de les terres més llunyanes des de l'Albèrnia a València, des de Gasconya a la Provença.

A vosaltres que heu vingut representant les Facultats i Escoles *occitanes de Bordeus, de Tolosa, de Clermont-Ferrand* i de Montpeller. A Vós, honorable Dr. Boudru, representant de la vila de Perpinyà, de la qual hem rebut reiteradament tantes proves de cordial hospitalitat culminada avui en aquest acte, de la qual servarem perenne agraïment.

A Vós, el prefecte dels Pirineus Orientals, representant de la França acollidora, liberal, la de la cultura sense límits, la que té una llengua que té obertes totes les portes del món, i que està per damunt de totes les suspicàcies. A Vós, representant de la nostra Generalitat de Catalunya, sang de la nostra sang i verb del nostre verb, per qui són totes les nostres confiançaes per avui i totes les nostres esperances pel demà de Catalunya, que *voldríem tornar a veure com en els segles d'or de la nostra història*.

Jo confio i espero que la festa que celebrem ací, un altre dia serà a Tolosa i un altre a Montpeller i un altre a qualsevol altre país occità, que tots són germans nostres i a tots ens lliga el mateix afecte.

Avui és Perpinyà qui ens rep i és pel Rosselló i del Rosselló per qui seran les meves paraules, que en el fons, són per tots els que esteu ací aplegats.

Pels catalans, el Rosselló és un troç de la nostra ànima.

Sortim de les terres de l'Empordà i, encara que travessem la carena pirenenca, a l'altre costat hi veiem el mateix paisatge: oliveres, vinyes, el mateix color dels camps; tots parlem igualment. Les coses són les mateixes. Si no *fos perquè hem hagut d'omplena les formalitats frontereres, no sabríem* si ens hem mogut de casa. La neu mateixa que cau a les muntanyes de Núria, a Roca Colom i al Puig Neulós, quan arriba la Primavera i es fon, no sap on decantar-se, si al Rosselló o a l'Empordà; tant li fa; convertida en aigua trobarà els mateixos boscos, els mateixos conreus, els mateixos pagesos, i tant li fa que acabi a la platja de Canet com a la Badia de Roses, per tot hi trobarà el Mare Nostrum, la nostra mar Mediterrània amb els mateixos pescadors, i els mateixos ormeigs.

Parlar-nos del Rosselló és parlar-nos d'una de les coses que tenim per més sagrades.

I aquest afecte és vell de segles.

El Principat i el Rosselló han passat a través de la història les mateixes vicissituds.

Des que el Comtat del Rosselló fou unit a la corona catalano-aragonesa en temps d'Alfons I, sempre més estigué unit al Principat de Catalunya o al regne de Mallorca, i encara, mentre estigué unit als mallorquins, Catalunya, no sabia resignar-se a la separació d'aquelles terres germanes. Finalment, Pere el Cerimoniós, aconseguí el 1349 unir altra vegada Rosselló i Catalunya.

I els rossellonesos eren tan estimats del rei i tan considerats en els seus consells, que el rei Pere degué sofrir envestides aferrissades dels unionistes aragonesos, que pretenien allunyar els rossellonesos del Consell Reial.

Aquest afecte del gran rei pel Rosselló, va plasmar-se en un fet de caràcter cultural d'enorme transcendència per a Perpinyà. En la fundació de l'Estudi General o Universitat de Perpinyà.

Montpeller, la Universitat llenguadociana que tant valor té en la cultura mundial, havia passat feia poc a poder del rei de França. En tota la corona catalano-aragonesa, no hi havia més que l'Estudi de Lleida fundat l'any 1300 per Jaume II.

Barcelona no tenia, encara, cap Universitat, Pere III va girar els ulls al Rosselló i en document expedit a Saragossa el 20 de març de 1330, el gran rei diu que a suplicació dels seus dilectes i fidels Bernat Oliver, doctor en lleis i canonge d'Elna i Pere Blan, cònsol de la Vila de Perpinyà, nuncis tramesos a ell pels cònsols i prohoms de dita vila, funda amb el present privilegi un estudi general on siguin ensenyades la sacra Teologia, el Dret Canònic i Civil i també les Arts, i un estudi general de totes les professions. Diu que així com el Rosselló preclara possessió seva, és per voler de Déu de natura pròdiga, abundant i ubèrrima pels seus fruits, així també desitja que per provisió seva els seus súbdits puguin abastar-hi els fruits de les ciències que molts d'ells sol·licitaven —fins aleshores a nacions estrangeres—. Proveeix, doncs, que la Vila de Perpinyà sigui anomenada digna casa de l'Estudi General i invita els mestres, doctors, i escolars a un tan sanitós convi i els pren tots sota la seva protecció especial. I concedeix al nou Estudi tots els privilegis, immunitats i llibertats consuetuds i franqueses que gaudeix l'Estudi de Lleida, llavors una de les sis primeres Universitats del món.

El mateix dia 20 de març de 1350, Pere III s'adreça al Papa Climent VI. Li comunica la seva decisió de fundar l'estudi general i en aquesta ocasió fa l'elogi de Perpinyà que ens escau repetir:

«La Vila de Perpinyà —diu— fecunda en totes coses certament i amena, que llua clarament per la puresa de la fe, per l'aptesa de la situació, per la profunditat de la ciència dels seus savis, pels costums, atractius i benigneïssims dels seus burgesos: hom hi troba sempre totes les coses necessàries a la vida dels homes on hi són conduïdes fàcilment per terra i mar.»

Finalment prega a Sa Santedat que vulgui fundar-hi amb els mateixos privilegis dels Estudis de Tolosa i de Montpeller.

La confirmació pontifícia tardà encara 29 anys. Joan I, fill de Pere III, aconseguí del Papa Climent VII la carta de fundació el 28 de novembre de 1379.

Poc temps després el rei Pere nomena Canceller de l'Estudi a Fra Jaume, Abad del Monestir de la Reial de Perpinyà, i el 1385 nomena nou Canceller a Fra Joan Ermengol, monjo de Sant Cugat del Vallès.

Així inicià les seves tasques l'Estudi General de Perpinyà, on es formaren doctors meritíssims en tots els ordres. És clar que el veïnatge de Montpeller, *comparable del tot amb Salern, astre de tota primera magnitud*, i que ha estat considerat com el centre on es formà la medicina acadèmica, disminuï el valor de l'Estudi General en ordre mèdic, però en canvi s'hi formaren meritíssims homes de lleis i de sacra teologia.

Així i tot són nombrosíssims els homes que excel·liren en l'art de la medicina.

Fullejant notes d'història mèdica del Rosselló en trobem que ens presenten una de les facetes de la vida mèdica al Rosselló en el segle XIV i que és interessant de citar.

Explica Alart que el 19 de novembre de 1372, a la casa consular de la vila de Colliure, es reuniren els representants de la ciutat i que, vista la mala situació higiènica de la vila, calia tenir un metge públic que pagarien del tresor comunal. Així ho acordaren amb la protesta d'un tal Thomas, abat que «dixit que el no volia metge, e qui no volia que sen agués». L'endemà mestre Albert del Puig i davant del notari, pren el títol de físic o metge i fa tractes.

Es compromet a viure a Colliure durant dos anys i a examinar l'estat sanitari de tots els habitants mitjançant l'examen d'orins, i a donar els consells que els resultats li aconsellin. A més, haurà de fer tres visites a cada individu, home o dona. Però, si després d'això necessitava judicis, prescripcions, consells o visites suplementàries, caldria que li fossin pagades pel malalt bé i decentment segons sigui el treball fet. Assistirà els malalts de l'Hospital dels pobles amb tantes visites com calgui. No pot sortir de Colliure sense permís del cònsol, i si ho fa haurà de pagar cinc sous barcelonins per cada dia d'absència.

Com a paga seria franc de contribucions i impostos de qualsevol classe presents o futurs, excepte en el cas que es dediqués a la compra-venta, en el qual cas pagaria la mateixa contribució que els altres habitants. A més cobraria dels cònsols 50 lliures barcelonines de tern o siguin 25 lliures per any, amb l'obligació, però, de tenir casa fàcil a tot el poble, a la vila Vella, i prop de la Plaça Rodona. Després fa jurament d'atendre els malalts, segons s'ha dit i seguint els sanitosos consells que el Senyor i la Ciència li inspiraran.

Remarquem la importància que Cotlliure, el port de Perpinyà, l'any 1292, tingué un hospital on fossin atesos degudament els pobres, sota el patronatge dels cònsols de la vila.

Tot això demostra que al Rosselló el segle XIII hi havia qui es preocupava que els serveis d'assistència pública fossin degudament atesos. Perpinyà i el Rosselló han donat a la Medicina i a les ciències en general, molts noms de relleu.

De tots ells, únicament parlaré de Tomàs Carrera. Neix a Perpinyà l'any 1714 —l'any de dol per Catalunya, que vegé com eren enfonsades les seves llibertats—. Carrera féu uns estudis brillants. Als 23 anys el veiem ja Professor a l'Estudi General de Perpinyà on, amb el seu prestigi, arribà a ésser Degà de la Facultat de Medicina.

Ha deixat nombroses publicacions sobre la generació de l'home, la tisi, les aigües minerals i sobre dissecció. Citem: «De sanguinis Putredine», Perpinyà, 1759, i «De Homeatoscopia», Montpeller, 1759, obres on és viu l'esperit d'observació i estudi.

L'any 1695 trobem un famós home de ciència, també fill de Perpinyà, poc conegut com a tal. En Josep Quer. Nascut a Perpinyà el 1605, va, molt jove, a Catalunya i després a Espanya. Es féu cirurgià i ingressà a l'exèrcit.

És curiós el cas d'aquest home. La Cirurgia li serví de mitjà per a estudiar el que era la seva veritable vocació: la botànica. Aprofità les estades del seu regiment per les terres catalanes, a Oran i a Itàlia per a recollir el major nombre possible de dades de la flora dels països que recorria. Fou nomenat consultor-metge dels reials exèrcits i cirurgià del rei Carles III, nomenament que aprofità per a dedicar-se a cultivar les llavors recollides durant els seus viatges, assentant així la base del Jardí botànic de Madrid.

A part dels seus estudis botànics reunits en l'obra *Flora Española*, ha escrit llibres de botànica d'interès mèdic, sobre la utilitat de la uva-ursi o gaiuba, que considera com específica de la nefritis. També escriví sobre la cicuta. Part de l'herbari de Quer, és avui al Museu Botànic fundat per Delessert a París.

I encara que no sigui metge, no podem passar sense parlar d'un perpinyanès il·lustre a qui acabeu d'homenatjar i que dona nom a aquesta sala: Dominic Francesc Aragó.

Neix a Estagel el 26 de febrer del 1786. Ja format, va a Mallorca per a mesurar l'arc meridiana de Barcelona a les Balears, estudi del qual havia de sortir la base del sistema mètric. Durant la seva estada a l'illa daurada passa vicissituds perilloses, de les quals pot salvar-se gràcies a l'afinitat de la seva llengua nadiua amb la modalitat mallorquina. Mentre estava a la muntanya fent observacions, esclata la guerra i és pres per espia. Perseguit i voltat, té prou esperit per a disfressar-se i parlant el mallorquí, pot acon-

seguir fer creure que no és cap estranger i així es barreja entre la multitud que el perseguia. L'extensió de la llengua catalana li salvà segurament la vida.

Després de moltes vicissituds torna a França, ingressa a l'Escola Politècnica on segueix les seves investigacions científiques durant 20 anys, durant els quals produeix innumbrables treballs científics que demostren la seva portentosa memòria i la seva capacitat de comprensió i de deducció formidables. Les seves obres omplenen 16 volums, valiosíssims. Durant els tres últims anys de la seva vida, ja cec, dicta encara noves publicacions. Mor l'any 1853.

La llista de metges rossellonesos notables és llarga. Des de Bernat Burriac, fill de Perpinyà, que en el segle *xiii* arribà a ésser metge de la casa reial catalana, fins avui dia, tenim documents referents a metges notables que per si sols constitueixen un monument per al Rosselló mèdic.

Podríem parlar-vos llargament dels Carrera, Costa, Anglada Fuster, del gran Quer, Cresques i molts d'altres, fins arribar als nostres temps. No us parlaré sinó d'un sol home, la figura del qual es destaca prou en l'horitzó de la Medicina: el gran Magnan, el gran especialista de malalties mentals. Neix a Perpinyà l'any 1886. Als vint-i-cinc anys ingressa a l'Hospital Bicêtre i ja, des d'aleshores, no deixa el contacte amb els alienats que omplien tota la seva vocació.

Veritable amic dels malalts, lluita fins a aconseguir bandejar la camisa de força i suprimir les cordes amb què eren subjectats els malalts al llit. Per a arribar a aquest fi li cal encarar-se amb els seus companys psiquiatres, plens de prejudicis.

Home de mentalitat senzilla i clara, ha deixat nombroses publicacions que són model d'exposició clara i ordenada, on són estudiades gairebé totes les magnes qüestions de la medicina mental. En els seus treballs es mostra essencialment organícista i no concedeix a la psicologia sinó un paper molt reduït. Les seves obres demostren un gran observador i una gran capacitat d'anàlisi.

Com diu l'eminent alienista Sérieux, escau a Magnan l'honor d'haver deslliurat els alienats de llurs lligadures i els psiquiatres de llurs prejudicis.

Volem citar, encara, com a fet de gran valor, la publicació a principis del segle *xvi* d'un llibre de cirurgia en català molt notable: *La Cirurgia*, de Pere d'Argilata, llibre del qual encara avui podem treure magnífiques dades.

Aquest llibre fou traduït del llatí al català pel venerable Narcís Solà, «batxeller en arts e en medicina, cirurgià, ciutadà de Barcelona», corregit i esmenat pels «reverendíssims doctors en arts e en medicina Mestre Francesch Servent e Mestre Alfonso de Torello, e Mestre Joan Gelabert, cirurgià, tots de la vila de Perpinyà». Estampat amb gran diligència en la Noble Vila de Perpinyà per Mestre Joan Rosembach, el 15 de gener de 1503.

Són prou les dades dites del Rosselló per a comprendre l'enorme valor que té el coneixement a fons de la història mèdica rossellonesa. Dels països d'Oc podríem afegir-hi centenars de noms gloriosos.

En el concurs Gimbernat fet ara fa dos anys a Barcelona, vingueren unes quantes biografies i estudis fets per estudiants occitans. Moltes vegades, hem trobat a Barcelona estudiants que venien a recollir documents per a la seva història.

Jó crec que aquests treballs dels estudiants occitans per a descobrir i enaltir el passat dels vostres països és la millor obra que pot fer la joventut estudiosa i a la qual tots, dels més alts als més humils, cal que cooperem amb tot l'entusiasme.

La revifalla del propi esperit, l'estudi a fons de si mateix, Occitània endins, ha d'ésser una necessitat que convindria que tothom sentís. I aquí creiem oportú recollir unes paraules escrites pel nostre excel·lent i admirat amic Ismaël Girard a *La medicina catalana*. Gascó de soca-rel, occitanista convençut, proclama que creu segur trobar «al fogar barceloní l'ajuda indispensable perquè allò que ha de viure, visqui».

Jó us dic, amic Girard, que a Barcelona, a tot Catalunya, nosaltres els metges, us considerem tots vosaltres com a germans de sang, que la vostra companyia i el vostre entusiasme per les nostres coses ens omplena d'esgarrifances i que el major goig per nosaltres fóra el poder ésser-vos útils per al vostre camí d'enlairament en tots els ordres.

Estigueu cert que el millor que podeu dir-nos és que creieu, de cor, que Catalunya és una germana vostra, més gran o més petita —tant li fa— que sent les vostres angúnies com a penes i que exulta de joia amb les vostres alegries.

I per acabar, deixeu-me citar-vos una anècdota històrica de Perpinyà.

L'any 1315 nasqué a Sicília un fill de l'infant Ferran, que més tard havia d'esdevenir rei de Mallorca. Morta al cap d'un mes la seva mare, l'infant Ferran encarregà a Ramon Muntaner —el famós cronista— que portés el fill a Perpinyà. Muntaner buscà Agnès d'Adri, empordanesa, una «molt bona dona» que havia tingut vint-i-dos fills i a la qual cregué podia confiar l'infant Jaume. Arribats a Perpinyà es presentà davant la reina mare, l'àvia de l'infant, Esclarmonda de Foix. Muntaner portava l'infant als braços i diu que la reina tingué un gran goig perquè el vegé «graciós e bo e amb la cara rient i bella», vestit d'or i amb el mantell catalanesc.

Demanà la presència dels notables de la Cort i d'un notari i quan finalment hagueren reconegut que aquell era l'infant Jaume, fill de l'infant Ferran, i que Muntaner s'havia portat lleialment, lliurà el menut que fou besat deu vegades per la reina.

I així diposità a Perpinyà aquell que més tard havia d'ésser Jaume III de Mallorca, que fou un dels monarques que més estimà i més fou estimat dels rossellonesos.

A semblança de Muntaner, també nosaltres voldríem que amb aquest Congrés començat amb tants bons auguris —deixar-vos a Perpinyà un infant, un estímul, una llavor que assaonant-se amb el vostre passat i regada amb el vostre treball—, fer que la vostra cultura, que la vostra personalitat, que *la vostra llengua del Rosselló i de cadascun del paísos occitans*, siguin enlairades als llocs més dignes, a les màximes jerarquies; que la major glòria vostra serà un gran goig per a tots nosaltres, l'homenatge al vostre passat i el sòcol del vostre esdevenidor.

He dit.

Desè Congrés*

Perpinyà, 23-26 de setembre de 1976

JOSEP ALSINA I BOFILL

Molt il·lustre senyor representant del Batlle de Perpinyà! Senyores! Amics!

A la cordial benvinguda que els nostres companys del vell comtat del Rosselló ens han donat a través de les paraules del Dr. Andreu Roquere, Conseller Municipal i representant del Batlle de Perpinyà, i del Dr. Jordi Baillat, President d'Honor de l'Orde dels Metges, *no podria contestar amb més eloqüència que la que enclou un mot curt i rotund: gràcies!*

Gràcies per haver-nos invitat primer i per haver-nos ajudat tant en l'organització d'aquest Congrés: i gràcies sobretot per haver creat aquest clima de festa de l'esperit, xalest i responsable alhora, que avui ens envolta. I ja personalitzant, gràcies al senyor Batlle i a la Municipalitat de Perpinyà que varen acollir, amb una amabilitat insuperable i amb un oferiment de col·laboració que no podíem desitjar millor, la iniciativa d'aquest Congrés. Gràcies al Dr. Roquere, que n'ha estat en bona part padrí, per la seva tan eficaç col·laboració personal, i al Dr. Francesc Català, que, vencent les molèsties del desplaçament, tantes vegades ha acudit a les sessions de la Junta Rectora, a la qual ha aportat tant d'entusiasme. Gràcies a l'Orde de Metges i al Sindicat pel suport que han donat al Congrés.

I gràcies a tots els qui han escoltat la nostra crida i hi han respost. Si entre ells haguéssim d'establir jerarquies, n'ocuparien la primera els amics de l'Alguer, el fervor dels quals ha hagut de superar l'enuig d'un llarg períple per a ésser avui ací entre nosaltres. I després la nodrida representació del País Valencià, que ve a recordar-nos, n'estic segur, el deute que els Congressos de Metges i Bìdlegs de Llengua Catalana tenen amb València, i els de les Illes i els d'Andorra i els del Principat. Tots ells, pel sol fet d'ins-

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

criure's, han fet possible que la idea de la represa d'aquestes reunions de metges i altres biòlegs dels països catalans es fessin realitat; i ara participant-hi, donaran a les deliberacions la solvència indispensable. Perquè aquest ha d'ésser un Congrés de tots al servei d'uns problemes transcendents, no sabria destacar gaire el paper dels qui han volgut encarregar-se de l'àrdua feina de plantejar-los. Els ho agraïm de ben de veres, però cal que a l'hora de marcar orientacions i pautes i d'assentar conclusions siguin els més, si no tots, els que hi deixin empremta.

Davallant a l'aspecte material, no gens negligible però, el nostre agraïment a tots els que s'han prestat a suportar les càrregues d'aquest aplec. Al davant de tots, els Col·legis de Metges de Girona i de Barcelona, la generositat dels quals ha estat fora mida gràcies a la compenetració que han sentit amb el nostre projecte les Juntes de Govern successives. Els noms d'Albert Caselles, de Josep M. Nolla, de Joaquim Tornos, de Carles Pijoan i de llurs col·laboradors són noms d'uns bons, incondicionals amics. Els altres Col·legis de Metges de les terres catalanes, els Laboratoris farmacèutics i les entitats bancàries i d'estalvis, el nom dels quals queda consignat en aquest Llibre d'Actes, han ajudat decisivament a la realització del Congrés. Tots s'han guanyat la nostra gratitud.

El Congrés del 1936

És obligat i és just de recordar avui el Congrés del 1936 reunit també ací, a Perpinyà.

Els qui, pels anys que duem a coll, vàrem poder participar-hi, en guardem un record inesborrable. Inesborrable és un qualificatiu potser una mica massa usat, però en aquest moment no en trobo cap altre de més adient. El Congrés del 1936, el Novè dins la sèrie dels de Metges de Llengua Catalana, va fer bona feina. La primera, aplegar un bon nombre de companys de les diferents comarques catalanes: uns tres-cents del Principat, de les Illes i del País Valencià; setanta-tres del comtat del Rosselló i catorze de les terres occitanes. La segona, reunir un nombre important de ponències i de comunicacions d'una gran qualitat. Tothom podrà comprovar-ho llegint-les o fullejant-les si més no. Pedro i Pons, Puig-Sureda, Trueta, Baillat, Cuatrecazes, Rodríguez-Arias, Tolosa, Antoni Trias, Sayé, Tarragó eren les figures més solvents i les més adients als temes tractats dins el panorama científic del nostre país en aquell moment. Presentaren unes ponències de gran valor, en les quals destaca el caràcter fonamental de la Medicina catalana de llavors i de sempre: l'objectivitat essencial, indefallible, basada en la més correcta i fidel observació clínica. Les comunicacions aportaren la contribució d'un gran nombre de metges i d'altres biòlegs dels països catalans.

Però tot i ésser molt important, no és de segur la densitat científica allò que més profundament deixà gravat en el nostre esperit el record d'aquell

Congrés. Allò que li donà una lluïssor especial entre els altres Congressos de convocatòria idèntica fou l'ambient, el clima.

També vibrant per demés havia estat el que envoltà el Congrés del 1930 que reprenia la sèrie després d'un silenci de set anys imposat per la dictadura de Primo de Rivera. Però, si aquest fou un Congrés amb clima d'esperança, el del 1936 fou marcat per un clima d'exaltació nacional. Després de dos segles i mig de marginació política i de repressió cultural, el Principat de Catalunya es tornava a trobar llavors en possessió d'òrgans propis de govern, de decisió i d'administració, independents en bona part dels generals d'Espanya. Ens sentíem tots una mica afeixugats de responsabilitat, però cofois i exultants alhora. Ens sentíem al capdamunt d'una llarga i aspra pujada on havíem deixat dolors, sacrificis i decepcions, i empeníem la marxa pel difícil però desilijat camí de reconstruir un país, el nostre país. Era un moment històric gràvid d'esperances il·lusionades. Això i la cordialíssima i tan operativa acollida dels catalans del Nord configuraren el clima espiritual del Congrés del 1936. Sentiments que varen ésser justament traduïts per tots els qui varen intervenir en la sessió inaugural.

El Dr. Baudru, en el doble paper de batlle de la ciutat i de president del comitè organitzador del Congrés, inicià els discursos amb belles i cordials paraules. «Amics catalans i amics occitans —va dir—. En el clos d'aquesta casa de la vila, on a través dels segles foren vetllades i mantingudes les llibertats catalanes, des del cor mateix de la capital del Rosselló... en nom de Perpinyà jo us dic: Sou a casa vostra.» A continuació parlà el Dr. Witver de Frouitguen, president del Sindicat Mèdic dels Pirineus Orientals, corporació que havia tingut una intervenció decisiva en l'organització del Congrés. Va cloure el seu discurs dient: «Cal que tots junts treballem per tal d'aconseguir que a base de les tasques d'aquest Congrés —d'un Congrés que ve a ésser la festa major de la Medicina Catalana— resti assegurada una permanent col·laboració que faci cada dia més íntima la nostra germanor a través de les muntanyes.» A continuació llegí el discurs presidencial el Dr. Puig-Sureda, viu encara avui però que no podem tenir entre nosaltres, tal com voldríem, a causa de la seva invalidesa. El discurs de Puig-Sureda és una peça antològica dins el repertori de les oracions pronunciades en els successius congressos: la seva lectura és indispensable als qui vulguin conèixer l'aportació del Rosselló a la Medicina durant l'edat mitjana i moderna. En el capítol de salutacions, Puig-Sureda s'adreçava al representant de la Generalitat de Catalunya, el conseller de Sanitat Dr. Manuel Corachan, amb aquestes paraules ben fidels a l'esperit col·lectiu del moment: «A vós, representant de la nostra Generalitat..., per a qui són totes les nostres confiances d'avui i totes les esperances pel demà de Catalunya.» Manuel Corachan, en contestar, va dir, entre altres coses: «Venim ací a servir la ciència, que és universal. La

servirem en la nostra llengua... I jo tinc el ple convenciment que pel valor del contingut científic i humanitari de les nostres comunicacions ens farem dignes de l'alt instrument mitjançant el qual sonaran i prendran matís i forma articulada.»

M'entretinc rememorant el Congrés del 36 perquè, malgrat els quaranta anys passats, és el nostre precedent immediat, però tan llunyà que si els joves no el poden conèixer, els vells ja no podem recordar-lo gaire. Però com a punt de comparació continua essent absolutament vàlid per a veure com responia a una convocatòria similar l'estament del 36 i el d'ara.

En la sessió administrativa que clausurà el Congrés hom va prendre l'acord de celebrar el següent, el 1938, a la ciutat de València, i d'encarregar-ne la presidència al Dr. Manuel Corachan, valencià de Xiva, castellano-parlant, doncs, de naixença, però plenament identificat amb la realitat nacional de Catalunya.

Ni el Congrés de València fou mai convocat ni el Dr. Corachan pogué participar mai més en la vida col·lectiva perquè morí el 1942 després de dures contrarietats personals i familiars.

L'esfondrament del 1936

484

Pocs dies després de clos el Congrés s'abocà damunt el Principat, el País Valencià i les Illes la gran tragèdia de la nostra guerra civil. Quan aquesta acabà, començà la tragèdia bèl·lica per als nostres germans de França. Però, el final de la catàstrofe no fou igual per a tots. Per a vosaltres, catalans del Rosselló, tot tornà al seu lloc d'abans. Per a nosaltres començà una trista, descoratjadora etapa de regressió i de silenci. Silenci d'estabornits el dels qui havíem sofert l'esfondrament de totes les nostres il·lusions culturals i polítiques. Silenci d'inconsciència, potser només d'ignorància, el de les noves fornades.

I regressió de totes les activitats culturals. Recordem només les lligades íntimament amb les nostres disciplines. La Universitat Autònoma de Barcelona del 1933 havia obert les portes a totes les figures destacades de la intel·lectualitat del país. Puig-Sureda, Corachan, Pere Domingo, Ribes i Ribes, Ignasi Barraquer, Carrasco, Celis, Rodríguez-Arias, Mira, Joan Cuatrecasas, Reventós, Sayé en foren nomenats professors. El 1939, tots ells en foren bandejats i la universitat fou degradada a la migrada condició de les altres universitats d'Espanya. Les càtedres de les noves especialitats foren suprimides i el personal docent reduït a un catedràtic i un adjunt per a cursos de 300 a 600 alumnes. Pedro i Pons deia: «Ridícula i inadmissible per tots conceptes és aquesta reducció del professorat a què són condemnades les càtedres.» I Laín Entralgo, pel seu cantó: «La cuantía del profesorado intermedio y su retribución son, si se me permite decirlo así, impresentables.»

Aquest replegament tan dràstic de l'activitat docent afecta també la investigació. La gran feina feta per l'Institut de Fisiologia de la mà d'August Pi i Sunyer i de Bellido quedà closa i mai més no ha estat represa. Només la secció adscrita a la Càtedra de Farmacologia ha dut a terme una actuació remarcable.

També el Laboratori Municipal, que havia aconseguit cotes tan altes d'eficàcia i de prestigi sota la direcció de Ramon Turró, Pere Domingo i Pere González, sofrí una brusca davallada en les seves activitats amb la nostra tragèdia col·lectiva.

La contesa bèl·lica i política tingué una altra derivació, dolorosa en l'àmbit personal i funesta per a la col·lectivitat: la dispersió de gran nombre de metges catalans. L'empobriment de la vida cultural del país ha dut una conseqüència igualment funesta: l'emigració de la joventut mèdica.

La dispersió del 1939 s'endugué alguns dels científics que més havien contribuït a aixecar el nivell de la medicina en els països catalans. Amb tota la recança de no poder-los citar tots, recordo August i Santiago Pi i Sunyer, Pere Domingo, Josep Trueta, Rossend Carrasco, Bellido, Joaquim i Antoni Trias i Pujol, Jaume Pi-Sunyer i Bayo, Joan Cuatrecasas, Antoni Oriol, Pere Gabarró, Albert Folch, Josep Puche, Emili Mira. Alguns pogueren començar una nova vida i reprendre la feina en el país que els acollí. Altres no tingueren aquesta oportunitat. Però el mestratge de tots, tant el dels que han mort a l'exili, com el dels que hi continuen, com el dels que han tornat, ha estat perdut definitivament pel nostre país.

L'emigració dels graduats en medicina ha estat també transcendent. Oriol Casassas calcula que un cinc per cent dels metges emigren en acabar els estudis o poc després. Uns se'n van per resoldre el problema econòmic personal, però molts ho fan perquè no troben un lloc on poder realitzar l'afany d'investigar que senten. Avui veiem amb satisfacció i recança noms de compatriotes nostres entre els qui fan feina en importants centres d'investigació de fora. D'Oxford ens arribaren les magnífiques troballes experimentals de Josep Trueta sobre patologia òssia i fisiopatologia renal; i a Massachusetts, Jordi Folch i Pi aprofundeix, almenys com qui més, la bioquímica del sistema nerviós. He recordat aquests dos noms com a exemples; no són pocs els que podria afegir-hi, però no seria oportú de dreçar aquí la llista exhaustiva dels qui duen la intel·ligència catalana a servir la ciència de tots a través de centres forasters.

Totes les societats científiques: Institut d'Estudis Catalans, Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques, Societat de Biologia, Acadèmia de Medicina i Cirurgia, foren tancades amb pany i clau. Les publicacions, suspeses.

Bé que penós per les conseqüències, sempre és un consol de veure que els enemics de la llibertat es confessen ells mateixos incompatibles amb la cultura.

El recobrament

Aquesta antinòmia sempre acaba, tard o d'hora, amb la resurrecció de la cultura del poble. Són ben vàlides avui les justes paraules d'August Pi i Sunyer en obrir el Congrés de l'any 1930 després de set anys de silenci forçat: «La vida catalana continua i ha pres nova embranzida. Perquè no és possible d'anihilar ni un poble ni una cultura quan aquest poble en té plena consciència i aquesta cultura s'entronca alhora amb les profundes arrels de la terra i amb la cultura de tot arreu».

Si les institucions acadèmiques pogueren reprendre tard o d'hora llurs activitats culturals, l'entroncament amb el país hagué d'ésser dissimulat durant llargues anyades. L'Institut d'Estudis Catalans, que no ho ha dissimulat mai, ha hagut de dur una vida pràcticament clandestina subjecta a l'humor del «Pilat» de torn. L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears no ha pogut usar el seu apel·latiu territorial fins el 1967.

Però la llengua pròpia continuava absent de les sessions acadèmiques i de les publicacions. Se n'exceptuen les de l'Institut. El primer treball de tema biològic aparegut en català després del 1939 és «Histopatologia d'una nova capa d'epiteli semiescamós pla que cobreix les mucoses digestives», que obtingué el Premi Prat de la Riba atorgat per aquesta institució el 1947. L'autor és un metge emigrat, Frederic Duran i Jordà, que llavors ocupava la direcció del departament de Patologia de l'Hospital Ancoats de Manchester. El segueix «La Poliomièlitis a Barcelona durant l'any 1959», premiat el 1960 per la Reial Acadèmia de Medicina, de Barcelona, i del qual és autor el nostre secretari general, Frederic Coromines i Beret.

La progressió és molt lenta i, fins que el 1962 la Societat Catalana de Biologia no reprèn les seves activitats, no es produeixen sessions acadèmiques regulars en català ni hi apareixen publicacions periòdiques. Dos anys més tard, a Manresa, en una reunió convocada per l'Associació de Cardiologia i Angiologia torna a sonar la llengua del país en les activitats públiques de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques. Fins el novembre de 1970 la Reial Acadèmia de Medicina no prescindeix ocasionalment de la llengua forastera per a solemnitzar l'ingrés d'un nou acadèmic. I fins el gener d'enguany no reapareix en idioma autòcton *Annals de Medicina*, l'òrgan de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears, que també en aquest mes de gener ha aprovat la modificació dels Estatuts per tal que el seu nom oficial recobri l'autenticitat.

Entre tants d'esforços per tornar a expressar la Medicina en català, cal donar el valor que mereix a l'obra de les «Monografies Mèdiques», que reprenia passats més de quaranta anys la idea i la realització de Jaume Aiguader i Miró. Ha estat una empresa ambiciosa perquè pretenia de posar a les mans de tots els metges dels països catalans uns textos dignes en un llenguatge digne: i per tal d'arribar a un grau màxim de divulgació, calia estalviar

tota mena de contribució als beneficiaris. Al cap de set anys han estat editades tretze monografies, i ningú no gosarà contradir que l'empresa —fruit d'un gran esforç d'un petit grup— ha reeixit totalment.

La reinstauració del català en tota la nostra vida i l'expressió científiques —que tants voldríem accelerar— ha d'ésser forçosament lenta. Divereses generacions de metges han estat emmollats per una escola i per una Universitat que han volgut ignorar que el nostre país té una llengua pròpia tan noble i útil com qualsevol altra; una realitat que les nostres autoritats només han recordat quan volien perseguir-la. Avui aquesta realitat ja no és negada per ningú. El català ha entrat, vencent grans obstacles, a l'escola i a la universitat. Dins les noves generacions de biòlegs i de metges que sortiran aviat a la vida pública n'hi haurà molts que trobaran que el més normal és expressar-se en la llengua pròpia. No és massa agosarat de pensar que aquest Congrés pugui ésser l'inici d'una nova etapa de la vida acadèmica del nostre país, de la presa de consciència col·lectiva del nostre estament. Deia Vicens i Vives que «el primer ressort de la psicologia catalana no és la raó com en els francesos; la metafísica com en els alemanys; l'empirisme com en els anglesos; la intel·ligència (que jo substituiria per sagacitat) com en els italians; o la mística com en els castellans. A Catalunya, el mòbil primari és la voluntat d'ésser». Els metges catalans, distrets i dispersos, no li haurien servit fins ara d'argument (Casassas). Però ningú no ens pot llevar l'esperança que a partir d'ara, qui sap si gràcies a la vibració que ha provocat la nostra crida, tornarem a ésser l'estament despert i sensible que era per allà els anys de la trentena.

Que Carles Riba em perdoni si goso de parafrasejar-lo: si un aplec pot ésser el retrat d'un estament, podem aspirar que aquest Congrés aparegui amb trets característics i constants del nostre. Per a bé o per a mal, tant se val. En tot cas és per aquí que podríem fer-nos un noble orgull: d'ésser algú dins una pàtria i dins una tradició; i fer-nos encara un propòsit: ésser algú de cara a un futur.

L'esperit de la represa

Encarats a una pàtria, a una tradició, i projectats els ulls del futur cap a una col·lectivitat sense estrats ni fronteres, venim a Perpinyà. O més ben dit: hi tornem.

Tornem a Perpinyà de bon grat. Per moltes raons. N'és una que la invitació per a reunir-nos ací ha partit de vosaltres, metges del Rosselló que vinguéreu a Vic l'any passat; i ens invitàreu, com altres vegades ens heu invitat a venir per a reunions menors, però no de menys cordialitat. Una altra raó és el pes de Perpinyà dins la nostra història quan l'Albera no era frontera sinó frontissa entre vessants d'un mateix país. Recordem que Pere III fundà a Perpinyà el 1350 el segon Estudi General (Universitat que avui

en diríem) de la Confederació catalano-aragonesa. I sobretot hi venim de grat perquè saltant avui una frontera política retrobem germans de nissaga i d'història molts dels quals parlen encara la nostra llengua: la llengua de la terra i de la cultura d'aquesta terra; la que serví de vehicle a les aportacions de Catalunya a la civilització de tot el petit món medieval, la llengua de Toluges i del Consolat de Mar, de l'Abat Oliba i dels marxants i dels almogàvers. I hi trobem com sempre les nostres barres catalanes com les hi hem trobades tantes vegades i les vèiem flamejar anys endarrera amb una mica de tel als ulls quan Albera avall això no era possible. I ens trobem també de gust a França, pàtria de la llibertat i de la democràcia, que ha donat a la ciència un sentit plenament humanístic. La medicina europea, i més que cap altra la medicina francesa, ha influït directament, decisivament, l'estil de la medicina del nostre país. N'és testimoni el profund sentit clínic que sempre ha tingut, i tan sòlid, que ha pogut sobreviure a la forta influència experimentalista procedent dels països saxons. I és la lògica francesa servida per una llengua treballada i matisada la que ha deixat un llegat insuperat a la ciència clínic a cavall dels dos segles, el passat i l'actual.

Els problemes que ens plantejem

Venim de bon grat per raons de comunitat i per raons d'afinitat, però no venim a embadalir-nos —i menys a embadocar-nos— amb la història, amb la nissaga i amb els lligams humans que ens ajunten dins una abraçada de germanor. Venim a plantejar-nos uns problemes que ens preocupen i que demanen la nostra reflexió.

De fa uns anys els conceptes, les estructures, els objectius de la medicina tradicional senten el trontoll que anuncia la imminència de canvis substancials. Podem parlar, amb fonament, de crisi de la medicina, és a dir d'una cruïlla que s'obre davant l'evolució ininterrompuda de la seva base científica i de l'art d'aplicar-la. Des de la manera de comprendre la biologia dels fenòmens patològics fins a la projecció cap a l'individu i cap a la comunitat dels nous coneixements en els plans de la cura i de la prevenció, tot ha estat somogut en els darrers trenta anys. Essent «tot», no podíem pas fer una revisió global del canvi ni tan sols del sentit del canvi. Hem hagut de triar, i ens hem quedat amb tres aspectes del problema global. Un d'essencialment biològic, la dinàmica de la infecció; un altre d'extensa i profunda repercussió social, la funció del metge en la recerca de la salut; i un que és a la base de tot: l'ensenyament de la medicina, que hem confiat als qui avui en són coprotagonistes, els estudiants.

Si dins el camp biològic ens hem decantat per la infecció, no ha estat perquè sí, sinó perquè un dels sectors de la patologia mèdica que ha experimentat un canvi més radical en els darrers decennis és el de les malalties infeccioses. I no solament en llur freqüència sinó en llur agressivitat. Els

biòlegs procuraran de dir-nos tot seguit el perquè d'aquest canvi, els clínics n'analitzaran les conseqüències i els farmacòlegs ens explicaran tot el molt que hem d'agrair a les novetats terapèutiques dels darrers quaranta anys i el poc que els hi hem de retreure.

La inajornable necessitat de compassar la funció del metge i l'objectiu de la medicina amb tota la complexitat que implica la recerca de la salut ens ha dut a plantejar la segona ponència amb una amplitud que depassa de molt les possibilitats conceptuals i tècniques del metge en el seu paper tradicional.

Com diu la justificació d'aquesta segona ponència, «hem deixat enrera els temps del metge que podia abstenir-se de conèixer les normes essencials de l'ecologia i de la sociologia. Avui cal que el metge sigui capaç de descobrir les relacions intenses i molt sovint amagades que existeixen entre el fenomen biològic i els fenòmens polítics i socials» (Casassas).

D'aquesta interrelació en el pla col·lectiu, se n'ocupen els nostres ponents amb gran solvència; i també amb passió, perquè aquesta comunitat pastada amb tants d'imponderables que forma el país, té necessitat imprescindible de la protecció i de la cura de tots els qui se'n senten responsables, metges i no metges.

Contra la deshumanització de la medicina

Aquest estil de considerar l'home sa i l'home malalt en tota la seva complexitat, cal que el metge no l'oblidi ni un moment en la seva quotidiana feina de curar. Aquesta complexitat que avui estudiem en el pla col·lectiu ha de regir l'actuació del metge també en el pla individual. No seria bo que el macrocosmos de la comunitat obtingués més deferències que el microcosmos humà. L'home sa i l'home malalt no han d'ésser mai un número de llibreta, una història clínica, un cas per a il·lustrar una sessió acadèmica. Un ulcerós, un hipertens, un anginosós és un individu que al costat del problema patològic té sempre problemes humans: familiars, laborals, econòmics. És un fet que el metge no pot oblidar mai, perquè tota aquesta problemàtica, de tessitura a vegades angoixant, pot influir decisivament en l'evolució de l'organopatia. He tractat no fa pas gaire d'assenyalar la diferència i fins i tot l'antagonisme que pot haver-hi entre la ciència de guarir malalties i l'art de curar malalts. Aquest art exigirà sempre la comprensió de la personalitat del malalt a través de la comunicació que el metge ha d'establir-hi des del primer contacte.

Fer ressaltar aquesta exigència és avui més imperiós que mai perquè tots veiem que l'exercici de la medicina s'encamina cap a la despersonalització del malalt i del metge. Aquell es va convertint en un objecte d'estudi; aquest va essent depassat per la tècnica de l'utilitatge. Cada cop més, el malalt se sent més atret pel prestigi d'una institució que pel nom d'un met-

ge. Cada cop el metge se sent menys disposat a aprofundir el diàleg amb el malalt i més inclinat a refiar-se de les indicacions impersonals dels paràmetres.

Potser algú pensa que això són aprensions d'un metge vell. A mi em reconforta de veure que dins la segona ponència hi ha dues aportacions de metges ben joves que revelen preocupacions similars a les meves. Una d'elles parla dels malifets de l'exercici despersonalitzat de la medicina; una altra reivindica el dret del malalt a tenir una informació fidedigna del seu estat i a participar en les decisions a prendre. Totes dues advoquen com jo ho faig ara perquè per damunt de la tècnica sigui la comprensió integral de l'home malalt del cos o de l'esperit allò que presideixi l'art de curar.

Justificació de la convocatòria

No seria oportú de continuar glossant els temes dels quals els més entesos que jo tractaran avui, demà i demà passat. Deixant de banda la tècnica, és oportú de reivindicar ara la legitimitat de la nostra convocatòria concretada als metges i altres biòlegs de llengua catalana.

Podríem explicar-la com el resultat de la imposició de la vida, de la consciència i de la llengua catalanes revifades avui després de decennis de silenci, com ho varen ésser per la nostra Reinaxença després de quatre-cents anys de decadència. Però hi ha quelcom més o si voleu allò que n'és la concreció: l'escola biològica catalana.

Martí i Julià, un home excepcionalment lúcid, n'assenyalava els trets fonamentals: qualitat purament científica de la funció clínica; individualització del cas clínic, i no de malalties; consciència del valor transitori de la hipòtesi actual; concedir tanta importància a l'estudi del subjecte com al dels agents patògens; síntesi psico-orgànica.

Segons Carreras-Roca, aquesta escola nostra té dos moments estel·lars: el primer al segle XIII amb la gran figura del valencià Arnau de Vilanova, amb el mallorquí Ramon Llull i amb Eiximenis, nascut a Girona i mort aquí a Perpinyà. El segon, en el nostre segle, entre 1903 i 1939. Pedro i Pons lliga aquest segon esclat de la nostra Medicina amb la fundació de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de 1878. L'Acadèmia posa fi efectivament a una època en què els metges il·lustres no tenien continuadors; és a dir, deixebles. Ella els posa en contacte amb llurs col·legues, els humanitza i estableix entre uns i altres un corrent d'estímul i una atmosfera d'emulació. En poques paraules, crea una escola.

L'escola biològica catalana té, doncs, història pròpia, i això ja és un certificat d'existència. I té també, com acabo de dir, unes característiques diferencials: característiques que queden perfectament explicades perquè Catalunya, essent país de marca, ha rebut més influències culturals dels veïns i ha estat més afectada pels vents d'opinió i de tendència que qualsevol altre

país situat més a recer. Hi ha una afinitat entre nosaltres i Europa en la manera d'entendre la medicina que no ens vexa sinó que ens distingeix.

Si en el terreny conceptual és ben just d'alinear-nos dins una comunitat, ho és també en el terreny dels requeriments operatius. Amb els nostres Congressos, venia a dir Pi i Sunyer en obrir el del 1930, «els metges catalans formaran un cos viu i conscient capaç de forjar una personalitat plural molt superior a la suma amorfa d'individus». Una personalitat que es manifestà decididament per la consciència gremial en crear el Sindicat de Metges de Catalunya nascut dins el Tercer Congrés de Metges de Llengua Catalana reunit a Tarragona el 1919; i que continua reivindicant avui abans de tot una unitat espiritual, ni política ni geogràfica, sinó apuntalada en el vincle immaterial de la llengua. L'apel·lació «de llengua catalana», que hem donat al nostre Congrés, com tingueren els precedents, vol dir, doncs, que hi són convocats els metges i altres biòlegs de tots els països on la nostra llengua és vigent, sense exclusió de cap mena. Tant o més que els catalanoparlants de naixença, hem d'acollir i d'escoltar els qui en són d'adopció; en llavis d'ells, la nostra llengua, ni que sigui premiosa, mereix una més alta estima perquè tradueix un afany de compenetració i d'afecte.

Probablement algú pensa que davant l'escassa o nul·la audiència internacional del català seria millor que els nostres estudiosos adoptessin decidivament per a l'exposició de llurs treballs una llengua d'àmbit mundial. És evident que com a vehicle de relació exterior hem de fer-ho com ho fan països la llengua dels quals té un àrea petita. Però també és un fet que els països europeus d'una sòlida tradició cultural amb idioma d'àrea tan reduïda com la nostra o més (Finlàndia, Suècia, Noruega, Dinamarca, Holanda, Flandes) no n'usen d'altra en les sessions acadèmiques, en les universitats i en les publicacions interiors.

He dit —i ho repeteixo perquè sempre és just i oportú— que demanar i estimular l'ús del propi idioma en les reunions i publicacions mèdiques és molt més que una vel·leïtat patriòtica; és voler aprofitar el millor producte de la nostra cultura de segles, que és l'idioma, per tal de formular la nostra cultura de segles, que és l'idioma, per tal de formular la nostra cultura d'avui amb un matís propi; un matís que ve a enriquir el patrimoni intel·lectual de tota la humanitat. Perquè tot idioma culte conté en exclusiva una guspira del pensament humà. Si un idioma queda marginat i finalment mor, el capital ideològic comú a tots els homes haurà sofert una pèrdua tan petita com vulgueu però irreparable.

Hem de fer-nos, doncs, dignes de les paraules que Delbouille, de Lieja, adreçà en el Setè Congrés Internacional de Lingüística Romànica als representants de cultures no oficials, de cultures sense exèrcit, que deia no sé qui: «peuples qui sont restés fidèles à leur tradition linguistique parce qu'ils ont su restés fidèles a eux mêmes». Avui nosaltres podem ésser fidels a nosaltres mateixos perquè la medicina, com qualsevol altra faceta de la cul-

tura, pot ésser expressada en català sense limitacions i amb les mateixes possibilitats de formulació que les de qualsevol altra llengua; disposem d'un idioma culte, precís, net i ric. «Perquè —diu Carles Riba— aquí ha estat un gran afer, la gloriosa i no per tothom compresa ambició: crear-nos una llengua comuna, clara i apta, indefinidament disponible... gràcies a un esforç de disciplina lingüística col·lectiva que és potser el més admirable de tota la renaixença catalana.» Admirable i indispensable perquè «si una llengua ha de viure cal que es trempí i s'enrobusteixi amb tots els vocabularis tècnics», deia fa molts anys Rubió i Lluch.

En aquesta feina de retornar el català a la seva antiga categoria de llengua de cultura, ha estat decisiva l'actuació de l'Institut d'Estudis Catalans creat per Prat de la Riba el 1907. Gràcies als homes de ciència i als filòlegs de l'Institut, hom ha pogut fixar tot allò que un idioma té de convencional perquè pugui ésser un instrument vàlid per als estudiosos. I en el camp concret de la medicina, l'edició del *Diccionari* Corachan i del *Vocabulari Mèdic* de l'Acadèmia són dues contribucions essencials.

Amb aquest instrument idoni del tot que és el català d'avui podem treballar àrduament —i ho hem de fer— per la indefinida creació i superació d'una cultura pròpia i alhora universal. A nosaltres, biòlegs i metges, ens toca, abans de tot, d'aprofundir una tècnica per tal d'expandir-ne després els guanys a benefici de la col·lectivitat. Per minúscul que sigui el bloc de partida, els camins de l'esperit són oberts per a tothom; i ho seran sempre. Aprofitem-los per tal de fer present el nostre país entre els que malden per millorar les condicions de vida de la Humanitat.

Cal no oblidar que una cultura, que l'esperit d'un poble, només poden ésser forjats amb vocació i dedicació constants. Només amb l'esforç de cada dia podrem dreçar una pàtria. Només amb l'esforç de cada dia al servei d'un objectiu noble i altruista podrem aconseguir que el nostre estament sigui respectable.

Que aquest Congrés —modest, si voleu, però ple d'il·lusió i d'esperança— sigui una fita en la trajectòria ascendent de la nostra cultura i de la nostra consciència col·lectiva.

Onzè Congrès*

Reus, 24 al 28 de setembre de 1980

JOSEP LAPORTE I SALAS

Honorable Conseller de Cultura, Excel·lentíssim Senyor Alcalde de Reus, senyores, senyors:

No caldrà que m'esforci gaire per a fer-vos comprendre. Senyor Alcalde, com és de gran la meva satisfacció en trobar-me ací i en aquestes circumstàncies. Però sobre de les meves emocions em toca expressar-vos, en nom del Comitè Executiu i de tots els congressistes, el nostre agraïment no ja per les paraules que acabeu de pronunciar, sinó per tot allò que l'Ajuntament que presidiu i la ciutat de Reus heu fet per tal d'acollir tots els que hi hem vingut, procedents de totes les terres de llengua catalana, amb la finalitat de prosseguir aquest seguici de trobades que, d'altra banda, tan bé reflecteixen els avatars de la nostra història col·lectiva a partir de mil nou-cents tretze, data de la celebració del Primer Congrès de Metges de Llengua Catalana.

La seu de l'Onzè Congrès

D'aleshores ençà, Barcelona, Tarragona, Girona, Lleida, Ciutat de Mallorca i Perpinyà han estat successivament —i de vegades repetidament— seu d'aquestes reunions. Molts dels ací presents deuen saber que en cadascun dels dos últims Congressos fou designada, en principi, la ciutat de València com a futura seu del Congrès. Però en el moment que —deu fer un parell d'anys— els companys del País Valencià renunciaren a l'organització de l'Onzè Congrès, la Junta Directiva de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears prengué la decisió de celebrar-lo a les terres del Principat i cregué que Reus en seria l'emplaçament més idoni. En honor a la veritat, vull fer constar que no vaig intervenir en aquesta decisió, bé que, no cal dir-ho, em semblà molt encertada. I crec que ben objectivament és així, atès que Reus, tant en la seva història com en el seu present, compta amb mèrits sobrats per haver estat honorada amb la presència d'una reunió que si per un cantó té un caire científic-professional, per l'altre és una manifestació d'una voluntat clarament política: la del retrobament de la nostra identitat nacional.

Tot hom sap que Reus ha estat, durant més d'un segle, la segona ciutat de Catalunya en nombre d'habitants, i altrament la importància de la seva

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrès.

vida cultural —tant o més que la de les activitats comercials— és ben coneguda arreu. Però segurament no és tan coneguda la contribució al desenvolupament de la medicina a Catalunya d'un sèrie de fills de Reus i del Camp, de la mateixa manera que molts altres reusencs ho han fet en molts altres terrenys. Com recordava August Pi i Sunyer en la inauguració del Sisè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana,¹ en produir-se una veritable commoció renovadora a la segona meitat del segle XVIII la Medicina catalana experimentarà un clar progrés. És aleshores quan Pere Virgili, nascut a Vilallonga del Camp l'any 1699, després de crear a Cadis el Real Colegio de Cirugía, aconseguí el restabliment a Barcelona del Col·legi de Cirurgia, destinat a la formació de cirurgians per a l'exèrcit i que pot ésser considerat l'origen de la importantíssima escola de cirurgia catalana. I un altre cirurgià del Camp, gairebé contemporani de Virgili, Antoni de Gimbernat i Arboç, nascut a Cambrils l'any 1734, seguí en certa manera els passos de l'anterior, dirigí a Barcelona el Col·legi de Cirurgia i també l'Hospital de la Santa Creu, i aconseguí finalment la unificació dels estudis de Cirurgia amb els de Medicina.

Entrat ja el segle XIX, nasqué a Reus Pere Mata i Fontanet, el nom del qual porta l'Institut Mental emplaçat en els edificis creats pel geni de Domènec i Muntaner. Mata estudià la carrera a Barcelona i estigué després exiliat a França per les seves idees liberals. Retornat a casa fou, entre d'altres coses, alcalde de Reus i més tard de Barcelona, diputat, senador, catedràtic de Medicina legal i Toxicologia a Madrid, on ocupà diversos càrrecs acadèmics i fins i tot fou governador civil. Mata, a més de metge psiquiatre, professor i polític, fou també, com és ben sabut, un escriptor prolífic en llengua castellana, però també escriví en català: l'any 1836 —és a dir, només tres anys després de l'aparició de l'«Oda a la Pàtria» de Bonaventura Carles Aribau— publicà al periòdic *El Vapor* els poemes titulats «Lo vot complert», inclosos en diverses antologies de la nostra Renaixença.

La figura d'un altre reusenc il·lustre, metge, publicista i també polític, Jaume Aiguader i Miró, serà glossada en una sessió especial d'aquest Congrés, i per això no cal que ara ponderi la seva obra remarcable. Sense pretendre ésser exhaustiu vull assenyalar, però, que d'altres personalitats notables en el camp de la Medicina han nascut i han exercit a Reus en el curs d'aquesta època de la nostra renaixença cultural i política: la dinastia dels Roig, el pediatre Frias i el fisiòleg Jaume Sabater en constitueixen uns bons exemples. Tal com deia abans, doncs, l'executòria de Reus i la dels seus fills justifica ben amplemment la decisió que ha fet possible que avui ens hi trobem reunits.

El Congrés de Perpinyà

En cloure el seu discurs inaugural, fa quatre anys a Perpinyà, el doctor Alsina i Bofill, President del Desè Congrés, expressava el desig que fos «una fita

en la trajectòria ascendent de la nostra cultura i de la nostra consciència col·lectiva». ² No hi ha dubte que aquest desig fou amplament assolit. Per un cantó, el Congrés de Perpinyà fou el del retrobament, no solament dels metges i biòlegs de llengua catalana, sinó també de molts altres professionals de les més diverses contrades, interessats en el repte que comporta el plantejament del problema de la salut en tota la seva amplitud. Només cal repassar la llista dels participants a la discussió de les dues Ponències —i molt especialment els que intervingueren en la segona, «Funció social de la Medicina»— per a comprovar aquest fet. Insistirem de seguida en les conseqüències d'aquells debats. Però, malauradament, en repassar les llistes de membres del Congrés veiem com, en un període relativament tan breu, un grup important dels que hi foren vinculats ens han deixat per sempre: Josep M. Batista i Roca, Pere Domingo, Antoni Esteve, Enric Ey, Pere Gabarró, Manuel Miserachs, Miquel Molins, Joan Obiols, Joan Puig-Sureda, Màxim Soriano, Josep Trueta, Antoni Vilanova i Ortíz... Això no obstant, el seu record ens acompanyarà durant molt de temps.

Durant aquests quatre anys hem tingut l'oportunitat d'assistir a una sèrie d'esdeveniments que, per coneguts i recents, no cal enumerar. Pel que fa al Principat, però, és evident que la reinstauració de la Generalitat, primer provisional, més tard estatutària, ens ha permès de recobrar un grau d'autogovern que, en el terreny de la sanitat, ens permet l'exercici —actual o immediat— d'àmplies competències. En aquest sentit, no hi ha dubte que les discussions de Perpinyà, a l'entorn del tema ja enunciat de la segona Ponència, han tingut una profunda repercussió en els plantejaments que els diversos grups polítics han fet de llurs respectives alternatives sanitàries. Bé que hi hagi, com és natural, divergències més o menys grans en alguns aspectes, ha estat àmpliament acceptat el concepte de salut allí definit: «la salut de l'home és aquella manera de viure que és autònoma, solidària i joiosa». En el llibre d'actes del Congrés, Jordi Gol fa una sèrie d'encertats comentaris a les discussions de Perpinyà, ³ tot afirmant, per exemple, que cridar l'atenció sobre la salut és molt més important que no pas establir-ne una definició. I en aquest sentit Gol es planteja la pregunta de si la medicina i la sanitat són de fet una eina al servei de la salut o un fi en elles mateixes, tot reconeixent que un sistema sanitari muntat amb una ideologia mèdica, amb ideologia de malaltia, ens porta a un atzucac.

Els determinants de la salut

La contemplació del problema de la salut en una perspectiva més àmplia és deguda a la coincidència de tres influències: els canvis en els problemes sanitaris, els avenços tecnològics i l'assumpció generalitzada de la responsabilitat pública en aquesta àrea. ⁴ Pel que fa al primer tema, els estudis epidemiològics ens demostren que la disminució de la mortalitat per

infeccions (i, per tant, l'allargament de l'esperança de vida) és deguda fonamentalment a una millora de la nutrició, a diversos factors ambientals (mesures sanitàries sobre l'aigua i els aliments) i a modificacions en la conducta (disminució dels índexs de natalitat); les mesures mèdiques personals —és a dir, la terapèutica medicamentosa realment eficaç— han estat introduïdes quan el canvi ja s'havia produït i, en molts casos, han tingut una influència dubtosa.⁵ D'altra banda, pel que fa als anomenats «problemes mèdics residuals» també seran els factors ambientals (lluita contra la contaminació) i de modificació de la conducta (dieta adequada, pràctica d'un exercici físic suficient, supressió de tòxics com l'alcohol i el tabac) els que més contribuiran a una possible millora de la situació actual.

Aquestes constatacions sobre el canvi que s'ha produït durant els últims cent anys en la problemàtica sanitària, juntament amb l'irreprimible increment dels costos produït pel progrés tecnològic, i amb la responsabilitat pública de l'assumpció d'aquests costos, obliga necessàriament a reconsiderar el tram de serveis mèdics que ja estan creant conflictes fins i tot a l'economia dels països més rics: el cost del sistema sanitari ja és superior al sis per cent del producte nacional brut en alguns llocs i amenaça arribar al deu per cent cap a l'any dos mil! Si tenim en compte⁶ que en els països industrials avançats el progrés de la tecnologia i la sofisticació de les ciències mèdiques no han millorat darrerament les expectatives de vida, és evident que caldrà ésser molt exigents en la valoració de l'explosió de la despesa sanitària.

Cal, doncs, anar a un aprofitament millor dels recursos en el camp de la sanitat, tot reconsiderant-ne les prioritats. No es tracta, en cap cas, de donar la raó als detractors sistemàtics de la medicina, com per exemple Ivan Illich,⁷ sinó de replantejar el paper dels diversos tipus d'assistència sanitària més al servei de la salut que no pas al de la cura de la malaltia. En efecte, en un sentit ampli, l'assistència encaminada al manteniment de la salut es pot desenvolupar en tres àrees: la prevenció, la cura del malalt en serveis que permeten investigació i tractament de la malaltia, i la cura o assistència del malalt o impossibilitat que no requereix una intervenció activa. L'experiència acumulada fins ara demostra que resulta molt més eficaç i rendible l'actuació preventiva que el tractament de la malaltia ja declarada.⁸ D'altra banda, és evident que els recursos destinats a la cura dels malalts crònics i, en general, als serveis socials sol ésser molt limitada. Per tot això, tot i reconeixent la utilitat de les línies tradicionals de la recerca biomèdica, la tendència mundial actual és la de desplaçar recursos cap als altres camps,⁹ tot insistint en la necessitat d'una àmplia acció preventiva i en la importància d'una atenció primària extensa i eficaç que, indubtablement, ha d'evitar la innecessària sobreocupació dels centres hospitalaris més sofisticats.

No hi ha dubte que aquest canvi en l'enfocament del sistema sanitari s'haurà de veure reflectit també en la formació de tot el personal que hi

ha de prestar serveis i, molt especialment, en la dels metges. Tot i suposant que les facultats de medicina funcionin correctament, cal reconèixer que, atès que són instal·lades a l'entorn d'institucions hospitalàries, en el millor dels casos forneixen una instrucció esbiaixada cap a determinants tipus de malalts, mentre que no es presta una atenció suficient ni a certs tipus de malalties —possiblement menys espectaculars, però molt més freqüents a la pràctica— ni, en general, als aspectes preventius. Una demostració palmària d'aquestes greus limitacions és el reconeixement de la «medicina de família» com a especialitat mèdica a cursar un cop acabada la llicenciatura...

L'evolució de la salut a Catalunya

En el sentit ampli que actualment donem al terme salut, resulta pràcticament impossible fixar quin és l'estat sanitari actual de Catalunya, i encara més establir comparacions sobre l'evolució d'aquest paràmetre al llarg dels anys. Hi ha, encara, una dificultat suplementària. Tot i que, per a quantificar l'estat de salut, ens conforméssim a establir comparacions entre paràmetres òbviament negatius (com ho són els diferents índexs de mortalitat i morbiditat), topàriem amb la dificultat insalvable que representa la manca de dades fiables. Aquest fet —és a dir, les greus deficiències de les estadístiques existents— ja fou constatat pel president del Quart Congrés de Metges de Llengua Catalana, doctor Josep Pascual, en el discurs inaugural d'aquella reunió celebrada a Girona l'any 1921.¹⁰ Tretze anys després, Serra i Rabert a la ponència «Les realitats endemo-epidèmiques de Catalunya»,¹¹ presentada al Vuitè Congrés, plantejava la gravetat de la situació i feia una crida als metges catalans per tal que amb llur decidida col·laboració possibilitessin l'elaboració d'estadístiques fiables. En aquella època, l'assumpció de competències en aquest camp per part de la Generalitat permeté la modificació del sistema de declaració, fet que, si bé produí una petita millora de la situació, no resolgué el problema ni molt menys, tal com ens demostren una sèrie de dades aportades per l'esmentat autor. Tampoc en els moments actuals, malauradament, no disposem d'una informació sanitària suficient ni adequada.¹² La correcció d'aquesta mancança haurà d'ésser, sens dubte, un dels objectius prioritaris si volem partir d'elements d'informació suficients per realitzar una tasca positiva. Amb tot, les comparacions que poden ésser establertes amb els indicadors més fiables (tot i que siguin incomplets i tècnicament limitats) ens demostren que la situació sanitària del país és ara molt diferent de la que existia quan, fa seixanta-set anys, es reuní el Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana. La mortalitat general ha passat de més de vint-i-u per mil habitants a menys de vuit en els moments actuals; les xifres de mortalitat infantil s'han reduït unes nou vegades i la mortalitat maternal ha baixat més de vint-i-cinc vegades!¹³ Totes aquestes xifres són encara susceptibles de millora, però és ben cert que les

diferències amb els països capdavanters han experimentat una notable disminució. Des d'un punt de vista més qualitatiu, l'anàlisi de les causes de mort ens demostra a bastament les enormes diferències de les respectives problemàtiques sanitàries. Així, per exemple, a l'època del Primer Congrés les causes de mort més importants a les capitals catalanes eren les infeccions en conjunt (575 per 100.000 habitants), les malalties de l'aparell respiratori (477), les afeccions cardíocirculatòries (437), la tuberculosi (256), les meningitis (129), el càncer (95) i els accidents (37).¹⁴ A les darreres estadístiques conegudes¹⁵ sobre taxes de mortalitat del total de la població catalana (1976) les causes més freqüents són les malalties de l'aparell circulatori (357), els tumors malignes (156), les afeccions respiratòries (85), les malalties de l'aparell digestiu (47) i els accidents, emmetzinaments i violències (37).

Bé que els canvis produïts en la classificació internacional de malalties, la manca d'un procés d'estandardització de les dades i les altres insuficiències estadístiques ja esmentades no ens permetin de fer una comparació exacta dels estats mòrbids d'una i altra època, les grans diferències que acabem d'assenyalar ens donen una idea ben clara del canvi que s'ha produït.

Aquestes constatacions, això no obstant, no ens poden permetre de sentir-nos gaire satisfets de la situació actual. En primer lloc, voldria fer notar que es tracta d'una anàlisi global: si examinéssim la situació comarca per comarca veuríem com són de grans les diferències que hi ha, en línies generals, entre les pertanyents a les zones econòmicament més desenvolupades i les que formen part de l'anomenada Catalunya pobra. D'altra banda, és obvi que, fins i tot dintre del camp de les infeccions, persisteixen a casa nostra una sèrie de problemes (l'endèmia d'infeccions transmises per l'aigua i l'elevada prevalença de la tuberculosi i de la lepra, per exemple) que han estat molt més ben resolts a pràcticament tots els països del món civilitzat. No hi ha dubte que en aquest terreny és encara molt gran la tasca que resta per fer.

Però, si deixem de banda les infeccions (sense oblidar tampoc el perill que representa l'eventual aparició de nous problemes en aquest sector), tothom estarà d'acord a afirmar que ara els principals conflictes sanitaris vénen d'altres bandes: les principals causes de mort abans enumerades ens ho demostren ben bé. No hi ha dubte que la salut humana es veu amenaçada, sobretot actualment, no pels gèrmens infecciosos, sinó per processos degeneratius en la gènesi dels quals intervenen factors genètics ben cert, però també —com abans ha esta assenyalat— un seguit de factors ambientals i d'altres derivats dels hàbits de l'individu. En aquest sentit, és evident que les mesures preventives adquireixen la màxima importància per tal de contribuir al manteniment de la salut. A l'hora d'escollir els temes prioritaris per l'Onzè Congrés aquests problemes foren, sens dubte, els factors decisius: una de les ponències és dedicada al càncer —un dels

principals flagells actuals— i l'altra s'ocupa dels perills de la contaminació, que tenen tanta importància com a factors etiològics de moltes de les dolències ara més habituals. També, n'estic segur, la contribució dels estudiants serà important: ja m'he referit abans al tema de l'ensenyament que ells han escollit de manera prioritària.

El futur dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

Les meves primeres paraules es referien a la història dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana iniciats a Barcelona l'any 1913. Deia aleshores, i ho repeteixo ara, que la història dels Congressos reflecteix ben bé la Història (amb majúscula) de la nostra comunitat cultural, de la nostra llengua. Per això, el Congrés de Perpinyà fou el Congrés del retrobament, el Congrés de l'engrescament per a molts —o del reengrescament per a la minoria que celebrava de fet el seu retrobament a Perpinyà tot tancant un parèntesi de justament quaranta anys—. El doctor Alsina i Bofill deia en el seu discurs inaugural: «No és massa agosarat de pensar que aquest Congrés pugui ésser l'inici d'una nova etapa de la vida acadèmica del nostre país, de la presa de consciència col·lectiva del nostre estament.»¹⁶ I la resolució final del Congrés de Perpinyà afirmava: «Considerem un dret inalienable per a tots els ciutadans dels Països Catalans l'ús de la nostra llengua a tots els nivells d'ensenyament i de relació, tant en els àmbits privats com en els oficials.»¹⁷ Cal reconèixer que la situació, en aquests quatre anys, ha canviat notablement. Pel que fa a Catalunya, l'Estatut vigent reconeix que el català n'és la llengua pròpia i proclama la seva oficialitat. És ben cert que les conseqüències d'una repressió tan duradora i tan profunda tardaran a esborrar-se. Però també és ben cert que ara és a la nostra mà la solució del problema. Per això, tot i reconeixent que resta un gran esforç a fer, em sembla que és ben lícit d'inscriure aquest Congrés que avui iniciem en el marc de la normalització de l'ús del català, com una mostra més de les activitats que a tots els nivells de la vida mèdica i del món científic en general es van produint de la manera més natural. En el terreny estricte de la medicina catalana els exemples d'aquesta normalització són ben nombrosos: la necessitat d'una segona edició ja realitzada del *Vocabulari Mèdic* de l'Acadèmia,¹⁸ la publicació de diverses revistes professionals en català, l'ús cada cop més freqüent de la nostra llengua en reunions i congressos, l'aparició de diverses publicacions oficials, en són uns bons exemples. Un procés semblant s'està produint en el terreny no solament de la Biologia, sinó en el de moltes altres ciències experimentals i aplicades.

Certament, la situació no és ben bé igual ni a totes les comarques catalanes ni a la resta de països on la llengua catalana, en qualsevol de les seves varietats, segueix essent viva i hi ha estat legalment reconeguda. En aquest sentit, també haig de lamentar que la participació en aquest Congrés de com-

panyes procedents del País Valencià, de les Illes i de les altres contrades on el català és present sigui quantitativament ben limitada, malgrat els esforços que el Comitè Executiu ha fet en l'etapa de preparació d'aquesta reunió. Em consta, això no obstant, que aquest fet no és degut a una manca de vitalitat de la llengua ni a cap mena d'indiferència per part dels grups que, també en aquests indrets, s'esforcen per tal d'aconseguir la normalització d'una situació que, per culpa de certs malentesos i d'algunes actuacions irresponsables, s'ha produït en alguns llocs. En aquest sentit, vull manifestar que tant el president del Consell Interinsular com el director de Sanitat del Molt Il·lustre Consell General del Principat d'Andorra ens han acollit molt cordialment i ens han expressat el seu desig que una propera reunió sigui celebrada en llurs territoris respectius. Estic segur de reflectir el sentiment general d'aquest Congrés en expressar el desig que en el futur es pugui anar celebrant en indrets ben diferents del domini lingüístic del català, prescindint dels límits administratius o polítics, sense altre ànim que el de contribuir tots plegats a la normalització de la llengua comuna tot discutint els principals problemes del moment en el camp de la salut.

Finalment, en nom del Comitè Executiu d'aquest Onzè Congrés, voldria expressar el desig que, abans de la cloenda de les seves sessions, siguin discutits una sèrie de possibles plantejaments de cara al futur. Per un cantó, se'ns ha proposat la reinstauració de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana; per un altre, els professionals de la sanitat que no són metges (farmacèutics, veterinaris, diplomats d'infermeria, assistents socials, ...) ens consta que també voldrien integrar-se en aquesta empresa que pretén ensems normalitzar la nostra llengua i lluitar a favor de la salut de tota la nostra col·lectivitat. En qualsevol d'aquests sentits és obvi que la tasca que ens espera és dura i complexa. Però tots hi contribuïrem de gust si fem nostres les paraules amb què August Pi i Sunyer tancava el seu discurs pronunciat l'any 1930 al Saló de Cent de Barcelona en inaugurar el Sisè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana: «És pel nostre treball, sobretot, que serem patriotes. Perquè si el saber és la fruïció, el saber és també la força.»¹⁹

NOTES

1. PI I SUNYER, August: Discurs inaugural. *Sisè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Barcelona, 1930. *Discursos inaugurals dels Congressos de Metges de Llengua Catalana*. Publicació del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Barcelona, 1975.
2. ALSINA I BOFILL, Josep: Discurs inaugural. *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Perpinyà, 1976. *Llibre d'Actes*. Barcelona, 1978.
3. GOL, Jordi: Comentari del coordinador a la 2a taula (La Salut) de la 2a Ponència (Funció Social de la Medicina) del *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Perpinyà, 1976. *Llibre d'Actes*. Barcelona, 1978.

4. MCKEOWN, T.; LOWE, C. K.: *An introduction to social Medicine*. Second edition, Blackwell Scientific Publications, Oxford, 1974.
5. LAPORTE, Josep: «Morbiditat i mortalitat globals i lluita contra el patògen». A «Influències terapèutiques», 4a part de la I Ponència. «Dinàmica de la Infecció», *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Perpinyà, 1976. Volum editat a Barcelona, 1976.
6. ESPASA I OLIVER, Ramon: Pròleg. *La Sanitat a Catalunya*. Servei Central de Publicacions de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1980.
7. ILLICH, Ivan: *Medical Nemesis*. Calder and Boyars Ltd, London, 1975.
8. MCKEOWN, Thomas: *The Role of Medicine. Dream, Mirage or Nemesis?* The Nuffield Provincial Hospitals Trust, London, 1976.
9. COCHRANE, A. L.: *Effectiveness and Efficiency. Random Reflections on Health Services*. The Nuffield Provincial Hospitals Trust, London, 1972.
10. PASCUAL, Josep: Discurs inaugural. *Quart Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Girona, 1921. *Discursos inaugurals dels Congressos de Metges de Llengua Catalana*. Publicació del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Barcelona, 1975.
11. SERRA I RABERT, Francesc: «Les realitats endemo-epidèmiques de Catalunya». *Unitè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Segona Ponència. Barcelona, 1934.
12. Generalitat de Catalunya: *La Sanitat a Catalunya*. Servei Central de Publicacions de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1980.
13. SALLERAS SANMARTÍ, Lluís: *Análisis de los indicadores de mortalidad maternal perinatal e infantil en España y Cataluña*. Tesis doctoral. Barcelona, 1979.
14. SEGURA, Andreu: Comunicació personal.
15. Generalitat de Catalunya: *Bulletí epidemiològic de Catalunya*. Volum I, Setmanes 1a a 4a, Any 1980.
16. ALSINA I BOFILL, Josep: Discurs inaugural. *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Perpinyà, 1976. *Llibre d'Actes*. Barcelona, 1978.
17. *Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*; (Perpinyà, 1976): Declaració. *Llibre d'Actes*. Barcelona, 1978.
18. Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears: *Vocabulari Mèdic*, Segona edició. Barcelona, 1979.
19. PI I SUNYER, August: Discurs inaugural. *Sisè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Barcelona, 1930. *Discursos inaugurals dels Congressos de Metges de Llengua Catalana*. Publicació del II Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. Barcelona, 1975.

Dotzè Congrés*

Castelló de la Plana, 1 a 4 de novembre de 1984

EMILI BALAGUER I PERIGÜELL

Honorables Senyors Consellers de Sanitat, Excel·lentíssims i Il·lustríssims Senyors, senyores i senyors: moltes gràcies, Senyor Regidor de Cultura de

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

l'Ajuntament de Castelló de la Plana, per les vostres paraules de benvinguda que estic segur que fa seues l'il·lustríssim Senyor President de la Diputació Provincial ací present. És per a nosaltres un honor ser tan ben acollits a la ciutat que és cap i casal de la Plana i que amb tanta gallardia ha sabut mantenir un dels fets més importants per a l'esdevenir de la nostra cultura valenciana. El fet que ací s'aprovara en 1932 la normativa ortogràfica i gramatical que a tot arreu es coneixen com a «normes de Castelló» i que indubtablement ens uneixen a tots els països de llengua catalana, és quelcom que justifica la importància d'aquesta ciutat en el retrobament de les nostres senyes d'identitat. Tan sols per això està plenament justificat que el primer Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana que se celebra al País Valencià tingues com a seu aquesta ciutat de Castelló. Crec que, en nom de tots aquests que estem encabudits en el fet que la nostra cultura no es faci malbé i com a representants democràtics que sou d'aquesta ciutat i de les comarques del nord del País Valencià, us he de donar les gràcies per la fermesa en el passat i per la voluntat de mantenir-se fidels a la veritat en l'avui.

Ací, senyores i senyors, estan ben representats tots els països de llengua catalana, i és per a nosaltres una satisfacció el fet que diversos ministres de l'estat s'hi hagen adherit a aquest Congrés el significat polític del qual és evident. Polític en un sentit ampli i veritablement etimològic, perquè el que pretenem nosaltres ací és reafirmar la nostra voluntat de ser una comunitat diferenciada amb una cultura pròpia i aconseguir que el nostre idioma adquireisca cada dia més tota la dignitat d'un mitjà d'expressió científica. Però també manifestar la nostra actitud vers els problemes de la malaltia i la salut. La nostra intenció, en primer lloc, és fer un servei a la nostra comunitat, però com a científics que som no renunciem a generalitzar, d'una manera metodològicament rigorosa, aquests resultats i transformar-los en eines adequades per a una anàlisi dels problemes sanitaris a tot arreu, almenys vàlids a comunitats en condicions socials i econòmiques semblants a les nostres. Tenint doncs una determinada visió política de com es deuen plantejar els problemes sanitaris i que són els fonaments d'aquests Congressos, almenys des del 1976 en què es reinicià la seua celebració a la ciutat de Perpinyà, quina és aquesta filosofia?

La medicina contemporània és la culminació d'un gran esforç al llarg del segle *xix* per convertir el saber mèdic en una ciència tan exacta com la química o la física. El resultat final és el d'una ciència aplicada que, recolzant-se en els dits sabers bàsics, aconsegueix un estudi objectiu dels processos biològics al cos humà. El programa inicial per a la nova medicina era, però, quelcom més ambiciós i complet que com es va desenvolupar. Un dels més il·lustres representants d'aquest programa, Rudolph Virchow, ja deia en una data tan primerenca com 1846 que «la medicina, o es transforma en una ciència social, o no serà pas res». La medicina occidental, des de la seua

constituïó com un saber científic-racional, el segle v abans de Crist, té com a característica fonamental un accentuadíssim somaticisme en contrast amb les tendències de les medicines orientals en els quals els factors psicològics juguen un paper important. Hipòcrates, però, ja va detectar la influència dels factors socials i del medi ambient en el desenvolupament del procés d'emmalaltir en un dels llibres més típicament hipocràtics, el tractat *D'aires, aigües i llocs*, es manifesta ben clarament aquesta doctrina. La tradició somaticista farà crisi quan els pares de la moderna psicossomàtica a la segona meitat del segle xix demostrin la importància dels factors psicològics en la salut i la malaltia, i a la primera dècada de l'actual centúria Alfred Grotjahn ofereix en la seva *Soziale Pathologie* (1912) un programa científic perfectament estructurat en demostrar que els factors socials tenen un pes específic en l'etiologia, la patogènia i el tractament de les malalties. Malauradament, ni les troballes de la psico-somàtica ni de la patologia social no s'integren de manera adequada al cos de coneixements de l'estudi biològic de l'home; ni a l'ensenyament de les escoles mèdiques, i per tant ni a la pràctica mèdica, no tindran adequat ressò les noves orientacions.

Sens dubte, un dels factors de l'actual crisi de la medicina occidental a tot arreu és precisament aquesta manca d'incorporació dels fets psicològics i socials i que frustra en gran mesura les possibilitats terapèutiques i preventives d'un saber tan desenvolupat i tecnificat des del vessant biològic com ho és la medicina als nostres dies. Això és precisament el que volem aconseguir els professionals de la sanitat ací reunits des d'un plantejament multidisciplinari: superar la crisi i oferir un cos de doctrina de la malaltia i la salut en el qual els factors socials, psicològics i biològics siguin un tot integrat. El tema escollit per a ser estudiat en aquest Congrés reflecteix aquesta preocupació: es tracta, doncs, d'analitzar el procés d'emmalaltir oferint una visió més d'acord amb les necessitats de la sanitat actual.

Com ja he dit abans, és la primera vegada que se celebra el Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana a les terres valencianes. En 1938 va ésser convocat el Desè Congrés de la ciutat de València, sota la presidència del Dr. Manuel Corachan; obviament no pogué celebrar-se. Quan, en 1976, es reinicien els Congressos, existeix ja en l'ànim dels congressistes el desig que fóra el País Valencià la seu del pròxim Congrés. No va poder ser. La irracionalitat i la ignorància embuixada pels qui estan disposats perquè no es normalitze mai la situació cultural del nostre país, ho impediren. Mancats de raó, varen recórrer a la violència, i no és la força bruta el context més adient per a una reunió científica. Si un grup de valencians, ara i ací hem decidit organitzar aquest Dotzè Congrés, és perquè estem convençuts que la recuperació de la nostra cultura deu fonamentar-se en un esforç col·lectiu. Alguns companys, com l'entranyable Cèsar Sainz i Bas, ja s'han quedat pel camí; d'altres, com el Dr. Bartrina, no hi han pogut esforçar-se tot el que el seu entusiasme volia. L'un i l'altre ens serviran d'exemple en el

llarg camí a seguir. I en aquest sentit hem volgut homenatjar el metge valencià Faustí Barberà i Martí (1850–1929), un dels més tenaços treballadors per al retrobament del País Valencià. Barberà fou dels metges més prestigiosos a la València del segle passat i de l'actual, inventor d'un mètode «oral pur» per a ensenyar als sord-muts que va obtenir l'acceptació internacional al Congrés de Chicago de 1896, i un dels més entusiastes promotors de la leproseria de Fontilles en la Marina Alta. Abandonà la societat Lo Rat Penat en desacord amb els plantejaments reaccionaris i acceptà la presidència de la societat València Nova en 1904 que palesà la seua intenció de fer un valencianisme nacionalista i no gens literari i joc florallesc. Les idees de Faustí Barberà són el fonament del valencianisme polític, i en 1902 ja es definia clarament quan afirmava que no es pot confondre el concepte de nació amb el d'estat; per a ell l'estat «se refereix a l'organització jurídica i política dels pobles» mentre que nació fa referència a «són origen i desenvolupament natural durant la història». Aquest concepte de nació és el que el farà concloure en el caràcter català de la cultura valenciana, i puntualitzà: «Mai l'Estat a sa més alta representació tindrà el dret d'absorbir als governaments, ni mai un poble té el dret de llevar-li a un altre sa manera d'ésser ni sa manera de parlar.» Barberà va organitzar el Primer Congrés Mèdic del País Valencià als darrers anys del segle XIX i va utilitzar la seua capacitat de convocatòria i el seu prestigi perquè els més notables de la classe mèdica valenciana s'incorporassen als Congressos de Metges de Llengua Catalana. En homenatjar-lo tan sols volem ser ben nascuts.

He dit abans que ací estan representats tots els països de llengua catalana. La presència valenciana, però, és un veritable plebiscit. El nombre d'institucions públiques adherides al Congrés és tan aclaparador que ens indica que els sorollosos secessionistes són una minoria tan poc qualificada que no farien ressió si no fos perquè la tàctica d'alguns grups polítics i algun que altre diari es fonamenta capitalitzant la ignorància. El fet de defensar la catalanitat de la nostra llengua no és afirmar un monolitisme que no tindria sentit. Com diu el nostre President d'honor Joan Fuster, si hom es refereix a fets diferencials entre els nostres països, és perquè hi ha diferències, la qual cosa no nega una comuna nacionalitat, com deia Barberà. Aquesta és una vella idea entre valencians. Permeteu-me, senyores i senyors, que per una vegada utilitze la meua condició acadèmica i us done una cita en llatí —sempre m'han emocionat aquestes paraules—: *Magna profecto est gloriae nationis catalanae diebus nostris* (veritablement són dies gloriosos per a la nació catalana). Aquesta frase no és pas d'un català del Principat, tampoc no d'un mallorquí que mai no ha negat l'origen de la seua cultura autòctona; són d'un valencià, d'un conciutadà meu, d'un xatí que va assolir la cadira de Sant Pere en 1455. Quan Calixt III és nomenat pontífex de l'Església romana té clara consciència del que significa per a la cultura catalana: *nationis catalanae* diu, més enllà del propi concepte de llengua. Si tots els ciutadans dels països de

llengua catalana volem que la nostra personalitat no es faça malbé, és necessari que recobrem aquest fet de pertànyer a una cultura molt més ampla que la pròpia de cadascun dels països, i el vincle que ens uneix és la llengua. Tots plegats serem el que la llengua catalana siga als nostres països; per això l'interès dels secessionistes per dividir-nos i la seua violenta perplexitat en veure que al País Valencià es pot organitzar un Congrés de Llengua Catalana. Aquest és un dels objectius d'aquest Congrés: donar testimoni d'unitat i, com ja he dit abans, prestar un servei al nostre poble des de la nostra situació de professionals de la sanitat.

Finalment, permeteu-me que com a president agraesca a les autoritats ací presents l'assistència. Al Síndic d'Andorra i als Honorables Senyors Consellers dels Principat, les Illes i el País Valencià. Jo sé. Molt Honorable Senyor Albiñana, que la vostra presència significa el suport institucional als objectius del Congrés, pel que us estem profundament agraïts, com també als Honorables Senyors Laporte i Oliver per la solidaritat que significa la seua assistència a aquest acte inaugural. Voldria també agrair al comitè organitzador i al comitè local el seu entusiasme i la seva absoluta dedicació. Tots han fet el que era possible per l'èxit del Congrés, però crec de justícia citar de forma especial la dedicació de Francesc Asensi, autèntic portaveu del Congrés al País Valencià.

El fet de la celebració d'aquest Congrés potser siga un signe de normalització; no ho sé. El que és clar és que el País Valencià roman fidel als seus orígens i que col·laborarem amb tots vosaltres per aconseguir la major dignificació del nostre idioma.

Tretzè Congrés*

Andorra, 10, 11 i 12 de novembre de 1988

ORIOL CASASSAS I SIMÓ

Digníssimes autoritats, que amb la vostra comprensió i el vostre suport heu fet possible aquest Congrés:

benvolguts companys de la Comissió Organitzadora i dels Comitès Científic i Local, d'una tan valuosa col·laboració:

il·lustres i generosos membres participants en Ponències, Taules i Comunicacions que, en realitat, vosaltres configureu el Congrés,

senyores i senyors,

Amics.

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

Una veu que ja no hi és, una vegada va dir: «No obtindrem salut i salut per a tothom si pensem només en estructures. És la mentalitat la que cal canviar de primer. És amb una nova actitud com farem un nou país, estructurat d'una manera nova, a favor de l'home.»

I la veu ja no hi és; que un dia, a Olivella, al Garraf esquerp, amb el Montserrat al lluny del lluny, li diguérem l'últim adéu.

I una altra veu, que ja no hi és, un dia, com a cau d'orella, va dir:

«L'important de les mans és que siguin obertes
per donar i per rebre i compartir tot pa.»

i després:

«L'important de les mans és que siguin ofertes
a totes altres mans que esperen amistat;
que s'obrin un camí dins l'aigua indiferenta
per buscar, mar endins, la mà d'un naufragat.»

I la veu ja no hi és; que a Jòc, al peu del Canigó, entre els raïms or vell del Conflent, fa poques setmanes li diguérem l'últim adéu.

En Jordi Gol i en Francesc Català avui no són amb nosaltres, però sí que hi és llur tenaç exemple. I nosaltres no podíem —ni volíem— obrir aquest nostre Congrés —i d'ells— sense donar-los-en les gràcies, sense retre'ls el nostre homenatge.

Hem dit tenacitat. La que impulsa des del primer dia —ara fa setantacinc anys— l'empresa dels nostres Congressos; que la impulsa i que la inspira. Amb la resoluta fermesa que infon el convenciment que el combat és per una causa noble.

Quina més noble causa trobaríem que la defensa de la dignitat humana i la reivindicació del respecte a la personalitat dels pobles?

És que els Congressos, fets d'exigència científica, de voluntat de perfeccionament i de vinculació a la societat —de desig de servei a la societat—, són, cada un d'ells, una mostra de majoritat responsable i, conseqüentment, una explosió de llibertat, una contribució més —modesta, si voleu— dels homes i les dones d'aquesta terra al combat del món solidari per la dignitat humana.

I és que els Congressos —indefectiblement, amb la mateixa indissoluble força i misteriosa força que uneix l'essència i l'existència—, els Congressos es produeixen en el vehicle d'expressió propi dels homes i les dones d'aquesta terra, una antiga llengua molt sovint vexada i massa sovint menys tinguda. I coratjosament —que la incomprensió no sembla pas que dugui traça d'extingir-se— s'hi produeixen com una contribució més dels homes i les dones d'aquesta terra al combat del món que estima la justícia pel respecte a la personalitat dels pobles.

És certament erroni —i probablement poc honest— de considerar els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana —i amb ells tots els viatges empesos per idèntics vents— com una vel·leïtat domèstica o un localisme passat de moda o una testarrudesca nostàlgica. Els Congressos són el renovat acte d'afirmació de presència d'uns científics d'arrels germanes en el combat d'ahir, d'avui i de demà —de sempre— per un món nou, poblat per un home nou.

Hem dit tenacitat: la imprescindible tenacitat. I per això, en el símbol gràfic del Congrés —l'Andorra de verdes valls, amb la nostra presència com una pàgina encara no escrita i l'ombra mestrivola dels dotze Congressos que ens han precedit—, en aquest símbol gràfic hem volgut veure-hi el tascó que, en la seva humilitat —tot i així—, amb cada impuls que rep, indefectiblement, obre camí.

Ens calen impulsos; necessitem que homes i dones de cor net i generós i d'esperit encès donin ininterromputs impulsos. Fa setanta-cinc anys el president del Primer dels nostres Congressos, Miquel A. Fargas i Roca, va dir: «l'arbre que ara plantem és petit, qui sap què podrà ésser quan serà gran?», i, sincerament, l'arbre no té l'esplendidesa que hauria de tenir, ni la solidesa que hauria de tenir. I no donem de manera sistemàtica la culpa a la circumstància; massa cops ha tingut lloc la deserció i massa cops té lloc encara. I per afegitó, la desídia, la mol·lície i la superficialitat, que no són bones conselleres. Com tampoc no és bona cosa considerar de poc valor la contribució personal a l'empresa comuna.

La veritat és que els estímuls positius externs són molt escassos. Per contra, com una allau, ens arriba l'espectacle dels poderosos del món que centren la seva política en les coses en comptes de centrar-la en el respecte a les persones.

De les persones —o millor, dels personatges— allò que preocupa, amb la intervenció dels assessors del cas, és la imatge, no el pensament.

El nostre temps pateix un buit d'idees, sembla assentat sobre un abisme, i el concepte, despectivament, ha estat substituït per la xifra. Hem vist arraconar amb els mals endreços mots elementals i nets, com ara veritat o solidaritat, que des d'Antígona, per exemple, tenien un ben guanyat prestigi i obraven efectes engrescadors.

Volem creure que la desorientació i la incertesa actuals són una etapa transitòria i que al final del camí hi haurà un món amb menys fam i menys mort. Mes, sobretot, fugim d'erigir, vanitosament, la transició en la nova certesa: que les conseqüències podrien ésser deplorables.

Que l'home, si vol salvar la seva llibertat, no es vegi empès a confinar-se en l'exili interior; que proclamar una convicció ideològica deixi d'ésser mirat, en el millor dels casos, com una obsolescència, o com una imper-tinència; que l'ètica, després d'haver estat suplantada per una particular estètica, torni a inspirar les actituds i les conductes; que qui sigui, en nom

de no se sap què, plegui de decidir que el fitxatge d'un jugador és més important que la publicació per l'Institut d'Estudis Catalans d'un llibre —meravellós llibre— sobre *Els vitralls de la Catedral de Girona*; que no pugui ésser dit mai més que les societats viuen de la ignorància del propi funcionament, i que revelar-ne el secret fóra matar-les.

Els imperialismes no acostumen a deixar fruits perdurables, ni massa bon record. Que ho diguin, sinó, de Xerxes els grecs de les Termòpiles i de Salamina, i de les tropes de Carles Quint els romans o els florentins del segle XVI. Avui, l'imperialisme té unes altres fisonomies. Vivim temps d'imperialisme tecnològic i —sense embuts— també científic, destructor, moltes vegades, de natura i de cultures; perquè el regeixen la competitivitat, l'enveja i l'avidesa de profit. I els poderosos mitjans que té al seu servei han aconseguit de fer creure a la colònia que el valor de les persones és proporcional al consum que fan i al confort i el luxe de llur instal·lació material.

El món ha de capgirar el rumb. Els infants del món han d'aprendre —ja amb les primeres lletres o abans— que l'objectiu humà no és de tenir com més millor, sinó d'ésser com més millor. La rebel·lió que ha de produir aquest capgirament vol un coratjós entusiasme, exigeix molta tenacitat i necessita una disposició i un tremp insensibles al desànim. Són qualitats pròpies —substancialment i de manera inequívoca— de la joventut.

Per aquesta raó, és per a ells —els joves— la nostra requesta, i és en ells la nostra ferma esperança. Deixeu-me dir que viu en els nostres cors la reconfortant convicció que acceptaran el compromís, i prendran la responsabilitat, com qui pren una bandera. Un jove poeta va escriure, fa temps, a ben segur amb la identificació de moltes voluntats, uns versos que diuen:

«Som nosaltres, els joves, qui hem d'agafar l'arada
i remoure aquesta terra cansada i vella,
plena de rostolls i d'història
amarada en sang.»

Que la contundent i abrandada protesta s'acompanyi de la proposta llargament i sòlidament gestada.

I que totes les veus que ja no hi són i totes les que tindran no sabem quan l'últim adéu reposin amb la certesa que, per obra d'un benaurat relleu, els llocs de combat, una joventut de veu potent i sana els ha ocupat.

Per l'èxit del Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i de tots els viatges empesos per idèntics vents, joves, mans a la feina!

Catorzè Congrés*

Palma de Mallorca, 24 a 27 de setembre de 1992

FRANCESC BUJOSA I HOMAR

Honorable Senyor Conseller de Sanitat del Govern Balear, Honorable Senyor Conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, digníssimes autoritats, senyores i senyors,

Jo no vull començar la meua breu intervenció sense confessar l'inamagable sentiment d'impostor que experiment en aquests moments. Tots vosaltres sabeu que són molts els metges mallorquins que es mereixien prou més que no jo presidir aquest Congrés i, en conseqüència, tenir l'oportunitat d'adreçar-vos ara la paraula i donar-vos la més cordial benvinguda. Entre ells n'hi ha un, tanmateix, que hauria d'estar indubtablement en el lloc que jo ara ocup. *Ningú no ignora que aquesta persona es diu Antoni Obrador.* Ell hauria d'haver estat —i crec que és—, insisteix, el president natural d'aquest Congrés. El meu paper és, per tant, clarament el d'un impostor, i la meua difícil situació, lògicament, la de la impostura. És raonable, doncs, que us demaneu perquè m'he avingut a fer aquest tan poc airós paper. Tinc tres raons per oferir. La primera és que jo tenia moltes, moltíssimes, ganes de fer alguna cosa per aquest Congrés, i ja sabeu que els que no sabem fer res en concret, però tampoc no ens resignam a quedar-nos a cà nostra mans plegades, tenim moltes bulletes perquè ens diguin que on menys destorbarem és en el lloc del president. La segona raó és que això em permetia treballar amb un comitè organitzador —integrat de forma nuclear pel mateix Antoni Obrador, Miquel Morey, Melcior Riera i Enric Benito— amb els quals m'unien i m'uniran per sempre estrets lligams d'amistat i gratitud. La tercera raó és que el fet d'actuar com un impostor no em plantejava, en el fons, cap incoherència greu. Ja sabeu que el que ha de mirar de fer un impostor és assemblar-se, com més millor, a la persona suplantada. Com comprendreu fàcilment, per a mi això no ha estat, mai, un sacrifici, ben al contrari, ha constituït sempre un autèntic plaer i un motiu d'orgull. Si en algun moment —pocs— he hagut de prendre una decisió tot sol he pensat ràpidament en la que hauria pres la persona suplantada i he actuat en conseqüència. Tenc no sols la il·lusió sinó, fins i tot, la convicció que les paraules que a continuació diré s'assemblaran molt, o s'assemblarien, si amil·loràssim l'estil i hi ategíssim cinc cèntims de prudència, a les que hauria dit els que hauria d'haver estat de forma natural el president del Catorzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

*Publicat al Llibre d'Actes del Congrés.

Com molts de vosaltres sabeu, ara fa seixanta anys Mallorca rebia per primera vegada aquells metges de la nostra comunitat cultural que s'agrupaven, entre altres coses, perquè no volien divorciar la ciència i l'idioma, i perquè creien que una cultura tenia dignitat si era capaç d'aculturar, d'integrar dins les seves estructures, en el seu idioma, doncs, les idees que es produïen arreu del món. A aquests hostes, el psiquiatre mallorquí Joan Valentí els donava la benvinguda anomenant-los, ben clarament, companys i germans. És possible que Valentí recordàs en aquells moments els versos en què el poeta pollencí sobreposava la fraternitat de l'ànima a la de la sang. Malauradament, d'aquells que s'anomenaven germans molts ja no són entre nosaltres, però la fortuna ens n'ha volgut servir un, el doctor Josep Fortesa-Rei, aquí present, perquè no calgui anar a les hemeroteques per saber la força i la profunditat que tenien aquelles paraules i aquells sentiments de fraternitat.

De llavors ençà han canviat moltes coses. Les coses mudaren tràgicament pocs anys després que Valentí pronunciàs les paraules de germanor, i el canvi, com sabeu, no fou precisament favorable als sentiments de fraternitat i al procés de normalització i dignificació de la nostra cultura. Tanmateix la violència no pogué anorrear per complet les ànsies de dignitat, d'aquella dignitat que confereix pensar que la cultura que ens deixaren els nostres avantpassats no té menys dret ni tampoc més —hem d'ésser coherents— que les altres. Esperonats per aquests afanys d'igualtat i de decòrum, els nostres pobles han reprès el camí cap a la normalitat, i la llengua ocupa, avui en dia, espais difícils d'imaginar fa vint o vint-i-cinc anys. La represa ha fet, fins i tot, possible millorar en molts aspectes la situació del 32. Pel que a nosaltres ens toca, cal dir que gràcies a la tasca intel·ligent i tenaç de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears es parlà i s'escriu de medicina en català a Mallorca i que, gràcies també a la seva capacitat d'aglutinació, ha estat possible que, a diferència de l'any 32, el pes de l'organització d'aquest Congrés hagi recaigut majoritàriament sobre metges mallorquins, o metges arrelats a Mallorca, que nosaltres no hi sabem fer diferència.

Però el Congrés que avui inauguram no és solament diferent d'aquell que se celebrà l'any 32, sinó que ho és també, en certa manera, de tots els anteriors. El Comitè Organitzador, avalat per les institucions que el convocaren, pensa que era el moment de fer un Congrés més obert i més semblant als que es fan arreu del món. Per això anunciàrem, per primera vegada, la possibilitat de presentar comunicacions amb l'única condició que fossin rigoroses tant des del caire científic com lingüístic. Aquesta voluntat d'estimular la participació activa i no forçada ens dugué, consegüentment, a elegir uns temes que tinguessin un interès prou generalitzat i que poguessin ésser escomesos des de distints caires. Si triàrem en primer lloc el de l'alimentació fou perquè ens semblava clar que les malalties del futur estarien con-

dicionades bàsicament per dos tipus de factors: els genètics i els lligats als hàbits. El menjar és un dels més importants, qui ho pot dubtar, dels hàbits del home, i per això l'elegírem com un dels temes centrals del Congrés. Pensàrem, també, que, si volfem evitar biaixos, havíem de mirar el problema des de diferents angles. Angles que van de la bioquímica fins als aspectes socials, econòmics i culturals. Com podeu suposar i entendre, en el nostre pensament i en el fons de la proposta hi havia —i hi ha— la idea que els problemes de la salut i la malaltia requereixen l'anàlisi de moltes altres ciències que treballen al costat de la medicina i en cooperació amb aquesta ciència. Afortunadament, a les comunicacions podrem veure una mostra ben reeixida i fructífera de l'esmentada col·laboració interdisciplinària.

El segon tema que proposàrem per a l'anàlisi, l'aportació de materials i la discussió fou el de la comunicació biomèdica. És a dir, els mitjans que els metges i en general els professionals de les ciències de la vida utilitzen per intercanviar les idees, sigui en el camp de l'ensenyament, en el de la recerca o en el de l'activitat clínica. Estudiar els mitjans de comunicació és imprescindible si volem entendre una societat; i també ho és si volem entendre una activitat social tan important com és la medicina. Així és ara i així ha estat, m'atreviria a dir, durant tota la història. Possiblement no hi ha un factor que hagi condicionat tant el desenvolupament del pensament mèdic com el dels mitjans de comunicació. Els exemples es podrien multiplicar; permeteu-me posar-ne tres únicament. Podeu imaginar el que eren la recerca i l'ensenyament de l'anatomia abans que es disposàs del sistema de gravat, que permeté treure còpies totes idèntiques i fidels al primer dibuix? I com era la matèria mèdica sense la possibilitat d'utilitzar llibres impresos on es mostrassin fidelment les característiques de les plantes? Per altra part, no està ben demostrat que l'aparició de la revista mèdica determinà una nova manera de fer recerca mèdica? I, finalment, és avui en dia concebible la col·laboració clínica i hospitalària sense aquest document anomenat història clínica? La comunicació no és l'afegit final del nostre procés mental, sinó, ben al contrari, un element clau en la configuració interna del nostre pensament científic. Pensam segons la manera que tenim de comunicar els nostres coneixements. Estudiar aquest tema i discutir, amb tota la reflexió possible, el paper que la nostra llengua hi pot tenir no serà, en sembla, en absolut, debades. Amb aquestes intencions ha treballat el Comitè Organitzador; hem volgut fer un Congrés absolutament normal: sobre temes d'interès biomèdic i en català. Sobre temes de la nostra professió i en la nostra llengua. És possible, però, que encara n'hi hagi alguns que no tinguin això clar i que s'entestïn a afegir adjectius acabats en «-ista» a la nostra condició de professionals de les ciències de la salut. Els he de dir que van errats del tot. Les nostres idees, que afortunadament en tenim i no hi renunciem, provenen bàsicament d'un procés de reflexió sobre les ensenyances mateixes de les ciències de la vida. Així, aprenguérem en genètica que no hi

ha cap raó biològica per jerarquitzar els homes i les races. I si no hi ha raó per discriminar els homes, tampoc n'hi ha per discriminar les cultures que han creat. Tenim els mateixos drets culturals que qualsevol altra persona, ni més ni menys. Aprenguérem, també, en els nostres estudis de fisiologia, que l'organisme humà no és una suma d'òrgans i aparells, sinó una integració, i és que és impossible entendre l'anatomia i la fisiologia d'una part sense considerar les altres. El mateix passa amb la cultura: necessita la integració i la coherència, i això difícilment s'aconsegueix quan no hi ha una llengua que serveixi d'element aglutinant. Jo, si em permeteu, gosaria dir que la llengua fa dins la cultura el mateix paper que la sang o el sistema nerviós en l'organisme. És una cultura una mica esquizofrènica la que obliga l'usuari a canviar de llengua quan passa de la cuina al dormitori, del dormitori al teatre, del teatre a l'aula i de l'aula a l'hospital. Aprenguérem, igualment, en els nostres estudis de medicina preventiva i social, que el més raonable era viure en una societat on l'acció política fos guiada per la ciència acadèmica. Que per potabilitzar les aigües el millor que es pot fer és fiar-se dels microbiòlegs i dels químics, i que és de poca raó acudir a la ciència extraacadèmica. Si és raonable acudir a microbiòlegs a l'hora d'examinar les aigües, ho és també acudir als filòlegs, estudiosos d'una ciència, recordem-ho, amb més tradició que la microbiologia, a l'hora d'estudiar i normativitzar la llengua. Ens explicaren ben clarament, a les nostres facultats, que una característica física o de comportament d'una espècie té garantida la supervivència quan és útil. En el món de la biologia són gairebé indescribibles els conceptes d'utilitat, necessitat i supervivència. En la vida dels pobles passa una cosa semblant: només els trets que són necessaris tenen garantida la supervivència. Aquesta conclusió de la biologia i de l'antropologia cultural hauria de fer meditar força i profundament els que tenen responsabilitat política: només serem un poble i una cultura normals quan la nostra llengua, el català, sigui tan necessària en un hospital de Maó o d'Alcoi com el castellà ho és a Zamora, el francès a Dijon o l'anglès a Liverpool. En els nostres estudis de les ciències de la vida aprenguérem, finalment, que uns individus pertanyen a la mateixa espècie si hi ha possibilitats d'intercanvi d'informació genètica. El mateix passa amb els pobles: mentre puguin intercanviar informació formaran una família. Aquesta, la de l'intercanvi intel·lectual i científic aprofitant el mitjà que ens és propi, la llengua catalana, és la finalitat fonamental d'aquest Congrés. Ésser, dit altrament, un instrument més per facilitar la comunicació entre aquells individus que pertanyen a una mateixa cultura i per estrènyer els lligams culturals amb aquells que compartim el més comú que hi ha entre tots nosaltres: les paraules. La comunió en les idees que acab d'expressar és el factor que ha fet possible mantenir la cohesió del Comitè Organitzador, car tots nosaltres pertanyem a una generació que encara creu que uneixen més les idees compartides que el tràfic d'interessos. Jo faig vots perquè aquí, a Mallorca,

augmenti la col·laboració i la comunicació entre els metges i científics de parla catalana, i voldria aprofitar per recordar que, en aquesta terra nostra i vostra on ara sou, el beat Ramon va afirmar que «de comunicar se'n deriva comuna propietat». Que entre tots sapiguem, aquests dies de dolça tardor, fer créixer la nostra comuna propietat: el coneixement científic i el mitjà d'expressar-lo que ens agermana.

I, ara, finalment, un breu capítol d'agraïments. Gràcies, abans de tot, conseller del Govern Balear, senyor Oliver Capó, i gràcies conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, senyor Trias i Vidal de Llobatera: sense la vostra comprensió i la vostra ajuda les dificultats haurien estat pràcticament insalvables. També vull donar les gràcies a la que fins ara ha estat *consellera de Cultura, i al Consell Insular de Mallorca i Menorca*: gràcies a l'Ajuntament de Palma i, en especial, al senyor regidor de Sanitat, Josep Yarza; gràcies als col·legis de metges de les Balears, de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona; gràcies a les universitats de les illes Balears, València, Alacant i Barcelona. No sabeu, però amb quant de dolor he hagut de deixar fora d'aquesta llista d'agraïments la màxima autoritat sanitària del País Valencià. Malauradament el senyor conseller no ha tingut la intel·ligència suficient per comprendre el significat i els objectius d'aquest Congrés. La seva por de donar suport al que, sens dubte, és una activitat mèdica i cultural de caire acadèmic i ortodox no l'honora ni a ell ni al seu govern. En canvi, sí que han quedat ben honorats els ciutadans valencians. La seva participació ha estat i serà, n'estic ben segur, d'allò més vistosa: Manuel Boix amb el cartell, Andreu Alfaro amb l'anagrama, i els redactors de les ponències que he pogut llegir han demostrat, una vegada més, el que ja sabem: que trobar-ne un dels nostres al País Valencià és senzill, basta anar directament als cims de la qualitat. Permeteu-me que us ho digui amb un adjectiu ben vostre: valencians, ma que sou bregats! La meua gratitud, òbviament, a tot el Comitè Organitzador, als vicepresidents, als secretaris, al tresorer i als vocals, i igualment al Comitè Científic i als ponents. La meua llengua no té temps, ara, de transmetre tots els sentiments que hi ha gravats a les àrees de la memòria del meu cervell. Sí que en té, tanmateix, per dir-vos l'emoció que sent en donar-vos les gràcies a tots vosaltres, congressistes, perquè heu vingut a dur-nos el millor de vosaltres: les vostres idees i els vostres coneixements, el fruit del vostre treball i de la vostra intel·ligència. Gràcies en nom de Mallorca, gràcies en nom de la ciència, gràcies en nom de la raó, gràcies en nom de la cultura que confereix dignitat i sentit a les nostres vides. De la cultura compartida que ens permet, com ara fa seixanta anys, anomenar-nos germans.

DATES I SEUS DELS CONGRESSOS

I	22-25 juny 1913	Barcelona
II	24-28 juny 1917	Barcelona
III	27-29 juny 1919	Tarragona
IV	26-28 juny 1921	Girona
V	24-26 juny 1923	Lleida
VI	21-23 juny 1930	Barcelona
VII	27 juny-3 juliol 1932	Ciutat de Mallorca
VIII	26 juny-1 juliol 1934	Barcelona
IX	24-28 juny 1936	Perpinyà
X	23-26 setembre 1976	Perpinyà
XI	24-28 setembre 1980	Reus
XII	1-4 novembre 1984	Benicàssim i Castelló de la Plana
XIII	10-12 novembre 1988	Andorra
XIV	24-27 setembre 1992	Ciutat de Mallorca
XV	30 octubre-2 novembre 1996	Lleida

JUNTES ORGANITZADORES

PRIMER CONGRÉS

President.	Miquel A. Fargas i Roca
Vicepresident.	Francesc Fàbrega
Vicepresident.	Jaume Guerra
Tresorer.	Adolf Pujol i Brull
Secretari.	Bonaventura Clotet
Després s'hi afegeixen com a adjunts:	Pere Borràs Josep Bassedas Joan Freixas Enric Ribas i Ribas Manuel Salvat Lluís Celis R. Pla i Armengol.

SEGON CONGRÉS

President.	Joan Freixas i Freixas
Vicepresident primer.	Hermenegild Puig i Sais
Vicepresident segon.	Àlvar Presta
Representant de les comarques de Girona.	Josep Pascual

Representant de les comarques de Tarragona.	Josep Mestres
Representant de les comarques de Lleida.	Humbert Torres
Tresorer.	Adolf Pujol i Brull
Secretari.	Bonaventura Clotet

TERCER CONGRÉS

President.	Joseph M. Roca i Heras
Vicepresident primer.	Felip Proubasta
Vicepresident segon.	Jaume Peyrí
Tresorer.	Joseph Blanc i Benet
Representant de les comarques de Girona.	Joseph Pascual
Representant de les comarques de Tarragona.	Joseph Mestres
Representant de les comarques de Lleida.	Humbert Torres
Secretari general.	Francesc Gallart

QUART CONGRÉS

President.	Josep Pascual i Prats
Vicepresident primer.	Àlvar Presta
Vicepresident segon.	Joaquim Trias Pujol
Tresorer.	Salvador Roca
Secretari general.	Manuel Corachan

CINQUÈ CONGRÉS

President.	Josep Tarruella i Albareda
Vicepresident primer.	Lluís Celis
Vicepresident segon.	Manuel Saforcada
Tresorer.	Lluís Llagostera
Secretari.	Boi Guilera

SISÈ CONGRÉS

President.	August Pi i Sunyer
Vicepresident primer.	Enric Ribas i Ribas
Vicepresident segon.	Gonçal Roqueta i González
Tresorer.	Ramon Torres Carreras
Secretari.	Josep M. Vilardell i Permanyer
de Palma de Mallorca.	Josep Mir i Mir
de Tarragona.	Josep Mestres i Miquel
de Lleida.	Antoni Pujadas
de Girona.	Francesc Coll i Turbau

SETÈ CONGRÉS

President.	Enric Ribas i Ribas
Vicepresident primer.	Joaquim Trias i Pujol
Vicepresident segon.	Josep Mir i Mir
Tresorer.	Manuel Salvat Espasa
Secretari general.	Francesc d'A. Estapé

VUITÈ CONGRÉS

President.	Hermenegild Puig i Sais
Vicepresident primer.	Manuel Corachan i Garcia
Vicepresident segon.	Joan I. Valentí i Marroig
Secretari.	Pere Domingo i Sanjuan
Vicsecretari.	Pere Gabarró i Garcia
Tresorer.	Tomàs Fornells i Suñer
Comptador.	Joaquim Sellas i Garriga
Vocals.	Leandre Cervera i Astor
	Josep Mas i Alemany
	Ismael Girard

NOVÈ CONGRÉS

President.	Joan Puig-Sureda i Sais
Vicepresident primer.	Ismael Girard, Tolosa de Llenguadoc
Vicepresident segon.	Joan I. Valenti Marroig, Palma de Mallorca
Secretari general.	Salvador Vives i Casajoana
Vicsecretari.	Pere Gabarró i Garcia
Tresorer.	Josep Galicó i Maleras
Comptador.	Joaquim Sellas i Garriga
Vocals.	Jordi Baillat, Perpinyà
	Josep Simon Barceló, València
	Leandre Cervera i Astor
	Benet Oliver i Rodés
	Rafael Battestini i Galup, Tarragona
	Agustí Riera i Pau, Girona
	Francesc Serra i Salses, Lleida
	Josep Palomba Cipriani, l'Alguer
Comitè local de Perpinyà.	Baudru, President
	Witver de Froutinguen, Vicepresident
	Baillat, Secretari
	J. Arnaud, Vicsecretari
	Dauch, Tresorer
	Bacou, Vocal
	Bru, Vocal
	Courp, Vocal

DESE' CONGRÉS

President.
 Vicepresidents.

 Secretari general.
 Vicesecretari.
 Secretari d'actes.
 Tresorer.
 Vocals.

Josep Alsina i Bofill
 Jordi Baillart, Perpinyà
 Carles Bas, Barcelona
 Emili Balaguer, València
 Miquel Munar, Mallorca
 Antoni Oliva, l'Alguer
 Antoni Vilanova, Andorra
 Frederic Corominas i Beret
 Josep M. Camarasa
 Josep M. Casasa i Carbó
 Josep Cornella i Satorre
 Enric Aiguadé i Sans
 Pere Calafell i Gibert
 Antoni Cambrodi i Aldomà
 Oriol Casassas i Simó
 Francesc Català
 Josep M. Escudero Monjo
 Jordi Gol i Gurina
 Ramon Llatjós i Planas
 Manuel Ribas i Mundó
 Andreu Roquere
 Josep Tomàs i Montserrat

ONZÈ CONGRÉS

President.
 Vicepresidents.

 Secretari.
 Secretari d'actes.
 Tresorer.
 Vocals.

Josep Laporte i Salas
 Oriol Casassas i Simó, Barcelona
 Josep Vilanova i Trias, Andorra
 Ferran Martínez Navarro, València
 Eduard Goñalons, Ciutat de Mallorca
 Francesc Català, Vinçà
 Andreu Segura i Benedito
 Gonçal Lloveras i Vallès
 Pere Abelló i Vila
 Joaquim Ramis i Coris
 Cèsar Sainz Bas
 Bonaventura Lladonosa i Gallart
 Josep Guinovart i Solé
 Joan Baró i Seguí
 Enric Roselló i Ochoa
 Carles Llusà i Ruiz
 Enric Aiguadé i Sans
 Antoni B. Vernet i Tàrrrech

Comitè local.
Antoni Gelonch i Viladegut
Antoni B. Vernet i Tarrech
Josep Balcells i Loperena
Enric Aguadé i Sans
Joan Balañà i Gonzàlez
Pere Cavallé i Vallverdú,
Ramon Ferran i Pagès,
Isàies Rodríguez i Monteverde
Francesc Subirà i Rocamora

DOTZÈ CONGRÉS

President.
Vicepresidents.
518
Secretaris.
Tresorer.
Vocals.
Comitè local.
Emili Balaguer i Perigüell
Francesc Asensi, València
Miquel Gil i Corell, Masamagrell
Jordi Gol i Gurina, Barcelona
Jaume Palau, Barcelona
Tomeu Gabrer, Ciutat de Mallorca
Francesc Martí, Ciutadella
Enric Goujon, Prada de Conflent
Meritxell Fiter, Sant Julià de Lòria
Joan Fanciuli, l'Alguer
Cèsar Sainz
Eduard Bartrina
Jaume Cifre
Oriol Ramis-Juan
Josep Redon
Salvador Llorca
Vicent Albiach Mesado
Jordi Amat
Pere Cavallé
Lluís Cerveró
Ricard Guerrero
Àngel Llâcer
Francesc Miralles
Manuel Puig
Joaquim Ramis
Pau Viladiu
Rosa Vilanova
Vicent Albiach
Jordi Alonso
Jaume A. Beltran
Rafael Menezo
Vicent Ripollès

Antoni Royo
David Vicent

TRETZÈ CONGRÉS

President.
Vicepresidents.

Oriol Casassas i Simó
Màrius Foz i Sala, Barcelona
Josep Carreras i Barnés, Barcelona
Vicent Alberola Cuñat, València
Antoni Obrador Adrover, Ciutat de
Mallorca
Josep M. Goicoechea i Utrillo, Sant
Julià de Lòria
Josep Travé, Banyuls de Marenda
Joan Ibba, Sàsser
Josep M. Camarasa i Castillo
Oriol Ramis-Juan
Ramon Balius i Juli
Salvador Llorca Climent
Joaquim Ramis i Coris
Jesús M. Albiol i Ribas
Jordi Amat i Rico
Joan Jaume Amigó
Josep Balanzat Muñoz
Glòria Bassets i Pagès
Josep Bernabeu Mestre
Mercè Bonet i Agustí
Lluís Burgués i Monserrat
Francesc Garcia Olives
Ricard Guerrero i Moreno
Lourdes Jovani Ruda
Àngel Llàcer Escorihuela
Eduard Llauredó i Miret
Pau Miret i Huc
Immaculada Molina Botella
Jaume Padrós i Selma
Joan Paredes i Carbonell
Joaquim Prats i Sedó
Misericòrdia Ramon Juanpere
Vicent Ripollès i Vilà
Santiago Solsona i Fages
Pere-Pau Soto i Ferrando
Nicolau Spíritu
Ramon Tous i Quintana

Secretaris.

Tresorer.
Comptador.
Publicacions.
Vocals.

Josep de Travé
Galdina Valls i Borrueil

CATORZÈ CONGRÉS

President,

Vicepresidents,

Secretaris,

Tresorer,

Secretari de Publicacions,

Vocals,

Francesc Bujosa i Homar
Ricard Guerrero i Moreno
Gonçal Lloveras i Vallès
Antoni Obrador i Adrover
Manel Pallarès i Darsa
Rafael Sentandreu i Ramon
Miquel Morey i Sureda
Melcior Riera i Jaume
Enric Benito i Oliver
Jaume Josa Llorca
Vicent Alberola
Antoni Avellà i Mestre
Josep Lluís Barona Vilar
Antoni Bennassar i Roig
Josep Bernabeu i Mestres
Jordi Forteza-Rei i Borralleras
Francesc Garcia i Olives
Xavier Martínez
Antoni Oliva
Pere Oliver i Reus
Andreu Palou i Oliver
Victori Planells i Lavilla
Onofre Pons i Sureda
Miquel Roca i Bennassar
Misericòrdia Ramon i Juanpere
Nicolau Spiritu
Macià Tomàs i Salvà
Pere Verdaguer

QUINZÈ CONGRÉS

Presidents d'Honor,

President,

Vicepresidents:

Joan Oró
Roc Pifarré
Ricard Guerrero i Moreno
Gonçal Lloveras i Vallès (per l'ACMCB)
Ramon Bartrons i Bach (per la SCB)
Àngel Làcer i Escorihuela (per l'AGPV
i la UV)
Josep Vilanova i Trias (per la SAC)
Miquel Fiol i Solà (per les Illes Balears)

	Francis Montané (per la Catalunya Nord)
	Nicolau Spiritu (per l'Alguer)
	Enric Herrero i Perpiñán (per la UdL)
	Josep Pifarré i Barqué (pel Comitè Local)
Secretari General.	Oriol Ramis-Juan
Secretària d'Actes.	Mercè Piqueras i Carrasco
Secretaris de Publicacions.	Josep M. Camarasa i Castillo
	Xavier Pons i Fernández
Tresorer.	Joaquim Ramis i Coris
Vocals.	
	Pilar Aluja i París
	Francesc Asensi i Botet
	Carme Busquets i Julià
	Lluís Conill i Madrià
	Alfred Dealbert i Aguilar
	Mercè Durfort i Coll
	Teresa Español i Boren
	Xavier Iglesias i Guiu
	Bonaventura Lladonosa i Gallart
	Pere Mallafré i Gimeno
	Jesús Montoliu i Duran
	Juli Peretó i Magraner
	Jaume Roca i Vallespi
	Narcís Sauleda i Parés
	Joan Serratosa i Serdà
	Antoni Solé i Ferrater
	Santiago Solsona i Fages
	Carme Torres i Penella

Comitè científic

President.	Joan Rodés i Teixidor
Vicepresident.	Josep E. Esquerda i Colell
Secretari.	Josep Vilanova i Trias
Secretaris adjunts.	Alfred Dealbert i Aguilar
	Gemma Estrada i Bertran
Vocals.	
	Jaume Bertranpetit i Busquets
	Josep Carreras i Barnés
	Josep Egozcue i Cuixart
	Xavier Estivill
	Joan Fibla i Palazón
	Joan J. Guinovart i Cirera

Jesús Montoliu i Duran
Albert Oriol i Bosch
Misericòrdia Ramon i Juanpere
Ramon Sàrries i Ramis
Rafael Sentandreu i Ramon
Joan Viñas i Salas

Comitè local

President.
Vicepresidents.

Josep Pifarré i Barqué

Secretari.
Tresorer.
Vocals.

Bonaventura Lladonosa i Gallart
Santiago Solsona i Fages
Albert Lorda i Rosinach
Roc Llobera i Serentill

Emilià Astudillo i Domènech
Jacint Boix i Torras
Jordi Bosch i Muñoz
Lluís Calvo i Condal
Manuel Camps i Surroca
Josep M. Casadesús i Valbí
Sal-lustià Estadella i Serrat
Gerard Ferrer i Valdés
Josep M. Macià i Virgili
Gerard Minntenig i Florensa
Joan Prat i Coromina
Joaquim Ros i Salvador
Josep Rovira i Sallent
Romà Solà i Martí
Guillem Viladot i Puig

PONÈNCIES, CONFERÈNCIES I TEMES PREFERENTS

PRIMER CONGRÉS

Vàlua semiològica de l'examen de la sang

I. Història (Faustí Barberà), II. Citologia i hemoglobina (F. Mas i Magro, F. Pons i Pascual, J. Raventós, J. Tarruella), III. Viscosimetria (R. Vila i Barberà), IV. Coagulació (J. Freixas, B. Clotet), V. Examen químic (B. Clotet, M.

Dalmau, P. Genové, E. Perearnau, V. Company, N. Serrallach, I. Serés), VI. Hematologia comparada (T. Peset i Aleixandre), VII. Examen legal (V. Peset, J. Peset, M. Saforcada, L. Verderau), VIII. Paràsit i bacteriscòpia (F. Mas Magro, R. Moragas), IX. Serologia, Immunitat i anafilàxia (F. Gallart, S. Pagès i Maruny, A. Pi i Sunyer, H. Arruga).

Comunicacions: 55

SEGON CONGRÉS

Regime alimentici

I. Malalties de l'aparell digestiu (J. Tarruella, F. Gallart Monés), II. Malalties de la nutrició (A. Pi i Sunyer), III. Malalties de l'aparell respiratori (R. Plà i Armengol), IV i V. Malalties del sistema circulatori i de la sang (J. Freixas i Freixas), VI. Malalties de l'aparell gènito-urinari (J. Bartrina i Thomàs, J. M. Roca), VII. Malalties Nervioses (B. Clotet, F. Xercavins i Rius), XIII. Malalties mentals (J. Alzina i Melis, S. Vives), IX. Malalties Infantils (F. Pons i Pascual, M. Salvat), X. Malalties de la pell (J. Peyrí), XI. Malalties tòxico-infectives agudes (Hermenegild Puig i Sais).

Tractament del cranc (A. Pujol i Brull, E. Ribas i Ribas).

Endocrinologia

La doctrina de les secrecions internes (A. Pi i Sunyer, J. M. Bellido, P. Nubiola), Notes addicionals al funcionalisme de les glàndules endocrines (B. Clotet).

Anestèsies locals

Oftalmologia (H. Arruga) Otorinolaringologia (R. Botey) Del Trigèminus (A. Saldaña).

Comunicacions: 58

TERCER CONGRÉS

Fisiopatologia del simpàtic abdominal

Patologia del simpàtic abdominal en les afeccions nervioses (B. Clotet), nova comunicació nerviosa entre els òrgans dels aparells gènito-urinari i digestiu (S. Gil i Vernet, F. Gallart), anatomia del simpàtic abdominal (A. Pi i Sunyer, J. M. Bellido, L. Cervera).

Tractament de les septicèmies

Pestosa (J. M. Grau i Blanch), pneumocòccica (G. Roqueta), melitocòccica (R. Moragas), de la febre de Malta (F. Esquerdo), quirúrgiques (I. Nogueras), gonocòcciques (G. Estapé), urinàries no gonocòcciques (E. Perearnau), puerperals (B. Guilera), tifòdica (H. Puig i Sais), tífica (M. Huguet), tuberculosa (A. Presta, R. Plà i Armengol), tuberculosa primitiva i bacilèmia

secundària (L. Sayé), en general (A. Salvat), estafilocòcciques d'origen no quirúrgic ni puerperal (J. Grifols).

Comunicacions: 73

QUART CONGRÉS

Estasi intestinal crònica

Síndromes coprològics d'autointoxicació deguts a E.I.C. (F. Gallart), E.I.C. (G. Roqueta), estudi röntgenològic de l'intestí normal (C. Comas, A. Prió), tècnica de l'examen de budell dels raigs Röntgen (J. Bremon), radiologia de l'E.I.C. (R. Torres), teràpia de l'E.I.C. (J. Tarruella), anatomia (J. Trias), relació amb les lesions inflamatòries del mesenteri (J. M. Bartrina), indicacions quirúrgiques (Pujol i Brull).

Estat actual, diagnòstic i terapèutic de la parasifilis

El paràsit en la PS (R. Moragas), histopatologia, etiologia i patogènesi de la paràlisi progressiva en comparació de la sífilis cerebral (J. Alzina i Melis), diagnòstic serològic i citològic de la PS (Celis, Grifols), la globulinosi i les reaccions col·loïdals del LCR en el diagnòstic de les PS (B. Rodríguez Arias), característiques psicopatològiques (E. Gonill), tractament pel Hg i IK (P. Vilanova), tractament intratecal en la lues nerviosa (J. Peyrí), terapèutica general de la neurosífilis per arsenicals (A. Peyrí).

Comunicacions: 75

CINQUÈ CONGRÉS

Litiasi biliar

Complicacions (F. Gallart Monés), terapèutica mèdica (J. Tarruella), tractament quirúrgic (E. Ribas), diagnòstic pel sondatge del duodè (P. Ferrer Píera), diagnòstic roentgenològic (C. Comas, A. Prió), la colecistitis tífica com a causa predisposadora de la litiasi biliar i com a causa de greus complicacions (F. Ferrer Solervicens), tècnica operatòria en el tractament quirúrgic de la litiasi biliar (A. Saldaña), símptomes radiològics de la bufeta de fel patològica (A. Pinós), etiologia i patologia de la litiasi biliar (J. Vilardell).

Hemorràgies cerebrals

Estudi de formes clíniques amb especial referència a les observades a Catalunya (B. Rodríguez Arias), relació entre traumatismes del crani i les hemorràgies cerebrals (M. Saforcada).

Tractament de les fractures complicades

Tractament de les fractures complicades (J. M. Vilardell), radiologia de les fractures (J. Bremon, R. Torres Carreras), tractament de les fractures complicades de les diàfisis (M. Corachan), fractures articulars (F. Pell Cufí).

fractura supracondíllia de l'húmer (Vallory, Castro), seqüeles de les fractures complicades (M. Breton).

Organització hospitalària a Catalunya

L'hospitalització dels nens de pit (S. Goday Casals), organització hospitalària a Catalunya, Maternitat de Barcelona, (F. Carreras Verdaguera).

SISE CONGRÉS

Fisiopatologia i semiòtica renals

Semiologia de la tuberculosi renal (Vicenç Company), la síndrome circulatoria de les nefropaties (Francesc d'A. Estapé), les funcions del ronyó (J. Puche), la histologia del tub renal (Bofill Deulofeu), fisiopatologia de l'excreció urinària reno-ureteral (Narcís Serrallach i Mauri).

Tractament de les peritonitis

Peritonitis agudes (Enric Ribas i Ribas), peritonitis pneumocòccica (tractament) (Manuel Corachan), peritonitis tuberculosos (Antoni Morales Llorens), tractament de les pelvis-peritonitis (Juli Vallory Carreres).

Mortalitat fetal i infantil a Catalunya (causes i profilaxi)

Treballs estadístics (A. Brossa, A. Trias Maxencs, J. Domènech Alsina), mortalitat fetal (Pere Nubiola i Espinós), mortalitat fetal (S. Dexeus Font), mortalitat dels nens abandonats (A. Brossa i S. Goday), mortalitat dels infants legítims. Aspecte general del problema (P. Martínez Garcia), sífilis i mortalitat infantil (S. Noguera-Moré), la profilaxi de la tuberculosi a la primera infància i la vacunació antituberculosa de Calmette Guérin (L. Sayé), mortalitat infantil per tuberculosi a Catalunya (M. Salvat Espasa), malalties nervioses i mortalitat infantil (B. Rodríguez Arias).

Fisiopatologia i exploratòria funcional del fetge

Metabolisme hepàtic dels glúcids (R. Carrasco Formiguera), les respostes insulíniques en l'exploració hepàtica (J. Pi-Sunyer Bayo), estat actual de la insuficiència hepàtica en clínica (F. Gallart Monés), exploració funcional del fetge per la sobrecàrrega de bilirubina, prova de V. Bergmann Eibott (J. Vifardell), la prova del rosa de Bengala i l'estudi de la bilirubinèmia en fisiopatologia i clínica hepàtiques (J. Sala-Roig), la prova de l'eliminació de la fenoltetracloroftaleïna en clínica (J. Fontcuberta Casas).

Comunicacions: 120

SETÈ CONGRÉS

Climatologia

Climatologia de la mediterrània occidental (E. Fontseré), climatologia de Mallorca (Vanrell).

Hipertensió arterial

Hipertensió de la petita circulació (Ferrer, Solervivens), hipertensió simptomàtica (Pedro Pons), hipertensió essencial (F. d'A. Estapé), tractament mèdic (Sampol), fisiologia de la tensió arterial (Puche), els factors distròfics de la hipertensió (Pi i Sunyer), bases farmacològiques del tractament de la hipertensió (Bellido).

Tisiologia

Diagnòstic precoç de la tuberculosi pulmonar en l'adult (Puig i Sais), tractament higiènic i dietètic de la tuberculosi pulmonar (Raventós, Xalabarder), tuberculinoteràpia i antigenoteràpia (Seix, Darder), tractament de la tuberculosi pulmonar amb la sanocrisina (Sayé), resultats immediats i llunyans del pneumotòrax artificial (Sayé, Seix), els tractaments complementaris del pneumotòrax-oleotòrax i secció d'adherències (Xalabarder), organització de la lluita antituberculosa a Catalunya (Sayé), vacunació de Galmette (Sayé, Miralbell), diagnòstic de la tuberculosi intratoràctica de l'infant (Salvat), diagnòstic diferencial de la tuberculosi intratoràctica de l'infant (Martínez García), les bases del diagnòstic de la tuberculosi pulmonar (Freixas i Freixas).

Cirurgia de la tuberculosi

Toracoplàstia (Sayé, Frontera), col·lapsoteràpia quirúrgica parcial en la tuberculosi pulmonar (Trias i Pujol), complicacions de la toracoplàstia (M. Corachan), l'anestèsia en la cirurgia de la tuberculosi pulmonar (J. M. Bartrina), tractament quirúrgic de l'abscess fred (J. Trias i Pujol), tractament quirúrgic del mal de Pott (J. M. Vilardell), tractament de la tuberculosi osteo-articular en l'ambient hospitalari (P. Alcover), tractament cruent de la tuberculosi vertebral i articular (F. Valdés Guzman), tractament quirúrgic del tumor blanc (A. Morales), tractament conservador de l'òsteo-artritis tuberculosa (J. Riba de Sanz), la cura sanatorial en les tuberculosis òsteo-articulars (J. Riba de Sanz).

Comunicacions: 49

VUITÈ CONGRÉS

Estat de xoc

Factors distròfics del xoc (A. Pi i Sunyer), fisiopatologia dels estats de xoc (F. Domènech Alsina), símptomes i tractament de xoc quirúrgic i traumàtic (L. Bosch Aviles), el col·lapse en patologia interna (F. d'A. Estapé, M. Amat i Bargués).

Aspectes epidemiològics de les infeccions més freqüents en els països de parla catalana

Les realitats endemo-epidèmiques de Catalunya (Francesc Serra Rabert), les epidèmies d'origen enzootic (J. Vidal), les infeccions de tipus mixt produïdes per una sola espècie bacteriana (Pere Domingo).

Comunicacions: 90

NOVÈ CONGRÉS

Reumatisme

Estudi etiològic i clínic del reumatisme: assaig de classificació (Joan Cuatrecasas), tractament dels reumatismes crònics (A. Pedro Pons), els reumatismes crònics i llur tractament crenoteràpic (J. Castaigne, F. Françon).

Hidatidosi

Geografia de la hidatidosi (V. Tarrago, J. M. Villarig, S. Riera, J. Homedes, veterinaris), tractament dels quists hidatídics intratoràcics (A. Trias i Pujol), quist hidatídic intratoràcic (L. Sayé), quist hidatídic intraabdominal (J. Puig-Sureda), quist hidatídic intraabdominal (P. Sabaté), hidatidosi òssia (J. Trueta, G. Baillat).

Diagnòstic precoç dels tumors cerebrals

Manifestacions clíniques inicials (B. Rodríguez Arias), simptomatologia oftalmològica (F. Bordàs Salellas), diagnòstic focal dels tumors cerebrals (E. Tolosa Colomer), característiques simptomatològiques referibles a la naturalesa histològica (G. Escardó i Monté), indicacions terapèutiques que comporta el diagnòstic de tumor cerebral (L. Barraquer Ferré).

Comunicacions: 114

527

DESEŒ CONGRÉS

- I. Ponència: *Dinàmica de la infecció*
 Caracterització biològica del patogen
 La resposta de l'hoste
 Els factors ambientals
 Influències terapèutiques

Taules rodones:

1.- Malalties meta i parainfeccioses (M. Soriano Jiménez, M. Morey Sureda, M. Munar Sureda, M. Munar Ques, F. Alcàntara Chacón, A. Caralps Riera, A. Casellas Bernal, J. Rodés Teixidor).

2.- Infeccions del sistema nerviós en la infància (P. Calafell, G. Figueras, J. Llorens Terol).

3.- Infeccions i treball (Enric Portell, Josep A. Martí Mercadal, F. Pumarola i Busquets, L. Ballester Baigès, A. Gañete Barberan, I. Serés Pàmpos, L. Maimí Bonet, E. Portell Goetz, J. Garcés Brusés, J. Juvanet Sort, R. M. Ducauquis).

4.- Infecció i cirurgia (J. Pi-Figueras, F. Manuel Nogueras, M. Molins Benedetti, J. Bonnin Bonnin, F. Gómez Ferrer, M. Llobera, J. Sánchez Lloret, M. Sans Segarra, G. Verger Garau).

5.- Virasí (A. Rodríguez Torres, J. Vidal i Tort, A. Pumarola i Busquets, A. Agustí Vidal, M. Bruguera i Cortada, F. Jané i Carrencà).

II. Ponència: *Funció Social de la medicina*

Funció social de la medicina

Justificació.- Oriol Casassas

1a Part

El pas de la medicina individual a la medicina col·lectiva

1. Introducció.- Jacint Corbella
2. Medicina i societat als Països Catalans. D'Alfons I el Cast a Ferran II el Catòlic (1162–1479).- Rosa Ballester i Añún
3. Medicina i societat als Països Catalans. Dels Reis Catòlics al Decret de Nova Planta (1479–1716).- Emili Balaguer i Perigüell
4. Medicina i societat als Països Catalans. Del Decret de Nova Planta a la societat de classes (1716–1834).- Francesc Bujosa
5. Les preocupacions socials dels metges en el segle XIX.- Josep M. Calbet, Jacint Corbella
6. La preocupació dels metges catalans pel malalt mental.- Edelmira Domènech i Llabarí
7. Notes per a una història de la medicina social de Mallorca (segle XIX).- Josep Tomàs i Montserrat
8. Epidèmies i demografia a Mallorca.- Gabriel Martí i Amengual, Jaume Suau i Puig
9. El segle XX. De la il·lusió a l'esperança passant pel no-res.- Oriol Casassas
10. La incidència de la Seguretat Social.- Felip Soler i Sabarís
11. L'assegurança social a Andorra.- Antoni Vitanova
12. Les mútues patronals d'accidents de treball catalanes i la rehabilitació professional.- Jaume Bosch i Pardo

2a Part

La salut

Presentació.- Jordi Gol, coordinador

1. La salut segons l'OMS.- Ramon Bacardí
2. Proposta de definició de salut somàtica.- Jordi Gol
3. Definició de salut. Anàlisi del concepte de salut des del punt de vista mèdico-psicològic. Responsabilitat i funció del metge des del punt de vista psicològic.- Jordi Font i Rodon
4. Reflexions mèdiques al concepte de salut. El protagonisme en la defensa de la salut.- Antoni Cambrodí i Almodà
5. Anàlisi del concepte de salut des del punt de vista del metge. El paper del metge dintre el camp de la salut.- Alfons Fernández i Sabaté

6. Sobre la definició de la salut. Observacions des de l'angle de la sociologia. Sobre la responsabilitat i la funció social del metge.- Joan Estruch
7. La lluita per la salut, una tasca pluridisciplinària.- Ramon Bacardí
8. La salut, afer col·lectiu. La salut, afer polític. El paper del metge.- J. A. González Casanova
9. El punt de vista d'un biòleg. Sobre la salut de l'espècie humana. Sobre la salut de l'entorn.-Ramon Folch i Guillèn

3a Part

Epidemiologia social als Països Catalans. Iatrogènia social

Presentació.- Joan Ripoll i Borrell

1. Problemes relacionats amb la salut mental. Immigració i treball.- Víctor Hernández i Espinosa. Ramon Bassols i Parés. Josep Clusa i Matinero. Jordi Sales i Torradell
2. Estructura actual de la Sanitat. Defectes de l'estructura i política sanitària.- Josep Artigas. Helios Pardell
3. Factors socio-culturals.-Ramon Ganals
4. La medicina en el medi rural. Situació actual a Catalunya.- Joan Clos
5. Contaminació farmacològica.- Ramon Jordi González
6. Iatrogènia social.- Joaquim Ramis i Coris

 529

4a Part

Perspectives del futur

I. Les bases

1. La promoció de la salut, objectiu primordial de la medicina i de l'organització sanitària.- Ramon Espasa
2. Bases organitzatives per a la defensa de la salut.- Nolasc Acarin
3. Autonomia nacional i descentralització sanitària a Catalunya.- Miquel Roca

II. La qualitat sanitària

4. Característiques qualitatives de l'activitat mèdica.-Jordi Gol, J. Jesús Moll, Joan Campos
5. El dret del pacient a la informació i a disposar d'ell mateix.- Francesc Abel

III. Aspectes sectorials

6. *Educació sanitària: pressupòsits bàsics per a una pedagogia de la salut.*- Joaquim Jubert
7. Perspectives de la salut mental.- Ramon Bassols, Víctor Hernández, Josep Clusa, Jordi Sales
8. La sanitat i l'escola.- Josep Martí
9. Medicina del treball i sanitat laboral.- Jordi Castejón, Ignasi Fina
10. La sanitat i el medi rural.- Joan Clos
11. Farmàcia i indústria farmacèutica.- Joaquim Bonal

IV. Aspectes econòmics

12. Estudi i propostes sobre la despesa sanitària.- Carme Sans
13. Passos de la reforma sanitària.- Jacint Reventós, Josep Artigas, J. M. Brunet

Aspectes històrics de la medicina als Països Catalans (J. M. Bastista i Roca, F. Corominas i Beret, P. Gabarró, J. Parellada, J. Lladonosa, P. Scannu, J. Forteza).

Temes proposats i exposats pels estudiants.

ONZÈ CONGRÉS

I. Ponència: *Biologia del càncer*

Taules:

1. Bases biològiques del càncer (C: J. Egozcue).
2. Ambient i càncer (C: P. Viladiu).
3. Bases biològiques de la terapèutica oncològica. Una visió crítica (C: A. Subías).

530

II. Ponència: *Ecologia i salut*

Taules:

1. Contaminació: perspectiva crítica (C: J. Flos).
2. Problemes de contaminació física i química del medi (C: J. Martí Valls).
3. Criteris de decisió (C: V. Ortun i Rubio).

Conferències: Ètica de l'experimentació oncològica (Antoni Subías i Fages); La contaminació informativa i cultural (Xavier Rubert de Ventós); Aiguadé i Miró i la Sanitat Municipal (Oriol Casassas); Les actuacions sanitàries i socials del Dr. Bartomeu Robert a l'Ajuntament de Barcelona (J. Martí i Valls i J. Vaqué i Rafat).

Taula Rodona: ensenyament de les ciències de la salut.

Aportacions dels estudiants: Taula Rodona sobre sortides professionals.

DOTZÈ CONGRÉS

Ponència: *El procés d'emmalaltir*

Aproximació conceptual (F. Martínez i Navarro, P. Boix i Ferrando).

- Secció I.- Aspectes biològics
(coordinadors: R. Guerrero i J. Palau, Barcelona).
- Secció II.- Aspectes ambientals
(coordinadora: R. Miracle, València).
- Secció III.- Entorn social i cultural
(coordinador: J. Gol, Barcelona).
- Secció IV.- El sistema sanitari
(coordinador: F. Bolumar, Alacant).

Conferències: Carcinogènesi química i ambiental: mecanismes, fets i fal·làcies (Alfred Giner-Sorolla); La malaltia, territori social (Josep Vidal i Beneyto)

Taules rodones a càrrec d'estudiants:

Paper dels professionals de les ciències de la vida i de la salut en l'organització dels serveis de salut als Països Catalans al final del segle xx.

Situació de la llengua a les facultats de les ciències de la vida i de la salut dels Països Catalans. Anàlisi actual i perspectives de futur.

TRETZÈ CONGRÉS

531

I. Ponència: *Manipulació de la matèria viva*

(Coordinadors: R. Guerrero, M. Algüeró)

Conferències: Origen i evolució de la vida (J. Oró); Síntesi i utilització de molècules anàlogues en els àcids nucleics (Alfred Giner-Sorolla); Evolució natural i evolució artificial (A. Prevosti); Manipulació a l'escala de l'ecosistema. Gestió dels recursos naturals (R. Margalef).

Taules rodones:

1. La vida: des de l'origen a la creació dels nous organismes
(C: I. Esteve).
2. Manipulació del material genètic (C: R. Amils).
3. Manipulació de la reproducció i estudis sobre genètica humana
(C: M. Ramon Juanpere).
4. Manipulació d'ecosistemes (C: C. Sumpsi).

II. Ponència: *Immunodeficiències*

(Coordinador: M. Foz Sala)

Conferències: Fisiologia de la resposta immunitària (J. Vives); Mecanismes de producció dels dèficits immunitaris (T. Español); Diagnòstic dels dèficits immunitaris (N. Matamoros); Tractament de les immunodeficiències: perspectives i reptes (A. Giner-Sorolla).

Taules rodones:

1. Immunosupressió i trasplantament (Coordinador: J. Alsina).
2. Immunosupressió i càncer (Coordinador: G. Reynés).
3. Immunosupressió i autoimmunitat (Coordinador: R. Pujol).
4. Sida (Coordinador: B. Clotet).

Conferències organitzades per la Societat Andorrana de Ciències:

Funció social de la medicina (Julian Tudor Hart).

El repte de la lliure circulació de professionals a la CEE (Josep Artigas Candela).

Temes especials:

Models de professional de la salut (Coordinador: J. J. Paredes Carbonell).

Taula rodona: A la recerca d'un nou model de professional de la salut en un nou sistema sanitari (Coordinador: A. Gelonch).

La SIDA com a problema de salut comunitari (Coordinador: A. Segura).

CATORZÈ CONGRÉS

Conferència: Biologia molecular del múscul esquelètic i cardíac: desenvolupament i hipertròfia (Bernat Nadal-Ginard).

I- Alimentació i salut

(coordinador: G. Lloveras)

1. Aspectes bàsics de l'alimentació humana: bioquímica, fisiologia i microbiologia (R. Sentandreu, R. Guerrero, A. Palol, A. Mariné, J. Boatella).
2. Etiopatogènia (G. Lloveras, R. Segura, E. Benkto, L. Serra).
3. Trastorns de la ingesta alimentària (M. Foz, L. Sánchez-Planell, X. Formiguera).
4. Alimentació i terapèutica a) Enteral (S. Schwartz), b) Parenteral (P. Marsé).
5. Antropologia, història, sociologia i economia de l'alimentació (E. Balaguer, J. Bernabeu, F. Bolumar, J. Vioque, S. Garrasco).

II- Comunicació mèdica als Països Catalans

(coordinador: J. L. Barona)

1. Les publicacions (J. L. Barona, J. Tomàs, J. Ramis).
2. Les persones que viatgen (R. Ballester, M. Roca).
3. Les institucions (A. Martínez, A. Obrador).
4. Les paraules (Ò. Casassas, V. Alberola).
5. Els centres de documentació, arxius històrics i sistemes d'informació (R. Peris, M. Moreno, M. Rovira, J. M. Borràs).

Taula Rodona: El futur de la ciència mèdica i la relació amb altres ciències biològiques.

Comunicacions: 93

COMITÈS D'HONOR

PRIMER CONGRÉS

Joaquim Bonet, catedràtic de medicina i cap del districte sanitari.
Marian Batllès i Bertran de Lis, degà de la Facultat de Medicina de Barcelona.

Pere Esquerdo, Cos Mèdic de l'Hospital de la Sta. Creu.

Salvador Cardenal, Cos Mèdic de l'Hospital del Sagrat Cor.

Josep Macaya, Cos Mèdic Municipal de Barcelona.

Vicent Peset Cervera, Cos Mèdic de València.

Josep Francos Rodríguez, Governador Civil de Barcelona.

SEGON CONGRÉS

533

Excma. Mancomunitat de Catalunya.

Excmes. Diputacions de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona.

Excm. Ajuntament de Barcelona.

Valentí Carulla, Rector de la Universitat de Barcelona.

Marian Batllès i Bertran de Lis, degà de la Facultat de Medicina de Barcelona.

Pere Esquerdo, Cos Facultatiu de l'Hospital de la Santa Creu.

Salvador Cardenal, Cos Facultatiu de l'Hospital del Sagrat Cor.

Enric Robledo, pel Cos Mèdic Municipal.

Joan Viura i Carreras, Cos Facultatiu de la Casa de Misericòrdia.

Faustí Barberà, Cos Mèdic de València.

TERCER CONGRÉS

Rector de la Universitat de Barcelona.

Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona.

Degà de la Facultat de Medicina de València.

President del Col·legi de Metges de Barcelona.

President del Col·legi de Metges de Tarragona.

President del Col·legi de Metges de Girona.

President del Col·legi de Metges de Lleida.

Salvador Cardenal, director de l'Hospital del Sagrat Cor.
Antoni Bartomeus, cap del Cos Mèdic de l'Hospital de la Sta. Creu.
Enric O. Raduà, cap del Cos Mèdic Municipal.
Joan Viura Carreras, Cos Facultatiu de la Casa de Misericòrdia.
Faustí Barberà, pel Cos Mèdic de València.
Antoni Rabadà, de Tarragona.
Excm. Sr. Batlle de Tarragona.
Excm. Sr. President de la Diputació de Tarragona.
Excm. Sr. President de la Mancomunitat de Catalunya.
Joan Freixas i Freixas, de Barcelona.
President de l'Associació de Metges de Reus.

QUART CONGRÉS

Rector de la Universitat de Barcelona.
Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona.
Degà de la Facultat de Medicina de València.
President del Col·legi de Metges de Barcelona.
President del Col·legi de Metges de Tarragona.
President del Col·legi de Metges de Girona.
President del Col·legi de Metges de Lleida.
Salvador Cardenal.
Josep M. Roca i Heras.
Joan Freixas i Freixas.
Pere Esquerdo.
Lluís Soler Cañellas.
Josep Estadella.
Lluís Celis.
Excm. Sr. President de la Mancomunitat de Catalunya.
Dr. Agustí Riera, president de la Diputació de Girona.
Dr. Francesc Coll, alcalde de Girona.
Excm. Sr. Alcalde de Barcelona.

CINQUÈ CONGRÉS

no hi consta Comitè d'Honor

SISÈ CONGRÉS

no hi consta Comitè d'Honor

SETÈ CONGRÈS

Excm. President de la Generalitat de Catalunya,
 Excm. Sr. Conseller de Sanitat,
 Excm. Sr. Conseller de Cultura,
 Excm. Sr. Alcalde de Barcelona,
 Excm. Sr. Tinent d'Alcalde President de la Comissió de Cultura,
 Excm. Sr. Alcalde de Palma de Mallorca,
 Excm. Sr. Alcalde de Lleida,
 Excm. Sr. Alcalde de Girona,
 Excm. Sr. Alcalde de Tarragona,
 Excm. Sr. Rector de la Universitat de Barcelona,
 Excm. Sr. Governador Civil de Palma de Mallorca,
 Excm. Sr. President de la Diputació de Palma de Mallorca,
 Excm. Sr. Comandant general de la Divisió de Balears,
 Excm. Sr. Bisbe de la diòcesi de Palma,
 Excm. Sr. *President de l'Audiència de Palma.*

A més hi ha uns Presidents d'Honor i uns Vicepresidents d'Honor.

535

VUITÈ CONGRÈS

Molt Honorable Sr. President de la Generalitat de Catalunya,
 Honorable Sr. Conseller de Sanitat,
 Honorable Sr. Conseller de Cultura,
 Honorable Sr. President del Parlament de Catalunya,
 Honorable Sr. Alcalde de Barcelona,
 Excm. Sr. President del Tribunal de Cassació de Catalunya,
 Excm. Sr. President de l'Audiència de Catalunya,
 Excm. Sr. Rector de la Universitat de Catalunya,
 Excm. General Cap de la IV Divisió de Catalunya,
 Il·lm. Sr. Cap dels Serveis de Sanitat de la Generalitat,
 Il·lm. Cap dels Serveis d'Assistència Social de la Generalitat,
 Il·lm. Sr. Conseller Delegat de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona,
 Il·lm. Sr. Conseller Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona,
 A més 30 vice-presidències d'honor,
 Un comitè de dames.

NOVÈ CONGRÈS

Molt Honorable Sr. President de la Generalitat de Catalunya,
 Sr. Prefecte dels Pirineus Orientals,

Membres:

- Jean Peyra, senador-alcalde de Perpinyà.
George Pézières, senador dels Pirineus Orientals, Perpinyà.
President del Consell General, Perpinyà.
President del Tribunal Civil, Perpinyà.
Procurador de la República, Perpinyà.
Degà de l'Ordre dels advocats, Perpinyà.
Inspector d'Acadèmia dels Pirineus Orientals, Perpinyà.
Coronel Comandant d'Armes, Perpinyà.
Monsenyor Bernard, Bisbe de Perpinyà.
Pastor protestant, Perpinyà.
President del Sindicat Medical dels Pirineus Orientals, Perpinyà.
Dr. Surjus, cirurgià en Cap dels Hospitals, Perpinyà.
Dr. Ducos, metge en Cap dels Hospitals, Perpinyà.
Metge Comandant Lenoir, metge en cap de les Sales Militars de l'Hospital mixt, Perpinyà.
Dr. Albertin, metge inspector departamental d'Higiene, Perpinyà.
President del Sindicat de Farmacèutics dels Pirineus Orientals, Perpinyà.
President de l'Associació de Premsa política, Perpinyà.
Horace Chauvet, president de la Colla del Rosselló, Perpinyà.
François Tresserre, secretari perpetu de la Companyia literària de la Ginesta d'Or, Perpinyà.
Paul Bergue, vicepresident de la Colla del Rosselló i membre de la Manteneduria Catalana del Felibrige, Perpinyà.
Majoral Charles Grandó, síndic de la Manteneduria Catalana del Felibrige, Perpinyà.
Doctor Pouson, president de la Unió Departamental dels Sindicats d'Iniciativa dels Pirineus Orientals, Els Banys de Vernet.
P. Francis, de la Manteneduria Catalana, Perpinyà.
Conseller de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat.
Conseller de Cultura de la Generalitat.
Alcalde de Barcelona.
Rector de la Universitat de Barcelona.
Rector de la Universitat de València.
Director general de Sanitat de la Generalitat.
Director general d'Assistència Social de la Generalitat.
Conseller delegat de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona.
Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.
Degà de la Facultat de Medicina de Barcelona.
Degà de la Facultat de Medicina de València.
President de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya.

- President de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona.
 President de l'Acadèmia de Medicina de València.
 President del Sindicat de Metges de Catalunya i Balears.
 President del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.
 President de la Secció de Barcelona-Ciutat del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.
 President de la Secció de Barcelona-Circumscripció del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.
 President de la Secció de Girona del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.
 President de la Secció de Lleida del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.
 President de la Secció de Tarragona del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya.
 President del Col·legi Oficial de Metges d'Alacant.
 President del Col·legi Oficial de Metges de Castelló de la Plana.
 President del Col·legi Oficial de Metges de València.
 President del Col·legi Oficial de Metges de Balears.
 President de l'Institut Mèdico-Farmacèutic.
 President de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya.
 President de la Societat de Biologia de Catalunya.
 President de la Societat Mèdico-Farmacèutica dels Sants Cosme i Damià.
 President de l'Acadèmia Mèdico-Homeopàtica de Barcelona.
 President de la Societat de Cirurgia de Catalunya.
 President de la Societat de Tisiologia de Catalunya.
 President de la Societat Oftalmològica de Catalunya.
 President de la Societat Catalana de Cirurgia Ortopèdica.
 President de la Societat Catalana de Dermatologia i Sifiliografia.
 President de la Societat Catalana de Ginecologia i Obstetrícia.
 President de la Societat Catalana d'Otorrinolaringologia.
 President de la Societat Catalana de Pediatria.
 President de la Societat Catalana de Psiquiatria i Neurologia.
 President de la Societat Catalana de Radiologia i Electrològica.
 President de la Societat Catalana d'Urologia.
 President del Cos Facultatiu de l'Hospital de la Sta. Creu i Sant Pau.
 President del Cos Facultatiu de l'Hospital del Sagrat Cor.
 President del Cos Facultatiu de l'Hospital de les Comarques de Girona.
 President del Cos Facultatiu de l'Hospital de Lleida.
 President del Cos Facultatiu de l'Hospital de Tarragona.
 President del Cos Facultatiu de les Cases de Caritat i Maternitat de Barcelona.
 President del Cos Facultatiu de l'Hospital de la Creu Roja.
 President del Cos Facultatiu de l'Hospital de Nens Pobres.

DESE` CONGRÉS

Batlle de Perpinyà.
Municipalitat de Perpinyà.
Consell General de les Valls d'Andorra.
Municipalitat de l'Alguer.
Institut d'Estudis Catalans.
Ordre de Metges dels Pirineus Orientals.
Sindicat de Metges dels Pirineus Orientals.
Facultat de Medicina de Barcelona.
Facultat de Medicina de la UAB.
Facultat de Ciències Biològiques de Barcelona.
Facultat de Ciències Biològiques de València.
Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona.
Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Mallorca.
Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de València.
Col·legi Oficial de Metges d'Alacant.
Col·legi Oficial de Metges de Barcelona.
Col·legi Oficial de Metges de Castelló.
Col·legi Oficial de Metges de Girona.
Col·legi Oficial de Metges de Lleida.
Col·legi Oficial de Metges de Mallorca.
Col·legi Oficial de Metges de Tarragona.
Col·legi Oficial de Metges de València.
Societat Mèdica algueresa.
Institució Catalana d'Història Natural.
Joan Puig-Sureda, Comitè Organitzador IX Congrés.
Ismael Girard, Comitè Organitzador IX Congrés.
Pere Gabarró, Comitè Organitzador IX Congrés.
Jordi Baillat, Comitè Organitzador IX Congrés.
Pere Domingo, ex-president de la Societat Catalana de Biologia.
Enric Ey, prof. de psiquiatria de la Facultat de Medicina de París.
Joan Gibert Queraltó, ex-president de l'ACMCB.
Josep Laporte Salas, ex-president de l'ACMCB.
Ramon Parés Farras, ex-president de la Societat Catalana de Biologia.
Jaume Pi Figueras, ex-president de l'ACMCB.
Ramon Surinyah Oller, ex-president de la Societat Catalana de Biologia.
Josep Trueta i Raspall, ex-president de la Societat Catalana de Biologia.

ONZÈ CONGRÉS

Molt Honorable Sr. Jordi Pujol i Soley, president de la Generalitat de Catalunya.

Excm. Sr. Enric Monsonís i Domingo, president del Consell del País Valencià.

Excm. Jeroni Albertí i Picornell, president del Consell General Interinsular de les Illes Balears.

Hble. Sr. Conseller d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Hble. Sr. Conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.

Hble. Sr. Conseller de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.

Il·lm. Sr. Conseller d'Educació i Cultura del Consell General Interinsular de les Illes Balears.

Il·lm. Sr. Conseller de Sanitat del Consell General de les Valls d'Andorra.

Il·lm. Sr. Conseller de Treball, Sanitat i Seguretat Social del Consell General Interinsular de les Illes Balears.

Ajuntament de Reus.

Diputació Provincial de Tarragona.

Universitat de Barcelona.

Universitat Autònoma de Barcelona.

Universitat Politècnica de Barcelona.

Universitat de València.

Universitat de Balears.

Institut d'Estudis Catalans.

Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

Societat Catalana de Biologia.

Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.

Reial Acadèmia de Medicina de Mallorca.

Reial Acadèmia de Medicina de València.

Acadèmia Mèdico-Balear.

Col·legi de Metges de Barcelona.

Col·legi de Metges de Girona.

Col·legi de Metges de Lleida.

Col·legi de Metges de Tarragona.

Col·legi de Metges de Balears.

Ordre dels Metges dels Pirineus Orientals.

Sindicat de Metges dels Pirineus Orientals.

Josep Alsina i Bofill, president del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.

DOTZÈ CONGRÉS

Molt Honorable Sr. Joan Lerma, president de la Generalitat Valenciana.

Excm. Sr. José María Maravall, ministre d'Educació i Ciència.

Excm. Sr. Ernest Lluç, ministre de Sanitat i Consum.

- Molt Honorable Sr. Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya.
- Molt Honorable Sr. Gabriel Cañellas, president del Consell Interinsular Balear.
- M. Il·lm. Sr. Francesc Cerqueda, síndic del Consell General de les Valls d'Andorra.
- Hble. Sr. Miquel A. Millana, conseller de Sanitat, Seguretat Social i Treball de la Generalitat Valenciana.
- Hble. Sr. Ciprià Ciscar, conseller d'Educació, Ciència i Cultura de la Generalitat Valenciana.
- M. Il·lm. Sr. Josep Pintat, cap de Govern de les Valls d'Andorra.
- Hble. Sr. Josep Laporte, conseller de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya i president de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.
- Hble. Sr. Joan Rigol, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- Hble. Sr. Gabriel Oliver, conseller de Treball, Sanitat i Seguretat Social del Consell Interinsular Balear.
- Hble. Sr. Francesc Gilet, conseller d'Educació i Cultura del Consell Interinsular Balear.
- M. Il·lm. Sr. Roc Rosell, conseller de Cultura de les Valls d'Andorra.
- Excma. Sra. Carmina Virgili, secretària d'Estat d'Universitats i Investigació.
- Hble. Sr. Jeroni Albertí, president del Consell Insular de Mallorca.
- Hble. Sr. Tirso Pons, president del Consell Insular de Menorca.
- Hble. Sr. Antoni Serra, president del Consell Insular d'Eivissa.
- Excm. Sr. Ricard Pérez Casado, alcalde de València.
- Excm. Sr. Lluís Lassaleta, alcalde d'Alacant.
- Excm. Sr. Pasqual Maragall, alcalde de Barcelona.
- Excm. Sr. Josep Maria Recasens, alcalde de Tarragona.
- Excm. Sr. Antoni Ciurana, alcalde de Lleida.
- Excm. Sr. Joaquim Nadal, alcalde de Girona.
- Excm. Sr. Ramon Aguiló, alcalde de Ciutat de Mallorca.
- Excm. Sr. Antoni Asunción, president de la Diputació Provincial de València.
- Excm. Sr. Antoni Fernández Valenzuela, president de la Diputació d'Alacant.
- Excm. Sr. Antoni Dalmau, president de la Diputació de Barcelona.
- Excm. Sr. Josep Gomis, president de la Diputació de Tarragona.
- Excm. Sr. Ramon Vilalta, president de la Diputació de Lleida.
- Excm. Sr. Salvador Carrera, president de la Diputació de Girona.
- Excm. Sr. Carlo Sechi, Jurisdicció de Cultura de la Ciutat de l'Alguer.

- Magnífic i Excm. Sr. Ramon Lapiedra, rector de la Universitat Literària de València.
- Magnífic i Excm. Sr. Antoni Badia, rector de la Universitat de Barcelona.
- Magnífic i Excm. Sr. Antoni Serra, rector de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- II-Im. Sr. Josep Picó, president de la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació Provincial de València.
- II-Im. Sr. Enric Casassas, president de l'Institut d'Estudis Catalans.
- II-Im. Sr. Vicent López Merino, president de l'Institut Mèdic Valencià.
- II-Im. Sr. Josep A. Aragonés, president del Col·legi de Metges de Castelló.
- II-Im. Sr. Ricard Ferré, president del Col·legi de Metges d'Alacant.
- II-Im. Sr. Ramon Trias, president del Col·legi de Metges de Barcelona.
- II-Im. Sr. Andreu Gombalia, president del Col·legi de Metges de Tarragona.
- II-Im. Sr. Bonaventura Lladonosa, president del Col·legi de Metges de Lleida.
- II-Im. Sr. Lluís Fina, president del Col·legi de Metges de Girona.
- Excm. Sr. Josep Alsina i Bofill, president del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.
- Excm. Sr. Oriol Casassas, expresident de la Societat Catalana de Biologia i expresident de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i de Balears.

TRETZÈ CONGRÉS

- M. II-tre. Sr. Francesc Cerqueda i Pasquet, síndic General d'Andorra.
- M. H. Sr. Jordi Pujol i Soley, president de la Generalitat de Catalunya.
- M. H. Sr. Joan Lerma i Blasco, president de la Generalitat valenciana.
- M. H. Sr. Gabriel Cañellas i Fons, president del Govern Autònom de les Illes Balears.
- M. II-tre. Sr. Magí Maestre i Campderrós, conseller de Treball i Benestar Social del Govern d'Andorra.
- H. Sr. Xavier Trias i Vidal de Llobatera, conseller de Sanitat de la Generalitat de Catalunya.
- H. Sr. Joaquim Colomer i Sala, conseller de Sanitat i Consum de la Generalitat valenciana.
- H. Sr. Gabriel Oliver i Capó, conseller de Sanitat del Govern Autònom de les Illes Balears.
- M. II-tre. Sr. Roc Rossell i Dolcet, conseller d'Educació i Cultura del Govern d'Andorra.

- H. Sr. Joan Guitart i Agell, conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- H. Sr. Ciprià Ciscar i Casaban, conseller de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat valenciana.
- H. Sra. Maria Antònia Munar i Riutort, consellera de Cultura del Govern Autònom de les Illes Balears.
- M. II-tre. Sr. Josep Miño i Guitart, conseller de Turisme i Esports del Govern d'Andorra.
- Excm. i Magfe. Sr. Josep M. Bricall i Masip, rector de la Universitat de Barcelona.
- Excm. i Magfe. Sr. Ramon Pascual i Sans, rector de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Excm. i Magfe. Sr. Ramon Lapiedra i Civera, rector de la Universitat de València.
- Excm. i Magfe. Sr. Nadal Batle i Nicolau, rector de la Universitat de les Balears.
- Excm. i Magfe. Sr. Ramon Martín Mateo, rector de la Universitat d'Alacant.
- Excm. Sr. Manuel Royes i Vila, president de la Diputació de Barcelona.
- Excm. Sr. Pasqual Maragall i Mira, alcalde de Barcelona.
- H. Sr. Manel Pons i Pifarré, cònsol major d'Andorra la Vella.
- H. Sr. Josep M. Beal i Benedico, cònsol major de Les Escaldes-Engordany.
- II-lm. Sr. Jaume M. Oronich i Miravet, paer en cap de la Ciutat de Lleida.
- Excm. Sr. Emili Giralt i Raventós, president de l'Institut d'Estudis Catalans.
- Excm. Sr. Moisès Broggi i Vallès, president de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.
- Excm. Sr. Joan Sabater i Tobella, president de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Barcelona.
- II-lm. Sr. Josep Arnau i Figuerola, president de la Diputació de Girona.
- II-lm. Sr. Josep M. Pujals i Vallvé, president de la Diputació de Tarragona.
- II-lm. Sr. Ramon Companys i Sanfeliu, president de la Diputació de Lleida.
- II-lm. Sr. Tirs Pons i Pons, president del Consell Insular de Menorca.
- II-lm. Sr. Renat Marquès, president del consell General dels Pirineus Orientals.
- II-lm. Sr. Gabriel Ferraté i Pascual, president de la Comisió Interdepartamental de Recerca i Innovació Tecnològica de la Generalitat de Catalunya.

- II-Im. Sr. Joan Clos i mateu, regidor de Sanitat de l'Ajuntament de Barcelona.
- II-Im. Sr. Joan Carles Mas i Bassa, diputat-president de l'Àrea de Sanitat de la Diputació de Barcelona.
- II-Im. Sr. Antoni Gòmez i Arbona, conseller de Sanitat del Consell Insular de Menorca.
- II-Im. Sr. Antonel-lo Bilardi, conseller de Cultura del Municipi de l'Alguer.
- II-Im. Sr. Josep Lluís Barberà i Pròsper, president de l'Institut Mèdic Valencià.
- II-Im. Sr. Lluís Burgués i Monserrat, president del Col·legi de Metges d'Andorra.
- II-Im. Sr. Hermel Vidal i Farriol, president del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya i del Col·legi de Metges de Girona.
- II-Im. Sr. Ramon Trias i Rubies, president del Col·legi de Metges de Barcelona.
- II-Im. Sr. Fèlix Pons i Delgado, president del Col·legi de Metges de les Balears.
- II-Im. Sr. Josep M. Bertran i Soler, president del Col·legi de Metges de Tarragona.
- II-Im. Sr. Bonaventura Lladonosa i Galfart, president del Col·legi de Metges de Lleida.
- II-Im. Sr. Pau-Lluís Prada i Alfaro, vicepresident del Col·legi de Metges de Castelló.
- II-Im. Sr. Francis Montaner, president del Consell de l'Ordre de Metges dels Pirineus Orientals.
- II-Im. Sr. Fernand Siré, president del Sindicat de Metges dels Pirineus Orientals.
- II-Im. Sr. Antoni Oliva, president de l'Agrupació Mèdica Algueresa.
- II-Im. Sr. Josep Alsina i Bofill, president del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.
- II. Sr. Josep Laporte i Salas, president de l'Onzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i Conseller d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.
- II-Im. Sr. Emili Balaguer i Perigüell, president del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i Degà de la Facultat de Medicina d'Alacant.

CATORZÈ CONGRÉS

Molt Honorable Sr. Gabriel Cañellas, president de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

- Molt Honorable Sr. Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya.
- Hble. Sr. Gabriel Oliver Capó, conseller de Sanitat i Seguretat Social del Govern Balear.
- Hble. Sr. Xavier Trias i Vidal de Llobatera, conseller de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.
- Hble. Sra. Maria Antònia Munar i Riutort, consellera de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear.
- Hble. Sr. Joan Verger Pocoví, president del Consell Insular de Mallorca.
- Hble. Sr. Joan Hugueta Rotger, president del Consell Insular de Menorca.
- Hble. Sr. Antoni Marí Calbet, president del Consell Insular d'Eivissa i Formentera.
- Excm. i Magnífic Sr. Nadal Batle i Nicolau, rector de la Universitat de les Illes Balears.
- Excm. i Magnífic Sr. Josep M. Bricall i Massip, rector de la Universitat de Barcelona.
- Excm. i Magnífic Sr. Josep Maria Valles Casadevall, rector de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- Excm. i Magnífic Sr. Ramon Lapiedra i Civera, rector de la Universitat de València.
- Excm. i Magnífic Sr. Ramon Martín Mateo, rector de la Universitat d'Alacant.
- Sr. Ferran Moll Coll, director territorial de l'INSALUD.
- Il·lm. Sr. Miquel Triola Fort, president del Col·legi de Metges de Balears.
- Il·lm. Sr. Ramon Trias i Rubies, president del Col·legi de Metges de Barcelona.
- Il·lm. Sr. Josep M. Beltran i Soler, president del Col·legi de Metges de Tarragona.
- Il·lm. Sr. Albert Casellas i Condon, president del Col·legi de Metges de Girona.
- Il·lm. Sr. Bonaventura Lladonosa i Gallart, president del Col·legi de Metges de Lleida.
- Il·lm. Sr. Joan Fageda Aubert, batlle del Municipi de Palma.
- Il·lm. Sr. Josep Alsina i Bofill, president del Desè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.
- Il·lm. Sr. Josep Laporte i Salas, president del Onze Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.
- Il·lm. Sr. Emili Balaguer i Perigüell, president del Dotzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.
- Il·lm. Sr. Oriol Casassas i Simó, president del Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana.
- Josep Forteza-Rei Forteza, odontòleg, Palma.

ACTES PARAL·LELS

PRIMER CONGRÉS

Exhibició de productes alimenticis, farmacològics i aigües minerals i instruments de laboratori i mèdico-quirúrgics.

Concert Orfeó Català al Palau de la Música.

Constitució i aprovació dels estatuts de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana (primer llistat de socis de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana).

SEGON CONGRÉS

Exposició bibliogràfica d'obres científiques d'autors catalans - Bibliografia Medical.

Elogi del beat Joan Gilabert Jofre.

Excursió als Balnearis de la Puda de Montserrat, Vallfogona de Riu-corp i l'Espluga de Francolí.

Llista de socis de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana.

Congressistes: 183 numeraris + 44 adjunts.

545

TERCER CONGRÉS

Visita de la Casa de Beneficència de Tarragona.

Visita de la fàbrica de licor Chartreuse.

Concert Orfeó Tarragoní.

Obsequi als congressistes: *La Medicina Catalana en temps del rey Martí*, de J.M. Roca i Heras.

Inici del Sindicat de Metges de Catalunya.

Congressistes: 220.

QUART CONGRÉS

Homenatge a Guillem Coltell amb la col·locació d'una làpida a l'Ajuntament de Girona.

Llista de socis de l'Associació General de Metges de Llengua Catalana.

Congressistes: 88 numeraris + 32 adjunts.

CINQUÈ CONGRÉS

Visita a la Seu Vella.

Conferència de Josep M. Roca i Heras sobre els Estudis Generals de Lleida i la seva Escola de Medicina, i col·locació d'una làpida.

Recepció a la Paeria i concert de la Banda Municipal.

SETÈ CONGRÉS

Acte commemoratiu del Centenari de la mort de Goethe.

Edició del Diari del Congrés.

Exposició annexa amb 72 expositors diferents.

Excursió turística per l'illa.

Sessió necrològica en memòria del Dr. J. Pascual, president del Congrés de Girona.

VUITÈ CONGRÉS

Homenatge a Antoni Gimbernat per la Societat Catalana de Cirurgia.

Exposició annexa farmacèutica i científica.

NOVÈ CONGRÉS

Excursions i visites a balnearis de Port Vendres, Banyuls, Prades, Mont Lluís, Font Romeu, Banys de la Reina Amèlia, Sant Miquel de Cuixà i Banys del Vernet.

Homenatge a Ramon Turró.

546

DESEÈ CONGRÉS

Homenatge a Pompeu Fabra amb una ofrena de flors a la seva tomba de Prada.

Homenatge a Ramon Turró.

Visita a Sant Miquel de Cuixà.

Projecció d'una pel·lícula sobre la Nova Cançó catalana.

Congressistes: 418 numeraris + 202 estudiants.

ONZÈ CONGRÉS

Presentació de l'*Índex Farmacològic 1980*.

Dinar a l'Espluga de Francolí.

Concert Orfeó Reusenc.

Actuació Esbart Dansaire de Reus.

Congressistes: 834 entre sanitaris i estudiants.

DOTZÈ CONGRÉS

Recital a càrrec del grup "Castelló, dances i cançons".

Recital del grup "Al Tall".

Sessió necrològica amb motiu de la mort del Dr. Pere Calafell.

Presentació dels llibres:

Mitjans de diagnòstic en medicina primària

Índex farmacològic, 2^a ed.

Assaig sobre salut comunitària de Joan-Ferran Martínez Navarro.

Congressistes: 398.

TRETZÈ CONGRÉS

Exposició «Joventuts Mèdiques 60 anys plens».

Presentació del *Diccionari Enciclopèdic de Medicina*.

Acte commemoratiu del 75è aniversari del Primer Congrés de Metges de Llengua Catalana.

Excursió de les Tres Valls.

Exposició de fotografies "D'un País".

Concert a càrrec del "Trio Barcelona".

Congressistes: 395.

CATORZÈ CONGRÉS

Recepció a l'Ajuntament de Palma en el Castell de Bellver.

Sopar de Cloenda a la Possessió de Son Térrens.

Excursió a Son Marroig i La Granja d'Esporles

Excursió a Santanyí, Cala Figuera i Randa.

Congressistes: 328.

FUNDACIÓ URIACH 1838